

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00292444 7

UNIV. OF
TORONTO
LIBRARY

43

BIBLIOTHÈQUE
DE L'ÉCOLE
DES HAUTES ÉTUDES

PUBLIÉE SOUS LES AUSPICES
DU MINISTÈRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE

SCIENCES PHILOLOGIQUES ET HISTORIQUES

QUARANTE-TROISIÈME FASCICULE

DE SATURNIO LATINORUM VERSU
SCRIPTISIT L. HAVET

PARIS
F. VIEWEG, LIBRAIRE-ÉDITEUR

67, RUE DE RICHELIEU, 67

1880

AS

162

B6

fasc. 43

12875

DE SATURNIO LATINORUM VERSU

SCRIPSIT

LUDOVICUS HAVET

IN EST RELIQUIARUM QUOTQUOT SUPERSUNT SYLLOGE

Obliti sunt Romae loqui lingua latina.
Cn. Naevius poeta.

PARISIIS

APUD F. VIEWEG, BIBLIOPOLAM

67, RUE DE RICHELIEU, 67

—
1880

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Ottawa

PATRI
E R N E S T O

QUI ME IN LITTERIS ERUDIVIT
REBUSQUE CAUSAS QUAERERE DOCUIT

D. D. D.

PRAEFATIO

Cum in hoc opere componendo plurimas quaestiones necesse nobis esset tractare et difficillimas et inter viros doctos maxime controversas, non satis habuimus quid de unaquaque earum nos sentiremus significare et placita nostra argumentis comprobare, verum id quoque nobis efficiendum esse rati sumus, ut si quando legentes aut aliter ac nos sensissent aut dubitavissent, omnia praesto in nostro volumine haberent, quae sibi ad informandum iudicium usui possent esse. Itaque nolito, qui haec leges, mirari quod nos multa paulo longius tractaverimus, quam tibi forsitan par fuisse videatur; quod plurima congesserimus, ubi pauca tantum volueris delecta; quod (exempli gratia) tabulas versuum, quae singulis Partis nostrae Prioris paragraphis subjunguntur, ita nos confecerimus, ut in iis non ea tantum exempla, quibus singulae leges a nobis constitutae certius comprobarentur, verum et omnes versus, qui ad eas leges efficti aut certo aut dubie videri possent, memora-

rentur. Sic enim factum erit ut, qui de una aliave legum nostrarum dubitaverit legemque aliam condere in mente habuerit, absque omni mora et labore sciat, quorum verum rationem habere sibi necesse sit, quae sibi placitisque suis obstant quae non. Similiter cum in Parte Altera testimonia cum inscriptionum tum scriptorum de saturniis carminibus omnia recenseremus, eorum textum dedimus integrum, qualis in lapidibus et in codicibus manu scriptis reperitur, etsi mendis is scatebat quam plurimis: timentes ne, sicubi menda corrigere coepissemus, irreperet aut error aut dubitatio animo legentium, aut ignarorum aut saltem incertorum, quae in textibus nostris sincera essent quae conjectanea.

Haec te in hac praefatione monitum voluimus, ne in hac nostra, insolente quidem sed nihilominus probabili (ut remur), scribendi ratione offenderis. Ceterum, quae singula in his libris nostris tractanda nobis visa sint, quemque ordinem secuti simus, te jam proxime insequens Conspectus Operis docebit.

Complura nobis inter imprimendi moras occurrerunt; rogamus igitur, ne *Addenda et Corrigenda* (infra p. 443) inspicere neglegas.

CONSPECTUS OPERIS.

PARS PRIOR. DE VERSU SATURNIO.

PROOEMIUM.

§ 1. Quid viri docti de saturnio statuerint	1
§ 2. Leges saturnii quae fuerint.	7
(Hexameter saturnius, non trimeter aut tetrameter : p. 11, 15; cf. 43, 156, 203, 324, 445.)	
(Disticha saturnia : p. 11; cf. 159, 222, 223, 224.)	
(Saturnii xv vel xvi pedum . p. 5.)	
(Saturnius quos pedes admittat : p. 5; cf. 324, 325, 326, 355.)	
§ 3. De orig. saturnii. (cf. p. 247, 256, 310, 314, 397)	15
§ 4. De carminibus.	17
§ 5. De versibus singulis.	19

LIBER PRIOR. DE PROSODIA 23

§ 1. De brevibus breviantibus (cf. p. 12, 47, 153, 203, 312).	26
§ 2. De finalibus et de hiatu.	43
A. Longa syllaba nondum correpta.	44
B. Brevis syllaba sine hiatu producta (cf. p. 12, 13, 316, 359).	45
C. Hiatus in arsi (cf. p. 6, 13).	62
D. Hiatus in thesi.	67
§ 3. De concursu vocalium in mediis vocibus	73
A. De priore vocali modo corepta modo producta	73
B. De synizesi (cf. p. 32, 37, 40, 153, 165, 316).	79
C. De u modo vocali modo consonante . . .	81
§ 4. De epenthesi et syneopa (cf. p. 316).	83
§ 5. De voce VIR	85
§ 6. De genetivo pronominalium (cf. p. 14, 35, 276).	86
7. De rhythmo in vocibus singulis (cf. p. 14, 202, 203, 205).	87
(Accentus vis nulla : p. 87, 88; cf. 15, 28, 210.)	

A. Voces monosyllabae	89
B. Voces iambicae (<i>cf. p. 443</i>)	100
C. Voces spondiacaе (<i>cf. p. 443</i>)	110
D. V. in spondeum exeuntes (<i>cf. p. 202, 203, 205</i>)	123
E. Voces anapaesticae	130
F. Voces in anapaestum exeuntes	138
G. Voces quae creticum (vel dactylum) efficiunt aut exeunt in creticum (vel dactylum).	142
<i>(Dactylus pro trochaeo : p. 150 ; cf. 54, 88, 210.)</i>	

LIBER ALTER. DE RE METRICA.

§ 1. De arsi (<i>cf. p. 2, 55, 359</i>)	153
<i>(De tribrachis u,u,u et anapaestis u,u — re vera dactylis : vide p. 54, 55, 65.)</i>	
A. Arses hemistichiorum ultimae (<i>cf. p. 445</i>) . .	153
B. Arses hemistichiorum paenultimae	156
C. Arses hemistichiorum antepaenult. (<i>cf. p. 43</i>)	157
§ 2. De thesi (<i>cf. p. 2, 55</i>)	159
A. Thesis hemistichii prioris ultima	160
B. Theses hemistichiorum paenultimae (<i>cf. p. 2,</i> 3, 4, 6, 10, 13, 16, 17, 43, 66, 159, 312)	166
C. Theses hemistichiorum antepaenultimae (<i>cf.</i> <i>p. 7, 9, 17, 25, 42, 66, 215</i>)	181
D. Anacrusis hemistich. prioris (<i>cf. p. 2, 55, 324</i>)	195
E. De anacrusi hemist. alterius, quam post thesin pedis tertii Buecheler poni existimavit (<i>cf. p. 43</i>)	202
<i>(De anacrusi hemistichii alterius vera v. p. 8, 166.)</i>	
§ 3. De caesura (<i>cf. p. 6, 7</i>)	206
§ 4. De caesura Korschiana (<i>cf. p. 43, 80, 86,</i> 101, 112, 116, 124, 125, 131, 133, 134, 145, 318)	210

PARS ALTERA. DE VERSIBUS SATURNIIS.

LIBER PRIOR. DE TESTIMONIIS. 217

§ 1. De fragmentis quae in lapidibus ser- vata sunt (<i>cf. p. 5, 6</i>)	218
Carmen fratrum Arvalium (<i>cf. p. 18, 20</i>)	218
Elogia Scipionum [et Calatini] (<i>cf. p. 18, 20, 21</i>) .	221
Dedicatio Sorana fratrum Vertulejorum (<i>cf. p. 18, 20</i>)	233
Tituli varii	235

§	2. De fragmentis a Varrone, Cicerone,	
	T. Livio laudatis	240
	A. Loci ex Varrone (<i>cf. p. 5, 15, 17, 18, 20, 355</i>)	240
	(<i>Fragmenta carminum Saliarium : p. 243</i>)	
	B. Loci ex M. Tullio Cicerone (<i>cf. p. 5, 18</i>) . . .	259
	C. Loci ex T. Livio (<i>cf. p. 18, 21</i>)	260
§	3. De fragmentis a Festo ex Verrio	
	Flacco laudatis (<i>cf. p. 5, 17, 447</i>) . . .	292
§	4. De fr. a diversis ex Caesio Basso	
	laudatis (<i>cf. p. 1, 2, 4, 5, 10, 12, 17, 18, 20, 355</i>)	309
	5. De fr. a Gellio laudatis (<i>cf. p. 5, 18, 20</i>) .	329
§	6. De fragmentis a Nonio laudatis . . .	333
§	7. De fragmentis a Charisio et Dio-	
	mede laudatis	350
	Charisius (<i>cf. p. 5</i>)	350
	Diomedes (<i>cf. p. 5</i>)	352
§	8. De fragmentis a Servio et a Servii	
	interpolatoribus laudatis	356
	Fragmenta ex ipso Servio	358
	Fragmenta ex interpolatore Fuldensi	359
	Fragmenta ex interpolatore altero	361
§	9. De fragmentis a Macrobio laudatis. .	363
§	10. De fr. a Prisciano laudatis (<i>cf. p. 5, 20</i>)	366
§	11. De fr. a reliquis scriptoribus laudatis	385
	(<i>Inter alios Probus p. 387, pseudo-Sallustius</i>	
	<i>p. 388, Suetonius p. 389, Trebellius Pollio p. 391</i>	
	(<i>cf. p. 18</i>), Donatus p. 395, Isidorus p. 398.)	

LIBER ALTER. DE RELIQUIS.

§	1. Carmina Saliorum et Arvalium (<i>cf. p. 18.</i>)	
	Carmina Saliorum	405
	Carmen fratrum Arvalium	412
§	2. Vaticinia (<i>cf. p. 17, 18, 21, 446</i>)	413
§	3. Carmina sepulcralia et votiva	417
	Elogia Scipionum et A. Atilii Calatini	417
	Incerti ducis titulus, opus fortasse Naevii poetae .	419
	M. Caecilii titulus (<i>cf. p. 18, 20</i>)	419
	Eurysacis et uxoris tituli	419
	Alia carmina sepulcralia	420

Titulus votivus T. Quintii dictatoris	420
Tabulae triumphales (<i>cf. p. 1, 18, 21</i>).	421
Dedicatio Sorana fratrum Vertulejorum.	423
§ 4. Ap. Claudii Caeci Sententiae (<i>cf. p. 18</i>)	424
§ 5. Saturnia Livii Andronici fragmenta (<i>cf. p. 5, 11, 18, 21</i>).	425
Odyssea (<i>cf. p. 448</i>)	425
Carmen in Junonem Reginam	431
§ 6. Saturnia Naevii poetae fragmenta et saturnius Metellorum versus (<i>cf.</i> <i>p. 1, 5, 11, 17, 18, 21</i>)	432
Naevii Bellum Poenicum	432
Naevii epigramma in se.	439
Metellorum versus (<i>cf. p. 18, 320 s.</i>)	440
§ 7. Carmina saturnia reliqua.	440
<i>Addenda et corrigenda</i>	443
Catalogus librorum	449
Tabulae grammaticae	459
Catalogus versuum et fragmentorum	468
Index	487

INDEX SIGNORUM.

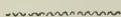
† Cruce notantur voces corruptae (p. 20).

() Uncis rotundis includuntur voces vel litterae delendae
(p. 25, 35).

[] Uncis quadratis includuntur voces vel litterae adden-
dae (p. 25, 35).

LITTERIS QUADRATIS fere semper in Parte Priore, semper in
Catalogo versuum atque in Indice, scribuntur versus
saturnii in lapidibus servati (p. 24).

MAJORUM et MINORUM litterarum quadratarum usus,
quod ad Partem Alteram atinet, explicatur p. 222.

PARS PRIOR

DE VERSU SATURNIO

PROOEMIUM

§ 1. — Quid viri docti de saturnio statuerint.

Duobus praecipue viris quisquis ad cognitionem saturnii numeri sese applicat gratus esse debet, Caesio Basso Neronis aequali ex veteribus, ex recentioribus Carolo Odofredo Mueller doctissimo GERmano, qui in oppido Silesiae Brieg anno prioris saeculi nonagesimo septimo natus, anno hujus saeculi quadragesimo Athenis decessit.

Caesius Bassus cum Cn. Naevii carmen victorumque ducum tabulas triumphales in Capitolio fixas perlegisset, in libro de metris saturnium versum ita definivit, ut is duobus hemistichiis constaret, quorum prius hac forma esset, u - u - u - u, alterum hac, - u - u - u, multos tamen repperisse confitetur versiculos qui hoc schema non aequarent, cum longiores tum breviores. Exempla aliquot subjunxit, quibus apparet eum non iambos et trochaeos significare voluisse puros, verum iis similes quibus comici tragicique poetae erant usi, id est, quorum in loco spondei, dactyli, anapaesti poni possent. Ipsius Caesii opus non habemus; hunc exscripserunt, contraxerunt, disceperunt

posteriores grammatici, praeter incertum¹ quidem scriptorem diu Atilium Fortunatianum injuria creditum, Marius Victorinus, Terentianus Maurus, Atilius Fortunatianus, Marius Plotius Sacerdos, alii. Qui omnes ne Caesii quidem genuinum opus in manibus habebant², nedum per se ipsi carmina vetustissima explicanda susciperent : per hos tamen hoc boni effectum, ne Caesianae doctrinae memoria prorsus periret.

Per medium quod dicitur aevum ea tantummodo studia exstiterunt, quae ad promovendam saturnii metri cognitionem nihil omnino poterant conferre. Neque plus sexti decimi saeculi septimique decimi et octavi decimi docti homines effecerunt; immo initio saeculi nostri vir in re metrica praestantissimus Godofredus Hermann cum in *Elementis doctrinae metricae* omnes quas quidem novisset saturniae poesis reliquias sedulo tractaret, fere nihil invenit quod nobis alicujus momenti sit. Quo majorem laudem meruit Odofredus Mueller, qui primus animadvertit in illo Caesii Bassi schemate u - u - u - u, - u - u - u nonnullas theses, id est debiliores pedum partes³, suppressi et omitti posse. Hoc praeclarum inventum ubi periti probaverunt, tum demum vera doctrina constitui potuit et ab aliis viris doctis quasi ad perfectionem perducī. In id O. Mueller incidit memor veteris Germanorum « longi versus » (*Langzeile* illi quam nunc vernaculo sermone dicunt), cujus theses simili prorsus modo omittuntur. Saturnius igitur

1. Nam vereor ut recte Henricus Keil in Grammaticorum Latinorum tomo vi ipsius Caesii se habere opus ratus sit. Sane scriptor incertus prima persona loquitur : *ut vere dicam, ut vix invenerim quos ponerem, tale inveni genus, talia repperi exempla, quem paulo ante posui, hos repperi idoneos*. Sed haec et similia epitomator exscribere potuit; apud Victorinum pauca leguntur quae certo ex Caesio deprompsit, noster ignorat (locos vide infra Part. II lib. 1 § 4). Ergo iis assentior, qui nobis epitomen tantummodo Caesii praesto esse putant.

2. De quare non dubitabit, qui eos cum Scriptore incerto nostro contulerit (locos vide infra, II, 1, 4).

3. *Thesis* est quod nos in musica *temps faible*, *arsis* quod *temps fort* appellamus. *Anacrusis* est thesis ante primam arsin posita. In *Aux armes*, *citoyens* anacrusis in initio est, in *God save the queen* abest.

versus praeter illud schema ex Caesio Basso petitum :

Dabunt malum Metelli Naevio poetae,

etiam alia duo sine ulla dubitatione admittit :

Dabunt malum Metelli Naevio *vati*,

Dabunt malum *multi* Naevio poetae ;

quartumque ut videtur, si in utroque hemistichio thesis paenultima supprimitur :

Dabunt malum *multi* Naevio *vati*.

In hoc sane O. Mueller peccavit, quod praeter theses hemistichiorum paenultimas ceteras quoque (ultima versus thesi tantummodo excepta) pari ratione nonnumquam supprimi credidit¹; cui errori facile veniam dabis, si reputaveris multos ex doctissimis viris nondum quid in hac re verum esset clare perspexisse, propterque imperfectam veteris prosodiae cognitionem plerosque peritorum etiam nunc persaepe decipi. Ergo cave Caroli Bartsch severitati assentiaris, qui O. Muelleri deliramenta (*Extravaganzen*) nimis arroganter castigat.

Perid quod O. Mueller invenit solum, hoc est, per solam detractionem thesium in certis sedibus liberam, saturnius numerus Italiae proprius a numeris apud Graecos usitatis distinguitur. Sane supprimuntur aliquando theses etiam graecis in versibus. In trimetro claudio sive hipponacteo, ut ἀκούσασθ' Ἰππώνακτος, οὐ γὰρ| ἀλλ' ἦχω, antepaenultima syllaba, item paenultima in tetrametro iambico catalectico, ut εἴ μοι γένοιτο παρθένος καλή τε καὶ τέρε|να, ita proferri debent ut totum trochaeum efficiant; quae fuit causa, cur eae

1. Tantam libertatem, immo licentiam, admitti fatendum est in horrido illo Germanorum numero. In Nibelungis exempli gratia cum hemistichia omnium versuum priora quaternas arses habeant, theses praeter anacrusin ternas habere possint, fiunt thesibus anacrusibusque sine peculiari causa modo servatis modo sublati formae ejusdem metri diversissimae. Pauca

longae syllabae numquam in binas breves solverentur¹. Sed Graecis detractio thesis semper aut illicita aut necessaria, Latinis qui saturnios fingeant libera erat. Neque ulla alia italici numeri et graecorum differentia fuit; nam quidquid in saturniis versibus difficultatis inesse videtur, id in vetere sermonis latini pronuntiatione, non in rationibus metricis causam originemque habuit. Pronuntiatio autem cum Naevio et Plauto eadem fuerit, quas tractavimus infra de prosodia quaestiones non magis ad cognitionem saturniorum carminum pertinent quam ad iudicandas et constituendas scenicarum poetarum reliquias. Ergo in doctrina de saturnio propria nihil magni est momenti, quod non aut a Caesio Basso aut ab Odofredo Mueller acceperimus.

tantum exempla petam ex editione Caroli Bartsch (*Das Nibelungenlied*, Leipzig 1866, Brockhäus; quod tertium est volumen in Francisci Pfeiffer *Deutsche Classiker des Mittelalters*):

20,2	Des	vater	der	hie	Sige	mun t.
20,1	Dò	wuohs	in	Nider	lan	den.
2,1	Ez	wuohs	in	Bur	gon	den.
2,2		Daz	in	allen	lan	den.
2,3		Kriem	hilt	ge	heil	zen.
30,2		Samet	Sil	fril	de.	

Quasi in aliquo latini carminis genere hae hemistichiorum formae alia pro alia promiscue acciperentur :

Et omnis est et alteros.
 Et est et alteratos.
 Et est et allatos.
 Est et omnis illos.
 Illos alendos.
 Omnis allatos.

In Latinorum versibus saturniis numquam aliae theses supprimuntur quam quae sunt hemistichiorum paenultima. Talia igitur exempla nusquam reperias :

Dant malum Metelli Naevio poetae.
Dabunt hoc Metelli Naevio poetae.
Dabunt malum Titi Naevio poetae.
Dabunt malum Metelli Gnaevo poetae.
Dabunt malum Metelli Naevio modo.

1. Nam quod Latini in tetrametro paenultimam solvunt, id imitatorum est, qui quod imitabantur non satis accurate noverant.

Veteres grammatici praeter Caesium Bassum quid boni nobis tradiderint haud longum erit percensere. Diomedes ait, si saturnio syllaba extrema dematur, iambicum fieri, scilicet trimetrum: quod si omnino verum esset parum tamen utilitatis afferret, praeterea ibi tantum falsum non est, ubi de trimetro agitur caesuram semiseptenariam habente, de saturnio continente in antepaenultima sede syllabam brevem. Similiter pseudo-Asconius saturnium habet pro *senario hypercatalecto*. Per Priscianum scimus, corripì alteram vocis *decorem* syllabam in hoc versu Naeviani carminis de Bello Poenico:

Magnam domum decoremque ditem vexarant;

per Festum, corripì primam vocis *procitum* in fragmento quodam Livii Andronici; idem disertis verbis docet Cn. Naevium (quod alioquin ex Ennio et Cicerone, collato etiam Caesio Basso, non tam bene disceremus) saturniis Bellum Poenicum scripsisse. A. Gellius tribus locis fragmenta Livianae Odysseae singula ita laudat, ut ea versus integros, non hemistichia aliasve versuum partes, efficere aperte dicat: neque tamen ille neque alius quivis veterum id carmen saturniis scriptum fuisse memorat¹; ut (quod doctorum nonnulli adhuc ignorare videntur) nullo modo audacius sit in inscriptionibus quam in Livianis reliquiis metrum agnoscere saturnium. Quarum inscriptionum auctores nonnihil a nobis meruerunt gratiae, cum servatis intervallis, appositisque propriis signis, singulos versus in lapidibus distinxerint. Ex carminibus Saliorum versiculum unum distincte affert Varro. Per scriptores diversos servata sunt plura quam vulgo creditur saturnii metri exempla, nec genere tamen versuum neque initio et exitu designato. Hactenus doctrinam de saturnio adjuvat antiquitas².

1. Quin Diomedes saturnium tradit a Naevio inventum.

2. Nihil ad nos pertinent quae Charisius p. 288 s. Keil de *saturniis quinum denum et senum denum pedum* refert. Diomedes p. 479, 20 Keil loquitur de pede *saturnio* vel *saturnino*; de quo testimonio vide infra II, 1, 7.

Haec doctrina quod hodie jam bene cognosci potest, id post O. Muellerum Fridericus Ritschl maxime effecit. Qui non solum recte negavit ex septem saturnii thesibus primam aut quartam aut septimam umquam supprimi, in singulis hemistichiis binas theses deficere posse, hiatum offensio- nis quidquam habere, sed etiam (quod, quia in minutis ejusmodi rebus nonnumquam erravit, majoris momenti fuit) universam inquirendi rationem firmis fundamentis stabilivit. Docuit enim ex inscriptionibus maxime, non ex scriptorum fragmentis, leges saturniorum veras petendas esse; neque id quisquam sano judicio praeditus negabit, cum in inscriptionibus lectio per saecula plus viginti incorrupta remanserit, saepe initia versuum distincte designen- tur, contra fragmenta per codices manu scriptos servata atque ex veteribus carminibus quo modo nescimus decerpta omni dubitationis generi sint obnoxia. Idem senserat O. Mueller haec ad Varronem 7,51 scribens : « Cujus rei certissima sunt testimonia in monumentis Scipionum. » Ritschelius autem optimum illud praeceptum primus ita pe- ritis acceptum reddidit, ut nemo ex idoneis quidem iudicibus dissentire auderet aut cuperet; resque ei etiam melius suc- cessit quam aequum fuit, cum quidam ex doctis, saturnios ex inscriptionibus petitos nimio amore amplexantes, reli- quas Livii Andronici Gnaevique Naevii venerandas non- numquam neglegere ac contemnere videantur. — Post Ritschelium Andreas Spengel praecipuo honore nominan- dus. Hic in *Philologo* anno 1866 quas Ritschelius non- dum perspexerat leges constituit : caesurae duos non plus esse locos, et post et ante quartam thesin; theses eas solas supprimi posse, quae sunt hemistichiorum paenultimae; thesin quae hemistichii exitum efficiat in binas breves non solvi. Utile non esset dicere, quibus in rebus ipse Spengel errasse videatur; nam haec aut sunt minutissima, aut ad singulos versus, non ad universam saturniorum doctri- nam pertinent. Etiam non inquiremus, quid boni quid mali ceteri viri docti admiserint; de quibus taceri hoc loco non

ideo lector existimato, quia quid probem improbemve nesciam : nam contra metuo ne, dum ipse in re controversa plurimos nodos minime dubitanter expedire aggredior, in judicandis aliorum opinionibus justus esse nequeam. Multorum virorum doctissimorum labor, etiam ubi errarunt, in summa tamen procul dubio scientiam veri longius provexit, itaque bene meruerunt Corssen, Westphal, Weil et Benloew, Ribbeck, Vahlen, Guenther, Bartsch, Buecheler; maxime Theodorus Korsch, qui in libello *De versu saturnio* anno 1868 Mosquae edito ostendit quantum saturnii trochaeum fere purum esse, laudandoque cum acumine disseruit de dihaeresibus (quod genus caesurae est) in mediis hemistichiis. At qui doctrinae nostrae nocuerunt, non profuerunt, Duentzer et Lersch, Weise, Pfau, eos si quis nomine memorare parcat, nimis ille ad ignoscendum pronus videatur.

§ 2. — Leges saturnii quae fuerint.

Leges quas fuisse saturnii versus existimamus, quo facilius lectores hunc librum intellegere possint, apertissime jam nunc paucis verbis declaraturi sumus. Fusius infra in libro priore de prosodia, in libro altero de re metrica agetur.

Saturnius constat ex sex pedibus cum anacrusi; caesura numquam caret; haec habet locum aut post tertii pedis thesin, ut

Da||bunt ma||lum Me|telli| Naevi|o po|etae|

aut, quod rarius fit, post ejusdem arsin, ut

Co||rinto| dele|to Ro||mam redi|eit tri|umphans|
A||unnem Tro||jugena| iuge Can||nam ne te| alie|nigenae

Sic in poetarum scenicorum tetrametris caesura modo post

quartum trochaeum, modo post quartam arsin ponitur. — Ubi caesura post arsin est, fit insequens thesis quodammodo anacrusis alterius hemistichii.

Arses singulae aut ex longis singulis constant, ut

Da||bunt ma|lum Me|telli| Naevi|o po|etae|

aut ex brevibus binis, ut

Si||ciliē|ses pa|ciscit| obsi|des ut| reddant|
 A||mnem Tro|jagē|a| fuge Can|nam ne te| alie|nigenae|
 Bene|| rem ge|ras et| valeas| dormi|as sine| qura|
 No||ctu Tro|jad ex|ibant| capiti|bus o|pertis|
 Ho||nos fa|ma vir|tusque| gloria| atque in|genium|

Quae solutio etiam in iambis et trochaeis poetarum sceni-
 corum reperitur.

Anacrusis prioris hemistichii, item in versibus qui caesu-
 ram post arsin habent illa thesis quae quasi alterius hemi-
 stichii anacrusis est, constat aut ex brevi, ut

Ho||nos fa|ma vir|tusque| gloria| atque in|genium|
 Quo||annis| comi|ter A|polli|ni| fiant|

aut ex longa, ut

Con||sol cen|sor ai|dilis| quei fu|it a|pud vos|
 Col|rinto| dele|to Ro|mam redi|eit tri|umphans|

aut ex duabus brevibus, ut

Decu|ma fa|cta pol|tucta| leibe|reis lu|bentes|
 Ob||titi| sunt Ro|mae loqui|er lin|gua la|tina|

Sic apud poetas scenicos reliquosque anacrusis versuum
 iambicorum se habet.

Theses hemistichiorum antepaenultimae itidem aut ex brevi constant, ut

Gnai|vod pa|tre pro|gnatus| fortis| vir sapi|ensque|
 Quo|lei vi|ta de|fecit| non ho|nos ho|nore|

aut ex longa, ut

Hoc| est fa|ctum monu|mentum| Maareo| Cai|cilio|
 Quan|tam co|lumnā| quae res| tuas ge|stas lo|quatur|

aut ex binis brevibus, ut

Ma|gnū nūme|rum tri|umphat| hosti|bus de|victis|
 Col|rinto| dele|to Ro|mam redi|eit tri|umphans|

Sic se habent apud poetas scenicos eae iamborum aut trochaeorum theses, quae in mediis hemistichiis sunt. Ceterum in altero hemistichio thesis antepaenultima permulto saepius brevis est quam aut longa aut soluta.

Thesis posterioris hemistichii ultima, item thesis prioris hemistichii ultima quam caesura sequitur, constat ex una syllaba aut brevi aut longa, ut

Gnai|vod pa|tre pro|gnatus| fortis| vir sapi|ensque|
 Con|sol cen|sor ai|dilis| quei fu|it apud vos|
 Ho|nos fa|ma vir|tusque| gloria| atque in|genium|
 Da|bunt ma|lum Me|tel|i| Naevi|o po|etae|

In breves duas solvi nequit. Sic in hexametro epico ultimus pes numquam dactylus est. Itidem in scenicorum poetarum tetrametris trochaicis acatalectis vel iambicis catalecticis ultima syllaba non solvitur.

Thesis utriusque hemistichii paenultima et corripitur et produci et solvi potest, ut

Ne| quai|tis ho|nore| quei minus| sit man|datus|
 Ter|ra Pu|bli pro|gnatum| Publi|o Cor|neli|
 Faci|lle fa|cteis supe|rases| glori|am ma|jorum|

Quoi||ei vi|ta de|feeit|, non ho|nos, ho|nore|
 Ho||spes, gratum| est quom| apud meas| resti|tistei| seedes|
 Bene|| rem ge|ras et| valeas|, dormi|as sine| qura|

In hoc theses paenultima antepaenultimis anacrusibusque sunt similes, neque ab illis thesibus differunt, quibus scenici poetae utuntur. Sed et saturnii versus et illius in eo loci proprium est, quod theses paenultima omnino omitti possunt. Ars scilicet quae praecedunt extenduntur usque ad terna tempora atque solae per se pro integris trochaeis sunt; tum eas perspicuum est numquam solvi posse, quo fit ut singulae syllabae totos pedes expleant. Frequentior thesis paenultima detractio in posteriore hemistichio quam in priore; perrara in utroque simul:

Saepe : Tau||rasi|a Ci|sauna| Samni|o| cepit|
Aliquando : Ae||tate| quom| parua¹ posi|det hoc| saxsum|
Perraro : Res|| divas| e|dicit|, praedi|ci| castus |

Eo intellegitur Caesium Bassum, inter saturnios qui schema a se propositum aequarent, invenisse etiam alios breviores.

Nusquam saturnius reperitur, in quo arsis et thesis vel thesis et arsis deinceps solvantur. Nullum igitur exemplum est pedis proceleusmatici². Hic tamen in versibus poetarum scenicorum admittitur, nec dubium videtur quin in saturnio quoque recipi potuerit. — Quaternae vel quinae breves deinceps positae pedem et semipedem efficiunt, ut

*Si||lūico|*lae homines bellicque inertes.
Amnem, Tro|jugena|, fuge Can|nam, ne te alienigenae.

1. Cur *parua* scribam, non *parva*, ex § 3 c. intellegatur.

2. Incerta enim, immo falsa haec sunt: Decemviri graeco ritu hostiis *sacra faciant* (*sacra dele*); Romane aquam Al|banam| *cave lacu|* contineri (*feri Al|banam ca|ve*); Quantam statuam faciet *tibi populus romanus* (*lege poplus, praetereaue feri ti|bi*);... FEMINA OPITUMA VEIXSIT (*lege optuma*); *Neque tamen* te oblitus sum Laertie noster (*melius traditur Neque enim*).

Saturnius cum in singulis hemistichiis ternas arses habeat, non in priore binas in altero quaternas, hexameter est, non trimeter, sexiesque debet feriri. Quare eo usi sunt Livius Andronicus et Naevius cum versus Graecorum heroicos aut latine verterent aut imitarentur¹. Habuerunt etiam Latini disticha saturnia dactylicis similia, id est, quae constarent ex hexametro et duobus trimetris catalecticis, ut

Hunc|| unum| pluri|mae con|senti|unt| gentes|
Popu||li pri|marium| fuis|se vi|rum|.

In antiquissimis temporibus versus fuerunt, qui saturnii hexametri prius hemistichium aequabant, ut

E|| nos La|ses iu|vate|.

Temporibus illis, quibus Latini poetae versus saturnios condebant, pronuntiatio vocalium et syllabarum ab ea longe differebat, quae scribentibus Horatio, Vergilio, Ovidio in usu fuit. Eadem autem erat, quam apud Plautum, Terentium, Ennium, apud Livium quoque Andronicum et Cn. Naevium in comicis tragicisque versibus deprehendimus. Neque id mirum : nam qui fieri potuisset, ut Livius

1. Iidem poetae ubi in tragoediis comoediisque trimetros tetrametrosque vertendos susceperunt, nihil domi in usu reppererunt quod his versibus simile esset, ipsa igitur Graecorum metra Latina fecerunt. — Anacrusi saturnius hexametro longior est, quae differentia minima est. Major audacia quam Livio Andronico fuit incunte medio aevo iis, qui tonicis versibus stropham sapphicam imitari conati sunt; nam hi non in initio versuum, verum in fine syllabam addiderunt, exitumque effecerunt ex trochaico iambicum. Vide exempli gratia carmen de diruta Aquileja apud Du Ménil, *Poésies latines antérieures au XIIe siècle* p. 234 ss. : *Bella, sublimis, inclita divitiis, Olim fuisti celsa aedificiis, Moenibus clâra, sed magis innumerum Civium turmis.* — *Xriste, rex nôster, iudex invictissime, Te supplicâmus, miseratus respice, Averte iram, tales casus prôhibe Fâmulis tuis.* Praeterea animadvertere debos etiam initium ex trochaico esse iambicum factum, perinde ac si anacrusis addita esset. Atque, sicut caesura in hexametro dactylico post arsin locata ponitur in saturnio post thesin, sic caesura sapphici metrici post arsin est, post thesin caesura sapphici tonici. Scilicet poetae novum rhythmî genus condere non aggressi sunt, verum pro sapphico qui sibi dederat quem praesto habebant senarium tonicum substituerunt.

Naeviusque aliter in carmine tragico, aliter in epico easdem voces pronuntiarent?

Syllaba brevis, quae vocis efficit initium, longam insequentem communem facit. Sic in polysyllabo :

Quo||jus for|ma vir|tutei| PARI|s|su|ma|¹ fuit|
Ne|| quid frau|dis stu|prique| FER|ōci|a| pariat|
Quan||tam co|lūmnam| quae res| tuas ge|stas lo|quatur|
Quoi||ei vi|ta de|fecit| non ho|nos no|nōre|

in disyllabo :

DE|dē|| Tempe|state|bus ai|de mereto|....
Ro||mane aquam| Alba|nam ca|ve LAC|ū| conti|neri|
Is|| hic si|tūs quei| nunquam| victus| est vir|tutei|
no||nōs fa|ma vir|tusque| gloria| atque in|genium|

in disyllabo synaloepham patiente :

Quibus sei|| in lon|ga lieui|set| TIBI ūti|er| vita|
SACRA|| īn men|sa Pe|natium| ordi|ne po|nuntur|

in monosyllabo :

Ob|| hasce| res bene| gestas| QUOD īn bel|lo vorat|
Is|| hīc si|tus quei| nunquam| victus| est vir|tutei|

Itidem apud poetas scenicos, de quibus infra (I, 1, 1) fusius disseretur. Nisi fallor versus, in quibus longa pro brevi posita est, ii sunt qui Caesio Basso videbantur schemate illo esse longiores.

Syllaba brevis, quae vocis exitum efficit, si sub arsi est, necessario producitur, ut

Dein||de pol|lens sa|gittis| incli|tus ar|quitenens|
Subi||git o|mne Lou|canam| opsi|desque ab|douceit|
Ca||ro tu|a nam| mihi ita| Juppi|ter| fatust|

. Ex inscriptione hic versus desumptus est, quae PARISYMA per unam s litteram scriptum exhibet. Etenim ante Ennium Latini consonantes in

Similia apud poetas scenicos perraro, in Ennii hexametris saepe reperiuntur.

Ergo syllaba brevis si arsin hemistichii paenultimam accipit, sola per se pro trochaeo esse potest, ut

Neque e||nim te ob||litus| sum La|ertile| noster|

Syllaba longa vel brevis, quae vocis exitum efficit, si sub arsi est, hiatum cum insequente vocali facere potest, ut

Hone||rari|ae ho||nustae| stabant| in| flustris|
 Mul||ti ali|i e| Troja| strenu|i| viri|
 Par||tim er|rant ne|quinont| Graeci|am red|ire|
 Si||mul dvo|na e|orum| portant| ad| navis|

In caesura et post arsin et post thesin promiscue hiatur, ut

Hec|| cepit| Corsi|ca A||leriaque urbe....
 Vi||rum mihi Ca|mena| inse|ce| versutum|

Extra caesuram post arsin plerumque fit synaloepha, ut

Subi||git o||mne Lou|canam| opsi|desque ab|doucit|

Post thesin perraro aut in caesura fit synaloepha aut extra caesuram hiatus. De quo infra (I, lib. 1 § 2). — Apud poetas scenicos, ut videtur, hiatus et post arsin in mediis hemistichiis et post thesin in caesura admittebatur; extra caesuram quoque cum in multis Plauti locis quos omnibus machinis adnotis plerique doctorum per fas et nefas immutare conantur, tum in trimetro Naevii quem hiatus causa diserte laudat Cicero.

Temporibus priscis multae vocales ante vocales positae longae erant, quae postea correptae sunt : sic apud Plau-

scribendo geminare non didicerant. Sed minime dubium est quin in pronuntiando easdem soliti sint geminatas profere, *parissuma* dicentes pro *PARISSUMA*, *tabollai* pro *TABELAI*, *ocquoltod* (oculto) pro *OQVOLTOD*.

tum *i* producitur in *fieri*, apud Ennium *u* in *fuimus*. Item vocales erant quas postea pro consonantibus acceptas invenimus : sic apud Plautum *larŭa* trisyllabum est. Genetivi pronominalium in *jus* exeuntes modo trochaeum efficiebant, modo pyrrhichium. Talia in saturniis non deficiunt, ut

Ma||gnum stu|prum| populo| fie|ri per| gentis|
 Quo||jus for|ma vir|tutei| parisu|ma| fŭit|
 Cel||sosque o|eris a|rŭaque| putria| et mare| magnum|
 Ductu|| auspicio| imperi|oque| ějus A|chaja| capta|

Alia, eaque minoris momenti, infra suo loco tractabuntur.

Vocales vocum singularum ultimae cum ob causam quae infra declarabitur partes solutae arseos vel solutae theseos esse vix possint, nisi praecedens syllaba et brevis sit et ejusdem vocis initium, perraro apud poetas scenicos et in carminibus saturniis vox talis, qualis *omnia* est, trochaeo vel iambo substituitur; itidem vox talis, qualis *facile* est, in paenultima syllaba vix potest feriri. Sic igitur legendum :

Faci||lĕ fa|cteis supe|rases| glori|am ma|jorum|

non :

Fa||cilĕ fa|cteis.....

Quod scenici poetae in senariis septenariisque observant, ut vox molossica potius antepaenultimam et paenultimam accipiat arses, quam quartam ab exitu et antepaenultimam (exempli gratia Terentius in fine versus *senibus ambobus simul* consulto, non *ambobus senibus simul* scribit, de qua re infra, I, lib. 1 § 7), aliaque ejusmodi religiones sunt de verbis spondiacis aut in spondeum exeuntibus, tanta fortasse subtilitas in saturnio numero non quaerenda est. Nam

in versibus scenicis singula metra unam arsin validiorem, alteram debiliorem continent, in saturniis tot sunt metra quot arses. Tamen nobis cavendum est, ne in versibus constituendis sine causa insolentiorum rhythmi speciem admittamus.

Vis accentus in saturniis nulla est. Etiam in comicis versibus quod vulgo ad accentum referunt, id ex alia causa duci et potest et debet. Neque (ut candide quod sentio aperiam) ante Commodianum, qui circa annum post Christum natum 250 scripsit, quisquam poeta quicquam accentui tribuit¹.

§ 3. — De origine saturnii.

Saturniorum nomen versuum, si veteres scriptores audis, quodam modo cohaeret cum nomine terrae sive urbis *Saturniae* et dei *Saturni*. Fuit cum nos suspicabamur *săturñium* primo fuisse versum in *satura* adhibitum, postea perperam a veriloquii causa esse productam. Sed in re tam fabulosa nihil dispicere fatemur. — Non reperitur hoc nomen ante Varronem, neque Ennio videtur fuisse notum cum scriberet « *Versibus quos olim Fauni vatesque canebant* », nam, ut recte animadvertit Laurentius Lersch, Ennius sine dubio in illa poetica περιφράσει Saturnum ipsum tetigisset.

Haud fallebantur antiqui, ubi saturnium metrum Italicae regionis proprium fuisse existimaverunt; certo enim graeca ejus origo non est, atque reperiri videtur apud plures Italiae populos, ut Oscos, Paelignos, Umbros, quod jam satis, credo, plerisque doctorum Franciscus Buecheler

1. Nisi fortasse unus et alter excipiendus est eorum semidoctorum hominum, a quibus inscriptiones metricae confectae sunt. Hic enim de poetis loquimur, qui justos libros conscripserunt.

probavit. Sed invidi fati malitia factum est, ut tituli non latini saturniis versibus concepti inter obscurissimos essent¹. Qua de causa in hoc libro latinos tantummodo saturnios tractavi.

Latini sine dubio, cum a ceteris Ario-Europaeis populis separati sunt, aliquem numerum domi et habebant et servaverunt, qui saturnio numero originem dedit. Hoc post Rudolphi Westphal Fridericique Allen investigationes verisimillimum quidem, non certum videtur, unum eundemque fuisse fontem et saturnio Latinorum et hexametro Graecorum et ċloko Indorum et longo versui Germanorum. Nam si pro fundamento poesis ario-europaeae quaternarios iambicos admiseris, horum bini cum singulis juncti strophas in Rigvedo usitatissimas efficient :

Agninā rayīm aṇṇavat pōsam ēva dīvē dīvē
yaçasam vīrāvattāmam ;

bis bini ċlokum epicum :

Tatas tu yātē Vārsnēyē Punyaṇlōkasyā dīvyātaḥ
Puskarēṇa hṛtam rājyam yae cānyad vasū kineāna.

Eosdem quaternarios habes in Nibelungis, ubi pro hemistichiis sunt (supra p. 3 adnot.1), ut :

Des|| vater| der hiez| Sige|mun| ~|,
Dô|| wuohs in| Nider|lan|den ~|,
Ez|| wuohs in| Bur|gon|den ~|,
||Daz in| allen| lan|den ~|.

Hi ubi ultimam thesin amittunt, facillime insequens arsis in thesin abire potest, ut efferatur :

Dô|| wuohs in| Nider|landen|,
||Daz in| allen| landen|.

1. De saturniis non latinis vide Frochner, *Philologus* xii p. 207; Buecheler, *Rheinisches Museum fuer Philologie* xxx (1875) p. 441 ss. et xxxiii (1878) p. 271 ss.; Bugge, *Altitalische Studien* p. 61 ss.; Buecheler, *Interpretatio tabulae iguvinæ* II p. 16; Zvetaieff, *Sylloge inscriptionum oscarum*, 17 cum tab. iv 1, 25 cum tab. v 3, 143 cum tab. xviii 9.

Quae syncopa si constanter fiat, habeas hexametrorum graecorum hemistichia :

Πο||λύτροπον| ὁς μύλα| πολλὰ|,
||'Ανδρα| μοι| ἔννεπε| Μοῦσα|.

Item habeas hemistichia saturniorum :

Ho||nos fa|ma vir|tusque|,
||Gloria| atque in|genium|;

immo integros antiquissimis saltem temporibus versus :

E|| nos La|ses ju|vate|.

In saturnio non solum inter secundam et tertiam arsin thesis, ut vidimus, supprimi potest, sed debet supprimi quae olim inter tertiam quartamque arsin thesis fuit. At eadem duae theses in Indorum vedicis quaternariis inque paribus cloki hemistichiis solae purae sunt, id est, solae ex brevi syllaba constant. Anacrusis autem non supprimitur, nisi ubi thesis praeit, thesisque inter primam alteramque arsin posita numquam deficit. At in indicis quaternariis utraque impura esse potest. Ergo jam temporibus ario-europaeis fortasse alia erat anacrusis primaeque thesis, alia secundae tertiaeque natura.

Sed haec videant qui Indorum Germanorumque leges poeticas melius noverunt, quique etiam quaerere audent, numquid ex eodem fonte ad Persas, Slavos, Celtas manaverit; neque obliviscantur romanicam poesin ita a romana discrepare, ut ejus origo paene lateat nullaue magis pars grammaticae lubrica sit. Nos hic lectori minus quid verum fuerit ostendere volumus, quam quid liceat suspicari.

§ 4. — De carminibus.

Saturnio metro esse usos Cn. Naevium in carmine de Bello Poenico per Festum novimus, per Ennium ac Varonem veleres vates, per Caesium Bassum eos qui victori-

bus ducibus tabulas triumphales in Capitolio figendas conscripserunt. Ex his tabulis duas laudat M'. Acilii Glabronis Luciique Aemilii Regilli.

Naeviani Belli Poenici fragmenta exstant a compluribus scriptoribus laudata, quae circiter septuaginta versus vel versuum partes efficiunt. Vaticiniorum fragmenta parva apud diversos exstant; vaticinia tota nec nimis corrupta tria T. Livius servavit. Tabulae Acilianae versiculus unus laudatur a Caesio Basso; item Aemilianae unus, sed reliqua ejusdem verba quamquam miro modo perturbata tamen prope omnia apud T. Livium legi possunt; idem T. Livius tabulam Ti. Sempronii Gracchi satis corruptam affert; ex lapide habemus tabulam L. Mummii, sed genuinum hoc exemplar non est, et in fine dubitari nequit quin lectio fuerit immutata.— Ex tabula triumphali incerta, ex elogio incerto, ex carmine de Troja incerto (ex eo, puto, quod *Carmen Priami* inscriptum erat) singuli versus saturnii per Caesium Bassum supersunt. Cui etiam et pseudo-Asconio debetur versus singularis Metellorum in Naevium.

Reliquiae poesis saturniae omnes, praeter eas quas dixi, non nisi conjectando possunt huic metri generi tribui. Quae reliquiae sunt haec: *Sententiarum* Ap. Claudii Caeci fragmenta tria; *Odysseae* a Livio Andronico barbare translatae versus paulo plus quadraginta; *Carmini* ejusdem in *Junonem reginam* restituendus versus unus; Naevianum *epigramma* versuum quattuor ex A. Gellio; *Carminis Priami* ab incerto auctore scripti fragmentum unum ex Varrone; *Scipionum elogia* quattuor, quinque et viginti versus efficientia, ex lapidibus; quinti, Ennio attributi, duo versus ex Trebellio Pollione; *Calatini elogii* duo versus ex Cicerone; *M. Caccilii titulus* trium versuum ex lapide; *Vertulejorum dedicatio* quinque versuum ex lapide; *fratrum Arvalium carmen* quinque versuum misere corruptum ex lapide inferioris aevi; *carminum Salarium* versus tres corrupti et fragmentum nondum in numeros redactum; denique pauca minora aut dubia fragmenta.

Varronem nonnulli doctorum saturnios versus scripsisse existimant. Quod iis investigandum reliqui, qui universas Varronis reliquias edere in animo habent. Sed caveant illi, ne sotadeos versus pro saturniis habeant; nam facillime inter se haec metra confunduntur¹.

§ 5. — De versibus singulis.

Disertis testimoniis saturnios esse novimus versus hos octo²:

Dvello magno dirimendo regibus subigendis.
Fundit fugat prosternit maximas legiones.

1. Vix dubium quin L. Accius sotadeis numeris usus sit in *Didascalicis* et *Pragmaticis*, quorum operum fragmenta tredecim collegit Lucianus Mueller in editione Lucilii (Lipsiae 1872). In his autem inveniuntur versus saturnii optimi decem: *Sapientiaeque invictae gratia atque honoris*; — *Placare hostem ferocem inimiciterque accensum*. — *Ut, dum velint brevitate consequi verborum, Aliter ac sit relatum redhostiant responsum*; — *Actoribus manuleos, baltea, machaeras*; — *Quamque longe distincta alia ab aliis nosce*; — *Describere in theatro perperos populares*; — *Unde omnia perdisci ac percipi queuntur*; — *Nam nec Gemini leones, nec Condalium, nec Anus, Plauti, nec Bis compressa, nec Boeotia unquam*. Praeterea duos levissimis factis emendationibus habebis: *Nam quam varia (traditur varia sint) genera poematorum, Baebi*; — *Vectigal egerant (traditur vectigalia legerant), vestra et struantur statim*. Atque fragmentum est unum mutilatum: *sed Euripidis qui choros temerius in fabulis*; — loci corruptissimi tres: *pater honesto rem mactavit aurea, et: et magnificissime excellissime excellicissimique honore, et: et cuncta fieri cetera imbecilla non quod ponderitatem gravitatemque hominis*. Restat fragmentum quod saturnium metrum vix admittat unum: *falsidica, Audax, gnati mater pessimi odibilis, Natura impos, excors, ecfera*; item quod omnino rejiciat unum: *Fuit neque adeo Agroecus neque Commorientes*. Atqui sotadeos L. Mueller nonnisi per complures emendationes consequitur, quibus opus non est in constituendis saturniis; ut, si par illud refractoriorum fragmentorum periisset, de ceteris falli deberemus. — Locus *Et eo plectuntur poetae* c. q. s. male a Luciano Mueller in *Pragmaticis* est positum.

2. His grammatici ficticios saturnios, docendi gratia a se compositos addunt quattuor:

Merulae quod os vetustae mane dulce cantat.
Isis pererrat orbem crinibus profusis.
Quid invides amicis invides amicis.
Trahuntque siccas multas machinae carinas.

Tres praeterea iidem grammatici dicunt esse fictos ad normam graecorum

Summas opes qui regum regias refregit.
 Magnum numerum triumphat hostibus devictis.
 Ferunt pulchras creterras aureas lepistas.
 Novem Jovis concordēs filiae sorores.
 Dabunt malum Metelli Naevio poetae.
 Cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

Versus, non versuum partes, efficere per Varronem,
 A. Gellium, Priscianum novimus haec fragmenta, nomine saturnii non addito:

Ex carminibus Saliorum.

Divum †empta¹ cante divum deo †supplicante.

Ex Livii Odyssea.

Virum mihi, Camena, insece versutum.
 Ibidemque vir summus adprimus Patroclus.
 Quando dies adveniet quem profata Morta est.

Ex Naevii Bello Poenico.

Magnam domum decoremque ditem vexarant.

Seorsim scripti singuli versus exstant in tribus ex Scipionum elogiis, in dedicatione fratrum Vertulejorum, in titulo M. Caecilii. Quibus in monumentis septem et viginti distinctos versus saturnios habemus. Etiam in carmine fratrum Arvalium distinguuntur versus, cum ter sin-

si dis placet saturniorum (quod delirantis Caesii Bassi fuit), hos videlicet:

*Turdis edacibus dolos comparas amice.
 Quem non rationis egentem vicit Archimedes.
 Consulto producit eum quo sit impudentior.*

Denique Terentianus saturnios imitatus composuit versus hos sex:

*Ut si vocet Camenas quis novem sorores.
 Et Naevio poetae sic ferunt Metellos
 Cum saepe laederentur esse comminatos.
 Dabunt malum Metelli clauda pars dimetri.
 Post Naevio poetae tres vides trochaeos.
 Nam nil obest trochaeo longa quod suprema est.*

1. Praeposita cruce notantur in hoc opere voces corruptae.

guli repetantur; sed ita corrupta lectio in hoc monumento est, ut nihil inde certi eruere possis.

In universum igitur *quadraginta* sunt saturnii, qui et ubi incipiant et ubi desinant scias. Praeterea sex sunt in elogio L. Cornelii Cn. f. Cn. n. Scipionis, quattuor in tabula triumphali L. Mummii, quattuor in epigrammate Naeviano, tres et quinquaginta in vaticiniis tabulisque triumphalibus a T. Livio servatis, circiter centum et quadraginta in ceteris reliquiis, in summam plus *ducenti*, qui non nisi metro sensuque duce distingui possunt. Ne mirere igitur, in iis dijudicandis constituendisque doctos tam saepe alium ab alio dissentire.

Ceterum haec fuisse videtur lex veteribus grammaticis cum versus saturnios laudarent, ut integros afferrent nisi ubi sensus repugnaret. Nam ex Livianis Naevianisque fragmentis pauca sunt quae non cum versu et incipiant et desinant; quibus ne adnumeres fragmenta negligentia tantum amanuensium mutilata, ut Livii *Matrem* [*meam*] *procitum plurimi venerunt*.

LIBER PRIOR

DE PROSODIA

Nihil in partibus rei metricae obscurioribus certi constitui potest, nisi de prosodia probe constet. Neque, ubi metri leges satis in universum notae sunt, in singulis poetarum locis dijudicandis a quaestionibus prosodiaceis refugere licet : nam qui Horatii *Artem poeticam* hexametris conscriptam edere in animo habet, necesse est eum decernere utrum correpta vox *palus* ferri possit an a codicum lectione sit recedendum. Quod paucis verbis expediri nequit : quid autem, si Horatius ex illis esset qui ἀρχαῖων scripserunt? quid, si integrae *Artis poeticae* codices proprii periissent versusque ille, qui *palūs* continere videtur, scorsim ab antecedentibus et insequentibus apud aliquem inferioris aevi grammaticum tantummodo servatus exstaret? Ergo veniam concedi speravimus nobis, quod antequam de legibus versus saturnii ageremus atque de omnibus ejusdem metri reliquiis, totum Librum hujus Partis priorem investigandae *Prosodiae* tribuerimus.

Quod si enchiridium aliquod in Gallia aut etiam in Germania esset, ex quo et facile et tute cognitio veteris prosodiae posset hauriri, id satis nos habuissemus nomine memorare, inde pauca decerpere, atque eo, si quid fortasse explicatione egere videretur, legentes remittere. Sed ea nunc est condicio hujus doctrinae, ut in libris plerisque nihil tirones nisi

errare, nihil periti nisi dubitare discant; nempe, qui de prosodia latina scribunt, a comparativa quae dicitur grammatica testimoniisque linguarum latinae propin quarum petere neglegunt lumen, densisque in tenebris modo placide ambulant, modo acerrime pugnant inter se. Neque in hoc umquam quiquam constantius peccaverunt, quam qui de numero saturnio egerunt. Hoc igitur nobis summopere curandum esse visum est, ut legentibus ipsa ratiocinandi fundamenta atque principia offerre conaremur. Idecirco multa tangere debuimus, quae primo aspectu ad rem nostram pertinere non viderentur.

Subseptem paragraphis mox talia tractabuntur: — I. De brevibus breviantibus, ut *ūtī* pro *utī*, *Prōsērpina*, quōd *īn bello*, *tibi ūtier*; — II. De finalibus, ut *terrā* pro *terrā*, et de hiatu; — III. De concursu vocalium in mediis verbis, ut *fīeri* et *fīeri*, deo disyllabum vel monosyllabum, *dūellum* et *dvel-lum*, *silīa* et *silva*; — IV. De epenthesi, ut *Patric[o]les* pro *Patroclus*, et de syncopa, ut *Herclis* pro *Herculis*, *compleris* pro *compleveris*; — V. De verbo *vir* cum *i* producta; — VI. De genetivo pronominalium in *jus*; — VII. De rhythmo in vocibus singulis. — Sed prius minora pauca paucis verbis expediam.

Nusquam in fragmentis nostris *s* finalis necessario tollenda est. Nam si vox iambica est, ut in *Titus Quinctius*¹, etiam *s* non sublata pro pyrrhichio esse potest (§ 1); si in dactylum desinit, ut *omnibus*, etiam *s* sublata pro-

1. Exempla habemus quattuor (hic et alibi versus in lapidibus servatos scripsimus litteris quadratis):

Ex elogiis Scipionum.

Quibus SEI IN LONGA LICUISET TIBI UTIER VITA.
NE QUAIRATIS HONORE QUEI *minus* SIT MANDATUS.

Ex titulo Quinctii.

Ut[i] *Titus Quinctius* dictator.....

Ex Naevii Bello Poenico.

Jamque *ejus* mentem fortuna fecerat quietem.

duci debet ut *omniā*; si in spondeum, ut in *prognatus fortis*, et spondeus et trochaeus admitti potest; si in anapaestum, ut in *Valerius consul*, itidem anapaestus et tribrachus. Tamen cum in quarta thesi fere semper brevis syllaba sit, sic pronuntiandus videtur versus ex elogio Barbatī :

Gnaivod patrē prognatus, *fortī* vir sapiensque.

Item in Naevii Bello Poenico :

... Manius *Valeriū* consul partem.

Muta cum *r* nusquam praeuntem syllabam producere videtur nisi fortasse in hoc versu ex Livii Andronici *Odyssea*, de quo infra § 2 D :

Celsosque oeris arūaque *putria* et mare magnum.

Tl in graeca voce (quae consonantes in latinis nunquam sociantur) praeuntem syllabam producere videri potest (sed, ut credo, injuria) in hoc Naevii versu :

Bicorpores Gigantes| magnique| Atlantes.

A producta in *Taurāsia* agnoscitur per hunc versum ex elogio Barbatī¹ :

Taurasia CISAUNA SAMNIO CEPIT.

In elogio L. Scipionis, Barbatī filii, cum quarti pedis thesis fere semper brevis sit, sic legendum videtur :

HEC| CEPIT| CORSI|CA A|lērī|aque URBE....

Tamen graece Ἀλερία est, quae scriptura si servari debet sic feriemus : A|lērīa[m²]que|urbe[m]... vel A|lērīā[m]que|urbe[m]... Etiam A|lērīamque|urbem| pronuntiari possit.

1. Nam *Tau|rāsīa| Cī|sauna* minime veri simile est, praesertim cum in altero hemistichio desit thesis paenultima,

2. Uncis quadratis [] in hoc opere includuntur addenda, uncis rotundis () delenda.

§ I. — De brevibus breviantibus.

Syllabae in initio verborum aliter atque in mediis verbis apud veteres Latinos proferebantur. Nam cum a Graecis vel barbaris multa verba mutuarentur Latini quae vocalem *a* correptam continerent, ea vocalis si mediae syllabae erat immutabatur, si initialis intacta remanebat. Sic Ἀγρίαντος Agrigentum, Τάρας Τάραντος Tarentum, τάλαντον talentum, Ἀλέξανδρον Alixentrom, Κασσάνδρα Casentera, βαλάνειον balineum, Κατάνη Catina, Μασσαλία Massilia, κάνιστρα canistra, καμάρα camera, φάλαρα phalerae, Μασσανάσσης Massinissa. Itidem in vernaculis verbis, quae priscis temporibus Graecis Latini dederunt, eandem differentiam observaverunt; sic dixerunt calendae, carcer carceris, pro iis formis unde Graeci κάλυνδοι, κάρκαρον effecerunt. Quo pacto pro πάσσυλος pessulus, non *passulus dicere potuerint, non dispicio, nam praeter hanc vocem numquam *a* correpta in prima syllaba immutata est, contra nihil in mediis syllabis frequentius: τέσσαρες tessera, Loebasium Liberum, βυκάνη buccina, μηχανή machina, τρυτάνη trutina, κομᾶζω comissor, Νομάδες Numidae, Ἰάμψας Hiempsal, Ἑκάβη Hecuba, κραπίδαη crapula, Σκουλητάννα Scultenna, σίσαρρον siser. Neque aliter in vocibus quas inde ab origine Ario-Europaea retinuerant: ἰταλός vitulus, οὔθηρ uber, τριάκοντα triginta (pro *triginta, ut tibi cen pro *tibiicen, meridies pro *mediidies); neque in his quos ipsi Latini ex lege sermonis sui finxerunt, cado cecidi concido, fallo fefelli refello, parco pepercí, manus adminiculum comminus eminus, ratus irritus, vades praevides, salus consitus, pater Diespiter Juppiter, facetus inficetus, amicus inimicus, assis semissis centussis quadragesis, facies superficies, tango tetigi integer contiguus contingo, ago exiguus exigo remiges, facio beneficus conficio artifices, facilis difficilis, capio anticipo occupo municipes auceps aucupis, cano cecini concino cornícines,

fascinus praefiscini, laxis prolixus, datus abditus, frango confringo, pango pepigi compingo, laqueo elicio elices, apiscor coepio adipiscor, habeo inhabeo enubro, calo concilium nomenclator, caput occiput ancipites, taberna contubernalis, pavio oppavium, rapui surrupui surripui, altero adultero, salsus insulsus, salto assulto, calco calceus inculco disculcio, quatio concutio, pario peperit vipera puerpera, ager peregre, paro recupero, patro impetro, aptus ineptus, barba imberbus, castus incestus, arma inermis, artes inertes, maneo manto immineo ommentans, castra procestria, passus dispessus, annus biennium, agnus ambiegna, ambo amplius exemplum, patior perpetior, pacisci depecisci, bacillum imbecillus, tālus subtēl (pro *tāxlus *subtēxle) et hālo anhēlo (pro *hāslo *anhēslo¹). Simili regulae correpta in prima syllaba incorrupta manet, in mediis saepe immutatur : Ἀλέξανδρον Alixentrom, ἄνεμος animus, Σικελός Σικελία Siculus Sicilia, emo eximo eximius, mēns² mēntis meminī reminiscor, dedi addidi, steti constiti, peto compitum propitius, medius dimidius, specio aspicio suspicor auspices, genus fabaginus abiegíneus. Item diphthongus *ai* vel *ae* : Ἀχαιοί Achivi, ἔλαιον olivum, (γυν)αικός (lectr)icis, baeto adbito, aequus ini-quus, aestimo existimo, laedet distisum fastídium, saepio consiptum, caedo accēdo cecidi, laedo allido, quaero conquiro.

Causam si quaeris, cur in prima syllaba *a*, *e*, *ae* vocales firmiores fuerint quam in mediis, non potes quin suspiceris eam syllabam validius proferri esse solitam quam illas. Igitur afficio factum est ex **ad**facio, non ex *ad*facio vel *ad*facio; Agrigentum ex **A**gragantom, non ex *Agra-*gantom vel *Agragantom*; retineo ex **re**teneo, non ex *re*teneo vel *re*teneo vel *re*teneo; Achivi ex **A**caivoi, non ex *Acaivoi*; cecidi ex **ce**caidi, non ex *cecaidi*. Scilicet in vetere Romanorum sermone, sicut hodie in linguis germa-

1. *Bulletin de la Société de linguistique de Paris* III p. lxxxvij*.

2. *E* in plerisque hujus vocis casibus brevis est, in nominativo propter consonantes *ns* producitur.

nicis, vis orationis major in prima syllaba erat, sive ea radix verbi erat, ut **facio**, sive radicis geminatio, ut **cecidi**, sive praepositio, ut **afficio**. Non inde colligendum est, quod multi in Germania credunt, in primis syllabis tum temporis locatum fuisse accentum; nam quia syllaba validior est, ideo non necesse est ut acutior fiat; neque grammatici Graeci Latinique ita loquuntur, ut hominibus recentioribus fas sit vim cum accentu confundere¹. Sed de fatis accentus, quae penitus ignoramus, altum silentium maxime decet; simus igitur contenti id tractare de quo satis constat, vim scilicet pondusque syllabarum.

Primae verborum syllabae cum validiores insequentibus essent, in efferendis vocibus aliqua difficultas erat, ubicumque brevem principialem, ideo validiorem, longa sequebatur non principalis, ideo debilior. Nam plerumque in sermone major vis syllabarum cum longiore tempore conjungitur. Quare factum est ut persaepe propter brevem priorem longa posterior corriperetur², si natura longa, ipsa correpta vocali, sin positione, vi consonantium neglecta. Verba igitur iambica pro pyrrhichiis ponuntur, ut in aliquot hexametris videre est, qui tempore liberae adhuc rei publicae secundum leges pronuntiationis vulgaris sunt compositi. Ii autem integerrimi sunt, nam per lapides, non per codices manu scriptos ad nos pervenerunt: Corpus Inscriptionum Latinarum I, 38 VIRTUTES GENERIS *mieis* MORIBUS ACCUMULAVI; 542 VISUM ANIMO *suo* PERFECIT, *tua* PACE ROGANS TE; 1297 PLOURUMA QUE FECIT POPULO *soueis* GAUDIA NUGES; — 38 MAJOREM OPTENUI LAUDEM UT *sibei* ME ESSE

1. Confundunt sane saepe permulti homines, neque ii indoctissimi; persuasumque habent veterem accentum, sicut accentum recentiorum linguarum Graeciae, Italiae, Galliae, Hispaniae, Germaniae, simul et validiorem et acutiorem fuisse. At si accentus idem semper fuit qui hodie est, qui fieri potuit ut et Graeci et Latini veteres cum in versibus condendis aut nihil (quod credo) aut certe parum curaverint, nunc apud Graecos Romanicasque nationes omnes versuum leges ab eo pendeant?

2. Prior syllaba quia, propter propriam prosodiam, alienam immutar cogit, in hoc libro nomine *brevis brevians* appellatur.

CREATUM; 542 DE DECUMA, VICTOR, *tibi* LUCIUS MUMMIUS DONUM; — 1442 EST EQUOS PERPULCER, SED TU *veli* NON POTES ISTOC; 1453 QUOD FUGIS, QUOD JACTAS, *tibi* QUOD *datur*, SPERNERE NOLEI; 1454 QUR PETIS POS TEMPUS CONSILJUM? QUOD *rogas* NON EST; 1297 PROTOGENES CLOULI SUAVEI[s] HEICEI *situst* MINUS.

Vetere pronuntiandi more in vocibus usitatoribus servato, evenit ut aurea sermonis latini aetate multae voces dissyllabae alteram brevem haberent, in quibus eadem antea longa fuerat, contra in vocibus monosyllabis, spondiacis, polysyllabis eadem terminationes productae remanerent; quod perspicuum faciet gemina tabula:

Voces olim iambicae.

Voces non iambicae.

beně, malě	saně, optimě
citō, modō	rarō
quasī, nisī	sī, etsī
viděn	censēn
pută <i>adv. pro</i> putā	memorā
cavě, valě (<i>et</i> cavē, valē)	ridē, respondē
egō <i>pro</i> egō = ἐγώ	tū, nōs, vōs
mihī, ibī, sibī (<i>et</i> -ī)	nobīs, vobīs
ubī, ibī (<i>et</i> ubī, ibī)	ubīque
duō ¹	ambō
volō (<i>et</i> volō)	nolō
sciō (<i>et</i> sciō)	audiō
homō (<i>et</i> homō)	cardō
magīs <i>pro</i> *magīs, *magius	Prīscus (Πρῆσκος) <i>pro</i> *Priuscus
cedō <i>pro</i> *ceditō ²	credō <i>pro</i> *credidō ³
cinīs (<i>numquam</i> cinīs)	pulvīs (<i>et</i> pulvīs)
palūs <i>Horat. (et</i> palūs)	incūs
genū <i>Cic. ap. Prob. p. 223 Keil</i>	cornū <i>Cicero (ibid.)</i>

1. Hoc exemplum dubium est propter graecum δύο.

2. Cf. *cette* *pro* *cedite.

3. Sanscritico ण्नाद दधामि.

putrĕ factus	expergĕ factus
diŭ-turnus (<i>et</i> diŭ) ¹	noctŭ
utĭ-nam utĭ-que (<i>et</i> utĭ ²)	sĭc
herĕ (<i>et</i> herĭ)	crās, hodiĕ

Quia in *volō nolō*, *homō cardō*, *putrĕ expergĕ* utramque in uno eodemque verbi exitu prosodiam adhiberi posteriores animadverterunt, pristinae differentiae immemores eas vocales *o*, *e* perperam crediderunt esse communes. Itaque scribere inceperunt sine pudore *nolō*, *cardō*, *putrĕ*, alia. Quin gliscente corruptione usque ad *ergō*, *idcirco*, *dandō*, *estō* poetae delapsi sunt. At tot immutationibus unica causa fuit, quod priscis temporibus breves priores alteras breviabant.

Legem unice veram primus distincte perspexit C. F. Guillemus Mueller exemplisque innumeris confirmavit in libro quem inscripsit *Plautinische Prosodie*³. Cujus opera factum est ut non cogamur amplius credere incredibilia, velut quod vulgo admittēbant pronuntiatum esse *en'mvero* pro *enimvero*, *sen'x* vel *senes* pro *senex*, *s'nectus* pro *senecl'us*, *s'ne* illa pro *sine illa*, *pat'r* vel *pate* pro *pater*, *dom'* pro *domo*, *for's* pro *foris*, *v'luptas* vel *vol'ptas*, *j'ventus* pro *juventus*, *festra* pro *fenestra*, *apu* pro *apud*, *se intus* pro *sed intus*, *quo is* pro *quod is*, *bous* pro *boves*. Nam uno eodemque modo dicendum est *en'mvero*, *senčx*, *patĕr meus*, *domō*, *forīs*, *sine illa*, *volŭptas*, *juvĕntus*, *fenĕstra'*, *apŭd me*, *sed ĩntus*, *quod ĩs nunc*, *bovĕs*. Nec mirum, cum etiam illi docti, qui illa monstra admittunt, simul tamen fateantur dictum esse *tacĕ*, *rogă*, *abĭ*.

C. F. Guil. Muelleri liber cum et perlongus sit et propter

1. Cf. *diĕquinte*, Gell. 10, 24, 1.

2. Practerea *ut* pro **utĭ* (sicut *et* = *ἐτι*, *tremunt* = *tremontĭ*, *tot* pro **tolĭ* quod in *totidem* continetur).

3. Berlin, Weidmann, 1869, vii-800 p. 8°. — *Nachtraege zur Plautinischen Prosodie*, ibid. 1871, xvi-159 p. 8°.

4. Aliud enim, quantum dispicere possumus, *fenestra* erat, aliud *festra*.

multas causas maximeque perpetuam scriptoris ironiam intellectu non facillimus, nos praeterea ab illo in minoribus rebus saepe dissentiamus, non fuimus contenti eum lectori indicare; verum melius putavimus nosmet legentium commoditati simulque propagandae veritati consulturos, si certissima quaeque et maxime perspicua exempla ex hoc thesauro detrahentes, et perpauca aliunde addentes, non tam Muelleri placita quam ipsam rem summatim repraesentare conaremur.

Lex igitur haec est : syllaba brevis, a qua verbum quaecumque incipit, insequentem syllabam aut natura aut positione longam facit communem, id est modo longam modo brevem. Quod sic etiam enuntiari potest : principalis brevis insequentem, ut poetae libet, aut breviat aut longam relinquit.

Locos in quibus insequens syllaba non breviatur paucissimos tantum afferam ex Plautina Trinummo, quibus quivis legentium complures alios haud magno labore addat : 1,2,1 *Larem* corona nostrum decorari volo. 12 Quid tua agit uxor, ut *valet*? Plus quam ego volo. 18 Vivit victuraque est. Bene *hercle* nuntias. 19 Deosque oro ut vitae tuae *superstes* suppetat. 42 Suspicionem et culpam ut *ab* se segregent. 43 Non potest *utrumque* fieri. Quapropter? Rogas? 49 Atque id *tamen* mihi lubeat suspicari. 50 Qui tu id prohibere me *potes* ne suspicer? 54 Sunt quos scio esse *amicos*, sunt quos suspicor. 73 *Suamque* filiam esse *adultam* virginem. 94 Argentum *amanti* homini *adulescenti* animi impoti. 103 Subigis *maledictis* me *tuis* Megaronides. 134 Gregem universum voluit totum avortere. 2,2,20 Semper ego usque ad *hanc* aetatem ab ineunte *adulescentia*. 84 Nam sapiens *quidem* pol *ipsum* fingit fortunam sibi.

Sed hoc nostra magis refert, ut demonstramus syllabas easdem posse breviari. Exempla primum afferemus, in qui-

bus vox iambica pro pyrrhichio est. Tales formas, quales sunt *scio*, *eam*, *tuum*, *din*, omisimus, quia in his dubitari potest utrum binas breves an singulas longas efficiant; trisyllaba enim est vox *eorundem* in hexametro Ennii *Eorumdem me libertati parcere certum est*; monosyllaba vox *ais* in septenario Terentii (Eun. 4,3,12) « *Virginem quam erae dono dederat miles vitiavit. Quid ais?* » Mox animadvertes nihil interesse utrum altera syllaba natura longa sit an positione, utrum inter syllabas sit consonans muta an liquida (nam sunt docti homines, qui putant exempli gratia *enim* propter liquidam *n* facili negotio monosyllabum fieri, qui miram oportet habeant linguae imique palati velocitatem), denique utrum ipsae voces nomina sint verba an adverbia.

Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : tragoed. 16 ... laus *gelu* sed multo ocius Verno tabescit. — Naevius ibid. : com. 26 Tibi serui¹ multi *apud* mensam astant, ille ipse astat quando edit. 58 atque meis *bonis* omnibus Ego te herem faciam. 93 *Domos* patres patriam ut colatis potius quam peregri probra. 108 Etiam qui res magnas *manu* saepe gessit gloriose, Cujus facta viva nunc vigent, qui *apud* gentes solus praestat. — Plautus, Bacchides 4,9,118 Duae condiciones sunt, *utram* tu accipias vide. Casina 1,30 Primum omnium huic lucebis *novae* nuptiae facem. Mercator 3,4,36 *Bonum* sodalem? Quid me facere vis? Idem quod me vides. Rudens 2,2,22 Nunc quid mi meliust quam ilico hic opperiar *erum* dum veniat? Amph. 2,2,89 Verum tu *malum* magnum habebis si hic suum officium facit. Trucul. 2,4,32 Quid tu hic me absente *novi* negoti gesseris. Aul. 1,1,34 Quasi claudus sutor *domi* sedet totos dies. Stich. 5,4,1 Agite ite *foras* ferte pompam, *cado* te praeficio, Stiche. Epid. 4,2,12 Atque argentum egurgitem *domo* prorsus, quid tu quae patrem. Bacch. 1,1,42 Simulato me amare. Utrum

1. Cur *serui* scribam, non *servi*, ex § 3 c intellegetur.

ego istuc *jocon* adsimulem an serio? Truc. 2,1,33 Semper datores *novos* oportet quaerere. Bacch. 3,6,3 Sed veniam mihi quam gravate *pater* dedit de Chrysalo. Poen. 1,2,84 Satis nunc lepide ornatam credo *soror* te tibi viderier. Capt. 3,3,14 Neque jam *Salus* servare si volt me potest nec copias. Curc. 2,3,81 *Caput* deponit, condormiscit, ego ei subduco anulum. Aul. 2,2,57 Asini me mordicitus scindant, *boves* incursent cornibus. Mil. gl. 2,3,54 Jam mihi sunt *manus* inquinatae. Quidum? Quia ludo luto. Curc. 2,3,65 Triginta minis, vestem, aurum et pro his *decem* coaccedunt minae. Merc. 2,2,52 Hoc facto ducas. *Egon* te? ah ne di siverint. Mil. gl. 3,1,103 Tum obstetrix expostulavit mecum *parum* missum sibi. Rud. 3,1,3 Ne dormientes *quidem* sinunt quiescere. Bacchides 4,9,28 Vincit sum sed dolis me exemi, *item* se ille servavit dolis. Pers. 4,4,118 Abscedent enim non accedent. Tace sis non tu illum vides. Men. 2,1,28 Verum tamen nequeo contineri quin loquar. Most. 5,2,11 Verbero etiam irides? *Quian* me pro te ire ad cenam autumo. Men. 3,2,45 Dedi nec pallam surrupui. *Satin* sanus es? Mil. gl. 4,4,1 Sequimini, *simul* circumspicite ne quis adsit arbiter. Trin. 1,2,159 Sed quid ais quid nunc virgo, nempe *apud* te est? Itast. Poen. 5,5,1 Si ego minam non ultus fuero *probe* quam lenoni dedi. Pseud. 1,1,69 Ubi sunt ubi latent quibus aetas integrast, qui *amant* a lenone. Curc. 2,3,83 *Rogant* me servi quo eam, dico me ire quo saturis olent. Curc. 1,1,38 Juventute et pueris liberis *ama* quod lubet. Pseud. 1,1,112 Satis si futurumst. *Roga* me viginti minas. Trin. 4,2,112 Vel trecentis. *Haben* tu id aurum quod accepisti a Charmide? Epid. 2,2,37 Ea praestolabatur illum *apud* portum. Viden veneficam? Pers. 2,2,31 Fateor ego profecto me esse ut *decet* lenonis familiae. Mil. gl. 4,2,95 Ita me mea forma *habet* sollicitum. Quid nunc stas, quin *abis*? Abeo. Merc. 2,3,98 Eccillum video, *jubet* quinque me addere etiam nunc minas. Bacch. 4,9,62 Nosce signum,

estne ejus? Novi, *libet* perlegere has. Perlege. Bacchides 1,2,39 Omitte Lyde ac *cave* malo. Quid *cave* malo? Casina 2,6,29 Men te censes esse? nulla est, *habe* quietum animum modo. Most. 2,1,79 Et ego hinc *occludam*, *jube* venire nunciam. Men. 5,3,12 Atque *eccum* incedit, *move* formicinum gradum. Cist. 4,2,105 Tibi auscultabo, *tene* tu cistellam tibi. Amph. 5,1,63 Citus e cunis exsilit, *facit* recta in anguisimpetum. Cure. 2,3,78 Meosne amores? *Tace* parumper, *jacit* volturios quattuor. Stich. 5,4,17 Batiacis *bibunt*, at nos nostro Samiolo poterio. Poen. 5,4,26 At enim volo hoc *agas*. At enim ago istuc. Patruce mi patruissime. Amph. 1,1,251 Non *loquor*, non *vigilo*, nonne hic homo modo me pugnibus contudit? Aul. 4,4,33 Fugin hinc ab oculis, *abin* an non? Abco. *Cave* sis revideam. Most. 3,1,42 Salueto, quid de argentost? *Abi* sis belua. Men. prol. 16 Tanta ad narrandum argumentum *adest* benignitas. Poen. 5,4,36 Quodque aruspex de ambabus dixit. *Velim* de me aliquid dixerit. Capt. 2,2,93 Qui tua quae tu jusseris mandata ita ut *velis* perferat. Cure. 2,2,18 Si quidem incubare *velint* qui perjuraverint. Epid. 5,2,38 *Dedin* tibi minas triginta ob filiam? Fateor datas. Most. 3,1,115 Sed arraboni has *dedit* quadraginta minas.— Terentius, Heaut. 2,4,8 Nam expedit *bonas* esse vobis, nos quibuscum est res non sinunt. Eun. prol. 8 Ex Graecis *bonis* Latinas fecit non bonas. Eun. 2,2,6 Quid istuc inquam ornatist? Quoniam *miser* quod habui perdidit, em. Phorm. 2,2,32 *Senex* adest, *vide* quid *agas*, prima coitios! acerrima. Eunuch. 2,3,66 Inhonestum hominem quem mercatus est heri *senem* mulierem. Hec. 3,1,32 Itidem illae mulieres sunt ferme ut pueri *levi* sententia. Heaut. 5,2,14 Ibi tuae stultitiae semper *erit* praesidium Clitipho. Hec. 4,2,18 Dum aetatis tempus *tulit* perfuncta satis sum, satias jam tenet. Ad. 3,2,13 Nihil est quod malim quam illam totam familiam *dari* mi obviam.

Inter reliquias versus saturnii haec reperimus exempla correptae vocis iambicae¹ :

Ex vaticiniis.

Sed neque credes tu *mihi* donec compleris sanguis.

? Hostem, Romani, si ex *agro* pellere vultis².

Privati *uti* conferant pro se atque suis.

Romane, aquam Albanam cave *lacu* contineri.

Ex elogiis Scipionum.

Dedet TEMPESTATEBUS AIDE MERETO....

? *Quibus*³ SEI IN LONGA LIQUISET TIBE UTIER VITA.

? NE QUAIRATIS HONORE QUEI *minus*⁴ SIT MANDATUS.

Ex titulo Caecilii.

Bene REM GERAS ET VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

Ex titulo Quinctii.

? Ut[i⁵] *Titus*⁶ Quinctius dictator....

?..... *Jovi* dedit donum.

Ex tabula Gracchi.

? Cujus rei ergo hanc tabulam *Jovi* dedit donum.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES *bene* GESTAS QUOD IN BELLO VO(VE)RAT⁷.

Ex Naevii Bello Poenico.

? Jamque *ejus*⁸ mentem fortuna fecerat quietem.

?..... *senex* fretus pietati.

Neptunum regnatorem *marum*.....

1. Non omittendas censuimus voces *mihi*, *bene*, *calo* correptas. Quia enim in sermone aetatis augusteae brevem retinuerunt, ideo non efficitur eas temporibus priscis quicquam a correptis *agro*, *uti*, *lacu*, *dedet*, *Jovi*, *solus* discrepuisse. — *Deum*, *meas* similiaque vide sub § 3 v.

2. Hic lectio immutata est.

3. Num pronuntiandum *quibu*?

4. Num pronuntiandum *minu*?

5. Uncis quadratis [] in hoc opere includuntur addenda.

6. Num pronuntiandum *Titu*?

7. Uncis rotundis () in hoc opere includuntur delenda.

8. Num pronuntiandum *eju*?

Aliunde.

? Diebus te quinque *calo*, Juno Covella.

? Septem diebus te *calo*, Juno Covella.

Terra pestem teneto, *salus* hic[e] maneto.

Hiberno puluere, verno *luto*, grandia farra,

Camille, *metes*.....

Eodem modo fortasse *fidē* in titulo C. I. L. 1, 1080.

Infra § 7 invenies exempla, in quibus ejusdem formae voces pro iambis sunt.

Nunc afferemus exempla vocis polysyllabae, in qua propter principialem syllabam brevem altera corripitur.

Livius Andronicus in altera Ribbeckii editione: trag. 28 mea *voluntate* numquam limavi(t) caput.—Plautus, Mercator 2,4,20 *Achillem* orabo aurum mihi det, Hector qui expensus fuit. Bacch. 4,9,23 Mnesilochust *Alexander* qui erit exitium rei patriae suae. Stich. 5,4,33 *Bibe* tibicen age si quid agis, *bibendum* hercle hoc est ne nega, 41 Age tibicen quando *bibisti* refer ad labeas tibias. Amphitr. 2,2,129 *Dedisse* dono hodie qua te illi donatum esse dixeras. Rudens 1,1,6 Illustriores fecit *fenestrasque* indidit. Most. 1,1,30 Quo nemo adaeque *juventute* ex omni Attica. Persa 1,2,24 Ubi sint *magistratus* quos curare oporteat. Stich. 5,4,7 Nosmet inter nos *ministremus* monotropi. Hoc convivium. As. 1,3,65 Aves adsuescunt, *necesses* facere sumptum qui quaerit lucrum. Trinummus 5,2,34 Spondeo et mille auri *Philippum* dotis. Dotem nil moror. Bacch. 4,9,10 Qui misere male mulcabe *quadringentis Philippis* aureis. Most. 5,2,47 *Tranioni* remitte quaeso hanc noxiam causa mea. Stich. 4,1,62 Post ibo lautum in pylum ibi fovebo *senectutem* meam. Asin. 1,3,88 Portitorum *simillumae* sunt januae lenoniae. Poen. 5,3,26 Tace atque parce muliebri *supellectili*. Trin. 3,2,100 Cassidem in caput, dormibo placide in *tabernaculo*. Stich. 4,1,27 Nos potius oneremus nosmet

vicissatim voluptatibus. Bacch. 4,9,22 Miles Menelaust, ego Agamemno[sum], idem *Ulixes* Laertius. Amph. 3,2,58 Capiunt *voluptates* capiunt rursum miseras. Mil. gl. 4,8,36 Hominem, perii, sumne ego apud me? Ne time *voluptas* mea. — Titinius in altera Ribbeckii editione: com. 127 Sapiencia *gubernator* navem torquet haud valentia. — Terentius, Hec. 5,4,8 Quis me est fortunatior *venustatisque* adeo plenior? Heaut. 5,4,2 Fuerim, dictus filius tuos vestra *voluntate*, obsecro. Andr. 5,5,4 Quod *voluptates* eorum propriae sunt nam mihi immortalitas.

Ea exempla omnia ejus modi sunt, ut syllaba, quae propter priorem brevem breviatur, positione tantummodo longa sit. At prius in disyllabis vidimus longas positione ut in *datur* et longas natura ut in *domo* nullo discrimine corripì solere; hic autem distinguendum fuit. Altera syllaba cum natura longa est, in polysyllabis vix corripitur. Neque enim sermo aetatis augustae, ut illa correpta *bene, modo, viden*, ita correpta *amare, amabamus, amabamini* usquam servavit. Apud Plautum aliosque comicos, ut C. F. Guil. Muel-ler ostendit, ea syllaba in polysyllabis fere corripì non videtur, nisi in compositis, ut *ibi-dem, vide-licet, cale-facio*, atque in iis formis ubi melius synizesin admittas, ut *deorum, duobus*. Pauca tamen mihi satis certa videntur exempla, ut in Plauti Aulularia 4,1,13 *Erile* imperium ediscat ut quod fions velit oculi sciant, in Terentii Phormione 5,8,8 Quid ad me ibatis. Ridiculum. *Verebamini*. — Ergo confidenter, puto, Ap. Claudio Caeco, qui totum saeculum ante Plautum scribebat, licentia corripìendae vocis *ferocia* concedi potest, praesertim cum lectio nullo modo dubia videri possit.

In saturniis nostris haec insunt exempla correptae per brevis breviantis vim syllabae aut positione aut natura longae:

Ex carmine Arvalium.

? *Triumpe triumpe* TRIUMPE.

? *Triumpe triumpe* [TRIUMPE.]

Ex elogio Barbatī.

QUOJUS FORMA VIRTUTEI *parisuma*¹ FUIT.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis stuprique *ferocia* pariat.

Ex Livii Odyssea.

Apud nympham Atlantis filiam *Calypsonem*.

Igitur demum *Ulixi*² cor frixit prae pavore.

Ex Naevii Bello Poenico.

Prima incedit Cereris *Proserpina* puer.

Eodem fortasse modo *amāntissima* in titulo C. I. L. 1,1080.

Vox monosyllaba, pariter ac disyllabae polysyllabaeve vocis syllaba principialis, si brevis est, breviare potest insequentem, id est insequentis vocis principialem syllabam. Quod observamus cum in longis positione, tum in longis natura.

Longae positione. — Plautus, Poen. 4,2,96 Et *hunc* disperditum lenonem tantum eum instat exiti. Trin. 1,2,77 Et rem suam omnem et *illum* corruptum filium. Ib. 4,4,9 Tuae quae daretur, SED *intus* narrabo tibi. Aul. 4,4,18 Quid *abstulisti* hinc? Di me perdant si ego tui quidquam abstuli. Most. 2,2,28 Male hercle factum. Quid *est* negoti? Non potest. Pseud. 1,5,64 Sed quid ais? quid *hoc* quod te rogo? Quidvis roga. Cas. 2,5,22 Inimici familiares. Quid *id* refert tua? Amph. 1,1,272 Quid *in* tabernaclo fecisti? victus sum si dixeris. Bacch. 1,1,6 Quid *in* consilio consuluistis? Bene. Pol haud meretriciumst. Trin. 2,4,81 De

1. Sic apud Plautum *simillumae* tribrachum et syllabam efficit. — Cave putes per *s* unam pronuntiari *parisuma*; priscis enim temporibus consonantes in scribendo non geminabantur, similiterque in elogio P. Cornelii P. f. Scipionis LICUISET et SUPERASES invenimus, ubi syllabae ante unicam illam *s* positae producendae sunt.

2. Sic apud Plautum *Ulixes* anapaestus est.

honore populi, verum quod *ad* ventrem attinet. Trin. 4,2,69 Quod *in* manu teneas atque oculis videas id desideres. Cistell. 5,1 Quid *hoc* negotist quod omnes homines fabulantur per vias? Mil. gl. 1,1,55 Quid tibi ego dicam, quod omnes mortales sciunt. Amph. 3,2,36 Ridiculi causa, VEL *hunc* rogato Sosiam. Poenulus 4,2,5 Ita me di ament, VEL *in* lautumiis VEL *in* pistrino mave-
lim. St. 4,2,39 Si arte poteris adcubare. VEL *inter* cuneos ferreos. Trin. 4,2,9 Pol *hic* quidem fungino generest, capite se totum tegit. Stich. 4,2,31 PER *hanc* tibi cenam incenato Gelasime esse hodie licet. Stich. 4,2,34 Non metuo, PER *hortum* transibo, non prodibo in puplicum. — Terentius, Adelphi. 4,5,72 Ego eo intro ut quae opus sunt parentur, tu FAC *ut* dixi si sapis. Heaut. 1,1,107 Mene-
deme at porro recte spero ET *illum* tibi. Andr. 1,5,53 Et ad pudicitiam ET *ad* rem tutandam sient. Eun. 3,1,5 De-
ducam, SED *ecce* militem. Est istuc datum. Eun. 3,5,59 Sane hercle ut dicis, SED *interim* de symbolis quid actumst? Eun. 3,2,10 Bene fecisti hodie itura. Quo? Quid? *hunc* non vides? Phorm. 5,8,47 Etiam dotatis soleo. Quid *id* nostra? Nihil. Eun. 2,1,2 Quid *interest*? hoc adeo ex hac re venit in mentem mihi. Phorm. 1,2,8 Quanto in periculo simus? Quid *istuc* est? Scies. Heaut. 5,2,25 Abiit, vah rogasse vellem. Quid? *Unde* mihi peterem cibum. Heaut. 2,3,97 Mane habeo aliud si istuc metuis, quod *ambo* confiteamini. Hec. 3,3,31 Ceterum de redducenda id fa-
cias quod *in* rem sit tuam. Andr. 5,1,11 Filiam ut darem in seditionem atque in *incertas* nuptias. Phorm. 1,2,93 Non addit : ubi ego hinc abiero VEL *occidito*.

Longae natura. — Plautus, Stich. 1,3,60 Quot potiones mulsi, quot *autem* prandia. Persa 2,2,13 Abi modo. Ego laudabis faxo. SED *has* tabellas Paegnium. Mil. 4,2,17 Ego hanc continuo uxorem ducam. Quid *ergo*¹ hanc dubitas con-
loqui? Trin. 4,2,81 Ne male loquere absentis amico. Quid

1. In *ergo* producenda est *e*; *ergo* enim et *corgo* (Festi epitome p. 37 Mueller) ita inter se sunt, quomodo *eminus* et *comminus*.

ergo ille ignavissimus. Epid. 1,2,54 Quid *hic* nunc agimus? Eamus intro huc ad te ut hunc hodie diem. Epid. 3,2,9 Erum et Chaeribulum conspicio, quid *hic* agitis? accipe hoc sis. Capt. 2,1,53 Memoriter meminisse, inest spes nobis in *hac* astutia. — Terentius, Ad. 4,5,8 Ita, nam mirabar quid *hic* negoti esset tibi. Hec. 5,3,9 Ab nostro ad fine exeuntem video? quid *huic* hic est rei?

Voces disyllabae, ubi altera vocalis synaloepham patitur, in versu quasi monosyllabae sunt; ideo eae quoque insequentis vocis syllabam principialem aut positione aut natura longam corripere possunt:

Longae positione.— Livius Andronicus in altera Ribbeckii editione: trag. 22 Obsecro te Anciale matri ne quid *TUAE* *advorsus* fuas. — Naevius ibid.: comoed. 26': Neque admodum a pueris abscessit, *NEQUE* admodum adulescentulust.— Plautus¹, Persa 4,3,2 *ITA* ancilla mea quae fuit hodie sua nunc est, argento vicit. Mil. gl. 2,2,12 *ITA* *hic* senex talos elidi jussit conseruis meis. Men. 3,2,3 Non faxo eam esse dices, *ITA* ignorabitur. Most. 1,3,150 *AGE* *accumbe* igitur, cedo aquam manibus puere appone hic mensulam. Trin. 3,2,92 Hic *QUOQUE* *hinc* abiit, Stasime restas solus, quid ego nunc agam? Mil. gl. 1,1,58 Amant te[d] omnes mulieres *NEQUE* *injuria*. Poenulus 2,42 Faciat ut semper sacrificem *NEQUE* *umquam* litem. Poenulus 1,2,64 Quid habetis qui *MAGE* *immortalis* vos credam esse quam ego siem? Aul. 4,1,20 Nunc *SINE* omni suspitione in ara hic adsidam sacra. Aul. 2,3,6 *TACE* *atque* abi, curata fac sint quom a foro redeam domum. Poen. 4,2,13 Tenebrae latebrae, bibitur estur, *QUASI* in popina, haud est secus. Poen. 4,2,23 Proinde habet hic orationem *QUASI* ipse

1. Exempla Plautina Terentianaque hic praetermisimus, in quibus vocis prioris syllabae consonante littera non separantur, ut *mea*, *tui*. Sunt enim qui putant synizesi facta unam remanere syllabam, hanc synaloepham pati, insequentis vocis initialem longam nullo modo breviari. Quod quamquam minime probo, exempla apud poetas deligenda erant quae talem viam explanandi non admitterent. At ex inscriptione versum afferam unum: Cum *div* *ambulare*is tamen hoc veniundum est tibi (C. I. L. 1, 1431).

sit frugi bonae. Epid. 3,4,38 Ei quae accessere tibi *addam* dono gratiis. Stich. 5,4,58 Si amabilitas tibi nostra placet, si tibi *ambo* accepti sumus. Trin. 2,2,56 Nihil moror eum tibi esse amicum eum ejus modi virtutibus. Tri-
numm. 3,2,83 Quid tibi *interpellatio* aut in consilium huc accessio est? Amph. 5,2,1 Bono animo es, adsum auxilio Amphitruo tibi *et* tuis. Most. 3,1,84 Illius, is tibi *et* fae-
nus et sortem dabit. Truc. 2,6,33 Adsum adduco tibi exoptatum Stratophanem. Ubi is est obsecro? Persa 3,1,66 Dabuntur dotis tibi *inde* sescenti logi. Curc. 5,2,10 Enimvero irascor. Dixi equidem tibi *unde* ad me pervenerit. Mil. gl. 2,5,60 Domi *eccam* erilem concubina-
nam. Quid domi? In lecto cubat. Aul. 3,3,9 Heus senex pro vapulando hercle ego *abs* te mercedem petam. Mil. gl. 4,2,17 Ego *hanc* continuo uxorem ducam. Quid ergo hanc dubitas conloqui? Most. 5,1,45 Ego *interim* aram hanc occupabo. Quid ita? Nullam rem sapis. Casina 3,3,24 I tu atque arcesse illam, ego *intus* quod facto est opus. E-
pid. 1,1,99 Tu QUIDEM *antehac* aliis solebas dare consilia mutua. Merc. 1,2,64 Tu QUIDEM *ex* ore orationem mi eripis. Taceo. Tace. Stich. 4,1,71 Atque eccum tibi LUPUM *in* sermone, praesens esuriens adest. — Terentius, Ad. 5,3,1 Parata a nobis sunt *ita ut* dixi, Sostrata. He-
cyræ 3,5,62 Quando nec gnatus NEQUE *hic* mihi quicquam obtemperant. Heaut. 5,1,21 Non. Quid non? Non in-
quam. NEQUE *ipse* gnatus? Nihil prorsum, Chremes. Ad. 4,2,20 Usque occidit. Hem quid narras? Em *vide ut* discidit labrum. Heaut. 5,4,9 At ego si me metuis mo-
res CAVE *in* te esse istos sentiam. Phorm. 3,3,24 Quan-
tum opus est tibi *argenti* loquere. Solae triginta minae. He-
autont. 4,1,11 Facere esse ausam. Vin me istuc tibi *etsi* incredibilest credere? Phorm. 2,3,92 Dicam tibi *in-*
pingam grandem, dixi Demipho. — Inscriptio apud Orel-
lium n° 4740 : Qui bene cognorunt cognitam BENE existu-
mant.

Longae natura.—Plautus, Curc. 5,1,4 Non vidi NEQUE *au-*

divi neque pol dici nec fingi potest. Truc. 5,23 Neque ruri NEQUE *hic* operis quicquam facio, corrumpor situ. Poen. 5,2,118 Polistam rem vobis BENE evenisse gaudeo. Bacch. 3,3,87 Satin ut quem tu habeas fidelem TIBI *aut* quoi credas ne scias. Merc. 5,4,10 Verum hic dicit. TIBI *ergo*¹ dicit. Eo illud est verum magis. Amph. 2,2,101 Neque meum PEDEM *huc* intuli etiam in aedis ut cum exercitu. Me-naechmi 5,7,24 Maxumo hodie MALO *hercle*² vostro istunc fertis, mittite. Trinummus 5,2,7 Quod DATUM *ut*endumst, id repetundi copias quando velis. — Terentius, Heaut. 1,2,2 Et illam simul cum nuntio TIBI *hic* adfuturam hodie scio.

In saturniis haec habemus exempla syllabae principalis correptae per vim vocis monosyllabae vocisve synaloepham patientis disyllabae :

Ex vaticinio.

? *Cave in mare manare suo flumine siris.*

? *Ea in[du]staurata ut assolet facito.*

Ex elogio P. Scipionis P. f.

? MORS PERFECIT TUA *ut* ESSENT OMNIA BREVIA.

QUIBUS SEI IN LONGA LICUISET *tibe* UTIER VITA.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES BENE GESTAS *quod in bello vo(ve)rat.*

Breves breviantes in saturnio plerumque in quarta arsi sunt. Hoc non est casu factum, verum ab eadem causa pendet, quae insequentem thesin vix sinit produci vel solvi (infra I, II, 2) : scilicet quarta arsis validius quam reliquae arses solebat feriri. Sic in versibus scenicis apud Graecos omnes arses impares, apud Latinos quinta senarii, septima octonarii iambici septenariiue trochaici, tertia septenarii

1. De e producta in *ergo* vide supra p. 39 in adnot.

2. Prior syllaba in *hercle* natura longa est, nam Herculis nomen ex graeco Ἡρακλῆς factum. Apicem super e in adjectivo *herculianus* habes apud Garrucci, *I seguiti... detti accenti* p. VII.

iambici, cum afficerentur ictu validiore, bina tempora explere debebant et thesin rējiciebant impuram. At, quo brevis syllaba validior est, eo plus potest ut insequentem longam corripere cogat (cf. supra p. 28).— Saturnii arsis validissima si quarta est, par hic numerus indicat metra singulis pedibus constare, non binis, versumque hexametrum esse, non trimetrum (qua de re jam supra p. 10-11). Cum hoc optime convenit, quod utrumque hemistichium in eadem sede thesis detractationem admittit (infra I, II, 2) eademque in sede recipit caesuram Korschianam (infra I, II, 4).

Forsitan quidam putabunt, nimis multis nos verbis rem tractavisse, quae ad paucos tantum saturnios spectet. Sed majoris momenti cognitio brevium breviantium est, quam primo aspectu videtur. Nam nisi lex quam significavimus pro vera haberetur, versibus aliquot esset post ultimam thesin prioris hemistichii tribuenda anacrusis posterioris :

.....[...| Jo||vi de|dit| donum|.
 Ter||ra pe|stem te|neto| sa||lus hi|e|e| ma|neto|.
 Quo||jus for|ma vir|tutei| pa||risu|ma| fuit|.
 Ne|| quid frau|lis stu|priue| fe||roci|a| pariat|.
 Quibus sei|| in lon|ga lieu|iset| tibe|| uti|er| vita|.
 Ob|| hasce| res bene| gestas| quod|| in be||lo| vorat|.

At si haec anacrusis hic admitteretur, etiam alibi admitti posset. Jam igitur non esset cur non sic scriberemus :

Co||rinto| de|leto| Ro||mam redi|cit tri|umphans|.
 Ob||liti| sūt| Romae| loqu||er lin|gua la|tina|.

Ergo non tantummodo aliter unus et alter versus feriretur, sed de ipso saturnii in universum schemate opinio nostra immutanda esset. Quod infra (I, II, 3 E) fusius considerabimus. Interim legentes rogo legem brevium breviantium penitus in mente fixam habeant, ne vana quadam specie posterius forte decipiantur.

§ 2. — De finalibus et de hiatu.

Quod ad syllabas finales vocum attinet, videbimus multas vocales priscis litterarum latinarum temporibus

fuisse longas, quas serior aetas corripuerit; breves in arsi positas propter eam saepe esse productas; hiatum esse admissum cum post longam in arsi positam, tum post brevem vi arsis productam; item post thesin in caesura, nonnumquam etiam extra caesuram.

A. — Longa syllaba nondum correpta.

Adhuc tempore Plauti longae erant (nisi brevis breviantis vi corriperentur) omnes syllabae finales quae in ipsa origine fuerant longae. Tum enim, ut C. F. Guilelmus Mueller in Prosodia Plautina demonstrat, semper *narrāt* pronuntiabatur ut *narrās narrāmus narrātur*, semper *ducāt*, *amabāt*, *attinēt* ut *attinēs attinēmus attinētur*, *desiderēt*, *accipiēt*, *audīt* ut *audīs audīmus audītur*, *desīt*, *adduxerīt*, *novīt* quoque ut *novī*, *arbitrōr* ut *narrō*, *fateōr* ut *moneō*, *perpetiōr* ut *sapiō*, *utār* ut *utātur*, *amatōr* ut *amatōris*. Etiam *miles* pro spondeo erat ut *princeps*: scilicet, puto, ex **militis*, **milets* factum erat **miless*, sicut ex **quassus* *quassus*. Nec pronuntiabatur *miles es optimus*, verum *miless ess optimus*, ita ut quomodo *fer-s fer-t fer-tis* sic in pronuntiando *es-s es-t es-tis* declinaretur; neque ante vocalem *bonas* dicebant pro *bona es*, verum *bonass* pro *bona ess*, ut *bonast* pro *bona est*. Neque dubito quin iidem homines *mell apis*, *fell amarum*, *oss et caro*, etiam *lact ovis* et *cord hominis* efferre soliti sint.

Nihil est igitur quod in his exemplis mirari debeas:

Ex vaticiniis.

... *deferēt* amnis in pontum magnum.

... *populus dederīt* ex publico partem.

? *Vomicam* quae gentium *venīt* [ea] longe.

Ex elogiis Scipionum.

CONSOL CENSŌR AIDILIS HIC FUĒT A.....

CONSOL CENSŌR AIDILIS QUEI FUĪT APUD VOS.

AETATE QUOM PARUA POSIDĒT HOC SAXSUM.

Ex Livii Odyssea.

Namque nihilum pejus macerāt hominem¹.

Ex Naevii Bello Poenico.

Censēt eo venturum obviam Poenum.

Virum praetōr adveniēns auspicāt auspicium.

Ei venīt in mentem hominum fortunas.

B. — Brevis syllaba sine hiatu producta.

Hic priusquam de saturniis versibus loquamur nonnulla necessario sunt dicenda de universa veteris prosodiae ratione, saltem quod ad syllabas finales attinet. Hoc enim nobis demonstrandum erit, brevem syllabam finalem, in saturnio sub arsi positam, ipsius arsis vi produci; quod ut efficiamus, primum videndum est quae syllabae finales fuerint priscis illis temporibus breves; neque id paucis verbis absolvi potest, quia quaestio integra non est. Nam doctissimi ceterum viri, ejus autem disciplinae quae linguas comparare docet non satis periti, dum de vetere finalium prosodia multis in libris summo labore summaque cura agunt, ingentem congegserunt errorum molem.

Utrum syllaba finalis brevis semper eandem habuerit prosodiam, an prima origine longa fuerit, id frustra saepe quaeres nisi extra linguam latinam circumspexeris. Nam contra rationem Germani quidam docti propter unum et alterum versum Plautinum prosodiam recentioris aetatis noviciam existimant. Quid vanius quam exempli gratia nominativo pluralis numeri generis neutri longum *a* tribuere, quia alicubi apud Plautum *omniā* reperiri videatur, cum graecae formae τέτταρα, πάντα demonstrent *a* vocalem corripī solitam esse antequam graeca lingua atque latina una eademque esse desierint? Quin, si vocem πᾶσι per *α*, sanscri-

1. Traditur *humanum*.

tice *pitā* per *i* considerabis, item τέταρτα per α quodque sanscritice idem valet *catvāri* per *i*, agnosces eandem vocalem aetate Ario-Europaea in terminatione neutrorum fuisse, quae tunc erat in *patris* nomine: ergo qui *omniā* recipit, ei etiam a *pāter* non refugiendum erit.

Quod de terminatione neutrorum dicimus, idem est dicendum de multis aliis. In dativo et ablativo pluralis numeri semper ab aetate Ario-Europaea *-bus* brevis fuit, nam respondet sanscritico *-bhyās*: in prima declinatione *equabus*, sanscr. *tābhyās* (iis feminis); in secunda *hībus*, sanscr. *tēbhyās* (iis maribus); in tertia *avibus*, sanscr. *kavi-bhyās* (poetis). Itidem terminatio comparativi neutri generis *-ius*, sanscr. *-īyās*: *suavius*, sanscr. *svādīyās*. Etiam *-us* secundae declinationis, graece ος, sanscr. *-ās* (*equus*, ἵππος, *açvās*); *-mus* verborum (*legimus*, dorice φέρουμες, sanscr. *bharāmās*); *-is, -it, -tis* in *legīs, legīt, legitīs* (sanscr. *bharāsi, bharāti, bharathā*¹); *-e* vocativi (*eque*, ἵππε, *açvā*); *e* imperativi (*lege*, φέρε, *bharā*); conjunctio *que*, τε, cā.

Quae syllabae temporibus priscis re vera longae fuerint, id quoque non magis cognitio poetarum veterum quam linguarum exterarum ostendit. Nam etsi Plautum amissemus, tamen Plauti tempore propter φεύγω latine *ducō*, propter ἄμωω latine *ambō*, propter φερέτω vedicumque *bharatāt* latine *fertō* vel *fertōd* admittere deberemus; propter sanscriticum *rājā* (rex), genetivo *rājnas*, latine *carō*, gen. *carnis*; propter dativum sanscr. *vācē*, latine *vocī*; propter nominativum *yē* (qui), latine *hī*; propter locativum *açvē* (in equo), latine *domī*; propter ablativum *açvāt*, latine *equō* vel *equōd*; propter *bhānūs* (sol), genetivo *bhānōs*, latine *manūs* gen. *manūs*.

Ne multa faciam, quae prosodia et in lingua sanscritica vel graeca et in carminibus aetatis augustae eadem reperitur, aetate quoque Plauti vel Livii Andronici eadem fuit.

1. Nam λέγεις, λέγει, quas formas afferunt qui *legīs, legīt* admittunt (tamen nondum quod sciam de *legitur* quisquam verbum fecit), pro *λεγεισι, antea *λεγεσι, et *λεγειτι, antea *λεγετι sunt, ut μέλιων pro *μειγιων, antea *μειγιων; soli vetustiori ε, non recentiori diphthongo et *i* latina respondet.

Nusquam igitur immutata est prosodia latina, nisi ubi vergiliana discrepat a sanscritica vel graeca, vel ab illa quam etymologia indicat. Hac lege cognita plurimarum vocum prosodiam veterem multo melius noscere est multoque firmitus, quam si totum Plautum ac Terentium et Ennium tragicorumque et comicorum fragmenta omnia per longas vigilias evolveris. Postquam autem per ratiocinandi viam illam tutissimam tam multa eris tam parvo labore assecutus, facili rursus negotio quotquot immutationis prosodiacae leges fuerunt reperies.

Ex legibus hae sunt nobis gravissimae:

I. Sicut supra (p. 28 ss.) dictum est, fuit tempus cum terminationes vocum iambicarum corripī poterant; quod demonstrant *tibī et tibī, rectē et benē*, ἔγώ et egō, *prīs in prīscus* et *magīs*.

II. Tempore quodam voces in *r* exeuntes ultimam vocalem corripuerunt, quod demonstrant *censōr censōris, ducār ducātur, exemplār exemplāris*. Itidem voces in *l* exeuntes, quod demonstrant *animāl animālis, Hannibāl Hannibāl, subtēl* pro **subtēle *subtexle* (supra p. 27); de *nihil* pro *ne hīlum* dubito, quia haec vox etiam propter formam iambicam corripī potuit. Item voces in *t* exeuntes, quod demonstrant *ducāt ducātur, probavīt* PROBAVEIT (sanscritice *abravīt*, dixit, *agāsīt*, cecinit), *audīt audīs, censēt censēmus, narrāt narrātis*¹.

III. Pristinam prosodiam servaverunt voces in *s* exeuntes, quod demonstrant *narrās narrāmus, censēs censētis, audīs audīs, feminās* ἡμέρας, *dominōs* λόγους, *securēs* πόλεις: contra *dominūs* λόγος, *suaviūs* sanscr. *svadīyās*, *ferimūs* dorice φέρουμες; *ducīs ducimus* sanscr. *bharāsi* (fers). Item voces in *d* exeuntes, quod demonstrant *Gnaevō* factum ex *Gnaivod*, sanscr. *aḡvāt* (equo); *fertō* factum est *fertod*, sanscr. *bharatāt*; contra *illūd* αἰτό sanscr. *tāt* (id). Item voces in vocalem exeuntes, quod demonstrant *ducō* φεύγω, *ambō* ἀμψω, *cardō* sanscr. *rājā*, *vocī* sanscr. *vācē*,

1. Sic etiam voces in *m* exeuntes, quod nostra nunc non refert.

iī sanser. *yē* (qui), contra *templā* ἱερόν τεῖταρον sanser. *catvārī*¹, *dominē* ἑππε sanser. *açvā*, *claudē* κλειύς sanser. *bharā* (fer), *accipē accipīto*, *tristē* (pro **tristī*) sanser. *gucī* (purum), *fert* (pro **fertī*) sanser. *bharatī*.

Ubicumque contra quas significavimus leges aliquid esse factum videtur, id re vera eas non violat. Nam, quod graeco πατέρες latine respondeat *patrēs*, si quis dicat -ēs in -ēs abiisse, prorsus erret; in latino enim sermone -ēs fit -ūs, ut φέρομεν *ferimūs*. Itaque τέτταρες fuit **quattuorūs*, quod ultimam syllabam amisit sicut *puerūs* *puer*, **virūs* *vir*, *celerīs* *celer*; *patrēs* autem non magis ex **patrēs* vel **patrūs* factum est quam genetivus *senatī* ex *senatūs*, verum duae declinationes sunt inter se mixtae; quasi si propter πόλεις Graeci **πατέρεις* dixissent, vel ipsi Latini **patrium* propter *securium*. — Neque magis *genū* factum est ex *genū*, quod graeco γόνυ sanscriticoque *jānū* respondeat; verum, ut magister meus Bréal perspexit, ex **genūē* vel **genūī*, quae forma idem ad γόνυ et *jānu* est, quod *nav-ī-s* ad ναῦς, sanser. *naus*, idemque quod *suav-ī-s* ad ἡδύς, sanser. *svādus*, quodque *suave* ad ἡδύ, sanser. *svādū*². — Item falluntur qui brevem syllabam -sē vel -rē in *esse*, *ferre*, *dare*, *fore*, *facere*, *amare*, *fuisse* graeco -σαι in -ποιῆσαι sanscriticoque -sē vel -sē vel -sē sē in *jisē* (vincere) respondere existimant; huic enim terminationi *σαι*, *sē* multo melius respondet latine -sī, -rī in *fieri*, *dari* (apud Festum in epitome p. 68 Mueller *dasi*), *ferri*, *amari* (neque hoc quis propter differentiam sensus in activo *ποιῆσαι*, passivo *dasi* mirari velit, cum activi passivique in infinitivo distinctio minime antiqua esse possit): scilicet aetate Ario-Europaea duae fuerunt infinitivi terminationes *sai* et -sī, ut sunt in Vedis ejusdem formae duae termina-

1. Eundem exitum habes in *ita*, sanser. *itī*. Latinae vocis prosodiam pristinam prorsus ignoraremus (nam **itā* propter formam iambicam potuisset corripī ut *putā* *putā*), nisi eandem vocem Indi servavissent. Ab illo *itā* discimus corripī debere *aliutā*.

2. Ubi per *u* correptam *genu* reperitur, nullo modo pristinam formam habemus, verum vetustioris *genū* immutationem, quasi *modō* pro *modō* et *benē* pro **benē* et *manū* pro *manū* et *lacū* pro *lacū*.

tiones-ē (pro aī) et -ī¹. — Quod autem ad *nolō*, *narrō*, *ordō*, *estō* attinet, in his formis nihil est cur putemus sonum vocalis ultimae in ipso Romanorum sermone immutatum esse, verum meram hic poetarum aetatis argenteae habemus libidinem: quare enim, si aliter esset, dativo vel ablativo casu *solō*, *Pyrrhō*, *tardō*, *festō* non inveniremus²? — *Que* in *uterque*, *quisque*, *ubique*, *undique*, *cumque* vulgo ex **queid* factum esse dicitur, quia cum *d* littera reperiatur apud Oscos *potorospīd* (utrique) et *potereīpīd* (in utroque), cum diphthongo apud Umbros *podruhpei* (utrinque, vel potius utroque, adverbialiter), *panupei* (quandoque); sed oscum *-pīd* sanscritico *-cīt* tam simile est, quod habemus exempli gratia in *kaç-cit* (quidam, quisque³), ut correptum existimari debeat; in Umbrorum scriptura *ei* non magis longam vocalem vel diphthongum significat in *-pei* quam in *eine* (latine *enim*) vel in *neip* (lat. *nēque*) atque in latinis formis *seine*⁴, *seibi*, *Leicinius*⁵, *inpeirator*⁶; oscum *-pid* praeterea nullo modo idem esse potest atque latinum *-que*, nam si productum est, latine *d* amit-

1. Sic *caksē* (dicere) et *sam-caksī*, *drqē* (videre) et *drqī*. Quod ad originem attinet, fortasse *-sē* et *-ē* dativi fuerunt, ut sanser. *vācē* (voci), *-sī* et *-ī* autem locativi, ut sanser. *vācī* (in voce). Passivo declinationis verborum tertiae, ut *duci*, infinitivi vedici in *-ē* respondent, ut *bhuvē* (esse), quod latine esset **fui*, *caksē*, *drqē*. — *Essē* pro **essī* est, *darē* pro **darī*, ut *cubile* pro **cubilī*, *capē* pro **capī*.

2. Hodie in sermone nostro, qualis Parisiis vulgo auditur, prorsus nihil interest inter *cier* substantivi *mercier* et *cier* verbi *remercier*; tamen in versibus *cier* unam syllabam efficit si substantivum est, duas si verbum. Quo vides alias esse normas quas poetae sequuntur, alias ipsius sermonis leges. At finge nunc novam in versibus condendis consuetudinem obtinere, ut etiam in substantivo *cier* pro duabus syllabis numeretur: nihil propter hoc lingua nostra immutabitur. Simili modo, nisi fallor, placita Lucani vel Statii linguam latinam intactam reliquere.

3. In sermone sanscritico classico, quod dicitur, *kaç-cit* saepius « quidam » significat quam « quisque » vel « quicumque »; hoc enim sensu potius dicitur, adjuncto pronomine relativo, *yas kaç-cit*. Sed in dialecto vedica multa sunt exempla in quibus *kaç-cit* (sine *yas*) « quisque » significat: vide Grassmann, *Woerterbuch zum Rig-Veda*, sub voce *ka*.

4. G. I. L. I, 198 l. 54, p. 61.

5. Ibid. 1223 et 1127.

6. Ibid. II, 5041.

tere debuit vocalemque longam servare ut *sententiā(d)*, *occultō(d)*, *marī(d)*, *facillimē(d)*, *estō(d)*; sin correptum, latine *d* servare debuit ut *īd*, *quōd*, *illūd*, *sēd*, *ād*; oscum *-pīd* idem est atque sanscriticum *-cit* in *kaç-cit* vel *yas kaç-cit* (quisque, quicumque¹); latinum *-que* idem est atque sanscriticum *-ca* in *yas kaç-ca*² (quisque, quicumque).— Maximam omnium difficultatem movere videtur nominativus singularis primae declinationis in *-ā*, quem vulgo ex *-ā* correptum putant, quia graeco α producto in *veá* et indico *ā* in *navā* (nova) respondeat. Itaque vix doctum virum invenias, qui *sententiā* ante *sententiā* et *terrā* ante *terrā* esse dictum dubitet; Franciscusque Buecheler existimavit *a* maturius in adjectivis quam in substantivis fuisse correptam, quia apud Plautum in fine versuum reperiatur *hiulcā gens*, non *servā sit*; sed *praedā sit* indicavit contra Buecheleri regulam C. F. Guilelmus Mueller in *Casina*. Ego autem nunc puto nominativum illum in *-ā* amissum fuisse atque omnino abolito in latino sermone, antequam ullus Romanorum poetarum scribere inciperet; quem autem nominativum habent, is correpto α Graecorum in $\mu\omicron\upsilon\sigma\alpha$, *o*, *u* Oscorum et Umbrorum in *touto* (civitas), *etantu* (tanta) respondet, neque umquam inde ab Ario-Europaea aetate discrepuit ab exitu *-ā* neutrorum, qui similiter latine *ā*, graece α correptum, osce *o*, umbrice *u* est.

Ratio nunc satis nota est, qua licet vetustissimam Ro-

1. Si quis autem miratur oscam linguam cum indica id habere commune, quod in latina desit, reputet in prima declinatione et in secunda Umbros et Oscos nominativum pluralem sanscritico propiorem quam latino habere. Praeterea Umbri soli omnium Europae populorum locativum primae declinationis servaverunt, quod indice in *-āyām*, umbrice in *-em* desinit, ut *totem e Iovinem* (civitate in Iguvina): *Mém. de la soc. de ling.* II p. 391. Nam Michael Bréal dum contra disserit (*Les tables eugubines* p. 83 ss.) hanc nostram sententiam sua ipse impugnatione confirmat, quippe qui compellatur complures in tabulis iguvinis errores agnoscere.

2. In lexicis etiam *kaç ca* sine *yas* affertur; an id jure, videant qui linguam sanscriticam callent. Praeterea cum particula negandi *kaç ca na* « quisque, quicumque » dicitur: quod latine sit **quisquene*.

manorum prosodiam melius quam vulgo fit describere. Jam igitur periculum non est, ne in judicandis versibus Ennii his erremus: Ajo te *Acacidā* Romanos vincere posse. — Et densis *aquilā* pinnis obnixa volabat. — Sensit, voce sua *niēt* ululatque ibi acute. — Sic exspectabat *populūs* atque ora tenebat. — Scilicet hic syllabae vocum ultimae nullo pacto per se umquam longae fuerunt, verum, quia in arsi sunt positae, vi aliena producuntur; id est, ea productio ad prosodiam metricam pertinet, non ad prosodiam grammaticam. Sic posterius Vergilius: Pingue *supēr* oleum infundens ardentibus extis. — Terga *fatigamūs* hasta nec tarda senectus. — Dona dehinc auro *graviā* sectoque elephantio. Qui poeta, puto, in sermone communi neque *a* neque *e* neque *u* in *gravia*, *super* et *fatigamus* producere solebat. Eum posteriores imitati sunt poetae, nec solum Ausonius, auctor Orestis tragoediae, Priscianus, verum etiam per totum medium aevum quicumque hexametros conscripsit, ut Gualtherus de Insula Vitalisque Blesensis.

Productionem propter arsin factam pulcherrimo exemplo demonstrat hexameter quidam vulgari sermone conceptus, in quo vocales productae per diphthongum scribuntur (qua in re complures ex doctissimis Germanis miro modo haeserunt), C. I. L. I, 1297: PROTOGENES CLOUL[I] SUAVEI HEICEI SITUS TUMIMUS, hoc est, « Protophenes Cluilius servus suavis hinc » (vel hic) situs est mimus. »

Haec productio metrica si in arsi versuum dactylicorum legitima fuit, non video cur etiam in iambicis trochaicisque aliquando adhiberi nequiverit. Sed sic ad quaestionem difficillimam devenimus, an apud scenicos poetas syllabae vocum ultimae breves propter arsin produci possint; quae sibi librum peculiarem vindicaret. Valde dolendum est, quod plerique doctorum, ut Corssen, Wagner, Fleckeisen, in relegendis ut quidem rebantur pristinis vocalibus longis plurimam operam eamque satis vanam absumpserunt, C. F. Guilelmus Mueller totus in prosodia grammatica occupatus eorum errores magis conatus est refellere quam

usum Plauti metricum definire. Illi magnam congeriem indigestissimamque molem exemplorum per fas ac nefas exaggerantes, hic sano iudicio sed nimio fortasse fervore in hanc dementiam infensus, id omnes in summam effecere ut animus legentium ubi consistat non invenire possit. Cauti igitur hodie sint oportet, qui vel affirmare vel negare velint. Hoc tamen procul dubio est, in comicorum versibus, quales nobis per codices manuscriptos traditi sunt, satis multos exstare versus in quibus syllabae breves sub arsi positae produci videantur. Praeterea, quantum nos iudicare possumus, eas syllabas certissimum est nulla aetate per se longas fuisse. Restat igitur, ut aut cum C. F. Guil. Muellero omnia exempla corrupta esse profiteamur¹, aut dicamus eandem arsi vim comicos tribuisse, quam tribuit Ennius.

Ergo non summa fiducia, sed aperte tamen declaramus, nobis hoc quam illud veri similius videri. Nam quamquam C. F. Guil. Muellero adversarii permulta exempla attulerunt, quae omnino mala essent, tamen supersunt aliquot meliora, neque ea ita pauca. Qualia sunt haec:

Naevius in Ribbeckii editione altera: trag. 57 Diabalthra in pedibus habebat, erat amictus epicroco. — Plautus, Men. 2,2,52 Proin tu ne quo abeas longius ab aedibus. Trin. 2,1,17 ss. in creticis: Illico res foras labitur liquitur; Da mihi hoc mel meum si me amas si audes; A[et]que i[bi] ille cuculus: [o] ocelle mi fiat, Et istuc et si amplius vis dari dabitur; Ibi pendentem ferit jam amplius orat, Non satis id est mali ni amplius[t] etiam, Quod bibit quod comest quod facit sumpti; Nox datur, ducitur familia tota. Cure. 3,68 Quia nudiusquartus venimus in Cariam. Trinummi. 4,2,129 Neque edepol tu is es neque hodie is um-

1. Nonnulli loci facilius etiam emendari possunt quam Mueller ait. Sic Pseud. 4,3,121 Ego scelestus nunc argentum promere possum dono: non *promere hinc possum* scribendum, verum *promere potis* (cf. p. 54-55) sum. Mil. glor. 3,2,34 Tibi salutem me jusserunt dicere. Salvae sicut. Non *cae salvae*, verum *salvae*, ut apud Horatium *siliuae*; similiter in versibus saturniis infra (§ 3 c) *arua*, *siliuicolae* ostendemus inveniri.

quam *eris* auro huic quidem. Poen. 3,4,12 Quid si animus esse non *sinit*? Esto ut *sinit*. Men. 5,5,22 Potionis aliquid priusquam *percipit* insania. Persa 4,3,13... *Dor-dale* credo tibi. Men. 5,5,2 Quae me clam ratus sum facere, ea omnia fecit palam. Asin. 1,3,47 Cetera quae volumus uti Graeca mercamur fide. Mil. 3,2,34 Numquam edepol vidi *promere*, verum hoc erat. Epid. 3,4,62 Potuit, plus jam sum libera quinquennium. Poen. prol. 85 Altera quinquennis altera quadrimula. Men. 5,2 88 Ut ego illi[c] oculos exuram *lampadibus* ardentibus. Mercat. 5,2,60 Dic igitur ubi illa est? In nostris *aedibus*. Aedis probas. Merc. 5,2,79 Omnibus hic ludificatur me modis, ego stultior. Rud. 4,3,36 Mare quidem commune certost omnibus. Adsentio. — Titinius in Ribbeckii editione altera: com. 45 Parasitos amovi, lenonum [illum] *aedibus* absterrui.

Negat C. F. Guil. Mueller Plautum potuisse scribere *Ineptiā stultitiāque adeo et temeritas*, quia etiam legatur apud eum in eadem fabula, nec plus duobus versibus infra, inserta voce *et* contra latini sermonis consuetudinem ¹, *Petulantia et cupiditas, malivolentia, Inopia, contumelia et dispendium* (Mercator 1,1,17 ss.). Quid autem, si illud *et* scribae vel spectaculi editores inseruerunt, non ipse Plautus? nam versu 16 *error et terror et fuga* pro *error terror et fuga* scriptum invenimus. At, puto, si librum Plauti manu scriptum haberemus, in eo et plures hiatus et plura exempla brevium breviantium productionisque propter arsin factae inveniremus, lectionemque in universum illa qua utimur ut ita dicam plautinorem. Fuit enim causa, cur posteriores quae ἀρχαῖως dicta videbantur immutarent, non fuit, cur Plauti versus saturniis Livii Andronici Gnaevique Naevii versibus assimilarent.

Sed utut de exemplis modo allatis existimandum est,

1. P. 8 — « Ganz gegen Gewohnheit der lateinischen Sprache. »

antiquae libertatis vestigium superesse videtur in tribrachis scenicorum poetarum, qui arsin in ultima vocis syllaba habent, ut in *Mostellaria* Plautina 1,3,99 muliere *memorari*. 1,4,15 *Sine sine* cadere me. 3,1,107 *Vosmet igitur*. 5,1,62 *omnia malefacta*. 5,1,69 *auribus oculis*. In *Phormione* Terentiana 2,1,2 *Phaedria patrem ut extimescam*. 5,6,25 *Sophrone modo fratrem*. 5,9,7 *Credere. Quid ego obsecro*. Nam quamquam primo aspectu tribrachus pro trochaeo puro positus videri potest, ut primae breves trochaei arsin longam aequent, tertia trochaei brevem thesin, re vera hic pes dactylo propior est quam trochaeo; immo dactylus est, in quo arsis ex una syllaba constat, thesis ex duabus. Brevis scilicet quae pro arsi est producitur fitque longior quam una mora. De quo dubitare non debet qui veteris pronuntiationis leges modo habebit in memoria.

In versibus enim comicorum et tragicorum (neque aliter est in saturniis) notum est theses singulorum pedum, cum solvantur, inter binas voces dividi nequire (nisi prior vox aut monosyllaba sit ut *quid* aut praepositio insequenti nomini arte conjuncta ut *propter amorem*, vel pes in initio versus positus sit). Nec magis vocis polysyllabae paenultima et ultima breves thesin solutam efficiunt. Itaque apud poetas scenicos nec « *meditaris avena* » vel « *resonare doces* » nec « *sub tegmine fagi* » vel « *praedicere quercus* » legitimos dactylos praebent. Utramque legem simul enuntiabis, si dices solutae thesis partem esse non posse syllabam ultimam vocis. Quod valet de vocibus polysyllabis ut *meditaris*, *tegmine*, de trochaicis ut *ore*; vox autem quae pyrrhichium vel iambum efficit, ut *cape*, *bono*, per se solutam thesin aequare potest. Scilicet in his vocibus, propter brevem breviantem quae in initio est, altera vere corripitur; in ceteris, cum brevis brevians non adsit, terminatio non satis ipsa brevis est, ut pars sit solutae thesis.

Similiter cavent poetae ne talis syllaba pars sit solutae arsis; id est, vitant hos tribrachos, « *omnibus amicis* », « *linquere patrem* », hosque anapaestos, « *omnibus ambo* »,

« *linquere fines* » vel « *meditaris avena* », « *umbrosa cacumina* »; etiam vitant « *bonus avena* », « *cape malorum* ». Sane rari non sunt anapaesti mendaces¹, quales Most. 1,3,78 *ista quidem absumpta*. 1,3,97 *quicque loco*. 2,1,69 *Sicut ego efficiam*. Phorm. 2,1,18 *omnia mea incommoda*. 5,9,48 *Nausistrata prius quam*. Sed hi semper ejusmodi sunt, ut aut ultimam et paenultimam pedis syllabas vox iambica efficiat, quae facillime brevatur, aut ultima positione tantum longa sit, ut propter brevem breviantem quae praet sine dubio corripitur. Nam si contra quis verum anapaestum agnoscere velit in hoc versu Plautinae Amphitruonis (prol. 102), *Is priusquam abiit ipsemet in exercitum*, reputet legi ibidem (125) *Qui cum Amphitruone abiit hinc in exercitum*, et (140) *Nunc hodie Amphitruo veniet hunc ab exercitu*. — Quo igitur pacto credemus, quae syllaba alibi nusquam pars sit solutae thesis aut solutae arsis, eam vere corripere ceterisque brevibus similem esse, atque principali syllabae vocis insequentis in eadem arsi jungi posse, cum neque in arsi neque in thesi jungatur paenultima quae ei in una eademque voce praet?

Ergo ubicumque pes trium syllabarum ita dividitur ut prima ejus syllaba vocis ultima sit, re vera dactylus is est, etiamsi tribrachus esse videtur ut « *omnia malefacta* » vel anapaestus ut « *ipsemet in exercitum* ». Ideo sub fine versus, ubi trochaeus vel tribrachus requiritur, bene « *quid agitur* (Phorm. 4,3,5), *quid ita non* (4,1,2), *quis hic homost* (5,9,2), *bono animo es* (5,8,72) », numquam « *omnibus agitur, omnibus ita non, omnibus hic homost, omnibus animo es* » reperimus. Nec magis « *bonus agitur, bonus ita non.....* »: scilicet in vocibus, quae ut *bonus* pyrrhichium efficiunt, altera syllaba (pariter atque ultimae syllabae vocum polysyllabarum vel trochaicarum) ictum accipere nequit, quin longa fiat, vel, si mavis, quasi longa.

1. Hic et infra ita pedes discernimus, ut ab arsi incipiant. Etiam igitur in versibus iambicis pedes respicimus trochaicos, non iambicos. Quod cur expediat, contra ratio vetus distinguendorum pedum nequeat comprobari, vide apud Alfredum Croiset, *La poésie de Pindare* p. 37 adnot. 3.

« *Quasi longa* » dicimus, non « *longa* ». Fortasse quaeres enim : Qua de causa, si brevis syllaba ultima sub ictu posita longa fit, dactyli solummodo, spondei vel trochaei non nisi perraro esse initium potest? — Quia, puto, duas moras non aequat, ut genuinae longae solent, verum a sesquimora nihil aut parum differt, ideo trochaeo formando haud est apta; formando autem spondeo ideo, quia non facile brevem paululum productam vi majore proferas quam genuinam longam. At si dactylus est, neque ultra sesquimoram producatum opus est, et recte pes feriri potest¹.

Breves ergo in exitu vocum apud poetas scenicos usque ad sesquimoram sub ictu fere producuntur; eadem apud Ennium produci possunt usque ad binas moras in dactylico hexametro. Hexametrum saturnium eandem libertatem admittere minime mirandum est, praesertim quo tempore doctrinae Graecorum cognoscendae minus operae Latini poetae dederant et, ut Tulliano verbo utar, *minus polite* scribebant quam Ennius.

Lex igitur haec est : Quaelibet syllaba brevis, si vocis ultima est, in versu saturnio sub ictu posita usque ad duas moras producitur genuinaeque longae omnino fit similis.

Propter peculiarem autem saturnii libertatem, per quam in certis locis thesibus sublatis arses ternas moras aequant, syllaba ultima brevis, in secunda hemistichii prioris vel posterioris arsi posita, saepe pro una mora usque ad tres

1. Syllabae vocum ultimae breves re vera in sermone saepe sesquibreves erant. Ideo in iis a correpta non ut in mediis syllabis immutatur: *camera*, *tria*, *ita* (sed *itidem*), *anas* (sed *antes*), *Caesar*, *jubar*, *camerae* (sed *Achivi* ex Ἀχαιοί). Ergo *anates* forma recentior est quam *antes*, scilicet ex *anas* efficta est. Sic *Caesaris* effictum est ex *Caesar* (conferatur *Hannibālis* ex *Hannibāl*, correpta vocali in casu nominativo propter *l* ultimam, ut in *animāl* *animālis*; primum enim dicebatur *Hannibāl* *Hannibālis*), *jubaris* ex *jubar*; nam **Caeseris*, **juberis* esse deberet. Contra ex **duplax* *dupleis* factum est *duplex* *dupheis*, non **duplax* **duplakis*; ex **princaps* *principis* factum est *princeps* *principis*, non **princaps* **princapis*; sed haec omnia ad analogiam pertinent, non ad rem phoneticam. « *Aureax* auriga » (Epitome Festi p. 8 Mueller) veterem nominativi vocalem servavit; nisi fortasse in hoc nomine ut in *actus* vocalis *a* producenda est, quomodo priscis temporibus in *attat*, *ponebat*, *animal*, *Hannibal*, *exemplar*.

moras producitur. In exemplis, quae jam infra dabuntur, sublatae theses punctum superne positum [·] significat.— Breves numquam produciuntur in tertia arsi vel quarta, si caesura post thesin posita est; neque umquam produciuntur in sexta arsi.

Non prorsus certa sunt exempla, in quibus syllabam finalem in arsi positam duae breves sequuntur, nam cum iis videri ea potest non dactylum (quod tamen verius puto), verum tribrachum efficere.

Ex vaticiniis.

Sacraque PATRIA quorum.....

? Cum[*e*] POPULUS dederit ex publico partem.

Ex Livii Odyssea.

? Namque nihil pejus macerat hominem.

Quamde MARE saevum; vir[es] et cui sunt magnae.

Ex Naevii Bello Poenico.

Simul ALIUS ALIunde rumitant inter se.

Dubia sunt exempla ablativi tertiae declinationis, partim quia duae terminationes erant altera brevis altera longa natura, ut *virtutē virtutī*, quae duplici accusativo in *-em* et *-im*, duplici genetivo plurali in *-um* et *-ium* respondebant, partim quia pro *-e* poetae adhuc efferre poterant *-ed*, *patred*, *Joyed*, *ordined*, *rumored*, *puluered* :

Ex elogio Barbatii.

GNAIVOD *patre* PROGNATUS, FORTIS VIR SAPIENSQUE.

Ex Naevii Bello Poenico.

Sanctus *Jove*¹ prognatus Putius Apollo.

Sacra in mensa Penatium *ordine* ponuntur.

Redeunt, referunt petita *rumore* secundo.

Ex carmine rusticorum.

Hiberno *pulcre*, verno luto, grandia farra.

Exempla igitur productae brevis ea sunt fiducia praec-

1. Traditur *Sanctusque Delphis prognatus*.

cupua afferenda, in quibus thesi aut correpta aut producta aut sublata (non autem soluta) arsin efficit

nominativus primae declinationis, ut *terra, mea, sancta, tua, forma, fama, vita, divina, hasta, ea, cura, parisuma, ferocia, filia, Proserpina*;

nominativus secundae declinationis, ut *Runcus, inferus, inclitus, Putius, fortasse faber*;

vocativus, ut *summe, Laertie*;

neutrum plurali numero, ut *exta, patria, occisa*;

nominativus tertiae declinationis, ut *mare, acer*;

genetivus, ut *regis*;

dativus vel ablativus plurali numero, ut *Tempestatchus, piscibus, capitibus*;

neutrum plurali numero, ut *omnia, pectora, atrociam, sagmina*;

numerales, ut fortasse *quinque*;

verbum, ut *obliscere, insece; subigit, facit; quairatis; cante; pellere, fuisse*;

adverbium, ut *facile; comiter; hice; quamde, deinde; simul; que, atque, itaque; fortasse cume*.

Sub arsi prima.

Ex carminibus Saliorum.

? *Cume tenas, Leueetic, praî tet tremonti.*

Ex elogiis Scipionum.

Subigit omne Loucanam opsidisque abducit.

Facile facteis superases gloriam majorum.

Terra, Publi, prognatum Publio, Corneli.

Ex Appii Sententiis.

? *Faber est [ipse] suae quisque fortunae.*

Ex Livii Odyssea.

Mea puer, quid verbi ex tuo ore....

Tuque mihi narrato omnia disertim.

Tumque remos jussit re|l|ligare struppis.

? *Namque* nihilum pejus macerat hominem
Quamde mare saevum; vir[es] et cui sunt magnae.

Ex Livii carmine in Junonem reginam.
Sancta puer, Saturni filia, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.
Runcus atque *Purpureus*, filii Terras.
Deinde polleus sagittis inelitus arquiteus.
Irque susum ad caelum sustulit suum rex ¹.
*Ext*a ministros.
Summe deum regnator, quianam [me] genuisti?

Ex Naevii epigrammate.
Itaque postquam est Orei traditus thesauro.
 Verba quibus arcetur dolor pedum.
Terra pestem teneto, salus hic[e] maneto.

Sub arsi secunda.

Ex vaticiniis.
Caro tua, nam mihi ita Jupiter fatust.
 disque sipatam² ravis exstingues.
Sacraque patria quorum ob cura missa³.

Ex elogiis Scipionum.
Quojus forma virtutei parissima fuit.
Honos, fama virtusque, gloria atque ingenium.
Quoiei vita defecit, non honos, honore.
Ne quairatis honore, qui minus sit mandatus.

Ex tabula Regilli.
Classis regis Antiochi.

Ex Livii Odyssea.
 ? *Ibidemque* vir summus, adprimus, Patricoles.

1. Traditur *isque*, suas res.
1. Traditur *dissipatamque*
2. Traditur *omissa cura*.

? Quamde mare saevum; vir[es] et cui sunt magnae.
 Nam divina Monetas filia docuit.
 Topper facit homines ut [p]rius fuerunt.
 At celer hasta perrumpit pectora ferro.

Ex Naevii Bello Poenico.

Runcus atque Purpureus, filii Terras.
 Fames acer augescit hostibus.....
 Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt.

Sub arsi tertia.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, divum deo supplicate.

Ex vaticinio Marciano.

Quotannis comiter Apollini fiant.

Ex elogio L. Scipionis, Barbati f.

DEDET TEMPESTATEBUS AIDE MERETO.....

Ex Naevii Bello Poenico.

?..... simul atrocia porricerent.
 ?..... atque prius pariet locusta.

Verba pontificum.

? Diebus te¹ quinque calo, Juno Covella.

Sub arsi quarta.

Ex Naevii Bello Poénico.

Convenit, regnum simul atque locos ut haberent.

Sub arsi quinta.

Ex vaticiniis.

Campum, milliaque multa² occisa tua.
 Ex terra frugifera, piscibus atque avibus.

1. Traditur *dictae*.

2. Traditur *multaque millia*.

Hostem, Romani, si ex agro pellere¹ vultis,
 Vomicam quae gentium venit [ea]² longe.
 Privati uti conferant pro se[d] atque suis.
 Sacraque patria, quorum ob cura³ missa².

Ex elogiis Calatini et Scipionum.
 Populi primarium fuisse virum.

DVONORO OPTUMO FUISE VIRO.

QUOJUS FORMA VIRTUTEI PARISUMA⁴ FUIT.

MORS PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA⁵ BREVIA.

Ex Appii Sententiis.

No quid fraudis stuprique ferocia⁶ pariat.
 Amicum cum vides, oblescere³ miserias.

Ex Livii Odyssea.

Virum mihi, Camena, insecce versutum.
 Neque enim te oblitus sum, Laertia⁷ noster.
 Tuque mihi narrato omnia disertim.
 Nam divina Monetas filia⁸ docuit.
 inferus an superus.
 At celer hasta⁴ perrumpit pectora⁹ ferro.

Ex Livii carmine in Junonem reginam.
 Sancta puer, Saturni filia, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.

Deinde pollens sagittis inclitus arquitenens
 Sanctus Jove prognatus Putius Apollo.
 Prima incedit Cereris Proserpina¹⁰ puer.
 simul atrocia porricerent.
 ex auro vestemque citrosam.
 Noctu Trojad exhibant capitibus opertis.
 Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt
 Magni metus tumultus pectora possidet⁵.

1. Livius *expellere*, Macrobius *ex agro expellere*.
2. Traditur *omissa cura*.
3. Traditur *obliviscere*.
4. Traditur *hasta volans*.
5. Traditur *possidet*.

C. — Hiatus in arsi.

Persaepe in versibus saturniis hiatur post arsin, in caesura post thesin quoque. Haec libertas, puto, saturnio propria non fuit, neque aliter Ciceroni videbatur, qui in Oratore (45,152) sic loquitur : « Sed Graeci viderint : nobis ne si cupiamus quidem distrahere voces conceditur. Indicant orationes illae ipsae horridulae Catonis, *indicant omnes poetae, praeter eos qui ut versum facerent saepe hiabant, ut Naevius* : Vos qui accolitis Histrum fluvium atque algidam, *et ibidem* : Quam nusquam vobis Graji atque barbari. At *Ennius semel* : Scipio invicte, *Et quidem nos* : Hoc motu radiantis Etesiae in vada ponti. » Re vera alium hiatum invenimus in tragoediis Livii Andronici (v. 18 in Ribbeckii editione altera) : Conflugae ubi conventu campum totum inumigant. — Nam *cubi* apud Livium, *ques* et *Grajeis* apud Naevium reponere, minime licitum censeo.

Plautus utrum hiare solitus sit, magna de hoc inter doctos in Germania contentio est. Quam nos dirimere hic non conabimur, quamquam iis assentiri sine dubitatione profiteamur, qui hiatum probant; immo non indignemur, si quis asserat ab ipso Plauto hiatus complures esse admissos, quos aetas inferior in plautinis codicibus sustulerit. Sed videant alii : nam in ipsis saturniis, quisquis Plauto mos fuerit, hiatus procul omni dubio invenitur. Scilicet in hexametro saturnio saepe factum est quod juniores poetae in hexametro dactylico fecerunt rarius : quod non solum in hiatu recipiendo, verum etiam in brevibus producendis supra observavimus. Ut igitur Ennius *Miscent inter sese inimicitiam agitantes*, Vergilius *Munera sunt lauri et suave rubens hyacinthus*, Tibullus *Et tantum venerata virum, hunc sedula curet*, sic Livius *citi ad aedis*, Naevius *multi alii*.

In Ennii *inimicitiam agitantes* Tibullique *virum hunc brevis syllaba non solum non eliditur, verum etiam propter arsin*

producitur. Sic apud Livium *partim errant*, apud Naevium *postquam avem*. Hic exempla segregavimus, prout syllaba in arsi non elisa longa vel brevis est.

Dubia primum exempla hic conjunximus, in quibus incertum est utrum theses hemistichiorum paenultima tollendae sint an hiatus admittendus.

Ex carmine Arvalium.

..... INCURRERE IN PLEORIS.

Ex vaticiniis.

Ex ea tibi his quae nunc panduntur fati.
Ea¹ in[du]staurata ut assolet facito.

Ex tabula Gracchi.

In ea provincia caesa hostium² aut capta.

Ex dedicatione Vertulejorum.

QUOD RE SUA DIFEIDENS ASPERE³ AFLEICTA.

Ex Livii Odyssea.

Argenteo polubro aureo⁴ et glutro.
... in Pylum adveniens aut ibi ommentans.
Quoniam audiivi paucis gavisus...
Apud nymphetum Atlantis filiam Calypsonem.
Utrum genua amplexens virginem oraret.

Ex Naevii Bello Poenico.

Multi alii e Troja strenui viri.
Postquam avem aspexit in templo⁵ Anchisa.
Prima incedit Cereris Proserpina puer.
Inerant signa expressa quo modo Titani.
Apud emporium in campo hostium pro moene.
Bicorporos Gigantes magnique Atlantes.
Patrem suum supremum optimum appellat.
... .. amborum uxores.

1. Traditur est, idque cum praeunte omissa cura conjunctum.

2. Traditur hostium caesa.

3. Num pronuntiandum est aspered?

4. Num aureod?

5. Num templod?

Ex Naevii epigrammate.

Itaque *postquam* est Orei¹ traditus thesauro.

Longa syllaba non elisa.

Sub arsi prima.

Ex vaticinio.

Tum *tu* insiste audax hostium muris.

Ex Naevii Bello Poenico.

Multi alii e Troja strenui viri.

? Cum *tu* arquitenens sagittis pollens Dea[na].

Sub arsi secunda.

Ex Livii Odyssea.

Topper *citi* ad aedis venimus Circae.

Ex Naevii Bello Poenico.

Exerciti in ex- -peditionem ducit.

Honerariae honestae stabant in flustris.

Flentes *ambae*, abeuntes lacrimis cum multis.

Silüicolae homines bellicque inertes.

Sub arsi quarta.

Ex vaticinio.

? Privati uti conferant pro *se*² atque suis.

Sub arsi quinta.

Ex tabula Regilli.

? Inspectante ipso Antiocho, *exercitu*³ omni.

1. Traditur *orcho*, *orchio*.

2. Legendum videtur *sed*.

3. Num *exercitud*?

Brevis syllaba non elisa.

In his exemplis dubitari possit utrum syllaba brevis non elisa producat necne, nos tamen etiam hic, ut supra in versibus saturniis et apud Plautum Terentiumque, putamus pro tribrachis admittendos esse dactylos :

Ex Livii Odyssea.

? Igitur *demum*¹ ULIXI cor frixit prae pavore.

Ex Naevii Bello Poenico.

Multa² ALIA in isdem inseruntur.

In reliquis exemplis brevis necessario producenda est:

Sub arsi prima.

Ex carminibus Saliorum.

? Divum em pa cante, divum deo supplicate.

Ex Livii Odyssea.

Atque escas hab[e]amus mentionem....

Partim errant, nequint Graeciam redire.

Ex Naevii Bello Poenico.

Postquam avem aspexit in templo Anchisa.

Sub arsi secunda.

Ex Naevii Bello Poenico.

Simul dvona eorum portant ad navis;

Multa² alia in isdem inseruntur.

Sub arsi tertia.

Ex elogio L. Scipionis.

HEC CEPIT CORSICA ALERIAQUE URBE. ..

1. Num *demus*?

2. Traditur *millia*.

Sub arsi quinta.

Ex Appii Sententiis.

? qui animi compotem esse.

Ex Livii Odyssea.

Tibi deus fer[eba]t¹ funera, Ulixes.

... vestis pulla, purpurea*, ampla.

Ex Naevii Bello Poenico.

Silūicolae homines bellicque inertes.

Perperam multi doctorum putaverunt theses hemistichiorum antepaenultimas perinde atque paenultimas omitti posse. Hoc si admiseris, complura hiatus exempla sustuleris, nam sic ferias licebit:

Flen|tes| ambae| abe|untes laerimis cum multis.

Inspectante ipso Antiocho|, ex|ercitu| omni.

Atque| el|seas habeamus mentionem...

Partim| er|rant, nequino[n]t Graeciam redire.

PARENS TIMENS HEIC VOVIT|, voto| HOC SO|LUTO.

Sed illam doctrinam omnino esse rejiciendam existimo, quia absque synaloepha talia exempla non reperiuntur. Nam de sublatis thesibus paenultimis certissima sunt exempla, in quibus neque de ipsa re neque de loco dubitare licet, ut :

AETATE| QUOM| PARUA POSIDET HOC SANXUM.

DONU DA|NUNT| HERC(O)LEI MAXSU|ME| MERETO.

Magnum stul|prum| populo fieri per gentis.

Quotannis comiter Apolli|ni| fiant.

MAGNA SAPIENTIA MULTASQUE| VIR|TUTES.

Inimicis si es commentus, nec li|bens| aequē.

Topper citi ad aedis veni|mus| Circae.

Alia sunt, in quibus primo aspectu suppressi thesin videas, tamen incertus remaneas, utrum in antepaenultima sede an in paenultima :

Tumque re mos	jussit	} re[l]ligare struppis.
Tum que remos	jussit	

1. Traditur fert deus.

Plerique omnes subigunt	}	sub suum iudicium.
Ple rique omnes subigunt		
SEMOL TE ORANT SE VOTI	{	CRE BRO CONDEMNES. CREBRO CON DEMNES.
HOC EST FACTUM MONUMENTUM		
	{	MAAR CO CAICIMO. MAARCO CAI CILIO.
Eorum sectam sequuntur		
	{	multi mor tales. mul ti mortales.

At numquam hoc invenitur :

Da|hunt| hoc Metelli Naevio poetae.

Dabunt malum Metelli| Gnae|vo poetae.

Praeterea animadvertendum est, ea de thesi licentia admissa minime suppressi licentiam alteram illam de hiatu in arsi ; nullo enim modo, si rejicietur hiatus, hi versus feriri poterunt :

Tum tu insiste audax hostium muris.

Multi alii e Troja strenui viri.

Honerariae honestae stabant in flustris.

Silvicolae homines bellicque inertes.

Topper citi ad aedis venimus Circae.

Postquam avem aspexit in templo Anchisa.

Simul dvona eorum portant ad navis.

Vides igitur, ubicumque aut hiatum aut thesis antepaenultima detractioem admittere cogaris, illum esse eligendum.

D. — Hiatus in thesi,

In tragoediis Naevius etiam post thesin hiabat, ut *Graji atque barbari*. In saturniis Naevii et aliorum fere post thesin non hiatur nisi in caesura. Sed haec consuetudo potius est quam lex, nam et extra caesuram hiatus et in caesura synaloepha reperitur.

Exempla dubia.

Hac sub inscriptione, priusquam ad exempla certiora et hiatus et synaloephae deveniamus, eos versus afferre voluimus qui pluribus modis feriri possunt.

Hiatus in caesura.

Ex vaticinio.

Qui jus populo plebeique [is] dabit summum.

Ex elogiis Scipionum.

SUBIGIT OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDUCIT.

ANNOS GNATUS VIGINTI IS LOCEIS MANDATUS.

Ex tabula Regilli.

Equitatu elephantisque cum omnibus sociis¹.

Ex tabula Mummii.

DUCTU AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.

Ex Livii Odyssea.

Argenteo polubro² aureo et glutro.Tuque mihi narrato³ omnia disertim.

Mea puer, quid verbi ex tuo ore.....

Ex Naevii Bello Poenico.

Ibi foras cum auro⁴ illi[n]c exhibant.

Censet eo venturum obviam Poenum.

[Ut] septimum decimum annum ilico sed[er]ent.

Ei venit in mentem hominum fortunas.

Apud emporium in campo⁵, hostium pro moene.Irique⁶ susum ad caelum sustulit suum rex⁷.

Synaloepha in caesura.

Ex Appii Sententiis.

..... qui animi compotem esse.

1. Verba cum omnibus sociis apud T. Livium alieno loco sunt posita.

2. Num polubrod?

3. Num narratod?

4. Num aurod?

5. Num campod?

6. Traditur isque.

7. Traditur suas res.

Hiatus extra caesuram.

Ex vaticinio.

Tum tu insiste audax hostium muris.

Ex tabula Regilli.

Ductu¹ auspicio imperio felicitate² ejus.Equitatu³ elephantisque cum omnibus sociis.

Ex Livii Odyssea.

Simul ac lacrimas de ore noceo detergit.

..... toppe confringent inportunae undae.

Ex Naevii Bello Poenico.

Ibi foras cum auro illi[n]c exhibant.

Plerique omnes subigunt sub suum iudicium.

Synaloepha extra caesuram.

Exempla dubia vide supra, p. 63-64.

Exempla certiora.

Hiatus in caesura.

Ex carmine Arvalium.

SEMUNIS ALTERNEI ADVOCAPIT CONCTOS.

Ex vaticiniis.

Campum, milliaque multa⁴ occisa tua.Sacraque patria, quorum ob cura missa⁵.

Ex titulo Quinctii.

? Jovis pater⁶ atque divi omnes hoc dederunt1. *Ductuque* apud T. Livium post *felicitate* positum.2. Num *felicitated*?3. Num *equitatud*?4. Traditur *multaque millia*.5. Traditur *omissa cura*.6. Traditur *Juppiter*.

Ex Livii Odyssea.

Virum mihi, *Camena*, inseece versutum.
Me carpento vehente in ¹ domum venisse.

Ex Naevii Bello Poenico.

Patrem suum *supremum* optimum appelat.
Quam cum stupro redire ad suos popularis.
Multa ² alia in *isdem* inseruntur.

Synaloepha in caesura.

Ex vaticinio.

Decemviri gracco ritu hostiis ³ faciant.

Ex tabula Regilli.

Inspectante ipso *Antiocho*, exercitu omni.

Ex tabula Gracchi.

In ea provincia caesa hostium ⁴ aut capta.
? Supra octoginta milia.....
? Re felicissime *gesta*.....

Ex Naevii Bello Poenico.

Sacra in mensa *Penatium* ⁵ ordine ponuntur.
Exercitu(s) insulam *integram* urit, populat⁶, vastat.

Hiatus extra caesuram.

Ex elogio L. Scipionis.

DVONORO OPTUMO FUISE VIRO.

Ex dedicatione Vertulejorum.

PARENS TIMENS HEIC VOVIT, voto hoc soluto.

Ex Livii Odyssea.

Celsosque oeris arūaque putria et mare magnum.

1. Traditur *vehementem domum*.
2. Traditur *millia*.
3. Traditur *hostiis sacra faciant*.
4. Traditur *hostium caesa*.
5. Sunt qui *Penatum* emendare volunt.
6. Traditur *populatur*.

Ex Naevii Bello Poenico.

Rem hostium concinnat.

Hiatus monosyllabi, ut *Rem hostium*, nihil difficultatis movet, nam apud Plautum sine ulla controversia frequens est. In *voto hoc soluto* non prorsus certum est hiari, nam fortasse poeta *votod* pronuntiabat, vel vetustius carmen exscribebat, in quo *votod* erat positum. Majoris igitur momenti est exemplum *putria et*. Hic hiatur, si verum est quod vulgo admittunt, priscis temporibus consonantes *tr*, *cr*, *br* aliasque ejus modi praeceuntes syllabas nondum positione longas efficere. Contra disseruit Theodorus Korsch (De versu saturnio p. 86 ss.): sed in omnibus nugatur, nisi quod hos duos Plauti versus laudat, Rud. 4,5,18 « Sunt domi agni et porci *sācres*, sed quid istum remoramini », Truc. 2,2,39 « Buccas *rūbrica*, creta omne corpus intinxit tibi. » Sed *rūbrica* primam naturam longam habet ut *rubidus*, *rubigo*, *rufus*; nam ab origine diphthongus fuit ut in ῥεῦθος, ῥευνθος atque in sanscritico adjectivo *rōhitas* (*ruber*)¹; *sacres* autem potius *puros* significare videtur quam *sacros*; itaque omnino nescimus utrum *a* productum sit necne. Ergo tribrachus *pūtria*, non trochaeus *pūtri(a)* admittendus est.

Certissimum, sed in alio versus genere, exemplum est hiatus *dvonoro optumo*.

Synaloepha extra caesuram.

Ex carminibus Saliorum.

? *Divum* eni pa[trem] cante, *divum* deo supplicate.

Ex vaticiniis.

Amnem, Trojugena, fuge Cannam, ne *te* alienigenae.

Ex terra frugifera; piscibus atque avibus,

Ferisque quae incolunt terras, iis fuit esca .

Caro tua, nam mihi ita Juppiter fatust.

1. Contra vocalem *a* corruptam habes in *rubet*, ῥευνθος, *rudhiras*.

Hostem, Romani, si ex agro¹ pellere vultis.
 Privati uti conferant pro se atque suis.
 Fietque res² melior, nam is divus exstinguet.
 Romane, aquam Albanam cave lacu contineri,
 Cave in mare manare suo flumine siris³.
 Manu emissam per agros rigabis...
 Donum amplum victor ad mea templa portato.

Ex elogiis Scipionum.

SUBIGIT OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT.

Quei apice insigne dialis flaminis gesistei,
 Mors perfecit tua ut essent omnia brevia,
 Honos, fama virtusque, gloria atque ingenium;
 Quibus sei in longa licuisset tibi utier vita.
 Qua re lubens te in gremiu, Scipio, recipit.

Ex titulo Caecilii.

HOSPES, GRATUM EST, QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEEDES.

Ex tabula Regilli.

Inspectante ipso Antiocho, exercitu omni.
 Ibique eo die naves longae.....
 Caput patrandae pacis haec pugna exeunti.
 Ejus rei ergo aedem Laribus Permariuis vovit.

Ex tabula Gracchi.

[Ductu], imperio auspicioque legio exercitusque.
 Supra octoginta milia.....
 Cujus rei ergo hanc tabulam Jovi dedit donum⁴.

Ex tabula Mummii.

Ductu, AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.
 HANC AEDem ET signu HERCLIS⁵ VICTORIS IMPERATOR.

Ex dedicatione Vertulejorum.

SEMOL te ORANT, SE VOTI CREBRO CONDEMNES.

Ex Appii Sententiis.

? Inimicis si es⁶ commentus, nec libens aeque.

1. T. Livius *expellere*, Macrobius *ex agro expellere*.
2. T. Livius *res vestra m.*, Macrobius *res publica m.*
3. Traditur *sinas*.
4. Traditur *donum Jovi dedit*.
5. Lapis *Herculis*.
6. Num *si 's?*

Ex Livii Odyssea.

Mea puer, quid verbi ex tuo ore...?
 Neque enim *te* oblitus sum, Laertie noster.
 ? Quando dies adveniet, quem profata *Morta*¹ est.
Celsosque oeris arūaque putria et mare magnum.
 Nexabant multa inter se flexu nodum² dubio.
 ... Mercurius cumque eo filius Latonas.
 ? ... vecorde et malefica vacerra.

Ex Naevii Bello Poenico.

Blande et docte percontat, Aenes quo pacto
Trojam urbem liquerit.....
Jamque ejus mentem fortuna fecerat quietem.
Sacra in mensa Penatium ordine ponuntur.
Exercitu(s) *insulam* integram urit, populat³, vastat.
 [Ut] septimum decimum annum ilico sed[er]ent.
 ? ... *que* ex auro vestemque citrosam.
 ? Noctu *Trojad*⁴ exhibant capitibus opertis.
Seseque ii perire mavolunt ibidem.
 Cum *tu* arquite-neas sagittis pollens Dea[na].
Deum adlocutus summi deum regis fratrem.

Ex carmine incerto.

Cum victor Lemno classem *Doricam* appulisset.

§ 3. — De concursu vocalium in mediis vocibus.

A. — De priore vocali modo correpta modo producta.

Apud veteres Latinos multae vocales ante alias vocales positaе longae erant, quas posterior aetas corripuit. *Fīeri* dicebatur ut *fīo* : Plaut. Rud. 3,1,14 Atque illa animo jam *fieri* ferocior. Poen. 3,5,43 Consulto hoc factum est mihi ut insidiae *fierent*. Bacch. 2,3,65 auro insidias *fieri*. Trin. 2,4,131 Si in obserendo possint *interfieri*. Captivi 4,2,63 ignem ingentem *fieri*. 5,4,1 Vidi ego

1. Num *Morta* 'st?

2. Traditur *nodorum*.

3. Traditur *populatur*.

4. Traditur *Trojade*.

multa saepe picta quae Acherunti *fierent*. Bacch. 4,6,18
 Orabat quod istic esset scriptum ut *fieret*. Trin. 3,2,18
 Atque honori posteriorum tuorum ut vindex *fieres*. Cas.
 4,1,2 Neque usquam ludos tam festivos *fieri*. Amph.
 1,2,25 Pater curavit uno ut fetu *fieret*. Stich. 4,1,58
 Quia nequit, qua lege licuit velle dixit *fieri*. Amph. 2,1,17
 Vidit nec potest *fieri* tempore uno. 2,1,40 Nunc venis
 etiam ultro inrisum dominum, quae neque *fieri*. 2,2,70
 Etiam tu quoque adsentiaris huic[e]. Quid vis *fieri*?¹.

Itidem *fūi*². Ennius apud Ciceronem de Or. 3,42,168 Nos sumus Romani qui *fuimus* ante Rudini. Id. apud A. Gellium 12,4,4 Partem *fuisset* de summis rebus regundis. Plautus, Poenulus, prolog. 110 Quo genere gnata qui parentes *fuertint*. Asin. 4,1,37 Deum nullum si magis religiosa *fuertit*. Capt. 2,2,12 Captus est? Ita. Non igitur nos soli ignavi *fuimus*. Mil. gl. 4,8,11 Cogitato identidem tibi quam fidelis *fuertim*³. Inde *fuueit* (id est *fūit*) C. I. L. 1, 1051. Similiter *adfuisse* Lucilius apud Julium Rufinianum 31 (Halm, Rhetores latini minores p. 46). — Sic *lūi* et *plūi* Varro, De lingua latina 9,104 Mueller. *Erūi*, *argūi* Priscianus 10,2,12; *Adnūit* sese mecum decernere ferro, Ennius apud Prisc. ibid.⁴. Item *rēi* ex *rēi* factum est, *īi* ex **īi*, *īvi*; *allūo* ex **lūo*, graece *λόω*; *dēus* fortasse ex **dīus*, *dīvus*, sanscritice *dēvas*. *Denūo* autem ex **denūo*, **de neuo*; nomen enim adjectivum *novus* pro **nevos*, **neuos* est, graece *νέος* pro *νέφος*, sanscr. *navas*, cum quibus formis haejungendae sunt, *nunc*, *nūper*, *nūdius*⁵, *vv*, *vūv*, *vuvv*, sanscr. *nū*, *nū*, *nūnam* (nunc). *Tūus* pariter pro *tūos*, **teuos*, graece *τεός* (sanscritice *tava* genetivus est, non possessivus);

1. Alia exempla quaere apud Neue, *Formenlehre der lateinischen Sprache*, Zweite Ausgabe II p. 611. Res nota Donato ad Terent. Ad. 1,2,26.

2. Vide C. F. Guilelmi Mueller *Nachtraege zur plantin. Prosodie* p. 84.

3. « Sisenna in Rudente sic : *Fuit* extendit primam syllabam metri gratia. » Rufinus in Henrici Keil *Grammaticis latinis* VI p. 561,3.

4. Alia quaere apud Neue II p. 497 ss.

5. Vereor ut recte *nūdius* scriptum sit in Ludovici Quicherat *Thesauro poetico linguae latinae*.

suus pro *sūos*, **seuos*, graece *ἐός*; quare etiam *sūus* per *ou* scribitur C. I. L. I, 1007 et *suis* monosyllabum per *ouei* ibid. 1297, ut *tibī*, *sibī* per *ei* 542. 1453. 38. 1008; etiam *suuo* reperitur ibid. 1212.

Nihil igitur erat cur in saturniis *fĕri*, *fūit*, *fūisse* non post alios admitterem. Majoris audaciae fuit in vaticiniis duos versus ita scribere ut voces *tūa*, *sūis* ultimum trochaeum efficerent; hoc tamen et veriloquii causa legitimum visum est et in altero saltem exemplo sensus ita versiculos sponte distinguebat ut vix dubitarem. Neque haerere in hoc debebam, quod alibi *tuus*, *suus* aut priorem corripunt aut syllabas contrahunt; nam apud Plautum promiscue non modo *fĕri* et *fĕri*, verum etiam *fūi* et *fūi* vel *fvi* reperiuntur. Trin. 4,3,83 Propter eosdem quorum causa *fui* hac aetate exercitus. Mil. gl. 4,6,41 Namque edepol vix *fuit* copia adeundi atque impetrandi. Rud. 1,1,4 Non ventus *fuit* verum Alcumena Euripidi. Cure. 2, 3,71 Vocat me ad cenam, religio *fuit*, denegare nolui. Captivi 3,4,94 *Fuistin* liber? Fui. Enimvero non fuit, nugas agit. Qui tu scis, an tu fortasse *fuisti* meae matri obstetrix? Rudens 2,6,20 Ubi perdididi etiam plus boni quam mihi *fūit*. Trin. 1,2,69 *Fuitne* hic tibi amicus Charmides? Est et *fūit*. 138 Utrum indicare me ei thesaurum aequum *fūit*? — In uno exemplo ex Naevii carmine petito *pūer* cum fiducia scripsi: nam aegre persuaderer hemistichium *Proserpina puer* aliter feriri debere atque *pari[s]suma fuit*¹.

1. Non ausus sum legere sic versum ex Naevii Bello Poenico:

Nam divina Monetas filia *docūit*.

Nam idem Naevius videtur scripsisse:

Summe deum regnator, quianam [me] *genūisti*

habemusque in elogio P. Scipionis:

QUIBUS SEI IN LONGA *licūset* TIRE UTIER VITA.

Quin posui ex conjectura in carmine fratrum Arvalium:

NE *volūeris*, MARMARS, INCURRERE IN PLEORIS.

Somnia enim sunt quae vulgo dicunt de origine harum formarum, neque in iis *fui* latere potest. Potius crediderim unam eandemque vocalem, eamque

Lucius, *Luciom* in Scipionum elogiis pro molossis esse jam diu comprobatum est. Prisca igitur aetate longa fuit *i* in *Lucius* sicut in *Lucilius*; at, puto, brevis in *Quinctius*¹ sicut in *Quinctilius*; quod si falsum non est, ex nominibus gentiliciis derivatis in *-ilius* (vel *-idius*) discere est, quae pristina fuerit prosodia nominum in *-ius* desinentium (*Serviūs* ergo ut *Servilius*, *Sextiūs* ut *Sextilius*, *Fufiūs* ut *Fufidius*). Observavit Buecheler apud Latinos saepe gentilicia per *i* longam scribi, apud Oscos *Kluvatium* apudque Umbros *Kluvier* *i* geminam habere, recteque suspicatus est haec esse veteris prosodiae vestigia². Fortasse nomina quaedam in veteribus lapidibus servata, cum in *EIVS* desinant, ei pro *ī* accepto sunt pronuntianda³. — Quia duae terminationes *-iūs* et *-iūs* fuerunt, duplex fuit quoque exitus vocativo; nam, puto, vetustissimi Romani sic declinare consueverant, *Romolos Romolī*, *Leucetios Leucetī*, *Leucios Leucī*; postea pro *Romolī*

brevem, in *ū* et *ī* abiisse in *genui* et *genitus*, *licuit* et *licitus*. — Ubi cumque tamen etymologia incerta est neque ipse versus certam prosodiam requirit, cavendum est ne nimia fiducia posterioris aetatis pronuntiationem admittamus. Nam revera nescimus num Livius scribere non potuisset:

. cum *socios* nostros,

auctorque tabulae Regillanae:

Equitatu elephantisque cum omnibus *sociis*,

et Naevius:

. Manius *Valerius* consul partem.

Productionem mediae syllabae in *socius* minime mirarer; quae vox cognata videtur esse sanscritico nomini *sakhā*, accus. *sakhāyam*, vocat. *sakhē*, olimque debuit continere diphthongum.

1. Non ergo in titulo T. Quinctii sic legendum est:

U[t[i]] Ti[tus] Quin[ctius] dicta[tor]...

2. *Oskische Bleitafel*. Frankfurt a. M. 1877. P. 50.

3. At prorsus errare videtur Ritscheli (Opusc. iv p. 260 ss.) ubi putat *ius* et *eius* in innumeris exemplis ejusdem terminationis formas duas esse. Scilicet tres distinctae sunt terminationes (quas si quis rei orthographicae et phoneticae probe peritus in libello peculiari sejungere aggrediatur, historiam nonnihil adjuvabit), *iūs* ut in *Lucius*, *iūs* ut in *Quinctius*, *ējus* ut in *Pompejus* (Πομπήιος). Tertia per geminam *i* consonantem pronuntiari debet, ut *ajo*, *Maja*, *ejus*, *cujus*; e natura longam habet; *-ējus* autem ex *-ēdius* factum est ut *ajjo* ex **agio*, *majjor* ex **magior*, *mejjo* ex **megio*, *pejjor* ex **pedior* (cf. *pessimus* pro **pedsimus*).

Romulē dictum est (ut *capē* pro *capī*, *cubilē* pro **cubilī*); *Leucetīē*, quod in saliarum carmine habemus, pro *Leucetī*; *Lucī* pro *Leucī*; ubi autem *i* produci desita est in nominativo *Lucius*, vulgo propter analogiam incepterunt dicere *Luceti* pro *Leucetie*, *fili* pro *filie*. Eodem discrimen genitivorum in *-ī* et *-ī* refero¹. At *mi* vocativus, nisi fallor, demonstrat olim dictum esse *mīus*, ut *tūus* et *sūus*.

In versu quodam carminis saliaris malui pro *prae* scribere *prāī* (ut sunt veteres genetivi primae declinationis in *-āī*) quam particulam nescio quam addere vel thesin hemistichii antepaenultimam sublatam credere.

Jam sequuntur exempla vocalis ante vocalem productae. *Fīant* et *Dēana* vel *Dīana*, quamvis etiam augustea aetate usitata, non segregavi a similibus vocibus.

Ex carminibus Saliorum.

Cume tonas, Leucetie, *prai*² tet tremonti.

Ex vaticiniis.

Campum, milliaque multa³ occisa tua.

Quotannis comiter Apollini *fiant*.

Privati uti conferant pro se atque suis.

? Cave in mare manare suo flumine siris⁴.

Ex elogio Calatini.

Populi primarium *fuisse* virum.

Ex elogiis Scipionum.

DVONORO OPTUMO *fuisse* viro.

Luciom SCIPIONE FILIOS BARBATI.

CORNELIUS *Lucius* SCIPIO BARBATUS.

QUOJUS FORMA VIRTUTEI PARISUMA *fuit*.

1. Hodie enim spernenda sunt inventa grammaticorum, qui *ie* et *ii* in adjectivis, *i* in substantivis adhiberi contendunt. — *Romule diē* apud Ennium graecum est, haud aliter quam *Metioeo Fufetioeo*.

2. Traditur *prae*.

3. Traditur *multaque millia*.

4. Traditur *sinas*.

Ex Appii Sententiis.

? Faber est [ipse] *suae* quisque fortunae.

Ex Naevii Bello Poenico.

Prima incedit Cereris Proserpina *puer*.
Cum tu arquiteuens sagittis pollens *Dea[na]*.
Magnum stuprum populo *feri* per gentis.

Prorsus incertum est, quo modo *rei* efferri debeat in tabulis triumphalibus Regilli et Gracchi:

Ejus *rei* ergo aedem Laribus Permarinis vovit.
Cujus *rei* ergo hanc tabulam Jovi dedit donum.

Fortasse *pīa* legendum est in titulo C. I. L. I, 1080.
Sic cum diphthongo umbrice *peiħaner* (piandi), osce *peiħioī* (pio).

Quarti pedis cum thesis fere brevis sit (nisi ubi quinti thesis supprimitur), hi versus sic legendi sunt:

Ex vaticinio.

Ferisque quae incolunt terras, *īs* fuit esca.

Ex elogiis Scipionum.

LUCIOM SCIPIONE *filios* BARBATI.
CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC *fūet* A[PUD VOS]
CORNELIUS LUCIUS *Scipio* BARBATUS.
CONSOL, CENSOR, AIDILIS QUEI *fūit* APUD VOS.

HONOS, FAMA VIRTUSQUE, *glorīa* ATQUE INGENIUM.
FACILE FACTEIS SUPERASES *glorīam* MAJORUM.
TERRA, PUBLI, PROG NATUM *Publio*, CORNELI.

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum *regias* refregit.

Ex titulo Caccilii.

BENE REM GERAS ET VALEAS, *dcrmīas* SINE QURA.

Ex Livii Odyssea.

Tuque mihi narrato *omnīa* disertim.
Atque escas hab[e]amus *mentionem*....

Partim errant, nequinox *Gracciam* redire.
 Apud nympham *Atlantis filiam Calypsonem*.
 Simul ac lacrimas de ore *noegjō* detersit.
 ... *Mercurius* cumque eo *filius Latonas*.
 Topper facit homines ut [*p*]rius fuerunt (*num fuerunt?*)

Ex Livii carmine in Junonem reginam.

Sancta puer, *Saturni filia*, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.

Exerciti in *ex- -peditionem* ducit.
 Sanctus Jove prognatus *Putius Apollo*.
 simul *atrocia* porricerent.
 Plerique omnes subigunt sub *sūm* iudiciū.
 Ferunt pulcras creterras *aurēas* lepistas.
 Novem Jovis concordēs *filiae* sorores.
 Quam cum stupro redire ad *sūos* popularis.
 Apud emporium in campo, *hostiūm* pro moene.

Ex Naevii epigrammate.

Flerent divae *Camenae Naevium* poetam.

Versus Metellorum.

Dabunt malum *Metelli Naevio* poetae.

In solutis arsis invenimus *Leucetie*, *GREMIU[M]*, *VALČAS*,
imperio, *adveniet*, *adveniens*, *arūaque*, *Purpurēus*, *faciant*,
INGENIUM, *redī[i]t*, *miserias*, *dubio*, *auspicium*, *milliaque*,
alienigenae, *Sicilienses*, *patriae*, *Diomedis*, *legio*, *pūtrīa*¹,
quānam, in solutis thesibus *loquēr*, *faciendis*, *licūiset*,
IMPERIO, *AUSPICIO*, *habē[a]mus*, *piētati*, *abūntes*, *alius*
aliunde, *faciet*, *SAPIENS*, *legiones*, *genūisti*, *grandia*,
SAPIENTIA, *statūam*, *reconciliat*, *Antiochus*, *Sardiniam*,
REDĪEIT. Praeterea vide proximam tabulam (p. 80-81).

B. — De synizesi.

Voces, quales *eo*, *meam*, *tuas* sunt, in poesi vetere saepe unius pedis aut thesin aut arsin efficiunt. Plerumque discerni nequit utrum altera syllaba corripiatur, ut in

1. Etiam qui primam in hac voce syllabam producant, *i* propter quae modo p. 78-79 dicta sunt debent corripere.

abi, an *ambae* cocant, ut in *eorumdem* ab Ennio pro molosso posito, vel in Terentii *ais* monosyllabo (supra p. 32). Similiter *duellum*, ubi *u* vocalis est, anapaestum efficere potest ut *senectus*, aut spondeum ut *eorum*, quod Cn. Naevius in saturnio versu disyllabum fecit. Qui talium vocum exempla ex Plauto petita cupiet, quaerito in C. F. Guilelmi Mueller *Plautinische Prosodie*; exempla ex saturniis non credo alia esse atque haec¹, in quibus de solius *eorum* pronuntiatione constat :

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, divum *deo* supplicate.

Ex vaticiniis.

Ferisque quae incolunt terras, iis *fuat* esca.

Ne ninculus mederi *queat*.....

Cave in mare manare *suo* flumine siris.

Ex *ea* tibi, his quae nunc panduntur fatis.

Donum amplum victor ad *mea* templa portato.

Ex elogio Africani.

Quantam columnam, quae res *tuas* gestas loquatur?

Ex titulo Caecilii.

HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD *meas* RESTITISTEI SEEDES.

Ex tabula Regilli.

Ea pugna pugnata rex Antiochus regnumque.

Duello magno dirimendo, regibus subigendis.

Ex Livii Odyssea.

Quae haec daps est, qui festus *dies*?....

[Venit] Mercurius cumque *eo* filius Latonas.

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum sectam sequuntur multi mortales.

?..... *eam* carnem.

Quod bruti nec satis sardare *queunt*.....

Conferre *queant* ratem aeratam qui peritet,

1. Non recte enim Buecheler, caesurae Korschianae (infra I, II, 4) aut ignarus aut immemor, sic versum ex elogio P. Scipionis dimetitur :

Quei apice| in|signe| *dialis*| flami|nis ge|sistei|.

? Qui *diu*¹ mare sudantes *eunt* atque sedentes.
Deum adlocutus, summi *deum* regis fratrem.

C. — De *u* modo vocali modo consonante.

Aetate prisca vocales adhuc pronuntiabantur, quae postea consonantes factae sunt : *düellum* dicebatur ut *düo*, unde *dvellum*, post *bellum*; sic fortasse etiam *düonus* antea *dvonus* et *bonus*.

Exempla ex saturniis nostris :

Ex vaticiniis.

? Vestros qui campos pascunt placide *perdvelles*².

? Quamvis moventium *dvonum* (vel *düonum*) negumate.

? Victoriam datam, *düello*³ perfecto.

Ex elogio L. Scipionis, Barbati f.

Dvonoro (vel *düonoro*) OPTUMO FUISE VIRO.

Ex tabula Regilli.

Dvello (vel *Düello*) magno dirimendo, regibus subigendis.

Ex Naevii Bello Poenico.

Silüicolae homines *dvellique* (vel *düellique*⁴) inertes.

Simul *dvona* (vel *düona*) eorum portant ad navis.

U littera post liquidam *r* vel *l* vocalis erat : *lārüa*, *mīlüs*, *sīlüa*, *sölüo*, *völüo*. Quod posteriores *larva*, *milvus*, *silva*, *solvo*, *volvo* dixerunt, similiter egerunt atque Itali hodierni, qui *belva* (belua), *parve* (paruit) pronuntiant. In

1. Traditur *dum*.

2. Traditur *perduelles uestros qui uestros campos pascunt placide*.

3. Traditur *bello*.

4. Traditur *bellique*.

nostris saturniis invenimus *sīlūicolae*, *ārūaque*¹; nusquam *lv* aut *rv* dicere cogimur, nam *parūa* si trisyllabum est *a* corripit ut *parum*, *salūom* ut *salus*. *Pulūis*, puto, primam correptam habebat, sed hic etiam *pūlūis* recipi posset. Haec sunt exempla, quibus addi oportet vocem ex carminibus Saliorum desumptam *promeneruat*:

Ex elogio L. Scipionis Cn. f. Cn. n.

AETATE QUOM *parva* (vel melius *parūa*) POSIDET HOC SAXSUM.

Ex tabula Gracchi.

Exercitum... *salvomque* (vel melius *salūomque*) atque incolumem.

Ex Livii Odyssea.

Celsosque ocris *arūaque* putria et mare magnum.

Ex Naevii Bello Poenico.

Sīlūicolae homines bellique inertes.

Vicissatim *volvi* (vel melius *volūi*) victoriam.....

Ex carmine rusticorum.

Hiberno *pulvere* (vel melius *pulūere*) verno luto grandia farra.

Ubicumque de sono dubitari potest, vocalem suaserim efferre potius quam consonantem. Nam apud Plautum fere *mīlūus*, *lārūa* (itidem *rēlīcūus*) metrum requirit, numquam *milvus*, *larva* (neque magis *reliqvus*); inter *silva* et *sīlūa*, *volverim* et *vōlūerim*, *salvos* et *sālūos* plerumque distingui nequit (nos igitur homines hodierni cum Plauti vel ejus aequalium verba laudamus sine jure *u* consonantem in his vocibus consuevimus ponere); atque etiam in talibus non-numquam *u* vocalis locum pro corrupto habitum sanat, ut hemistichium *dicere salūac sient* (supra p. 52 in adnot.). Equidem non mirer, si quis demonstret in antiquissimo

1. *A* in *arvum* corripienda est, quamquam *arvalis* cum apice scriptum invenimus C.I. L. vi, 913, atque *ambarvalia* dicitur, non **ambervalia*. Nam *ārūus* adjectivum sine dubitatione ulla factum est ab *ārare* ut *pascūus* a *pascere*; quae vox neque propter jocum *ārvus* neque propter metrum *ārūus* pronuntiari potest in versu Plautinae Trucenti 1,2,47: *Non aruus hic sed pascuust* (codices *pascus est*) *ager si arationes*.

Latinorum sermone (praeter in compositis, qualia sunt *inter-venio, super-venio*) numquam *lv, rv* pronuntiatum esse.

§ 4. — De epenthesi et syncopa.

Huc pertinent hi versus :

Ex vaticiniis.

Sed neque credes tu mihi donec *compleris* sanguis.

Cave in mare manare suo flumine *siris*¹.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES BENE GESTAS QUOD IN BELLO *vorat*^{2,3},
HANC AEDEM ET SIGNU *Herclis*³ VICTORIS IMPERATOR.

Ex dedicatione Vertulejorum.

DONU DANUNT *Herclei*⁴ MAXSUME MERETO.

Ex Appii Sententiis.

Amicum cum vides, *obliscere*⁵ miserias.

Ex Livii Odyssea.

Ibidemque vir summus, adprimus, *Patricoles*⁶.

De syncopa in *compleris, siris, vorat, obliscere* nihil opus est dicere.

Ἡρακλῆς latine abiit in *Herec[o]les Herc[o]les*, ut Ἀσκληπίος in *Aesc[u]lapius*; vocalis insiticia rursus abjecta est in *hercle* ut vocalis vetus in *circlus*, accusativumque *Herclen* in exitu hexametri Enniani habes apud Gellium 13,23,18: ergo in *Herclis, Herclei* pro HERCULIS, HERCOLEI non est cur haereas. HERCLI praeterea exstat in lapide, C. I. L. v,2, 5498.

In versu Livii Andronici *Pătrōclus* servari posset thesi paenultima sublata (ea autem aetate *Patrōclus* admitti ne-

1. Traditur *sinas*.

2. Lapis *voverat*.

3. Lapis *Herculis*.

4. Lapis *Herclei*.

5. Traditur *obliviscere*.

6. Traditur *Patroclus*.

quit, quod volebat Korschius), nisi cum Bergkio scribendum esset *Patricoles*; de hac forma vide Ritschelii Opuscula II p. 476. Epentheses reliquae, de quibus Ritschelius in eodem libro agit, ut *drach[u]ma*, *tech[i]na*, *m[i]na*, in saturniis superstitiis non reperiuntur. Ne in elogio P. Scipionis Africani majoris Ennio attributo *colum[i]nam* pro *columnam* legere velis, admonet versus ex carmine incerto:

Cum victor *Lemno* classem Doricam appulisset.

Nam *Lēm[i]no* admitti non potest. Itidem apud Livium noli legere

Apud nympham *At[o]lantis* filiam Calypsonem,
aut apud Cn. Naevium

Bicorpores Gigantes magnique *At[o]lantes*;

nam Plautus dixit sine vocali inter *t*¹ et *l* ātletice (Bacch. 2,3,14; Epid. 1,1,20). Apud Livium in

Mandisset impius *Cyclops*.....

nihil refert utrum scribas *Cuclops* an *Cuc[o]lops* vel *Cuc[u]lops* (etiam possis *Cocles* et *Cocules*). In ejusdem versu

Carnis vinumque quod libabant *anclabatur*,

anc[u]labatur scribi nequit². Si *poplo* legeres, claudicaret hic versus ex Cn. Naevii Bello Poenico :

Magnum stuprum *populo* fieri per gentis;

contra versus Ennio attributus de Scipione Africano majore optime sic procedet, cum fere purus sit quartus trochaeus :

Quantam columnam faciet [tibi] *poplus* romanus?

1. Satis enim notum est, tempore Plauti pro θ, φ, χ semper *t*, *p*, *c* scriptum et pronuntiatum esse. Vide quae dicuntur infra II, 1, 1 ad titulum Mummii.

2. Contra inserendum est *u*, si cum Hermanno sic versus discerpseris :

. carnis autem
Vinumque quod libabant *anc[u]labatur*.

Temp[u]la in uno ex vaticiniis a T. Livio servatis legere suadet Hermann, Epitome doctrinae metricae ed. alt. p. 222, quod satis probabile videtur :

Donum amplum victor ad mea *tempula* portato.

Maxima cum dubitatione infra (Part. II lib. I § 6) locuturi sumus de versu Naevii sic fortasse scribendo :

Transit Melitam Romanus, insulam *integ[e]ram*.

Ultimum versum in dedicatione Vertulejorum sic efferre jubebat Korschius, cui nos in hoc aegre assentiremur :

SEMOL TE ORANT, SE VOTI *ereb[e]ro* CONDEMNES.

§ 5. — De voce **VIR**.

In carmine Cn. Naevii de Bello Poenico duo versus reperiuntur, ubi *viri*, *viros* priorem syllabam producunt, quod Theodorus Korsch agnovit :

Multi alii e Troja strenui *viri*.

Sin illos deserant fortissimos *viros*.

Nam male in altero *virorum* pro *viros* emendatum est. *Vir* enim respondet sanscritico *vīras*, lithuanico *vyras*, quae ab Ario-Europacis dictum esse *wīros* demonstrant. Ita demum intellegitur cur latine *viri*, non **veri* dicatur; nam *i* correpta ante *r* posita in *e* fere abit (sic legitur et legere, capitur et capere, legissem et legeram, faliscus et Faleria, *si*-sto gi-gno et *se*-ro pro **si*-so). Apud Umbros autem *veiro* casu accusativo plurali reperitur; id pronuntiandum est *wīrō[f]*.

Sane mirum est *vīri* latine correptum esse. Sed simili modo *pejċrare* pro *perjūrare* habemus, quod adhuc explanatione caret; neque magis scimus cur dicatur *hūmanus* et *hōmo*, *pūblicus* et *pōpulus*.

§ 6. — De genetivo pronominalium.

In saturniis nostris non reperiuntur genetivi *illius*, *unius* et similes; *hujus* quoque deest; tantummodo *ejus* et *quojus* vel *cujus* habemus:

Ex elogio Barbatī.

Quojus FORMA VIRTUTEI PARISUMA FUIT.

Ex tabula Regillī.

Ductu auspicio imperio felicitate *ejus*.

Ejus rei ergo aedem Laribus Permarinis vovit.

Ex tabula Graecchī.

Cujus rei ergo hanc tabulam Jovi dedit donum.

Ex tabula Mummī.

DUCTU AUSPICIO IMPERIOQUE *ejus* ACHAJA CAPTA.

Ex titulo Atistiae.

Quojus (corporis) RELIQUIAE QUOD SUPERANT SUNT IN HOC...

Ex Naevii Bello Poenico.

Jamque *ejus* mentem fortuna fecerat quietem.

In primo Regillanae tabulae versu *ejus* trochaeus est. Pro pyrrhichio adhibetur in Naevii versu, in versu tabulae Mummianae (nam dactylus *ejus* A- propter divisionem thesis legitimus non esset, atque in hac sede thesin plerumque singulae breves efficiunt), etiam ut videtur in ultimo versu tabulae Regillanae, sed *rei* vel *re* synaloepham pati potest, ut *ejus* spondeus vel iambus fiat. *Quojus* pro pyrrhichio est, si recte *corporis* sustuli, in titulo Atistiae. In elogio Barbatī *quojus* et in tabula Graecchī *cujus*, ut libuerit, pro iambo vel pro spondeo vel (quod tamen in elogio Barbatī aegre ferrem, quia sic deficeret caesura Korschiana, de qua infra I, II, 4) pro pyrrhichio accipies.

Li genetivi pro pyrrhichiis sunt in permultis Plauti locis. Praeterea habes apud Naevium in Ribbeckii editione

altera : tragoed. 3 Omnes formidant homines *ejus* valentiam. Com. 2 *Hujus* autem gnatus dicitur geminum alterum. 109 *Cujus* facta viva nunc vigent, qui apud gentes solus praestat. Sic C. I. L. I, 1422 *Quojus* fatum acerbum populus indigne tulit.

In exemplis per codices manu scriptos servatis pro *cujus*, *ejus* disyllaba plerumque licet monosyllaba ponere *cui*, *ei*; sed in exemplis qui in lapide exstant de forma dubitari nequit. At vereor ut recte conjecerint qui formas nescio quas *quois*, *eis*, *hois* proposuerunt. Ceterum, qui de hac re plura desiderat, legat Samuel Brandt, *De varia quae est apud veteres Romanorum poetas scenicos genetivi singularis pronominum forma ac mensura*, Lipsiae, 1877.

§ 7. — De rhythmō in vocibus singulis.

Apud poetas scenicos maximi momenti est quem hic *rhythmum in vocibus singulis* nomine appellavimus. Id est, non solum curant poetae ut legitimus sit numerus legitimusque ordo syllabarum sive productarum sive correptarum, verum etiam singulas voces respiciunt, neque in unaquaque versus sede alias vocum species admittunt quam certas longo usu sollemnique observatione comprobatas. Quod etiam apud poetas dactylicos aliquando videre est, qui fere omnes in exitu versuum *tegmine fagi* vel *lentus in umbra* vel *permisit agresti* vel *albaque circum* admittunt, respuunt *nox vigilare* vel *omnes vigilare* vel *conspicitur sus*. Iidem in exitu distichi bene *omne favos* aut *respicimus* ponunt, rejiciunt *nos agimus*. In initio versus est qui *Semper praesidium*, est qui *Praesidium semper* libentius ponat. Accentus autem quia a forma specieque vocum omnino pendet, persaepe in eodem loco positus reperitur, ut leviter inspicienti proclive sit, quod alia causa effecerit, id vi accentus tribuere; quo errore tantum non tota hodie Germania deluditur atque jamdudum laborat.

Apud scenicos igitur poetas similes illis sunt de rhythmō

vocum religiones, quas vulgo (neque rectius) docti propter accentus respectum servari credunt. Exempli gratia in Terentiana Phormione vox in spondeum desinens, ut *ambobus, salutatum, faciendum*, circa centies vicies quinquies in ultima syllaba recipit arsin versus paenultimam, semel (v. 619) arsin antepaenultimam; consulto igitur poeta versu 22 in fine *faciam dicundi mihi*, non *dicundi faciam mihi* scripsit, 44 *genium compersit* non *compersit genium*, 48 *puero natalis* non *natalis puero*, 63 *fratrem majorem* non *majorem fratrem*, itidemque 65 *senibus ambobus*, 207 *tibi nunc faciendum*, 213 *dictis protelet*, 294 *timuit adulescens*, 298 *potius ducebat*, 334 *ducent damnatum*, 345 *plane praesentem*. Sed id quia consulto fecit, non ideo fecit propter accentus cum arsi consociatione, ut plerique volunt : nam cur 43 *vix de demenso suo* non *dé deménso vix suo* vel *vix deménso dé suo* scripsit? cur 180 *tánta te impendent mala* non *tánta impéndent té mala*, 391 *néque mi cognatus fuit* non *néque cognátus mi fuit*, 505 *út conflictares malo* non *conflictáres út malo*, 514 *hóram ne oppertus sies* non *hóram oppértus nê sies*, cur 543 *sí nil nanciscor mali* non *níl nancíscor sí mali*, cur 935 *quín tu mi argentum cedo* non *quín tu argéntum mí cedo*?

Alia prorsus est observatio, sed iisdem poetis non minus usitata, ut dactylus sic informari possit, *sed tibi*, esset *tibi*, *sed numerus*, esset *numerus*, *adveniam*, *advenienti*, *sed quod erat*, esset *quod erat*, non autem sic, *omnia*, *praesentibus* et, *arma virum*, *praesente viro*. Id est, ultima vocis alicujus syllaba solutae arsis vel thesis pars esse nequit (quod jam supra p. 54 significatum est). Ut igitur ex Phormione iterum exempla petam, in ea fabula quadragies quinquies vox in dactylum desinens synaloepham patitur, septies terminatio dactylica trochaeum et semipedem efficit, semel (vers. 1014) *haecine* ultima synaloepham patiente ictum accipit in paenultima¹, ne semel quidem terminatio

1. Ne scio (vers. 193) ea aetate pro duplici voce haberi debet.

dactylica, infecta synaloepha, in uno pede continetur.

Haec et similia si consideraveris, facile concedes nihil in re metrica esse actum, si quis pedes syllabasque tantummodo, non voces quoque sedulo tractaverit. Atque nobis, cum ad hunc librum conficiendum informandumque iudicium nostrum aliorum libros perlegeremus, maxime molestum erat quod omnes hanc partem laboris aut omnino spreverant atque neglexerant, aut singulas observationes obiter tangentes potius in mente dubitationem movebant quam certi quidquam exprimere videbantur. Itaque sub hac paragrapho volumus rem totam ita tractare, ne umquam in futurum eadem molestia doctos afficere possit. Quod ut consequeremur, universas voces attulimus, quotquot in fragmentis nostris reperiuntur; maluimusque longitudine hujus disquisitionis pigros lectores frangere, quam labori proprio chartaeve parcere atque dimidia parte operis confecta in ipsa via consistere.

Voces igitur tractabimus primum monosyllabas, dein iambicas (vel quae pyrrhichium efficiunt), postea spondiacas (vel trochaicas), quarto loco eas quae in spondeum desinunt (vel in trochaeum), quinto anapaesticas (quaeve efficiunt tribrachum), sexto quae desinunt in anapaestum (vel tribrachum), septimo quae creticum (vel dactylum) efficiunt aut in eum pedem desinunt. Ergo prosodiam ultimae syllabae in tabulis conficiendis non curavimus; ea autem semper nomina elegimus quae in producta ultima legitima essent, *spondiacas* exempli gratia dicentes pro *spondiacis et trochaicis*. Hoc autem ideo, quia propter productionem vi artis effectam, de qua supra in § 2 actum est, ultimae syllabae utracumque sint prosodia uno tamen eodemque modo omnes persaepe a poetis adhibentur.

A. — Voces monosyllabae.

Voces monosyllabae aut in arsi esse possunt, aut extra arsin.

α. — Voces monosyllabae in arsi.

Apud poetas scenicos voces monosyllabae persaepe arsin recipiunt. Sic Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 1 *Si malos imitabo tum tu pretium pro noxa dabis.* 3 *Accensa et praeda per participes aequiter.* 15 *Mirum videtur quod sit factum jam diu.* 23 *Obsecro te Anciale matri ne quid tuae advorsus fuas.* 37 *Quo Castalia per struices saxeas lapsu accidit.* — Naeivius ibid. : trag. 1 *Quod tu mi gnate quaeso ut in pectus tuum.* 9 *Quin ut quisque est meritus praesens pretium pro factis ferat.* 17 *Laetus sum laudari me abs te pater a laudato viro.* 24 *Vos qui regalis corporis custodias.* 26 *Ingenio arbusta nata sunt non obsita.* — Plautus in Trinummi prologo : 4 *Nunc ne quis erret vestrum paucis in viam.* 13 *Is rem paternam me adjutrice perdidit.* 22 *Tantum est, valete, adeste cum silentio.* Ibid. act. 1 sc. 1 v. 4 *Concastigabo pro conmerita noxia.* 5 *Invitus ni id me invitet ut faciat fides.* 7 *Ita plerique omnis jam sunt intermortui.* 10 *Neque quicquam hic vile nunc est nisi mores mali.* 13 *Faciunt pars hominum quam id quod prosint pluribus.*

In versibus saturniis voces monosyllabae similiter persaepe arsin primam, secundam, quartam, quintam occupant¹:

Ex carminibus Saliorum.

? Divum em *pa* cante, divum deo supplicate.

? Divum em *pa[trem]* cante, divum deo supplicate.

Cume tonas, Leucetie, pra*i* *tet* tremonti.

? Quot[i] ibe *tet*...

Ex carmine Arvalium.

? NE VOLUERIS, MARMARS, INCURRERE *in* PLEORIS.

? SATUR *fu*, FERE *Mars*...

1. In tabulis infra subjectis, quo facilius sedes arsium vel thesium perspiciatur, alio paginae loco incipere jussi sunt versus in quibus considerandi sunt pedes impares, alio versus in quibus pedes pares.

Ex vaticiniis.

... deferet amnis *in* pontum magnum.
 Privati uti conferant pro *se* atque suis.
 Qui *jus* populo plebeique *is* dabit summum.
 Qui *jus* populo plebeique *is* dabit summum.
 Hoc *si* recte facilis, gaudebitis semper
 Fietque *res* melior, nam *is* divus exstinguet.
 ? Cave *in* mare manare suo flumine siris.
 Tum *tu* insiste audax hostium muris,
 Memor, quam *per* tot annos obsides urbem.
 ? Sacraque patria, quorum *ob* cura missa.

Ex elogiis Scipionum.

CONSOL, CENSOR, AIDILIS *hic* FUET A[PUD VOS].
 GNAYOD PATRE PROGNATUS, FORTIS *vir* SAPIENSQUE.
 CONSOL, CENSOR, AIDILIS *quei* FUIT APUD VOS.
 AETATE *quom* PARUA POSIDET HOC SAXSUM.
 AETATE QUOM PARUA POSIDET *hoc* SAXSUM.
 QUOIEI VITA DEFECIT, *non* HONOS, HONORE.
 Is *hic* SITUS QUEI NUNQUAM VICTUS *est* VIRTUTEI.
 ANNOS GNATUS XX *is* LOCEIS MANDATUS.
 NE QUAIRATIS HONORE *quei* MINUS SIT MANDATUS.
 NE QUAIRATIS HONORE QUEI MINUS *sit* MANDATUS.

Titulus Caecilii.

HOC *est* FACTUM MONUMENTUM MAARCO CAICILIO.
 HOSPEB, GRATUM *est* QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEEDES.
 BENE *rem* GERAS ET VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

Ex titulis Eurysacis et Atistiae.

EST *hoc* MONIMENTUM...
 QUOJUS RELIQUIAE QUOD SUPERANT *sunt* IN HOC...

Ex titulo Quinctii.

Jovis pater atque divi omnes *hoc* dederunt.

Ex tabula Regilli.

Caput patrandae pacis *haec* pugna exeunti.

Ex tabula Gracchi.

In ea provincia caesa hostium *aut* capta.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE *res* BENE GESTAS, *quod* IN BELLO VO(VE)HAT.

Ex dedicatione Vertulejorum.

QUOD, *re* SUA DIFEIDENS ASPERE AFLEICTA,
PARENS TIMENS NEIC VOVIT, VOTO *hoc* SOLUTO.

Ex Appii Sententiis.

Ne *quid* fraudis stuprique ferocia pariat.
Amicum *cum* vides, obliscere miserias,
Inimicis si *es* commentus, *nec* libens aequae.

Ex Livii Odyssea.

Mea puer, quid verbi *ex* tuo ore...
? Argenteo polubro, aureo *et* glutro.
Quae *haec* daps est? qui festus dies?...
Quae *haec* daps *est*? qui festus dies?...
Quando dies adveniet *quem* profata Morta est.
[Aut] in Pylum adveniens *aut* ibi ommentans.
[Aut] *in* Pylum adveniens *aut* ibi ommentans.
Ibidemque *vir* summus, adprimus, Patricoles.
Celsosque ocris arūaque putria *et* mare magnum.
? Me carpento vehente *in*¹ domum venisse.
Simul *ac* lacrimas de ore noegeo deterisit.
Quamde mare saevum; vir[es] *et* cui sunt magnae.
Quamde mare saevum; vir[es] *et* cui *sunt* magnae.
Topper facit homines *ut* prius fuerunt.
? *sic* quoque fitum est.
? Dusmo *in* loco . . .
. *cum* socios nostros.

Ex Naevii Bello Poenico.

Inerant signa expressa *quo* modo Titani.
Blande *et* docte percontat, Aenes *quo* pacto.
Postquam avem aspexit *in* templo Anchisa.
Sacra *in* mensa Penatium ordine ponuntur.
? . . . *sint* quae Lutati.
Sicilienses paciscit obsides *ut* reddant.
Honerariae honustae stabant *in* flustris.
Plerique omnes subigunt *sub* suum iudicium.
Quod bruti *nec* satis sardare queunt...
Summe deum regnator, quianam [*me*] genuisti?
Flentes ambae, abeuntes lacrimis *cum* multis.
Conferre queant ratem acratam *qui* peritet.
Quam *cum* stupro redire ad suos popularis.
Quam *cum* stupro redire *ad* suos popularis.

1. Traditur vehementem domum.

?Magnum stuprum populo fieri *per* gentis.
Simul dvona eorum portant *ad* navis.

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales *si* foret fas flere.
Obliti *sunt* Romae loquier lingua latina.

Ex Carmine Priami.

Veteres Casmenas, cascas *res*, volo profari.

Verba pontificum.

Diebus *te* quinque calo, Juno Covella.

Monosyllaba numquam sextam arsis sedem occupant (quamquam vix dubitandum est, quin si integra Livii Andronici Naeviique carmina haberemus tales exitus inveniremus versuum, *fas est, fas sit*); tertiam in his tantummodo exemplis:

Ex vaticiniis.

?Hostem, Romani, si *ex* agro pellere vultis.
Ex ea tibi, his *quae* nunc panduntur fatis.
Donum amplum victor *ad* mea templa portato.

Ex elogio Africani.

Quantam columnam, *quae* res tuas gestas loquatur?

Ex Livii Odyssea.

Neque enim te oblitus *sum*, Laertie noster.
Carnis vinumque *quod* libabant anclabatur.

Ex Naevii Bello Poenico.

Exerciti in *ex-*-peditionem ducit.

Verba pontificum.

Septem diebus *te* calo, Juno Covella.

In his versibus ex vaticiniis petitis inter vocem monosyllabam et vocem insequentem hiatur :

Privati uti conferant pro *se*¹ atque suis.
Tum *tu* ~~insiste~~ audax hostium muris.

1. Num *sed*?

In uno versu ex Cn. Naevii Bello Poenico praepositio quae vocis compositae initium est pro monosyllabo singulari stat :

Exerciti in *ex-* -peditionem ducit.

β. — Voces monosyllabae extra arsin.

Apud poetas scenicos voces monosyllabae et in anacrusi et in reliquis thesibus stare possunt, sive synaloepham patiuntur sive ipsae pro thesi prove thesis dimidia parte numerantur. Sic Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 1 Si malos imitabo tum *tu* pretium pro noxa dabis. 3 Accensa *et* praeda per participes aequiter. 10 in sedes conlocat *se* regias. 23 Obsecro *te* Anciale matri ne *quid* tuae advorsus fuas. 31 *sed* qui sunt hi qui ascendunt altum ocrim? — Naevius ibid. : trag. 1 Quod tu mi gnate quaeso *ut* in pectus tuum. 4 Contempla placide formam *et* faciem virginis. 16 Tunc ipsos adoriant ne qui *hinc* Spartam referat nuntium. 17 Laetus sum laudari *me* abs *te* pater a laudato viro. 25 ite actutum *in* frundi-feros locos. — Plautus in Trinummi prologo : 2 Sequor *sed* finem fore *quem* dicam ne scio. 4 Nunc ne quis erret vestrum paucis in viam. 11 Accipite *et* date vocivas auris dum eloquor. 13 Is rem paternam *me* adjutrice perdidit. Ibid. act. 1 sc. 1 v. 1 Amicum castigare *ob* meritam noxiam. 2 Immoene est facinus verum *in* aetate utile. 10 Neque quicquam *hic* vile nunc *est* nisi mores mali. 13 Faciunt *pars* hominum *quam* id quod prosint pluribus. 15 Quae in rebus multis opstant odiosaeque sunt.

Haud aliter in saturniis est. Jam sequuntur exempla in quibus synaloephae locus non est :

In primo, secundo, quarto, quinto pede.

Ex carminibus Saliorum.

? Divum *em* pa cante, divum deo supplicate.

? Quot[i] ibe *tet* tonare.

Ex carmine Arvalium.

NE VELUER... INCURRERE *in* PLEORIS.SATUR *fu*, FERE MAR[MAR]S,... ENSALI *sta*...

Ex vaticiniis.

Annem, Trojugena, fuge Cannam, *ne* te alienigenaeManus cogant *in* campo Diomedis conserere.Sed neque credes *tu* mihi donec compleris sanguis.Caro tua, *nam* mihi ita Juppiter fatust.Vomicam *quae* gentium venit [ea] longe.Vestros *qui* campos pascunt placide perdvelles.Manu emissam *per* agros rigabis....Memor, *quam* per tot annos obsides urbem.Memor, quam per *tot* annos obsides urbem.Ex ea tibi, *his* quae nunc panduntur fatis.

Ex elogiis Scipionum.

MORS PERFECIT TUA *ut* ESSENT OMNIA BREVIA.QUA RE LUBENS TE *in* GREMIU, SCIPIO, RECIPIT.AETATE QUOM PARUA POSIDET *hoc* SAXSUM.IS HIC SITUS *quei* NUNQUAM VICTUS EST VIRTUTEI.

Ex elogio incerto.

Summas opes *qui* regum regias refregit.

Ex titulo Caecilii.

BENE REM GERAS *et* VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

Ex titulo Atistiae.

QUOJUS¹ RELIQUIAE *quod* SUPERANT SUNT *in* HOC ..

Ex tabula Gracchi.

In ea provincia caesa hostium *aut* capta.Cujus rei ergo *hanc* tabulam Jovi dedit donum.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES BENE GESTAS, QUOD *in* BELLO VO(VE)RAT²,
HANC AEDEM *et* SIGNU HERC(U)LIS VICTORIS IMPERATOR.

1. Lapis Quojus corporis reliquiae...

2. In hoc versu *in* potius in debiliore arsis parte stare, quam extra arsin, dici deberet.

Ex dedicatione Vertulejorum.

PARENS TIMENS *heic* VOVIT, VOTO HOC SOLUTO.
SEMOL TE ORANT, *se* VOTI CREBRO CONDEMNES.

Ex Livii Odyssea.

Mea puer, *quid* verbi ex tuo ore.....
* ? Argenteo polubro, aureo *et* glutro.
Quae haec *daps* est ? qui festus dies ?.....
Quae haec *daps* est ? *qui* festus dies ?.....
? Quamde mare saevum ; vir[es] *et* *cui* sunt magnae.
..... inferus *an* superus.
Topper citi *ad* aedis venimus Circae.

Ex Naevii Bello Poenico.

Exerciti *in* ex- -peditionem ducit.
Multi alii *e* Troja strenuū viri.
? Blande et docte percontat, Aeneas *quo* pacto.
? Irque susum *ad* caelum sustulit suum rex.
Convenit, regnum simul atque locos *ut* haberent.
Sicilienses paciscit obsides *ut* reddant.
Ei venit *in* mentem hominum fortunas.
..... *ex* auro vestemque citrosam.
Magnum stuprum populo fieri *per* gentis.
Apuđ emporium *in* campo hostium pro moene.
Apuđ emporium *in* campo hostium *pro* moene.
Multa alia *in* isdem inserinuntur.

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales si foret *fas* flere.

Versus antiquus.

Quasi messor *per* messim unumquemque spicum.

In anacrusi.

Ex carmine Arvalium.

E NOS, LASES, JUVATE.
E NOS, MARMOR, JUVATO.
Ne VELUER... INCURRERE IN PLEORIS.

Ex vaticiniis.

Sed neque credes tu mihi donec compleris sangui.
Ex terra frugifera ; piscibus atque avibus.

*Qui jus populo plebeique [is] dabit summum.
Iloc si recto facitis gaudebitis semper.*

Ne ninculus mederi queat.

*Tum tu insiste audax hostium muris.
Ex ea tibi, his quae nunc panduntur fatis.*

Ex elogiis Scipionum.

*Hinc OINO PLOIRUME COSENTIONT R...
Hec CEPIT CORSICA ALERIAQUE URBE...*

*Mors PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA BREVIA.
Qua RE LUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, RECIPIT.*

*Is HIC SITUS QUEI NUNQUAM VICTUS EST VIRTUTEI,
Ne QUAIRATIS HONORE QUEI MINUS SIT MANDATUS.*

Ex titulo Caecilii.

Hoc EST FACTUM MONUMENTUM MAARCO CAICILIO.

Ex titulo Eurysacis.

Est HOC MONIMENTUM.

Ex tabula Gracchi.

*In ea provincia caesa hostium aut capta.
Re felicissime gesta.*

Ex tabula Mummii.

*Ob HASCE RES BENE GESTAS QUOD IN BELLO VO(VE)RAT.
Hanc AEDem ET SIGNU HERC(u)LIS VICTORIS IMPERATOR.*

Ex dedicatione Vertulejorum.

Quod RE SUA DIFEIDENS ASPERE AFLEICTA.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis stuprique ferocia pariat.

Ex Livii Odyssea.

*Quae haec daps est? qui festus dies?...
[Aut] in Pylum adveniens aut ibi ommentans.
Me carpento vehente in domum venisse.
Nam divina Monetas filia docuit.
Jam in altum expulsa lintre.
At celer hasta perrumpit pectora ferro.*

Ex Naevii Bello Poenico.

*In*¹ auream -molabat victimam puleram.
Id quoque paciscunt, moenia.....
Quod bruti nec satis sardare queunt....
Res divas edicit, praedicat castus.
Qui diu mare sudantes eunt atque sedentes.
Sin illos deserant fortissimos viros.

Ex Carmine Priami et carmine incerto.

Et Pri[a]mum.....
Cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

Verba legati.

Tum patriae compotem me numquam siris esse.

In tertio et sexto pede.

Ex vaticiniis.

Cum[e] populus dederit *ex* publico partem.
 Privati uti conferant *pro* se atque suis.
 Fietque res melior nam *is* divus exstinguet.
 Ex ea tibi his quae *nunc* panduntur fatis.
 Ea in[du]staurata *ut* assolet facito.

Ex elogiis Scipionum.

CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC FUET A[PUD VOS].
 CONSOL, CENSOR, AIDILIS QUEI FUIT APUD VOS.
 Quantam columnam, quae *res* tuas gestas loquatur?

Ex titulo Atistiae.

? FUIT... UXOR *mi*², FEMINA OPTUMA VEIXSIT.

Ex tabula Regilli.

? vieta fusa contusa fugata *est*³.
 Ea pugna pugnata *rex* Antiochus regnumque.

Ex tabula Gracchi.

Iterum triumphans *in* urbem Romam redi[i]t.

1. Traditur *immolabat auream*.

2. Lapis *mihei*.

3. Num *fugata 'st'*? — Traditur *fugataque est*.

Ex Livii Odyssea.

Quando dies adveniet quem profata Morta est¹.
 Igitur demum Ulixi cor frixit prae pavore.
 Nexabant multa inter se flexu nodum dubio.
 sic quoque fitum est².
 vecorde et malefica vacerra.

Ex Naevii Bello Poenico.

Irque susum ad caelum sustulit suum rex³.
 Simul alius aliunde rumitant inter se⁴.

Aliunde.

Tum patriae compotem me numquam siris esse.
 ? Septem diebus te calo, Juno Covella.

In his versibus monosyllaba synalocepham patiuntur aut
 pati saltem possunt :

Ex vaticiniis.

Annem, Trojugena, fuge Cannam, ne te alienigenae
 Ferisque quae incolunt terras, iis fuat esca.
 Hostem, Romani, si ex agro pellere vultis.
 Fietque res melior, nam is divus exstinguet.

Ex elogio P. Scipionis.

QUEI APICE INSIGNE DIALIS FLAMINIS GESISTEI.
 QUIBUS SEI IN LONGA LICUISET TIBE UTIER VITA.
 QUAE RE LUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, RECIPIT.

Ex titulo Caecilii.

HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEEDES.

Ex tabula Regilli.

? Equitatu elephantisque cum omnibus sociis⁵.

Ex dedicatione Vertulejorum.

SEMOL TE ORANT, SE VOTI CREBRO CONDEMNES.

1. Num Morta 'st?

2. Num fitum 'st?

3. Traditur suas res.

4. Traditur sese.

5. Voces cum omnibus sociis apud T. Livium alieno loco positae.

Ex Appii Sententiis.

..... *qui* animi compotem esse.
Inimicis *si* es¹ commentus, nec libens aequae.

Ex Livii Odyssea.

Neque enim *te* oblitus sum, Laertie noster.
? Simul ac lacrimas *de* ore noegeo deterisit.
Jam in altum expulsa lintre.....

Ex Naevii Bello Poenico.

? Ibi foras *cum* auro illi[n]e exhibant.

In hoc Naevii versu vox monosyllaba in anacrusi hiatum admittit :

Rem hostium concinnat.....

B. — Voces iambicae.

Voces iambicae, ut ceterae voces disyllabae omnes, aut arsin in syllaba altera habere possunt, aut eam in priore habere, aut extra arsin stare.

α. — Arsis in syllaba altera.

Apud poetas scenicos : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 1 Si *malos* imitabo tum tu pretium pro noxa dabis. 14 *Procat*, toleratis temploque hanc deducitis. 27 Ne *fame* perbitat. — Naevius ibid. : trag. 45 Propter annem *aquam* creterris sumere ex fonte. Com. 11 Vicistis. Volup est. Quo *modo* ? Dicam tibi. 24 Alteris *nuces* in proclivi profundere. 32 Laudes *ago* cum votis me multat meis. 78 Ali dat anulum spectandum, et a *labris* alium invocat. 86 Salui et fortunati sitis duo *duum* nostrum patres. 93 Domos *patres* patriam ut colatis potius quam peregri probra. Plautus in Trinummi prologo : 2 *Sequor* sed finem fore quem dicam

1. Num *si* 's?

ne scio¹. 17 *Senes* qui huc venient i rem vobis aperient.
 Ibid. act. 1 sc. 2 vers. 1 *Larem* corona nostrum decorari
 volo. 30 *Malis* te ut verbis multis multum objurigem.
 47 *Jovi* coronam de capite ex Capitolio. 160 Juxtaque
 eam curo cum *mea*. Recte facis. 184 Pauci sint faxim
 qui *sci*ant quod ne sciunt. 2,2,49 Quid is, egetne? *Eget*.
 Habuitne rem? Habuit. Qui eam perdidit? 71 Quando
 equidem nec tibi bene esse pote *p*ati neque alteri. 84
 Nam sapiens *quid*em pol ipso fingit fortunam sibi.

In saturniis :

Arses secunda et quinta².

Ex carminibus Saliorum.

Cumc *tonas*, Leucetie, pra*i* tet tremonti.
 Quot[i] *ib*[e] tet tonare.

Ex carmine Arvalium.

SATUR FU, FERE [MAR]MARS, LIMEN ?*sali*, STA BERBER.

Ex vaticiniis.

Ferisque quae incolunt terras, *iis* fuat esca.

Caro *tua*, nam mihi ita Juppiter fatust.

Qui jus populo plebeique [is] *dabit* summum.

Decem *viri* graeco ritu hostiis faciant.

? Ex ea *tibi* his quae nunc panduntur fatis.

Ex elogiis Scipionum.

? CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC *fuet* A[PUD VOS].

GNAIVOD *patre* PROGNATUS, FORTIS VIR SAPIENSQUE.

? CONSOL, CENSOR, AIDILIS QUEI *fuit* APUD VOS.

QUA RE *lubens* TE IN GREMIU, SCIPIO, RECIPIT.

QUOIEI VITA DEFECIT, NON *honos*, HONORE.

IS HIC *situs* QUEI NUNQUAM VICTUS EST VIRTUTEI.

ANNOS GNATUS XX IS *l[oc]eis* MANDATUS.

Ex elogio incerto.

Summas *opes* qui regum regias refregit.

1. Plauti tempore semper *ne scio* scribe, non *nescio*.

2. Exempla haec sunt caesurae Korschianae (vide infra I, II, 4).

Ex titulo Caecilii.

BENE REM *geras* ET VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

Ex titulo Quinetii.

..... Jovi *dedit* donum.

Ex tabula Glabrionis.

Fundit, *fugat*, prosternit maximas legiones.

Ex tabula Regilli.

Inter Ephesum, *Samum* Chiumque¹.

Ibique *eo* die naves longae.....

Ex tabula Gracchi.

Cujus rei ergo hanc tabulam Jovi *dedit* donum.

Ex dedicatione Vertulejorum.

QUOD, RE *sua* DIFEIDENS ASPERE AFLEICTA,
PARENS *timeus* HEIC VOVIT, VOTO HOC SOLUTO.

DONU *danunt* HERC(O)LEI MAXSUME MERETO.

Ex Appii Sententiis.

Inimicis si es commentus, nec *libens* aequē.

Ex Livii Odyssea.

Virum *mihi*, Camena, insece versutum.

Mea *puer*, quid verbi ex tuo ore....

Tuque *mihi* narrato omnia disertim.

Matrem [*meam*] procitum plurimi venerunt.

Quando *dies* adveniet quem profata Morta est.

[Aut] in *Pylum* adveniens aut ibi ommentans.

[Aut] in *Pylum* adveniens aut *ibi* ommentans.

Celsosque *ocris* artiaque putria et mare magnum.

Ibi *manens* sedeto donecum videbis

Me carpento vehente in *domum* venisse.

Tibi *deus* fer[eba]² funera, Ulixes.

Topper *facit* homines ut [p]rius fuerunt.

Topper *facit* homines ut [p]rius fuerunt.

Topper *citi* ad aedis venimus Circae.

.... affatim edi, *bibi*, lusi.

? Dusmo in *loco*....

Ex Livii carmine in Junonem reginam.

Sancta *puer*, Saturni filia, regina.

1. Traditur *Ephesum camuchumque*.

2. Traditur *fert deus*.

Ex Naevii Bello Poenico.

Ibi *foras* cum auro illi[n]e exhibant.
 Inerant signa expressa quo *modo* Titani.
 Sanctus *Jove* prognatus Putius Apollo¹.
 Postquam *avem* aspexit in templo Anchisa.
 ? *eam* carnem.
 Censet *eo* venturum obviam Poenum.
 ? Censet *eo* venturum ob *viam* Poenum.
 Convenit, regnum simul atque *locos* ut haberent.
 ? Ei *venit* in mentem hominum fortunas.
 Plerique omnes subigunt sub *suum* iudicium.
 Summe *deum* regnator, quianam [me] genuisti ?
 Lucam *bovem*.....
 Qui diu *mare* sudantes eunt atque sedentes.
 Magni *metus* tumultus pectora possidit.
 Novem *Jovis* concordēs filiae sorores.
 Patrem *suum* supremum optimum appellat.
 Seseque *ii* perire mavolunt ibidem
 Quam cum *stupro* redire ad suos popularis.
 Quam cum *stupro* redire ad suos popularis.
 Simul *dvona* eorum portant ad navis.

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales si *foret* fas flere.

Versus Metellorum.

Dabunt *malum* Metelli Naevio poetae.

Ex earmine Priami.

Veteres Casmenas, cascas res, *volo* profari.

Aliunde.

Novum *vetus*² bibo, novo veteri³ medeor.

Seorsim afferendi erant trimeter saturnius et saturnii
 distichi versus alter :

Ex carmine Arvalium.

E NOS, *Lases*, JUVATE.

Ex elogio L. Scipionis, Barbati f.

DVONORO OPTUMO FUISE *viro*.

1. Traditur Sanctusque Delphis prognatus.
2. Delevi vinum.
3. Delevi morbo.

Ex elogio Calatini.

Populi primum fuisse virum.

Arses prima et quarta.

Nihil mirum, cum caesura post thesin [plerumque sit locata, exempla in prima arsi multo plura [esse quam in quarta.

Ex carminibus Saliorum.

Cume tonas, Leucetie, praî tet tremonti.
Quot[i] ibe tet..... tonare.

Ex carmine Arvalium.

Satur FU, FERE MAR[MAR]S,.....

Ex vaticiniis.

Manus cogant in campo Diomedis conserere¹.
Caro tua, nam mihi ita Juppiter fatust.

? Vomicam quae gentium venit [ea] longe.
Iis ludis faciendis praeerit praetor.
Decem viri graeco ritu hostiis faciant.

Quamvis †moventium *dvonum* negumate.

Romane, aquam Albanam cave lacu contineri.
Memor, quam per tot annos obsides urbem.

Ex elogiis Scipionum.

Honos, FAMA VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE INGENIUM.

Quantam statuam faciet [tibi] populus Romanus?

Ex titulo Quinctii.

Ut[i] Titus Quinctius dictator...

Ex tabula Regilli.

Caput patrandae pacis haec pugna exeunti.

Ex tabula Gracchi.

In ea provincia caesa hostium aut capta.
Plenissimum praeda domum reportavit.

1. Traditur *Cogant... conserere manus.*

Ex dedicatione Vertulejorum.

Parens TIMENS HEIC VOVIT, VOTO HOC SOLUTO.

Semol TE ORANT, SE VOTI CREBRO CONDEMNES.

Ex Livii Odyssea.

Virum mihi, Camena, inseece versutum.

Pater noster, Saturni filie.....

Mea puer, quid verbi ex tuo ore...

Neque *enim* te oblitus sum, Laertie noster.

Apud nympham Atlantis filiam Calypsonem.

Utrum genua amplotens virginem oraret.

Ibi manens sedeto donecum videbis.

Tibi deus fer[eba]t funera, Ulixes.

Ex Naevii Bello Poenico.

Ibi foras cum auro illi[n]e exhibant.

? *Virum* praetor adveniens auspicat auspicium.

Fames acer augescit hostibus.....

? ... *senex* fretus pietati.

. . . atque *prius* pariet locusta.

Ferunt pulcras creterras, aureas lepistas.

Novem Jovis concordēs filiae sorores.

Patrem suum supremum optimum appellat.

Simul dvona eorum portant ad navis.

Versus Metellorum.

Dabunt malum Metelli Naevio poetae.

Aliunde.

? Diebus te quinque *calo*, Juno Covella,

? Septem diebus te *calo*, Juno Covella.

Novum vetus¹ bibo, novo veteri² medeor.

? *Novum* vetus¹ bibo, *novo* veteri² medeor.

? *Quasi* messor per messim unumquemque spicum.

Arses tertia et sexta.

Ex vaticinio.

Manu emissam per *agros* rigabis.....

Victoriam *datam*, düello perfecto.

1. Delevi *vinum*.

2. Delevi *morbo*.

Ex clogiis Scipionum.

CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC FUET a[*pud* vos].

CONSOL, CENSOR, AIDILIS QUEI FUIT *apud* vos.

Ex titulo Caecilii.

HOSPES, GRATUM EST QUOM *apud* MEAS RESTITISTEI SEEDES

Ex Appii Sententiis.

Amicum cum *vides*, obliscere miserias.

Ex Livii Odyssea.

? At celer hasta *volans*.....

Ex Naevii Bello Poenico.

Irque susum ad caelum sustulit *suum* rex¹.

?..... *simul* atrocia porricerent.

Victoribus *danunt*.....

Quod bruti nec *satis* sardare queunt.....

Conferre queant *ratem* aeratam qui peritet.

Aliunde.

Novum vetus *bibo*, novo veteri medeor.

β. — Arsis in priore syllaba.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 23 Obsecro te Anciale matri ne quid *tuae* advorsus fuas. 26 *Ego* puerum interea[d] ancillae subdam lactantem meae. — Naevius ibid. trag. 17 Laetus sum laudari me abs te *pater* a laudato viro. Com. 39 *Cave* sis *tuam* contendas iram contra cum ira Liberi. 57 Diabathra in pedibus habebat, *erat* amictus epicroco. — Plautus in Trinummi prologo : 4 Sequor sed finem *fore* quem dicam nescio. Ibid. act. 1 sc. 1 v. 10 Neque quicquam hic vile nuncest *nisi* mores mali. 1,2,22 Vin commutemus, *tuam* ego ducam et tu meam ? 25 Habeas ut nactus, nota *mala* res optuma est. 40 Qui *in* mentem venit *tibi* istaec dicta dicere ? 2,2,21 *Tuis* serviivi servitutem imperiis praeceptis pater. 22 Pro ingenio *ego* me liberum esse

1. Traditur *Isque*... *suas* res.

ratus sum pro imperio tuo. 23 *Meum* animum tibi seruitutem seruire aequom censui. 25 *Utrum* itaneesse mavelit ut cum animus aequum censeat. 26 An ita potius ut parentis *eum* esse et cognati velint. 32 Istaec *ego* mihi semper habui aetati integumentum meae. 37 Sarta tecta *tua* praecepta usque habui *mea* modestia. 38 Quid exprobras bene quod fecisti? *tibi* fecisti non mihi.

In saturniis nostris haec species maxime in quarta arsi reperitur, sexies in prima, quinquies vel minus in tertia, ter in secunda, semel in quinta, numquam in sexta (quod nemo mirabitur). Hic uniuscujusque arsis significatus est numerus :

Ex carmine Arvalium.

2 SATUR FU, *ferē* MAR[MAR]S....

Ex vaticiniis.

3 Amnem, Trojugena, *fuge* Cannam, ne te alienigenae.

1,3 Sed *neque* credes tu *mihi* donec compleris sanguis.

3 Caro tua, nam *mihi* ita Juppiter fatust.

4 Ne ninculus moderi *queat*.....

4 ? Cave in *mare* manare suo flumine siris.

Ex elogiis Scipionum.

4 QUIBUS SEI IN LONGA LACUISET *tibe* UTIER VITA.

4 Quantam columnam, quae res *tuas* gestas loquatur?

Ex titulo Quinctii.

4 ?..... *Jovi* dedit donum.

Ex tabula Regilli.

4 ?..... *duae* quadraginta.

Ex tabula Gracchi.

4 ? Plenissimum praeda *domum* reportavit.

4 ?..... *Jovi* dedit donum.

Ex tabula Mummii.

4 DUCTU AUSPICIO IMPERIOQUE *ejus* ACHAJA CAPTA.

Ex Livii Olysea.

- 4 ? Quae haec daps est, qui festus *dies*? ..
1 At *celer* hasta perrumpit pectora ferro.

Ex Naevii Bello Poenico.

- 1 Jamque *ejus* mentem fortuna fecerat quietem.
4 Deum adlocutus, summi *deum* regis fratrem,
4 Neptunum regnatorem *marum*.....
3 ?..... *simul* atrocia porricerent.
3 ? Convenit, regnum *simul* atque locos ut haberent.
1 Id *quoque* paciscunt, moenia.....
5 Quod bruti nec satis sardare *queunt*.....
2 Conferre *queant* ratem aeratam qui peritet,
1 Qui *diu* mare sudantes eunt atque sedentes.
4 Qui diu mare sudantes *eunt* atque sedentes.

Aliunde.

- 4 ? Diebus te quinque *calo*, Juno Covella.
4 ? Septem diebus te *calo*, Juno Covella.
4 Terra pestem teneto, *salus* hic[e] maneto.
2 Camille, *metes*.....

γ. — Voces iambicae¹ extra arsin.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 16 Praestat² virtuti laus *gelu* sed multo ocius Verno tabescit. 19 etiam minitas? mitte *ea* quae *tua* sunt *magis* quam mea. — Naevius ibid. : com. 45 *Ubi* vidi exanimabiliter timidus pedibus protinam me dedi. 72 Quae *ego* in theatro hic meis probavi plausibus *Ea* non audere quemquam regem rumpere. 95 *Deos* quaeso ut adimant et *patrem* et matrem meos. 125 An nata est sponsa praegnans? vel *ai* vel *nega*. — Plautus in Trinummi prologo : 5 Deducam si *quidem* operam dare promittitis. Ibid. act. 1 sc. 1 v. 7 *Ita* plerique omnis jam

1. Meminerint qui haec legunt, sub nomine vocum *iambicarum* hic promiscue tractari illas quae iambum efficiant et illas quae pyrrhichium (vide supra p. 89).

2. Traditur *praestatur*. Intellego : Praesto est virtuti laus. Quo sensu ἀπαξ εἰρημένον esse confiteor quod posui *praestat*.

sunt intermortui. 9 *Quasi* herba inrigua succrevere uberime. 10 *Neque* quicquam hic vile nunc est nisi mores mali. 14 *Ita* vincunt illud conducibile gratiae. 1, 2, 7 Adgrediar hominem. Quoja hic vox *prope* me sonat? 18 Vivit victuraque est. *Bene* hercle nuntias. 22 Vin conmutemus, tuam *ego* ducam et tu meam? 26 Nam *ego* nunc si ignotam capiam quid agam ne sciam.

In saturniis haec species locum habere non potest in thesi sexti pedis; haud ita rara est in reliquis pedum thesibus atque in anacrusi. Hic singulis versiculis numeri illarum thesium praeponi jussi sunt, quae in unoquoque eorum ex vocibus iambicis constant; anacrusis autem per 0 significata est :

Ex carminibus Saliorum.

4 Divum em pa cante, divum *deo* supplicate.

Ex carmine Arvalium.

0 ? *Satur* fu, fere MARS.....

1 ? *Satur* fu, *fere* MARS.....

Ex vaticiniis.

5 Ferisque quae incolunt terras, iis *fuat* esea.

3 Caro tua, nam mihi *ita* Juppiter fatust.

3 Hostem, Romani, si ex *agro* pellere vultis.

1 Privati *uti* conferant pro se atque suis.

4 Romane, aquam Albanam cave *lacu* contineri.

1,3 ? Cave in *mare* manare *suo* flumine siris.

3 Donum amplum victor ad *mea* templa portato.

Ex elogiis Scipionum.

0 *Dedet* TEMPESTATEBUS AIDE MERETO.....

2 MORS PERFECIT *tua* UT ESSENT OMNIA BREVIA.

0 *Quibus* SEI IN LONGA LICUISET TIRE UTIER VITA.

NE QUAIRATIS HONORE QUEI *minus* SIT MANDATUS.

Ex titulo Caccilii.

3 HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD *meas* RESTITISTEI SEEDES.

0 *Bene* REM GERAS ET VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

5 BENE REM GERAS ET VALEAS, DORMIAS *sine* QURA.

Ex titulo Atistiae.

0 ? *Quojus* RELIQUIAE QUOD SUPERANT SUNT IN HOC.....

Ex titulo Quinctii.

1 Jovis *pater* atque divi omnes hoc dederunt.

1 Ul[*i*] *Titus* Quinctius dictator....

Ex tabula Regilli.

0 *Ea* pugna pugnata rex Antiochus regnumque.

0 ? *Ejus* rei ergo aedem Laribus Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

0 *Supra* octoginta millia.....

1 Cujus *rei* ergo hanc tabulam Jovi dedit donum.

Ex tabula Mummii.

2 OB HASCE RES *bene* GESTAS QUOD IN BELLO VO(VE)RAT.

Ex Livii Odyssea.

4 Mea puer quid verbi ex *tuo* ore.....

0 *Neque* enim te oblitus sum Laertie noster.

5 Celsosque oeris artiaque putria et *mare* magnum.

0 *Simul* ac lacrimas de ore noegeo deterisit.

1 ? Quamde *mare* saevum; vir[es] et cui sunt magnae.

3 [Venit] Mercurius cumque *eo* filius Latonas.

5 sic *quoque* fitum est.

Ex Naevii Bello Poenico.

0 *Sacra* in mensa Penatium ordine ponuntur.

5 ? *eam* carnem.

0 *Deum* adlocutus summi deum regis fratrem.

Aliunde.

3 Hiberno puluere verno *luto* grandia farra.

0 ? *Quasi* messor per messim unumquemque spicum.

C. -- Voces spondiacaе.

Similiter in vocibus spondiacis¹ distinguendum est, atque factum est in iambicis.

1. Id est, ut supra p. 89 dictum est, in vocibus vere spondiacis et in illis quoque quae trochaeum efficiunt.

α. — Arsis in syllaba altera.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 1 Si malos imitabo tum tu pretium pro noxa dabis. 5 Tum *autem* lascivum Nerei simum pecus *Ludens* ad cantum classem lustratur [choro]. 12 se in terram saucius *fligit* cadens. 15 *Mirum* videtur quod sit factum jamdiu. 7 *Verno* tabescit (vide supra p. 108). 34 namque Taenari *celsos* ocris. Com. 2 hau *multo* secus. — Naevius ibidem : trag. 1 Quod tu mi gnate quaeso ut in *pectus* tuum. 3 *Omnes* formidant homines ejus valentiam. 16 Tunc *ipsos* adorian, ne qui hinc Spartam referat nuntium. Com. 75 Quase in choro *ludens* datatim dat se et communem facit. 108 Etiam qui res *magnas* manu saepe gessit gloriose. 112 Libera *lingua* loquemur ludis Liberalibus. — Plautus in Trinummo : act. 1 sc. 1 vers. 8 Sed dum illi aegrotant, interim *mores* mali. 1,2,2 *Uxor*, venerare ut nobis haec habitatio. 5 Hic ille est senecta actate qui *factust* puer. 20 Dum quidem hercle tecum nupta sit, *sane* velim. 145 *Illi* redemi rursum a me argentum dedi. 150 *Πάσαι* vicisti castigatorem tuum. 2, 2,68 De *magnis* divitiis si quid demas, plus fit an minus? 92 Scin tu *illum* quo genere gnatus sit? Scio, adprime probo. 4,2,1 Huic ego die *nomen* Trinummo facio, nam ego operam meam Tribus *nummis* hodie locavi ad artis naugatorias. Curc. 4,1,23 Vel qui *ipsi vortant* vel qui aliis ut vorsentur praebeant. 5,2,27 O *cives cives*. Quid clamas? Quid tibi istum tactio est? Trucul. 51 Cave *faxit volnus* tibi jam cui sunt dentes ferrei. Merc. 3,4,63 Cur *istuc coeptas* (vel *captas*) consilium? Quia enim me afflictat amor. 5,4,60 Neu *quisquam posthac* prohibeto adulescentem filium. Poen. 3,1.37 Tua *causa* nemo nostrorum est suos rapturus ramices. Amph. 1,1,155 Proin tu *istam cenam* largire si sapis esurientibus. 2,2,116 Egone *istuc dixi*? Tute *istuc*, etiam astante hoc Sosia. Pers. 5,2,6

Qui *illum* Persam atque *omnis Persas* atque etiam *omnis* personas.

In saturniis cum vox spondiaca in syllaba altera feritur, hoc in prima secundaque arsi fit plerumque, neque etiam rarum est ut duae deinceps positae spondiacaе voces primum alterumque ictum accipiant. Non tam frequenter hanc vocum speciem invenimus in tertia, quarta, quinta arsi, numquam omnino in sexta. Neque (quod de arsi bus altera tertiaque Buecheler observavit) duae deinceps spondiacaе voces in posteriore syllaba umquam secundum et tertium vel quartum et quintum recipiunt ictum. Nam quod ad tertium quartumque ictum attinet, vocem spondiacam habes in carmine saliare post vocem spondiacam,

Divum em pa *can|te*, *di|vum* deo| supplicate,

et in tabula Mummii post vocem in spondeum desinentem,

CORINTO *dele|to* Ro|man REDI|EIT TRIUMPHANS.

Arses prima et secunda¹.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, *divum* deo supplicate.

Ex carmine Arvalium.

E NOS, *Marmor*, JUVATO.

Ex vaticiniis.

Annem, Trojugena, fuge Cannam, ne te alienigenae
Manus *cogant* in campo Diomedis conserere.
Sed neque *credes* tu mihi, donec compleris sanguine
Campum, milliaque multa occisa tua.

Hostem, Romani, si ex agro pellere vultis.
Iis *ludis* faciendis praeerit praetor.
Hoc si *recte* facitis gaudebitis semper.
Vestros qui campos pascunt placide perdvelles.

Quamvis †moventium dvonum negumate.

?.... *disque* sipatam rivis exstingues.

1. In arsi secunda exempla habes caesurae Korschianae (infra I, II, 4).

Ex elogiis Scipionum.

Consol, censor, AIDILIS HIC FUET A...

Gnaivod PATRE PROGNATUS, FORTIS VIR SAPIENSQUE.

Quojus forma VIRTUTEI PARISUMA FUIT.

Consol, censor, AIDILIS QUEI FUIT APUD VOS.

SUMGIT *omne* LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT.

HONOS, *fama* VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE INGENIUM.

QUIBUS SEI IN *longa* LICUISET TIBE UTIER VITA.

FACILE *facteis* SUPERASES GLORIAM MAJORUM.

Qua re LUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, RECIPIT

Terra, Publi, PROGNATUM PUBLIO, CORNELI.

Magna SAPIENTIA MULTASQUE VIRTUTES.

Quoiei vita DEFECIT, NON HONOS, HONORE.

Annos gnatus XX IS L[OC]EIS MANDATUS.

Quantam statuam faciet [tibi] *populus romanus?*

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum regias refregit.

Ex titulo Caecilii.

HOC EST *factum* MONUMENTUM MAARCO CAICILIO.

Hospes, GRATUM EST QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEEDES.

Ex tabula Glabrionis.

Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

Ex tabula incerta.

Magnum numerum triumphat hostibus devictis.

Ex tabula Regilli.

Classis regis Antiochi ante Asiae.....

Inter..... Ephesum, Samum Chiumque.

Dvello magno dirimendo, regibus subigendis.

? *Ejus rei* ergo aedem Laribus Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

? *Cujus rei* ergo hanc tabulam Jovi dedit donum.

Ex dedicatione Vertulejorum.

DECUMA *facta* POLOUCTA, LEIBEREIS LUBENTES

Donu DANUNT HERC(O)LEI MAXSUME MERETO,

SEMOL TE *orant*, SE VOTI CREBRO CONDEMNES.

HAVET, DE SATURNIO.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid *fraudis* stuprique ferocia pariat.

Ex Livii Odyssea.

Pater *noster*, Saturni filie.....

Tuque mihi narrato omnia disertim.

Matrem [meam] procitum plurimi venerunt.

Quando dies adveniet quem profata Morta est.

Tumque remos jussit re[1]ligare struppis.

Atque escas habe[am]us mentionem...

Partim errant, nequinox Graeciam redire.

Apud *nympham* Atlantis filiam Calypsonem.

Igitur *demum* Ulixi cor frixit prae pavore.

Quamde mare saevum; vir[es] et cui sunt magnae,

... *topper* confringent infortunae undae.

Topper facit homines ut [p]rius fuerunt.

Topper citi ad aedis venimus Circae.

At *celer hasta* perrumpit pectora ferro.

Carris vinumque quod libabant anclabatur.

Deque manibus dextrabus.....

Ex Livii carmine in Junonem reginam.

Sancta puer, Saturni filia, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum *sectam* sequuntur multi mortales.

? *Inerant signa* expressa quo modo Titani.

Runeus atque Purpureus, filii Terras.

Multi alii e Troja strenui viri.

Blande et *docte* percontat, Aenes quo pacto.

Jamque ejus *mentem* fortuna fecerat quietem.

? *Prima* incedit Cereris Proserpina puer.

Deinde pollens sagittis inclitus Arquitenens

Sanctus Jove prognatus Putius Apollo.

Sacra in *mensa* Penatium ordine ponuntur.

Extā ministratores.....

Irque susum ad caelum sustulit suum rex ¹.

? *Vicissatim volvi* victoriam.....

Virum *praetor* adveniens auspicat auspicium.

Censet eo venturum obviam Poenum.

? *Ei venit* in mentem hominum fortunas.

Fames *acer* augescit hostibus.

Magnam domum decoremque ditem vexarant.

Plerique *omnes* subigunt sub suum iudicium.

Summe deum regnator, quianam [me] genuisti.

1. Tra litur *Isque*... *suas res*.

Noctu Trojad exhibant, capitibus opertis,
Fientes ambae, abeuntes lacrimis cum multis.
Lucam bovem
 {*Topper s* } *aevi* capesset flammam Volcani.
Ferunt pulchras creterras, aureas lepidas.
Magni metus tumultus pectora possidit.
Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt.
Magnum stuprum populo fieri per gentis.
*Multa*¹ alia in isdem inseriuntur.

Ex Naevii epigrammate.

Flerent divae Camenae Naevium poetam.

Aliunde.

Septem diebus te calo, Juno Covella.
Terra pestem teneto, salus hic[e] maneto.
Quasi messor per messim unumquemque spicum.

Arsis tertia.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa *cante*, divum deo supplicate.

Ex carmine Arvalium.

NE.... *Marmars*, INCURRERE IN PLEORIS.

Ex vaticinio.

Decemviri *graeo* ritu hostiis faciant.

Ex titulo Atistiae.

FUIT... *uxor* MIHI, FEMINA OPITUMA VEIXSIT.

Ex tabula Gracchi.

? Plenissimum *praeda* domum reportavit.

Ex tabula Mummii.

HANC AEDEM ET SIGNU *Here(u)lis* VICTORIS IMPERATOR

Ex Livii Odyssea.

Nexabant multa *inter* se flexu nodum dubio.

Ex Naevii epigrammate.

Obliti sunt *Romae* loquier lingua latina.

1. Traditur *millia*.

Verba pontificum.

? Diebus te *quinque* calo, Juno Covella.

Arsis quarta.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, *divum* deo supplicate.

Ex vaticiniis.

Amnem, Trojugena, fuge *Cannam*, ne te alienigenae.

Sed neque credes tu mihi *donec* compleris sanguis.

Ferisque quae incolunt *terras*, iis fuit esca.

? Vomicam quae gentium *venit* [ea] longe.

Quandoque Hispania *princeps* dominusque rerum.

Ex elogio L. Scipionis, Barbati f.

DEDET TEMPESTATEBUS *aide* MERETO...

Ex titulo Quinctii.

? Trientem tertium *pondo* coronam....

Ex tabula Mummii.

CORINTO DELETO *Romam* REDIEIT TRIUMPHANS.

Ex Livii Odyssea.

.... affatim *edi*, bibi, lusi.

Ex Naevii Bello Poenico.

?..... *transit* Melitam Romanus.

Convenit, regnum simul *atque* locos ut haberent.

Ex carmine rusticorum.

Hiberno puluere, *verno* luto, grandia farra.

Arsis quinta¹.

Ex vaticiniis.

..... deferet amnis in *pontum* magnum.

1. Haec sunt exempla caesurae Korschianae (infra I, II, 4).

Privati uti conferant pro se *atque* suis.

?Fietque res melior, nam is *divus* exstinguet.

?Sacræque patria, quorum ob *cura* missa.

Ex elogio Africani.

Quantam columnam, quæ res tuas *gestas* loquatur?

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES BENE GESTAS QUOD IN *bello* VO(VE)RAT.

Ex Naevii Bello Poenico.

?Postquam avem aspexit in *templo* Anchisa.

Qui diu mare sudantes eunt *atque* sedentes.

..... senex *fretus* pietati

Deum adlocutus, summi deum *regis* fratrem.

Verba quibus arectur dolor pedum.

Terra pestem teneto, salus *hic[e]* maneto.

Arsis sexta.

Ex Naevii Bello Poenico.

Simul alius aliunde rumitant *inter* se.

β. — Arsis in priore syllaba.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii altera editione : tragoed. 3 Accensa et *præda* per participes aequiter. 6 Ludens ad *cantum classem* lustratur[choro]. 15 Mirum videtur quod sit *factum* jam diu. 18 Conflugae ubi conventu *campum totum* inumigant. 23 Obsecro te Anciale *matri* ne quid tuæ advorsus fuas. — Naevius ibid. : tragoed. 1 Quod tu mi *gnate quaeso* ut in pectus tuum. 4 Contempla placide *formam* et speciem virginis. 5 Excidit orationis *omnis* confidentia. 8 De subito *famam tollunt* si quam *solam* videre in via. 17 *Lactus* sum laudari me abs te pater a laudato viro. — Plautus in Trinummi prologo : 2 Sequor sed *finem* fore quem *dicam* nescio. 4 Nunc ne quis *erret* *vostrum paucis* in viam.

Ibid. act. 1 sc. 1 vers. 2 Inmoene est facinus *verum* in aetate utile. 3 Ita *vincunt illud* conducibile gratiae. 15 Quae in *multis rebus opstant* odiosaeque sunt. 1,2,18 Vivit victuraque est. Bene *hercle* nuntias. Deosque *oro* ut *vitae* tuae superstes suppetat. Dum quidem *hercle tecum nupta* sit sane velim. Vin conmutemus, tuam ego *ducam* et tu meam? Nempe enim tu *hercle* me imprudentem obrepseris, Habeas ut *nactus, nota* mala res optuma est.

Versus saturnii :

Arses prima et quarta.

Ex carminibus Saliorum.

Cume tonas, Leucetie, *prai* tet tremonti.

Ex vaticiniis.

Ex *terra* frugifera, piscibus atque avibus.

Fietque res melior, nam is *divus* exstinguet.

?..... postremus *dicas*, primus taceas.

..... *rivis* exstingues.

Donum *amplum* victor ad mea templa portato.

Donum *amplum* victor ad mea *templa* portato.

Ex elogiis Scipionum.

HOC *oino* PLOIRUME COSENTIONT R....

HEC *cepit* CORSICA ALERIAQUE URBE...

GNAIVOD PATRE PROGNATUS *fortis* VIR SAPIENSQUE.

IS HIC SITUS QUEI NUNQUA *victus* EST VIRTUTEL.

Ex titulo Caecilii.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM *Maareo* CAICILIO.

Ex titulo Quinctii.

Jovis pater atque divi *omnes* hoc dederunt.

Ex tabula Regilli.

Classis regis Antiochi *ante* Asiae...

Ea *pugna* pugnata rex Antiochus regnumque.

Ex tabula Gracchi.

..... *adque* liberatis.

Iterum triumphans in *urbem* Romam red[i]it.

Ex tabula Mummii.

OB *hasce* RES BENE GESTAS QUOD IN BELLO VO(VE)RAT
HANC *aedem* ET SIGNU HERC(U)LIS VICTORIS IMPERATOR.

Ex dedicatione Vertulejorum.

PARENS TIMENS HEIC VOVIT, *voto* HOC SOLUTO.
SEMOL TE ORANT, SE VOTI *crebro* CONDEMNES.

Ex Livii Odyssea.

Igitur demum Ulixi cor *frixit* prae pavore.
Nexabant multa inter se *flexu* nodum dubio.
Jam in *altum* expulsa lintre...
?[Erat Ulixi] vestis *pulla*, purpurea, ampla.

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum sectam sequuntur *multi* mortales.
Ibi foras cum auro *illi[n]c* exhibant.
Blande et docte percontat, *Aenes* quo pacto
Trojam *urbem* liquerit.....
? Ammullus, gratulabat *divis*...
Exercitu insulam integram *urit*, populat, vastat.
Honerariae honustae *stabant* in flustris.
Magnam domum decoremque *ditem* vexarant.
Quod *bruti* nec satis sardare queunt.....
Res *divas* edicit, praedicit castus.
[Topper s]aevi capesset *flamman* Volcani.
Sin *illos* deserant fortissimos viros.
Simul dvona eorum *portant* ad navis.

Ex carmine incerto.

Cum *victor* Lemno classem Doricam appulisset.

Aliunde.

Tum patriae compotem me *numquam* siris esse.
? Quasi *messor* per messim unumquemque spicum.

Arsis secunda.

Ex vaticinio.

Donum amplum *victor* ad mea templa portato.

Ex tabula Regilli.

Inspectante *ipso* Antiocho, exercitu omni.
Ejus rei ergo *aedem* Laribus Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

Cujus rei *ergo* hanc tabulam Jovi dedit donum.

Ex tabula Mummii.

HANC AEDDEM ET *signu* HERC(u)LIS VICTORIS IMPERATOR.

Ex Livii Odyssea.

? Quamde mare *saevum*; vir[es] et cui sunt magnae.
Nexabant *multa* inter se flexu nodum dubio.

Ex Naevii Bello Poenico.

Convenit, *regnum* simul atque locos ut haberent.

Ex carmine incerto.

Cum victor *Lemno* classem Doricam appulisset.

Arsis tertia.

Exempla afferre supersedimus, praeter unum in quo vox trochaica synaloepham patitur, ex Livii Andronici Odyssea petitum :

[Venit] Mercurius *cumque* eo filius Latonas.

Arsis quinta.

Ex vaticinio.

?..... postremus dicas, *primus* taceas.

Ex tabula Gracchi.

Iterum triumphans in urbem *Romam* red[i]it.

Ex Livii Odyssea.

Mea puer, quid verbi ex tuo *ore*.....

Nexabant multa inter se flexu *nodum*¹ dubio.

Ex Naevii Bello Poenico.

..... Manius Valerius *consul* partem.

Verba legati.

Tum patriae compotem me numquam *siris* esse.

Arsis sexta.

Exempla sunt permulta, quae quilibet exitus versuum recensens facile reperiet.

γ. — Voces spondiacae extra arsin.

Vox spondiaca extra arsin stare potest, quando syllaba ejus altera synaloepham patitur.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 7 *Jamne* oculos specie laetavisti optabili? 41 Clytemestra juxtim tertias *natae* occupant. 30 *Florem* anc[u]labant Liberi ex carchesiis. 37 Quo Castalia per struices saxeas *lapsu* accidit. — Naevius ibid. : trag. 38 Nae ille mei feri ingeni [iram] atque animi *acrem* acrimoniam. Com. 8 Quasi dedita opera quae ego volo ea tu non vis, quae ego *nolo* ea cupis. 26 Tibi serui *multi* apud *mensam* astant, ille *ipse* astat quando edit. 107 Dictator ubi *currum* insidit pervehitur usque ad oppidum. — Plautus in Trinummo : prol. 12 Adulescens quidam est qui in *hisce* habitat aedibus. Ibid. act. 1 sc. 2 v. 4 *Teque* ut quam primum possit videam emortuam. 9 Sin aliter es inimici *atque* irati tibi. 15 *Credo* hercle te gaudere si quid mihi mali est. 182 Famigeratori res sit cum *damno* et malo. 2,2,24 Quid homo cum animo *inde* ab incunte aetate depugnat suo. 26 An

1. Traditur *nodorum*.

ita potius ut parentis eum *esse* et cognati velint. 34
 Neu *noctu* irem obambulatum neu suom adimerem
 alteri. 104 Sed ad istam adde gratiam unum? Quid id
 est autem *unum*? Eloquar.

In saturniis haec species inveniri non potest in pede sexto;
 in secundo exempla nobis desunt; contra praesto sunt in
 reliquis pedibus maximeque in anacrusi.

In pedibus 1,3,4,5.

Ex vaticiniis.

5 Ex terra frugifera, piscibus *atque* avibus.

3 Decemviri graeco *ritu* hostiis faciant.

Ex titulo Caecilii.

1 HOSPES, *gratum* EST QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEEDES.

4 Caput patrandae pacis haec *pugna* exeunti.

Ex tabula Gracchi.

3 In ea provincia *caesa* hostium aut capta.

3 Re felicissime *gesta*.....

Ex Naevii epigrammate.

1 ? Itaque *postquam* est Orci traditus thesauro.

In anacrusi.

Ex carminibus Saliorum.

? *Divum* em pa[trem] cante, divum deo supplicate.

Ex vaticinio.

Donum amplum victor ad mea templa portato.

Ex tabulis Regilli, Gracchi, Mummii.

Ductu auspicio imperio felicitate ejus.

[*Ductu*] imperio auspicioque legio exercitusque.

Ductu AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.

Ex Livii Odyssea.

? *Dusmo* in loco.....

Ex Naevii Bello Poenico.

Blande et docte percontat, Aenes quo pacto

Trojam urbem liquerit.....

Jamque ejus mentem fortuna fecerat quietem.

D. — Voces in spondeum exeuntes.

Voces spondeo (vel trochaeo : vide supra p. 89) longiores extra arsin stare non possunt. Arsin habent igitur aut in ultima, aut in paenultima, aut etiam, si ultima synaloepham patitur, in antepaenultima vel quarta ab exitu syllaba.

α. — Arsis in ultima.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 6 Ludens ad cantum classem *lustratur* [choro]. 13 Quin quod parere vos.. *majestas* mea. 23 Obsecro te Anciale matri ne quid tuae *advorsus* fuas. 26 Ego puerum interea ancillae subdam *lactantem* meae. 28 numquam *limavit* caput. 38 lacteam *immulgens* opem. 40 Puerarum manibus *confectum* pulcherrime. Comoed. 1 Pulicesne an cimices an pedes, *responde* mihi. — Naevius ibidem : trag. 17 Laetus sum laudari me abs te pater a *laudato* viro. 33 *decoratas* feris. 49 Dryante regem *prognatum* patre. Com. 22 Suopte utrosque decuit *acceptos* cibo. 75 Quase in choro ludens datatim dat se et *communem* facit. 83 ubi isti duo *adulescentes* habent. 106 Pati necesse est multa *mortales* mala. 107 Dictator ubi curru *insidit* pervehitur usque ad oppidum. 127 Ea licet senile tractet *detritum* rutabulum. Plautus in Trinummo : 1,2,1 Larem corona nostrum

decorari volo. 9 Sin aliter es inimici atque *irati* tibi. 22 Faxo haud tantillum dederis *verborum* mihi. 33 Nisi tu me mihimet censes *dicturum* male. 34 Nam si in te aegrotant artes *antiquae* tuae. 45 Suspilio est in pectore *alieno* sita. 135 Fecisset edepol ni haec *praesensisset* canes. 139 Adversum quam ejus me *opsecravisset* pater. 150 Παῖσαι vicisti *castigatorem* tuom. 156 Sed quid ais? Quid vis? Ubi nunc *adulescens* habet? 161 Numquid priusquam abeo me *rogaturus*? Vale. 169 Quod quisque in animo habet aut *habiturus* sciunt. 2, 2,32 Istaec ego mihi semper habui aetati *integumentum* meae. 62 Ut ita te *aliorum* miserescat ne tis alios misereat. 77 Cui *egestatem* tolerare vis? loquere *audacter* patri. 97 Egone *indotatam* te uxorem ut patiar? *Patiundumst* pater. 2,4,8 Quam si tu obicias *formicis* papaverem. 139 Sues moriuntur *angina* acerrume. 3, 2, 38 In *occulto* jacebis cum te maxume clarum voles. 53 Facile est *inventu*, datur ignis etsi ab *inimico* petas. 4, 2,101 Usque aqua *advorsa* per amnem. 130 Abi sis *nugator*, nugari nugatori postulas. — Terentius, Phorm. 4,3,14 Visumst mihi ut ejus *temptarem* sententiam.

Ultima syllaba vocis in spondeum desinentis recipere posset saturnii arses secundam, tertiam, quintam, sextam. Sextam tamen non reciperet, nisi deesset in altero hemistichio caesura Korschiana (infra I, II, 4); meliusque arsis sexta locaretur in ejusdem vocis paenultima: mirum igitur non est, quod in sexta arsi exempla deficiunt. — In tertia arsi haec habemus sex:

Ex vaticinio.

Romane, aquam *Albanam* cave laeu contineri,
? Cave in mare *manare* suo flumine siris.

Ex tabula Regilli.

Ea pugna *pugnata* rex Antiochus regnumque.

Ex tabula Gracchi.

Iterum *triumphans* in urbem Romam red[i]it.

Ex tabula Mummii.

CORINTO *de'cto* ROMAM REDIEIT TRIUMPHANS.

Ex Livii Odyssea.

Igitur demum *Ulixi* eor frixit prae pavorē.

Quamquam *Ulixi* in novissimo alteram syllabam corripit.

In arsis secunda et quinta haec reperimus¹ :

Ex valiciniis.

? Manus cogant in campo *Diomedis* conserere.

Campum, milliaque multa *occisa* tua.

Manu *emissam* per agros rigabis.....

Ex ea tibi, his quae nunc *panduntur* fatis.

Ex elogio Calatini.

Populi primarium *fuisse* virum.

Ex clogiis Scipionum.

DVONORO OPTUMO *fuisse* viro.

QUEI APICE *insigne* DIALIS FLAMINIS GESISTEI,

MORS *perfecit* TUA UT ESSENT OMNIA BREVIA.

NE *quairatis* HONORE QUEI MINUS SIT MANDATUS.

Ex Livii Odyssea.

Ibidemque vir summus, *adprimus*, Patricoles.

Me *carpento* vehente in domum venisse.

Nam *divina* Monetas filia docuit.

? Quoniam audiui paucis *gavisi*.....

Ex Naevii Bello Poenico.

Bicorpores Gigantes *magnique* Atlantes.

Silüiculae homines *hellige* inertes.

? Blande et docte percontat, *Aen[e]as* quo pacto.

? Prima *incedit* Cereris Proserpina puer.

Vicissatim volui victoriam.....

Sicilienses paciscit obsides ut reddant.

Res divas edicit, *praedicat* castus.

?..... *amborum* uxores.

? *Caluptramque* ex auro *vestemque* citrosam.

Redeunt, referunt petita *rumore* secundo.

1. Haec sunt exempla caesurae Korschianae (infra I, II, 4).

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales si foret fas flere.

β. — Arsis in paenuultima.

Poetae scenici: Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 1 Si malos *imitabo* tum tu pretium pro noxa dabis. 3 *Accensa* et praeda per participes aequiter *Partita* est. 5 Tum autem *lascivum* Nerei sinum pecus. 7 Jamne oculos specie *laetavisti* optabili. 30 Florem *anc[u]labant* Liberi ex carchesiis. — Naevius ibidem : trag. 4 *Contempla* placide formam et speciem virginis. 17 Laetus sum *laudari* me abs te pater a laudato viro. 24 Vos qui *regalis* corporis custodias. 32 Ut in *venatu* *vitulantis* ex suis. Com. 43 utinam nasum *abstulisset* mordicus. — Plautus in Trinummi prologo : 5 *Deducam* si quidem operam dare promittitis. 11 Accipite et date *vocivas* auris dum eloquor. 12 *Adolescens* quidam est qui in hisce habitat aedibus. 13 Is rem *paternam* me *adjutrice* perdidit. 16 Sed de *argumento* ne *expectetis* fabulae. Ibid. act. 1 sc. 1 v. 1 *Amicum* *castigare* ob meritam noxiam. 4 *Concastigabo* pro conmerita noxia. 9 Quasi herba inrigua *succrevere* uberrume. 12 *Nimioque* hic pluris *pauciorum* gratiam. 15 Quae in rebus multis opstant *odiosaeque* sunt *Remoramque* faciunt rei *privatae* et publicae.

Saturnii versus praebent exempla permulta in omnibus sedibus. Hic ultimas hemistichiorum arses negleximus; subjunximus exempla in prima, secunda, quarta, quinta versuum arsi :

Ex carmine Arvalium.

1 *Semanis* ALTERNEI *advocapit* CONCTOS.

1 ? *Triumpe*, TRIUMPE, TRIUMPE.

Ex vaticiniis.

5 Sed neque credes tu mihi donec *compleris* sanguis.

- 2 Hostem, *Romani*, si ex agro pellere vultis.
 1 *Quotannis* comiter Apollini fiant.
 1 *Privati* uti conferant pro se atque suis.
 1 *Fietque* res melior, nam is divus exstinguet.
 1 *Romane*, aquam Albanam cave lacu contineri,
 2 ? Cave in mare *manare* suo flumine siris.
 4 Manu emissam per agros *rigabis*....
 2 Tum tu *insiste* audax hostium muris.
 4 Victoriam datam, *düello* ¹ perfecto.
 1,5 *Quandoque* Hispania princeps dominusque rerum.

Ex elogiis Scipionum.

- 1 *Dvonoro* OPTUMO FUISE VIRO.
 1 *Luciom* SCIPIONE FILIOS BARBATI.
 5 SUBIGIT OMNE LOUCANAM *opsidesque* ABDUCIT.
 4 MAGNA SAPIENTIA *multasque* VIRTUTES.
 1 *Aetate* QUOM PARUA POSIDET HOC SAXSUM.
 2 Quantam *columnnam*, quae res tuas gestas loquatur?

Ex titulo Caecilii.

- 5 HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD MEAS *restitistei* SEEDES.

Ex titulo Eurysacis.

- 2 EST HOC *monimentum*....

Ex titulo Quinctii.

- 4 Ut[i] Titus Quinctius *dictator*....
 1,5 ? *Trientem* tertium pondo *coronam*....

Ex tabula Regilli.

- 5 Duetu, auspicio, imperio, *felicitate* ejus.
 1 *Equitatu* elephantisque cum omnibus sociis.
 1 *Ibique* eo die naves longae....
 2 Caput *patrandae* pacis haec pugna exeunti.
 5 Ejus rei ergo aedem Laribus *Permarinis* vovit.

Ex tabula Gracchi.

- 2 Populi *romani*.... Sardiniam subegit.
 2 Supra *octoginta* milia....
 4 Exercitum.... *saluomque* atque incolumem.
 2 Iterum *triumphans* in urbem Romam red[i]it.

Ex tabula Mummii.

- 5 DUCTU, AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS *Achaja* CAPTA.
 1 *Corinto* DELETO ROMAM REDIEIT TRIUMPHANS.
 4 HANC AEDEM ET SIGNU IHERC(U)LIS *Victoris* IMPERATOR.

Ex Appii Sententiis.

- 1 *Amicum* cum vides, obliscere miserias,
 1 *Inimicis* si es commentus, nec libens aequae.

Ex Livii Odyssea.

- 2 Neque enim te *oblitus* sum, Laertie noster.
 5 Quando dies adveniet quem *profata* Morta est.
 5 Tumque remos jussit *re[ligare]* struppis.
 1 *Ibidemque* vir summus, adprimus, Patricoles.
 5 Atque escas habe[a]mus *mentionem*....
 1 *Celsosque* ocris arüaque putria et mare magnum.
 2 ? Namque *nihilum* pejus macerat humanum.
 5 topper confringent *infortunae* undae.
 1 *Nexabant* multa inter se flexu nodum dubio.
 2 Jam in altum *expulsa* lintre.....
 2 ? Quoniam *audivi* paucis gavis.....
 1 *Mandisset* impius Cyclops.....
 2,4 Carnis *vinumque* quod *libabant* anclabatur.

Ex Naevii Bello Poenico.

- 5 Exerciti in *ex- -peditionem* ducit.
 2 ? Prima *incedit* Cereris Proserpina puer.
 1 ? *Ammullus*, gratulabat divis.....
 1 *Convenit* regnum simul atque locos ut haberent.
 2 Id quoque *paciscunt*, moenia.....
 4 Quod bruti, nec satis *sardare* queunt.....
 2 Deum *adlocutus*, summi deum regis fratrem,
 1 *Neptunum* regnatorem marum.....
 1 *Conferre* queant ratem aeratam qui peritet.
 4 Conferre queant ratem *aeratam* qui peritet.

Ex Naevii epigrammate.

- 1 *Obliti* sunt Romae loquier lingua latina.

Ex Carmine Priami.

- 2 *Veteres Casmcuas*, cascās res, volo profari.

Aliunde.

- 1 *Diebus* te quinque calo, Juno Covella.
 2 Septem *diebus* te calo, Juno Covella.

- 1 *Hiberno* puluere, verno luto, grandia farra,
 1 *Camille*, metes.....
 5 *Quasi* messor per messim *unumquemque* spicum
 1 *Collegit*.....

γ. — Arsis in antepaenultima.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 14 Procat, toleratis *temploque* hanc deducitis. — Naevius ibid. : tragoed. 10 *indigne* exigor patria innocens. 48 ut videam *Volcani* opera haec flammis fieri flora. Com. 10 *Potiozemque* habui libertatem multo quam pecuniam. 60 Pol haud *parasitorum* aliorum simile est. 74 Quanto *libertatem* hanc hic superat seruitus. 78 Ali dat anulum *spectandum*, et a labris alium invocat. 81 utrubi *cenaturi* estis, hicine an in triclinio? — Plautus in Trinummo : act. 1 sc. 1 vers. 2 Inmoene est facinus verum in *aetate* utile. 7 Ita *plerique* omnes jam sunt intermortui. 1,2,141 Qui emisset ejus *essetne* ea pecunia? 178 Ego de eorum verbis *famigeratorum* insciens. 185 *Oclusiozemque* habeant stultiloquentiam. 81 *Mentire* edepol, gnate, atque id nunc facis haud consuetudine. 90 An eo *egestatem* ei tolerabis si quid ab illo acceperis?

Exempla in saturniis nostris :

Ex tabula Regilli.

Inspectante ipso Antiocho, exercitu omni.

Ex Naevii Bello Poenico.

?..... *amborum uxores*.

Fortasse in carmine fratrum Arvalium *triumpe* secunda correpta pronuntiandum est :

TRIÜMPE *triümppe triümppe*
 TRIÜMPE *triümppe* [triümppe].

δ. — Arsis in quarta ab exitu syllaba.

Plautus in Trinummo : 2,2,52 Praeterea *aliquantum* animi causa in deliciis disperdidit. 91 Eo pater. Pol ego istam volo me *rationem* edoceas. Licet.

Hujus arsis exempla in saturniis nostris desunt.

E. — Voces anapaesticae.

Voces anapaesticae (vel quae tribrachium efficiant; vide supra p. 89) arsin recipere possunt in ultima, in paenultima, in antepaenultima syllaba; praeterea, si ultima synaloepham patitur, possunt stare extra arsin.

α. — Arsis in ultima.

Poetae scenici : Livius Andronicus in altera Ribbeckii editione : trag. 35 Haud ut quem Chiro in Pelio *docuit* ocri. — Naevius ibid. : tragoed. 36 Ignotae *iteris* sumus, tute scis. 49 Oderunt di *homines* injuros. Egone an ille injurie. 56 *Dubii* faventem per fretum introcurrimus. 57 Diabathra in *pedibus* habebat, erat amictus epicroco. Comoed. 26¹ Neque admodum a *pueris* abscessit neque admodum adolescentulust. 43 *utinam* nasum abstulisset mordicus. 49 *animae* pauxillulum in me habet. 55 *Edepol* Cupido. 93 Domos patres patriam ut colatis potius quam *peregri* probra. 114 Tantum ibi molae *crepitum* faciebant, tintinnabant compedes. — Plautus in Trinummo : act. i sc. 1 v. 13 *Faciunt* pars hominum quam id quod prosint pluribus. 1,2,25 *Habeas* ut nantetu's, nota mala res optuma est. 1,2,166 Atque egomet

me adeo cum illis una *ibidem* traho. 174 Non flocci faciunt dum illud quod *lubeat* sciant. 2,2,24 Meum *animum* tibi seruitutem seruire aequom censui. 29 Tu si *animum* vicisti potius quam animus te est quod gaudeas. 52 Nihil istorum. Quid igitur? Per comitatem *edepol* pater. 67 Ne *pigeat* fecisse, ut potius pudeat si non feceris. 76 Non *edepol* tibi pernegare possum quidquam quod velis. 2,3,7 Suae senectuti acriorem *hiemem* parat.

Saturniorum arses quinque primae eam speciem admittunt; in sexta arsi exempla desunt.

Arses prima et secunda¹.

Ex vaticiniis.

Vomicam quae gentium venit [ea] longe.
Cum[e] *populus* dederit ex publico partem.
Qui ius *populo* plebeiue [is] dabit summum.
Sacraque patria, quorum ob enra missa

Ex elogio Calatini.

Populi primarium fuisse virum.

Ex elogiis Scipionum.

Subigit OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT
Facile FACTEIS SUPERASES GLORIAM MAJORUM
Quantam *statuam* faciet [tibi] *populus* romanus?

Ex tabula incerta.

Magnum *numerum* triumphat hostibus devicti-

Ex tabula Graecchi.

Iterum triumphans in urbem Romam red[i]it.

Ex dedicatione Vertulejorum.

Decuma FACTA POLOUCTA LEIBEREIS LUBENTES.

1. In secunda arsi habes exempla caesurae Korschanae (infra I, II, 1

Ex Livii Odyssea.

Igitur demum Ulixi cor frixit prae pavore.
 Utrum *genua* amplotens virginem oraret.
 ? Namque *nihilum* pejus macerat hominem.
 ? *Quoniam* audiui paucis gavisus....
 Deque *manibus* dextrabus....

Ex Naevii Bello Poenico.

* *Inerant* signa expressa quo modo Titani.
 Simul *alius* aliunde rumitant inter se.
 Multi *alii* e Troja strenui viri.
 Multa *alia* in isdem inserinuntur.
Redeunt, referunt petita rumore secundo.

Ex Naevii epigrammate.

Itaque postquam est Orci traditus thesauro.

Ex Carmine Priami.

Veteres Casmenas, cascas res, volo profari.

Arsis tertia.

Ex vaticinio.

Hoc si recte *facitis*¹, gaudebitis semper
 ? Fietque res *melior*, nam is divus exstinguet.
 Cum[c] *populus dederit* ex publico partem.

Ex elogio Africani.

Quantam statuam *faciet* [tibi] *populus romanus*?

Ex Livii Odyssea.

Igitur demum *Ulixi* cor frixit prae pavore.

Ex Naevii Bello Poenico.

? Prima incedit *Cereris* Proserpina puer.
 ? Vicissatim *volūi* victoriam....

Arsis quarta.

Ex Naevii epigrammate.

Obliti sunt Romae *loquier* lingua latina.

1. Traditur *facietis*.

Ex tabula Regilli.

Inter *Ephesum*, Samum Chiumque.

Verba quae dicebantur die Meditrinaliorum.

? Vetus novum¹ bibo, *veteri* novo² medeor.

Arsis quinta³.

Ex elogiis Scipionum.

DEDET TEMPESTATEBUS AIDE *mereto*.....

?Quantam statuum faciet [tibi] *populus* romanus?

Ex tabula Regilli.

?Classis regis Antiochi ante *Asiae*⁴.....

Ex tabula Mummii.

CORINTO DELETO ROMAM *redieit* TRIUMPHANS.

Ex Livii Odyssea.

.. . . . cum *socios* nostros.

Ex Naevii Bello Poenico.

? transit *Melitam* Romanus.

. atque prius *pariet* locusta.

Verba quae dicebantur die Meditrinaliorum.

? Novum vetus⁵ bibo, novo *veteri*⁶ medeor.

β. — Arsis in paenultima.

Perrara sunt apud poetas scenicos exempla. Naevius in Ribbeckii editione altera : trag. 57 Diabathra in *pedibus* habebat, erat amictus epicroco. Nisi fallor *bus* per arsin

1. Traditur *vetus novum vinum bibo*.

2. Traditur *veteri novo morbo medeor*.

3. Exempla haec sunt caesurae Korschianae (infra I, II, 4).

4. Traditur *antea sic*.

5. Traditur *novum vetus vinum bibo*.

6. Traditur *novo veteri vino morbo medeor*.

producitur, itaque ferendum : [in pedi]bus ha[be]bat. Apud Plautum Terentiumque alia sunt exempla, quae difficilius removeas. Sed in saturniis, cum syllaba vocis cujuslibet ultima per arsin produci possit hiatumque cum insequente vocali efficere, nullum ex nostris quidem fragmentis est, in quo opus sit paenultimam brevem vocis trisyllabae ferire. In his igitur sine ulla dubitatione, quamquam Buecheler contra sensit, ultimam nos semper feriri jubemus :

Ex elogiis Scipionum.

Subigit OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT.

Facile FACTEIS SUPERASES GLORIAM MAJORUM.

Ex Livii Odyssea.

Utrum *genua* amplotens virginem oraret.

Deque *manibu'* dextrabus

Ex Naevii Bello Poenico.

Multa *alia* in isdem inserinuntur.

Ex Naevii epigrammate.

Itaque postquam est Orei traditus thesauro.

γ. — Arsis in antepaenultima.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 1 Si malos imitabo tum tu *pretium* pro noxa dabis. 7 Jamne *oculos specie* laetavisti optabili ? 19 *etiam minitas* ? mitte ea quae tua sunt magis quam mea. 36 *Mulier* quisquis es te *volumus*. 41 Quinquertiones praeco in *medium* provocat. Naevius ibid : tragoed. 3 Omnes formidant *homines* ejus valentiam. 4 Contempla *placide* formam et *faciem* virginis. 9 Quin ut quisque est *meritus* praesens *pretium* pro factis ferat. 13 *sonitu* claro fulgorivit Juppiter. 16 Tunc ipsos adoriane ne qui hinc Spartam *referat* nuntium. Com. 35 Ubi vidi examinabiliter *timidus pedibus protinam* me dedi. 93 Domos patres patriam ut colatis *potius* quam pereгри probra.

136 *animum* amore capitali compleverunt. — Plautus in Trinummi prologo : 5 Deducam si quidem *operam* dare promittitis. 12 Adulescens quidam est qui in hisce *habitat* aedibus. 14 Quoniam ei qui me *aleret* nil video esse relicui. 71 Senes qui huc *venient* i rem vobis aperient. Ibid. act. 1 sc. 1 vers. 1 Amicum castigare ob *meritam* noxiam Inmoene est *facinus* verum in aetate utile. 13 Faciunt pars *hominum* quam id quod prosint pluribus. 16 Remoramque *faciunt* rei privatae et publicae. 1,2,4 Teque ut quam primum possit *videam* emortuam. 140 An ego *aliud dominum paterer fieri* hisce aedibus? 2,2,27 Si *animus hominem pepulit* actum est, *animo* seruit non sibi. 81 *Agedum* eloquere quid dare illi nunc vis? Nil quicquam pater.

In saturniis talis anapaestus frequens est in tertia sextaque sede, haud rarus in quarta, in reliquis vix reperitur.

Arses tertia et sexta

Ex vaticiniis.

Ex terra frugifera, piscibus atque *avibus*.

Decemviri graeco ritu hostiis *faciant*.

? Fietque res *melior*, nam is divus exstinguet.

Ex elogiis Scipionum.

MORS PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA *brevia*.

QUA RE LUBENS TE IN *gremiu*, SCIPIO, RECIPIT.

QUA RE LUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, *recipit*.

? AETATE QUOM *parva* POSIDET HOC SAXSUM.

Ex titulo Caecilii.

BENE REM GERAS ET *valeas*, DORMIAS SINE QURA.

Ex titulo Atistiae.

QUOJUS (CORPORIS) RELIQUIAE QUOD *superant* SUNT IN HOC...

Ex tabula Regilli.

Equitatu elephantisque cum omnibus *sociis*.

Ejus rei ergo aedem *Laribus* Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

Iterum triumphans in urbem Romam *redi[i]t*.
Cujus rei ergo hanc *tabulam* Jovi dedit donum.

Ex dedicatione Vertulejorum.

DONU DANUNT HERC(O)LEI MAXSUME *mereto*.

Ex Appii Sententiis.

?..... qui *animi* compotem esse
Ne quid fraudis stuprique ferocia *pariat*.

Ex Livii Odyssea.

Matrem [meam] *procitum* plurimi venerunt.
? Ibidemque vir summus, adprimus, *Patroclus*.
? Simul ac *lacrimas* de ore noegeo deterisit.
Nexabant multa inter se flexu nodum *dubio*.
Nam divina Monetas filia *docuit*.
..... inferus an *superus*.
Topper facit *homines* ut [p]rius fuerunt.

Ex Naevii Bello Poenico.

Silüicolae *homines* bellique inertes.
Plerique omnes *subigunt* sub suum iudicium.
Magnum stuprum *populo* fieri per gentis.

Arsis quarta.

Ex vaticinio.

? Vestros qui campos pascunt *placide* perdvellēs.

Ex tabula Gracchi.

[Ductu] imperio auspicioque *legio* exercitusque.

Ex Appii Sententiis.

?..... qui *animi* compotem esse.

Ex Livii Odyssea.

Celsosque ocris arüaque *putria* et mare magnum.

Ex Naevii Bello Poenico.

Ei venit in mentem *hominum* fortunas.

Summe deum regnator, *quianam* [me] genuisti?
Flentes ambae, abeuntes *lacrimis* cum multis.

Arses prima, secunda, quinta.

Ex Livii Odyssea.

2 ?... *quoniam* audiavi paucis gavisus.

Ex Naevii Bello Poenico.

5 ?Exercitu insulam integram urit, *populat*¹, vastat.

Ex Carmine Priami.

1 Et *Pri[a]mum*.....

Verba legati.

1 Tum *patriae* compotem me numquam siris esse

δ. — Voces anapaesticae extra arsin.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 26 Ego *puerum* interea[d] ancillae subdam lactantem meae. — Naevius ibidem : trag. 10 indigne exigor *patria* innocens. 65 Vos qui accolitis Histrum *fluvium* atque algidam. Com. 2 Hujus autem gnatus dicitur *geminum* alterum. 93 Domos patres *patriam* ut colatis potius quam peregrini probra. — Plautus in Trinummi prologo : 14 *Quoniam* ei qui me aleret nil *video* esse relicui. Ibid. act. 1 sc. 2 vers. 16 Omnibus amicis quod mihi est *cupio* esse item. 47 Jovi coronam de *capite* ex Capitolio. 2,2,25 Utrum *itane* esse mavelit ut eum animus aequom censeat. 72 Scio *equidem* istuc ita solere fieri, verum gnate mi. 77 Cui egestatem tolerare vis? *loquere* audacter patri. 100 Historiam *veterem* atque antiquam haec mea senectus sustinet. 2,4,70 Si illi congestae sint *epulae* a cluentibus. 134 *Alii* exsulatum abierunt *alii* emortui.

1. Traditur *populatur*.

In fragmentis nostris haec species reperitur in anacrusi atque in thesibus primi, secundi et quarti pedis :

Ex elogiis Scipionum.

- 4 ? DEDET TEMPESTATEBUS AIDE *mereto*... .
0 QUEI *apice* INSIGNE DIALIS FLAMINIS GESISTEI.

Ex tabula Regilli.

- 4 ? Classis regis Antiochi ante *Asiae*... .

Ex Livii Odyssea.

- 1 ? Utrum *genua* amplotens virginem oraret.
0 ? *Quoniam* audiui paucis gavisi.... .

Ex Naevii Bello Poenico.

- 1 ? Multi *alii* e Troja strenui viri.
2 [Ut] septimum *decimum* annum ilico sed[er]ent.

F. — Voces in anapaestum exeuntes.

Hae voces (id est, quae in verum anapaestum desinunt et quae in tribrachum; vide supra p. 89) extra arsin stare non possunt; arsin admittunt in ultima, antepaenultima, quarta ab exitu syllaba; nam in paenultima exempla omnino deficiunt.

α. — Arsis in ultima syllaba.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 26 Ego puerum *interea*[d] ancillae subdam lactantem meae. Naevius ibid. : trag. 25 Agitatis ite actutum in *frundiferos* locos. 46 Pallis *patagiis* crocotis malacis mortualibus. Com. 14 Secus si umquam quicquam feci *carnificem* cedo. — Plautus in Trinummo : 1,2,38 Omnibus amicis morbum tu *incuties* gravem. 147 Ego me fecisse *confiteor*, Megaronides. 2,2,39 Benefacta benefactis aliis *pertegito* ne perpluant. 50 Publicisne

affinis fuit an *maritumis* negotiis? 89 Tu modo ne me *prohibeas* accipere si quid det mihi. 91 Eo pater. Pol ego istam volo me rationem *edocceas*. Licet. 100 *Historiam* veterem atque antiquam haec mea senectus sustinet. 2,4,54 Qui condicionem hanc *repudies*? nam illum tibi. 75 Et quod illi placeat *praeripiam* potissimum. 3,1,11 *Flagitium* quidem hercle fiet nisi dos dabitur virgini.

Saturnius hanc speciem recipere non potest in arsisbus prima et quarta; in sexta arsi exempla deficiunt; in secunda, tertia et quinta haec habemus¹:

Ex carmine Arvalium.

2 ? Ne *velueris*², MARMARS, INCURRERE IN PLEORIS.

Ex tabula Regilli.

5 Ea pugna pugnata rex *Antiochus* regnumque.

Ex tabula Gracchi.

5 Populi romani..... *Sardiniam* subegit.

Ex Livii Odyssea.

5 vecorde et *malefica* vacerra.

5 ?..... vestis pulla, *purpurea*, ampla.

Ex Naevii Bello Poenico.

2 *Siliicolae* homines bellicque inertes.

2 *Reconciliat* captivos plurimos item.

5 Noctu Trojad exhibant *capitibus* opertis.

2 ?Apud *emporium* in campo, hostium pro moene.

Ex carmine rusticorum.

3 ?Hiberno *pulvere*, verno luto, grandia farra.

β. — Arsis in antepaenultima.

Poetae scenici : Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera : trag. 3 Accensa et praeda per *participes* acquiter.

1. In secunda arsi et in quinta habes exempla caesurae Korschianae (infra I, II, 4).

2. Traditur *velueremarmarsinsincurrere*.

23 Obsecro te *Anciale* matri ne quid tuae advorsus fuas. 37 Quo *Castalia* per struices saxeas lapsu accidit. — Naevius *ibid.*: trag. 14 numquam hodie *effugies* quin mea Manu moriari. 16 Tunc ipsos *adoriant* ne qui hinc Spartam referat nuntium. 26 *Ingenio* arbusta... 35 *Thyrsgerae* Bacchae Bacchico cum schemate. 65 Vos qui *accolitis* Histrum fluvium atque algidam. Com. 1 *Acontizomenus* fabula est prime proba. 35 Ubi vidi *exanimabiliter* timidus pedibus protinam me dedi. — Plautus in *Trinummo*: prol. 11 *Accipite* et date vocivas auris dum eloquor. *Ibid.* 1,1,3 Et *conducibile*, nam ego amicum hodie meum Concastigabo pro *conmerita* noxia. 9 Quasi herba *inrigua* succrevire uberrume. 1,2,7 *Adgrediar* hominem. Quoja hic vox prope me sonat? 1,2,98 Nec qui *deterior* esset faceres copiam. 164 Neque *confidentiloquius* neque perjurius. 2,2,68 De magnis *divitiis* si quid demas, plus fit an minus? 85 Eo non multa quae ne vult *eveniunt* nisi fictor malust. 89 Tu modo ne me prohibeas *accipere* si quid det mihi.

In saturniis nostris admittunt hanc speciem frequenter sedes tertia et sexta, raro secunda et quarta, numquam prima et quinta.

Arses tertia et sexta.

Ex carminibus Saliorum.

Cume tonas, *Leucetie*, praî tet tremonti.

Ex vaticinio.

Amnem, Trojugena, fuge Cannam, ne te *alienigenae*
?Manus cogant in campo Diomedis *conserere*.

Ex terra *frugifera*, piscibus atque avibus.

Ex elogio P. Scipionis.

HONOS, FAMA VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE *ingenium*.

Ex titulo Caccilii.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM MAARCO *Caicilio*.

Ex tabula Regilli.

Classis regis *Antiochi* ante Asiae....
 Inspectante ipso *Antiocho*, exercitu omni.

Ex Appii Sententiis.

Amicum cum vides, obliscere *miserias*.

Ex Livii Odyssea.

Quando dies *adveniet* quem profata Morta est.
 [Aut] in Pylum *adveniens* aut ibi ommentans.
 ? Ibidemque vir summus, adprimus, *Patricoles*.
 Celsosque ocris *arüaque* putria et mare magnum.

Ex Naevii Bello Poenico.

Runcus atque *Purpureus*, filii Terras.
 Virum praetor *adveniens* auspicat auspicium.
 Virum praetor *adveniens* auspicat *auspicium*.
 Plerique omnes subigunt sub suum *judicium*.

Arses secunda et quarta.

Ex vaticinio.

Annem, *Trojugena*, fuge Cannam, ne te alienigenae.
 Campum *milliaque* multa occisa tua.

Ex Livii Odyssea.

[Venit] *Mercurius* cumque eo filius Latonas.

Ex Naevii Bello Poenico.

.... Manius *Valerius* consul partem.

γ. — Arsīs in quarta ab exitu syllaba.

Poetae scenici : Naevius in Ribbeckii editione altera :
 trag. 57 *Diabalthra* in pedibus habebat, erat amictus epi-
 croco. — Plautus in Trinummo : prol. 8 Primum mihi Plau-
 tus nomen *Luxuriae* indidit. 2,2,22 Pro *ingenio* ego me
 liberum esse ratus sum, pro imperio tuo. 2,2,34 Neu
 noctu irem obambulatum neu suum *adimerem* alteri.

52 *Praeterea* aliquantum animi causa in deliciis disperdit. 63 *Deserere* illum et dejuvare in rebus adversis pudet. 175 Di fortunabunt vostracon*silia*. Ita volo. 3,2,39 Pernovi equidem, Lesbonice, ingenium tuum *ingenuum* admodum. 77 Mea opera hinc proterritum te meaque *avaritia* autument. 83 Quid tibi interpellatio aut in *consilium* huc accessio est?

In saturniis haec species non reperitur nisi in prima sede et fortasse in quinta.

Ex tabulis Regilli, Gracchi, Mummi.

Ductu¹ *auspicio* imperio felicitate ejus.

[Ductu] *imperio* auspicioque legio exercitusque.

DUCTU *auspicio* IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.

Ex Livii Odyssea.

? . . . vestis pulla, *purpurea*, ampla.

Ex Naevii Bello Poenico.

? Apud *emporium* in campo, hostium pro moene.

G. — Voces quae creticum (vel dactylum) efficiunt aut exeunt in creticum (vel dactylum).

Hae voces extra arsin stare non possunt. Recipiunt arsin aut in ultima² aut in antepaenultima : nam paenultimae exempla apud poetas scenicos rara sunt neque fere extra primum versuum iambicorum pedem reperiuntur³, in saturniis nostris omnino desunt⁴. Arsis autem in antepaenultima

1. Traditur *Auspicio imperio felicitate ductuque ejus*.

2. Ultima si arsin recipit, tunc antepaenultima quoque feritur; sed hunc priorem ictum consulto hic negleximus.

3. Sic Naevius in Ribbeckii editione altera, com. 66 : *Desine socii tuo, fratri patrueli meo*.

4. Nisi in uno versu ex Ap. Claudii Caeci Sententiis *obliviscere* quis servare malit quam emendare *obliscere* :

Amicum cum vides, ob|livi|scere mi|serias.

positae duae sunt species, prout ultima synaloepham patiente pes trochaeus est, vel synaloepha non facta dactylus.

α. — Arsis in ultima.

Poetae scenici: Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera: trag. 10 in sedes *conlocat* se regias. 41 Clutemestra juxtim, *tertias* natae occupant. 12 se in terram *saucius* fligit cadens. 34 namque *Taenari* celsos ocris. 35 Haud ut quem Chiro in *Pelio* docuit ocri. — Naevius ibidem: tragoed. 5 *Excidit* orationis omnis confidentia. 10 indigne *exigor* patria innocens. 24 Vos qui regalis corporis custodias. 35 Thyrsigeræ Bacchæ *Bacchico* cum schemate. — Plautus in Trinummo: 1,1,8 Sed dum illi aegrotant *interim* mores mali. 1,2,69 Fuitne hic tibi amicus *Charmides*? Est et fuit. 76 Mihi commendavit *virginem* gnatam suam. 84 In eandem tute *accederes* infamiam, Malumque ut ejus cum tuo *misceres* malo. 2,2,25 Utrum itane esse *mavelit* ut eum animus aequum censeat. 35 Ne tibi *aegritudinem*, pater, parerem parsi sedulo. 87 Vitæ agundæ esse *expetit* sed hic admodum adolescentulust. 88 Non aetate verum ingenio *apiscitur* sapientia. 2,4,1 Minus *quindecim* dies sunt cum pro hisce ædibus.

In saturnio versu syllaba talis vocis ultima neque primum neque quartum ictum accipere potest, exemplaue sub sexto ictu deficiunt.

Contra in tertia sede, id est ante caesuram, exempla reperiuntur plus viginti:

Ex vaticiniis.

Perisque quæ *incolunt* terras, iis fuit cæsa.

Vomicani quæ *gentium* venit [ea] longe.

Quotannis *comiter* Apollini fiant.

Privati uti *conferant* pro se atque suis.

? Quamvis *†moventium* dyonum negumate.

Quandoque *Hispania* princeps dominusque rerum.

Ex elogio Calatini.

..... *plurimae* consentiunt gentes.

Ex elogiis Scipionum.

HONC OINO *plourume* COSENTIONT R.....

HEC CEPIT *Corsica* ALERIAQUE URBE.....

DEDET *Tempestatebus* AIDE MERETO.....

MAGNA *sapientia* MULTASQUE VIRTUTES.

Ex titulo Quinctii.

Ut[i] Titus *Quinctius* dictator...

Trientem *tertium* pondo coronam...

Ex tabula Gracchi.

In ea *provincia* caesa hostium aut capta.

Re *felicissime* gesta ...

... *vectigalibus* ... restitutis.

Ex Livii *Odyssea*.

..... *affatim* edi, bibi, lusi.

Mandisset *impius* Cyclops

Ex Naevii Bello Poenico.

Trojam urbem *liquerit*

Sin illos *deserant* fortissimos viros.

Verba legati.

Tum patriae *compotem* me numquam siris esse.

Ex carmine rusticorum.

? Hiberno *pulvere*, verno luto, grandia farra.

In altero distichorum versu.

Ex elogio L. Scipionis, Barbati f.

DVONORO *optumo* FUISE VIRO.

Ex elogio Calatini.

Populi *primarium* fuisse virum.

Atque in secunda quintaque sede ingens exemplorum
est multitudo¹:

Ex carmine Arvalium.

? *incurrere in* PLEORIS.

? SATUR FU, FERE MAR[MAR]S *ensali* STA BERBER.

Ex vaticiniis.

Ex terra frugifera; *piscibus* atque avibus.

Caro tua, nam mihi ita *Juppiter* fatust.

Hostem, Romani, si ex agro *pellere* vultis.

Apollini vovendos censeo ludos.

Apollini vovendos *censeo* ludos.

Quotannis comiter *Apollini* fiant.

..... *populus* dederit ex *publico* partem.

lis ludis faciendis *praeerit* praetor.

Decemviri graeco ritu *hostiis* faciant.

Decemviri graeco ritu *hostiis* faciant.

Hoc si recte facitis *gaudebitis* semper.

Ne *ninculus* mederi queat.....

Cave in mare manare suo *flumine* siris.

Tum tu insiste audax *hostium* muris.

Memor, quam per tot annos *obsides* urbem.

Victoriam datam; düello perfeeto

Ea in[du]staurata ut *assolet* facito.

Ex elogiis Calatini et Scipionum.

... plurimae *consentiunt gentes*.

HONG OINO PLOIRUME *cosentiunt* R....

LUCIOM SCIPIONE *filios* BARBATI.

Cornelius LUCIUS SCIPIO BARBATUS.

CORNELIUS LUCIUS *Scipio* BARBATUS.

QUOJUS FORMA VIRTUTEI *parisuma* FUIT.

Taurasia CISAUNA SAMNIO CEPIT.

TAURASIA CISAUNA *Samnio* CEPIT.

QUEI APICE INSIGNE DIALIS *flaminis* GESISTEI.

MORS PERFECIT TUA UT ESSENT *omnia* BREVIA.

QUIBUS SEI IN LONGA LICUISET TIBE *utier* VITA,

FACILE FACTEIS SUPERASES *gloriam* MAJORUM.

QUA RE LUBENS TE IN GREMIU, *Scipio*, RECIPIT

TERRA, PUBLI, PROGNOTUM *Publio*, CORNELI.

¹ Exemplum haec sunt caesurae Korschianae (infra I, II, 4).

AETATE QUOM PARUA *posidet* HOC SAXSUM.

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum *regias* refregit.

Ex titulo Caecilii.

BENE REM GERAS ET VALEAS, *dormias* SINE QURA.

Ex tabula Glabrionis.

Fundit fugat, prosternit *maximas* legiones.

Ex tabula incerta.

Magnum numerum triumphat *hostibus* devictis.

Ex tabula Regilli.

?Inspectante ipso Antiocho, *exercitu* omni,
Equitatu elephantisque, cum *omnibus* sociis.
Dvello magno dirimendo, *regibus* subigendis.

Ex tabula Gracchi.

?In ea provincia caesa *hostium* aut capta.
Plenissimum praeda domum reportavit.

Ex dedicatione Vertulejorum.

?QUOD RE SUA DIFEIDENS *aspere* AFLEICTA.
DECUMA FACTA POLOUCTA, *leibercis* LUBENTES
DONU DANUNT HERC(O)LEI *maxsume* MERETO.

Ex Appii Sententiis.

?.... qui animi *compotem* esse,
Ne quid fraudis stuprique *ferocia* pariat.
Amicum cum vides *obli(vi)scere* miserias.

Ex Livii Odyssea.

Virum mihi, Camena, *insece* versutum.
? Pater noster, Saturni *filie*
Neque enim te oblitus sum, *Laertie* noster.
Argenteo polubro, aureo et glutro.
?Argenteo polubro, *aureo* et glutro.
Tuque mihi narrato *omnia* disertim.
Matrem [meam] procitum *plurimi* venerunt.
Partim errant, nequinont *Graeciam* redire.
Apud nympham Atlantis *filiam* Calypsonem.
? Utrum genua amplotens *virginem* oraret.
Ibi manens sedeto *donicum* videbis.
Simul ac lacrimas de ore *nocego* detersit.

Namque nihilum pejus *macerat* homonem.
 [Venit] Mercurius cumque eo *filius* Latonas.
 Nam divina Monetas *filia* docuit.
 inferus an *superus*
 ? Tibi deus fer[eba]t *funera* Ulixes?
 Topper citi ad aedis *venimus* Circae.
 At celer hasta (volans) perrumpit *pectora* ferro.

Ex Livii carmine in Junonem reginam.
 Sancta puer, Saturni *filia*, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.

? Inerant signa expressa, *quomodo* Titani,
Bicorpores Gigantes magnique Atlantes,
 Runcus atque Purpureus, *fili* Terras.
Exerciti in ex- -peditionem ducit.
 Multi alii e Troja *strenui* viri.
 Jamque ejus mentem *fortuna fecerat* quietem.
 Prima incedit Cereris *Proserpina* puer,
 Deinde pollens sagittis *inclitus* Arquiteus
 Sanctus Jove prognatus *Putius* Apollo.
 Irque susum ad caelum *sustulit* suum rex.
 Sacra in mensa Penatium *ordine* ponuntur.
 In *auream*¹ molabat victimam puleram.
 In auream¹ molabat *victimam* puleram.
 simul *atrocia* porricerent.
Victoribus danunt
 Rem *hostium* concinnat.....
 ? Vicissatim volui *victoriam*
 Virum praetor adveniens *auspicat* auspicium.
 Censent eo venturum *obviam* Poenum.
 [Ut] *septimum* decimum annum ilico sed[er]ent.
 [Ut] *septimum* decimum annum *ilico* sed[er]ent.
Superbiter contemptim conterit legiones.
 Superbiter contemptim *conterit* legiones.
 ? Id quoque paciscunt, *moenia*
 Reconciliat captivos *plurimos* idem.
 Sicilienses paciscit *obsides* ut reddant.
 Fames acer augescit *hostibus*
Honerariae honestae stabant in flustris.
 Ferunt pulcras creterras, *aureas* lepidas.
 Magni metus tumultus *pectora* possidit.
 Novem Jovis concordēs *filiae* sorores.

1. Traditur *immolabat auream*.

? Patrem suum supremum *optimum* appellat.
 Seapos atque verbenas *sagmina* sumpserunt.
 Seseque ii perire *navolunt* ibidem.
 Simul alius aliunde *rumitant* inter se.
 Sin illos deserant *fortissimos* viros
 Magnum stuprum populo *fieri* per gentis.
 Apud emporium in campo, *hostium* pro moene.

Ex Cn. Naevii epigrammate.

Flerent divae Camenae *Naevium* poetam.
 Itaque postquam est Orei *traditus* thesauro.

Versus Metellorum.

Dabunt malum Metelli *Naevio* poetae.

β. — Arsis in antepaenultima, synaloepha ultimae facta.

Poetae scenici: Livius Andronicus in Ribbeckii editione altera: trag. 30 Florem anc[u]labant *Liberi* ex carche-siis. 38 *lacteam* immulgens opem. — Naevius ibidem: trag. 11 *fulmine* icit Juppiter. 44 Namque *ludere* ut laetantis inter se[se] vidimus Propter amnem, aquam cre-terris *sumere* ex fonte... Com. 1 Acontizomenus *fabula* est prime proba. 8 Quasi *dedita* opera quae ego volo ea tu non vis, quae ego nolo ea cupis. 49 animae *pau-xil-lulum* in me habet. 81 utrubi cenaturi estis *hicine* an in triclinio? — Plautus in Trinummo: 1,2,3 Bona fausta felix *fortunataque* evenat. 18 Vivit *victuraque* est. Bene hercle nuntias. 28 Nam ego *dedita* opera huc ad te venio. 39 Ut te videre *audireque* aegroti sient. 45 Suspicio est in *pectore* alieno sita. 66 Haec cum *audio* in te dici dis-crucior miser. 2,2,22 Pro ingenio ego me *liberum* esse ratus sum pro imperio tuo. 87 Vitae agundae esse ex-petit, sed hic *admodum* adolescentulust. 101 Verum ego quando te et amicitiam et *gratiam* in nostram domum. 111 Non *optuma* haec sunt neque ut ego aequum censeo. — Terentius in Phormione sic adhibuit terminationes dactylicas (nam de creticis taceo) quinque et quadraginta locis.

In saturniis nostris pauca sunt exempla certa. Nam in plerisque liari potest, ut ultima ictum accipiat; *exercitu*

apud Naevium ex emendatione est; pro *Penatium* apud eundem multi legere volunt *Penatum* (quamquam *Penatium* tuentur *integram* in alio Naevii versu, *millia* in tabula Gracchi, ne de *ritu* loquar, in caesura synaloepham patientia); atque in pluribus fragmentis frustula tantum versuum habemus. Omnia tamen sive dubia sive certiora exempla subjunximus, adscripto arsium numero:

Ex carmine Arvalium.

- 4 ?..... *incurrere* IN PLEORIS.

Ex elogio P. Scipionis P. f.

- 4 HONOS FAMA VIRTUSQUE *gloria* ATQUE INGENIUM.

Ex titulo Alistiae.

- 4 FUIT... UXOR MIHI, *femina* OP(1)TUMA VEIXSIT.

Ex tabula Gracchi.

- 4 ? In ea provincia caesa *hostium* aut capta.
3 Supra octoginta *milia*....
1 ? *Exercitum*... *saluomque* atque incolumem.

Ex dedicatione Vertulejorum.

- 4 ? QUOD RE SUA DIFEIDENS *aspere* AFLEICTA.

Ex Appii Sententiis.

- 5 ?... qui animi *compotem* esse.

Ex Livii Odyssea.

- 4 ? Pater noster, Saturni *filie*....
4 ? Argenteo polubro, *aureo* et glutro.
4 ? Utrum genua amplotens *virginem* oraret.

Ex Naevii Bello Poenico.

- 3 Sacra in mensa *Penatium* ordine ponuntur.
1,2,3 *Exercitu(s)* *insulam integram* urit, populat, *vastat*.
4 ? Vicissatim volui *victoriam*....
4 ? Id quoque paciscunt, *moenia*....
4 ? Patrem suum supremum *optimum* appellat.

Ex carmine incerto.

- 4 Cum victor Lemno classem *Doricam* appulisset.

γ. — Arsis in antepaenultima, absque ultimae synaloepha.

Poetas scenicos apertissimum est a dactylis refugisse quos una vox vel vocis terminatio efficeret, ut *omnia*, praeece re. Terentius exempli gratia, ut supra p. 88 dictum est, tales voces quadragies quinquies in Phormione ita admisit, ut syllaba ultima synaloepham pateretur; at in eadem comoedia ne semel quidem dactylus terminatione dactylica efficitur¹. Tamen apud Plautum legimus Amph. prol. 55 Comoedia ut sit *omnibus* isdem versibus. Rud. 4,3,86 Estne hic *vidulus* ubi cistellam tuam inesse ajebas? Is est. Stich. 1,2,57 *Omnibus* os obturent ne quis merito male dicat sibi. Poen. 4,2,83 *Omnia* memoras, quo id facilius fiat manu eas adserat. Trin. 5,2,3 Nam exaedificavisset me ex his *aedibus* absque teforet. Aliaque similia sunt exempla². Sed quisquis Plautinam fabulam in manibus sumet atque per se ipse tales locos quaeret, non poterit quin summam eorum raritatem miretur, fateaturque poetam consulto alias formas elegisse³.

In saturniis unum est exemplum ex titulo aetatis inferioris ceterum corrupto, in Atistiae *panario* illo insculpto :

UIT... UXOR MIHEI, FEMINA *op(i)tuma* VEINSIT.

1. Nam 3,2,43 recte Lachmann ad Lucretium p. 116 *decipi* pro *decipis* emendavit.

2. Vide Geppert, *Plautinische Studien* 1 p. 139 ss.

3. In Asinariae Plautinae prologo v. 11, *Demophilus scripsit, Macc[i]us vortit barbare*, legere quidam volunt *Mācius*, ne vox dactylica pedis trochaici locum obtineat. Sic nuper et Ussing in editione Plauti 1 p. 353 (Havniæ 1875) post Buechelerum (*Neue Jahrbuecher fuer Philologie* xcvi p. 217). Sed sive *Maccius* sive *Macius* scribes (illud autem melius quam hoc, quia prologus, ut videtur, ea aetate conscriptus est qua jam omnes scriptores litteras consonantes geminare didicerant), tamen *Macciu'* pronuntiandum erit, sicut in senatus consulto de Bacchanalibus *Dvellonai* effere debes pro *Dvelonai*, *habuisse* pro *habuisse*, *Baccanalibus* pro *Bacanalibus*. — Nihil tamen hoc ad Plautum priscosque poetas scenicos : rationem, si cui placet, ab auctore prologi repetat.

Alterum est in carmine rusticorum, quod plerique ab saturnia poesi abjudicaverunt:

Hiberno puluere, verno luto, *grandia* farra.

Nos *exercitu* scribentes exemplum Naevianum **removimus** *Exercitus insulam integram*. In vaticinio de ludis Apollini vovendis sic primum scripseramus:

Hoc si recte facietis *gav[i]debiti'* semper;

quod rejecimus, ubi clare intelleximus omnes ejus vaticinii versus paenultima thesi carere.

LIBER ALTER

DE RE METRICA

§ 1. — De arsi.

Saturnii arses aut longae sunt aut solutae. Id est, aut ex singulis syllabis productis constant aut ex binis correptis. Utraque arsis forma in omnibus sedibus reperitur ; ubique arsis longa frequentior est quam soluta.

Nonnumquam constat arsis soluta ex brevi breviante et longa breviata, ut in tertia arsi *mihī, eunt*, fortasse *sagittis*, in quarta *queat, parisuma, tibe utier, tuas, Jovi, duae, quod in bello, ferocia, dies, malefica, Proserpina, deum, marum, salus*, fortasse *domum, calo*, in secunda *queant, metes*, in quinta *queunt*, in prima fortasse *diu*. — Tamen in *cunt, dies* similibusque vocibus etiam synizesis fieri potest, ut arsis non solvatur.

Arsium longarum exempla afferre non utile est. Haec sunt exempla arsium solutarum :

A. — Arses hemistichiorum ultimae.

In hemistichio priore.

Ex carminibus Saliorum.

Cume tonas, *Leucetie*, praī tet tremonti.

Ex vaticinio.

Amnem, Trojugena, *fuge* Cannam, ne te alienigenae.
 Sed neque credes tu *mihi*, donec compleris sanguis.
 Ex terra *frugifera*, piscibus atque avibus.
 Caro tua, nam *mihi* ita Juppiter fatust.

Ex elogiis Scipionum.

QUA RE LUBENS TE IN *gremiu*, SCIPIO, RECIPIT.

? AETATE QUOM *parüa* POSIDET HOC SAXSUM.

Ex titulo Caecilii.

BENE REM GERAS ET *valeas*, DORMIAS SINE QURA.

Ex tabula Regilli.

Ejus rei ergo aedem *Laribus* Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

Cujus rei ergo hanc *tabulam* *Jovi dedit donum.

Ex tabula Mummii.

? DUCTU AUSPICIO *imperioque* EJUS ACHAJA CAPTA.

Ex Livii Odyssea.

Matrem [meam] *procitum* plurimi venerunt.
 Quando dies *adveniet* quem profata Morta est.
 [Aut] in Pylum *adveniens* aut ibi *ommentans*.
 Celsosque ocris *arüa*que putria et mare magnum.
 Topper facit *homines* ¹ ut [p]rius fuerunt.

Ex Naevii Bello Poenico.

Runcus atque *Purpureus*, filii Terras.
 Prima incedit *Cereris* Proserpina puer.
 Virum praetor *adveniens* auspicat auspicium.
 Magnum stuprum *populo* fieri per gentis.
 Silüicolae *homines* ¹ bellique inertes.
 ? Cum tu arquitenens *sagittis* pollens Dea[na].
 Plerique omnes *subigunt* sub suum judicium.

* Hic lectio immutata. Lectiones nobis a grammaticis aliisve auctoribus traditas quaere in Parte hujus operis Altera.

1. Num *homōnes*?

In hemistichio altero.

Ex vaticiniis.

Amnem, Trojugena, fuge Cannam, ne te *alienigenae*
Manus cogant in campo Diomedis *conserere*★.
Ex terra frugifera, piscibus atque *avibus*.
Decemviri graeco ritu *hostiis faciant*.
Ea in[du]staurata ut assolet *facito*.

Ex titulo P. Scipionis.

MORS PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA *brevia*,
HONOS, FAMA VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE *ingenium*.
QUA RE LUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, *recipit*.

Ex titulo Caecilii.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM MAARCO *Caecilio*.

Ex tabula Regilli.

Equitatu elephantisque cum omnibus *sociis*★.

Ex tabula Gracchi.

Exercitum... saluomque atque *incolumem*.
Iterum triumphans in urbem Romam *redit*★.

Ex dedicatione Vertulejorum.

DONU DANUNT HERCLEI ¹ MAXSUME *mercto*.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis stuprique ferocia *pariat*.
Amicum cum vides, oblescere *miserias*.

Ex Livii Odyssea.

Ibidemque vir summus, adprimus, *Patroclus* (sive *Patricoles*).
Nexabant multa inter se flexu nodum *dubio*.
Nam divina Monetas filia *docuit*.
.... inferus an *superus*.

Ex Naevii Bello Poenico.

Deinde pollens sagittis inclitus *arquitenens*.
... simul atrociam porricerent★.

★ Hic lectio immutata.

1. Lapis HERCOLEI.

Virum praetor adveniens auspicat *auspicium*.
Plerique omnes subigunt sub suum *judicium*.

Aliunde.

Novum vetus* bibo, novo veteri* *medeor*.

Cum arses hemistichiorum ultimae solvi in binas breves possint, manifesto errant qui ut Carolus Bartsch (*Der saturnische Vers*, p. 35) putaverunt hemistichia quaternis arsihus constare. Exempli gratia in hoc versu ex elogio P. Scipionis P. f. :

QUA RE LUBENS TE IN GREMIU SCIPIO RECIPIT,

his ternae sunt arses, *re*, *bens*, *gremi* et *Sci*, *o*, *reci*; *u* in *gremiu* et *pit* in *recipit* manifesto sunt theses. Nequit enim omitti thesis nisi arsis fit longa longior; binae autem breves numquam longa longiores sunt.

B. — Arses hemistichiorum paenultimae.

In hemistichio priore.

Ex carmine Arvalium.

? SATUR ~~RU~~, *fere* MARS, †LIMEN SALI STA BERBER.

Ex vaticinio.

Annem, Trojugena, fuge Cannam, ne te alienigenae.
Campum, *milliaque* * multa occisa tua.

Ex Livii Odyssea.

.... Mercurius, cumque eo filius Latonas.

Ex Naevii Bello Poenico.

? Cum tu *arquitenens* sagittis pollens Dea[ua].
? Conferre *queant* ratem acratam qui peritet.

Ex carmine rusticorum.

Camillo, *metes*...

* Hic lectio immutata.

In hemistichio altero.

Ex vaticinio.

Annem, Trojugena, fuge Cannam, ne te *alienigenae*.

Ex Naevii Bello Poenico.

Exercitu insulam integram urit, *populat**, vastat.
? Quod bruti, nec satis sardare *queunt*...

C. — Arses hemistichiorum antepaenultimae.

In hemistichio priore.

Ex vaticinio.

Sed *neque* credes tu mihi donec complexis sanguis.

Ex Livii Odyssea.

At *celer* hasta* perrumpit pectora ferro.

Ex Naevii Bello Poenico.

Id *quoque* paciscunt, moenia....
Sicilienses paciscit obsides ut reddant.
Silūicolae homines bellicque inertes.
? Qui *diu*¹ mare sudantes eunt atque sedentes.

Ex Carmine Priami.

Et *Pri[a]*mum.. ..

Aliunde.

Tum *patriae* compotem me numquam siris esse.

Camille, *metes*....

In hemistichio altero.

Ex vaticiniis.

Manus cogant in campo *Diomedis* conserere*.

? Ne ninculus mederi *queat*.....

* Hic lectio immutata.

1. Traditur *dum*.

Vestros qui campos pascunt *placide* *perdvelles.

Ex elogiis Scipionum.

QUOJUS FORMA VIRTUTEI *parisuma* FUIT.

QUIBUS SEI IN LONGA LICUISET *tibe* UTIER VITA.

?Quantam columnam, quae res *tuas* gestas loquatur?

Ex tabula Regilli.

?.... *duae* quadraginta.

Ex tabula Gracchi.

..... imperio auspicioque *legio* exercitusque.

Cujus rei ergo hanc tabulam **Jovi* dedit donum.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES BENE GESTAS *quod in bello* VO(VE)RAT.

Ex Appii Sententiis.

?.. qui *animi* compotem esse,

Ne quid fraudis stuprique *ferocia* pariat.

Ex Livii Odyssea.

Celsosque ocris arūaque *putria* et mare magnum.

..... vecorde et *malefica* vacerra.

?Quae haec daps est, qui festus *dies*?....

Ex Naevii Bello Poenico.

..... Manius Valerius consul partem.

Prima incedit Cereris *Proserpina* puer.

Eī venit in mentem *hominum* fortunas.

Summe deum regnator, *quianam* *me genuisti?

Noctu Trojad exhibant, *capitibus* opertis,

Flentes ambae, abeuntes *lacrimis* cum multis.

?Deum adlocutus, summi *deum* regis fratrem,

Neptunum regnatorem *marum*....

?Qui diu mare sudantes *eunt* atque sedentes.

Aliunde.

Terra pestem teneto, *salus* hicc *maneto.

?Diebus te quinque *calo*, Juno Covella.

?Septem diebus te *calo*, Juno Covella.

§ 2. — De thesi.

Theses versus saturnii varia sunt forma, prout in initio, in medio aut in exitu hemistichiorum locatae sunt. Nam thesis quae hemistichii exitum efficit ex una syllaba constat, ea aut longa aut brevi sicut poetae libuit. Anacruses hemistichiorum (id est anacrusis prioris hemistichii in omnibus versibus, thesis tertii pedis in versibus qui caesuram post arsin habent), pariterque theses pedis cujusque in hemistichio suo primi, et breves esse possunt, et longae, et praeterea in binas breves solutae. Denique in secundo hemistichii utriusque pede praeter thesin brevem, longam, solutam admittitur detractio thesis.

Theses solutae, simili modo atque solutae arses, ex brevi breviant et longa breviata constare possunt, ut *Calypsonem*.

In sequentibus paginis conguessimus exempla quotquot fragmenta nostra praebuerunt; solas omisimus theses versuum ultimas, quae ad unam omnes ex sola longa brevive syllaba constant; eas minimo labore in sylloge nostra reliquiarum (infra Part. II lib. II), si cui opus fuerit, inveniet.

Si, junctis duobus versibus, alteri demuntur theses hemistichiorum ultimae, fit distichum saturnium: quod Latini sine dubio a disticho dactylico Graecorum imitati sunt. Talia habemus in elogiis Calatini et L. Scipionis, Barbatii filii:

..... plurimae consentiunt gentes
Populi primarium () fuisse virum ().

HONC OINO PLOIRUME COSENTIONT R...
DVONORO OPTUMO () FUISE VIRO ().

Tractavimus: — A. De thesi hemistichii prioris ultima; — B. De thesibus utriusque hemistichii paenultimis; — C. De

thesibus utriusque hemistichii antepaenultimis ; — D. De anacrusi hemistichii prioris ; nam alterius anacrusis binis fungitur partibus : pro thesi tertii pedis est, neque seorsim ab illa tractari debuit ; — E. De anacrusi vel potius pseudanacrusi alterius hemistichii, quae post tertium pedem ponatur.

A. — Thesis hemistichii prioris ultima.

Thesis brevis.

Ex carminibus Saliorum.

Cume tonas, Leucetie, praë tet tremonti.

Ex vaticiniis.

Campum, milliaque multa* occisa tua.

..... deferet *amnis* in pontum magnum.

Caro tua, nam mihi *ita* Juppiter fatust.

Quotannis comiter Apollini fiant.

Qui jus populo plebeique*is dabit summum.

Romane, aquam Albanam cave lacu contineri.

Manu emissam per agros *rigabis*.....

Victoriam datam, **düello* perfecto.

Sacraque patria, quorum ob cura missa.

Ea in[du]staurata *ut* assolet facito.

Ex elogiis Scipionum.

CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC FUET APUD VOS.

SUBIGIT OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT.

HONOS, FAMA VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE INGENIUM.

Ex tabula Regilli.

Equitatu elephantisque* cum omnibus sociis.

..... victa, fusa, contusa, fugata est.

Caput patrandae pacis haec pugna exeunti.

Ex tabula Gracchi.

... imperio auspicioque legio exercitusque.

Iterum triumphans *in* urbem Romam red[i]it.

* Hic lectio immutata.

Ex tabula Mummii.

DUCTU AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis stuprique ferocia pariat.

Ex Livii Odyssea.

Virum mihi, *Camena*, in sece versutum.
Ibidemque vir *summus*, adprimus, Patricoles.
Celsosque oeris arūaque putria et mare magnum.
Me carpento vehente *in domum venisse.

Ex Naevii Bello Poenico.

Inerant signa expressa quo modo Titani.
..... Manius Valerius consul partem
Exerciti in ex- -peditionem ducit.
Jamque ejus mentem fortuna fecerat quietem.
Sacra in mensa Penatium ordine ponuntur.
.. .. simul atrocia porricerent.
Exercitu insulam integram urit, populat, vastat.
Censet eo venturam obviam Poenum.
[Ut] septimum decimum annum ilico sed[er]ent
Sicilienses paciscit obsides ut reddant.
Eī venit in mentem hominum fortunas.
Fames acer augescit hostibus.....
Magnam domum decoremque ditem vexarant
Patrem suum supremum optimum appellat.
Seseque ii perire mavolunt ibidem
Quam cum stupro redire ad suos popularis.
Simul alius aliunde rumitant inter se.
Multa alia in isdem inseriuntur.
?..... senex fretus pietati.
Redeunt, referunt petita rumore secundo.

Thesis longa.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, *divum* deo supplicate.

Ex carmine Arvalium.

..... INCURRERE IN PLEORIS.

* Hic lectio immutata.

Ex vaticiniis.

Amnem, Trojugena, fuge *Cannam*, ne te alienigenae
 Manus cogant in campo Diomedis conserere*.
 Sed neque credes tu mihi, donec compleris sanguis.
 Ex terra frugifera, piscibus atque avibus
 Ferisque quae incolunt terras, iis fuit esca.

Apollini vovendos censeo ludos.
 Cum[e] populus dederit ex publico partem.
 Privati uti conferant pro se atque suis.
 Iis ludis faciendis praeerit praetor.
 Decemviri graeco ritu hostiis faciant.
 Hoc si recte facitis* gaudebitis semper.
 Vestros qui campos pascunt placide perdvelles*.

Ne ninculus mederi queat.....

Tum tu insiste audax hostium muris,
 Memor, quam per tot annos obsides urbem,
 Ex ea tibi, his quae nunc panduntur fatis.

Ex elogiis Scipionum.

HONC OINO PLOIRUME COSENTIONT R...
 LUCIOM SCIPIONE[m] FILIOS BARRATI.
 DEDET TEMPESTATEBUS aïde MERETO... .

QUOJUS FORMA VIRTUTEI PARISUMA FUIT.
 TAURASIA[m], CISAUNA[m] SAMNIO CEPIT.

MORS PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA BREVIA.
 QUIBUS SEI IN LONGA LICUISET TIBE UTIER VITA,
 FACILE FACTEIS SUPERASCES GLORIAM MAJORUM;
 QUA RE LUBENS TE IN GREMIU[m], SCIPIO, RECIPIT
 TERRA, PUBLI, PROGNATUM PUBLIO, CORNELI.

MAGNA[m] SAPIENTIA[m] multasque VIRTUTES.
 AETATE QUOM PARUA POSIDET HOC SAXSUM,
 QUOIEI VITA DEFECIT, NON HONOS, HONORE.
 IS HIC SITUS, QUEI NUNQUAM VICTUS EST VIRTUTEI.
 NE QUAIRATIS HONORE[m], QUEI MINUS SIT MANDATUS.

Quantam columnam, quae res tuas gestas loquatur?

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum regias refregit.

* Hic lectio immutata.

Ex titulo Caecilii.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM MAARCO CAECILIO.
BENE REM GERAS ET VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

Ex titulo Quinctii.

Ul[i] Titus Quinctius *dictator*.....

Ex tabula Glabrionis.

Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

Ex tabula Regilli.

Ductu, auspicio, imperio, *felicitate** ejus.
Ea pugna pugnata rex Antiochus regnumque.
Dvello magno dirimendo, regibus subigendis.

Ex tabula Gracchi.

Cujus rei ergo hanc tabulam Jovi dedit donum.

Ex tabula Mummii.

CORINTO DELETO ROMAM REDIEIT TRIUMPHANS.
OB HASCE RES BENE GESTAS, QUOD IN BELLO VO(VE)RAT,
HANC AEDEM ET SIGNU HERC(U)LIS VICTORIS IMPERATOR.

Ex tabula incerta.

Magnum numerum triumphāt hostibus devictis.

Dedicatio Vertulejorum.

QUOD, RE SUA DIFEIDENS ASPERE AFLEICTA
PARENS TIMENS HEIC VOVIT, VOTO HOC SOLUTO,
DECUMA FACTA POLOUCTA, LEIBEREIS LUBENTES
DONU DANUNT HERCLEI* MAXSUME MERETO.
SEMOL TE ORANT, SE VOTI CREBRO CONDEMNES.

Ex Appii Sententiis.

Amicum cum vides, obliscere miserias.

Ex Livii Odyssea.

Pater noster, Saturni filie ...
Matrem [meam] procitum plurimi venerunt.
Quando dies adveniet quem profata Morta est.
[Aut] in Pylum adveniens aut ibi onmentans.
Tumque remos jussit re[l]ligare struppis.
Partim errant, nequinont Graeciam redire.

* Hic lectio immutata.

Utrum genua *amploctens* virginem oraret.
 Ibi manens *sedeto* donecum videbis.
 topper confringent infortunae undae.
 Nexabant multa inter *se* flexu nodum dubio.
 Nam divina *Monetas* filia docuit.
 Topper facit *homines* ut [p]rius fuerunt.
 Tõpper citi ad *aedis* venimus Circae.
 vecorde et malefica *vacerra*.
 At celer hasta* *perrumpit* pectora ferro.
 Carnis vinumque quod *libabant* anclabatur.
 affatim edi, bibi, lusi.

Ex Livii carmine in Junonem reginam.
 Sancta puer, Saturni filia, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum sectam sequuntur multi mortales.
 Bicipites Gigantes magnique Atlantes.
 Multi alii e Troja strenui viri.
 Blande et docte percontât, Aenes quo pacto.
 Deinde pollens sagittis inclitus arquitenens.
 Irque susum ad caelum sustulit suum rex.
 Postquam avem aspexit in templo Anchisa.
 In auream molabat* victimam pulchram.
 Exta ministratores.....
 Virum praetor adveniens* auspicat auspicium.
 Vicissatim volui victoriam.....
 Superbiter contemptum conterit legiones.
 Id quoque paciscunt, moenia.....
 Reconciliat captivos plurimos idem.
 Honerariae honestae stabant in flustris.
 Plerique omnes subigunt sub suum iudicium.
 ex auro vestemque citrosam.
 Quod bruti, nec satis sardare queunt...
 Res divas edicit, praedicat castus.
 Deum adlocutus, summi deum regis fratrem,
 Neptunum regnatorem marum.....
 Summe deum regnator, quianam me genuisti?
 Silüicolae homines bellicque inertes.
 Cum tu arquitenens sagittis pollens Dea[na].
 Noctu Trojad exhibant capitibus opertis,
 Flentes ambae, abeuntes lacrimis cum multis.
 Ferunt pulcras cretarras, aureas lepistas.
 Novem Jovis concordēs filiae sorores.
 Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt.

* Hic lectio immutata.

Sin illos deserant fortissimos viros,
Magnum stuprum populo fieri per gentis.
Simul dvona eorum portant ad navis.

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales si foret fas flere,
Flerent divae Camenae Naevium poetam.

Versus Metellorum.

Dabunt malum Metelli Naevio poetae.

Ex Carmine Priami et carmine incerto.

Veteres Casmenas, cascas res, volo profari.
Cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

Aliunde.

Hiberno puluero, verno luto, grandia farra.
Tum patriae compotem me numquam siris esse.

Thesis soluta.

Ex vaticiniis.

Caro tua, nam mihi ita Juppiter fatust.
? Hostem, Romani, si ex agro* pellere vultis.
? Donum amplum victor ad mea templa portato.

Ex titulo Caecilii.

? HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD meas RESTITISTEI SEEDES.

Ex Livii Odyssea.

?... Mercurius, cumque eo filius Latonas.

Ex Naevii epigrammate.

Obliti sunt Romae loquier lingua latina.

Aliunde.

? Vetus novum* bibo, veteri novo* medeor.

Mea, meas, eo pro singulis syllabis accipi possunt. Ergo ubi eae formae positae sunt, veri simile est thesin non solvi.

* Hic lectio immutata.

Nusquam autem thesis tertii pedis solvitur vel videtur solvi, quin ante eam caesura locari aut possit aut debeat, quo fit ut thesis tertii pedis soluta potius alterius hemistichii anacrusis vocanda sit (si nomen alterutrum eligi necessario oporteat) quam prioris hemistichii thesis ultima.

B. — Theses hemistichiorum paenultimae.

Thesis brevis.

In hemistichio priore.

Ex vaticiniis.

Amnem, Trojugena, fuge Cannam, ne te alienigenae.

Campum, milliaque* multa occisa tua.

Ferisque quae incolunt terras, iis fuit esca.

Vomicam quae gentium venit *ea longe.

Apollini vovendos censeo ludos.

Quotannis comiter Apollini fiant.

Privati uti conferant pro se atque suis.

Memor, quam per *tot* annos obsides urbem.

Victoriam datam, duello perfecto.

Ex elogiis Scipionum.

HONC OINO PLOIRUME COSENTIONT R. . .

LUCIOM SCIPIONE FILIOS BARBATI.

HEC CEPIT CORSICA ALERIAQUE URBE. . .

DEDET TEMPESTATEBUS AIDE MERETO. . .

QUEI APICE INSIGNE *dialis* FLAMINIS GESISTEI.

MAGNA SAPIENTIA MULTASQUE VIRTUTES.

NE QUAIRATIS *honore* QUEI MINUS SIT MANDATUS.

Ex titulo Caecilii.

HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEEDES.

Ex titulo Quinctii.

Jovis pater atque divi omnes hoc dederunt,

U[i] Titus Quinctius dictator. . .

* Hic lectio immutata.

Ex tabula incerta.

Magnum numerum *triumphat* hostibus devictis.

Ex tabula Gracchi.

In ea provincia caesa* hostium aut capta.

Re felicissime gesta.....

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis *stuprique* ferocia pariat.

Amicum cum *vides*, oblescere miserias.

Ex Livii Odyssea.

Partim errant, *nequinont* Graeciam redire.

Ibi manens *sedeto* donicum videbis

Me carpento *vehente* *in domum venisse.

Nam divina *Monetas* filia docuit.

Topper citi *ad* aedis venimus Circae.

Mandisset *impius* Cyclops.....

Carnis vinum*que* quod libabant, anclabatur.

... *affatim* edi, bibi, lusi.

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum sectam *sequuntur* multi mortales.

Bicorpores *Gigantes* magnique Atlantes.

... *Manius* Valerius consul partem

Exerciti *in* ex- -peditionem ducit.

Trojam urbem *liquerit*.....

Deinde pollens *sagittis* inclitus arquitenens.

? *Ammullus*, *gratulabat** *divis*. ...

Sacra in mensa *Penatium* ordine ponuntur.

In auream **molabat* victimam pulchram.

?..... *simul* atrociam porricerent.

Victoribus *danunt*.....

Exercitu insulam integram urit, populat, vastat.

Sicilienses *paciscit* obsides ut reddant.

Honerariae *honustae* stabant in flustris.

Quod bruti, nec *salis* sardare queunt...

Patrem suum *supremum* optimum appellat.

Seseque ii *perire* mavolunt ibidem

Quam cum *stupro* *redire* ad suos popularis.

Sin illos deserant fortissimos viros.

Simul dvona eorum portant ad navis.

Magni metus *tumultus* pectora possidit.

? Cum tu arquitenens *sagittis* pollens Dea[ua].

* Illic lectio immutata.

Multa alia *in* isdem inseruntur.
Redeunt, referunt *petita* rumore secundo.

Versus Metellorum.

Dabunt malum *Metelli* Naevio poetae.

Aliunde.

Terra pestem *teneto*, salus hic[e] maneto.
Novum vetus* *hibo*, novo veteri* medeor.
Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra.
Tum patriae compotem me numquam siris esse.

In hemistichio altero.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, divum deo supplicate.
Cume tonas, Leucetie, praî tet *tremonti*.

Ex vaticinio.

Romane, aquam Albanam cave lacu *contineri*.

Ex elogiis Scipionum.

CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC FUET a[PUD VOS].
CONSOL, CENSOR, AIDILIS QUEI FUIT APUD VOS.
QUOEI VITA DEFECIT, NON HONOS, *HONORE*.
Quantam columnam, quae res tuas *gestas loquatur?*

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum regias *refregit*.

Ex titulo Quinetii.

Jovis pater atque divi omnes hoc *dederunt*.

Ex tabula Regilli.

Inter..... Ephesum, *Samum *Chiumque*.
..... *victa, fusa, contusa, fugata** est.
Caput patrandae pacis haec pugna *exeunti*.

Ex tabula Gracchi.

..... imperio auspicio *pue legio exercitusque*.

* Hic lectio immutata.

Populi romani. . . . Sardiniam *subegit*.
 adque *liberatis*.
 . . . vectigalibus. . . *restitutis*.

Ex tabula Mummii.

DUCTU, AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS *ACHAJA* CAPTA ;
 CORINTO DELETO ROMAM REDIEIT *triumphans*.
 HANC AEDEM ET SIGNU HERC(U)LIS VICTORIS IMPERATOR .

Ex dedicatione Vertulejorum.

PARENS TIMENS HEIC VOVIT, VOTO HOC SOLUTO,
 DECUMA FACTA POLOUCTA, LEIBEREIS *lubentes*.

Ex Appii Sententiis.

Amicum cum vides, oblescere *miserias*.

Ex Livii Odyssea.

Tuque mihi narrato omnia *disertim*.
 Quando dies adveniet quem profata Morta est.
 Tumque remos jussit re||ligare struppis.
 Ibidemque vir summus, adprimus, *Patricoles**.
 Partim errant, nequinont Graeciam *redire*.
 Ibi manens sedeto, donicum *videbis*.
 Namque nihilum pejus macerat *homonem**.
 Tibi deus fer[eba]t funera, *Ulixes*.
 vecorde et malefica *vacerra*.

Ex Naevii Bello Poenico.

Sanctus Jove prognatus Putius Apollo.
 Jamque ejus mentem fortuna fecerat *quietem*.
 [Ut] septimum decimum annum ilico *sed[er]ent*.
 ex auro vestemque *citrosam*.
 Silüicolae homines bellicque *inertes*.
 Noctu Trojad exhibant capitibus *opertis*.
 Ferunt pulchras creterras, aureas *lepistas*.
 Novem Jovis concordēs filiae *sorores*.
 ? Seseque ii perire mavolunt *ibidem*.
 Redeunt, referunt petita rumore *secund*.

Ex Naevii epigrammate.

Flerent divae Camenae Naevium *poetam*.
 Obliti sunt Romae loquier lingua *latina*.

* Hic lectio immutata.

Versus Metellorum.

Dabunt malunt Metelli Naevio *poetae*.

Ex Carmine Priami et carmine incerto.

Veteres Casmenas, cascas res, volo *profari*.
Cum victor Lemno classem Doricam *appulisset*.

Aliunde.

Terra pestem teneto, salus hic[e] *maneto*.

Thesis longa.

In hemistichio priore.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa *caute*, divum deo supplicato.
Cume tonas, *Leucetie*, praî tet tremonti.

Ex vaticiniis.

Manus cogant *in campo* Diomedis conserere*.
Sed neque credes *tu* mihi, donec compleris sanguî.
Caro tua, *nam* mihi ita Juppiter fatust.

Hostem, *Romani*, si ex agro pellere vultis.
Qui jus populo *plebeique* is dabit summum.
Decemviri *graeco* ritu hostiis faciant.
*Vestros qui *campos* pascunt placide perdvelles.

Romane, aquam *Albanam* cave lacu contineri.
Donum amplum *victôr* ad mea templa portato.
Ea* in[du]staurata ut assolet facito.

Ex elogiis Scipionum.

CONSOL, CENSOR, *aidilis* hic fuet a[pud vos].

CORNELIUS *LUCIUS* SCIPIO BARBATUS,
GNAIVOD PATRE *prognatus*, FORTIS VIR SAPIENSQUE,
QUOJUS FORMA *virtutei* PARISUMA FUIT,
CONSOL, CENSOR, *aidilis* QUEI FUIT APUD VOS.
SUBIGIT OMNE *Loucanam* OPSIDESQUE ABDOUCIT.

* Hic lectio immutata.

HONOS, FAMA, *virtusque*, GLORIA ATQUE INGENIUM.
 QUA RE LUBENS TE *in* GREMIU, SCIPIO, RECIPIT
 TERRA, PUBLI, *prognatum* PUBLIO, CORNELI.

QUOIEI VITA *defecit*, NON HONOS, HONORE.
 IS HIC SITUS, *quei* NUNQUAM VICTUS EST VIRTUTEI.
 ANNOS GNATUS VIGINTI IS LOGEIS MANDATUS.

Quantam *columnam*, quae res tuas gestas loquatur ?

Ex elogio incerto.

Summas opes *qui* regum regias refregit.

Ex titulo Caecilii.

BENE REM GERAS *et* VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

Ex tabula Glabrionis.

Fundit, fugat, *prosternit* maximas legiones.

Ex tabula Regilli.

Ea pugna *pugnata* rex Antiochus regnumque.
 Caput *patrandae* pacis haec pugna exeunti.
 Ejus rei ergo *aedem* Laribus Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

Supra octoginta millia.....

Ex tabula Mummii.

CORINTO *deleto* ROMAM REDIEIT TRIUMPHANS.
 HANC AEDEM ET SIGNU *Herclis** VICTORIS IMPEHATOR.

Ex dedicatione Vertulejorum.

QUOD, RE SUA *difeidens* ASPERE AFLEICTA,
 PARENS TIMENS *heic* VOVIT, VOTO HOC SOLUTO,
 DECUMA FACTA *poloucta*, LEIBEREIS LUBENTES.
 SEMOL TE ORANT, *se* VOTI CREBRO CONDEMNES.

Ex Appii Sententiis.

Inimicis si es *commentus*, nec libens aequae

Ex Livii Odyssea.

Pater noster, Saturni filie...
 Mea puer, *quid* verbi ex tuo ore.....
 Argenteo *polubro*, aureo et glutro.

* Hic lectio immutata.

Tuque mihi *narrato* omnia disertim.
 Quando dies *adveniet* quem profata Morta est.
 [Aut] in Pylum *adveniens* aut ibi ommentans.
 Utrum genua *amploctens* virginem oraret.
 Nexabant multa *inter* se flexu nodum dubio.
 recorde et malefica vacerra.
 At celer hasta* *perrumpit* pectora ferro.

Ex Livii carmine in Junonem reginam.
 Sancta puer, Saturni filia, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.

Inerant signa *expressa* quo modo Titani.
 Runcus atque *Purpureus*, filii Terras.
 Blande et docte *percontat*, Aenes quo pacto.
 Sanctus Jove *prognatus* Putius Apollo.
 Jamque ejus mentem *fortuna* fecerat quietem.
 ?* Irque *susum ad caelum* sustulit suum rex*.
 Postquam avem *aspexit* in templo Anchisa.
 Exta *ministratores*.....
 Rem *hostium concinnat*.....
 Virum praetor *adveniens* auspicat auspicium.
 Censet eo *venturum* obviam Poenum.
 Superbiter *contemptim* conterit legiones.
 Reconciliat *captivos* plurimos idem.
 Fames acer *augescit* hostibus.....
 ex auro vestemque citrosam.
 Neptunum *regnatorem* marum.....
 Summe deum *regnator*, quianam [me] genuisti?
 Noctu Trojad *exibant* capitibus opertis.
 Ferunt pulchras *creterras*, aureas lepistas.
 Novem Jovis *concordes* filiae sorores.
 Scapos atque *verbenas* sagmina sumpserunt.
 Apud emporium *in campo*, hostium pro moene.
 ? Cum tu *arquitenons* sagittis pollens Dea[na].

Ex Naevii epigrammate.

Immortales *mortales* si foret fas flere.
 Obliti sunt *Romae* loquier lingua latina.

Ex Carmine Priami et carmine incerto.

Veteres *Casmenas*, cascās res, volo profari.
 Cum victor *Lemno* classem Doricam appulisset.

* Hic lectio immutata.

In hemistichio altero.

Ex carmine Arvalium.

?..... *sta* BERBER.

SEMUNIS ALTERNEI ADVOCAPIT CONCTOS.

Ex vaticinio.

Amnem, Trojugena, fuge Cannam, ne te alienigenae
Manus cogant in campo Diomedis *conserere**.
Sed neque credes tu mihi, donec compleris sanguis.
Ex terra frugifera, piscibus atque avibus.

Ex elogiis Scipionum.

LUCIOM SCIPIONE FILIOS *Barbati*.

CORNELIUS LUCIUS SCIPIO *Barbatus*.

SUBIGIT OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE *abducit*.

QUEI APICE INSIGNE DIALIS FLAMINIS *gesistet*.

HONOS, FAMA, VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE *ingenium*.

FACILE FACTEIS SUPERASES GLORIAM *majorum*.

TERRA, PUBLI, PROGNATUM PUBLIO, *Corneli*.

AETATE QUOM PARUA POSIDET *hoc saxum*.

IS HIC SITUS, QUEI NUNQUAM VICTUS EST *virtute*.

ANNOS GNATUS XX IS LOCEIS *mandatus*.

NE QUAIRATIS HONORE, QUEI MINUS SIT *mandatus*.

Quantam statuum faciet [tibi] *populus romanus*?

Ex titulo Caccilii.

HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD MEAS RESTITISTE *ei* SEEDES.

Ex tabula incerta.

Magnum numerum triumphat hostibus *devictis*.

Ex tabula Regilli.

Ea pugna pugnata rex Antiochus *regnumque*.

Ejus rei ergo aedem Laribus *Permarinis* vovit.

Ex tabula Gracchi.

Iterum triumphans in urbem *Romam* redi[i]t.

Cujus rei ergo hanc tabulam Jovi *dedit** donum.

* Hic lectio immutata.

Ex Livii Odyssea.

Virum mihi, Camena, insece *versutum*.
 Matrem [meam] procitum plurimi venerunt.
 Simul ac lacrimas de ore noegeo *detersit*.
 Nexabant multa inter se flexu *nodum** dubio.
 Mercurius, cumque eo filius *Latonas*.
 Carnis, vinumque quod libabant, *anclabatur*.
 inferus *an* superus.

Ex Livii carmine in Junonem reginam.

Sancta puer, Saturni filia, *regina*.

Ex Naevii Bello Poenico.

Inerant signa expressa quo modo *Titani*.
 Manius Valerius *consul* partem
 Exerciti in ex-*-peditionem* ducit.
 Deinde pollens sagittis inclitus *arquitenens*.
 Sacra in mensa Penatium ordine *ponuntur*.
 simul atrocia *porricerent**.
 Exercitu insulam integram urit, *populat**, vastat.
 Virum praetor adveniens auspicat *auspicium*.
 Sicilienses paciscit obsides *ut* reddant.
 Plerique omnes subigunt sub suum *iudicium*.
 Scapos atque verbenas sagmina *sumpserunt*.
 Simul alius aliunde rumitant *inter se**.
 Magnum stuprum populo fieri *per gentis*.
 Magni metus tumultus pectora *possidit**.
 Apud emporium in campo, hostium *pro moene*.

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales si foret *fas* flere.
 Itaque postquam est Orei traditus *thesauro*.

Verba legati.

Tum patriae compotem me numquam *siris* esse.

Thesis soluta.

In hemistichio priore.

Ex vaticiniis.

Cum[e] populus *dederit* ex publico partem.
 Iis ludis *faciendis* praeerit praetor.

* Hic lectio immutata.

Hoc si recte *facitis**, gaudebitis semper.

Manu emissam *per agros* rigabis.

Ex elogiis Scipionum.

MORS PERFECIT *tua ut* ESSENT OMNIA BREVIA.

QUIBUS SEI IN LONGA *licuisset* TIBE UTIER VITA.

FACILE FACTEIS *superases* GLORIAM MAJORUM.

Quantam statuam *faciet* [tibi] *populus romanus*?

Ex titulo Caecilii.

HOC EST FACTUM *monumentum* MAARCO CAICILIO.

Ex tabula Regilli.

* Ductu auspicio *imperio* felicitate ejus.

Dvello magno *dirimendo*, regibus subigendis.

Ex tabula Gracchi.

.... *imperio auspicioque* legio exercitusque.

Ex tabula Mummii.

DUCTU, AUSPICIO *imperioque* EJUS ACHAJA CAPTA.

OB HASCE RES *bene* GESTAS, QUOD IN BELLO VORAT*.

Ex Livii Odyssea.

Atque escas *habe[a]*mus mentionem

Ex Naevii Bello Poenico.

[Ut] septimum *decimum* annum ilico sed[er]ent.

Magnam domum *decoremque* ditem vexarant.

Flentes ambae, *abcentes* lacrimis cum multis.

Simul alius *aliunde* rumitant inter se.

In hemistichio altero.

Ex vaticiniis.

Ferisque quae incolunt terras, iis *fuat* esca.

Ex elogio Barbatii.

GNAIVOD PATRE PROGNATUS, FORTIS VIR *sapiensque*.

Ex titulo Caecilii.

BENE REM GERAS ET VALEAS, DORMIAS *sine* QURA.

* Hic lectio immutata.

Ex tabula Glabronis.

Fundit, fugat, prosternit maximas *legiones*.

Ex tabula Regilli.

Dvello magno dirimendo, regibus *subigendis*.

Ex Livii Odyssea.

Apud nympham Atlantis filiam *Calypsonem*.
Celsosque oeris arüaque putria et *mare* magnum.
..... sic *quoque* fitum est.

Ex Naevii Bello Poenico.

Superbiter contemptim conterit *legiones*.
Summe deum regnator, quianam [me] **genuisti*?
Quam cum stupro redire ad suos *popularis*.
..... senex fictus *pietati*.

Ex carmine rusticorum.

Hiberno puluere, verno luto, *grandia* farra.

Thesis sublata.

In hemistichio priore.

Ex carmine Arvalium.

SEMUNIS AL'TERNEI ADVOCAPIT CONCTOS.

Ex vaticiniis.

.... deferet' amnis in pontum magnum.
Ex terra fru'gifera, piscibus atque avibus.
? Ex ea tibi, his' quae nunc panduntur fati.
Sacraque patria', quorum ob* cura missa.

Ex elogio L. Scipionis Cn. f. Cn. n.

AETATE QUOM' PARUA POSIDET HOC SAXSUM.

Ex tabula Regilli.

Equitatu elephan'tisque *cum omnibus sociis.

Ex tabula Gracchi.

? Plenissimum' praeda domum reportavit.
Iterum triumphans in urbem Romam redi[i]t.

* Hic lectio immutata.

Ex dedicatione Vertulejorum.

DONU DANUNT HERCLEI★ MAXSUME MERETO.

Ex Livii Odyssea.

? Matrem [meam]• proeituni plurimi venerunt.
 ? [Aut] in Pylum ad•veniens aut ibi ommentans.
 Tumque remos• jussit re[l]ligare struppis.
 ? Ibidemque vir• summus, adprimus, Patric[o]les.
 ? Utrum genua am•ploctens virginem oraret.
 ? Simul ac lacrimas• de ore noegeo deterisit.
 ? Topper facit• homines¹ ut [p]rius fuerunt.

Ex Naevii Bello Poenico.

? Ibi foras• cum auro illine exhibant.
 ? Inerant signa ex•pressa quo modo Titani.
 ? Multi alii e• Troja strenui viri.
 ? Prima incedit• Cereris Proserpina puer.
 ? Irque★ susum ad• caelum sustulit suum rex★.
 ? Postquam avem a•spexit in templo Anchisa.
 ? Ei venit in• mentem hominum fortunas.
 Res divas e•dicat, praedicat castus.
 Magnum stuprum• populo fieri per gentis.
 ? Apud emporium in• campo, hostium pro moene.
 ? Silūiculae• homines¹ bellicque inertes.
 ? Sanctus Jove★ pro•gnatus Putius Apollo.
 Plerique omnes• subigunt sub suum iudicium.

Ex Naevii epigrammate.

Itaque postquam est• Orei★ traditus thesauro.

In hemistichio altero.

Ex carmine Arvalium.

? INCURRERE IN• PLEORIS.

Ex vaticiniis.

Campum, milliaque ★ multa occisa• tua.
 deferet amnis in pontum• magnum.
 Caro tua, nam mihi ita Juppiter• fatust.

★ Hic lectio immutata.

1. Num *homōnes*?

Hostem, Romani, si ex agro * pellerē vultis,
 Vomicam quae gentium venit [ea] longe,
 Apollini vovendos censeo ludos.
 Quotannis comiter Apollini fiant;
 Cum[e] populus dederit ex publico partem,
 Privati uti conferant pro se atque suis;
 Iis ludis faciendis praeerit praetor*
 Qui jus populo plebeique [is] dabit summum.
 Decemviri graeco ritu hostiis *faciant.
 Hoc si recte facitis*, gaudebitis semper
 Fietque res* melior, nam is divus exstinguet
 Vestros qui campos pascunt placide perdvelles*.

Cave in mare manare suo flumine siris*.
 rivis exstingues.
 Tum tu insiste audax hostium muris,
 Memor, quam per tot annos obsides urbem,
 Ex ea tibi, his quae nunc panduntur fatis,
 Victoriā datam; *dūello perfecto
 ? Donum amplum victor ad mea templa¹ portato,
 Sacraque patria, quorum ob cura missa*,
 *Ea in[du]staurata, ut assolet, facito.

Ex elogio Calatini.

..... plurimae consentiunt gentes.

Ex elogiis Scipionum.

QUOJUS FORMA VIRTUTEI PARISUMA FUIT.
 TAURASIA, CISAUNA SAMNIO CEPIT.

MORS PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA BREVIA.
 QUIBUS SEI IN LONGA LICUISET TIBE UTIER VITA.
 QUA RE LUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, RECIPIT.

MAGNA SAPIENTIA MULTASQUE VIR'TUTES.

Ex titulo Caecilii.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM MAARCO CAI'CILIO.

Ex tabula Regilli.

? Inspectante ipso Antiocho, exercitu omni,
 Equitatu elephantisque *cum omnibus sociis.
 captae duae quadraginta.

* Hic lectio immutata.

1. Num *tempula*?

Ex tabula Graechi.

? In ea provincia caesa * hostium aut' capta.
 Plenissimum praeda domum reportavit.
 Cujus rei ergo hanc tabulam *Jovi dedit' donum.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES BENE GESTAS, QUOD IN BELLO VORAT*.

Ex dedicatione Vertulejorum.

? QUOD RE SUA DIFEIDENS ASPERE A*FLEICTA.
 DONU DANUNT HERCLEI* MAXSUME' MERETO.
 SEMOL TE ORANT, SE VOTI CREBRO CON'DEMNES.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis stuprique ferociae pariat.
 Inimicis si es commentus, nec libens' aequae.

Ex Livii Odyssea.

Neque enim te oblitus sum, Laertiae noster.
 ? Argenteo pulbro, aureo et' glutro.
 ? Aut in Pylum adveniens aut ibi ommentans.
 ? Utrum genua amplexens virginem oraret.
 ? ... toppe confringent inportunae undae.
 Nam divina Monetas filia docuit.
 Toppe citi ad aedis venimus' Circae.
 cum socios' nostros.
 At celer hasta* perrumpit pectora' ferro.
 ... affatim edi, bibi, lusi.

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum sectam sequuntur multi mortales.
 Ibi foras cum auro illi[n]e exhibant.
 Runcus atque Purpureus, filii Terras.
 Multi alii e Troja strenui viri.
 ? Blande et docte percontat, Aeneas quo pacto.
 Prima incedit Cereris Proserpina puer.
 ? Postquam avem aspexit in templo Anchisa.
 Censet eo venturum obviam Poenum.
 In auream *molabat victimam pulchram.
 Reconciliat captivos plurimos idem.
 Ei venit in mentem hominum fortunas.
 Honerariae honestae stabant in flustris.
 Magnam domum decoremque ditem vexarant.

* Hic lectio immutata.

Res divas edicit, praedicat castus.
 ?..... amborum uxores.
 Flentes ambae, abeuntes lacrimis cum multis.
 ? Patrem suum supremum optimum appellat.
 ? Seseque ii perire mavolunt ibidem.
 Sin illos deserant fortissimos viros
 ? Magnum stuprum populo fieri per gentis.
 Simul dvona eorum portant ad navis,
 Multa alia in isdem inseriuntur.
 Cum tu arquiteuens sagittis pollens Dea[na].

Aliunde.

Novum vetus* bibo, novo veteri* medeor.

In hemistichio utroque.

Ex vaticiniis.

..... deferet amnis in pontum magnum.
 ? Ex ea tibi, his quae nunc panduntur fatis.
 ? Sacraque patria quorum ob* cura missa.

Ex tabula Regilli.

Equitatu elephan-tisque *cum omnibus sociis.

Ex tabula Gracchi.

? Plenissimum praeda domum repotavit.

Ex dedicatione Vertulejorum.

DONU DANUNT HERCLEI* MAXSUME MERETO.

Ex Livii Odyssea.

? [Aut] in Pylum adveniens aut ibi ommentans.
 ? Ibidemque vir summus, adprimus, Patroclus.
 ? Utrum genua amplotens virginem oraret.
 ? Topper facit homines ut [p]rius fuerunt.

Ex Naevii Bello Poenico.

? Ibi foras cum auro illi[n]c exhibant.
 ? Inerant signa expressa quo modo Titani.
 ? Multi alii e Troja strenui viri.
 ? Prima incedit Cereris Proserpina puer.
 ? Postquam avem aspexit in templo Anchisa.

? Ei venit in mentem hominum fortunae.

Res divae edicit, praedicat castus.

? Magnum stuprum populo fieri per gentis.

Plerumque ita melius leges, si in priore vel altero hemistichio solo vel in neutro theses suppresseris. Tamen exemplum ex dedicatione Vertulejorum dubitationem vix admittit (nam quod HERGOLEI in lapide, non *Herclei* scriptum est, non magni momenti est). Ergo male in vaticinio versum ...*deferet amnis*, in tabula Regilli versum *Equitatu*, apud Naevium versum *Res divas* immutare velles.

C. — Theses hemistichiorum antepaenultimae.

Hae persaepe in hemistichio priore, in altero tantum non semper sunt breves, nisi ubi thesis paenultima deest. Tamen exempla sunt pauca quidem, sed certa, etiam paenultima non sublata, in quibus antepaenultima aut producit aut solvitur. Rem primus perspexit Korsch; exempla regulae a se inventae contraria frustra remove cupiit.

Theses hemistichiorum antepaenultimas non suppressi demonstratum est in Libro nostro Priore sub § 2 c (supra p. 66-67).

Thesis brevis.

In hemistichio priore.

Ex carminibus Saliorum.

? Divum em *pa*[trem] cante, divum deo supplicate.

Cume *tonas*, Leucetie, pra*i* tet tremonti.

Ex vaticiniis.

..... *deferet amnis* in pontum magnum.

Ferisque quae incolunt terras, iis fuit esca

Caro *tua*, nam mihi ita Juppiter fatust.

Apollini vovendos censeo ludos.

Decemviri graeco ritu hostiis * faciant.
 Fietque res* melior, nam is divus exstinguet.
 Ne ninculus mederi queat.....

Romane, aquam Albanam cave lacu contineri.
 Ex ea, tibi his quae nunc panduntur fatis,
 Victoriā datam; duello perfecto.

Ex elogiis Scipionum.

CORNELIUS LUCIUS SCIPIO BARBATUS,
 GNAIVOD PATRE PROGNATUS, FORTIS VIR SAPIENSQUE.
 TAURASIA, CISAUNA SAMNIO CEPIT.

QUA RE IUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, RECIPIT.

AETATE QUOM PARUA POSIDET HOC SAXSUM.
 IS HIC SĪTUS, QUEI NUNQUAM VICTUS EST VIRTUTEI.
 Quantam columnam, quae res tuas gestas loquatur?

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum regias refregit.

Ex titulo Caecilii.

BENE REM GERAS ET VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

Ex tabula Glabrionis.

Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

Ex tabula Regilli.

Ibique eo die naves longae.....
 Caput patrandae pacis haec pugna exeunti.

Ex tabula Gracchi.

Exercitum... saluomque atque incolumem.
 Plenissimum praeda domum reportavit.
 Iterum triumphans in urbem Romam redi[i]t.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES BENE GESTAS, QUOD IN BELLO VORAT*.

Ex dedicatione Vertulejorum.

QUOD RE SUA DIFEIDENS ASPERE AFLEICTA,
 PARENS TIMENS HEIC VOVIT, VOTO HOC SOLUTO.
 DONU DANU HERCLEI* MAXSUME MERETO.

* Hic lectio immutata.

Ex Livii Odyssea.

Virum *mihi*, Camena, insece versutum.
 Argenteo polubro, aureo et glutro.
 Tuque *mihi* narrato omnia disertim.
 Matrem [*meam*] procitum plurimi venerunt.
 Quando *dies* adveniet quem profata Morta est.
 [Aut] in *Pylum* adveniens aut ibi ommentans.
 ? *Ibidemque* vir summus, adprimus, Patricoles.
 Celsosque ocris arüaque putria et mare magnum.
 Ibi *manens* sedeto, donicum videbis.
 ? Namque **nihilum* pejus macerat hominem.
 Topper *facit* homines, ut [p]rius fuerunt.
 Topper *citi* ad aedis venimus Circae.

Ex Naevii Bello Poenico.

Ibi *foras* cum auro illi[n]c exhibant.
 Bicorpores Gigantes magnique Atlantes.
 Exerciti in ex- -peditionem ducit.
 Silüicolae homines bellicque inertes.
 ? Sanctus *Jove** prognatus Putius Apollo.
 Postquam avem aspexit in templo Anchisa.
 In auream *molabat victimam pulchram.
 Exta ministratores.....
 Victoribus danunt.....
 Rem *hostium* conciunat.....
 Censet eo venturum obviam Poenum.
 [Ut] *septimum* decimum annum ilico sed[er]ent.
 Superbiter contemptum conterit legiones.
 Honerariae honustae stabant in flustris.
 Summe *deum* regnator, quianam [me] genuisti ?
 Novem *Jovis* concordēs filiae sorores.
 Patrem suum supremum optimum appellat.
 Seseque *ii* perire mavolunt ibidem
 Quam cum *stupro* redire ad suos popularis.
 Magnum *stuprum* populo fieri per gentis.
 Simul *dvona* eorum portant ad navis.
 Magni *metus* tumultus pectora possidit.
 Deum adlocutus summi deum regis fratrem.

Versus Metellorum.

Dabunt *malum* Metelli Naevio poetae.

Aliunde.

Septem *diebus* *te calo, Juno Covella.
 Vetus *novum** bibo, veteri novo* medcor.

* Hic lectio immutata.

In hemistichio altero.

Hic curavimus versus, in quibus thesis paenultima sublata est, typhothetarum opera a reliquis distingui; nam paulum ad dexteram partem promoti sunt.

Ex carmine Arvalium.

..... INCURTERE IN PLEORIS.
? LIMEN SALI, STA, BERBER.
SEMUNIS ALTERNEI ADVOCAPIT CONCTOS.

Ex vaticiniis.

Ex terra frugifera, piscibus atque avibus
Ferisque quae incolunt terras, iis fuat esca
Caro tua, nam mihi ita Juppiter fatust.

Hostem, Romani, si ex agro pellere vultis,
Vomicam quae gentium venit [e]a longe,
Apollini vovendos censeo ludos:
Quotannis comiter Apollini fiant;
Cum[e] populus dederit ex publico partem.
Iis ludis faciendis praeerit praetor
Qui jus populo plebeique [is] dabit summum;
Decemviri graeco ritu hostiis faciant;
Hoc si recte facitis, gaudebitis semper
Fietque res melior, nam is divus exstinguet.

Cave in mare manare suo flumine siris.
Tum tu insiste audax hostium muris,
Memor, quam per tot annos obsides urbem.
Donum amplum victor ad mea templa portato.
Ea in[du]staurata ut assolet facito.

Ex elogiis Calatini et Scipionum.

..... plurimae consentiunt gentes.

HONC OINO PLOIRUME COSENTIONT R[OMAI].
LUCIOM SCIPIONE FILIOS BARBATI.
? CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC FUET A[PUD VOS],
? HEC CEPIT CORSICA ALERIAQUE URBE....

CORNELIUS LUCIUS Scipio BARBATUS.
? GNAIVOD PATRE PROGNATUS, FORTIS VIR SAPIENSQUE,
QUOJUS FORMA VIRTUTEI PARISUMA FUIT,

* Hic lectio immutata.

? CONSOL, CENSOR, AIDILIS QUEI *fuit* APUD VOS,
 TAURASIA, CISAUNA *Samnio** CEPIT.
 SUBIGIT OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT.

QUEI APICE INSIGNE DIALIS FLAMINIS GESISTEI,
 MORS PERFECIT TUA UT ESSENT *omnia** BREVIA,
 HONOS, FAMA VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE INGENIUM;
 QUIBUS SEI IN LONGA LICUISET TIBI *utier** VITA,
 FACILE FACTEIS SUPERASES GLORIAM MAJORUM;
 QUA RE LUBENS TE IN GREMIU, *Scipio**, RECIPIT
 TERRA, PUBLI, PROGNATUM *Publio*, CORNELI.

MAGNA SAPIENTIA MULTASQUE VIR-TUTES
 AETATE QUOM PARUA POSIDET HOC SAXSUM,
 QUOEI VITA DEFECIT, NON *honos*, HONORE;
 IS HIC SITUS, QUEI NUNQUAM *victus* EST VIRTUTEI.
 ANNOS GNATUS XX IS *loceis* MANDATUS.

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum *regias* refregit.

Ex titulo Caecilii.

HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD MEAS *restitistei* SEEDES.
 BENE REM GERAS ET VALEAS, *dormias* SINE QURA.

Ex tabula Glabronis.

Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

Ex tabula incerta.

Magnum numerum triumphat *hostibus* devictis.

Ex tabula Regilli.

Ductu, auspicio, imperio, *felicitate** ejus.
 Inter..... Ephesum, *Samum** Chiumque,
 Inspectante ipso Antiocho, *exercitu** omni,
 Equitatu elephantisque *cum omnibus** sociis.
 duae *quadra**ginta.
 Dvello magno dirimendo, *regibus* subigendis.
 Ejus rei ergo aedem Laribus *Permarinis* vovit.

Ex tabula Graechi.

In ea provincia caesa* *hostium** aut capta.
 adque liberatis.
 Plenissimum praeda domum *repor**tavit,
 Cujus rei ergo hanc tabulam Jovi *dedit** donum.

* Hic lectio immutata.

Ex tabula Mummii.

DUCTU AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.
HANC AEDEM ET SIGNUM HERCLIS* VICTORIS IMPERATOR.

Ex dedicatione Vertulejorum.

QUOD RE SUA DIFEIDENS ASPERE A'FLEICTA.
DECUMA FACTA POLOUCTA LEIBEREIS LUBENTES
DONUM DANUNT HERCLEI* MAXSUME* MERETO.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis stuprique ferocia pariat.
Amicum cum vides obliscere* miserias,
Inimicis si es commentus, nec libens* aequo.

Ex Livii Odyssea.

Virum mihi, Camena, insece versutum.
Pater noster, Saturni filie....
Mea puer, quid verbi ex tuo ore....?
Neque enim te oblitus sum, Laertie* noster.
Argenteo polubro, aureo et glutro.
Tuque mihi narrato omnia disertim.
Matrem [meam] proci tum plurimi venerunt.
Quando dies adveniet quem profata Morta est.
[Aut] in Pylum adveniens, aut ibi ommentans.
Tumque remos jussit re[li]igare struppis.
Atque escas hab[e]amus mentionem....
Partim errant, nequino[n]t Graeciam redire.
Apud nympham Atlantis filiam Calypsonem.
Celsosque ocris aruaque putria et mare magnum.
Utrum genua amplexens virginem o'aret.
Ibi manens sedeto donec videbis
Me carpento vehente in domum venisse.
Simul ac lacrimas de ore no'geo deterisit.
Namque nihilum pejus macerat hominem*.
..... affatim edi, bibi*, lusi.
..... Mercurius, cumque eo filius Latonas.
Nam divina Moneta filia docuit.
..... inferus an superus
Tibi deus fer[ebat] funera, Ulixes?
Topper facit homines ut [p]rius fuerunt.
Topper citi ad aedis venimus* Circae.
..... vecorde et malefica vacerra.
? At celer hasta* perrumpit pectora ferro.

* Hic lectio immutata.

Ex Livii carmine in Junonem reginam.

Sancta puer, Saturni filia, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.

Inerant signa expressa quo modo Titani.

Runcus atque Purpureus filii Terras.

?..... Manius Valerius consul partem

Exerciti in ex- -peditionem ducit.

Multi alii e Troja strenui viri.

Deinde pollens sagittis inclitus arquitenens

Sinctus Jove prognatus Putius Apollo.

Jamque ejus mentem fortuna fecerat quietem.

Prima incedit Cereris Proserpina puer.

Irque susum ad caelum sustulit suum rex.

Sacra in mensa Penatium ordine ponuntur.

In auream molabat victimam pulchram.

..... simul atrociam porricerent.

Vicissatim volui victoriam.....

Virum praetor adveniens auspicat auspicium.

Censet eo venturum obviam Poenum.

[Ut] septimum decimum annum ilico sed[er]ent.

Superbiter contemptim conterit legiones.

Id quoque paciscunt, moenia.....

Reconciliat captivos plurimos idem.

Sicilienses paciscit obsides ut reddant.

Fames acer augescit hostibus...

?Plerique omnes subigunt sub suum iudicium.

Quod bruti, nec satis sardare queunt.....

Noctu Trojad exhibant capitibus opertis.

Ferant pulchras creterras, aureas lepidas.

Novem Jovis concordēs filiae sorores.

Patrem suum supremum optimum appellat.

Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt.

Seseque ii perire mavolunt ibidem

Quam cum stupro redire ad suos popularis.

Sin illos deserant fortissimos viros,

Magnum stuprum populo fieri per gentis.

Apud emporium in campo hostium pro moene.

Multa alia in isdem inseri nuntur.

Magni metus tumultus pectora possidit.

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales si foret fas flere,

Flerent divae Camenae Naevium poetam ;

Itaque postquam est Orci traditus thesauro.

Versus Metellorum.

Dabunt malum Metelli Naevio poetae.

Ex Carmine Priami et carmine incerto.

Veteres Casmenas, cascās res, volo profari.

Cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

Aliunde.

Vetus novum* bibo, veteri novo* medeor.

Thesis longa.

In hemistichio priore.

Ex carmine Arvalium.

SEMUNIS ALTERNEI ADVOCAPIT CONCTOS.

Ex vaticiniis.

Amnem, Trojugena, fuge Cannam, ne te alienigenae

*Manus *cogant* in campo Diomedis conserere.

Sed neque *credes* tu mihi donec compleris sanguis

Campum, *milliaque** multa occisa tua.

Ex terra frugifera, piscibus atque avibus.

Hostem, *Romani*, si ex agro* pellere vultis,

Vomicam *quae* gentium venit [ea] longe.

Quotannis comiter Apollini fiant.

Iis *ludis* faciendis praeerit praetor.

Hoc si *recte* facitis*, gaudebitis semper.

Vestros *qui** campos pascunt placide perdvelles.

Manu *emissam* per agros rigabis.....

Tum tu *insiste* audax hostium muris,

Memor, *quam* per tot annos obsides urbem.

Donum *amplum* victor ad mea templa portato.

Ea* in[du]staurata ut assolet facito.

Ex elogiis Scipionum.

HONG OINO PLOIRUME COSENTIONT R...

LUCIOM SCIPIONE FILIOS BARBATI.

CONSOL, censor, AIDILIS HIC FUET A...

HEC CEPIT CORSICA ALERIAQUE URBE...

DEDET TEMPESTATEBUS AIDE MERETO...

QUOJUS *forma* VIRTUTEI PARISUMA FUIT.

CONSOL, *censor*, AIDILIS QUEI FUIT APUD VOS.

SUBIGIT OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT.

QUEI APICE INSIGNE DIALIS FLAMINIS GESISTEI,
MORS PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA BREVIA,
HONOS, *fama* VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE INGENIUM.

QUIBUS SEI IN *longa* LICUISET TIBE UTIER VITA,

FACILE *facteis* SUPERASES GLORIAM MAJORUM.

TERRA, *Publi*, PROGNOTUM PUBLIO, CORNELI.

QUOEI VITA DEFECIT, NON HONOS HONORE.

ANNOS *gnatus* XX IS LOCEIS MANDATUS.

NE QUAIRATIS HONORE, QUEI MINUS SIT MANDATUS.

Ex titulo Caecilii.

HOC EST *factum* MONUMENTUM MAARCO CAICILIO.

HOSPES, *gratum* EST QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEEDES.

Ex tabula Regilli.

Classis *regis* Antiochi.....

Inspectante ipso Antiocho, exercitu omni.

Ea *pugna* pugnata rex Antiochus regnumque.

Dvello *magno* dirimendo, regibus subigendis.

Ejus rei *ergo* aedem Laribus Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

Populi *romani*..... Sardiniam subegit.

In ea *provincia* caesa* hostium aut capta.

Supra *octoginta* millia.....

Re *felicissime* gesta.....

Ex tabula Mummii.

CORINTO DELETO ROMAM REDIEIT TRIUMPHANS.

HANC AEDEM *et* SIGNU HERCLIS* VICTORIS IMPERATOR.

Ex dedicatione Vertulejorum.

DECUMA *facta* POLOUCTA LEIBEREIS LUBENTES.

SEMOL TE ORANT, SE VOTI CREBRO CONDEMNES.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid *fraudis* stuprique ferocia pariat.

* Hic lectio immutata.

Amicum cum vides, oblescere miserias.
Inimicis * si es commentus, nec libeus aequae.

Ex Livii *Odyssea*.

Pater noster, Saturni filie ...
 Quae haec *daps* est? qui festus dies ...?
 Tumque remos jussit re[lligare] struppis.
 Atque escas hab[e]amus mentionem...
 Partim errant, nequino[n]t Graeciam redire.
 Apud *nympham* Atlantis filiam Calypsonem.
 Me *carpento* vehente *in domum venisse.
 Nexabant multa inter se flexu nodum dubio.
 Nam divina Monetas filia docuit.
 Quoniam *audivi*, paucis gavisus
 Mandiss[et] impius Cyclops.....
 At celer *hasta** perrumpit pectora ferro.
 Carnis vinumque quod libabant anclabatur.

Ex Naevii *Bello Poenico*.

Eorum *sectam* sequuntur multi mortales.
 Inerant signa expressa, quo modo Titani.
 Runcus atque Purpureus, filii Terras.
 Blande et docte percontat, Aenes quo pacto
 Trojam urbem liquerit
 Prima *incedit* Cereris Proserpina puer.
 Deinde *pollens* sagittis inclitus arquitenens.
 Sacra in *mensa* Penatium ordine ponuntur.
 Irque susum ad caelum sustulit suum rex.
 Vicissatim volui victoriam.....
 Virum *practor* adveni[ens] auspicat auspiciu[m].
 Sicilienses paciscit obsides ut reddant.
 Fames acer augescit hostibus.....
 Plerique omnes subigunt sub suu[m] iudiciu[m].
 Quod *bruti*, nec satis sardare queunt.....
 Res divas edicit, praedicat castus.
 Neptunum regnatorem marum.....
 Noctu Trojad exhibant capitibus opertis.
 Flentes *ambae*, abeuntes lacrimis cum multis.
 Ferunt *pulehras* cretarras, aureas lepistas.
 Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt.
 Sin illos deserant fortissimos viros.
 ?Cum tu *arquitenens* sagittis pollens Dea[na].

Naevii epigramma.

Immortales mortales si foret fas flere,

Flerent *divae* Camenae Naevium poetam :
Itaque *postquam* est Orei traditus thesauro,
Obliti sunt Romae loquier lingua latina.

Ex carmine incerto.

Cum *victor* Lemno classem Doricam appulisset.

Aliunde.

Terra *pestem* teneto, salus hic[e] maneto.
Hiberno puluere, verno luto, grandia farra.
Tum patriae compotem me numquam siris esse.

In hemistichio altero.

Ex carminibus Saliorum.

? Divum em pa cante, divum *deo* supplicate.

Ex vaticiniis.

Amnem, Trojugena, fuge Cannam, *ne* te alienigenae
★Manus cogant in campo Diomedis conserere.
Sed neque credes tu mihi, donec *compleris* sanguis.
Campum, milliaque★ multa *occisa* tua
.... deferet amnis in *pontum* magnum.
Privati uti conferant pro se *atque* suis
Vestros★ qui campos pascunt placide per·dvelles.
..... *rivis* ex·stingues.
Ex ea tibi, his quae nunc *panduntur* fatis,
Victoriam datam; ★*düello* per·fecto.
Sacraque patria, quorum ob★ *cura* missa.

Ex elogio Africani.

Quantam columnam, quae res tuas *gestas* loquatur?

Ex titulo Caccilii.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM MAARCO CAI·CILIO.

Ex titulo Quinctii.

Jovis pater atque divi *omnes* hoc dederunt.

Ex tabula Regilli.

Caput patrandae pacis haec *pugna* exeunti.

★ Hic lectio immutata.

Ex tabula Gracchi.

[Ductu], imperio auspicioque legio exercitusque.
Iterum triumphans in urbem Romam red[i]it.

Ex tabula Mummii.

OB HASCE RES BENE GESTAS, QUOD IN bello VORAT*.

Ex dedicatione Vertulejorum.

? PARENS TIMENS HEIC VOVIT, voto HOC SOLUTO.

SEMOL TE ORANT, SE VOTI CREbro CONDEMNES.

Ex Appii Sententiis.

?..... qui animi compotem esse.

Ex Livii Odyssea.

Ibidemque vir summus, adprimus, Patricioles.

? Igitur demum Ulixi cor frixit prae pavore.

Quamde mare saevum ; vir[es] et cui sunt magnae,

..... topper confringent inportunae undae.

Nexabant multa inter se flexu nodum* dubio.

? Quoniam audiui, paucis gavisi....

? At celer hasta volans perrumpit pectora ferro.

Carnis, vinumque quod libabant, anclabatur.

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum sectam sequuntur multi mor'tales.

Ibi foras cum auro illi[n]c ex'ibant.

Bicorpores Gigantes magnique Atlantes.

Siliicolae homines bellique inertes.

.... ex auro vestemque citrosam.

Cum tu arquitenens sagittis pollens Dea[na].

? Blande et docte percontat, Aenes quo pacto.

? Amnullus ; gratulabat* divis.....

Postquam avem aspexit in templo Anchisa.

Exercitu insulam integram urit, populat*, vastat.

Ei venit in mentem hominum fortunae.

Honerariae honustae stabant in flustris.

Magnam domum decoremque ditem verxarant.

Res divas edicit, praedicit castus.

..... senex fretus pietati

Deum adlocutus, summi deum regis fratrem.

Summe deum regnator, quianam [me] genuisti ?

* Hic lectio immutata.

..... *amborum uxor*es.

Plentes *ambae*, abeuntes *lacrimis* cum multis.

Simul *dvona* eorum *portant* ad navis.

Redeunt, referunt *petita* *rumore* secundo.

Ex Nævii epigrammate.

Obliti sunt Romæ loquier *lingua* latina.

Aliunde.

..... calo, *Juno* Covella.

Terra pestem teneto, salus *hic[e]* maneto.

Tum patriæ compotem me *numquam* siris esse.

Thesis solula.

In hemistichio priore.

Ex vaticiniis.

Cum[e] *populus*¹ dederit ex publico partem,

Privati *uti* conferant pro se atque suis.

Qui jus *populo*¹ plebei que [is] dabit summum.

Sacra que *patria*, quorum ob* cura missa.

Ex elogiis Scipionum.

MAGNA *sapientia* MULTASQUE VIRTUTES.

Quantam *statuam* faciet [tibi] *populus* Romanus?

Ex titulo Eurysacis.

EST HOC *monimentum*.....

Ex titulo Quinctii.

Ut[i] *Titus* Quinctius dictator.....

Ex tabula incerta.

Magnum *numerum* triumphat hostibus devictis.

Ex tabula Regilli.

*Ductu, *auspicio*, imperio, felicitate ejus.

Equitatu *elephantis*que *cum omnibus sociis.

1. An *poplus*, *poplo*?

* Illic lectio immutata.

Ex tabula Gracchi.

[Ductu], imperio auspicioque legio exercitusque.

Ex tabula Mummii.

DUCTU, AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.

Ex Livii Odyssea.

Utrum *genua* amplexus virginem oraret.

Simul ac *lacrimas* de ore noceo detergit.

Ex Naevii Bello Poenico.

Multi *alii* e Troja strenui viri.

? *Exercitus* insulam integram urit, populat*, vastat.

Reconciliat captivos plurimos idem.

Simul *alius* aliunde rumitant inter se.

Apud emporium in campo, hostium pro moene.

Multa *alia* in isdem inseruntur.

? Cum tu *arquitena* sagittis pollens Dea[na].

Redeunt, referunt petita rumore secundo.

In hemistichio altero.

Ex carminibus Saliorum.

? Divum em pa cante, divum deo supplicate.

Ex vaticinio.

Romane, aquam Albanam cave lacu contineri.

Ex elogiis Scipionum.

DEDET TEMPESTATEBUS AIDEM mereto[D* VOTAM].

NE QUAIRATIS HONORE, QUEI minus SIT MANDATUS.

Quantam statuam faciet [tibi] *populus*¹ romanus?

Ex tabula Regilli.

Ea pugna pugnata rex Antiochus regnumque.

Ex tabula Gracchi.

Populi romani..... Sardiniam subegit.

* Hic lectio immutata.

† An *populus*?

Ex tabula Mummii.

CORINTO DELETO ROMAN *redieit* TRIUMPHANS.

Ex Livii Odyssea.

. cum *socios* nostros.

Ex Naevii Bello Poenico.

? transit *Melitam* Romanus.

Aliunde.

Novum vetu-★ *libo*, novo *veteri*★ *medeor*.
Hiberno puluere, verno *luto*, grandia *farra*.

D. — Anacrusis hemistichii prioris.

Anacrusis brevis.

Ex carminibus Saliorum.

? *Cune tonas*, *Leucetie*, praī *tet tremonti*.

Ex carmine Arvalium.

SATUR FU

Ex vaticiniis.

★*Manus cogant in campo Diomedis conserere*.
Ferisque quae incolunt terras, iis fuit esca
Caro tua, nam mihi ita Juppiter fatust.

Apollini vovendos censoo ludos,

★*Quotannis comiter Apollini fiant*

? *Cum[e] populus dederit ex publico partem.*

Iis ludis faciendis praeerit praetor.

Decemviri graeco ritu hostiis faciant.

Manu emissam per agros rigabis.

Memor, quam per tot annos obsides urbem.

Ex elogiis Scipionum.

DIGNORO OPTUMO FUISE VIRO.

HONOS, FAMA VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE INGENIUM

★ Hic lectio immutata.

Is hic situs, quei nunquam victus est virtutei.

Ex tabula Regilli.

Ibique eo die naves longae....

Caput patrandae pacis haec pugna exeunti.

Ex tabula Gracchi.

Supra octoginta millia....

Ex tabula Mummii.

CORINTO DELETO ROMAM REDIEIT TRIUMPHANS;

Ob HASCE RES BENE GESTAS QUOD IN BELLO VORAT.*

Ex dedicatione Vertulejorum.

PARENS TIMENS HEIC VOVIT, VOTO HOC SOLUTO.

SEMOL TE ORANT, SE VOTI CREBRO CONDEMNES.

Ex Appii Sententiis.

Amicum cum vides, obliscere miserias.

Ex Livii Olysea.

Virum mihi, Camena, insece versutum.

Pater noster, Saturni filie....

Mea puer, quid verbi ex tuo ore ... ?

Apud nympham Atlantis filiam Calypsonem.

Utrum genua amplotens virginem oraret.

Ibi manens sedeto, donicum videbis.

Tibi deus fer[eba]t funera, Ulixes.*

Ex Naevii Bello Poenico.

**Ibi foras cum auro illine exhibant.*

Bicorpores Gigantes magnique Atlantes.

Sacra in mensa Penatium ordine ponuntur;

In auream molabat victimam pulchram;*

?Rem hostium concinnat....

Vicissatim volui victoriam....

Virum praetor adveniens auspicat auspiciu.

Superbiter contemptim conterit legiones.

Reconciliat captivos plurimos idem.

Sicilienses paciscit obsides ut reddant.

?Ei venit in mentem hominum fortunas.

Fames acer augescit hostibus....

Deum adlocutus, summi deum regis fratrem.

* Hic lectio immutata.

*Ferunt pulchras creterras, aureas lepistas.
 Novem Jovis concordēs filiae sorores.
 Patrem suum supremum optimum appellat
 Simul alius aliunde rumitant inter se.
 Simul dvona eorum portant ad navis.
 Silüicolae homines bellique inertes.*

Versus Metellorum.

Dabunt malum Metelli Naevio poetae.

Aliunde.

Novum vetus bibo, novo veteri* medeor.
 ? Camille, metes.....*

Anacrusis longa.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, divum deo supplicate.

Ex carmine Arvalium.

SEMUNIS ALTERNEI ADVOCAPIT CONCTOS.

Ex vaticiniis.

*Amnem Trojugena fuge Cannam, ne te alienigenae.
 Sed neque credes tu mihi, donec compleris sanguis
 Campum, milliaque* multa occisa tua.
 Ex terra frugifera, piscibus atque avibus.
 Hostem, Romani, si ex agro pellere vultis.
 Privati uti conferant pro se atque suis.
 Qui jus populo plebei que [is] dabit summum.
 Hoc si recte facitis, gaudebitis semper
 Fietque res* melior, nam is divus exstinguet.
 *Vestros qui campos pascunt placide perdvelles.
 Ne ninculus mederi queat....
 Quamvis... dvonum negumate.
 Romane, aquam Albanam cave lacu contineri.
 Tum tu insiste audax hostium muris.
 Ex ea tibi, his quae nunc panduntur fati,
 Victoriam datam, düello perfecto
 Donum amplum victor ad mea temp'a portato.*

* Hic lectio immutata.

Ex elogiis Scipionum.

Hoc OINO PLOIRUME COSENTIONT R[OMAI].

LUCIOM SCIPIONE FILIOS BARBATI;

CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC FUET A[PUD VOS];

Hee CEPIT CORSICA ALERIAQUE URBE...

CORNELIUS LUCIUS SCIPIO BARBATUS,

Gnaivod PATRE PROGNATUS, FORTIS VIR SAPIENSQUE,

Quojus FORMA VIRTUTEI PARISUMA FUIT,

CONSOL, CENSOR, AIDILIS QUEI FUIT APUD VOS,

Taurasia, CISAUNA SAMNIO CEPIT.

Mors PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA BREVIA.

Qua RE LUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, RECIPIT

Terra, PUBLI, PROGNATUM PUBLIO, CORNELI.

MAGNA SAPIENTIA MULTASQUE VIRTUTES

Aetate QUOM PARUA POSIDET HOC SAXSUM,

Quoiei VITA DEFECIT, NON HONOS, HONORE.

ANNOS GNATUS XX IS LOCEIS MANDATUS,

Ne QUAIRATIS HONORE, QUEI MINUS SIT MANDATUS.

Quantam statuam faciet [tibi] populus romanus,

Quantam columnam, quae res tuas gestas loquatur?

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum regias refregit.

Ex titulo Caecilii.

Hoc EST FACTUM MONUMENTUM MAARCO CAICILIO;

HOSPES, GRATUM EST, QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEEDES.

Ex tabula Glabrionis.

Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

Ex tabula incerta.

Magnum numerum triumphat hostibus devictis.

Ex tabula Regilli.

* *Ductu*, auspicio, imperio, felicitate ejus.

Classis regis Antiochi

Inter ... Ephesum, Samum* Chiumque,

Inspectante ipso Antiocho, exercitu omni.

Ex tabula Gracchi.

Re felicissime gesta

*Exercitum... saluomque atque incolumem,
Plenissimum praeda domum reportavit.*

Ex tabula Mummii.

*DUCTU, AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.
Hanc AEDem ET SIGNu HERCLIS* VICTORIS IMPERATOR.*

Ex dedicatione Vertulejorum.

*Quod RE SUA DIFEIDENS ASPERE AFLEICTA.
DONU DANUNT HERCLEI* MAXSUME MERETO.*

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis stuprique ferocia pariat.

Ex Livii Odyssea.

*Argenteo polubro, aureo et glutro.
Tuque mihi narrato omnia disertim.
Quae haec daps est? qui festus dies?.....
Matrem [meam] procitum plurimi venerunt.
Quando dies adveniet quem profata Morta est.
Tumque remos jussit re[l]ligare struppis.
Atque escas habe[a]mus mentionem
Partim errant, nequinont Graeciam redire.
Celsosque ocris, arüaque putria, et mare magnum.
Me carpento vehente in domum venisse.
Namque nihilum pejus macerat *homonem
Quande mare saevum
Nexabant multa inter se flexu nodum dubio.
Nam divina Monetas filia docuit.
Topper facit homines ut [p]rius fuerunt.
Topper citi ad aedis venimus Cireae.
Mandisset impius Cyclops.....
At celer hasta perrumpit pectora ferro.
Carnis vinumque quod libabant anclabatur.*

Ex Livii carmine in Junonem reginam.

Saneta puer, Saturni filia, regina.

Ex Naevii Bello Poenico.

*Runcus atque Purpureus, filii Terras.
Deinde pollens sagittis inclitus arquiteuens.
Cum tu arquiteuens sagittis pollens Dea[na].
Exerciti in ex- -peditionem ducit.*

* Hic lectio immutata.

Multi alii e Troja strenui viri.
Blande et docte percontat, Aenes quo pacto
Trojam urbem liquerit....
Sanctus Jove prognatus, Putius Apollo.
Jamque ejus mentem fortuna fecerat quietem.
Prima incedit Cereris Proserpina puer.
**Irque susum ad caelum sustulit suum rex*.*
Postquam avem aspexit in templo Anchisa.
Extā ministratores.....
Victoribus danunt.....
Exercitu insulam integram urit, populat*, vastat.*
Censet eo venturum obviam Poenum.
Id quoque paciscunt, moenia.....
Magnam domum decoremque ditē vexarant.
Plerique omnes subigunt sub suum iudiciū.
Quod bruti, nec satis sardare queunt....
Res divas edicit, praedicat castus.
Summe deum regnator, quānam [me] genuisti ?
Noctu Trojad exhibant, capitibus opertis,
Flentes ambae, abeuntes lacrimis cum multis.
Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt.
Seseque ii perire mavolunt ibidem
Quam cum stupro redire ad suos popularis.
Sin illos deserant fortissimos viros,
Magnum stuprum populo fieri per gentis.
**Multa alia in isdem inserinuntur.*
Magni metus tumultus pectora possidit.
Neptunum regnatorem marum.....

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales si foret fas flere,
Flerent divae Camenae Naevium poetam.
Oblii sunt Romae loquier lingua latina.

Ex Carmine Priami et carmine incerto.

Et Pri[a]mum.....
Cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

Aliunde.

*Septem di-bus *te calo, Juno Covella.*
Terra pestem teneto, salus hic[e] maneto.
Hiberno puluere, verno luto, grandia farra.
Tum patriae compotem me numquam siris esse.

Anacrusis soluta.

Ex vaticiniis.

Vomicam quae gentium venit... longe.

? *Cave in mare manare suo flumine siris*.*
Sacraque patria, quorum ob cura missa.*

Ex elogiis Calatini et Scipionum.

? *Populi*¹ *primarium fuisse virum.*

Dedet TEMPESTATEBUS AIDE MERETO...

Subigit OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT.

QUEI apice INSIGNE DIALIS FLAMINIS GESISTEI.
Quibus SE IN LONGA LIQUISET TIBE UTILR VITA,
FACILE FACTEIS SUPERASES GLORIAM MAJORUM.

Ex titulo Caecilii.

Bene REM GERAS ET VALEAS, DORMIAS SINE QURA.

Ex tabula Regilli.

*Equitatu elephantisque, *cum omnibus sociis.*
 ? *Ea pugna pugnata rex Antiochus regnumque.*
 ? *Düello magno dirimendo, regibus subigendis.*
 ? *Ejus rei ergo aedem Laribus Permarinis vovit.*

Ex tabula Gracchi.

? *Populi*¹ *Romani..... Sardiniam subegit;*
In ea provincia caesa hostium aut capta.
Iterum triumphans in urbem Romam reliq[ui]t,
 ? *Cujus rei ergo hanc tabulam Jovi dedit* donum.*

Ex dedicatione Vertulejorum.

Decuma FACTA POLOUCTA LEIBEREIS LUBENTES.

Ex Appii Sententiis.

Inimicis si es commentus, nec libens aequae.

Ex Livii Odyssea.

Neque enim te oblitus sum, Laertie noster.
Ibidemque vir summus, adprimus, Patricoles.

* Hic lectio immutata.

1. An *popli*?

*Igitur demum Ulixi cor frixit prae pavore.
Quoniam audiui, paucis gavisus....*

Ex Naevii Bello Poenico.

*?Eorum sectam sequuntur multi mortales.
Inerant signa expressa, quo modo Titani.
Honorary honustae stabant in flustris.
Apud emporium in campo, hostium pro moene.
Redeunt, referunt petita rumore secundo.*

Ex Naevii epigrammate.

Itaque postquam est Orei traditus thesauro.

Ex Carmine Priami.

Veteres Casmenas, cascās res, volo profari.

E. — De anacrusi hemistichii alterius, quam post thesin pedis tertii Buecheler poni existimavit.

Putavit Franciscus Buecheler saturnios versus ita constitui posse, ut non solum deficiente pedis tertii thesi hemistichio alteri anacrusis adderetur, ut:

MAGNA SAPIENTI|a mul|TASQUE VIRTUTES,

sed etiam subjungeretur anacrusis thesi: quod si verum esset tales invenire deberemus versus:

Magnam sapienti|amque mul|tasque virtutes.

Sic igitur versus alterum et tertium tabulae Mummianae Buecheler scandere vult:

Co|RINTO| DE|leto Ro|MAM REDI|EIT TRI|UMPHANS|.
 Ob| HASCE| RES BENE| gestas quod| IN BEL|LO| VORAT|.

«*Percutitur*, ait, a *Ritschelio duriuscule*», quippe qui, sicut nos in hoc opere fecimus, voci *deleto* duas arses tribuerit in antepaenultima et in ultima syllaba. Duae igitur, quantum sciam, rationes afferri possunt quae Buecheleri opinionem

sustineant: quarum altera est, melius *deleto* in media quam in extremis percuti; altera, re vera post arsin thesinque GE-STAS in lapide etiam anacrusin quod exstare. Priori nos quidem ponderis aut parum aut nihil tribuimus; etenim, quid Latine duriusculum sit quid suavius, neque Germanis neque Gallicis auribus recte judicabitur; nec magis a poetis scenicis disci potest, qui versus a saturnio longe dissimiles soliti sunt condere. Nam in scenicis versibus bini pedes, singuli in saturnio metra singula efficiunt (supra p. 10-11, p. 43), itaque in scenicis versibus aliter efferuntur pedes pares, imparesque, uno eodemque modo in saturnio; praeterea quamquam ex versibus scenicis quidam caesuram post arsin habere possunt, tamen numquam ut saturnius habent post arsin tertiam. Sane alteri rationi multo plus inesse videbatur auctoritatis; nosque, etsi per se incredibile erat in uno versu duas deinceps theses poni (nam quod sic in Nibelungorum longis versibus fit diciturve fieri, nihil ad nos), tamen in certis fragmentis primum haesimus, timuimusque ne, quod animus quidem non timide rejiciebat atque respuebat, id vi et quasi violentia veritatis admittere cogeremur. At nobis tum de vi brevium breviantium nondum satis constabat; contra ubi intelleximus *quod in bello* nihil habere offensionis, eo tandem devenimus, ut viri doctissimi inventum prorsus repudiaremus. Sed ea rerum species est, ut dubitatio in animo legentium tolli nequeat, nisi sedulo omnia fragmenta percenseantur. Ergo hic versus congressimus, quotquot ad Buecheleranum exemplar non solum videntur feriri debere, sed etiam feriri possunt; qui sunt hi:

Ex carminibus Saliorum.

1 Divum em pa| cante, di|vum deo supplicate.

Ex carmine Arvalium.

2 ? NE VELUERIS|, Marmars, in|CURRERE IN PLEORIS¹.

1. Lapis NEVELVERVEMARMARSINSINGVREREINPLEORIS.

Ex vaticiniis.

- 3 Sed neque credes| *tu mihi* *do*|nec compleris sanguis.
 4 Caro tua|, *nam mihi* *ita*| Juppiter fatust.
 5 Hostem, Romani, si| *ex agro* *ex*|pellere vultis.
 6 Cum[e] populus| *dederit* *ex*| publico partem.
 7 Hoc si recte faci|*etis* *gau*|debitis semper.
 8 Fietque res|*melior*, *nam is*| divus exstinguet.
 9 Ne ninculus me|*deri* *que*|at...
 10 Romane, aquam Al|*banam* *ca*|ve lacu contineri.
 11 Cave in mare ma|*nare* *suo*| flumine siris.
 12 Ex ea tibi|, *his quae* *nunc*| panduntur fati.
 13 Ea in[du]stau|*rata* *ut*| assolet facito.

Ex elogiis Scipionum.

- 14 QUOJUS FORMA VIR|*tutei* *pa*|RISUMA FUIT.
 15 QUIBUS SEI IN LONGA LICU|*iset* *tibe*| UTIER VITA.
 16 NE QUAIRATIS HO|*nore* *quci*| MINUS SIT MANDATUS.
 17 Quantam statuam| *faciet* [*ti*|*bi*] populus romanus,
 18 Quantam columnam|, *quae res* *tu*|as gestas loquatur?

Ex tabula Regilli.

- 19 Ductu auspicio im|*perio* *fel*|licitate ejus.
 20 Inspectante ipso An|*tiocho*, *ex*|ercitu omni.
 21|*captae* *du*|ae quadraginta.
 22 Ea pugna pu|*gnata* *rex*| Antiochus regnumque.

Ex tabula Gracchi.

- 23 Plenissimum| *praeda* *do*|mum reportavit.
 24 Cujus rei ergo hanc| *tabulam* *Jo*|vi dedit donum.

Ex tabula Mummii.

- 25 CORINTO DE|*leto* *Ro*|MAM REDIEIT TRIUMPHANS.
 26 OB HASCE RES BENE| *gestas* *quod*| IN BELLO VO(VE)RAT.
 27 HANC AEDEM ET SIGNU| *Herc(u)lis* *Vi*|CTORIS IMPERATOR.

Ex Appii Sententiis.

- 28 Ne quid fraudis stu|*prique* *fel*|rocia pariat.

Ex Livii Odyssea.

- 29 Mea puer quid| *verbi ex* *tuo*| ore...
 30 Neque enim te obli|*tus sum*, *La*|lertie noster.

- 31 Quae haec daps est, qui| *festus* *di*|ps....
 32 Igitur demum U|*lixi* *cor*| frixit prae pavore.
 33 Nexabant multa in|*ter se* *fle*|xu nodorum dubio.
 34 ... Merenrius|, *cumque* *eo*| filius Latonas.

Ex Naevii Bello Poenico.

- 35 Prima incedit| *Cereris* *Pro*|serpina puer.
 36 Exercitu(s) insulam| *integram* *u*|rit, populatur, vastat.
 37 Vicissatim| *volui* *vi*|ctoriam.....
 38 Deum adlocutus|, *summi* *de*|um regis fratrem.
 39 Neptunum regna|*torem* *ma*|rum
 40 Qui ... mare su|*dantes* *e*|unt atque sedentes.

Ex Naevii epigramma'e.

- 41 Obliti sunt| *Romae* *loqui*|er lingua latina.

Aliunde.

- 42 Diebus te| *quinque* *ca*|lo, Juno Covella.
 43 Septem di|*bus te* *ca*|lo, Juno Covella.
 44 Terra pestem te|*ncto*, *sa*|lus hic[e] maneto.

Nunc eos versus singillatim inspiciemus. Praeterquam quod nonnulli ex emendatione sunt constituti (2.5.13.17. 19.20.24) plerique absque regula Buecheleri scandentur, modo concesseris in terminatione tertio ictu feriri posse voces spondiacas (1.2.21.23.27.37.41.42), vel in spondeum exeuntes (10.11.22.25.37), vel anapaesticas (6.8.17. 24.32.35.37), vel in anapaestum exeuntes (19), eodem ictu feriri posse monosyllaba (12.30.43) prioremque syllabam vocum iambicarum (3.4), in caesura hiari (29) et synaloepham fieri (13.20.34.36). Illa vero doctrina de *brevibus breviantibus*, de qua supra p. 26 ss., minima difficultate excusantur versus 9.10.11.13.14.15.16.18. 21.22.23.24.26.31.32.34.35.38.39.40.42.43.44: nam cur non in saturniis *marŭm* ut apud Plautum *virŭm*, cur non *parŭssima* ut apud Plautum *simŭllumae*? Jam igitur perpauci restant versus in quibus haerere possimus:

- 7 Hoc si recte facietis gaudebitis semper.
 28 Ne quid fraudis stuprique ferocia pariat.
 33 Nexabant multa inter se flexu nodorum dubio.
 36 Exercitu(s) insulam integram urit populatur vastat.

In 36 necesse est aliquid immutare (ut *populat* pro *populatur*); nam quis credet thesin tertii pedis novamque auacrusin tam arte conjungi in recitando, ut synaloepha fiat? In 33 fatemur emendationem a nobis comprobata *nodum* esse incertam; sed nihil prohibet quin sic legamus:

.....ne|xabant| multa in|ter se
Fle|xu no|dorum| dubio|.....

In 7 ergo et in 28 solis impedimur. Nam cum ante Appii versum legatur *qui animi compotem esse*, minime dubium est quin a voce *Ne* versus incipiat; pariter in vaticinio distinctio versuum certa est. At in utroque de ipsis vocibus vix dubitari potest aut de ordine vocum (nam *si hoc* pro *hoc si* nemo sani iudicii proposuerit); nisi quod his, a quibus Livius Macrobiusque vaticinium sumpserunt, propter insequens futurum *gaudebitis*, proclive fuit *facietis* pro *facitis* scribere; quod pravum fuit, cum in praesens tempus a vate Romani jubeantur (*conferant, faciant, non conferunto, faciunto*) aeque atque in futurum, contra in futurum tantummodo (*gaudebitis*) res prosperae promittantur. Reposito igitur *facitis* ab it Buechelerana anacrusis in thesin tertii pedis. Appii autem saturnium supra p. 37 ita legi jussimus, ut in *ferocia* secunda syllaba, quamquam natura producta, vi brevis breviantis corripereetur. Nam, puto, potius vetustissimo omnium Latinorum poetarum libertas inusitatio concedenda est, quam propter unum ejus poetae fragmentum lex per se veri dissimillima etiam aetati inferiori tribuenda.

§ 3. — De caesura.

Caesuram nos et pro *caesura* et pro *dihaeresi* promiscue dicimus; quo enim plura nomina praeter necessitatem adhibentur, eo sane scriptor doctior videri potest, at quae scribit intellectu fiunt difficiliora.

Caesura plerumque post tertii pedis thesin locatur; exempla afferre inutile est. Saepe tamen posita est post arsin longam. In uno ex vaticiniis Marcianis non dubitari potest quin caesura post arsin solutam locum habeat; qua forma fortasse etiam Naevius usus est. Semel in tabula triumphali Regilli post arsin solutam syllaba prioris hemistichii ultima synaloepham patitur ante alterius hemistichii anacrusin. Caesurae post arsin exempla haec sunt :

Caesura post arsin longam.

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, divum deo supplicate.

Ex carmine Arvalium.

..... INCURRERE IN PLEORIS.

? SATUR FU, FERE MARS, LIMEN SALI, STA BERBER.

Ex vaticiniis.

Ferisque quae incolunt terras, iis fuat esca.

? Hostem, Romani, si ex- agro -pellere¹ vultis,

Vomicam quae gentium venit [ea] longe.

Quotannis comiter Apollini fiant;

Cum[e] populus dederit ex publico partem,

Privati uti conferant pro se atque suis.

Hoc si recte facitis² gaudebitis semper.

Fietque res³ melior, nam is divus exstinguet.

? Quamvis †moventium dvonum negumate.

Romane, aquam Albanam cave lacu contineri.

Manu emissam per agros rigabis [rivis rite].

Victoriam datam, ⁴düello perfecto.

Ea⁵ in[du]staurata, ut assolet, facito.

Ex elogiis Calatini et Scipionum.

..... plurimae consentiunt gentes

Populi primarium fuisse virum.

1. T. Livius *si expellere*, Macrobius *si ex agro expellere*.

2. Traditur *facietis*.

3. T. Livius *res vestra melior*, Macrobius *res publica melior*.

4. Traditur *bello*.

5. Traditur *est*.

HONG OINO PLOIRUME COSENTIONT R...

DVONORO OPTUMO FUISE VIRO.

HEC CEPIT CORSICA ALERIAQUE URBE...

DEDET TEMPESTATEBUS AIDE MERETO...

MAGNA SAPIENTIA MULTASQUE VIRTUTES.

? Quantam statuam faciet [tibi] populus romanus?

Ex titulo Quinctii.

Ut[i] Titus Quinctius dictator....

? Trientem tertium pondo coronam auri¹.

Ex tabula Regilli.

Ductu², auspicio, imperio, felicitate ejus.

Inter Ephesum, Samum Chiumque³.

Ibique eo die naves longae

? Ea pugna pugnata rex Antiochus regnumque.

Ex tabula Gracchi.

... vectigalibus ... restitutis,

? Exercitum... saluomque atque incolumem.

? Plenissimum praeda domum reportavit.

Iterum triumphans in urbem Romam red[i]it.

Ex tabula Mummii.

CORINTO DELETO ROMAM REDIEIT TRIUMPHANS.

HANC AEDEM ET SIGNU HERCLIS⁴ VICTORIS IMPERATOR.

Ex Appii Sententiis.

Amicum cum vides, obli-cere miserias.

Ex Livii Odyssea.

Neque enim te oblitus sum, Laertie noster.

? Quae haec daps est? qui festus dies?...

? Igitur demum Ulixi cor frixit prae pavore.

..... vecorde et malefica vacerra.

? At celer hasta volans⁵ perrumpit pectora ferro.

Carnis vinumque quod libabant anclabatur.

1. Traditur auream.

2. Apud Livium ductuque post felicitate positum.

3. Traditur Ephesum Camuchumque.

4. Lapis Herculis.

5. Legendum videtur :

* At celer hasta perrumpit pectora ferro.

Ex Naevii Bello Poenico.

..... Manius¹ Valerius consul partem.
 Trojam urbem liquerit
 ? Prima incedit Cereris Proserpina puer.
 simul atrocia porricerent.
 Victoribus danunt
 ? transit Melitam Romanus².
 Vicissatim volui victoriam.....
 Quod bruti, nec satis sardare queunt...
 ? ... atque prius pariet locusta.
 Sin illos deserant fortissimos viros.

Ex Naevii epigrammate.

Obliti sunt Romae loquier lingua latina.

Aliunde.

? Diebus te³ quinque calo, Juno Covella.
 Septem diebus te³ calo, Juno Covella.
 Novum vetus⁴ bibo, novo veteri⁵ medeor.
 Vetus novum⁴ bibo, veteri novo⁶ medeor.
 Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra.
 ? Tum patriae compotem me numquam siris esse.

Practerea versiculus afferendus est ex Naevii Bello Poenico unus, in quo vox composita per caesuram dividitur :

Exerciti in ex- -peditionem ducit.

Caesura post arsin solutam.

Ex vaticinio.

Amnem, Trojugena, fuge Cannam, ne te alienigenae.
 ? Sed neque credes tu mihi⁷ donec compleris sanguis⁸.

1. Traditur *Marcus*.

2. Legi potest et sic : ... transit Melitam Romanus.

3. Pro *diebus te* bis traditur *dictae*. — Legi potest et sic :

Diebus te³ quinque calo, Juno Covella.

Septem diebus te calo, Juno Covella.

4. Delevi *vinum*.

5. Delevi *vino morbo*.

6. Delevi *morbo*.

7. An *mi*?

8. Traditur *sanguine*.

Ex tabula Regilli.

Inspectante ipso Antiocho, exercitu omni.

Ex Naevii Bello Poenico.

?Convenit, regnum simul atque locos ut haberent.

?..... simul atrocia porricerent.

Nulla thesis umquam ita solvitur ut ultimam syllabam vocis polysyllabae contineat (supra p. 54 et 88); ergo caesura in media thesi stare non potest. Noli igitur *priusque fe* pro dactylo habere in hoc versu ex Ap. Claudii Caeci Sententiis :

Ne quid fraudis stuprique ferocia pariat.

§ 1. — De caesura Korschiana.

Animadverterunt Weil et Benloew, cum L. Scipioni Barbatii filio duplex titulus in sepulcro incisus sit, alter prosa oratione in quo fuisse ille dicatur AIDILES, COSOL, CESOR, alter versibus saturniis in quo CONSOL, CENSOR, AIDILIS, metri gratia poetam ordinem honorum legitimum immutavisse. De qua re fusius disseruit Theodorus Korsch, demonstravitque in utroque hemistichio post secundam arsin omnes poetas libenter dihaeresin, vel, ut nos dicere malumus, caesuram ponere. Id facile perspiciet quisquis catalogos nostros supra in libro I, § 7, p. 101, 116, 125, 131, 133, 139, 145, perlustraverit¹. — Nota caesuram illam Korschianam ante eas theses locum habere, quae supprimi possunt.

Illam caesuram, quam Korschius invenit, carent in hemistichio priore (praeter eos versus qui post tertiam arsin praecipuam caesuram habent, supra p. 208) hi tantummodo :

Ex carmine Arvalium.

SEMUNIS ALTERNEI ADVOCAPIT CONCTOS.

1. Qui vi accentuum in latina poesi nihil non tribuunt, hoc explicare dignentur priusquam sua somnia pro praeclarissimis et minime dubiis inventis haberi postulent.

Ex vaticiniis.

? Campum, milliaque multa¹ occisa tua.
Ex terra frugifera, piscibus atque avibus.

? Hostem, Romani, si ex agro pellere vultis.
? Vestros qui campos pascunt placide perduelles².

Donum amplum victor ad mea templa portato.

Ex elogiis Scipionum.

LUCIOM SCIPIONE FILIOS BARBATI.

Quantam columnam, quae res tuas gestas loquatur?

Ex titulo Quinetii.

Jovis pater atque divi omnes hoc dederunt.

Ex titulo Eurysacis.

EST HOC MONIMENTUM MARCEI VERGILEI EURYSACIS.

Ex tabula Regilli.

? Equitatu elephantisque cum omnibus sociis³.
? vieta, fusa, contusa, fugata⁴ est.
? [Demersae, incensae,] eaptae duae quadraginta.
Caput patrandae pacis haec pugna exeunti.
Ejus rei ergo aedem Laribus Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

{Ductu}, imperio auspicioque legio exercitusque.
Supra octoginta milia.
Iterum triumphans in urbem Romam redi[i]t.

Ex tabula Mummii.

DUCTU, AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.

Ex Livii Odyssea.

? Quande mare saevum; vir[es] et cui sunt magnae.
{Venit} Mercurius cumque eo filius Latonas.
Jam in altum expulsa lintre. . .
? Quoniam audiui, paucis gavisus. . . .
Carnis vinumque quod libabant anelabatur.

1. Traditur *multaque millia*.

2. Traditur *perduelles uestros, qui uestros campos pascunt placide*.

3. Hic ordo vocum immutatus.

4. Traditur *fugataque*.

Ex Naevii Bello Poenico.

Extā ministratores.

? Exercitu¹ insulam integram urit, populat², vastat.

Id quoque paciscunt, moenia. . .

Res divas edicit, praedicat castus.

Deum adlocutus, summi deum regis fratrem,

Neptunum regnatorem marum. . . .

Ex Carmine Priami et carmine incerto.

Veteres Casmenas, cascas res, volo profari.

Cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

Verba pontificum.

Septem diebus te³ calo, Juno Covella.

Consulto sine dubitatione poetae hunc ordinem verborum elegerunt in his versibus :

Ex elogiis Scipionum.

CONSOL CENSOR AIDILIS	<i>non</i> Aidilis consol censor.
GNAIVOD PATRE PROGNATUS	<i>non</i> Patre prognatus Gnaivod.
QUOJUS FORMA VIRTUTEI	<i>non</i> Quojuſ virtutei forma.
SUBIGIT OMNE LOUCANAM	<i>non</i> Loucanam subigit omne.
FACILE FACTEIS SUPERASES	<i>non</i> Superases facile facteis.
TERRA PUBLI PROGNATUM	<i>non</i> Prognatum terra Publi.
QUOIEI VITA DEFECIT	<i>non</i> Quoiei defecit vita.

Ex elogio incerto.

Summas opes qui regum *non* Opes qui regum summas.

Ex titulo Caccilii.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM *non* Hoc est monumentum factum.

Ex tabula Glabrionis.

Fundit fugat prosternit *non* Fugat prosternit fundit.

Ex tabula incerta.

Magnum numerum triumphat *non* Triumphat magn. numerum.

Ex Appii Sententiis.

Ne quid fraudis stuprique *non* Fraudis stuprique ne quid.

1. Traditur exercitus.

2. Traditur populatur.

3. Traditur septem dictae.

Ex Livii Odyssea.

Atque esceas hab[e]amus	<i>non</i> Atque hab[e]amus esceas.
Utrum genua amplotens	<i>non</i> Utrum amplotens genua.
Nam divina Monetas	<i>non</i> Monetas nam divina.

Ex Livii carmine in Junonem reginam.

Sancta puer Saturni	<i>non</i> Puer Saturni sancta.
---------------------	---------------------------------

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum sectam sequuntur	<i>non</i> Eorum sequuntur sectam.
Inerant signa expressa	<i>non</i> Inerant expressa signa.
Runcus atque Purpureus	<i>non</i> Purpureus atque Runcus.
Blande et docte percontat	<i>non</i> Percontat blande et docte.
Jamque ejus mentem fortuna	<i>non</i> Jamque ejus fortuna mentem.
Deinde pollens sagittis	<i>non</i> Sagittis deinde pollens.
Censet eo venturum	<i>non</i> Eo venturum censet.
Sicilienses paciscit	<i>non</i> Paciscit Sicilienses.
Fames acer augescit	<i>non</i> Fames augescit acer.
Summe deum regnator	<i>non</i> Deum regnator summe.
Noctu Trojad exhibant	<i>non</i> Exhibant noctu Trojad.
Ferunt pulchras creterras	<i>non</i> Ferunt creterras pulchras.
Scapos atque verbenas	<i>non</i> Verbenas atque scapos.

Ex Naevii epigrammate.

Immortales mortales	<i>non</i> Mortales immortales.
Flerent divae Camenae	<i>non</i> Camenae divae flerent.

Caesura Korschiana carent in hemistichio altero hi versus :

Ex carminibus Saliorum.

Divum em pa cante, divum deo supplicate.

Ex carmine Arvalium.

SEMUNIS ALTERNEI ADVOCAPIT CONCTOS.

Ex vaticiniis.

Annem, Trojugena, fuge Cannam, ne te alienigenae.
 Sed neque credes tu mihi donec compleris sanguis.¹
 Fietque res melior, nam is divus exstinguet
 ? Vestros qui campos pascunt placide perdvelles².

1. Traditur sanguine.

2. Hic ordo vocum immutatus.

? Quamvis †moventium dvonum negumate¹.

?..... postremus dicas, primus taceas.

Romane, aquam Albanam cave laeu contineri.

..... rivis exstingues.

Victoriam datam, dûello perfecto.

Donum amplum victor ad mea templa² portato.

Quandoque Hispania princeps dominusque rerum.

Ex elogio L. Scipionis Cn. f. Cn. n.

MAGNA SAPIENTIA MULTASQUE VIRTUTES³.

Ex titulo Caecilii.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM MAARCO CAECILIO.

HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEDES.

Ex titulo Atistiae.

FUIT... UXOR MIHI, FEMINA OPITUMA VEINSIT.

Ex titulo Quinctii.

? Trientem tertium pondo eoronam auri⁴.

Ex tabula Regilli.

? Ductu, auspicio, imperio, felicitate⁵ ejus.

..... captae duae quadraginta.

Caput patrandae pacis haec pugna exeunti.

Ejus rei ergo aedem Laribus Permarinis vovit.

Ex tabula Gracchi.

..... imperio auspicioque legio exercitusque.

..... adque liberatis.

..... restitulis.

Plenissimum praeda domum reportavit.

Ex tabula Mummii.

DUCTU, AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA.

ILLANC AEDDEM ET SIGNU HERC(V)LAS VICTORIS IMPERATOR.

1. An *ne gumate*?

2. An *tempula*?

3. In titulo mutilo C.I.L. I, 37 pariter [... *Sci-*]pionem.

4. Traditur *auream*.

5. Traditur *Auspicio imperio felicitate ductuque ejus*.

Ex dedicatione Vertulejorum.

SEMOL TE ORANT, SE VOTI CREBRO CONDEMNES.

Ex Livii Odyssea.

Quando dies adveniet quem profata Morta est.
 Tumque remos jussit re[[l]ligare struppis¹.
 ? Atque escas habe[a]mus mentionem...
 ? Nexabant multa inter se flexu nodum² dubio.
 Carnis vinumque quod libabant anclabatur.

Ex Naevii Bello Poenico.

Eorum sectam sequuntur multi mortales.
 Ibi foras cum auro illi[n]e exhibant.
 Manius Valerius consul partem
 Exerciti in ex- -peditionem ducit.
 ? ... Ammullus gratulabat³ divis.
 Exercitu⁴ insulam integram urit, populat⁵, vas
 Ei venit in mentem hominum fortunas.
 Magnam domum decoremque ditem vexarant.
 [Topper s]jaevi capesset flammam Volcani.
 Multa alia in isdem inseriuntur.

Ex carmine incerto.

Cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

Aliunde.

Tum patriae compotem me numquam siris esse.
 Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra.
 Quasi messor per messim unumquemque spicem.

In hac versus parte poetae caesuram Korschianam etiam
 servare malunt quam thesin quarti pedis brevem facere.
 Sic legimus in elogio Africani et in Naeviano epigrammate:

tuas gestas loquatur	<i>non</i> tuas loquatur gestas.
loquier lingua latina	<i>non</i> loquier latina lingua.

1. An *jussit* | *religa* | *re* | *struppis* ?2. Traditur *nodorum*.3. Traditur *gratulabatur*.4. Traditur *exercitus*.5. Traditur *populatur*

PARS ALTERA

DE VERSIBUS SATURNIIS

LIBER PRIOR

DE TESTIMONIIS

Multorum scriptorum multa fragmenta mox laudaturi debemus lectores monere, non id nos esse conatos ut ipsius Varronis, Festi, Nonii, Macrobiani, aliorum, genuinum autographumque textum restitueremus (quod opus illi perficere studeant, qui eorum auctorum editiones parant), verum id ante omnia, ut librorum manu scriptorum lectiones cum omnibus mendis quam maxime serviliter exprimentes subjiceremus oculis. Ne nos igitur quis reprehendere velit, quod virorum doctissimorum, qui emendandis veteribus auctoribus operam navaverunt, optimas saepe easdemque certissimas correctiones aut ignoravisse aut sprevisse videamur: consulto eas, quae ad rem nostram nihil attinebant, ab hoc libro exulare jussimus; si qua contra nobis usui quodam modo fore visa est, aequum credidimus, priusquam remedium mendae ostenderemus, ipsum mendum ita exhibere ut legentibus apertissimum esset.

§ 1. — De fragmentis quae in lapidibus servata sunt.

Carmen fratrum Arvalium.

Litterae lapidis (vide in proxima pagina tabulam) qui tempore demum imperatoris Elagabali incisus est, saepe lectu difficillimae sunt, ut ex Ritscheliana tabula patet; multa insunt menda, cum modo VELVERVE modo VELVAERVE, modo SINSINCVRRE modo SERPINCVRRE, modo PLEORIS modo DLEORES, modo EVREAE modo FVRERE, modo MARMOR modo MAMOR scriptum inveniamus. Multo plus igitur conjectandi arti tribuendum est quam in titulis per lapides servatis fere conceditur. Nos quidem sic putamus esse legendum :

..... libellis acceptis carmen descendentes tripodaverunt
in verba haec :

E| nos La|ses ju|vate (*ter*).

[*Sensus :*] E! nos, Lares, juvate!

Ne| velue|ris¹ Mar|mars² in|curre|re in| pleoris (*ter*).

[*Sensus :*] Ne volueris, Mars, incurrere in plures.

Sa|tur fu| fere Mar|mars³ nive⁴| ensa|li, sta... (*ter*).

[*Sensus :*] Satur esto, fere Mars, neve insili, sta...

Se|munis| al|ternei| advo|capit| conctos (*ter*).

[*Sensus :*] Semones alterne advocabit cunctos.

E| nos Mar|mars⁵ ju|vato (*ter*).

[*Sensus :*] E! nos, Mars, juvato.

Trium|pe trium|pe trijumpe (*bis*⁶).

[*Sensus :*] Triumphe! triumphe! triumphe!

1. Lapis *veluerue*, *veluacruae*. Nos *velueris* (vel *velueris*).

2. Lapis *Marmasinsin currere*, *marmar... usincurrere*, *marmar serpincurrere* (vel *serpincurrere*). Sin ex errore repetitum existimamus esse.

3. Lapis *Mars*, contrario errore, usitatore dei substituto nomine.

4. Lapis *limen sali*. *Nive ensali* Jordan, *Kritische Beitræge zur Geschichte der lateinischen Sprache* p. 203.

5. Lapis *marmor*, *mamor*.

6. Lapis *triumpe* quinquies tantummodo.

Ritschl, Priscæ latiniatis monumenta tab. XXXVI A. Corpus inscriptionum latinarum I n° 28. Jordan, Kritische Beitræge zur Geschichte der lateinischen Sprache p. 192 ex testimonio Alberti Bormann.

///LVSVCCINCTILIRELLIS.ACCEPTISCARMEDESCINDENTES TRIPODAVERVNTINVERBAHAEC ENOS LASES IVVATE
 ///NOSLASES IVVATE ENOS LASES IVVATE NEVE LVAERVEMARMASINSIN.CVRREREINDLEORESNEVELVERVEMARMAR
 ///SSIN CVRRPREINPLEOUS NEVELVERVE MARMAR.SERPINCYVREREINPLEORIS'S ATYR.EVREAEMARSLIMEN
 //////ESTABERIER SATYR.FYFEREMARSHIMEN SALLSTA DERBEAISCV²VR FYFEREMARS LIMENSAVISIABERBER
 //////YNISALTERNEIADVOCADITCONCTOS SEMUNISALTERNEIADVOCAPITCONCTOS SIMVNISALTTRVIEADVOCAHT
 //////OSENOSMARNORVVATO ENOSMA³... RIVVATOENOSMANOR.IVVATOTRIVMPETNYM PETRIVMPETRYVM
 //////MTFPOST TRIP ODATIONEMDEINDESIGNORVIVBLICI.INTROIER ETLIBE LLO SACCEPERVNT

Quintilianus 1,4,13 : « nam ut Valesii, Fusii in Valerios Furiosque venerunt, ita arbos, labos, vapos etiam et clamos ac Lases.... fuerunt. » Terentius Scaurus p. 13, 13 Keil : « Item » +Furvos dicimus quos antiqui +Fuscos, et aras quas illi asas, et Lares quos +Lasses. »

1. Pleores apud Jordan.
2. Prius v super e incisum.
3. Litterae inter a et r in quidem iudice legi nequeunt.

In *advocapit* (si quidem haec vox genuina est) *p* scriptum est prob, ut *t* pro *d* in *Alixentrom*, *Casentera*, *Catamitus*, *e* pro *g* in *Catamitus*, *amurca*; ad Martem id futurum referendum est; ideo rursus ille per futurum imperativi supplicatur; quasi per dialogum a singulis viris singuli versus cantantur (ideo carmen dicitur *descindi*). *Semones*, quos Mars advocaturus est, eosdem esse arbitror atque *Lases*.

Nuper de carmine fratrum Arvalium disseruit Jordan (*Kritische Beitræge zur Geschichte der lateinischen Sprache*). Item coram Academia Inscriptionum initio hujus anni Michael Bréal explanationem totius carminis proposuit; sed is metri rationem non habuit; quin a « carmine » ipso, quod fratres Arvales « descindentes » canebant, aliena judicavit verba *semunis alternei advocapit conctos*; quasi prosa oratione ita liceret adjectivum *conctos* a substantivo *semunis* sejungere, qua de re valde dubito. Quod nos vetera novaque interpretamenta taciti modo sequimur modo praetermittimus, hoc mirari noli : nam carminis fratrum Arvalium explicatio volumen requireret integrum.

Elogia Scipionum.

Ritschl, Priscæ latinitatis monumenta, tab. XXXVIII E.
Corpus inscriptionum latinarum I n° 32, VI n° 1287.

HONC OINO. PLOIRVME . COSENTIONTR	
DVONORO . OPTVMO. FVISE. VIRO.	
LVCIOM. SCIPIONE. FILIOS. BARBATI	
CONSOL. CENSOR. AIDILIS. HIC. FVET. A	
HEC. CEPIT. CORSICA . ALERIAQVE. VRBE	
DEDET. TEMPESTATEBVS. AIDE. MERETO	

Incisum est hoc epigramma in sepulcro L. Cornelii Scipionis, L. Barbati f., Cn. n.; ille fuit consul anno ab urbe condita 495, ante Christum natum 259, censor anno post. Versus ipso in titulo more hodierno distincti sunt; integri secundus tertiusque, reliqui fracto lapide mutili. In tertio FILIOS a lapicida, ab ipso carminis auctore potius puto scriptum fuisse FILIO, quod *filium* valeret, ut oino *unum*, DVONORO *bonorum*, OPTVMO *optimum*, VIRO *virum*; itaque sic interpretare : « Hunc unum plurimi consentiunt, Romæ¹ bonorum optimum fuisse virum, Lucium Scipionem filium Barbati. Consul, censor, aedilis hic fuit apud vos (cf. infra p. 228); hic cepit Corsicam Aleriamque urbem..., dedit Tempestatibus aedem merito.... » — Simillimum fuit elogium A. Atilii Calatini, qui consul fuit anno post L. Scipionem uno, scilicet ante Christum natum 258, iterumque anno 254 : hujus viri sepulcrum in via Appia extra portam Capenam haud ita longe a sepulcro Scipionum urbi ut videtur propius exstructum fuit; elogium elogio Scipionis ut tempore et loco proximum ita eodem fere argumento conceptum :

Cicero, Tusculanae quaestiones 1,7,13 : « An tu egres-

1. *Romae*, non *Romani* supple, ubi lapis solam litteram *R* servavit. Cf. apud T. Livium 29,11,6 et 29,14,8 « qui vir optimus *Romæ* esset », — « in *tota civitate* virum bonorum optimum esse ». Intellege autem *fuisse Romæ*, non *consentiunt Romæ*.

» sus porta Capena, quom Calatini, Scipionum¹, Metello-
 » rum sepulcra vides, miseros putas illos? » Idem Cicero,
 De finibus 2,35,116 s. : « ... Non ELOGIA MONUMEN-
 » TORUM² id significant, velut hoc ad portam UNO CUM³
 » PLURIMAE CONSENTIUNT GENTES POPULI PRIMARIUM FUISSE
 » VIRUM. Idne consensisse de Calatino plurimas gentes ar-
 » bitramur, primarium populi fuisse, quod praestantissimus
 » fuisset in conficiendis voluptatibus? » Idem Cicero, Cato
 major 17,61 : « Apex est autem senectutis auctoritas. Quanta
 » fuit in L. Caecilio Metello! quanta in ATILIO CALA-
 » TINO! in quem illud ELOGIUM : UNICUM PLURIMAE CON-
 » SENTIUNT GENTES POPULI PRIMARIUM FUISSE VIRUM⁴. No-
 » tum est totum carmen⁵ incisum in sepulcro. Jure igitur
 » gravis, cujus de laudibus omnium esset fama consen-
 » tiens. »

Equidem in primis utriusque elogii versibus (nam primos
 versus laudare Ciceronem satis apparet) disticha saturnia
 dactylicis similia agnosco, id est, in quibus post alterius
 versus arses tertiam et sextam omittantur theses. Nam ut
 feritur distichum dactylicum :

[Parve, nec] invid[e]o, sine[] me, liber[], ibis in[] urbem[],
 [Ei mihi], quod domi[]no() non licet[] ire tu[o](),

1. Ex ordine nominum colligitur sepulcrum Calatini urbi propius stetisse.

2. Litteris quadratis majoribus exprimuntur in hoc Libro Priore eae voces, quae carmina saturnia, auctores, monumenta designant. Litteris quadratis minoribus exprimuntur ipsa carminum saturniorum fragmenta.

3. Madvig in editione tertia : « Codices fide digni : *ad portam uno cum* » (Pal. 1,4,5,6, Davisiani plures, Oxx. 72, Spir. [B]; Gud. 2 *imo cum*, Pal. 2 » *uno complurimae*); paucissimi *uno cui* (Pal. 3, unus fortasse et alter » Dav., U, ut videtur. Quod vulgo legebatur ante Orellium : *ad portam : Uno ore cui plurimae* cet., nescio a quo editore invectum sit *ore uno cui* » Junt. Si recte Oxx. notarunt, in Eξ legebatur : *ad portam : ore cui plurimae*, sed valde dubito).... In Catone codices etiam antiquissimi habent : » *Atilio Calatino, in quem illud elogium unicum plurimae consentiunt* » cet. »

4. Codex Parisiensis 6332, quem contuli, fol. 86 r° b *virium* (saec. x).

5. Sic codices Parisiensis 6332, Erfurtensis. *Notum totum est carmen* codices Monacenses 4611 et 15964, Rhenaugiensis 127. *Notum totum carmen est* codex Monacensis 7809. Male *totum* delet Carolus Halm.

ita et saturnia disticha feriri debent :

Honc| oino| ploiru|me co|senti|ont| R|omai|]

Dvo|noro| optu|mo()| fūi|se vi|ro()|.

†U|no cum| pluri|mae con|senti|unt| gentes|

Popu|li pri|marium()| fūi|se vi|rum()|.

Quin fortasse casu non est factum ut in saturniis distichis, sicuti persaepe in ovidianis, utraque versuum qui synco-
pam passi sunt hemistichia homoeoteleuto inter se
jungerentur; quod talis syncopae quodammodo signum
est similiterque reperitur in Horatii asclepiadeis, ut *Terra|rum domi|nos()* *evelit| ad de|os()*, atque iambicis post
archilochios positis, ut *Tra|huntque| sic()* *cas()* *machinae*
ca|ri() *nas()*]. — Prima verba in Calatini elogio corrupta sunt,
uno cum vel *unicum*; hodie vulgo *hunc unum* legere volunt
propter illud elogii Corneliani *nunc oino*, quamquam intel-
legi vix potest quo pacto amanuenses in eundem errorem
inciderint et qui libros De Finibus et qui Catonem majorem
descripserunt. — Fortasse, qua de re primus Buecheler cogi-
tavit¹, Cicero veteris sermonis formas servaverat (*oino* ergo
vel *uno* pro *unum*), sive eas recte intellegebat, sive *uno* pro
vetere dativo habens *uno consentiunt* ita interpretabatur :
uni tribuunt consentientes. Utut igitur est, ille qui carmen
conscripsit hoc videtur voluisse : *unum complurimae con-*
sentiunt gentes.

Sed fors quaeres : Si tituli ambo a distichis incipiunt,
qui fit ut in elogio Scipionis neque tertius versus et quar-
tus neque quintus et sextus similia disticha efficiant? nam
sic feriendi sunt :

3 Lu|cīom| Scipi|one| fili|o(s) Bar|bati.

4 Con|sol, cen|sōr, ai|dili-| hic fu|ēt a||pud vos|,

5 Hec| cepit| Corsi|ca A|leriaque| urbe| [elasid²],

6 Dedet| Tempe|state|bus ai|de mere|to|d| votam|.

1. Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXXVII (1863) p. 328.

2. *Elasid*, id est *classe*, supplēvit Buecheler. Litterae C in lapide vesti-
gium aliquod videtur exstare.

Ibi syncopam versus quartus neque in tertio pede neque in sexto admittit; sextus si in tertio pede admittere crederetur *Dedet| Tempe|state|bus()* |, ferendum sit *|aide| mereto|*, neque plus una syllaba in sexta sede suppleri possit. Ego etsi quo difficultatem removerem non haberem, nihilominus responderem sine ulla dubitatione syncopam pati tertium pedem in *Dvo|noro| optu|mo()* et *Popu|li pri|marium()*, immo etiam de sexti pedis syncopa in *fuis|se vi|ro()* vel *fuis|se vi|rum()* dubitari non posse, sive in *viro* et *virum* corripere*tur i* sive ut apud Naevium (supra p. 85) produci deberet; certam igitur distichorum lectionem esse; quamvis forma carminis concinnior excogitari posset, quam quae ex uno disticho et quattuor versibus singularibus constaret, jure tamen nos negare nequire quod ipsi oculis nostris distincte perspiceremus. Quid autem? illa difficultas levissima videbitur, si nobiscum admiseris epigramma ex duabus partibus esse conflatum. Scilicet distichum vetustius est, versus singulares quattuor sunt recentiores. Poeta, qui carminis componendi negotium suscepit, ex alio elogio distichum integrum exscripsit, neque verba neque pedes immutare ausus vel curans; versus 3,5,6 propter nomina propria ex se ipse non potuit quin fingeret; versum quartum aut itidem finxit aut aliunde excerpit.

At distichum si poeta alibi scriptum invenit, ubi, inquires, id fuit? Haud longe, puto, a Scipionis nostri sepulcro; nam patris Barbatum vetustius epigramma, malo nostro erasum in lapide, duorum versuum, id est unius distichi longitudinem aequabat, sicuti in tabula Ritscheliana primo aspectu manifestum fit; hoc autem epigramma minime dubito quin (praeter forsitan quae rei sunt orthographicae) sic conceptum fuerit:

Hone oino ploirume cosentiont Romai
Dvonoro optumo fuisse viro.

Nam id nomen (ut ita dicam), *vir* vel *virum bonorum optimus*, in domo Scipionum hereditarium fuit.

Pomponius enim in Digestis (1,2,2,35-38) vetustissimos urbis Romae juris consultos nominat : 1° Papirium, quem supra § 2 dixit regnante Tarquinio Superbo vixisse ; 2° Ap. Claudium decemvirum ; 3° Appium Claudium Appiae viae conditorem, qui consul annis ante Christum natum 307 et 296 fuit ; 4° « *post eos* » Sempronium cognomine Σοφόν, anno 304 consulem ; 5° *Gaium Scipionem Nasicam*, « *qui optimus a senatu appellatus est*, cui etiam publice domus in Sacra Via data est, quo facilius consuli posset » ; 6° Quintum Mucium, « *qui ad Carthaginienses missus legatus, cum essent duae tesserae positae, una pacis altera belli, arbitrio sibi dato utram vellet referret Romam, utramque sustulit et ait Carthaginienses petere debere utram mallent accipere* » ; 7° « *post hos* » Ti. Coruncanium, qui consul fuit anno 280. Duplicem hic de temporibus errorem sibi docti videre visi sunt : eadem aetate, qua Sempronius Sophus vixit, atque ante Coruncanii aetatem, a Pomponio duos locatos esse viros, qui re vera multis annis et Sempronio et Coruncanio recentiores fuissent ; praeterea eorum nomina sive ab ipso Pomponio sive ab amanuensibus esse corrupta, nam Gaius Scipiones non fuisse, pro Q. Mucio legendum esse Q. Maximum ; *Publium* illum *Scipionem Nasicam* superioris Africani patruelem hic tangi, qui centum post Sempronium Sophum consulem annis (204) a senatu *vir* (vel *virum*, id est *virorum*) *honorum optimus* appellatus est¹, cumque eo Q. Fabium Maximum, qui anno 218² in sinu togae pacem et bellum Carthaginiensibus portavit.

Nos errorem in praenomine *Gaio* latere facile concedimus ; in reliquis erravisse Pomponium nobis persuadere non possumus. Nam quis fidem hominis doctissimi, Antoninorum aequalis, ita pro nihilo nos habere docebit, ut eum credamus duos clarissimos viros vetustiores fecisse saeculo toto atque integro, quorum nomina in fastis consu-

1. T. Liv. 29,14,8.

2. T. Liv. 21,18,13.

laribus legerentur, qui per se magna fruerentur fama, quique tempore Hannibalis floruisent et in negotiis secundi belli Punici gerendis essent partibus haud parvis functi? Neque (ut primum de Q. Mucio et Q. Maximo agamus) fabulae apud Pomponium Liviumque servatae satis apte inter se conveniunt; Maximus enim Carthaginienses prior eligere jubet, post ipse jussus eligit bellum; contra Mucius jubetur antequam jubeat; Maximus pacem bellumque in sinu togae *portat*, ante Mucium sunt duae tesseræ *positae*, quarum unam ad senatum referre debet. Cur igitur Q. Mucium negemus fuisse ante Q. Fabium Maximum? Forsitan ille ex majoribus illorum Muciorum fuit, qui saeculo ante Christum natum altero juris peritissimi habiti sunt. Is (nisi de tesseris deque sinu togae meras fabulas habemus) initio belli Punici primi anno 264, Maximus initio secundi anno 218 Carthaginem missus est, Mucique Maximus tum meminerat. Quod autem Mucius anno 264 Carthaginem missus senior esse debet Coruncanio, qui jam anno 280 fuerat consul, id fortasse animum nostrum minime impediret, si exstarent libri T. Livii de bello Punico primo; sed etiam iis deperditis in tali difficultate haerendum non est.

Nunc redeamus ad Scipionem. Praenomen *Gaius* emendet cui libebit; hoc enim ad nos nihil refert. Agnomen *Nasica* in suspitione est, quia ante Africani patrualem non reperitur; sed quis scit an idem agnomen tamen habuerint ejus majores ejusve cognati? Nam similiter duos cognatos *Scipiones* invenimus *Barbato*s (quod agnomen ut *Nasica* a conformatione faciei ductum), *Publium* anno ante Christum natum 306 dictatorem et *Lucium Cn. f.* anno 298 consulem¹. Fac autem id omnino certum esse, ante Africani patrualem nullum fuisse *Nasicam*; nonne proclivius est agnomen ex T. Livio in Pomponii textum invecum putare², quam ipsum

1. Vide Mommsen, *Corpus inscr. latinarum* 1 p. 12-13.

2. Similiter apud Pomponium in Digestis 1,2,2,2 praenomen invecum est *Sextus* ex 1,2,2,12, cum duo Papirii inter se confunderentur, *Sextus* scilicet atque ille, quem Pomponius 1,2,2,36 *Publium*, Dionysius Halicarnasensis Antiq. 3,36 Γάζον appellat.

Pomponium erroris turpissimi arguere? Relietis ergo ejus modi argutiis, de nominibus tacendum est, de re ipsa disputandum. Quae res in T. Livii annalibus multo magis miranda videtur multoque incredibilior quam unus et alter scribarum interpolatorumque error. Matrem scilicet deum is ex oraculi responso excipere hospitio debuit, *qui vir optimus Romae esset* (T. Liv. 29,11,6); patres judicaverunt *in tota civitate virum bonorum optimum esse* (29,14,8) non senem auctoritate gravem, non ducem victoriis clarum, non principem senatus, verum *adulescentem nondum quaestorium*; neque homo est qui sciat *id quibus virtutibus inducti ita judicarint* (29,14,9). At, puto, Scipionis parum curabant virtutes; nomen potius respexerunt, quod ille ab avo L. Scipione et, nisi fallor, a proavo Barbato per hereditatem acceperat, *Romae virum bonorum optimum*.

Hanc disputationem ut paucis verbis nunc comprehendam, *Romae vir* vel *virum bonorum optimus* appellatus fuit circa annum 300 ante Christum natum ille Scipio, qui in Digestis *Gaius* et *Nasica* vocatur, quique juris peritissimus fuit; itidem medio saeculo tertio L. Scipio, L. Barbati filius; itidem exeunte saeculo, anno 204, hujus nepos P. Scipio Nasica. Ergo eadem appellatione frui debuit lege Corneliae domus L. Barbatus, eaque in elogio eraso Barbati restituenda est, quod elogium ex uno disticho constabat; denique is, qui Lucii filii elogium confecit, integrum distichum in usum suum convertit.

Ex his apparet, Calatini elogium ad instar titulorum Cornelianorum effectum esse potius quam elogium L. Scipionis ad instar Atiliani.

Ritschl, Priscæ latinitalis monumenta, tab. XXXVII b. Corpus inser. latinarum I n° 30, VI n° 1285.

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////CORNELIVS.LYCIVS.SCIPIO.BARBATVS.GNAIVO D. PATRE

PROGNATVS.FORTIS.VIR SAPIENSQVE—QVOIVS. FORMA.VIRTVTEL.PARISVNA

FVIT — CONSOL.CENSOR.AIDILIS.QVEI.FVIT.APVD.VOS — TAVRASIA.CISAVNA

SAMNIO.CEPIT — SVRIGIT. OMNE. LOVCANAM. OPS IDESQVE.ABDVCIT

De vetustiore disticho, in lapide eraso, vide supra p. 224. Consul fuit L. Cornelius Cn. f. Scipio Barbatus anno ab urbe condita 456, ante Christum natum 298, censor anno a. C. n. 290; ejus morte recentior titulus erasus, eraso recentior quem habemus. Hunc autem doceli etiam recentiorem putant quam elegium L. Scipionis, nostri Barbati filii (supra p. 221), quod anno a. C. n. 258 posterius est. — Ne forte nomina Barbati soluta oratione fuisse scripta putes, velat ordo gentilicii et praenominis; nam nisi metro cogereetur qui titulum composuit, ponere debebat L. *Cornelius*, ita ut praenomen et nomini gentilicio praeiret et mera nota L. indicaretur.

Carmen incisum in sepulcro L. Cornelii Cn. f. Scipionis Barbatī sic constitue, ipso lapide duce, in quo lineolis versiculi distinguuntur (vide in opposita pagina tabulam) :

Cor|neli|us Lu|cius| Scipi|o Bar|batus;
 Gnai|vod¹ pa|tre pro|gnatus|, fortis| vir sapi|ensque;
 Quo|jus for|ma vir|tutei| parisu|ma² fuit;
 Con|sol³, cen|sor, ai|dilis⁴ quei fulet⁵ apud vos;
 Tau|rasia, Ci|sauna⁶, Samni|o⁷ cepit,
 Subi|git om|ne⁸ Lou|canam| opsi|desque ab|ducit⁹.

Pro *fortis* pronuntiandum est *fortī* (supra p. 25). Ea aetate adhuc pronuntiabatur *censōr*, *fuīt* (p. 44), item *Luciūs* (p. 76). In versu tertio lege *fūit*, in quarto potius *fūit* (p. 78).

Versus alterum, tertium, sextum etiam sic legere posses :

Gnai|vod patre| pro|gnatus|
 Quo|jus| forma| vir|tutei| parisu|ma| fuit.
 Quo|jus| forma| virtu|tei pa|risu|ma| fuit.
 Subi|git om|ne| Loucanam| opsi|desque ab|ducit.

Quod ad praesens tempus in *subigit* et *abducit* attinet, conferendus est versus ex tabula triumphali incerta :

Magnum numerum *triumphat* hostibus devictis ;

item versus ex tabula triumphali Glabrionis :

Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

Sic fortasse in tabula Mummiana (infra p. 235) *redit* pro *redieit* scribendum est.

1. Id est, *Gnaevo*, *Gnaeo*.

2. Id est, *cujus forma virtuti parissima*.

3. Id est, *consul*.

4. Id est, *aedilis*.

5. Id est, *qui fuit*.

6. Id est, *Taurasiam*, *Cisaunam*.

7. Id est, *Samnium* (vel, ut alii volunt, *in Samnio*).

8. Id est, *omnem*.

9. Id est, *abducit*.

Ritschl, *Priscae latinitatis monumenta*, tab. XXXIX.
Corpus inscriptionum latinarum I n° 33, VI n° 1288.

QVEI.APICEINSIGNE.DIAL////AMINIS.GESISTEI
MORS.PERFE////TVA.VT.ESSENT.OMNIA
BREVIAT. HONOS.FAMA.VIRTVSQVE
GLORIA.ATQVE.IN.GENIVM.QVIBVS.SEI
IN.LONGA.LICV≡SET.TIBE.VTIER.VITA
FACILE.FACTEI≡SVPERASES.G L O R I A M
MAIOR.VM. QVA RE.LVBENS.TE.IN GREMIV
SCIPIO.RECIP≡T. TERRA.PVBLI
PROGNATVM.PVBLIO.CORNELI

Elogium quod statim post mortem P. Scipionis in lapide insculptum est, ut cetera Scipionum elogia, sex non plus constabat versibus. Postea ante versum primum novus versus in spatio angusto minoribus litteris est scriptus. Quod animadvertit primus Franciscus Buecheler, *Neue Jahrbuecher fuer Philologie* LXXXVII (1863) p. 329 s. Fortasse, ut putavit Andreas Spengel (*Philologus* XXIII p. 88), etiam serlus vox *quei* in initio addita est.

In lapide versus interstitiis distinguuntur. Sic carmen constituito :

[Quei apice] insilgue¹ Dilalis] flami[nis ge]lsistei²,]
Mors] perfe]cit, tua ut] essent] omni[a] brevia,
Ho[nos, fa]ma vir]tusque], gloria] atque in]genium.
Quibus sei³ in lon]ga licu]iset⁴ tibe⁵ uti]er] vita,
Faci]le fa]cteis supe]rases⁶ glori]am mai]orum.
Qua] re lu]bens te in] gremiu⁷, Sci]pi[o], recipit,
Ter]ra, Pu]bli, pro]gnatum] Publi]o, Cor]neli.

In tertio versu etiam sic legi posset :

Honos], fama], vir]tusque

1. Id est, *apicem insignem*.

2. Id est, *gessisti*.

3. Id est, *si*.

4. Id est, *licuisset*.

5. Id est, *tibi*.

6. Id est, *factis superasses*.

7. Id est, *gremium*.

In quarto *utier* propter *tibe* corripitur. In ultimis mira verborum collocatio satis superque indicat titulum prosa oratione conceptum non esse. Sic enim intellege : Quare, o P. Corneli Scipio, terra lubens recipit in gremium suum te, prognatum Publio. — Quis hic sit P. Scipio, ignoratur ; fortasse Africani majoris filius. Ipsius Scipionis Africani elogium fuit, nunc deperditum ; duos tantummodo versus inde Trebellius Pollio servavit, qui Ennio tribuit. Vide infra § 11.

Ritschl, Priscæ latinitatis monumenta, tab. XLI. Corpus inscriptionum latinarum I n° 34, VI n° 1289.

L.CORNELIVS.CN.F.CN.N.SCIPIO. MAGNA.SAPIENTIA
MVLTAQVE.VIRTVTES.AETATE.QVOM.PARVA
POSIDET.HOC.SAXVM.QVOIEI.VITA.DEFECIT.NON
HONOS.HONORE.IS.IHC.SITVS.QVEI.NVNQVAM
VICTVS.EST.VIRTUTEI.ANNOS.GNATVS.XX.IS
L≡≡EIS.MANDATVS.NE.QVAIR.ATIS.HONORE
QVEI.MINVS.SIT.MAND///V//

Carmen hoc est (nam in paenultimo versu jam vix dubitatur quin suppleri debeat *loceis*, non *Diteist*¹ vel similia ; in ultimo *mandatus* quamquam parum placet atque a proximo repetitum videtur, tamen quod in ejus locum plerique volunt *mactus* parum fidei habet) :

Ma|gna sapi|enti|a² mul|tasque| vir|tutes
Ae|tate| quom³| parua⁴| posi|det hoc| saxsum⁵,

1. Certo omnis vox rejicienda est, quæ thesin antepaenultimam longam efficiat.

2. Id est, *magnam sapientiam*.

3. Id est, *cum*, praepositionis sensu.

4. Illa aetate melius *pārūa* cum *a* correpta quam *parva* dixeris (supra p. 82).

5. Id est, *possidet hoc saxum*.

Quoi|ei¹ vi|ta de|fecit|, non ho|nos, ho|nore².
 Is| hic si|tus, quei³ nunquam| victus| est vir|tutei⁴;
 An|nos gna|tus vi|ginti| is lo|ceis⁵ man|datus :
 Ne| quaira|tis ho|nore⁶], quei⁷ minus| sit man|datus.

Minus bene sic legeres :

Is| hic situs|, quei| nunquam|
 An|nos gna|tus| viginti| is.....

At in altero versu de dactylo *posidet*, in sexto de anapaesto *quairatis honore* nullo modo cogitari potest.

Ex titulis Scipionum quattuor hic solus est, in quo ver-
 sus non ipso in lapide distincti sint. Lucius ille Scipio quis
 sit incertum est.

Exitus saturniorum agnovit Ritschelius in alio titulo,
 Corp. I.L. I, 37, Priscæ latinitatis monumenta tab. XL J.

..... S
 PIONEM
 O.AD VEIXEI

Intellege [*Sci*]pionem, [*qu*]oad vixi.

1. Id est, *cui*.

2. Id est, *honori*. Intellege : cui adulescenti, ut honores capesseret, vita de-
 fuit, non decus. Buechelero *honore* accusativus est.

3. Id est, *qui*.

4. Id est, *virtute*, casu sexto.

5. Id est, *locis*, loculis, sepulcro.

6. Id est, *quaeratis honorem*.

7. Id est, *qui* (adverbialiter), cur. Nisi intellegas, honorem quem non ac-
 ceperit.

Dedicatio Sorana fratrum Vertulejorum.

Ritschl, Priscæ latinitatis monumenta, tab. LII A. Tafeln zu Friedrich Ritschl's epigraphisch-grammatischen Abhandlungen (Opuscula philologica Band IV), tab. V. Corpus inscriptionum latinarum I n° 1175.

M . P . VERTVLEIEIS . C . F .
 QVOD . RE . SVA . D /// EIDENS . ASPER
 AFLEICTA . P ARENS . TIMENS
 HEIC . VOVIT . VOTO . H O C
 SOLVT /// /// CVMA . FACTA
 POLOVCTALEIBEREIS . LVBE
 TE S DONV . DANVNT .
 HERCOLEI . MAXSVME .
 MERETO . SEMOLTE
 ORANT . SE . /// OTI . CREBRO
 C O N D E M N E S

Primæ voces prosæ orationis sunt; nominativo casu accipi debent (Marcus et Publius Vertuleji, Gai filii), nam nonnumquam terminatio *is*, *eis* pro *ī* reperitur; sic infra *LEIBEREIS*. Sequuntur quinque versus saturnii ipso in lapide distincti; in iis restitue *difeidens*, *asper[e]*, *soluto*, *decuma*, *lube[n]tes*, *voti*. Pro *Hercolei* quod metro repugnat aut *Herclei* pronuntiandum est syllabis duabus aut quattuor fortasse *Herecolei*; scilicet primum ex Ἡρακλῆς fieri debuit **Heracoles*, deinde **Herecoles*, postremo *Hercoles* (sic **balancum*, *balineum*, *balneum*). *Voto* aut cum *hoc* hiatum efficit, ut apud Livium Andronicum *putria* cum *et* (supra p. 71), aut efferre debemus *votod*; illud tamen melius, cum propter omissam in lapide *d* litteram, tum præsertim quia antepaenultima thesis brevis esse solet (supra p. 181); de *[vot]* *hoc so[luto]* cogitare non debemus. Sensus

hic est : Quod re sua diffidens aspere afflicta parens timens
 hic vovit, voto hoc soluto, decima facta pollucta, liberi
 libentes donum dant Herculi maxime merito ; simul te, [o
 Hercules], orant, se voti crebro condemnes :

Quod| re sua| di|ffidens| aspe|re a|ffleicta
 Pa|rens ti|mens hei| vovit|, voto| hoc sol|luto,
 Decu|ma fa|cta pol|lucta|, leibe|reis lu|bentes
 Do|nu da|nunt| Herclei| maxsu|me| merito ;
 Se|mol te o|rant, se| voti| crebro| con|demnes.

Sic sed minus recte legere posses :

Quod| re sua| di|ffidens| aspere| a|ffleicta.
 Do|nu da|nunt He|recolei|

Recte quod ad sententiam attinet Buecheler comparat
 titulum Corp. inscr. latin. 1, 1290 : ... *d]edit L. Aufidi*
D[.... de]cuma facta [.....]i mer. iterum [.....] te
orat tu es [.....] deus quei tou[. . .] pacem petit ad-
jouta.

Tituli varii.

Ritschl, *Priscae latinitatis monumenta*, tab. LI A. Tafeln zu Friedrich Ritschl's epigraphisch-grammatischen Abhandlungen (*Opuscula philologica* Band IV), tab. III. *Corpus inscriptionum latinarum* I n° 541, VI n° 331.

L . M V M M I . L . F . C O S . D V C T
 A V S P I C I O . I M P E R I O Q V E
 E I V S . A C H A I A . C A P T . C O R I N T O
 D E L E T O . R O M A M . R E D I E I T
 T R I U M P H A N S . O B . H A S C E
 R E S . B E N E . G E S T A S . Q V O D
 I N . B E L L O . V O V E R A T
 H A N C . A E D E M . E T . S I G N V
 H E R C V L I S . V I C T O R I S
 I M P E R A T O R . D E D I C A T

Consul fuit L. Mummius anno ab urbe condita 608, ante Christum natum 146. Ejus autem tituli jam sermo idem fere est, qui in monumentis aetatis augusteae deprehenditur (nam tunc quoque *redieit* scribi poterat); nota tamen *Corinto deleto* scriptum esse, non *deleta*; mera compendia scripturae sunt *duet* pro *ductu*, *capt* pro *capta*, *signu* pro *signum*. *Corinto* sine adspiratione scriptum veterem scribendi morem repraesentat solum; *triumphans*¹ autem si anno 146 vel proximo incisum est, vetustissimum omnium hoc est exemplum in latinis monumentis adspiratae mutae, nam ut *Bacanal* et *Corintus* ita vulgo scribebant *Aprodisius*, *Delpis*, *Dipilus*, *Menopilus*, *Melerpanta* (Βελλεροφόντης), *Niceporus*, *palerac*, *Pampilus*, *Pilargurus*, *Pilemo*, *Pileros*, *Pilipus*, *Pilodamus*, *Pilolaus*, *Pilomusus*, *Pilonicus*, *Pilotacrus*, *Pilotimus*, *Pilumina*, *Prune*, *Sisipus*, *Stepanus*, *triumpe*, *Trupe*, *Trupo* (quae formae omnes in titulis liberae rei publicae inveniuntur: C.I.L. I p. 600). Atque, ut ani-

1. Haec scripseram, ubi animadverti etiam *Achaja* in nostro titulo adspirationem admittere; cujus formae Ritschelius cum disputaret oblitus est.

madvertit Ritschelius (Opuscula iv p. 90), « primum post » Mummium aspirationis exemplum lex agraria¹ offert in » CORINTHIORVM, quamquam et ibidem CARTAGO legitur et » huic proxima aetas additae *h* litterae exemplum nullum » offert. » Mummii aetate non solum *trumpans*, sed etiam *Hercolis*, non *Herculis* exspectares; magisque placeret *hanc aedem* quam *hanc*, *inperator* quam *imperator*, de quibus rebus praeclaram vide Ritschelii disputationem; admirationemque movet quod neque in *Mummi* neque in *bello* geminatio consonantis omissa est.

Recte igitur Buecheler id carmen « ex antiquiore tabula » descriptum et immutatum » arbitratur, non in genere scripturae modo offendens, sed etiam in metro; nam nemo adhuc ultimas voces in saturnios justos redigere potuit. Aliter alii, nos sic carmen constituimus, ultimum tantummodo verbum velut versui vel versibus substitutum rejicientes, *vorat* pronuntiantes pro *voverat* et *Herclis* pro *Herculis*² (ut in dedicatione Vertulejorum *Herclei* pro *Hercolei*), *ejus* priore correpta, ne thesis quarti pedis impura sit (supra p. 181) neve inter duo vocabula dividatur (p. 54 et 88), *quod in bello* correpta in (p. 42):

Ductu| auspicio| imperi|oque| ejus A|chaja| capta.
 Colrinto| del^o|to Ro|mam redi|eit tri|umphans.
 Ob| hasce| res bene| gestas| quod in bell|o| vorat,
 Hanc| aedem et| signu Her|clis Vi|ctoris| impe|rator

In titulo genuino *Romam redit trumpans* stetisse suspicor. Sic enim quarti pedis thesis pura fit; praesens tempus cum illo *dedicat* apte convenit (at pro *voverat*, *vorat* nihil prohibet quin *vovit* scribamus), eodemque modo intellegi debet atque in elogio Scipionis (supra p. 229)

1. Haec anni est ante Christum natum 111.

2. Haud casu factum videtur, ut scriberetur *ve* in *voverat* et *u* in *Herculis*. Nam in lapide eae voces diductis litteris incisae sunt, cum spatium superesset; contra « odioso operae compendio », ut Buecheler ait, *capt* sine *a* et *duct* sine *u* spatio deficiente scriptum est.

subigit et abdoucit, alibi triumphat, alibi fundit, fugat, prosteruit.

Ritschl, Priscae latinitatis monumenta, tabula LXIX D.
Corpus inscriptionum latinarum I n° 1006.

HOC. EST. FAC. TVM. MONVMENTVM I
MAARCO. CAICILIO
HOSPE. GRATVM. EST. QVOM. APVD
MEAS. RESTITISTEI. SEEDES
B. ENE. REM. GERAS. ET. VALEAS
DORMIAS. SINE. QVRA

Distinctis versibus, « litteris saeculi fere septimi » ab urbe condita, in sepulcro hominis ignoti pulcherrimum hoc poematum scriptum est. Nihil est adnotandum praeter scribendi rationis quae Accio placuerat exempla *Maarco* et *seedes*, veteresque formas *Caicilio*, *restitistei*, *qura*. Saturnios sic ferito :

Hoc| est fa|ctum monu|mentum| Maarco| Cai|cilio.
Ho|spes, gratum| est, quom| apud meas| resti|tistei| seedes.
Bene| rem ge|ras et| valeas|, dormi|as sine| qura.

Ritschl, Priscae latinitatis monumenta, tab. LXXXVIII.

Corpus inscriptionum latinarum I n° 1013.

.....M. MARCEI. VERGILEI. EVRYSACIS. PISTORIS. REDEMP TORIS. APPARET.

N° 1014.

EST. HOC. MONIMENTVM. MARGEI. VERGILEI. EVRYSACIS
PISTORIS. REDEMP TORIS. APPARET

N° 1015.

EST. HOC. MONIMENTVM. MARCIVERGILIEVRYSAC....

Corpus inscr. latinarum I n° 1016.

FVIT. ATISTIA. VXOR. MIHI
 FEMINA. OPITVMA. VEIXSIT
 QVOIVS. CORPORIS. RELIQUIAE
 QVOD. SVPERANT. SVNT. IN
 HOC. PANARIO

Frustra in his titulis quidam integros saturnios quaesiverunt, miratique sunt exitum versus *panario* productamque praepositionem in *redemptoris*, atque similia somnia excogitavere. Nampropter *rēdux* (id est *rēd-dux*) minime productio praepositionis ante vocalem admitti potest. Nisi fallimur Eurysaces nullo modo versus veros confecit aut conficiendos sibi curavit¹; veteres titulorum saturniis conceptorum formas in usum suum convertit; nomina sua et Atistiae ibi infersit, item nomen illius *panarii*, sub quo pistricem pistor defunctam requiescere voluit. Nihil igitur hinc elicere fas est praeter pauca frustula saturniorum.

In ipsius Eurysacis titulo nihil genuini est praeter initium, quod in memoriam titulum revocat M. Caecilii, *Hoc est factum monumentum*...

Est| hoc moni|mentum|... ..

Atistiae titulus duobus corruptis versibus constat. In priore *Atistiae* pro alio nomine fortasse positum est, ut sic prius exempli gratia steterit versus

Fulit [Va|leria] ux|or mihi|, femina| optuma| veixsit;
 at vox dactylica *optuma* pro trochaeo stare antiquitus non potuit (supra p. 54, 88, 150); itaque in antiquissima forma exsulare omne nomen debuit:

Fulit ux|or mihi|, femina| optu|ma| veixsit.

Versus alter nimis longus est; delet Buecheler *quod superant*, ego *corporis* libentius sustulerim. Pro *panario*, quae vox ultima est, aut *monimento* duce Buechelero aut simile quid restituas:

1. Cogitasse tamen de versibus Eurysacem demonstrat praenomen omnibus litteris, *Marcei*, *Margei*, *Marci*, non mera nota *M.* scriptum.

Quojus| reliquiae quot| superant| sunt in| hoc sepulcro.

Frustula versuum recte, ut opinor, agnovit Ritschellius etiam in titulo C.I.L. I, 1018 : QUOIVS FORMAT... VICERVNT MORES FI... (confer versum ex elogio Barbatii, supra p. 228, *Quojus forma virtutei parisuma fuit*).

Corpus inscriptionum latinarum I n° 1080.

POMPEIA.ASCLEPIAS.IIEIC.SEPVLT.A. EST
AMANTISSVMA.SVIS.FIDE.MAXSVMA.PIA

Versus alter ut saturnius feriri potest, dummodo concesseris *pia* olim priore syllaba producta dictum esse ut *fui*:

Aman|tissu|ma su|is, fide| maxsu|ma|, pia.

Prioris versus exitus itidem in saturnii formam quadrat:

. | heic sepulta est.

Alia frustula saturniorum dubitans collegit Buecheler, *Index scholarum... per menses aestivos a. 1876* (Bonnae) p. 10 s. adnot.; inter quae haec ex C.I.L. I, 1071 :

Heis| sunt du|o con|cordes| ,

et haec ex Inscr. regni Neapolitani 3829 :

Ro|go te|, mi v|ator|, noli| mi no|cere.

Monumentum Ancyranum lat. 2,21 et graec. 5,16. Vide infra, II, II, 1.

[Corpus inscriptionum latinarum I p. 285. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *Albini* et *Vejos*.]

[Corpus inscriptionum latinarum I p. 287. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *complura*.]

§ 2. — De fragmentis

a Varrone, Ciccone, T. Livio laudatis.

A. — Loci ex M. Terentio Varrone.

Varronis De lingua latina operi fons unus codex Florentinus Mediceus Laurentianus plut. 51,10, saeculo xi, in monte Casino ut videtur, litteratura quae vocatur langobardica scriptus. Tamen locus de urbe Roma (5,41-5,56) exstat etiam in codice Casinensi 361, et ipso saeculi xi. Nam reliquos codices, qui saeculi sunt omnes xv, doctis nunc intellectum est ex codice Florentino (aut saltem ex codice Florentini simillimo) defluxisse.

Codicis Florentini scripturae nondum satis bene in universum notae; nam collatio ab Henrico Keil in usum Leonhardi Spengel facta non est edita. Casinense fragmentum et ipsum a Keilio collatum accuratissime edidit L. Spengel in libello cui titulus: *Ueber die Kritik der Varronischen Buecher de Lingua Latina*¹; is prodiit Monaci in Bavaria anno 1854.

Varro, De lingua latina 5,43 Mueller. Vide infra, II, 11, 6.

Varro, De lingua latina 5,53 Mueller. Vide infra, II, 11, 6.

Varro, De lingua lat. 5,110 Mueller. Vide infra ad 7,26.

[Varro, De lingua latina 5,152 Mueller. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *dictator*.]

1. « Aus den Abhandlungen der k. bayer. Akademie der W. u. Cl. VII. Bd. II. Abth. »

Varro, De lingua latina 6,21 Mueller : « Octobri mense » Meditrinalia dies, dictus a medendo, quod Flaccus flamen Martialis dicebat hoc die solitum vinum novum et » vetus libari et degustari medicamenti causa. Quod facere » solent etiam nunc multi quom dicant : NOVUM VETUS » VINUM BIBO, NOVO VETERI VINO MORBO MEDEOR. » Festi epitome p. 123 Mueller : « *Meditrinalia* dicta hac de causa. » Mos erat Latinis populis, quodie¹ quis primum² gustaret » mustum, dicere ominis³ gratia : VETUS NOVUM VINUM » BIBO, VETERI NOVO MORBO MEDEOR. A quibus verbis etiam » *Meditrinae* deae nomen⁴ conceptum, ejusque sacra *Meditrinalia* dicta sunt. »

Apud Varronem, puto, et Verrium Flaccum, qui Festo auctor fuit, sive mavis apud quem et Varro et Verrius Flaccus exscripsit, voces *vinum* atque *morbo* glossematis modo additae, quibus sublatis et venustior sententia fit et numerus saturnius apparet (apud Varronem autem cum bono hoc glossemate *morbo* malum illud *vino* irrepsit). Caesura post arsin, thesis paenultima sublata.

No|vum ve|tus bi|bo, no|vo ve|te|ri| medeor.
Ve|tus no|vum bi|bo, ve|te|ri no|vo| medeor.

Varro, De lingua latina 6,27 Mueller : « Primi dies » mensium nominati *calendae* ab eo quod his diebus *calantur* » ejus mensis⁵ Nonae a pontificibus, quintanae an » septimanae sint futurae, in Capitolio in Curia Calabra sic : » DICTAE QUINQUE CALO JUNO COVELLA, SEPTEM DICTAE » CALO JUNO COVELLA. »

Pro *dictae* Ursinus ex vetusto codice bis *dies te*, quod

1. Cur uno verbo *quodie* scripserim, vide in *Mémoires de la société de linguistique de Paris*, tome iv, fasc. 3, p. 229.

2. *Primum* om. codex Tricassinus fol. 82 r° teste D'Arbois de Jubainville.

3. *Hominis* cod. Tricass.

4. *Nomen* om. cod. Tricass.

5. *Menses* codex Florentinus.

equidem non intellego; neque vetus ille codex id nisi ex conjectura praebere potuit. *Dict* igitur ex *dieb.*, *ae* ex *te* factum puto¹, ut bis legere debeamus *diebus te*. Ea autem Juno Covella quae calatur, id est vocatur, luna nova videtur fuisse, siquidem aliquid tribuendum est verbis Macrobiani de Nonis et luna nova².

In *calo* correptam *a* fuisse ostendit cum vox cognata *cālendae*³ tum vox composita *nomenclator* (ex *nomencŭ-lator*, *nomencālator*). Aut igitur *calō* aut *calō* pronuntiari poterat (supra p. 36) : si dicebatur *calō*, thesis hemistichii prioris paenultima tollebatur; sin *calō*, caesura post arsin habebat locum, syllaba vocis *quinque* ultima viarsis producebatur. Prima syllaba in *Covella* utrum longa sit an brevis nescitur.

Dilebus| tel| quinquel| calo, Julno Colvella.
 Selptem dilebus| tel| calo, Julno Colvella.

Dilebus| te quin|que callo, Julno Colvella.
 Selptem dilebus| te callo, Julno Covella.

Varro, De lingua lat. 6,45 Mueller. Vide infra p. 248.

Varro, De lingua lat. 7,2 et 7,3 Mueller. Vide infra, II, 11, 1.

[Varro, De lingua latina 7,8 Mueller. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *templa*.]

Varro, De lingua lat. 7,23 Mueller : « *Ferme aderant*
 » *aequore in alto ratibus repentibus. Aequor* mare ap-
 » pellatum, quod aequatum quom commotum vento non
 » est. *Ratis* navis longa[s] dixit, ut NAEVIUS quom ait: CON-
 » FERREQUE AUT RATEM AERATAM QUI PERIT ET QUI DUM

1. Nam *t* litteraturae langobardicae pro *a* facile accipitur.

2. Saturnalia 1,15,5 et 9 et 12-13.

3. Primitus **calāndae*, unde apud Graecos *záλανδαι* (supra p. 26).

» MARE SUDANTES EUNT ATQUE SEDENTES. *Ratis*¹ dicta navis
» longa propter remos e. q. s. »

Jam dudum emendatum est *queant* pro *que aut*; etiam fuit qui *perit et* pro adverbio *perite*, *perited* (ut in senatus consulto de Bacchanalibus *facilumed*) positum intellexeret. *Dum*, quod sensu caret, nos in *diu* non sine dubitatione mutavimus. Quo facto duos saturnios habuimus hos :

Con[ferre] queant ra[tem] ae[ratam] qui pe[ritet],
Qui[diu] ma[re] su[dantes] eunt at[que] se[dentes].

Queant, *diu*, *eant* aut syllabas longas singulas aut breves binas efficiunt. Propter arsin producuntur *ratem* (cum hiatu in caesura), *mare*, *atque*.

Suspicionem movere potest, quod in neutro horum versuum thesis quarti pedis pura est (supra p. 181).

Fragmenta carminum Saliarium.

Hic omnia quotquot noveramus testimonia de fragmentis carminum Saliarium conjuncta afferre volumus, quia sic explicandi ratio visa est postulare; quod in reliquis carminibus utile non fuisset. Valde doluimus, quod antequam scriberemus nancisci nequivimus Bergkii libellum, *De carminum Saliarium reliquiis*. Post testimonia subibit enarratio.

Varro, De lingua latina 7,26 Mueller²: « *Ca[s]menarum*
» priscum vocabulum ita natum ac scriptum est, alibi *Car-*
» *menae* ab eadem origine sunt declinatae. In multis ver-
» bis, in quod antiqui dicebant *s* postea t̄dicunt *r*, ut
» in CARMINE SALIORUM sunt haec: COZEULODORIE-
» SO³, OMNIA UERO⁴ AD PATULA COEMISSE LANCUSIANES DUO-

1. Codex *parteis*. Quae vox fortasse Naevianis adnumeranda erat. *Rates*, qui Varronem laudat, interpolator Fuldensis Servii ad Aen. 1,43.

2. De lectione vide Jordan, *Kritische Beiträge zur Geschichte der lateinischen Sprache* p. 131 s., Berlin 1879.

3. *Cozeuladorieso* ap. Jordan p. 223, ut ipse mihi scripsit, mendosum est.

4. Codex *omnia uo* cum notis supra scriptis.

» NUS CERUSES DUN; IANUSUE UET PŌMELIOS EUM RECUM

[hic spatium quattuor vel quinque linearum vacuum relictum]

» FEDESUM federum, PLUSIMA plurima, MELIOSEM meliorem,
 » ASENAM arenam, JANITOS janitor. Quare est *Casmena* Car-
 » mena, [ut] *carmina*, *carmen*; *r* extrito *Camena* factum. Ab
 » eadem voce *canite*, pro quo in SALIARI VERSU scri-
 » ptum *cante* hoc versu : DIVUM EMPTA CANTE DIVUM DEO
 » SUPPLICANTE. »

Terentius Scaurus p. 28,6 Keil : « Cum quidam per
 » *cum*¹, nonnulli per *quom*. Quidam etiam esse differen-
 » tiam putant, quod praepositio quidem per *c*, [*cum*] illo,
 » *cum Claudio*, *cum Camillo*², adverbium aut[em] per *q*
 » debeat scribi, ut *quom legissem*, *quo[m] fecissem*; [sed
 » falluntur], quoniam antiqui pro hoc adverbio *cume* dice-
 » bant, ut NUMA in SALIARI CARMINE : CUINE PONAS
 » LEUCESIAE PRAETEXERE MONTI QUOT IBET ETINEI DE IS
 » CUM TONAREM³. »

Velius Longus p. 51,6 Keil testatur *z* litteram in CAR-
 MINE SALIARI inveniri. Macrobius, Saturnalia 1,9,15
 ex codice Parisiensi 6371 folio 33 verso *a* : « In sacris quo-
 » que invocamus Janum *Geminum*, Janum *patrem*, Ja-
 » num *Junonium*, Janum *Consivium*, Janum *Quirinum*,
 » Janum *Patulcium* et *Clusivium*. » Ovidius, Fast. 1,129
 s. : « Modo namque *Patulcius* idem Et modo sacrificio *Clu-*
 » *sius* ore vocor. » Festi epitome p. 3 Mueller : « *Ado-*
 » *riam* laudem sive gloriam dicebant, quia gloriosum eum
 » putabant esse, qui farris copia abundaret. » Ex ipso

1. *Eum* codex Bernensis saeculi x.

2. Fortasse scribendum *cum Claudio*, *cum illo*, adverbium e. q. s. Pri-
 mum omisit librarius *illo*; reposuit inter lineas; post ex emendatione male
 intellecta illud *illo* et hoc *Camillo* sunt facta. Possis et *cum illo*, *cum*
Claudio, ut vox omissa et reposita fuerit *cum*. — Uncis quae hic sunt
 inclusa, conjectando addita sunt.

3. Sic codex Bernensis saeculi x. In editione Basileensi anni 1527 *cunci*
de his pro etinei de is. In codice Palatino saeculi xv non nisi manu recen-
 tiore haec verba : *Leucesiae praetexere monti quot ibet eunci de his*.

Pompejo Festo glossarium a Scaligero laudatum : « *Adoriosus* ἑνδοξος ασπομπήϊος ἀδορνικῆς πεμπιος », id est : *Adoriosus* ἑνδοξος, ὡς Πομπήϊος, *Ador* νίκη, ὡς Πομπήϊος. . .

Festi epitome p. 103 Mueller : « *Janeus*¹ janitor². » Festi epitome p. 122 Mueller : « *Matrem Matutam* anti- » qui ob bonitatem appellabant, et *maturum* idoneum » usui, et *mane* principium diei, et inferi dii³ *manes*, ut » suppliciter appellati tbono essent, et in CARMINE » SALIARI CERUS MANUS intellegitur creator bo- » nus. » Festus p. 146 (ex codicis apographis) : « MANUOS » in CARMINIBUS †SAECULARIBUS Aelius Stilo signi- » ficare ait bonos, et inferi di *manes* pro boni dicuntur a » suppliciter eos venerantibus propter metum mortis, ut » *immanes* quoque pro valde... dicuntur. » Festi epitome p. 147 : « MANUES Aurelius significare ait bonos. Unde » dii⁴ *manes* pro bonis dicuntur a suppliciter eos vene- » rantibus propter metum mortis, ut *immanes* quo- » que pro valde non bonis dicuntur. » Festus p. 205 Mueller (ex codicis apographis) : « PRAECEPTAT in SA- » LIARI CARMINE est : saepe praecipit⁵. — PA pro » parte⁶ et po pro *potissimum* positum est in SALIARI » CARMINE. — PROMENERUAT item promonet. PRAE- » DOTIONT⁷ praeoptant. — PROSPICES prospice. — PESNIS » pennis, ut *Casmenas* dicebant pro Camenis et *caenas* » pro caenis. — POLTEO⁸ pro ulteriore. — POLET pollet, » quia nondum geminabant antiqui consonantis. — PLI-

1. *Janicus* codex Lindemanni Guelferbytanus I, saeculi xv.

2. Deest hoc lemma teste H. d'Arbois de Jubainville in codice Tricassino, ubi fol. 66 v° ante glossam *Junium* pagina relicta est una vacua.

3. *Di* codex Tricassinus fol. 81 r°, teste D'Arbois de Jubainville.

4. *Di* cod. Tricass. fol. 90 v°.

5. Epitome : « PRAECEPTAT saepe praecipit. »

6. Odofredus Mueller post alios jubet legatur *patre*.

7. Meursius *praedopiunt*, Mueller *praedopiont*.

8. *Pro olteo* legendum esse diximus, *Revue de philologie* 1880 p. 15 et *Mémoires de la société de linguistique de Paris* t. iv fasc. 3 p. 238.

» SIMA¹ plurima. — PRETET TREMONTI praetemunt. pe². —
 » PERFINES perfringas. — PROMERION praecipuum, praeter
 » caeteros meritum, aut *pro medium*³ hoc est participat⁴,
 » aut pro indiviso dicimus. — PRIVICLIO ES⁵ privis, id est
 » singulis. — PETILAM SURAM siccam et substrictam vulgo
 » interpreta[n]tur; Scaevola ait ungulam albam equi ita dici⁶.
 » — PILUMNOEPOPLOE in CARMINE SALIARI Romani⁷, velut
 » *pilis* uti assueti, vel quia praecipue *pellant* hostis. »
 Macrobius, Saturnalia 1, 9, 14, ex codice Parisiensi 6371
 folio 33 verso *a*, de Jano : « SALIORUM quoque anti-
 » quissimis CARMINIBUS DEORUM DEUS canitur. » Ma-
 crobius, Saturnalia 1, 15, 14 : « cum Jovem ac-
 » cipiamus lucis auctorem, unde et LUCETIUM SALII in
 » CARMINIBUS⁸ canunt. » Festus p. 141 Mueller (ex
 codicis apographis) : « *Molucrum* non solum quo
 » molaе teruntur dicitur... sed etiam tumor ventris
 » qui etiam virginibus incidere solet, cujus meminit
 » Afranius..... Cloatius [et Aelius] etiam in libris
 » sacrorum⁹ *molucrum* esse ajunt lign(e)um quoddam qua-
 » dratum ubi immolatur. Idem Aelius in explanatione CAR-
 » MINUM SALIARIUM eodem nomine appellari ait quod
 » sub mola supponatur. Aurelius Opilius appellat ubi mo-
 » latur. » Epitome Festi p. 140 : « *Molucrum* et quo¹⁰ mo-
 » lae verruntur... et tumor ventris qui etiam virginibus
 » incidere solet. Afranius : *Molucrum* dicitur

1. Mueller *ploisuma*. Epitome quoque : « PLISIMA plurima. »

2. Mueller : *prae tet tremonti, praetremunt te*.

3. Mueller *πορίω*, alii alia. Locus sine dubio corruptus.

4. Mueller *particula*.

5. Ursinus *privicloes*, id est « priviculis », ut in epitome p. 19 *ab oloes* pro *ab illis*.

6. Epitome : « PETILAM SURAM significat ungulam equi albam. » Lemmata *Plisima* et *Petilam* cum in codice Tricassino fol. 104 v° conferret D'Arbois de Jubainville, nihil adscribendum invenit.

7. Nominativo casu numeri pluralis, non singularis genetivo.

8. Codex Parisiensis 6371 (contuli) folio 38 verso *b* : *carmine*.

9. Male interpunxit Corssen, *Origines poesis romanae* p. 73.

10. *Molucrum dicitur et quo* codex Tricassinus fol. 88 v°, teste D'Arbois.

» etiam lignum quoddam quadratum, ubi immolatur. » Festus p. 210 Mueller (ex codicis apographis) : « *PESCIA* in » *SALIARI CARMINE* Aelius Stilo dici ait capitia ex » pellibus agninis facta, quod Graeci pelles vocent *pesce* » neutro genere pluraliter. » Festi epitome p. 211 Mueller : » « *PENNATAS IMPENNATASQUE AGNAS* in *SAL[I]ARI¹ CARMINE* » spicas significat cum aristis et alias sine aristis. [...] » *AGNAS* novas voluit intelligi². »

Servii interpolator Danielinus ad Aen. 8,285 ex codice Parisiensi 7929 : « Quidam dicunt Salios a Morrio rege » Vejentanorum institutos ut *ALESUS* Neptuni filius eorum » *CARMINE* laudaretur, qui ejusdem regis familiae au- » ctor³ ultimus fuit. »

Festus p. 325 Mueller⁴ (ex ipso codice) : « Saturno dies » festus celebratur mense decembri... Versus quoque » antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus » videtur, *salurnii* appellantur. Quibus et a *NAEVIO* » *BELLUM PUNICUM* scriptum est, et a multis aliis plura » composita sunt. Qui deus in *SALIARIBUS SATURNUS* » nominatur, videlicet a *sationibus*. » Epitome Festi p. 323 : « *SATEURNUS* Saturnus⁵. » Inscriptio oenochoes nunc Parisiensis musei Campanae in Lupara n° 3494 (inspexi), cujus effigies in Ritschelii *Priscae latinitatis monumentis* tab. X A a et in *Tafeln zu Friedrich Ritschls epigraphisch-gramm. Abhandlungen* (Opusc. philol. B. iv) tab. IX A, cf. C. I. L. I n° 48 : « *SAHTVRNI POCOLOM*. »

Varro, *De lingua latina* 5,110 Mueller : « *Insicia* ab » eo quod *INSECTA* caro, ut in *CARMINE SALIORUM* est, » quod in extis dicitur nunc *prosectum*. »

Varro, *De lingua latina* 6,45 Mueller : « Itaque *SALII* » quod cantant *MEMURII VETERUM* significant [*veterem*⁶] *me-*

1. *Salari* etiam cod. Tricass. fol. 105 v°, teste D'Arbois de Jubainville.

2. *Intellegi* cod. Tricass.

3. *Auctae* editio Danielis.

4. Cf. infra p. 256 locum Varronis 7,36.

5. Ex codice Tricass. (123 v°) nihil adscripsit D'Arbois de Jubainville.

6. *Veterem* solus codex Havniensis, ut puto ex Plutarcho.

» *moriam.* » Festi epitome p. 131 Mueller : « *Mamuri*
 » *Veturi*¹ nomen frequenter in cantibus Romani frequen-
 » tabant hac de causa. Numa Pompilio regnante e coelo² ce-
 » cidisse fertur ancile, id est scutum breve....., unaque
 » edita vox³ omnium potentissimam fore civitatem, quamdiu
 » id in ea mansisset. Itaque facta sunt ejusdem generis
 » plura, quibus id misceretur, ne internosci caeleste⁴ pos-
 » set. Probatum opus est maxime *Mamuri Veturi*⁵ : qui
 » praemii⁶ loco petiit ut suum nomen inter CARMINA SALII
 » canerent. » Ovidius, Fast. 3,259 : « Quare caelestia
 » Martis Arma ferant SALII, MAMURIUMQUE canant... »
 383 : « Mamurius, morum fabraene exactior artis Diffi-
 » cile est, illud, dicere, clausit opus. Cui Numa munificus :
 » *Facti pete praemia*, dixit ; *Si mea nota fides, inrita*
 » *nulla petes*. Jam dederat Saliis a saltu nomina dicta
 » Armaque, et ad certos verba canenda modos. Tum sic
 » Mamurius : *Merces mihi gloria detur, Nominaque*
 » EXTREMO CARMINE *nostra sonent*. Inde sacerdotes
 » operi promissa vetusto Praemia persolvunt, MAMURIUM-
 » que vocant⁵. » Plutarchus, Numa 13 : « Οὐετούριον δὲ Μα-
 » μούριον κατασκευάσαι πάσας ὁμοίας Τῷ δὲ Μαμουρίῳ λέγουσι
 » μισθὸν γενέσθαι τῆς τέχνης ἐκείνης μνήμην τινὰ δι' ὧν ὑπὸ τῶν
 » ΣΑΛΙΩΝ ἅμα τῇ πυρρίχῃ διαπεραινομένης. Οἱ δὲ οὐ ΟΥΕΤΟΥΡΙΟΝ
 » ΜΑΜΟΥΡΙΟΝ εἶναι φασὶ τὸν ἁδόμενον, ἀλλὰ ΟΥΕΤΕΡΕΜ ΜΕΜΟΡΙΑΜ,
 » ὅπερ ἐστὶ παλαιὰν μνήμην. » Trebellius Pollio, Triginta tyranni 8,
 de imperatore Mario olim fabro ferrario : « quem plerique
 » MAMURIUM, nonnulli VETURIUM, opificem utpote ferrarium,
 » nuncuparunt⁶. »

Varro, De lingua latina 9,61 Mueller : « ... cum item

1. Codex Tricassinus quoque fol. 86 r°, teste D'Arbois de Jubainville, *Mamuri veturi*, non -ii.

2. Celo cod. Tricass. Idem vox edita. Idem caeleste per a.

3. Sic, non -ii, cod. Tricass.

4. Premii cod. Tricass.

5. De die Mamurio consecrata videatur Servius ad Aen. 7,188; Philocali fasti (C.I.L. I p. 338), Menologia rustica (ibid. p. 358); Mommsen in C. I. L. I p. 388; Marquardt, Roemische Staatsverwaltung III (Handbuch VI, 1878) p. 416.

6. Hinc patet locum carminum Saliarium de Mamurio vulgo notissimum etiam medio saeculo p. C. n. III fuisse.

» accidisset feminis, proportione ita appellata declinarant
 » praenomina mulierum antiqua, *Mania, Lucia, Postuma*.
 » Videmus enim *Maniam* matrem Larum dici; *LUCIAM*
 » *VOLAMINIAM SALIORUM CARMINIBUS* appellari; *Po-*
 » *stumam* a multis post patris mortem [natam] etiam nunc
 » appellari. »

In *odorieso* (supra p. 243) vocativus *adoriose*¹ latere videtur. Litterae *i* et *l* in codice Varronis saepissime inter se commutantur²; ego igitur pro *Cozeul* legi jubeo *Cozevi*, quod veteres pro vocativo cognominis illius *Consivius* (supra p. 244) habuisse puto (in hoc autem *Cozevi* Velius Longus, supra p. 244, litteram *z* agnoscebat); contra pro *lancus*, *jancus*, unde apud Festum factum est *janeus*, vel, si quid Guelferbytano I Lindemanni tribui potest, *janicus*. Nam in carmine saliori sermonem fuisse credebatur de *janitore*, per quam vocem Festus illud *janeus* vertit; nominativus autem *janitos*³, quem in codice Varronis invenimus, librario tribuendus est, quippe qui universas veteres illas formas, a Varrone laudatas, recentioribus similes fecerit, littera *s* servata sola⁴; ipse Varro scripse-

1. Jordan, Kritische Beitraege etc. p. 224, *adoriesis* legens: « *adoric(n)sis* nehme ich als Adjectivum. » Sed *adoriosus* olim apud Festum (supra p. 245). *Adoriose* ego, cum Bergkio ut postea cognovi.

2. Sic 5,52 *Instelano* pro *Instejano*; contra *vis* 5,83 pro *uls*, *ois* quinques 5,50 et 52 et *ouis* semel 5,50 pro *ols*, *ouls* (quae formae idem valent atque *uls*): Mémoires de la société de linguistique de Paris iv p. 234 ss. Neque pro certo affirmaverim, in nostro loco *lancus*, non *iancus* legi.

3. Numquam dici potuit *janitos*. Ea enim nomina latina, quae in *-tor* *-toris* exeunt, cognata sunt graecis nominibus in *-τωρ* *-τορος* ut *δῶτωρ*, *εὐρήτωρ* aut in *-τηρ* *-τηρος* ut *χρατήρ*, *ἀγρετήρ*, sanscriticis in *tā*, acc. *-tārām* ut *dātā* (dator). Ergo in iis inde ab ario-europaeis temporibus semper *r*, non *s*, pronuntiatum est. — Aliquo vinculo jungi inter se locum Varronis et glossam Festi monuit Fr. Buecheler, Précis de la déclinaison latine p. 213; *janitos* pro *lancus* legerat Bergkius, at ceteri omnes videntur probasse, de quo Scaliger Turnebusque cogitaverant, *Jani cusianes* sive *curiones* (Jordan tamen, Kritische Beitraege etc. p. 223 s., *Janus cusianus* s.), quae mihi non minus quam *lancusianes* sunt obscura.

4. Sic pro *plusima plurima* propter Festi testimonium *plisima plurima*, pro *meliosem meliorem* ex alia causa *meliose meliorem* reponendum videtur; pro *fedesum federum* fortasse simile quid: *foideso foederum*.

rat: « *jancus janitor* ». *Dvonus* (id est *bonus*) *cerus* idem deus est, qui in carminibus saliaribus teste Festo etiam *Cerus manus* vocabatur; collatis igitur tribus verbis incorruptis « *dvonus cerus es*¹ », ex *lancusianes* efficiemus: « *jancus Jane's* » vel « *jancus, Jane, es* ». *Patula coemisse* jamdiu continere creditur Jani cognomen *Patulcius* sive *Patultius*; hanc potius subesse formam putaverim quam illam, cum in langobardica quae dicitur litteratura *t* similis litterae *a* fiat²; ex *patulac* igitur effecerim *Patulti* vocativum ut supra *Cozevi adoriose*; quem casum praeterea insequens secunda persona *jancus Jane's*, *dvonus cerus es* postulat. *Oemisse* autem fortasse in *oenus es* (id est *unus es*) mutandum est; quamquam non male cogitatum est de cognomine *Clusivius* seu *Clusius* alteri cognomini *Patulcius* respondente³. Sub *omnia vero ad* quid lateat prorsus nescio⁴. *Recum* nihil est aliud quam *regum*⁵; prisci enim Latini littera C pro G utebantur⁶. In *melios cum* comparativus *melior* accusativo casu latet, ut ostendunt verba Varronis *meliossem meliorem*⁷.

Pō, quod ante *melios* positum est, illud ipsum *po* esse oportet, quod teste Festo (supra p. 245) in carmine saliarum valere credebatur « *potissimum* ». *Pa* autem, quod si codicem Festi

1. Haec agnovit Jordan, Kritische Beitraege etc. p. 223, praeunte (ubi nescio) Corsseno.

2. In ipso nostro Varronis codice (5,22) langobardicae litterae *tre* cum titulo (id valet *terrae*) librariorum saeculi xv in errorem induxerant, itaque in codicibus recentioribus legitur *ærae*. Cf. quae de *dictae* pro *dieb'te* (6,27) supra p. 242 dicta sunt.

3. Jordan, Kritische Beitraege etc. p. 223: « Mir scheint... in *patula-coemisse* sich *patulcius closivius es* zu verbergen. »

4. De imperativo futuro in *-tod* exeunte potius cogitaverim, siquidem ultima littera *d* genuina est, quam cum Jordano, Krit. Beitr. p. 224, de ablativo. Cf. imperativum futurum *juvato* in carmine fratrum Arvalium.

5. Jordan, Krit. Beitr. p. 224.

6. Eadem forma latinae litterae C et graecae Γ in vetustissimis monumentis est; utrique inter B et D locus. Ex vetere more scribendi remansit hoc, ut C. nota praenominis *Gaius*, CN. nota praenominis *Gnaevus* esset: inde hodierni homines monstra sua *Caius* et *Cneus* finxere.

7. Errant igitur, qui ut Jordanus nominativum quaerunt.

sequaris pro *parte*, si Imm. Huschke et O. Muellerum audias pro *patre* accipiebatur, in altero fragmento a Varrone laudato agnoscendum est¹; nam *divum empta cante ex divum em pa cante* (id est : *divorum eum pa canite*) est factum; docti Romani *divum pa* ita interpretabantur ut valeret *divum patrem*; neque id male, cum in altera fragmenti parte supplicetur *divum deo* (sive *deorum deo*, ut verba mutuemur Macrobiani, supra p. 246).

In fine ejusdem fragmenti *supplicate* ex imperativo *supplicate* propter antecedens *cante* ortum². Hoc fragmentum versiculus integer est (id ipse Varro testatur), neque multo labore opus est ut saturnium agnoscamus. Ex hemistichio altero *divum deo supplicate* (ubi *deo* aut pro una longa aut pro duabus brevibus accipiendum est) patet caesuram post arsin locum habuisse; ergo ultima syllaba vocis *cante* vi arsis producebatur. Primae voces *divum em pa[trem]* quomodo feriri debeant incertum est; nescimus utrum *pa* an *patrem* proferendum sit, utrum *patrem* iambum an pyrrhichium efficiat, utrum in *divum em* hiatus an synaloepha locum habeat. Triplex igitur schema constituetur:

$$\left. \begin{array}{l} \text{Di|vum em| pa} \\ \text{Di|vum em| patrem} \\ \text{Divum| em pa|trem} \end{array} \right\} \text{ can|te, } \text{di|vum deo| supplicate.}$$

Ex hoc *divum em pa[trem]* collegerim, in *melios eum recum* tres inesse voces, *meliose em recum* vel *meliose im recum*, id est : *meliozem cum regum*; in accusativo *meliose* accipiendum est *e* pro *em*, sicut elogia Scipionum accusativos praebent *Scipione, omne, honore, apice*. *Melior* autem pro *optimo* aut intellegendum erat aut saltem intellegebatur, unde factum est, ut homines docti *po* pro superlativo acciperent mirumque illud *potissimum* excogitarent. De *dun*; *ianusve* vel tacere malo⁴.

1. Adhuc nemo, quod sciam, in fragmentis nostris *po* et *pa* agnovit.

2. Id mihi certius quam Jordano. Krit. Beitr. p. 222.

3. Buecheler, Précis de la déclinaison latine § 120. Vide supra p. 221 ss.

4. Ex *dun*; *ianus* Corssen, Orig. poes. rom. p. 58, effecit *duonus Janus*.

In fragmento carminis saliaris quod Scaurus laudat (supra p. 244) versus distinguendi sunt duo, quorum alter ita corruptus ut nondum medicum invenerit, prior sanabilior est. Nam pro *cuine* ut ipse ostendit Scaurus reponendum est *cume* (quod valet *cum* sive *quom*). *Praetexere monti*, ut Bergk collatis Festi verbis *pretet tremonti praetremunt pe* a Muellero correctis vidit, mutandum in *prae tet tremonti*, id est *prae te tremunt* sive *praetremunt te* (unicum hoc apud Latinos exemplum est tertiae personae numeri pluralis in *-onti* exeuntis, quae postea in *-ont*, *-unt* abiit, incorrupta reperitur in Dorum formis ἄγοντι, φέροντι, in indico *bharanti* solam vocalem *o* mutavit¹). *Leucesiae* in *Leucetie*, id est vocativo casu *Luceti*, mutandum est²; Lucetius enim Juppiter Macrobio teste (supra p. 246) a Saliis canebatur. *Ponas* pro *tonas* scriptum³, sicut apud Festum *praetemunt re* pro *praetremunt re*; alia quaedam ejusdem verbi forma in versiculo altero subest. Jam voces habemus, quarum sensus nullo modo laborat : *cume tonas*, *Leucetie*, *prae tet tremonti*; tresque priores voces syllabam et tres pedes efficiunt, id est saturnii hemistichium prius. Alterum autem hemistichium una syllaba decurtatum est, nam trochaei antepaenultimi thesis numquam tollitur; sed huic rei remedium attuleris legendo pro *prae* cum dihaeresi *prāi*. Quamquam enim concedo hanc dihaeresin nusquam alibi reperiri (ἀπὸ αὐτῆς autem εἰρημύε-
vov quis miretur in Saliorum carminibus servari, quae et illud perantiquum *tremonti* exhibent?), veri mihi simillimum videtur *ae* ex *āi* esse ortum, sicut in genetivo primae declinationis *vitae* ex *vitāi*, in pronominalibus *quae* ex

1. Prorsus nihili sunt, quae Jordan (Kritische Beitræge etc. p. 219 ss.) contra dixit.

2. Jordan, Kritische Beitræge etc. p. 32.

3. Corssen, Origines poesis romanae p. 59; antea Duentzer, De versu etc. p. 36.

*quā-i*¹ et *haec* ex *hā-i-ce*; eodemque prope modo *praebeo*, *praemium*, *praetor* ex *prae-hibeo*, *prae-imium*, *prae-itor* sunt facta; atque latinae formae *prāi* apte graeca *πρωί* comparari potest. *E* in *cume* utrum longa sit an propter arsin producatur equidem nescire fateor. *E* in *Lucetius* brevis; sic Vergilius, apud quem hoc nomen hominis est, Aeneid. 9,570: *Lucetium portae subeuntem ignesque ferentem*². Hic saturnius:

Cu|me to|nas, Leu|cetie|, pra|i| tet tre|monti.

—Versum alterum ita confingo, summa quidem cum dubitatione:

Quo|[i] i|be tet| ?viri| ?audei|sunt to|nare,

id est, praetremunt te, quot viri ibi te tonare audierunt. **Quotī*, **totī* pro *quot*, *tot* dixisse veteres ostendit vox composita *totī-dem*; sic *et* ex **etī* = *ἐτι*, *legit* ex **legitī*; syllaba *ī* propter arsin cum hiatu producitur. *Ibe* ut in vetustis lapidibus *tibe*, *ube*. *Tet* ut supra. Post *tet* nomen, quod utrum *vīri* an aliud quid fuerit non dispicio; deinde tertia persona numeri pluralis in *-īsunt* pro recentiore *-ērunt* exiens³ tempore praeterito, nam tempore praesenti *-onti* haberemus. *Tonare* in *tonarem* mutatum est, postquam *-unt* in *cum* abiit.

In Festo p. 325 (supra p. 247) propter illud veriloquium *a sationibus* legendum ut epitomator habet *Sateurnus*, non

1. Disyllabum adhuc *quāi* restituendum videtur in versu Planti, Asin. 1,3,47 Cetera *quae* volumus uti Graeca mercamur fide. Quem supra p. 53 in exemplis productae per arsin finalis syllabae vellem non posuissem. Similiter, Mil. glor. 4, 8, 4 et 28, omnia *quāi* isti dedi.

2. Sine causa igitur Jordan, Kritische Beitrage etc. p. 219: «... welche Quantitaet hat das *e* des Suffixes? Das bleibt ungewiss. » Idem rectius p. 32: « kurz ist er (der Vokal) bei Vergil..., und ich moechte dies nicht ohne Weiteres als nicht beweiskraeftig bezeichnen. »

3. Nam *fuērunt*, *fuēram*, *fuēro*, *fuērim* ex **fuīs-unt* etc. orta sunt, sicut *sūro* ex **sūso* (cf. *bīho*, *gigno*, *sisto*), *capēre* ex **capīse* (cf. *capi-tis*, *es-se*), *Falēria* (graece *Φαλέρια*, non *Φαλκρία*) ex **Falīsia* (cf. *Faliscus*), *Fuīs-* habes in *fuis-ti*, *fuis-sem*, *fuis-se*.

Saeturnus. Haec igitur forma in oenochoe per similem errorem orta est¹ atque illum, qui in nummis *pr̄boun* pro *probum* fecit scribi (Corpus inscr. latinorum I n° 16). Sane inscriptio picta, non impressa est, quo magis de tali errore dubites licet; sed is qui pinxit alterum titulum vetustiore tantummodo descripsisse reputandus est (ipse enim per se litteram *e* omnino omisisset), qui titulus cujus generis fuerit ignoramus. Atque in ignota nominis forma etiam incorruptum exemplar sequens errare poterat; modo reputes quam multi e nostratibus, cum Germanice nesciant, *Liepzig* pro *Leipzig* dicere consueverint. Sic in carmine Arvalium (supra p. 249) *alternei* bis, semel *alternie* scriptum; in Cicerone De re publica 1, 40, 62 codex *plebie* pro *plebei*; in Catonis Originibus apud auctorem explanatio in Donatum (Keil, Grammatici IV p. 502, 17) codices Frisingensis et Berolinensis *quies* pro *queis*, si Henricus Jordan recte modo coniecit, qui etiam (Kritische Beitræge zur Geschichte der lateinischen Sprache p. 194) simile Adolphi Kiessling inventum laudat.

Ex reliquis fragmentis, quae supra cum auctorum testimoniis attulimus, perpauca commentarium requirunt. — *Promeneruat* (« *promonet* », supra p. 245) nomen deae *Minervae* in memoriam revocat; hoc ex **Menesūa* ortum ut *furvus* ex *fusūs* (cf. *fus-cus*), *Menesūa* autem ex illo substantivo ario-europaeo **mēnōs* (mens), unde facta sunt graecum μένος et sanscriticum *manas*. — *Praedotiont* (supra p. 245) si re vera in *praed-opiont* mutandum est, videmus olim *praed* vel *praïd* dictum esse, non *prae* vel *praï*, quo magis etiam dubitamus de illa vulgari doctrina, quae *prae* pro locativo accipi requirit. — Pro *pesnis pennis* (supra p. 245) legere malumus *pesnis penis*. *Pēnis* enim certo pro *pēsnis* est, ut ostendunt graeca πέος (pro *πεσος) et πένθη sanscriticumque *pasas*; *ēn* pro *ēsni* legitimum est, ut vides in *pōsitus* *pōno*, *hīs bīni*, *dīs-dīnosco*, *venērem venēnum*, *sēx sēni*,

1. Nam, puto, errat Ritschelius ubi contra ex oenochoe Festum corrigere conatur, Opuscula IV p. 270.

cascus cānus, cesnā cēna, fastus fānum, pāsta pānis, vāstus vānus, contra numquam *enn* pro *esn* invenimus. Dubium autem est, utrum *penis* in carminibus saliaribus pro cauda victimae prove genere quodam penicilli accipi debeat, an inter Saliorum caerimonias mos obtinuerit ut pudenda virilia colerentur¹. — Spicas *pennatas* vel *impen-natas*, id est cum aristis et sine aristis (supra p. 247), melius scribes per unam *n*² *penatas* et *impenatas*, id est caudatas et non caudatas. — Infra (II, II, 1) reliquias carminum Saliarium collectas invenies.

Varro, De lingua latina 7,28 Mueller (de lectione codicis cf. Jordan, Kritische Beitræge zur Geschichte der lateinischen Sprache p. 132) : « In CARMINE PRIAMI » quod est : VETERES CASMENAS CASCAS RES VOLO PROFARI » ET PRIMUM, *cascum* significat vetus. »

Pro *primum* legendum cum Scaligero *Priamum*. Carmen ceterum ignotum docet esse vetustissimum littera *s* in prima syllaba vocis *casmenas* servata. Minime ergo miraberis, e verbis a Varrone laudatis perfectum saturnium et alterius saturnii initium effici³ :

Vete[res Cas]menas[, cascas] res, vollo profari
Et[Priamum].....

Ex eodem carmine conjicio depromptum esse saturnium

1. Vide quae de sacris Liberi refert Augustinus, *De civitate Dei* 7,21.

2. In ipsis Saliorum libris, in quibus *tremonti* vetustissima forma legatur, certo consonantes geminatae non erant. *Pennatas* igitur (nisi medio demum aevo in epitome Festi duplicem *n* accepit) commentatorum veterum est, Aelii fortasse Stilonis. Ipsum autem *penatas* quodam etiam modo in libris novicium erat; nam carminum auctores scribere debuerant *pesnatas*.

3. Sine causa Jordan, Kritische Beitræge zur Geschichte der lat. Sprache p. 132 s., lectionem immutare voluit et carmen Priami pro scenico habere, ipsa in versu nostro sententia repugnante, quae generi epico multo melius convenit.

a Mario Victorino laudatum, *Cum victor Lemno classem Doricam appulisset*. Vide infra p. 318.

Varro, De lingua latina 7,36 Mueller : « *Versibus quos olim Fauni et¹ vatesque canebant*. Fauni dei Latinorum, » ita ut Faunus et Fauna sint. Hos versibus, quos vocant » *saturnios*, in silvestribus locis traditum est solitos fari » quo *fando Faunos* dictos. » Servii interpolator ad Vergilii Georgica 1,11 (ex codice Danielis Lemovicensi, nunc Leidensi Vossiano F 80 saec. x, lectione petita ex Georgii Thilonis libello Halis anno 1866 edito qui scholia ad Georg. 1,1-100 continet) : « cum unus Faunus sit cur pluraliter » posuit? sed Varro ad Ciceronem ita ait *dii Latinorum* » *ita ut Faunus et Fauna sit per ex versibus quos vocant* » *saturnios in silvestribus locis solitos fari futura atque* » *inde Faunos dictos esse*. » Pseudo-Victor, De origine gentis romanae 4,4-6 : « Post Picum regnavit in Italia » Faunus, quem a fando dictum volunt, quod is solet fu- » tura praecinere versibus quos saturnios dicimus; quod » genus metri in vaticinatione Saturniae primum proditum » est. Sed urbem Saturnus cum in Italiam venisset condidisse » traditur. Ejus rei Ennius testis est cum ait : *Versibus* » *quos olim Fauni vatesque canebant*. Hunc Faunum ple- » rique eundem *Silvanum* a *silvis*, Inuum deum, quidam » etiam Pana vel Pan esse dixerunt. » Cf. infra II, 11, 2 et 6. Item cf. supra (p. 247) locum Festi p. 325, infra (pp. 310 s.) locos scriptorum ex Caesio Basso.

Locum Varronis ex corrupto codice corruptoque testimonio tantummodo notum emendare hic non conabimur. Lectorem tamen admoneamus, legendum esse *sit* pro *sint*, cum *sit* etiam unus codex habeat ex iis qui a Florentino derivati jure vel injuria perhibentur; postea *fari futura*, a

1. *Et* delendum.

quo fando. Hoc valde mirum est, quod pro hos apud interpolatorem Servii legitur per ex.

Varro, De lingua latina 7,39 Mueller : « Apud NAEVIUM :
 » ATQUE PRIUS PARIET LOCUSTA LUCAM BOVEM. *Luca hos*
 » *elephas*. Quor ita sit dicta duobus modis inveni scriptum.
 » Nam et in Cornelii commentario erat : *Ab Libycis*
 » *Lucas*, et in Virgilii : *Ab Lucanis Lucas*; ab eo quod
 » nostri, quom maximam quadripedem quam ipsi habe-
 » rent vocarent bovem, et in Lucanis Pyrrhi bello primum
 » vidissent apud hostis elephantos... »

Naevii fragmentum Bello Poenico adscribendum ideo videtur, quod in iambicos trochaicosve versus aegre redigi posset; quamquam infitias non imus, sententiam comoediae melius convenire. Si saturnii sunt, altera in *atque* syllaba propter arsin producitur :

..... at|que pri|us pari|et lo|custa
 Lu|cam bo|vem.... ..

[Varro, De lingua latina 7,44 Mueller. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *libaque*.]

Varro, De lingua latina 7,51 Mueller : « NAEVIUS: PA-
 » TREM SUUM SUPREMUM OPTIMUM APPELLAT. *Supremum a*
 » *superrumo* dictum. Itaque in XII tabulis dicunt : *Solis*
 » *occasu diei suprema tempestas esto*. Libri augurum pro
 » tempestate *tempestutem* dicunt, id est supremum augurii
 » tempus. »

Nihil in Naevii versu mutandum. Hiatus in caesura; *optumum* dubium utrum synaloepham patiatur, thesi versus paenultima sublata, an propter arsin cum hiatu producat : .

Pa trem su um su premum	{	optu mum ap pellat.
		optumum ap pellat.

Varro, De lingua latina 7,107 ss. Vide infra § 3 locum Festi p. 323 Mueller.

Varro, De lingua latina 9,61. Vide ad 7,26 (supra p. 249).

Varronis *Rerum rusticarum* (sic enim, non *De re rustica*, id opus vocandum est) libris fons unicus fuisse videtur codex nunc deperditus Florentinus Marcianus, quo Petrus Victorius usus est; ex apographis autem inde facilius obtinere dicunt praecipuum locum codicem Florentinum Laurentianum plut. 51,4 inter annos 1420 et 1430 scriptum. Ceterum in loco unico a nobis afferendo nullam varietatem lectionis indicat editio Schneideri (1794), ex qua eum petiimus.

Varro, *Rerum rusticarum* 1,2,27,1 quid sit in Sasernae libro, de remedio contra dolorem pedum adhibendo, refert : « TERRA PESTEM TENETO SALUS HIC MANETO IN MEIS » PEDIBUS : hoc ter novies cantare jubet, terram tangere, • despuere, jejunum cantare. »

Jamdiu in *meis pedibus* pro glossemate habetur; in antecedentibus vocibus saturnius agnoscitur. Hic vero nequit recte feriri, nisi *salus* lege veteris pronuntiationis pro pyr-

rhichio habeas, pro *hic* scribas *hice*¹ cum *e* propter arsin producta (sic in hexametro PROTOGENES CLOUL[1] SUAVEI *heicei* SITUST MIMUS, Corp. inscr. latin. I n° 1297). Item *terra* propter arsin producitur, ut in elogio P. Scipionis *Terrā Publi prognatum Publio Corneli*.

Ter[ra] pe[stem] te[neto], salus hi[ce] ma[neto].

B. — Loci ex M. Tullio Cicerone.

Cicero, Pro Archia 11,27. Vide infra, II, II, 3.

Cicero, De oratore 3,51,97. Vide infra, II, II, 1.

Cicero, Brutus 18,71 et 19,76. V. infra, II, II, 2 et 5 et 6.

Cicero, Orator 45,152. Vide infra § 11 locum Trebellii Pollionis, Claudius 7, in adnotatione.

Cicero, Orator 51,171. Vide infra, II, II, 2.

Cicero, De finibus 2,35,116. Vide ad Priscæ latinitatis monumenta, tab. XXXVIII E (supra p. 222).

Cicero, Tusculanae quaestiones 1,7,13. Vide ad Priscæ latinitatis monumenta, tab. XXXVIII E (supra p. 221).

Cicero, Tusculanae quaestiones 4,2,4. Vide infra, II, II, 4.

Cicero, Cato major 14,49. Vide infra, II, II, 6.

Cicero, Cato major 17,61. Vide ad Priscæ latinitatis monumenta, tab. XXXVIII E (supra p. 222).

Cicero, De divinatione 1,40,89 et 1,50,114 s. et 2,55,113. Vide infra, II, II, 2.

1. Plenam formam *heice* habes etiam in C.I.L. I n° 1049.

C. — Loci ex T. Livio.

T. Livii locis constituendis omnium librorum manuscriptorum lectiones afferant easque ex artis praeceptis comparare ac perpendere studeant illi, qui in universo Livii textu emendando per multos vitae suae annos desudare destinaverunt. Nobis satis, ex praecipuis codicibus pauca excerpere.

Vulgo notum est, unicuique Livii decadi peculiares suos esse codices, perinde ac si eae totidem opera sint omnino distincta. De codicibus si qui plura quam hic dicta sunt quaerent, Johannis Nicolai Madvig adeant *Emendationes Livianas iterum auctiores editas*, quae Hauniae prodire anno 1877. Ego hic Madvigii verba saepe contentus fui exscripsisse.

Decadi primae fons in locis quidem nostris grex codicum, qui vocantur Nicomachiani. Nam nihil inde superest in codice palimpsesto mutilo Veronensi¹.

Codices Nicomachiani unius sunt stirpis, ductae e codice quem Nicomachus Flavianus, Nicomachus Dexter et Victorianus quadringentis prope post Christum natum annis emendarunt. Omnes post saeculum x scripti praeter Parisiensem. Inter eos tres praestantissimi: codex nunc deperditus Vormaciensis vel Borbetomagensis (Worms), a Beato Rheno in editione Basileensi anni 1535 adhibitus, ab eo tamen non ultra libri 6 caput 28 laudatus; — codex Mediceus Florentinus Laurentianus plut. 63,19, saeculo xi scriptus; — codex Parisiensis 5725, olim Colbertinus, saeculi x.

1. Codex Veronensis circa annum 400 scriptus existimatur. Ejus scriptura petenda ex Theodoro Mommsen, *T. Livii ab urbe condita lib. III-VI quae supersunt in codice rescripto Veronensi descripsit et edidit* (*Philologische und historische Abhandlungen der koeniglichen Akademie der Wissenschaften zu Berlin aus dem Jahre 1868*, p. 31-206).

Nobis Medicei scriptura petenda ex G. F. S. Alschefskii editione (vol. I, Berolini 1841; vol. II, 1843¹). Parisiensem contuli.

Infra p. 265 videbis etiam alios codices pro deterioribus habitos esse, qui bonam quamdam lectionem soli servaverint.

[T. Livius 1,26,6. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *duumviri*.]

T. Livius 1,20,4. Vide infra, II,II,1.

T. Livius 1,32,5-14 de Anco Marcio: « Ut tamen, quo-
 » niam Numa in pace religiones instituisset, a se bellicae
 » caerimoniae proderentur, nec gererentur solum sed etiam
 » indicerentur bella aliquo ritu, jus ab antiqua gente
 » Aequiculis quod nunc fetiales habent descripsit, quo
 » res repetuntur. Legatus ubi ad fines eorum venit unde
 » res repetuntur, capite velato filo (lanae velamen est) *Audi*
 » *Juppiter* inquit, *audite fines* (cujuscumque gentis sunt
 » nominat), *audiat fas: ego sum publicus nuntius populi*
 » *romani, juste pieque legatus venio, verbisque meis fides*
 » *sit*; peragit deinde postulata; inde Jovem testem facit:
 » *Si ego injuste inpieque illos homines illasque res dedier*
 » *mihi*² *exposco* TUM³ PATRIAE COMPOTEM ME NUNQUAM SIRIS
 » ESSE. Haec cum finis suprascan- dit, haec quicumque
 » ei primus vir obvi- us fuerit, haec portam ingrediens, haec
 » forum ingressus, paucis verbis carminis concipiendique
 » juris jurandi mutatis, peragit. Si non deduntur quos

1. Ubi praesto est codex Veronensis, Medicei lectiones haurito ex libello Mommseni, qui collationem a R. Schoellio factam adhibuit.

2. *Dedi er. pr. mihi* codex Parisiensis 5725 fol. 11 v°; in *dedi i* lineola deletum.

3. *Tu* pars codicum.

» exposcit, diebus tribus et triginta (tot enim sollemnes
 » sunt) peractis bellum ita indicit: *Audi Juppiter et tu*
 » *Jane*¹ *Quirine, diique omnes caelestes*² *vosque terre-*
 » *stres vosque inferni audite; ego vos testor populum*
 » *illum (quicumque est, nominat) injustum esse neque jus*
 » *persolvere; sed de istis rebus in patria majores natu*
 » *consulemus, quo pacto jus nostrum adipiscamur. Cum*
 » *his nuntius Romam ad consulendum redit. Confestim rex*
 » *his ferme verbis patres consulebat: Quarum rerum,*
 » *litium, causarum condixit pater patratus populi romani*
 » *Quiritium patri patrato Priscorum Latinorum homini-*
 » *busque Priscis vel Latinis*³, *quas res nec dederunt nec*
 » *solverunt nec fecerunt*⁴, *quas res dari*⁵, *fieri, solvi*⁶
 » *oportuit, dic*, inquit ei quem primum sententiam rogabat,
 » *quid censes*⁷? Tum ille: *Puro pioque dvello*⁸ *quaeren-*
 » *das censeo, itaque consentio consciscoque. Inde ordine*
 » *alii rogabantur, quandoque pars major eorum qui ade-*
 » *rant in eandem sententiam ibat, bellum erat consensum.*
 » *Fieri solitum ut fetialis hastam ferratam aut sanguineam*
 » *praeustam ad fines eorum ferret, et, non minus tribus*
 » *puberibus praesentibus, diceret: Quod populi Prisco-*
 » *rum Latinorum hominesque*⁹ *Prisci Latini adversus popu-*
 » *lum romanum Quiritium*¹⁰ *fecerunt, deliquerunt, quod*
 » *populus romanus Quiritium bellum*¹¹ *cum Priscis Latinis*

1. Traditur *Juno*.

2. *Cælestes provosque* cod. Paris.; nota syllabae *pro* deleta.

3. Codex Vormaciensis *hominibusque Priscisve Latinis*, si recte intellego Rhenanum p. 7.

4. *Nec d. nec s. nec f.* in cod. Paris. fol. 12 rº omissa, in marg. addita.

5. *Dare* corr. manu posteriore cod. Parisiensis.

6. Codex Mediceus *solvi fieri*.

7. *Quidicenses* codex Mediceus.

8. *Deuello* codex Mediceus.

9. *Que* om. codex Mediceus, *hominesve* codex Vormaciensis et codex Parisiensis.

10. *Quirium* corr. manu posteriore codex Parisiensis.

11. Pro *bellum* in cod. Paris. *censuit*; pro quo manu posteriore *bellum* repositum.

» *jussit esse senatusque*¹ *populi romani Quiritium cen-*
 » *suit, consensit, conscivit, ut bellum cum Priscis Latinis*
 » *fieret, ob eam rem ego populusque romanus populis*²
 » *Priscorum Latinorum hominibusque Priscis Latinis bel-*
 » *lum indico facioque.* Id ubi dixisset, hastam in fines eorum
 » emittebat. Hoc tum modo ab Latinis repetitae res ac
 » bellum indictum, moremque eum posterī acceperunt. »

Nimis multa tentavit de hoc loco Otto Ribbeck, *Neue Jahrbuecher fuer Philologie* LXXII (1858) p. 206. Hic, puto, insunt cum carminum saturniorum particulae integrae, tum nonnullae corruptae, praetereaue formulae prosa oratione conceptae, quippe quae varia variaque mensurae nomina propria admittere debuerint. Unus versus genuinus esse totus videri potest :

Tum| patriae| compo|tem me| nunquam siris| esse.

[T. Livius 3,64,10. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *Si tribunos*.]

T. Livius 5,16,8 ss., anno ab urbe condita 357, ante Christum natum 397: « Jamque Romani, desperata ope
 » humana, fata et deos spectabant, cum legati ab Delphis
 » venerunt, sortem oraculi adferentes congruentem responso
 » captivi³ vatis: ROMANE⁴, AQUAM ALBANAM CAVE LACU CONTI-
 » NERI, CAVE IN MARE MANARE⁵ SUO FLUMINE SINAS; EMISSAM⁶ PER

1. *Senastusve* codex Mediceus et codex Parisiensis.

2. *Populus*, ex corr. *populis* cod. Parisiensis.

3. *Capti* codex Mediceus.

4. *Romae* cod. Parisiensis 5725 fol. 89 vo.

5. *Manere* corr. manu posteriore cod. Parisiensis.

6. *Emisam* corr. manu posteriore cod. Parisiensis. De lectione codicum quorundam deteriorum meliore cf. infra p. 265.

» AGROS RIGABIS¹, DISSIPATAMQUE RIVIS EXSTINGUES²; TUM TU
 » INSISTE AUDAX HOSTIUM MURIS, MEMOR, QUAM PER TOT ANNOS
 » OBSIDES URBEM, EX EA TIBI HIS QUAE³ NUNC PANDUNTUR FATIS
 » VICTORIAM DATAM; BELLO PERFECTO⁴ DONUM AMPLUM VICTOR AD
 » MEA TEMPLA PORTATO, SACRAQUE PATRIA, QUORUM⁵ OMISSA
 » CURA EST, INSTAURATA UT ADSOLET FACITO⁶». Idem Livius
 5,15,2 et 4 et 11-12 : « In unum omnium curae versae
 » sunt, quod lacus in Albano nemore sine ullis caelestibus
 » aquis causave qua alia quae rem miraculo eximeret in
 » altitudinem insolitam crevit... Vaticinantis in modum
 » cecinit, priusquam ex lacu Albano aqua emissa foret,
 » numquam potiturum Vejis Romanum..... Sic⁷ igitur
 » libris fatalibus, sic disciplina etrusca traditum esse, (ut)
 » quando aqua Albana abundasset, tum si eam Romanus
 » rite emisisset victoriam de Vejentibus dari; antequam
 » id fiat, deos moenia Vejentium deserturos [non] esse.
 » Exsequebatur⁸ inde quae sollemnis derivatio esset; sed
 » auctorem levem nec satis fidum super tanta re patres
 » rati decrevere legatos sortesque oraculi Pythici exspe-
 » ctandas. »

Saturnii versus haud ita difficile dinoscuntur. Primus integer; caesura post arsin; *lacu* lege vocum quae iambum efficiunt corripitur:

Ro|mane, aquam| Alba|nam ca|ve lacu| conti|neri.

Secundus sanabitur, si cum Hermanno⁹ pro *sinas* legeris *siris*, qua mutatione nihil levius. Thesis paenultima sublata.

1. *Rigabit* codex Mediceus.

2. *Extinges* superscripto u cod. Parisiensis.

3. *Que* codex Parisiensis.

4. *Profecto* corr. manu posteriore cod. Parisiensis.

5. *Sacratoque patria eorum* corr. manu posteriore cod. Parisiensis.

6. *Factio* codex Paris.

7. *Sic* : *his* codices Mediceus et Parisiensis.

8. *Exsequebantur* codex Parisiensis.

9. *Elementa doctrinae metricae* p. 617.

Incertum utrum *suo* unam syllabam¹ efficiat an spondeum²; si spondeum, *cave in* pro pyrrhichio est habendum³; schema duplex :

Cave in mare mana re suo }	flum ne siris.
Cave in mare ma nare suo }	

Voces quae sequuntur, *emissam... exstingues*, aut unum versiculum aut duos efficiant necesse est, nam qui sequuntur versiculi *tum... muris*, *memor... urbem*, *ex ea... fatis*, *victoriam... perfecto*, *donum... portato*, *sacraque... cura est*, *instaurata... facito* et sensu et metro jubente satis facile separantur. Eae vix invenias quomodo in unum versiculum cogi possint, nam nullum ibi glossematis vestigium; contra deesse aliquid ostendunt Livii verba : « si eam Romanus *rite* emisisset », « quae *sollemnis* derivatio esset ». Exitum igitur tertii initiumque quarti simul excidisse veri simile est. In *per agros rigabis*, si codicum poliōrum lectio vera est, non potes quin *per* propter arsin produci iudices⁴; sed pro *emissam* invenit Muretus in « vetere libro » *manu missam*, quam scripturam servabant codices a Drakenborchio laudati quattuor. Hanc vocem *manu* vulgo vix jure rejiciunt, quia in libris melioribus (saltem qui meliores existimantur esse) ea non reperiatur : qui vero factum est, ut librarius quidam de aqua *manu mittenda*, non *emittenda* cogitaverit? At *manu* si servaverimus, absque productione illa permira vocis *per* saturnii hemistichium prius pedes suos habebit justos. Itaque in lectione Mureti *manu* consistendum est, etiam

1. Vide supra p. 80.

2. Vide supra p. 77.

3. Vide supra p. 42.

4. Cogitari posset de verbo composito *perrigare*, ut productio praepositionis *per* illi vergilianae praepositionis *super* (Aeneid. 6,254 : *Pingue super oleum infundens*) prope similis esset; sensusque melior videretur fieri, si *rigare agros*, non *rigare aquam* esset dictum. Itaque talis versus constitueretur : *Emissa [rite rivis] p̄r- agros -rigabis*. Sed haec linquenda : nam duobus jam locis, non uno, voces quasdam excidisse ficturus esses; deque aqua, non de agris, summa totius sententiae est; atque praeterea Plinius (Histor. natur. 11,37,69,182) de venis *sanguinem*, dixit, *rigant*.

contra Medicei codicis Parisiensisque auctoritatem. Hoc igitur solum perpendendum restat, utrum *manu missam manu emissam* debeat scribi. Facile *manu mittere*, quod quasi una vox est eaque librariis notissima, pro *manu emittere* poni potuit; fortasse etiam sic littera *e* deleta est, omissa prius voce *manu*, ea in margine addita, inserendique nota inducta inter *sinas* et *emissam*. Ut ut est, procul omni dubio restituendum est cum praepositione *emissam*; nam similiter de Albani lacus aqua dicitur 5,15,4 et 5,51,6 *emissa*, 5,15,11 *emisisset*. Quodque haesitare omnino vetat, ipsam bonam lectionem *manu emissam* servavit codex unus a Gebhardo apud Drakenborchium laudatus¹. — *Dissipatamque* non nisi aegre in versu saturnio servabis; at commode *disque sipatam*² producto *que* propter arsin restitues. Sic igitur versiculos refingo:

Manu emis sam per al gros	ri gabis [rivi s] rite,
Ri te] dis que si patam	rivi s] ex stingues.

In quinto versu nihil mutandum. Sublata est thesis paenultima in hemistichio altero, fortasse et in priore, cum hiatus post thesin in *insiste audax* dubitationem moveat³; post *tu* in arsi hiatur:

Tum| tu in|siste| audax| hosti|um| muris.

Etiam sextus versus incorruptus; thesis paenultima sublata :

Me|mor, quam| per tot| annos| obsi|des| urbem.

Septimus quoque incorruptus, sed is quomodo feriri debeat incertum. *Ea* unam syllabam efficit⁴. In hemistichio altero

1. Vides quam male editores recentiores omnes *manu* sustulerint. Simul vides quam periculosum sit codices eos nimium spernere, qui jure vel injuria pro deterioribus habentur.

2. Sic apud Lucretium 1,650 *disjectis disque supatis*.

3. An *Tum tu in[du]siste audax*...? sic infra *in[du]staurata*.

4. Vide supra p. 80.

thesis paenultima sublata; in priore aut eadem thesis tollitur, quod aegre crediderim, aut hiatus propter arsin¹ in *tibi* est admittendus² :

Ex| ea tibi|, his| quae nunc| } pandun|tur| fatiſ.
Ex| ea tibi|, his| quae nunc| }

In octavo versu pro *bello* aut *belloque* aut *düello* legendum ; thesis paenultima sublata ; caesura post arsin :

Vi|ctori|am da|tam; du|ello| per|fecto.

Versus nonus incorruptus; *mea* monosyllabon³; thesis paenultima sublata, nisi Hermannō duce (supra p. 85) restituumus *tempula*:

Donum] amplum] victor] ad mea] { templa] portato.
tempulla portato.

In decimo et undecimo versu singuli pedes desunt, neque tamen quidquam videtur cecidisse. Eos ita refingendos censeo, ut pro *instaurata* levi mutatione *industaurata* scribatur; pro *omissa cura* (sicut supra *disque sipatam*) adhibita tmesi *ob cura missa*⁴; pro *est*, quod cum *cura* cohaeret, *ea* cum *industaurata* conjunctum. In utroque versu thesis paenultima sublata; in priore etiam thesis paenultima prioris hemistichii; in eodem hiatus post caesuram; posterioris caesura post arsin sed cum elisione; producta propter arsin *sacraque, patria, cura*; *ea* disyllabon propter arsin cum hiatus productum :

Sacra|que patri|a], quorum| ob cul|ra] missa,
E]a in|dustau|rata, ut| asso|let], facito.

T. Livius 6,29,5 ss., anno ab urbe condita 374, ante

1. Vide supra p. 63.

2. Sic etiam proferre posses ut thesis in hemistichio priore tolleretur, *nunc* alterius hemistichii esset; sed nihil invenustius.

3. Vide supra p. 80.

4. Fortasse pronuntiari debet *ommissa*: v. infra II, 11, 2.

Christum natum 380 : «... oppido se Praeneste includunt.
 » Octo praeterea oppida erant sub ditione Praenestinatorum :
 » ad ea circumlatum bellum, deincepsque haud magno
 » certamine captis Velitras exercitus ductus ; eae quoque
 » expugnatae. Tum ad caput belli Praeneste ventum : id non
 » vi sed per deditionem receptum est. T. QUINCTIUS, semel
 » acie victor, binis castris hostium, novem oppidis vi captis,
 » Praeneste in deditionem accepto, Romam revertit, trium-
 » phansque signum Praeneste devectum Jovis Imperatoris
 » in Capitolium tulit. Dedicatum est inter cellam Jovis ac
 » Minervae, TABULAQUE sub eo fixa, monumentum rerum
 » gestarum, his ferme incisa litteris fuit : JUPPITER ATQUE
 » DIVI OMNES HOC DEDERUNT UT T. QUINCTIUS¹ DICTATOR OP-
 » PIDA NOVEM CAPERET. Die vicesimo quam creatus erat
 » dictatura se abdicavit. » Festus p. 363 Mueller, ex recen-
 sione Mommseni (de qua infra § 3 ad locum Festi p. 375)
 p. 73: « TRIENTEM TERTIUM PONDO CORONAM AUREAM DEDISSE
 » SE² JOVI DONUM SCRIPSIT T. QUINCTIUS dict[ator³], cum PER⁴
 » NOVEM DIES URBES ET DECIMAM PRAENESTE CEPISSET. Id
 » significare ait Cincius in⁵ Mystagogicon⁶ l. II duas
 » libras pondo et trientem. »

Jovi Imperatori signum in Capitolio T. Quinctius posuit non dictator Cincinnatus ex Praeneste verum ex Macedonia Flamininus consul⁷. Errat igitur Livius majorque Festo debetur fides, quippe qui de corona non de signo loquatur. Certissime trunca sunt quae apud Livium legimus, nam illud maximi momenti *per novem dies* et nomen *Prae-*

1. *Quintius* codex Parisiensis 5725 fol. 111 r°.

2. Se adnotatio Victorii ex apographo Politiani; omittunt codices Vaticani et editio Pii.

3. *Diet...* ed. Ursini, *dictus* ed. Pii, *dictator* codices Vaticani.

4. *Pro* editio Pii.

5. *In* omittit editio Pii.

6. *Μυσταγωγικον* codex Vaticanus 1549, *μυσταγωγικον* codex Vaticanus 2731.

7. Cicero in Verrem 4,57,129. De qua re, et de inscriptione T. Quinctii dictatoris, conferatur Maximilianus Zoeller, *Latium und Rom* (Leipzig 1878) p. 334 ss.

neſte deest. Haec a librario quodam Livii casu omiſſa eſſe ne putes, ipſe Livius integrum titulum non noverat; qui ſi quid de *corona aurea trientem tertium pondo* legiſſet, de ſigno Jovis Imperatoris nullo pacto loqui poterat. Neque ipſe de novem diebus videtur quidquam accepiſſe. Ab eo igitur annalium ſcriptore titulus injuriam pertulit, cujus opus hac in parte Livius exſcribebat; ille ex memoria fortasſe ſine ulla ſcripturae ope T. Quinctii verſus tradiderat. Cum ita ſe res habeat, « quantilli eſt », ut cum Ritschelio¹ loquamur, « *ut* particulam una litterula augere proque » Jovis nomine priſtinam *Djovis pater* vel *Djovispiter* » formam ſubſtituere? » Jam perfectus evadit ſaturnius primus :

Jo vis pater atque divi	}	omnes hoc de dērunť.
		omnes hoc dedērunť.

Alterius autem verſiculi initium tantummodo cognosci poteſt :

U|ti Titus| Quincti|us di|etator|....|....

Ex his quae Feſtus affert, collata Ti. Sempronii Gracchi a Livio 41,28 laudata tabula, talia effici poſſunt, in quibus, lege eorum temporum, *Jovi* et pro iambo et pro pyrrhichio accipias licet :

Tri|entem| tertium pon|do co|ronam| auri

..	Jo vi de dit donum ² .
..	Jovi de dit donum.

At quae de oppidis novem novemque diebus et de Prae-neſte ſcripta erant, de iis ne ſimilia quidem veri nunc queas hariolari.

1. Opuscula IV p. 201.

2. De loco vocis *donum* vide infra ad Livii locum 41,28.

[T. Livius 7,26,4. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *si divus*.]

Decadi tertiae fontes in libris xxvi-xxx codex Puteaneus cum aliis, in libris xxi-xxv Puteaneus solus. Is nunc Parisiensis 5730, scriptus saeculo vii vel ineunte viii; alii neque ii spernendi viri docti saeculi volunt esse quinti.

T. Livius 25,12,2-11, Q. Fulvio Flacco Ap. Claudio Pulchro
coss., anno ab urbe condita 542, ante Christum natum 212,
ex codice Parisiensi 5730 foliis 189 et 190 : « †Relicto
» (*id est religio*) deinde nova objecta est ex CARMINIBUS
» MARCIANIS. Vates hic MARCIUS inlustris fuerat, et cum
» conquisitio priore anno ex sc. talium librorum fieret, in M.
» Aemili pr. †urbem (*id est urbani*), qui eam rem agebat,
» manus venerant; is protinus novo praetori Sullae tradide-
» rat. Ex hujus MARCII duobus carminibus alterius post
» rem [f]actam editi¹ †cum rato auctoritas eventu alteri quo-
» que, cujus nondum tempus venerat, adferebat fidem.
» PRIORE CARMINE Cannensis praedicta clades in haec
» fere verba erat : AMNEM TROJUGENA(M) ROMAN(A)E FUG(A)E
» CANNAM², NE TE ALIENIGENAE COGANT IN CAMPO DIO-
» MEDIS CONSERERE MANUS. SED NEQUE CREDES TU MIHI,
» DONEC CONPLERIS SANGUINE CAMPUM, MULTAQUE MILLIA OCCISA
» TUA DEFERET AMNIS IN PONTUM MAGNUM EX TER[R]A FRUGI-
» FERA; PISCIBUS ATQUE AVIBUS FERISQU(A)E QU[A]E³ INCOLUNT
» TERRAS, [I]S FUAT ESCA CARO TUA; NAM MIHI ITA JUPPITER
» FATUS EST. Et Diomedis Argivi campos et Cannam †flumini

1. Codex 5730 *post raē (me expunctum) acta dediti*.

2. Codex 5730 *Trojugenam romanae fugae Candam (n supra scriptum)*.

3. Codex 5730 *feris quaeq. incolunt*.

» (*id est* flumen ii) qui militaverant in iis locis juxta atque
 » ipsam cladem agnoscebant. Tum ALTERUM CARMEN
 » recitatum, non eo tantum obscurius, quia incertiora
 » futura praeteritis sunt, sed perplexius etiam scribaturae
 » gener(a)e : HOSTIS, ROMANI, SI EXPELLERE VULTIS, VOMICA[M]
 » QUAE GENTIUM VENIT LONGE, APOLLINI VOVENDOS CENSEO
 » LUDOS QUI QUODANNIS COMITER APOLLINI FIAN'T; CUM POPULUS
 » DEDERIT EX PUBLICO PARTEM, PRIVATI(S) UTI CONFERANT PRO
 » SE ATQUE SUIS; IIS LUDIS FACIENDIS PRAE(T)ERIT PRAETOR IS
 » QUI JUS POPULO PLEBEIQUE DABIT SUMMUM; DECENVIRI
 » GRAECO RITU HOSTIIS SACRA FACIANT. HOC SI RECTE FACIE-
 » TIS, GAUDEBIT(I)S SEMPER FIETQUE RES VESTRA MELIOR, NAM
 » IS †DIUM EXTINGUET PERDVELLIS VESTROS QUI VESTROS CAMPOS
 » †PASCIT PLACIDE. Ad id carmen explanandum diem unum
 » sumpserunt; postero die s. c. factum est ut decenviri de
 » ludis Apollini reque divina facienda inspicerent. Ea cum
 » inspecta relataque ad senatum esse[n]t, censuerunt
 » patres Apollini ludos †vomendos faciendosque¹ et,
 » quando ludi facti essent, duodecim millia aeris praetori
 » ad rem divinam et duas hostias majoris dandas.
 » Alterum s. c. factum est ut decenviri sacrum graeco
 » ritu facerent iis quae (*id est* hisque) hostiis,
 » Apollini †vove aurato et capris duabus albis auratis,
 » Laton[a]e bove femina aurata. Ludos praetor in circo
 » maximo cum facturus esset, edixit ut populus per eos
 » ludos stipem Apollini, quantam commodum esset, confer-
 » ret. » Macrobius, Saturnalia 1,17,28 s.: « Fertur autem
 » in CARMINIBUS MARCII² vatis, cujus duo volumina
 » inlata sunt in senatum, inventum esse ita scriptum :
 » HOSTEM, ROMANI, SI EX AGRO EXPELLERE VULTIS, VOMICAM
 » QUAE GENTIUM VENIT² LONGE, APOLLINI CENSEO VOVENDOS
 » LUDOS QUI QUOTANNIS COMITER [APOLLINI²] FIAN'T. IIS LUDIS
 » FACIENDIS PRAESIT IS PRAETOR QUI JUS POPULO PLEBIQUE

1. Codex 5730 vomendos (*b supra scriptum*) faciendos qui.

2. In codice Macrobii Parisiensi 6371 (folio 41 recto a) *marcii, venit* inter lineas addita. Ibidem post *comiter* deest *Apollini*.

» DABIT SUMMUM; DECEM VIRIGR[A]ECO RITU HOSTIIS¹ SACRA FA-
 » CIANT. HOC SI RECTE FACIETIS, GAUDEBITIS SEMPER FIETQUE
 » RES PUBLICA MELIOR, NAM IS DIVUS EXTINGUIT[†] PERDVELLES
 » VESTROS QUI VESTROS CAMPOS PASCUNT² PLACIDE. Ex hoc
 » carmine cum procurandi gratia dies unus rebus divinis
 » impensus esset, postea senatus consultum factum [est³] uti
 » decemviri, quo magis instruerentur de ludis Apollini
 » agundis reque divina recte facienda, libros sibillinos adi-
 » rent. In quibus cum eadem reperta nunciatum esset, cen-
 » suerunt patres Apollini ludos vovendos faciendosque, in-
 » que eam rem duodecim milia aeris praetori et duas ho-
 » stias maiores dari, decemvirisque praeceptum ut gr[a]eco
 » ritu hisce hostiis sacrum facerent, Apollini bove aurato
 » et capris duabus albis auratis, Latonae bove femina au-
 » rata. Ludos in circo populus coronatus spectare jussus. »
 Festus p. 326 Mueller: « At in hoc libro refert [*Ver-*
 » *rius*] Sinni Capitonis verba, quibus eos ludos Apollinares
 » Claudio et Fulvio cos. factos dicit, ex libris Sibyllinis et
 » vaticinio M. vatis institutos. » Servius in Vergilii Aeneida
 6,70 ex codice Parisiensi 7959: « Ludos Apollinares⁴ qui
 » secundum quosdam bello punico secundo instituti sunt,
 » secundum alios tempore Syllano⁵, ex RESPONSOMAR-
 » CIORUM FRATRUM, quorum exstabant⁶ SYBILLINA
 « RESPONSA. »

Prior locus ex solo Livio constituendus, alter ex Livio atque Macrobio. In priore *Romane* jure ut glossema expulit Hermannus⁷. Injuria idem *Cannam fuge pro fuge Cannam* scribit; nam fieri quidem facile poterat ut librarius *Cannam* vocem voci *annem*, quo sententia dilucidior fieret, locaret

1. Codex Parisiensis *hostiis*.

2. In codice Parisiensi *pascunt* inter lineas additum.

3. *Est* om. codex Parisiensis.

4. *Dicit* addit editio Danielina cum codice Parisiensi 7929 et, quantum judicamus ex collatione Duebneri nobis per Aemilium Thomas nota, cum codice Cassellano.

5. In margine additur *sybillano*.

6. *Ut* addit ed. Danielina cum codice Paris. 7929 et codice Cassellano.

7. Elementa doctrinae metricae p. 614.

propius; ut longius, nullo pacto. Ceterum quae hic admitti debet caesura in arsi soluta, ea quamquam in reliquis carminibus saturniis nusquam certo reperitur (supra pp. 207, 209), nihil tamen habet quod jure offendat. Nam ex epicis, scenicis, lyricis carminibus nihil hic colligi potest, cum epica arsin non solvant, scenicorum pleraque caesuram exhibeant locatam post thesin, lyrica neque arses neque theses temere solvere soleant. Hic est igitur versus primus :

A|mnem, Tro|jugena|, fuge Can|nam, ne te| alie|nigenae.

— Versum sequentem ante *sed neque* finem habere sensus ostendit. Hic autem, ut apud Livium quidem legitur, neque legitimam caesuram habet neque recte in exitu iambicam vocem videtur retinere posse. Credo equidem, *manus* a librario quodam (sive ab annalium scriptore malis) a verbo alieno *cogant* esse divulsum verboque suo *conserere* perspicuitatis causa propius admotum. Sic igitur lego:

Ma|nus co|gant in| campo| Diome|dis con|serere.

— In tertio versu, praeunte Hermanno, *sanguis* scribo pro *sanguine*. Etiam hic caesuram in arsi soluta locatam videmus, nisi *mi* ex *mihi* efficere velis :

Sed| neque cre|des tu| mihi, do|nec com|pleris| sanguis.

— In quarto bene Hermannus *miliaque multa* pro *multaque millia* substituit; facillime enim *illi* et *ult* inter se commutari possunt¹. Quo facto versus demum caesuram legitimusque hemistichii prioris pedes habet. Alterum hemistichium ex his vocibus constat, *occisa tua*, thesi paenultima sublata, *u* in *tua* producto (supra p. 75), nisi tmesi

1. Sic infra in loco (ut videtur, Naeviani Belli Poenici) a Festo p. 352 laudato *millia alia* in *multa alia* mutandum est. Sane codex Livii Puteaneus (cujus litteraturam ex Wattenbachii et Zangemeisteri *Exemplis codicum Latinorum* tab. xviii noscere potes) saeculo existimatur scriptus esse quinto, quo tempore error ille minus proclivis erat quam saeculis Carolinis fuit.

adhibita (cf. supra pp. 252, 267) *ob tua caesa legere velis*.
In caesura hiatur:

Cam|puin, mil|liaque| multa| occi|sa| tua.

— In quinto versu utriusque hemistichii thesis paenultima sublata; anacrusis a librario omissa est¹. Haec ex adjectivo constiterit oportet; nam epitheto carere non potuit amnis, ubi pontus *magnus* vocabatur et terra *frugifera*:

[Citu']| defe|ret| amnis| in pon|tum| magnum.

— In sexto versu nihil corruptum; hemistichii prioris thesis paenultima sublata, *piscibus* pro cretico accipiendum:

Ex| terra| fru|gifera|; pisci|bus atque| avibus.

— Etiam septimus versus incorruptus; in hoc caesura post arsin :

Fe|risque quae| inco|lunt ter|ras, i|is fuat| esca.

— In octavo nihil mutandum praeter *fatust* pro *fatus est*; *tua* per arsin productum; thesis paenultima sublata :

Ca|ro tu|a, nam| mihi ita| Juppi|ter| fatust.

Alter locus jam apud eum scriptorem exstabat corruptus, ex quo et ad T. Livium et ad Macrobium textus pervenit. Nam minime dubium est, quin apud utrumque in ultimo versu *vestros* injuria his fuerit scriptum. Quae vox ad *campos* referenda est; inde autem error principium habuit, quod cui-dam visum est *vestros* cum *perdvelles* cohaerere. Ultimum versum, id est ut apparebit duodecimum, sic constituo :

Ve|stros qui| campos| pascunt| placide| per|dvelles.

— Etiam in nono versu *sacra* eidem interpolatori tribue-

1. *Deferēt* enim legendum (supra p. 44).

rim satis libenter. Sane ita recitari potest hic versus, ut simul et thesis quinti pedis et arsis sexti solvantur :

..... hosti|is sacra| faciant;

sed nusquam alibi simile quidquam reperitur (vide supra exempla solutae arsis, pp. 153 ss.), ceterique carminis nostri versus ostendunt id potius quaesivisse poetam, ut theses paenultimae syncopam paterentur, atque praeterea nihil tritius, quam *facere* pro *sacrum facere* absolute adhibitum. Recte igitur Hermannus¹ illud *sacra* sustulerat; sine justa causa pro *faciant* scripsit *faciunto*. In priore hemistichio memineris, qui vetus pronuntiandi mos fuit, *decēm vīri* dici potuisse (supra pp. 35, 85); sed nihil impedit, quominus simpliciore modo *decēm vīri* dicamus :

De|cemvī|ri grae|co ritu| hosti|is| faciant.

— In quarto versu fortasse pronuntiabatur *quotānnis* (vide supra p. 36 ss.); quod si factum est nihil apud Livium Macrobiūque mutandum. Sed quanto veri similis est, *qui* in communi utriusque scriptoris fonte ab eodem interpolatore esse additum, quo melius legentes intellexerent, ipsum autem poetam oratione dissolutiore usum esse! Nam *qui* ne post *Apollini* traducere velis, unde thesis paenultima fiat, id vetat syncopa in reliquis versibus saepissime adhibita. *Comiter* propter arsin producitur :

Quot|annis| comi|ter A|polli|ni| fiant.

— Contra atque in versibus duodecimo, nono, quarto evenit, secundus octavusque in communi Livii ac Macrobii fonte jam fuerunt decurtati. In neutro tamen sententia hanc videtur, unde licet conjicias nihil esse omissum quod ad sensum quidquam faciat, verum aliquod veterum temporum loquendi genus, quod longius verbosiusve seriore sermone

1. Elementa doctrinae metricae p. 615.

fuerit, recentiori locutioni eique breviori cessisse. Id mihi veri videtur simillimum, in utroque versu per pleonasmum, qui vocatur, adjectivum relativum *qui* cum demonstrativo *is* fuisse conjunctum. Cujus rei exempla haec afferre possum: Plautus, Trinummus 4,3,16: *Quorum eorum* unus surpuerit currenti cursori solum. Epidicus 3,1,8: *qui*, tibi quoi divitiae sunt maxumae, *Is* nummum nullum habes. Cicero, Acad. pr. 2,25,79: *Quod* ne *id* facere posses. T. Livius 8,37,8: *Quorum eorum* ope ac consilio... bellum fecissent¹. Praeterea dativus *quoiei* nihil aliud est quam duo dativi *quoi* et *ei* inter se juncti. Pleonasmus etiam cum aliis pronominibus reperitur. Pronomen *is* sibi ipsum adjicitur in dativo *eiei*² et in accusativo *emem*. Cum pronomine *ille* jungitur *is* in his exemplis: Cato apud A. Gellium 14,2,26: *Illi*, unde petitur, *ei* potius credendum esse. Plautus, Poenulus 149: *Ille*, qui adoptavit hunc pro filio sibi, *Is* illi Poeno hujusce patruo hospes fuit. Menaeclmi 4,3,4: Pallam *illam* (amabo te), quam tibi dudum dedi, Mihi *eam* redde. Asinaria 3,1,24: *Illos*, qui dant, *eos* derides; qui deludunt, deperis. Cum *hic* et *istic* jungitur in his: Plautus, Aulul. prol. 34: Et *hic*, qui poscet eam sibi uxorem senex, *is* adolescentis illius avunculus. Epidicus 52: Quid? *istanc*, quam emit, quanti *eam* emit? Atque recte, ut opinor, statuit Franciscus Meunier illos genetivos pronominum in *ius*, ut *illius*, *unius*, *cujus*, *ejus*, quorum originem per fas et nefas grammatici plurimi enucleare conati sunt, constare ex genetivis binis *illi ius*, *uni ius*, *quoi ius*, *ei ius*; scilicet *ius* ex nominativo *is* pendet ut veteres formae *patrus*, *Caesarus* aliaeque ex *pater*, *Caesar* et similibus³; inde fit ut cum gemina littera *i* saepe legatur *quojjus*, *ejjus*; *quo mihi ius* in Plauti Persa 1,3,3 (ubi codex B male *quo-*

1. Simili prope modo Terentius, Adelph. 3,2,8: *Quem* neque fides neque jus jurandum neque *illum* misericordia Repressit. Conferas quae dicit Meunier, Mémoires de la société de linguistique de Paris 1 p. 58.

2. Meunier, Mém. de la soc. de ling. 1 p. 52.

3. De quibus formis vide Buecheler, Précis de la déclinaison latine § 146.

jus mihi) probabiliter pro *quoi mihi ius* accipit Meunier¹, neque forsitan pauci scriptorum veterum loci similes formas aut retinebunt aut ex conjectatione doctorum accipient, ubi sermonis prisci leges accuratius noscere ac perpendere homines nostri dignabuntur². — Ergo in octavo versu satis confidenter *is* addere possumus, vel, ut rectius loquamur, ex praecedenti versu repetere. Nam illud *is* cum male intellexeretur, apud Livium post *praetor*, apud Macrobius ante *praetor* travectum est. Hiatus in caesura, thesis paenultima sublata :

Qui| jus popu|lo ple|beique| [is] da|bit| summum.

In secundo versu *ea* addendum; caesura post arsin; propter arsin *venit* et *ea* producta; thesis paenultima sublata :

Vomi|eam quae| genti|um ve|nit [e|a] longe.

— In septimo *is* dele (vide supra; hoc facto etiam allitterationem quae vocatur habes optimam, *praeerit praetor*); cum T. Livio *praeerit*, non *praesit* cum Macrobio lege. Thesis paenultima sublata :

I|is lu|dis faci|endis| prae|erit| praetor.

— In undecimo geminum glossema deprehenditur; nam pro *res* Livius *res vestra*, Macrobius *res publica* exhibet :

Fi|etque| res meli|or nam is| divus| ex|stinguet.

— Versus tertius apud Livium incorruptus. Macrobius male voces *vovendos* et *censeo* invertit. Thesis paenultima sublata :

A|polli|ni vo|vendos| cense|o| ludos.

1. Mém. de la soc. de ling. 1 p. 44-45.

2. Vide, quaeso, Ritschellius discipulique quam irreverenter lectionem codicum Plautinorum habcant in locis supra allatis.

— In decimo versu pro *facietis*, ut supra p. 206 dictum est, restituendum videtur *facitis* :

Hoc| si re|cte faci|tis, gau|debi|tis| semper.

— Ex omnibus versibus, quos et Livius et Macrobius adhuc exhibent, difficillime sanari potest primus. Parum refert, utrum in principio *hostis* cum Livio an cum Macrobio *hostem* legas (hoc tamen quam illud malo, quia propter pluralem numerum in vicino *Romani* facile *hostem* in pluralem formam abire potuit); sed neque Livii *expellere* satis longum neque Macrobiani *ex agro expellere* satis breve est ut inde legitimus versus constitui queat. *Ex agro* additum esse, prorsus incredibile est. Puto igitur tale quid ab auctore carminis esse cogitatum:

Ho|stem, Ro|mani|, si ex agro| pelle|re| vultis¹.

Caesura ergo post arsin locata est, thesis quarta soluta, thesis paenultima sublata. — Duo versus restant, quintus scilicet et sextus, quos aut Macrobius aut Macrobiani librarii praetermiserunt: ii igitur ex solo Livio constituendi. In utroque caesura post arsin habet locum, thesis paenultima sublata est; in altero *atque* propter arsin productum; in hoc *se* cum hiato esse prolatum credi possit, sed praestat *sed* restituere; *uti* lege vocum iambicarum correptum (conferas seniorum temporum formas *utique*, *utinam*). Hoc in his versibus notatione dignius, quod in priore *cum* ita pronuntiandum videtur ut duas syllabas efficiat (satis dubitanter, fateor, illud ex saluari carmine repetitum *cume* scripsi), in altero autem *suis* priorem syllabam producit.

Cu|m[e] popu|lus dede|rit ex| publi|co| partem,
Pri|vati uti| confe|rant pro| sed at|que| suis.

1. Corripi ergo ex lege vocum iambicarum (supra p. 32) videtur *agro*. Sine correptione etiam sic legi potest :

Ho|stem, Ro|mani, a|gro si ex|pelle|re| vultis.

Totum carmen perspicuitatis causa nunc repetam, in quo paenultima quaeque thesis supprimitur :

Hostem, Romani, si ex agro pellere vultis,
 Vomicam quae gentium venit [ea] longe,
 Apollini vovendos censeo ludos :
 Quotannis comiter Apollini fiant ;
 Cum[e] populus dederit ex publico partem,
 Privati uti conferant pro sed atque suis ;
 Iis ludis faciendis praecrit praetor
 Qui jus populo plebeique [is] dabit summum ;
 Decemviri graeco ritu hostiis faciant.
 Hoc si recte facitis, gaudebitis semper,
 Fietque res melior, nam is divus exstinguet
 Vestros qui campos pascunt placide perdvelles¹.

T. Livius 37,27,7 ss. Vide infra, II, II, 5.

In libro tricesimo septimo fontes codex deperditus Moguntinus, codex Bambergensis, codicisque Bambergensis cognati codices complures deteriores; in libro quadragesimo ante caput 37 Moguntinus et deteriores, post caput 37 Moguntinus solus.

Codex Moguntinus post saeculum xvi non comparuit. Ejus varietatem scripturae enotaverunt primum Nic. Carbachius et Wolfg. Angustus in fine editionis T. Livii Moguntinae anni 1518 (eam scripturae adnotationem Kreyssigius repetendam curavit in editione libri Livii xxxiii, Meissen 1839), deinde non pauca addens vel corrigens Sig. Gelenius in editione Basileensi anni 1535. Codicis Bambergensis lectiones Kreyssigius in eadem editione libri xxxiii affert. Lectores admonitos velim, me neque Carbachii

1. Utrumque vaticinium tractavit O. Ribbeck, Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXVII (1858) p. 204 s., parum feliciter.

neque Gelenii neque Kreyssigii editiones hic secutum esse, verum, cum mihi Madvigii atque Ussingii editio librorum xxxvi-xl Hauniensis anni 1865 apparatus criticum satis amplum praebere videretur, in eorum philologorum fide acquievisse.

Hujus rei probe memineris, praecipuum illum decadis quartae codicem Moguntinum non ipsum nobis praesto esse, verum solummodo per doctos viros saeculi xvi aliquo modo esse notum. At quod Madvigius ostendit, in eo legendo Carbachius saepe peccavit, Carbachium Gelenius non satis accurate semper castigavit. Ubi igitur, ut in gravissimo loco 40,52, reliqui codices deficiunt, conjectando atque hariolando secundum artis philologicae leges plurimum tribui potest.

T. Livius 37,30 et 58. Vide p. 281 ad 40, 52.

T. Livius 40,34,4 ss. Vide infra § 4 p. 316 locum Scriptoris incerti ex Caesio Basso descriptum.

T. Livius 40,52,4 ss., anno ab urbe condita 575, ante Christum natum 179 : « Idem [*M. Aemilius Lepidus censor*]
 » dedicavit aedem Larium Permarinum in Campo. Voverat
 » eam annis undecim ante L. Aemilius Regillus navali
 » proelio adversus praefectos regis Antiochi. Supra valvas
 » templi TABULA cum titulo hoc fixa est : DVELLO MAGNO
 » REGIBUS DIRIMENDO CAPUT SUBIGENDIS PATRANDAE PACIS HAEC
 » PUGNA EXEUNTI L. AEMILIO M. AEMILII FILIO AUSPICIO IMPE-
 » RIO FELICITATE DUCTUQUE EJUS INTER EPHESUM CAMUCHUM-
 » QUE INSPECTANTE COS IPSE ANTIOCHO EXERCITU OMNI EQUI-
 » TATU ELEPHANTISQUE CLASSIS REGIS ANTIOCHI ANTEA SIC

» VICTA FUSA CONTUSA FUGATAQUE EST, IBIQUE EO DIE NAVES
 » LONGAECUM OMNIBUS SOCHIS CAPTAE LXII. EA PUGNA PUGNATA
 » REX ANTIOCHUS REGNUMQUE EJUS REI ERGO AEDEM LARIBUS
 » PERMARINIS VOVIT. Eodem exemplo tabula in aede Jovis
 » in Capitolio supra valvas fixa est. » Scriptor incertus qui
 Caesium Bassum expressit (supra p. 2; cf. infra p. 309 ss.)
 « Apud nostros autem in tabulis antiquis, quas triumphapha-
 » turi duces in Capitolio figebant victoriaeque suae titu-
 » lum saturniis versibus prosequabantur, talia repperi
 » exempla. Ex REGILLI TABULA : DVELLO MAGNO DIRI-
 » MENDO, REGIBUS SUBIGENDIS. » T. Livius 37,30,7 : « qua-
 » draginta duabus navibus in ea pugna amissis, quarum
 » decem tres captae in potestatem hostium venerunt, cele-
 » rae incensae aut demersae. » Appianus, Syriaca 27 :
 « διεφθάρησαν Ἀντιόχου νῆες μίᾳς δέουσαι τριάκοντα, ὧν τρισχάιδεκα αὐτοῖς
 » ἀνδράσιν ἐλήφθησαν. » T. Livius 37,58,3 : « ...auditis rebus
 » gestis ejus, quantis cum classibus hostium dimicasset,
 » quot inde naves demersisset aut cepisset, magno con-
 » sensu patrum triumphus navalis est decretus : trium-
 » phavit calendis Februariis. »

Prima verba, cum ex ipsa perturbatissima sententia, tum ex loco Scriptoris Incerti, omni modo perversa esse perspicuum est. Itaque miror et Hermannum¹ et Ritschelium² fugisse, ea nullo jure illam sedem obtinere, quam in Livii codice habent. Cum his enim vocibus titulus exordium capiebat : *L. Aemili M. f. [pr.³]* (quae totius tituli inscriptio fuit, ut in aliis tabulis triumphalibus *Ti. Semproni Gracchi cos., L. Mummi L. f. cos.*), *Ductu, auspicio, imperio, felicitate ejus* (qui primus versus, ut in Mummiana tabula *Ductu auspicio imperioque ejus Achaja capta*, in Semproniana [*Ductu*] *imperio auspicioque legio exercitusque*). Sed in inscriptione *Aemilii* inter *M.* et *f.* perspicuitatis causa additum est ; *Aemili* propter vicinum *exeunti* (ergo postquam

1. Elementa doctrinae metricae p. 616.

2. Opuscula iv p. 201 (ex opusculo anno 1852 scripto).

3. Vel *cos.* : vido infra pp. 284 ss).

omnis ordo verborum jam erat turbatus) in *Aemilio* mutatum, eademque causa *filio*, non *fili*, ex nota *f.* factum; in versu *ductu* omissum, et *ductuque* post *felicitate* injuria restitutum. Hujus igitur versus caesura post arsin; in paenultimo pede incertum utrum facta synaloepha thesis tollenda sit, an vel hiatu post thesin admisso vel prisca ablativi forma *felicitated* restituta pedem habeamus plenum:

Ductu,| auspicio|, imperi|o, fellici|tate| ejus.

In fine duos saturnios habemus integros: prioris anacrusin lege priscae pronuntiationis certo *ea*, alterius fortasse *ejus* efficiebat. In ipsis nihil corruptum, sed inter eos sententia manifesto hiat. In priore, quem totius carminis esse nonum videbimus, caesura post arsin:

Ea| pugna| pugna|ta, rex| Antio|chus re|gnumque.

In altero, qui (ut in Gracchi tabula *Cujus rei ergo* e. q. s.) totius carminis fuit ultimus, aut *rei* priore syllaba producta est proferendum, constante anacrusi ex *ejus* voce, aut *ejus* accipi debet pro spondeo, quod si est pro *rei* scribendum est *re*, eaque forma cum synaloepha pronuntianda, ut nullam syllabam efficiat:

E|jus| rei ergo| aedem| Laribus| } Perma|trinis| vovit.
E|jus re ergo| aedem| Laribus| }

— In decimo versu verbum aliquod fuerit necesse est, quod ex noni versus nóminativis *rex Antiochus regnumque* pependerit; sed nusquam reperitur, totusque ille versus sine dubio intercidit, cumque eo forsitan et alii. Etiam versus unus aut plures intercideret, in quibus sermo de triumpho fuit (triumphalis enim, teste Scriptore Incerto, haec tabula); quae triumphus commemoratio statim ante *Ejus rei ergo...* locum habuit, ut ex similibus Gracchi et Mummii titulis liquet (Gracchus: *Iterum triumphans in urbem Romam rediit, Cujus rei ergo...*; Mummus: *Romam redieit triumphans,*

Ob hasce res bene gestas...) Inter illas autem voces, quae quid passus rex Antiochus regnumque esset significabant, atque illas, quae erant de triumpho Regilli, duo versus sine dubio locati erant tales :

Dvelllo ma|gno diri|mendo|, regi|bus subi|gendis,
Ca|put pa|trandae| pacis| haec pugna| exe|unti.

Qui postquam cum superioribus et inferioribus vocibus una praetermissi a quodam librario fuerunt, eos aliquis archetypo collato inter lineas vel in margine reposuit; dein, sive emendatio illa parum accurate facta fuerat sive eam alius quidam postea librarius indiligentius tractavit, inde initium habere carmen creditum est ipsaeque repositorum versuum voces inter se pessime sunt perversae.

Neque tantummodo in hoc peccatum est. Voces *cum omnibus sociis* ubi nunc leguntur sensu me quidem iudice carent; eae post *ipso Antiocho, exercitu omni, equitatu elephantisque* reponendae sunt. *Ipsa Antiocho* autem quomodo scribi potuit, ante quam *classis regis Antiochi* nominata esset? Ergo manifestum est *cl. r. Ant.* in tabula statim in initio versus secundi stetisse, ibi in Livii textu negligentia librarii intercidisse; postea, notis correctorum inter se confusis, *classis regis Antiochi* ibi esse repositum, ubi reponi debuerat *cum omnibus sociis*. Has quoque voces cum jam exsulare necesse fieret a loco suo, alienum et ipsae occupaverunt. Nam naves amisit Antiochus teste Livio XLII, quarum captas XIII (praeter has ergo incensas aut demersas XXVIII¹); unde apparet non solum in tabula, ut voluit Sigonius, restituendum pro LXII esse XLII (nam *duae quadraginta* in fine versus stare potest, et facillime *lx* pro *xl* scriptum esse credas; contra neque ex *xiii* fieri potuit *lxii*, neque *tredecim* exitum saturnii efficeret), verum etiam ante vel post *captae* intercidisse duas voces, quales forent *demersae, incensae* : quod perspexit Ritschelius. Pro his igitur vocibus, nisi fallor, *cum omnibus sociis* male est

1. Teste Appiano in summam XXVIII, quarum captas XIII.

repositum; ipsae perierunt, cumque iis versus superioris exitus. Septimum octavumque versum sic fere restituas :

I|bique e|o di|e na|ves lon|gae| [*numero*
De|mersae, in|censae|], captae| duae qua|dra|ginta;

Quintum sic :

Equi|tatu ele|phan|tis|que| cum omni|bus| sociis,

quem et aliter ferias licet :

Equi|tatud| elephan|tis|que| cum omni|bus| sociis.
Equi|tatu ele|phantis|que cum| omni|bus| sociis.

Cum hoc optime congruit versus quartus, qui incorruptus esset, nisi post primam vocem ex alio loco irrepsisset syllaba *cos*¹. Nam quod Ritschelio placuit, *cos* ex *eopse* factum esse, *ipso* interpretandi *eopse* causa additum, credat Judaeus Apella : contra quid levius quam in tam perturbato carmine ordinem vocum et metro et sententia postulante mutare? Thesis paenultima sublata; hiatus ibi in arsi, nisi *exercitū* pronunties; caesura post arsin solutam sed favente synaloepha :

In|spectante| ipso An|tiocho, e|xerci|tu| omni.

— Illud autem *cos* quid fuerit quaerenti mihi quidem nihil aliud credibile videtur, quam eam consuetam fuisse verbi *consul* notam, quae in inscriptione post *L. Aemili M. f.* steterit, sive reapse Regillus inter annos ante Christum natum 190 et 179 consulatum nactus fuerit, sive a Livio Liviae auctore falso sit pro consule habitus. Valde enim mirum

1. Ne in hoc libri XL loco tot voces temere esse travectas rem incredibilem putes, vide quaeso quid in capitis 47 § 2 legatur: « *Mundam vi cepit* » urbem primo aggressos nocte acceptis deinde ex improvise obsidibus » et castella oppugnare praesidioque imposito deinde agros urere », unde Madvigius hoc efficit: « *Mundam urbem primum vi cepit, nocte ex impro-* » viso aggressus, acceptis deinde obsidibus praesidioque imposito castella » oppugnare, agros urere. »

esset, magistratus designationem, quae in inscriptione non stare non potuit, sine causa intercidisse, contra consulatus notam (unde nescio) in textum tituli et ipsam sine causa irrepsisse. Errare Livium potuisse, aut per se aut praeunte auctore quem secutus est, quis negabit? porro ne certum quidem mihi videtur, Regillum consulem non fuisse : quem praeclara ad Myonnesum victoria tanto honori destinatum esse facile credas. Hic igitur si statim post triumphum navalem anni 189 mortuus est, qui fit ut de morte ejus Livius tacuerit? sin aliquot annos vixit, is ut ne candidatus quidem fuerit? Itaque libenter crediderim eum ita consulem fuisse, ut et jure nota *cos* nomini ipsius jungi posset, et tamen consulatus petitionisque memoria apud annalium scriptores evanesceret¹; id est paucis post initum magistratum diebus, nulla re acta quae mentione digna videretur, vita exces-

1. Petitionis oblitos eos esse, id inde fortasse expedies, quod alii Aemilii illis temporibus candidati fuerunt, ut anno 189 exeunte M. Lepidus (T. Liv. 38,35,1), anno 187 ante diem xii kal. martias idem, qui tunc consul factus est (38,42,5), anno 185 exeunte Lucius, velus candidatus (39,32,6), anno 183 exeunte L. Paulus (39,56,4). Quis ille anni 185 candidatus L. Aemilius fuerit (num noster Regillus?) incertum. Nam non videtur Paulus fuisse; quod cognomen Livius non omisisset; praeterea is scriptor (39,56,4) de repulsa Pauli vix tacuisset, ubi sic loquitur : « cum M. Aemilio » Lepido hic aedilis curulis fuerat, a quo consule quintus annus erat, cum » is ipse Lepidus post duas repulsas consul factus esset. » Parum autem fidei Valerio Maximo (7,5,3), qui Paulum « campum repulsis suis fatigasse » ait, praesertim cum res non reperiatur apud Plutarchum. Aem. Paul. 1-5 (nec magis Maximi de re loquacitas), cumque Paulus paucis ante annis apud Lusitanos imperium habuerit proconsulis (Liv. 37,46,7; cf. 37,57,5) sive praetoris (Liv. 36,2,6 ss., Plut.) cum duodecim fascibus, ὥστε τῆς ἀρχῆς ὑπατικὸν γένεσθαι τὸ ἄξίωμα (Plutarch. 4). In talibus facile falli scriptores concedes, si animadverteris tertium triumphum injuria tribui Paulo non solum ut videtur a Vellejo (I,9,3) sed et a titulo arcus Fabiani anno 56 ante Christum natum inciso (Corp. inser. Latin. 1 607 et eleg. 1; ibid. vi 1304 b). Inde errores saepe orti sunt, quod cognomina in monumentis publicis omittere vulgo solebant; sic in nostra tabula *Regillus* deest, in lamina aenea Pauli in Hispania reperta (C. inser. lat. n 5041) is *L. Aemilius L. f. inpeirator* vocatur; mihi que persuasissimum est illum triumphum quem, si Vellejum audire vellemus, crederemus egisse L. Aemilium Paulum praetorem, nullum alium esse quam praetoris L. Aemilii Regilli triumphum navalem. — Hoc memorandum hic est, quod Livius 41,27,3 (vide Madvigii Emendationes Livianas ed. alt. p. 617) inter consules anni 171 M. Aemilium nominat, qui re vera anno 175 consul fuit. Ergo minime in eorum temporum historia condenda fides Livius documentis utebatur.

sisse. Quod autem in tabula consulatus mentio fiat, non praeturae, id nullo modo mirandum, licet Regillus cum praetoris imperio classem romanam rexerit. Honoris enim causa, in talibus monumentis, summus magistratus nominari solet, ad quem ille vir, de quo agitur, in tota vita pervenerit. Sic in triumphali tabula Ti. Sempronius Gracchus *consul* vocatur, quamquam post consulatus demum tempus et praecipua proelia fecit et triumphavit¹; sic in titulis sub principibus incisis saepissime consulatus cum sacerdotiis extra temporum ordinem nominatur.

Classis regis Antiochi supra diximus in initio versus secundi stetisse. Ea igitur tria verba, cumque iis ea quae sequuntur corrupta *antea sic*, post *felicitate ductuque ejus* atque ante *inter Ephesum* reponenda. Quo facto statim apparet, quid *antea sic* sibi velit. Cum enim (ut perspexit Sigonius) *inter Ephesum Samum Chiumque* sit legendum, veri simillimum est prius *ante Asiae litus* vel *oram* fuisse scriptum². Ultima vox excidit; etiam insequens versus nimis brevis, ibique illud, a quo apud posteros Regilli victoria appellata est, maxime necessarium *Myonnesus* deest. Ergo sic fere versus II. et III. constituerim :

Clas|sis re|gis An|tiochi|, ante Asi|ae| [litus|,
In|ter [My|onne|sum|, Ephe|sum, Sa|mm Ch|umque.

Jam de omnibus versibus praeter sextum egimus. Is in geminum iambum abire non potuit : ergo hic ut in primo delendum est *que*. *Contusa* propter arsin producitur. Aperte autem, ut justus versus efficiatur, una vox participialis deest. Sic igitur in Parte hujus operis Priore restitui :

[Supe|rata|], victa|, fusa|, contu|sa, fu|gata est.

1. Eodem modo judicandum de Q. Lutatius Catulo, qui, ut cum Mommseno loquar (C. I. Latin. I 592 p. 171 b) « cum consul opus inchoasset, deinde » curator restituendi Capitolii (ut recte appellatur a Varrone) in eo pergeret, » tamen consularem dignitatem in titulis operis adscivit. » Hoc sine causa, puto, ad quamdam legem de eo lata refert Mommsenus.

2. Laetus video, de *Asiae* cogitasse simul atque me Harant, *Emendationes et adnotationes ad Titum Livium* (Parisiis 1880) p. 217.

Nunc tamen video, ne caesura Korschiana in hemistichio priore desit neve contra morem thesis pedis quarti producat, sic potius scribendum esse :

Vil|eta, ful|sa, con|tusa] ...|..., fulgata est

Nunc totum carmen, olim inter obscurissima poesis saturniae monumenta habitum, jam, nisi fallor, aliqua luce illustratum, perspicuitatis causa repeto :

L. Aemili M. f. cos.

Ductu, auspicio, imperio, felicitate ejus
 Classis regis Antiochi, ante Asiae [litus],
 Inter [Myonnesum], Ephesum, Samum Chiumque,
 Inspectante ipso Antiocho, exercitu omni,
 Equitatu elephantisque, cum omnibus sociis,
 Victa, fusa, contusa, ...fugata est;
 Ibique eo die naves longae [numero
 Demersae, ineensae,] captae, duae quadraginta.
 Ea pugna pugnata rex Antiochus regnumque
 [Ejus.....]
 Dvello magno dirimendo, regibus subigendis,
 Caput patrandae pacis haec pugna exeunti;
 [..... triumphans] :
 Ejus rei ergo aedem Laribus Permarinis vovit.

Decadi quintae fons unicus codex Vindobonensis, quem saeculo esse scriptum periti dicunt sexto, alii etiam quinto. Lectiones petendae ex Madvigio, qui collationem accurate factam habuit.

T. Livius 41,28,8 ss., anno ab urbe condita 580, ante Christum natum 174 : « Eodem anno TABULA in aede Matris »
 » Matulae cum indice hoc posita est : TI. SEMPRONI GRACCHI
 » CONSULIS IMPERIO AUSPICIOQUE LEGIO EXERCITUSQUE POPULI
 » ROMANI SARDINIAM SUBEGIT. IN EA PROVINCIA HOSTIUM CAESA

» AUT CAPTA SUPRA LXXX MILIA. REP. FELICISSIMUME GESTA
 » ADQUE LIBERATIS VECTIGALIBUS RESTITUTIS EXERCITUM SAL-
 » VOMQ. ATQ. INCOLUMEM PLENISSIMUM PRAEDA DOMUM REPOR-
 » TAVIT. ITERUM TRIUMPHANS IN URBEM ROMAM REDIT, CUJUS
 » REI ERGO HANC TABULAM DONUM JOVI DEDIT. Sardiniae
 » insulae forma erat tantque in ea simulacra pugnarum
 » picta. » Idem Livius 41,8,5 : « ... legati Sardorum, qui
 » ad novos magistratus dilati erant. ... » Idem Livius
 41,12,4 ss. anno 177 : « Et [ab] altero consule t̄iis Sem-
 » pronio in Sardiniam† prospere res gestia†. Exercitum
 » in agrum Sardorum Illiensium induxit. Balarorum
 » magna auxilia Illiensium† venerant. Cum utraque
 » gente signis conlatis confligit. Fusi fugatique hostes
 » castrisque exuti; xii milia armatorum caesa. Postero die
 » arma lecta conici in acervum jussit consul sacrumque id
 » Vulcano cremavit. Victorem exercitum in hiberna socia-
 » rum urbium reduxit. » Idem Livius 41,17,1 ss. anno 176 :
 « Et †C. Sempronius eodem tempore in Sardinia multis
 » secundis proeliis Sardos perdomuit; xv hostium sunt
 » caesa; omnes Sardorum populi, qui defecerant, in dicio-
 » nem redacti. stipendiar[i]is veteribus duplex vectigal im-
 » peratum [*codex* iumperatum] exactumque; ceteris [*aut*
 » *plura verba exciderunt, aut legendum ceteri*] frumen-
 » tum contulerunt. Pacata provincia opsidibusque ex †cota
 » insula cccxxx acceptis, legati Romam qui ea nuntiarent
 » missi †quoque ab senatu peterent, ut ob eas res ductu
 » auspicioque †C. Sempronius† prospere gestas diis in-
 » mortalibus honos haberetur, ipsique decedent[i] de pro-
 » vincia exercitum †secundae portare [*id est, secum depor-*
 » *tare*] liceret. »

Prima verba Ritscheliuss (Opuscula iv p. 200) rectissime inscriptionem tabulae fuisse monuit, ut tituli Mummiani *L. Mummi L. f. cos.* (sic in Regilli quoque tabula nos supra pp. 282 et 284 ss. ostendimus fuisse inscriptionem *L. Aemili M. f. cos.*) Erravit ut puto Ritscheliuss cum nominativum brevium *Mummi(us)* agnosceret; nam nihil impedit quo-

minus genetivum admittamus, qui possessivus dicitur (scilicet haec sententia: « *haec tabula Mummi est* », vel « *Gracchi* », vel « *Aemili* »), contra breviori exitum *ius* nominativi in talibus monumentis aegre adducar ut credam, cum in senatus consulto de Bacchanalibus sola eorum virorum nomina syllabam *us* amiserint, qui scribendo arfuerint, *M. Claudius M. f.*, *L. Valerius P. f.*, *Q. Minucius C. f.*, contra consules summa cum reverentia plenius nominibus sint designati, *Q. Marcius L. f.* et *S. Postumius L. f.*; cumque *i* pro *ius*, praeter in hoc praeclaro exemplo, fere non nisi in nummis, ollis aliisque minutis monumentis reperiatur¹. Haec igitur inscriptio: *Ti. Semproni Gracchi cos*².

Duo primi versus sunt decurtati. In priore Ritscheliusejus restituit, ratus, ut opinor, eum genetivum librariis post *Ti. Semproni Gracchi consulis* supervacuum esse visum. Sed cum *imperio auspicioque* dici debuerat *ductu* (conferantur Livii verba 41, 17), quae vox neque in Regilli neque in Mummii tabula deest; per se enim ipse, non per legatos Sempronius rem gesserat (cf. *Q. Curtius* 6,3,2: *alia ductu meo, alia imperio auspicioque*). Ejus autem Ritschelii supplementum *insulam* omnino displicet. In secundo versu dubium utrum prioris hemistichii thesis paenultima tollatur an (quod tamen vix credo) *romani ejus* cum hiato pronuntietur.

[Ductu]l, imperio| auspici|oque| legio ex|ercitusque
Popu|li ro|mani| [ejus]l Sardinia|am sub|egit.

— Tertium versum Ritschelius pro incorrupto habuit: caesuram ille in media voce *hosti-um* locavit, quod ferri

1. V. exempla collecta ap. Neue, *Formenlehre der latein. Sprache* I p. 75 ed. alt.

2. Rectius dices, hanc a Livio tradi; num haec re vera fuerit, dubitare licet. Ipsa enim tabula, nisi fallor, carere cognomine illo *Gracchi* potuit; vix autem paterni praenominis designatione. Gracchi nostri filius minor in lege agraria (C. I. L. I, 200, 6 et 22) et in deperdito triumvirum cippo (ibid. 1504) vocatur *C. Sempronius Ti. f.*, in aliis triumviratus monumentis (ibid. 552 ss.) *C. Sempronius Ti. f. Grac.*; anno demum ante Christum natum 82 vel 81 in titulo Varronis Luculli (ibid. 583) *C. Graccus*

paenultimam tolli jubeas, in altero *domum* pro pyrrhichio haberi :

Ple nissi mmum prae da	do mmum re por tavit.
Ple nissi mmum praeda	domum re por tavit.

— In decimo versu propter reliquas praeteriti formas propterque metrum (ad analogiam Mummiani hemistichii *Romam redieit triumphans*, nisi contra in tabula Mummiana *redit* restitui debet, supra p. 236) corrigendum *redit* in *rediit*. Caesura post arsin est, sublata praecedenti thesi:

Ite|rum tri|um|phans in| urbem| Romam| red[i]it.

— In versu ultimo *donum* metri causa post *Jovi dedit* trajiciendum; aut igitur *Jovi* pro pyrrhichio habendum aut *rei* (ut fortasse in ultimo versu Regillanae tabulae) ita pronuntiandum, ut synaloepha facta nullam syllabam efficiat. Sane inter titulos quos Corporis inscr. Latin. volumen 1 continet (vide Huebneri indicem ibi p. 578) nullum invenio in quo vox *donum* post verbum dandi posita sit; contra 62b *donu dede*, 168 *donu dat*, 173 *donu dedrot*, 177 *donu dedro*, 182 *donu dedit*, 190 *donum dat*, 542 *donum... dare*, 1133 *don. ded.*, 1167 *don. dant*, 1175 *donu danunt*, 1345 *donum dat*. Eodem loco *donum* positum in titulis et apud scriptores quos De Vit in editione lexici Forcelliniani laudat. Sed propter id ipsum, quod in hac locutione *donum dare* certo quodam vocum ordine uti vulgo solebant, facile evenit ut ille ordo in Livii textu restitueretur; carminis autem nostri auctor jure poetico consuetum scribendi modum immutare potuerat. Quod sane et ille fecit, a quo titulus votivus T. Quinticii dictatoris compositus est: hujus enim verba Festus ubi laudat, quamvis oratione obliqua utenti fas fuisset a genuina lectione longius recedere, tamen ordinem servavit *dedisse se Jovi donum* (supra p. 269).

E jus rei ergo hanc tabulam	Jovi de dit donum.
E jus re ergo hanc tabu lam	Jo vi de dit donum.

§ 3. — De fragmentis a Festo ex Verrio Flacco laudatis.

¶ M. Verrius Flaccus libertinus, nepotibus Augusti praeceptor ab ipso electus, qui decessit Suetonio teste aetatis exactae sub Tiberio, scripsit in ultimis ut videtur vitae suae annis opus de verborum significatu; id opus hodie deperditum est.

Verrii libros Sex. Pompejus Festus multis post ejus mortem annis in brevius opus redegit. Hujus hominis aetas ignota; hoc scimus, ab eo laudari Martialem, qui anno post Christum natum 101 vel 102 decessit, ipsum laudatum esse a Porphyryone, quem in priore parte saeculi III vixisse vulgo credunt. Festi textum unus servavit codex nunc Neapolitanus Farnesianus saeculi XI, mutilus, nam e sedecim quos habuit olim quaterniones cum inventus est sub fine saeculi XV septem primi perierant, novem qui supererant ignis valde corruperat, horum tres sunt hodie amissi scripturaque non nisi per apographa saeculo XV confecta nota est.

Rursus Festum Paulus quidam nomine, qui se *pontificem* dicit, coartatum et mutilatum regi Carolo (scilicet, ut videtur, Carolo Magno) obtulit. Ita factum ut nos, in priore parte totius operis, pro viri doctissimi Augusto aequalis Verrii commentariis, ineptias habeamus miselluli carolinae aetatis clerici. Hujus epitomes codices deteriores multi, bonae notae tres tantummodo. Illos sprevimus; hi sunt Monacensis saeculo XI scriptus, Guelferbytanus vel Wolfenbuettelanus saeculi X, Tricassinus 2291 saeculi XI¹ nondum satis bene notus.

Festi verba petenda sunt ex Caroli Odofredi Mueller editione (Lipsiae 1839), collatis, quod ad ipsum codicem Farne-

1. Haec H. d'Arbois de Jubainville in epistula ad me scripta: « Le ms. 2291 de Troyes est suivant moi du XIe siècle et non du IXe. Par exemple, on n'y trouve pas un seul a ouvert cc, tous les a sont fermés. »

sianum attinet, quae Henricus Keil adnotavit in Museo Rheno-
nano anni 1848 (vol. vi p. 618 ss.); quod autem attinet ad
apographa, collata recensione quaternionis decimi sexti
data a Theodoro Mommsen (Abhandlungen der koeniglichen
Akademie der Wissenschaften zu Berlin, 1864, philo-
log. und histor. Abhandl. p. 57-86). Paulinorum codicum
Monacensis et Guelferbytni scripturas accurate C.O. Mueller
rettulit; Tricassini per H. d'Arbois de Jubainville et Roserot
certior factus lectiones subjunxi. Conferebat D'Arbois cum
editione Lindemanni, Roserot cum Muellerana.

Fragmenta Pauli

ex parte priore, ubi ipse Festus desideratur.

Festi epitome p. 3 Mueller sub voce *axamenta*. Vide
infra, II, 11, 1. — Eadem sub voce *adoriam*. Vide locum
Varronis, De lingua latina 7,26 (supra pp. 244 s.)

Festi epitome p. 11 Mueller: « Affatim dictum a copia
» fatendi, sive abundanter. LIVIUS¹: AFFATIM EDI, BIBI, LUSI.
» Terentius *affatim* dixit pro eo quod est ad lassitudinem. »
Livius Andronicus significatur, qui Homeri Odysseam
saturniis vertit. Iis verbis interpretatus esse videtur locum
Homeri ο 373 : Τῶν ἐπαγόν τ' ἐπιόν τε καὶ αἰδοίσιον ἔδωκε.
Nam Livius non αἰδούσης verum αἰδοῖν intellexit; *lusi* vere-
cundiae est romanae.

Versus exitus; in initio illud τῶν barbare expressum fuit;
caesura post arsin; ibi hiatus; paenultima thesis sublata:

..|. ...|affa|tim e|di, bi|bi|, lusi.

1. *Libtus* codex Tricassinus, teste Roserot.

Festi epitome p. 20 Mueller. Vide infra § 6 p. 343 locum Nonii p. 335 M.

Festi epitome p. 42 et p. 47 Mueller. Vide infra § 11 locum Isidori, Origines 19,22,20.

Festi epitome p. 67 Mueller : « Dusmo¹ IN LOCO apud » LIVIUM significat *dumosum*² locum. Antiqui enim interserebant *s* litteram et dicebant *cosmittere* pro *committere* et *casmenae* pro *camenae*. » Luctatius Placidus p. 32,1 Deuerling : « *Dusmum* incultum, *dumosum* vel » squalidum. » Ex Homero τ 439 ut videtur : Ἐνθα δ' ἄρ' ἐν λόχῳ πυκινῇ κατέκειτο μέγας σῶς.

Saturnii fortasse initium est :

Dusmo| in lo|cō.....

Dusmo| in locō|.....

Dusmo| in loco| [*ibi*].....

Nam vox iambica *loco* et produci et corripī (supra p. 31) et synaloepham pati potest.

Festi epitome p. 68 Mueller. Vide infra p. 298 l. 7-8.

Festi epitome p. 70 Mueller . Vide infra § 8 locum pseudo-Servii ad Vergilii Aeneida 1,92.

Festi epitome p. 89 Mueller. Vide infra § 11 locum Isidori, De natura rerum 48.

Festi epitome p. 93 Mueller « *Flaminius camillus* puer

1. *Dusmoso* vulgo ; *dusmo* « boni libri, et deteriores quidam, velut is quo Barthius utitur, in Adversar. XL, 17 » Mueller. *Dusmo* etiam codex Tricassinus fol. 42 r°, teste H. d'Arbois de Jubainville.

2. *Domosum* codex Tricassinus.

» dicebatur ingenuus patrimēs et matrimēs, qui flāmini¹
 » diali ad sacrificia praeministrabat; antiqui enim ministros
 » *camillos* dicebant. Alii dicunt omnes pueros ab antiquis²
 » *camillos* appellatos, sicut habetur in ANTIQUO CAR-
 » MINE, quum pater filio de agricultura praeciperet :
 » HIBERNO PULVERE, VERNO LUTO, GRANDIA FARRA, CAMILLE,
 » METES. » Servii interpolator Danielinus in Vergilii
 Georg. 1,401 : « Et est CARMEN RUSTICORUM ANTI-
 » QUUM : HIBERNO PULVERE, VERNO LUTO, GRANDIA FARRA,
 » CAMILLE, METES. *Camillus* adulescens est. » Macrobius,
 Saturnalia 5,20, 17 s. ex codice Parisiensi 6371 folio 68
 verso a : « Addemus praeterea hoc jocunditatis gratia et ut
 » liqueat Virgilium vestrum undique veterum sibi orna-
 » menta traxisse, unde hoc dixerit : Hiberno [a]etissima pul-
 » vere farrā. In LIBRO enim VETUSTISSIMORUM CAR-
 » MINUM, qui ante omnia quae a Latinis scripta sunt
 » compositus ferebatur, invenitur hoc RUSTICUM VETUS
 » CANTICUM : HIBERNO PULVERE, VERNO LUTO, GRANDIA
 » FARRA, CAMILLE³, METES. »

Fragmentum si saturnium est, *pulvere* vel potius *pulvĕre* per arsin producitur, *luto* propter formam iambicam corripitur; *grandia* pro pede positum magnam movet suspensionem (supra pp. 57, 36, 151). Post versiculum integrum alterius initium habemus; in hoc *camille* anacrusin et trochaeum efficit, non *Camille me-* anacrusin et dactylum (supra pp. 55, 88); *metes* igitur ut *luto* corripitur :

Hiberno| pulve|re, ver|no luto|, grandia| farrā,
 Ca|mille|, metes..|.....

Festi epitome p. 103 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 245).

1. *Flāmini* codex Tricassinus.

2. Codex Guelferbytanus apud antiquos. Ab antiquis Tricassinus fol. 59 r° teste H. d'Arbois de Jubainville.

3. *Camille* cum e caudata codex.

Festi epitome p. 122 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 245).

Festi epitome p. 123 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 6,21 (supra p. 241).

Festi epitome p. 131 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 248).

Fragmenta Festi
ex apographis codicis Farnesiani.

Festus p. 141 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 246).

Festus p. 145 Mueller : « *Moene* singulariter dixit
» ENNIUS : APUD EMPORIUM IN CAMPO HOSTIUM PRO
» MOENE. »

Animadvertit O. Mueller versum saturnium esse jussitque pro *Ennius* reponi *Naevius*. Nisi malis hoc statuere, post *Ennius* excidisse hujus poetae versiculum atque Naevii nomen. Dubium est, utrum thesis paenultima prioris hemistichii demi debeat an post *emporium* ultima per arsin producta|hietur.

Apud empori um in campo	}	hosti um pro moene.
Apud emporium in campo	}	

Nam minus bene legeres claudicante caesura Korschiana :

A|pud em|porium in| campo|

Festus p. 146 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 245).

Fragmenta Festi
ex ipso codice Farnesiano.

Festus p. 162 Mueller : « *Nequinont* pro nequeunt, ut
» *solinunt*, *fer[i]nunt* pro solent et † fereunt dicebant anti-
» qui. LIVIUS in ODISSIA : PARTIM ERRANT NEQUE NUNC
» GRAECIAM REDIRE. » Ex Homero, ut videtur, δ 498 : Εἴς
δ' ἔτι που ζῶδες κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ.

Ex lemmate apparet *nequinont* pro *neque nunc* scribendum
esse; hujus vocis paenultima longa est, ut [apud Ennium
Prodīnunt famuli in initio hexametri. *Partim* propter
arsin cum hiatu producitur :

Par|tim er|rant, ne|quinont| Graeci|am red|ire.

[Festus p. 165 Mueller. Vide Indicem hujus voluminis sub
voce *pontifex*].

Festus p. 165 Mueller : « *Negumate* in carmine CN.
» MARCI vatis significat negate, cum ait : QUAMVIS MOVEN-
» TIUM DVONUM NEGUMATE. » Epitome : « NEGUMATE ne-
» gate¹. »

Dvonum est *bonum* : hanc vocem immutare ne velis.
Movementium contra aperte corruptum est. *Negumate* mira
forma vix a *negare* derivari potest; videndum (nam quid
Verrius Flaccus senserit, parum refert) sitne distinctis
vocibus *ne gumate* scribendum vel simile quid. In hoc ob-
scurissimo *negumate* vel *gumate* littera *u* producenda est :

Quam|vis †mo|venti|um dvo|num ne|gu|mate.

1. Ex codice Tricassino (fol. 97 v°) nihil adscripsit H. d'Arbois de Jubainville.

Festus p. 174 Mueller: « *Noegeum* quidam amiculi » genus praetextum purpura, quidam candidum ac per- » lucidum, quasi a *na[u]co*¹, quod putamen quorundam » pomorum est tenuissimum non sine candore, ut LIVIUS » in ODISSIA: SIMUL AC LACRIMAS DE ORE NOEGEODETERSIT, » id est candido.» Haec ex Homero θ 88: Δάκρυ' ὁμορζόμενος, κεφαλῆς δ' ἄπο φᾶρος ἔλεσκεν. Festi epitome p. 68 Mueller: « *Da-* » *crimas* pro *lacrimas* Livius saepe² posuit... »

Nemo jam Verrium de sensu vocis *noegeo* audit, ubi dicit « id est *candido* », nam aperte pro graeco φᾶρος posita est. Saturnius integer est; dubium utrum post *de* hiatus admitti debeat an synaloepha. Ex epitome videtur *dacrimas* scribendum esse:

Simul| ac daci|mas de| ore| noege|o de|tersit.

Festi epitome p. 176 Mueller: « *Ningulus* nullus. MAR- » CIUS vates: NENINGULUS MEDERI QUEAT³. » Festus p. 177: » *Ningulus* nullus, ut Ennius l. II: *Qui ferro miniterc* » *atque in te* [*ningulus*.....MARCIUS vates: NE⁴] NINCUL- » LUS MEDERI QUEAT. »

Initium saturnii habemus; *queat*, sive id vocalis sive consonans sequebatur, pro una longa vel duabus brevibus accipi debet (supra p. 80). *Ninculus* per *c* litteram fortasse non error est librarii, verum veterem scribendi morem refert:

Ne| nincul|lus me|deri| queat..|.....

Festus p. 181 Mueller: « *Ocrem* antiqui, ut Atejus Phi-

1. Codex *naco*.

2. *Sepe* codex Tricassinus fol. 43 r°, teste II. d'Arbois de Jubainville.

3. Ex codice Tricassino (fol. 100 r°) nihil adscripsit D'Arbois de Jubainville.

4. Codex *inte ninculus*.

» lologus in libro †Gloiematorum refert, montem confra-
 » gosum vocabant, ut apud LIVIUM: *Sed qui sunt hi, qui*
 » *ascendunt altum ocrim?* et CELSOSQUE OCRIS ARVAQUE
 » PUTRIA ET MARE MAGNUM *namque Taenari celsos ocris et*
 » *Haut ut quem Chiro in Pelio docuit ocri.* » Livii locus
 alter ex Homero, ut videtur, ε 441: "Ἐκτοσθεν μὲν γὰρ παγοὶ
 ὀξέες, ἀμφὶ δὲ κῦμα Βέβρυχεν ῥόθιον, λισσὴ δ' ἀναδέδρωμε πέτρῃ, Ἀγχίβαθ' ἡ
 δὲ θάλασσα.

Primum Livii Andronici fragmentum tertiumque et quar-
 tum scenicis versibus concepta; nam quartum senarius est
 iambicus, primum et tertium senariorum aliorumve iambi-
 corum aut trochaicorum exitus sunt. Inter secundum et
 tertium aliquid excidit; secundum igitur mutili octo-
 narii iambici initium esse potest, sive *ocrīs* (vide supra
 p. 32) sive *arüaque* (supra p. 82) legeris: *celsosque ocrīs*
arvae (vel *arüaque*) *putria et mare magnum* [et *strepitum*
fluctuum], — *celsosque ocrīs arüaque putria et mare*
magnum [et *spumam salis*]. Libentius tamen, quia cum
 homericis verbis Liviana satis congruunt, agnoverim cum
 aliis versum ex Odyssea barbara, id est saturnium. *Putria*
 tribrachus est, non synaloepha facta trochaeus (supra
 p. 71). *Arüaque* quattuor syllabis lege:

Cell|sosque o|cris a|rüaque| putria| et mare| magnum.

Nam hoc minus probabile:

Cell|sosque ocris| arva|que (vel arüa|que) putria| et ma|re| magnum.

Fragmenta Festi

ex apographis codicis Farnesiani.

Festus p. 190 Mueller: « *Ommentans*. LIVIUS in
 » ODYSSEA, quom ait: IN PYLUM ADVENIES AUT IBI OMMEN-
 » TANS, significat obmanens, sed ea significatione, qua saepe

» fieri dicitur, id enim est *mantare*. » Haec ex Homero β 317 : 'Ηὲ Πόλωνδ' ἐλθὼν, ἣ αὐτοῦ τῶδ' ἐνὶ δῆμῳ.

Advenies aut a Livio pro *adveniens* scriptum est, ut vulgo scribebant *cesor* pro *ensor*, *cos* pro *consul*, aut, quod multo veri similis videtur, medio demum aevo librarius quidam oblitus est super *e* titulum ducere. Jam dudum in initio *aut* repositum est, quod graeco ἥε respondeat ; recte, nisi quod fortasse ipsum *aut* in illo *ait* agnoscere debet, *quom* perperam est additum. In utroque hemistichio hiatur, nisi thesis paenultima detrahitur :

Aut in Pyl um ad veniens	}	{	aut i bi om mentans.
Aut in Pylum ad veniens	}	{	aut ibi om mentans.

— Videndum, utrum glossa Luctatii Placidi p. 73 Deuerling, *ommentat expectat*, aliunde ducta sit, an huc referenda. Hoc si malueris quam illud, scribes apud Festum ipsumque Livium *advenies* et *ommentas*, apud Placidum autem *ommentas expectans*.

[Festus p. 197 Mueller. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *sed jam*.]

Festus p. 205 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 7, 26 (supra p. 245).

Festus p. 210 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 7, 26 (supra p. 247).

Fragmenta Pauli.

Festi epitome p. 211 Mueller. Vide locum Varronis, De lingua latina 7, 26 (supra p. 247).

Festi epitome p. 225 Mueller: « *Procitum*, quum prima » syllaba corripitur, significat petítum. LIVIUS: MATREM » PROCITUM PLURIMI VENERUNT¹. » Ex Homero α 248: Τόσσος μῆτέρ' ἐμήν μνῶνται.

Meam excidit: parum probabiliter quidam ante *matrem* reponunt, cum graece sit μῆτέρ' ἐμήν. *Pröcitum*, ergo *prö-citum* voluit Verrius, nam si producat²ur *i* de *o* nihil constet; nisi tamen de veriloquio *pröcus* cogitabat, non de versu saturnio dimetiendo. Saturnius hic est:

Ma trem [me am] procitum	}	pluri mi ve nerunt.
Ma trem [me am] pro citum		

Festi epitome p. 247 Mueller. Vide infra § 6 p. 350 locum Nonii p. 544.

Fragmenta Festi

ex ipso codice Farnesiano.

Festus p. 257 Mueller. « *Quianam* pro quare et cur » positum e[s]t² apud antiquos, ut NAEVIUM in carmine » PUNICI BELLI: SUMME DEUM REGNATOR QUIANAM GENUS » ISTI, et in satyra³: *Quianam Saturnium populum pepulisti*, » et Ennium in l. VII: *Quianam dictis nostris sententia » flecta est.* »

Vulgo *genuisti* legunt pro *genus isti*; sed versus claudicat nisi *me* addis. Nota thesin quarti pedis contra morem productam:

Sum me de um re gnator ,	}	quianam [me] genu isti?
Sum me deum re gnator ,		

1. *Venerentur* codex Tricassinus fol. 113 v° teste D'Arbois de Jubainville, In quo codice lemma *Procitum testamentum* huic nostro praeponitur, non postponitur ut in reliquis codicibus.

2. Codex *et*.

3. Bis scriptae in codice voces *quianam genus isti et in satyra*.

Festus p. 262 Mueller. Vide infra, II, II, 6.

Festi epitome p. 271 Mueller: « *Rumitant* rumigerantur.
» NAEVIUS : SIMUL ALIUS ALIUNDE RUMITANT INTER SESE¹. »
Ipse Festus p. 270: «...nt, ut NAE...ITANT INTER... »

Inter se metri causa scribendum est, nam *rūmitant* incredibile videtur. Hic est saturnius :

Si|mul ali|us ali|unde| rumi|tant in|ter se.

[Festus p. 285 Mueller. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *non*.]

[Festus p. 298 et epitome p. 299 Mueller. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *odi*.]

Festus p. 293 Mueller : «... et meminit S[ublici pontis
» Naevius,] qui ait in BELLI [Punici libro...] QUAM LIQUI-
» DUM [...] AMNEM et ali tab[...]. » Unde nihil certi effici
potest. Nam quae inter uncas adscripta sunt conjectatio-
nibus debentur.

Festus p. 310 Mueller. Vide infra, II, II, 6.

Festus p. 317 Mueller : « *Stuprum* pro turpitudine anti-
» quos dixisse apparet in Nelei carmine : *Foede stupreque*
» *castigor cotidie*. Et in APPI SENTENTIS : QUI ANIMI
» CONPOTEM ESSE NE QUID FRAUDIS STUPRIQUE FEROCIA PARIAT².
» NAEVIUS: SESEQUE II PERIRE MAVOLUNT IBIDEM QUAM CUM
» STUPRO REDIRE AD SUOS POPULARIS. Item: SIN ILLOS DESE-
» RANT FORTISSIMOS VIROS MAGNUM STUPRUM POPULO FIERI

1. Haec non inveniuntur in codice Tricassino, ubi teste H. d'Arbois de Jubainville omnia desunt inde a *Polimenta* (p. 235) usque ad *Soracum* (p. 296).

2. Codex *pareat* correctum in *pariat*.

» PERGENTIS. » Scriptor De dubiis nominibus in Henrici Keil Grammaticis Latinis t. v p. 591,12 ex codice Monacensi 14252 et Vindobonensi 89, utroque saeculo 1x scripto: « *Stuprum* generis neutri, ut NIVEUS: MAGNUM¹ » STUPRUM FIERI PER GENTES. »

Inter *sententiis*, id est *sententiis*, et *qui exciderit* aliquid oportet; servata autem Appii verba exitum saturnii versus et saturnium integrum efficiunt. Quae interierint omnino nescire nos fatemur, tamen, ut sententia intellegi possit, ita fere hic locus restituatur licebit :

[Opus| est ma|gistro|, doceat]| qui animi| compotem| esse,
Ne| quid frau|dis stu|prique| feroci|a| pariat.

Eliam sic, fortasse melius, priorem versum compleveris ;
nam plerumque quartus trochaeus purus est :

[*Magi*|*ster*, *doce*|*at*] qui| animi| compo|tem| esse.

Naevii saturnii integri sunt quattuor. In primo *ibidem* potius producat quam corripit, itidem in quarto *fieri*. In tertio *viros* spondeus est, ut alibi *viri* (supra p. 85), frustra-que olim *virorum* emendatum fuerat.

Se|sequē i|fī p|er|fīre| { mavo|lunt i|bīdem,
 { mavo|lunt| i|bīdem,
 Quam| cum stu|pro red|fīre| ad sūlos popu|laris.

Sin| illo|s dese|rant for|tissi|mos| viros,
Ma|gnum stu|prum| populo| { fie|ri per| gentis.
 { fieri| per| gentis.

Festi epitome p. 320 Mueller : « *Sagmina* dicebant » herbas verbenas, quia ex loco *sancto* arcebantur legatis » proficiscentibus ad foedus faciendum bellumque indicen-

1. Codex Monacensis magn'.

» dum, vel a *sanciendo*¹, id est confirmando. NAEVIUS² :
 » SCAPOS³ ATQUE VERBENAS SAGMINA SUMPSE-
 FESTUS p. 321 : « *Sagmina* vocantur verbenae, id est her-
 » bae purae, quia ex loco *sancto* arcebantur a consule
 » praetoreve legatis proficiscentibus ad foedus faciendum
 » bellumque indicendum, vel a *sanciendo*, id est confir-
 » mando. NAEVIUS : *Jus sacratum Jovis jurandum*
 » *sagmine*. »

Inter *Naevius* et *jus* in codice Festi excidit Naevii ver-
 sus a Paulo servatus cum alterius versus initio⁴ et signi-
 ficatione scriptoris. Optimus versus est :

Scalpos at|que ver|benas| sagmi|na sum|pserunt.

Festi epitome p. 323 Mueller : « *Sardare* intelligere⁵.
 » NAEVIUS⁶ : QUOD BRUTI NEC SATIS SARDARE QUEUNT. »
 Ipse Festus p. 322 : « ... intellegere ... VIUS BELLII
 » PU..... BRUTI NEC SATIS... » Varro, De lingua la-
 tina 7,107 ss. Mueller : « Multa apud poetas reliqua esse
 » verba quorum origines possint dici non dubito. Ut apud
 » NAEVIUM : In Hesiona : *Enimvero gladii lingula*, a
 » *lingua*. In Clastidio : *Vitulantes*, a *vitula*. In Dolo :
 » *Caperata fronte*, a *caprae* fronte. In Demetrio : *Persi-*
 » *bus, aperite* ; itaque sub hoc glossema *callide* subscri-
 » bunt. In Lampadione : *Protinam*, a *protinus*, continuita-
 » tem significans. In Nagidone : †*Caudacus*, suavis, tam

1. *Saciendo* codex Tricassinus fol. 123 v° teste H. d'Arbois de Jubainville.

2. *Nevius* cod. Tricassinus.

3. Codex Guelferbytanus *scabos*, Monacensis *scapas*, Tricassinus *scapos*.

4. Nullo enim jure O. Mueller, quem probare Ribbeckius non debuerat, ex his vocibus senarium integrum *Jovis sacratum jus jurandum sagmine* confecit. Exitum habemus aut senarii, qualis foret [Et] *jus sacratum Jovi' jurandum sagmine*, aut septenarii, ut [Tu violares] *jus sacratum* e. q. s., aut etiam octonarii.

5. *Intellegere* cod. Tricass. fol. 123 v°, teste D'Arbois de Jubainville.

6. *Nevius* codex Tricassinus.

» etsi a magistris accepimus : mansuetum. In Romulo :
 » *Sponsus*, contra sponsum rogatus. In Stigmatia : *Prae-*
 » *bia*, a *praebendo* ut sit tutus, quod sit remedia in collo
 » pueris. In Technico : †*Conficiant*, a *conficto* convenire
 » dictum. In Tarentilla : †*Pacuvii dum*, ab luce illustre.
 » In Tunicularia : *Exbolas quassant*, aulas quae eiciuntur,
 » a graeco verbo †*exbole* dictum. In BELLO PUNICO :
 » NEC SATIS SARRARE, ab *serare* dictum, id est aperire ;
 » hinc etiam *serae*, qua remota fores panduntur. »

Belli Poenici fragmentum partem tantummodo saturnii efficit ; *queunt* pro pyrrhichio aut potius pro longa est :

Quod| bruti|, nec sa|tis sar|dare| queunt..|...

Festi epitome p. 323 et p. 325 Mueller. Vide locum Varonis, De lingua latina 7,26 (supra p. 247).

Festus p. 326 M. Vide locum T. Livii 25,12 (supra p. 272).

Festus p. 329 Mueller. Vide infra pp. 406 et 407.

Festus p. 333 Mueller : « *Spicum* masculine antiqui dicebant, ut *hunc stirpem* et *hanc amnem*. VERSUS est
 » ANTIQUUS : QUASI MESSOR PER MESSIM UNUMQUEMQUE
 » SPICUM COLLEGIT. »

Inter saturniorum exempla recepi hoc fragmentum, hac sola causa, quia neque trimetrum neque tetrametrum justum efficere potest ; sed illud non sine dubitatione. Si vere ad rem nostram pertinet, sic est feriendum :

Quasi| messor| per| messim| }
 Qua|si mes|sor per| messim| } unum|quemque| spicum

Col|legit|.....

Quasi melius pro iambo habebis quam pro pyrrhichio, quia sic in hemistichio priore caesura Korschiana non deficit.

Festus p. 333 Mueller. Vide infra p. 431.

[Festus p. 351. V. Indicem hujus volum. s. vv. *bene sponsis.*]

Festus p. 352 Mueller : « *Topper* significare ait Artorius » cito, fortasse, celeriter, temere. Cito, sic in Nelei car- » mine : *Topper fortunae commutantur hominibus*. Citius, » sic C[n.¹] NAEVI CAPESET FLAMMAM VOLCANI. Cito, sic » in eodem : NAMQUE NULLUM PEJUS MACERAT HUMANUM » QUAMDE MARE SAEVUM. VIRET CUI SUNT MAGNAE TOPPER CON- » FRINGENT INPORTUNAE UNDE. Fortasse, sic Coelius l. vii : » *Ita uti, si² se quisque vobis studeat aemulari in statu » fortunae reip., eadem re gesta, topper nihilo minore » negotio acto, gratia minor esset*. Fortasse, sic Accius » in Io : *Topper, ut fit, patris [... tris]tem eicit ira*. Sin- » nius³ vero sic : *Topper* fortasse valet in Enni et Pacuvi » scriptis; apud Ennium est : *Topper quam nemo melius » scit*; Pacuvius : *Topper tecum sit po...stas, faxsit si » mecum velit*; at (codex ad) in antiquissimis scriptis celeri- » ter ac mature; in ODYSSEA vetere : TOPPER FACIT HOMINES » UTRIUS FUERINT. TOPPER CITI AD AEDIS VENIMUS CIRCAE, » SIMUL DVONA EORUM PORTANT AD NAVIS, MILLIA ALIA IN ISDEM » INSERUNTUR. » Priores Livii Andronici (nam ejus certo, non Naevii poetae illa fuerunt, *Namque... undae*) loci ex Homero 0 138 : Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι κακώτερον ἄλλο θαλάσσης "Ἄνδρα γε συγγεῖναι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη et x 395 : "Ἄνδρες δ' ἄψ' ἐγένοντο. Tertius locus, *Topper citi ad aedis venimus Circae*, ex homerico versu translatus non est; verum eas voces, puto, perspicuitatis causa ex sese addidit Livius. Etenim hiat quodammodo sensus in graeca Odyssea inter hos versus (x 445) « 'Ημῖν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὰ πρὸς δῶματ' αὖ Κίρκης. » 'Ως φάμενοι παρὰ νηὸς ἀντίον ἡδὲ θαλάσσης, Οὐδὲ μὲν Εὐρύλοχος κοίλῃ παρὰ νηὶ λέλειπτο,

1. Codex C. Naevi capesset.

2. Codex se, Meltzer si.

3. Cod. tē eicit iras. Ennius. Emendationem novam [... tris]tem tentavimus.

Ἄλλ' ἔπει', ἑδῶεισεν γὰρ ἑμὴν ἔκπαγλον ἐνιπὴν, atque hos : Τόγῃα δὲ τοὺς ἄλλους ἐτάρους ἐν δώμασι Κίρκῃ Ἐνδυκέως λοῦσέν τε καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ. At quae sequuntur frustra multi in Odyssea quaesiverunt, contraque jus ac fas omnibus modis tentaverunt, quo ab homericis minus discrepantia facerent. Nam mihi quidem minime dubium est, quin post *Circae* exciderit nomen Naevii poetae versusque unus (vel etiam plures) ejusdem scriptoris, in quo rursus vox *topper* posita fuerit quemque alii versus secuti fuerint *Simul dvona eorum... inseriuntur*. Haec autem ex eodem loco deprompta fuisse oportet, ubi de Anchisa et Aenea fugientibus sic loquebatur Naevius poeta (vide infra p. 360 locum Servii ad Aen. 2, 797) :

Eorum sectam sequuntur multi mortales.

Multi alii e Troja strenui viri.

Ubi foras cum auro illi illuc exhibant.

Contrariis erroribus evenit, ut prius Naevio poetae Liviana, hic Naeviana Livio tribuerentur.

In primo fragmento, quod Naevii poetae est, vox *topper* excidit. Excidisse etiam suspicor propter proximum *Naevi(us)* adjectivum *saevi*, itaque locum sic refingo : « *Citius : sic Cui. Naevius : Topper saevi capesset flammam Volcani* ». Versum ergo habemus integrum :

[Top]per s[ae]vi ca[pesset] flammam] Vol]cani.

In altero fragmento, Liviano scilicet, non Naeviano, veteres emendationes comprobo *nihilum* pro *nullum*, *homonem* pro *humanum*; pro *viret* non lego ut vulgo faciunt *vires*, verum *vires et* (ut neque *καρτερός* neque *εἰ καὶ* in barbaro loco deficiat). Denique omissum restituo *virum*, quod sine dubio pro graeco *ἀνδρα* positum fuit :

Nam]que ni]hilum] pe]jus] } mae]rat ho]monem
Nam]que nihi]lum] pe]jus] }

Quam]de mare] saevum] ; vires] et cui] sunt] magnae,

[Top]per vi]rum] con]fringent] inpor]tunae] undae.

Minus enim bene versus alter sic feriretur :

Quam|dē ma|re sae|vum, vi|res et| cui sunt| magnae.

In tertio fragmento recte Duentzer (*De versu, quem vocant, saturnio* p. 45) *ut prius pro utrius*, Buecheler autem (*Neue Jahrbuecher fuer Philologie* LXXXVII p. 332) *fuereunt* pro *fuereint* restituit. Pro *homines* forsán legendum *homones*.

Top per fa cit homines }	} ut pri us fu erunt.
Top per fa cit ho mones }	

Quartum fragmentum integrum est :

Top|per ci|ti ad| aedis| veni|mus| Circae.

In quinto fragmento nihil mutandum est, nisi quod pro *millia* scribi debet *multa* (sic supra p. 273 in vaticinio *milliaque multa* legimus pro *multaque millia*). Ex hoc loco discimus *i* in *inserinuntur* (ab *inserere*) non minus produci quam in *nequinont* et *prodinunt* (a *nequire*, *prodire*) :

Simul dvo na e orum	portant ad navis,
Multa ali a in isdem	inse ri nuntur.

Fragmenta Festi

ex apographis codicis Farnesiani

secundum Theodori Mommsen recensionem.

Festus p. 363. V. locum T. Livii 6,29,5 ss. (supra p.268).

Festus p. 375 Mueller in recensione Mommseni p. 81 sic :
 « *Vacerram*..... et¹ alii complures vocari ajunt stipitem
 » ices solent² religare. Atejus vero Philolo.....

1. *Vacerram* et codex Vaticanus 1549 saec. xv et cod. Vatic. 2731 saec. xv, *vacerram* et *Aelius* et editio Pii (Mediolani, 1510), *vacerram Aelius* et ed. Ursini (Romae 1581), *vacerram Verrius* et ed. Augustini (Venetiis 1559).

2. ices solent adnotatio in libro nunc Monacensi Victor. 86 scripta a Victorio, qui in manibus apographum ipsius codicis a Politiano confectum habebat; *ad quem equos solent* codd. Vatic. et ed. Ursini; *ad quem equos solebant* ed. Augustini; *ad quem equi solebant religari* ed. Pii.

» cum ad male dicendum¹ magnae acerbitat..... vecors²
 » et vesanus teste LIVIO qui dicit.....CORDE³ ET MALEFICA⁴
 » VECORDIA. » Epitome : « *Vacerram* dicunt stipitem ad quem
 » equos soleant religare. Alii dicunt maledictum hoc nomine
 » significari magnae acerbitatis, ut sit vecors et vesanus. »
 Ut videtur ex Homero ρ 248 : ὅϊον εἰπέε χύων ὀλοφώϊα εἰδώς⁵.

Ex lemmate restitue *vacerra*. Exitus est saturnii :

..... ve|corde et| malefi|ca va|cerra.

§ 4. — De fragmentis a diversis ex Caesio Basso laudatis.

Nimii hic laboris esset opus, inquirere quo modo quosque per grammaticos Caesii Bassi verba ad illos homines pervenerint, qui temporibus christianis sine iudicio plerumque et sine vera scientia enchiridia satis parvi pretii in usum scholarum confecerunt. Neque tamen hoc contenti esse possumus, ut singulorum scriptorum locos afferamus seorsim discriptos; quod quia nonnulli doctorum fecerunt, locos illos recte iudicare nequiverunt, et in magnos errores saepe sunt delapsi. Itaque particulas a nobis ex diversis scriptoribus decerptas, ab illis autem exscriptas ex uno unius auctoris libro, tali ratione hic edere decrevimus, ut et facilius in futurum et tutius esset legentibus iudicium.

1. *Philolo....cum ad male dicendum* adnot. Victorii, *philologus male dictum ad male dicendum* codd. Vatic., *philologus male dictum hoc nomine significari* ed. August., *philologus hoc nomine significari male dictum* ed. Urs.

2. *Acerbitat....vecors* adnot. Victorii, *acerbitatis ut est vecors* codices Vaticani, *acerbitatis ut sit vecors* edd. Augustini et Ursini.

3. *Dicit....corde* adnot. Victorii, *dicat vecorde* ed. Ursini, *dicat vecorde* ed. Augustini et codd. Vaticani.

4. *Malefici* adnot. Victorii.

5. Scaliger tamen (*Castigationes in Festum* p. ccxiii) et fortasse melius ex Homero β 243 ducit, Μέντορ ἀταρτηρὲ, φρένας ἤλαε. Sed vocandi casu legit *vecors* et *malefice*.

SCRIPTOR INCERTUS

in Henrici Keilii
Grammaticis latinis
t. vi p. 265 s. (cf. vii p. 670.)

Ex fonte unico¹,
codice Neapolitano iv a 11.

Is descriptus ante annum 1504
ex codice Bobiensi post ann. 1493 deperdito,
ex quo etiam editio Terentiani.

MARIUS VICTORINUS

in Henrici Keilii
Grammaticis latinis
t. vi p. 138 ss.

Ex fontibus qui sunt :
Codex Palatinus 1753 saeculi ix,
Codex Parisiensis 7539 s. ix f. 60 v° s.
a me collatus.

DE SATURNIO VERSU.

De saturnio versu
dicendum est,

quem nostri existimaverunt
proprium esse italicae regionis.

[Conferantur supra pp. 247 et 256 et infra p. 397 loci ex Festo, Varrone, pseudo-Victore, pseudo-Acrone.]

Sed falluntur : a Graecis enim
varie et multis modis tractatus est, non
solum a comicis, sed etiam a tragicis.
Nostri autem antiqui,
ut vere dicam quod apparet,

DE SATURNIO VERSU⁴.

.....
Ut et apud †Arbitrium
invenimus,
cujus
exemplum :

Nemphitides puellae²,
Sacris deum paratae³,

item :

Tinctus colore noctis,

Aegyptias choreas.

Et quando⁵ sub occasione versus hujus
et tempestiva †esse⁶ nobis alia suggerit
species, consentaneum reor
hoc loco dicere
de natura et origine hujus versus,
cui prisca apud Latium aetas
tamquam italo et indigen[a]e⁷
saturnio sive faunio nomen dedit.

Sed falluntur : a Graecis⁸ enim
varie et multiformiter inductus est, nec⁹
tantum a comicis, sed etiam a tragicis.
Nostri autem antiqui

1. Vide libellum cui titulus : *Index scholarum... per aetatem anni 1880... Insunt Henrici Keilii et Gustavi Jurgensii observationes in Caesium Bassum et Atilium Fortunatianum*. Halae, x pp. 4°.

2. Puella codex Parisiensis.

3. Parata codex Parisiensis.

4. Exstat haec inscriptio in codice Parisiensis.

5. Quoniam Keil, quoniam cum lineola codex Parisiensis.

6. Uterque codex et cum lineola, etiam editio Camerarii.

7. Indegene uterque codex.

8. Graecis codex Parisiensis.

9. Non tantum amicis, expunctis on, supra scriptis et et postea co, codex Paris.

TERENTIANUS MAURUS

DE METRIS v. 2489 ss.
in Keilii Grammaticis
l. vi p. 399 s.

Ex fonte unico,
editione principe
(Mediolani 1497).

Ea ex codice Bobiensi
ex quo et Scriptor Incertus.

ATILIUS

FORTUNATIANUS
apud Keilium
l. vi p. 293 s.
(cf. vii p. 672 s.)

Ex eodem
fonte atque
Scriptor
Incertus.

.....
At Arbiter disertus
Libris suis frequentat.
Agnosceret haec potestis,
Cantare quae solemus :

Memphitides puellae,
Sacris deum paratae,

Tinctus colore noctis,
Manu puer loquaci.

DE SATURNIO.

Aptum videtur esse
Nunc hoc loco monere
Quae sit figura versus
Quem credidit vetustas
Tamquam Italidis repertum,
Saturnium vocandum.

Sed est origo Graeca
Illique metron istud
Certo modo dederunt.

Nostrique mox poetae,

Saturnio metro
primum
in Italia usi.
Dictum autem
a Saturnia,
urbe vetustis-
sima Italiae.

Atilius p. 283 Keil :

Saturnios quod
eo¹ tempore primum
in Italia usurpati
sunt, quo
Saturnia
urbs erat.

Et² hic versus
obscurus qui-
busdam videtur,

1. Ea codicis librarius, corrector eodem.

2. Et a correctore additum.

usi sunt eo non observata lege
nec uno genere custodita†,
†inter se consonantiant² versus, †
sed praeter[quam³] quod durissimos
fecerunt, etiam alios
breviores, alios longiores inseruerunt,

usi sunt †ea non observata lege
nec¹ uno genere custodito,

sed praeterquam⁴ quod durissimos
fecerunt, etiam alios
longos, alios breviores inseruerunt.

[*Breviores : qui thesibus hemistichiorum paenultimis carebant. Longiores : in quibus
Caesium vis brevium breviantium latuit.*]

MALLIUS THEODORUS

apud Keilium t. vi p. 594.

Ex fontibus qui sunt :
Codex Parisiensis Bibl. Publ. latin. 7530 saeculi viii, a me collatus,
folio 142 verso,
Codex Guelferbytanus Weis-
senburgensis 86 s. ix.

Metrum iambicum
saturnium habet
iambicum tetrametrum
colobon⁵

[*Mallio metra sunt
ubique pedes singuli.*]

et tres trochaeos⁶.
Hujus exemplum :

Merule quodos vetus te-
ma nedul cecan tat¹¹

SERVIUS DE CENTUM METRIS

apud Keilium t. iv p. 466.

Ex fontibus qui sunt :
Cod. Neap. Borbon. iv a 8 s. vii-viii,
Editiones veteres.

Saturnium constat
dimetro iambico
catalectico

et ithyphallico⁸
ut est hoc :

Isis pererrat⁹ urbem¹⁰
crinibus profusis.

[*Similia
Victorinus
infra p. 518.*]

[*Aperte ficticius Mallii versus: similes vide p. 593, 20 et 23. 594, 3. Voces sic refinge: Merulae quod os vetustae mane dulce cantat.—Servius in illo opusculo cum versiculos laudare soleat partim a se confectos, partim desumptos ex aliis scriptoribus sed a semutatos, ut p. 462, 23 Tuba terribili procul aere sonat clipeum quate miles ex Verg. Aen. 9, 503, p. 463, 25 Maecenas atavis Lydia quos fert genite ex Hor. carm. t. i, 4, suspicari possishunc saturnium Isis... esse depromptum ex eodem carmine, unde acturi mox de saturnio Victorinus et Terentianus laudabant Memphitides puellae et Aegyptias choreas: ibi nempe fuisse oporteret aliquid tale: Dum crinibus profusis Isis pererrat urbem.*]

1. Ne codex Parisiensis.
2. Consentiant ex correctione.
3. Praeter quod omisso quam codex.
4. Propter quam codex Parisiensis.
5. Colophon codices.
6. Trocheos codex Parisiensis.
7. Et om. codex Parisiensis.
8. Astimfallico codex Parisiensis (as igitur pro et i).
9. Perperat codex Parisiensis.
10. Orbem Keilius atque, ut videtur, codex Neapolitanus.
11. Sic in cod. Paris. distincti iambi, non voces; ibidem merule, vetuste, non -ae.

quia passim
et sine cura
eo homines
utebantur.

Rudem sonum secuti,
Ut quemque res ferebat,
Sic disparis figurae
Versus vagos locabant.

MARIUS PLOTIUS SACERDOS

in Keilii Grammaticis t. vi p. 531.

Ex fontibus qui sunt :

Codex Valentianus (Valenciennes) N. 5.1 s. ix,

Codex Leidensis Vossianus 79.8 s. x,

Cod. Paris. 43983 s. x f. 153 v° a me collatus,Codex Cusanus (Cues apud Treviros) C. 14,
excerptorum, s. xii.

IPSE SACERDOS.

INTERPOLATOR.

Post roctius probatum est

[*Errore, puto, credidit
Terentianus saturnii
formam expositam esse,
quod de ceteris grammatici
qui Caesium Bassum
exscripserunt tacent.*]

Ut tale colon esset

[*Similia
Atilius
infra p. 319.*]

Junctum tribus trochaicis,

Ex hoc metro, trochaico scilicet et iambico, constat metrum saturnium, quod mixtum est².

Ideo nec inter species iambicas posui nec inter trochaicas³.

Constat autem ex

iambico⁴ dimetro

catalectico

hipponactio⁵amphicolo⁷

et tribus trochaicis†,

id est ithyphallicos.

DE METRO SATURNIO¹.
Saturnium compositum vel mixtum ex iambico metro et trochaico,

iambico dimetro

amphicolo

hipponactio⁶

catalectico

et trochaico dime-

tro brachycatalecto

†ithyphallico⁹,

hoc est tribus

trochaicis.

[*Prope eadem**infra p. 319**repetuntur.*]

1. Deest inscriptio in codice Parisiensi.

2. Est om. codex Valentianus, cod. Vossianus; in margine add. codex Parisiensis.

3. Iambicas p. nec inter om., iambico posui nec inter in marg. add. corr. cod. Voss.

4. Iambo codex Valentianus.

5. Hyponactio codex Parisiensis.

6. Yponactio codex Parisiensis.

7. Amphiloco (loco in litura) codex Valentianus.

8. Ythyphallico codex Parisiensis.

9. Ithyphallico codex Vossianus, stipallico cod. Valentianus. stipallico corr. ytipallico cod. Parisiensis.

ut vix invenerim apud Nevium
quos pro exemplo ponerem. Apud
Euripidem et †Calimachum
et quosdam antiquae comediae scriptores
tale inveni genus :

Turdis edacibus dolos
comparas, amice.

Quorum est hic :

Turdis edacibus dolos
comparas, amice.

Apud Archilochum tale :

Quem non rationis egentem
vicit Archimedes.

Et tertium genus :

Consulto producit eum
quo sit impudentior.

[*Aperte ficticii sunt tres illi versus, et de
saturniis graecis merae Caesii nugae.*]

Apud nostros autem in tabulis antiquis
quas triumphaturi duces in
Capitolio figebant victoriaeque suae titulum
saturniis versibus
prosequebantur, talia repperi exempla :

ex REGILLI TABULA : [De hac tabula
vide supra pp.
280 ss. locum
T. Livii 40,32]

DIOMEDES in Keilii Grammaticis t. 1 p. 512.

Ex fontibus qui sunt :

Codd. Parisienses s. ix a me collati 7494 f. 115 vº et 7493 f. 102 vº, —
Codex Monacensis saec. ix, — Editiones.

Saturnium in honorem dei NAEVIUS invenit²,

[*Hic aliquid
interciderit
est necesse.*]

[*Naevius invenit falsum: ante Naevium saturnios con-
scripsit Livius, ante Livium qui vetustissima elogia Scipio-
num composuerunt, ante hos Appius in Sententiis. Mirum
est, quod Diomedes in errorem induxit Bentleium³.*]

addita una syllaba ad iambicum versum, sic :

Summas opes qui regum
regias refregit.

Huic si demas ultimam syllabam, erit iambicus...

[*cf. infra p. 320 pseudo-Asconius: « senar. hypercatal. ».*]

1. Et quosdam antiquae comoediae scriptores omittit (congruens in hoc cum Sacerdote, quod casu evenit) editio Parrhasii, quae ex codice Neapolitano facta est.

2. Ultimae ante hunc locum voces: *libidine vinctum*. Edd. veteres sic habent: *libidine junctum*. *Venusinus invenit addita syllaba ad iambicum sic: suminus apex e. q. s.*

3. Bentley, *A dissertation upon the epistles of Phalaris* (1699), p. 227: « The first that used the *Saturnian Verse* among the Latins was *Naevius*... »

Quo metro usi sunt Composuit
 †Cyrides¹ et Calli-
 machus,

Maxime tamen et apud nos
 triumphaturi in
 Capitolio tabulas
 ejus modi versibus
 incidebant, id est sic² :

Summas opes qui regum
 regias refregit.

[*Hic Naevii versus (nam ejus esse non est cur negemus, quamquam Biomedes in illo invenit errat, aut ex tabula triumphali incerta (regum confer cum Regilli regibus) aut potius ex elogio alicujus ductus a Caesio depromptus fuerat; sic cum pronomine relativo in elogiis Scipionum Quo us forma virtutei..; — Consul censor aedilis quei fuit..; — Quei apice insigne..; — Quo ei vita detecit..).*]

1. *Cyridus* codex Vossianus, *Choerilus* codex Leidensis Scaliger. 37 & Vossiano manu Cujacii descriptus.

2. *Id est sic* codicis librarius; corrector *et est sic*

.

Qui est subsimilis ei quem¹ paulo ante posui,

Consulto producit eum
 quo sit impudentior.

[*In versu nunc deperdito, quem Scriptor Incertus laudaverat, tertius pes, puto, ex brevi constabat per arsin producta (ut Quotannis comiter Apollini fiant vel Dedet Tempestatebus aide mereto...) et voce disyllaba synizesin patiente (ut Hospes gratum est quom apud meas restitistei seedes); in sexto pede scriptura synopam non indicabat, quae debebat in pronuntiando fieri (ut Caro tua nam mihi ita Juppiter fatus est, pro fatust, vel Ob hasce res bene gestas quod in bello voverat, pro vorat.) Exempli gratia sic Legionibus quique suis copias fuga(ve)rat.]*

IN ACHILII² GLABRIONIS TABULA:

Fundit, fugat, prosternit
 maximas legiones.

[*T. Livius 40,34,4 ss. anno ante Christum natum 181: « Aedes duae eo anno dedicatae sunt, » una..., altera in foro olitorio Pietatis; eam aedem » dedicavit M. Acilius Glabrio duumvir, statuam- » que auralem quae prima omnium in Italia est » statu[t]a aurata patris Glabronis posuit. Is » erat qui ipse eam aedem voverat quodie³ cum » rege Antiocho ad Thermopylas †depugnasset » [anno 191], locaveratque idem ex senatus con- » sulto. » Tabulam cum dicere videatur Caesius se legisse in Capitolio, veri simile est ejusmodi tabulas aut binis exemplaribus (quod de tabula Regilli T. Livius diserte significat: supra p. 281) aut etiam pluribus confecti esse solitas. Nisi ea, Pietatis forte (cum aliis quae jussu Caesaris dictatoris sublatae sunt, Dio 43,49,3) diruta aede, tum demum in Capitolium inuenta est: quod vix credet qui animadvertet combusta esse a Caesare signa conversumque in praedam aurum. — Capitolineas et Glabronis et Regilli tabulas inter ea aerearum tabularum tria milia fuisse crediderim quae, sive geminae erant sive post incendium anni ante Christum 83 restructae, post Caesii tempora anno post Christum natum 69 novo incendio conflatae sunt; qua de re Suetonius, Vespasianus 8.]*

Apud NEVIUM poetam
 hos repperi idoneos:

[*Haud dubium quin in Bello Poenico.]*

1. Quem in codice bis scriptum.

2. Post Achilii vox tabula scripta et deleta.

3. Quodie scribendum, ut hodie: *Mém. de la Soc. de linguistique de Paris* t. iv p. 229.

†MEVIUS¹ sic: †MAEVIUS² hoc modo

1. Codex Valentianus manu recentiore *Nevius*.

2. *Maevius* codex Valentianus, *Nevius* Vossianus et Parisiensis.

Ferunt pulchros †pateras,
†tercas lepistas.

Et alio loco :

†Navem Jovis concordēs
filiae sorores.

Item :

Ferunt pulchras †tereterras¹
†aureasque lepistas.

[Male Victorinus hunc versum
a Naevio abjudicare videtur.]

Et apud NAEVIUM² :

†Novei †moves concordēs
filiae sorores.

Videtur³ tamen e duorum versuum membris compositus, dimetri et quadrati. Constat autem pedibus sex et semipede, nam primos⁴ tres pedes et semipedem habet ex parte prima⁵ dimetri, reliquos vero tres pedes qui sunt ultimi habet a parte prima quadrati tragici trochaici :

ut

Cum victor Lemno elassem
Doricam appulisset.

[Hunc versum, quamquam caesura Korschiana in utroque hemist. carentem, existimare nequeo fictitium, nam propter argumentum a ceteris versibus fictitiis valde dissimilis est. Petitum puto ex Cormine Priami, cujus laudatus est supra p. 253 versus caesura Korschiana in hemist. priore carens Veteres Casmenas cascas res volo profari, et initium alterius versus qui caesuram Korschianam vix recipere potuit Et Pri-
[a]num; argumentum quoque convenit.]

1. Ereterras etiam codex Parisiensis.

2. Nevium codex Parisiensis.

3. Videtur tamen e duorum versuum membris in margine add. codex Palatinus.

4. Primus codices.

5. Prima parte cum notis transponendi codex Parisiensis.

Habet autem
in prima parte³
iambicon dimetron
catalecticon,
in secunda
trochaicon dimetron
brachycatalecton,
quod et ithypallicom†
diximus [p. 223,19], ut :

Ferunt pulchras¹ creterras²
Huc⁴ usque hip-
ponactium⁵ amphicolum dimetrum
catalecticum⁶ iambicum est.
Nam quod sequitur
trochaicum dimetrum
brachycatalectum⁷
†ithypallicum⁸ tale est :

aureas lepidas.

Novissima⁹ syllaba indifferens.
Totus versus sic :

Ferunt pulchras creterras¹⁰,
aureas lepidas.

Et :

Ut si vocet Camenas
quis novem sorores.

[cf. *infra*
Victorinus.]

[Similia supra pp. 313 et 319 Terentianus, Atilius, Sacerdos, Sacerdotis interpolator.]

-
1. *Pulcras* corr. *pulchras* codex Vossianus.
 2. *Crateras* codex Parisiensis.
 3. *Primam partem* librarius, in *prima parte* corrector.
 4. *Hoc* codex Valentianus.
 5. *Hyponactium* codex Parisiensis.
 6. *Catalectum* corr. *catalecticum* codex Valentianus, *acatalecticum* Voss. et Paris.
 7. *Brachycatalecticum* codex Parisiensis.
 8. *Ithipallicum* codex Vossianus, *ytipallicum* Parisiensis, *stipallicum* Valentianus.
 9. *Novissima* s. *indifferens totus* v. sic *Ferunt p. creterras a. lepidas* om. codex Parisiensis.
 10. *Crateras* codex Cusanus.

Sed ex omnibus istis, qui sunt asper-
rimi et ad demonstrandum minime
accommodati, optimus est quem
METELLI proposuerunt de Nevio,
aliquotiens ab eo versibus lacessiti :

Malum dabunt Metelli
Nevio poetae.

[*Pseudo-Asconius in Ciceronis actionem 1 in Verrem, 10,29 (te non falo ut ceteros ex vestra familia) : « Dictum facite et contumeliose in Metellos antiquum Naevii est: Falo Metelli Romae » sunt consules. Cui tunc METELLUS CONSUL iratus versu responderat senario hypercatalecto » [cf. supra p. 314 Diomedes], qui et saturnius dicitur : Dabunt malum Metelli Naevio poetae ».]*

Hic enim saturnius constat ex hipponactei qua-
drati iambici posteriore commate et phallico⁶
metro. Hipponactei quadrati exemplum :

*Quid immerentibus nocēs,
quid invides amicis ?*

[*Diomedes p. 515,3 : « Septenarium
» versum Varro fieri dicit hoc modo,
» cum ad iambicum trisyllabus pes
» additur, et fit tale : Quid immerenti-
» bus nocēs, quid invides — amicis ? »
Eadem Rufinus apud Keil t. VI p.
535,18, ex Charisio ut dicit.]*

Nam

Malum dabunt Metelli
simile est illi

Quid invides amicis,
cui detracta syllaba prima
facit phallico⁷ metron :

invides amicis.

Ex quibus compositus est hic
saturnius, ut sit par huic :

Quid invides amicis,
invides amicis ?

[*Aperte fleticius
hic saturnius.*]

Est autem duabus primis syllabis lon-
gior ab hendecasyllabo¹. Nam uno pede
in capite hendecasyllabi¹ posito²
saturnius³ versus fiet, cujus exemplum

METELLI proposuerunt de Naevio⁴,
aliquotiens ab eo lacessiti,
ita :

Malum dabunt Metelli
Naevio⁵ poetae.

Nam

Malum dabunt Metelli

1. *Endecasyllab.* utroque loco codex Parisiensis.
2. *Positos* codex Parisiensis.
3. *Saturnios* codex Palatinus et codex Parisiensis.
4. *Nevio* codex Parisiensis.
5. *Nevio* codex Parisiensis.
6. Hic *phallico* codex, infra *phallico*. *Phallico* et *phallico* Santen, Keil, sed cf. paulo infra Victorinus.
7. Vide praecedentem adnotationem.

Et Nevio poetae

Sic ferunt METELLOS,

Cum saepe laederentur,

esse comminatos :

Dabunt malum Metelli	Dabunt malum Metelli	Malum dabunt Metelli
Nevio poetae.	Nevio poetae.	Naevio ¹ poetae ² .

[Dabunt malum malo quam Malum dabunt. cum propter pseudo-Asconii testimonium ex alio ut videtur fonte haustum, tum propter allitterationem, quae dicitur, malum Metelli.]

[Anno ab urbe condita 548, ante Christum natum 206 Q. Caecilius Metellus, de quo hic sermo est, consul fuit cum L. Veturio Philone.]

Dabunt malum Metelli

1. Nevio codex Parisiensis. Codex Valentianus *Metellinae carrinas*, in margine *vio poetae et trahuntque siccas multas machinae*.

2. Poete codex Parisiensis.

hoc modo :

Malum dabunt Metelli
Nevio poetae.

clauda pars dimetri iambici est;

[Eadem exempla apud
Victorinum *infra*.]

Dehinc : Naevio¹ poetae
tribus trochaeis² constat,
quod phalaecium³ vocamus,
nec quicquam oberit trochaeo
quod⁴ suprema longa est,
quod semper in metris
indifferenter, sicut diximus, ponitur.

(III iambos cum syllaba et III trochaeos⁵.)

[Glossematis reliquiae, quod referri
debet ad haec supra p. 318 posita verba :
Nam primos tres pedes et semipedem
habet..., reliquos vero tres pedes...]

Ergo erit prima pars, id est

Malum dabunt Metelli,

talis qualis est

Adest celer phaselus⁶,

item

Memphitides puellae :

sequens

Naevio¹ poetae

talis est ut⁶

Bacche plaude Bacche⁷.

Sane ut in [hen]decasyllabo⁸
primus pes incertus est, † ita ut in
hoc duo primi pedes variantur

Jam nunc vocet Camenas

[quis⁹] novem sorores

qui ut terminus a spondeo incipit †.

[Quae emendationi Santenius et
Keilius contulerunt non efficiunt ut
hic locus sensu non careat.]

1. *Nevio* codex Parisiensis.

2. Loco priore *trocheis*, altero *trocheos* codex Parisiensis.

3. *Phalaechium* codex Parisiensis.

4. *Trocheo qui* codex Parisiensis.

5. *Celer* priore *e* caudata, *phasellus* expunctis *h* et priore *l* codex Parisiensis.

6. *Talis ut est* emendatum ut videtur ex *talis uthat* vel *talis utheet* codex Paris.

7. *Bacche* bis cum *e* caudata codex Parisiensis.

8. *Decasyllabo* codices; *hendecasyllabo* Santenius, quae vox supra invenitur.

9. *Quis* additum ex Terentiano.

clauda pars †trimetri:

Dabunt malum Metelli,
Adest celer phaselus,
Memphitides puellae,
Tinctus colore noctis.

Post, Nevio poetae,
Tres vides trochaeos.

Nam nil obest trochaeo
longa quod suprema est.

[*Eadem exempla*
paulo ante
Terentianus.]

[*Eundem prope*
versum supra p.
319 Terentianus.]

Quidam volunt hunc ¹ feriri ² sexies

[Optimo id jure : supra pp. 11, 43.]

et recipere pedes septem,
hoc est

[Memento qui haec legis, hemistichium saturnii prius videri grammaticis antiquis ex tribus pedibus iambicis et una syllaba compositum, non ut nobis ex anacrusi et tribus pedibus trochaicis.]

spondeum,

[Sic in hemistichio priore :
Terra], Publi], prognatum;

iambum,

[Sic in hemistichio priore : Qua
re] lubens] te in gremi]u;

(pyrrichium,) pariambum,

[Glossema
deleto.]

[Sic in hemistichio priore pseudopyr-
richius : Topper] facil] hominēs;

[choreum,]

[Excidit propter illud « recipere pe-
des septem » vox genuina choreum
post insertum glossema pyrrichium.]

[Sic in hemistichio priore pseudo-
choreus : Honos], fama] virtusque;

dactylum³,

[Sic in hemistichio priore :
Bene rem] geras] et vale]as;

trochaicum³,

[Id est tribrachum.]
[Sic in hemistichio priore pseudotri-
brachus : Facile] facteis] supera]ses;

anapaestum³,

[Sic in hemistichio priore :
Bene rem] geras] et vale]as;

1. Hunc in codice Palatino supra scriptum.

2. Ferri cum i supra scripta codex Parisiensis.

3. Dactylum codex Parisiensis. Idem trocheum et anapaestum.

PSEUDO-CENSORINUS

in Keilii Grammaticis t. vi p. 615.

Ex fontibus qui sunt :

Codex Coloniensis saec. vii, Cod. Vaticanus s. x,
Editiones.

Numerus saturnius :

Magnum numerum triumphat
hostibus devictis¹.

[*Versiculus ex aliqua tabula triumphali depromptus. Sic praesens tempus in tabula Glabrionis, Fundit fugat prosternit. — Ad eum fectus a « Cel-sio » (seu rectius Caesio) Basso apud Diomedem p. 513,17 versus Romani victores Germanis devictis, qui laudatur etiam a Diomede p. 495,23 ubi devinctis. Ergo Caesium pseudo-Censorinus quoque exseribit; ut ex Caesio sumpta sint quae et ille et Victorinus de pedibus dicunt.*]

Sunt qui hunc faristodolion vocant.

Recipit pedem

[*Ubi pseudopyrrhichios, pseudochorcos, pseudotribrachos, pseudiambos admisimus nos, cogitabamus de productione finalium per arsin facta (supra pag. 36), Caesio autem Basso nisi fallimur iquota.*]

spondium,

in hemistichio altero :

Publi[o], Cor[neli].]

iambum,

in hemistichio altero pseud-
ambus : in se[ce ver]sutum.]

pyrrichium,

in hemistichio altero pseudopyr-
rhichius : capiti[bus ol]pertis.]

chorium,

[*Choreus est quem nos hodie trochaeum, trochaeus vel brachysyllabus quem nos tribrachum nuncupamus (vide Lexica).*]

in hemistichio altero choreus :

Glori[a] atque in[genium].]

dactylum,

in hemistichio altero :

dormi[as sine] qura.]

brachysyllabum,

in hemistichio altero tribra-
chus : capiti[bus ol]pertis.]

anapaestum,

in hemistichio altero :

lacrimis[cum] multis.]

1. Devicti codex Coloniensis.

e quis est †Thacomestus,
et nasci a trimetro scazonte¹.

[*Revera, dummodo ad caesuram non respexeris, trimetri scazontis ut Nec in bicipiti somniasse Parnasso similes sunt saturnii ejus modi: Taurasia Cisauna Samnio cepit, — Magna sapientia multasque virtutes.*]

Alii vero omnes XII pedes admittere neque semper eum, ut illi asserunt, nasci a² trimetro scazonte³.

[*Reliqui pedes quinque sunt: U — U, U — —, — U —, — — U, — — —. Ex his palimbacchius — — U nomen acceperat saturnii (de hoc pede vide infra p. 355 locum Diomedis p. 479). Qui tales pedes admittebant, saturnium, puto, versum volebant feriri quater: exempli gratia versum Taurasia Cisauna Samnio cepit in quattuor metra discerpi, quorum primum constaret ex pedibus duobus, spondeo et iambo, cetera tria ex pedibus singulis, bacchio aut molosso, choreo, palimbacchio sive saturnio.*]

Unde apud omnes grammaticos super hoc adhuc non parva lis est.

.....
.....

Victorinus p. 143,26 (*codex Paris. f. 62 vº*):
... ex trimetro iambico calalectico⁴,
medio trochaeo⁵ immisso⁶, sic:

Trahuntque siccas [multas⁷]
machinae⁸ carinas.

[*Multas perperam sustulit librarius, Horatii non recto tempore memor.*]

Nam †fallache⁹ medius trochaens insertus est iambico versui.
Haec forma conveniens saturn[i]o¹⁰ versui est.

1. Inter a et z supra scripta n in codice Parisiensi; idem iterum infra.

2. Illic codex Parisiensis e trimetro.

3. Vide supra adnotationem 1.

4. Acatalectico codex Parisiensis.

5. Trocheo codex Parisiensis.

6. Inmisso codex Parisiensis.

7. Multas ex Plotio additum.

8. Machinas corr. machinae codex Palatinus.

9. Fallache cum e caudata codex Parisiensis. A Callimacho Camerarius.

10. Saturno codices.

et

Trahuntque siccas multas
machinae carinast¹.

[*Versus ficticius, ductus ex Horatio, Carm. 1,4,2.*]

1. Vide supra p. 324 adnotationem 1.

Quidquid opus visum est commentario aliquo illustrare, sub singulis locis tractavimus. Unum hoc restat, ut hic versiculos a scriptoribus nostris laudatos in suos pedes solvamus :

Dvell|lo ma|gno diri|mendo| regib|bus subi|gendis.

(cf. supra p. 283).

Sum|mas opes qui| regum| regilas re|fregit.

Fun|dit ful|gat pro|sternit| maxi|mas legi|ones.

Fe|runt pul|chras cre|terras|, aure|as le|pistas.

No|vem Jo|vis con|cordes| filia|e so|rores.

Cum| victor| Lemno| classem| Doricam| appu|lisset.

Da|bunt ma|llum Me|telli| Naevi|o po|etae.

Ma|gnum nume|rum tri|umphat| hostib|bus de|victis.

§ 5. — De fragmentis a Gellio laudatis.

Codices *Noctium A. Gellii Atticarum* omnes (praeter recentiores, qui nullius momenti sunt) aut septem tantummodo primos libros aut duodecim tantummodo a nono ad vigesimum ultimos continent; nam liber octavus deperditus est; itaque nobis duae illae universi operis partes sic tractandae sunt, quasi duo distincta essent opera. Valde dolendum est, quod nondum prodiit editio unde et codicum lectiones petere et rectam constituendi Gelliani textus viam discere promptius possis. Nos, cum utrique *Noctium Atticarum* parti suus sit codex Parisiensis isque fontibus praecipuis adnumerandus, horum scripturas ex ipsis exscriptas in textu afferre volumus, in adnotationibus lectiones reliquorum codicum sicubi opus erit laudaturi ex editione Gronoviana Leidensi anni 1706.

Fragmenta ex libris I-VII.

His libris fontes esse existimantur praecipui, praeter codicem Parisiensem lat. 5765 saeculi XIII a nobis in textu adhibitum, codices manu scripti hi¹: codex Romanus Vaticanus 3452, codex Leidensis Rottendorffianus (Gron. 21) saeculi XIII.

A. Gellius 1,24,1 s. ex codice Parisiensi 5765 fol. 72 verso a: « Trium poetarum illustrium epygrammata, C. N. » Nevii, Plauti, M. Pacuvii, quae ipsi fecerunt et incindenda sepulchro suo reliquerunt, nobilitatis eorum gratia et » venustatis scribenda in his commentariis esse duxi. EPY-

1. In locis infra laudandis nihil est, quod in codice palimpsesto Romano Vaticano Palatino sit servatum.

» GRAMMA NEVI plenum superbie campane, quod testimo-
 » nium justum esse potuisset, nisi ab ipso dictum esset :
 » IMMORTALES MORTALES SI FORET FAS FLERE, FLERENT DIVE
 » CAMENE NEVUM POETAM, ITAQUE POSTQUAM EST ORCHO¹ TRA-
 » DITUS, THESAURO OBLITI SUNT ROME LOQUIER LINGUA
 » LATINA. »

Ordo verborum olim a Carrione turbatus, qui « optima collectanea » secutus *Mortales immortales flere si foret fas et lingua latina loquier* scripsit. Quattuor sunt versus saturnii; primus, secundus, quartus incorrupti (nam non magni negotii est restituere *div[a]e, camen[a]e, N[a]e-v[i]um, Rom[a]e*); in tertio pro *orcho* vel *orchio* alii *orcino*, alii *orcivo*, alii *Orci* legunt. Hi quamquam pauciores sunt magis tamen probandi mihi quidem videntur; *orcho* enim, puto, casu dandi propter vicinum *traditus* pro *Orchi* est scriptum; *orchio* autem ortum ex emendatione a librario quodam male intellecta. In hoc igitur versu thesis hemistichii prioris paenultima sublata est. In eodem *itaque* propter arsin producitur.

Im|morta|les mor|tales| si fo|ret fas| flere,
 Fle|rent di|vae Ca|menae| Naevi|um po|etam.
 Ita|que, postquam| est| Orci| tradi|tus the|sauro,
 Obliti| sunt Ro|mae loqui|er lin|gua la|tina.

Ultimus versus, nisi fallor, « malevoli veteris poetae » est in juniorem Ennium infensi. Scilicet antequam Naevius poeta ea verba scriberet puto Ennium jam versus heroicos Graecorum imitatum fuisse, jam *versibus quos olim Fauni vatesque canebant* odium atque contemptum suum significavisse. — Neque male Naevius poeta Ennium quasi linguam latinam dedidicisset insectari potuit, si quidem ille jam talibus utebatur vocibus, quales sunt *Metioeo Fufetioeo* pro *Meti Fufeti*.

1. *Orchio* codex Rottendorffianus (et sic libri omnes Carrioni noti praeter Buslidianum, qui *Orchi*).

[A. Gellius 1,24,3. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *postquam morte*.]

A. Gellius 3,16,11 ex codice Parisiensi 5765 folio 89 recto *a* : « Cesellius autem vindex in lectionibus suis anti- » quis : tria sine quod¹ [s. q. *in rasura*] nomina parcarum » sunt, *nona decuma torta*, et versum hunc LIVII antiquis- » simi poete ponit ex ΟΔΥΣΣΕΙΑ :

QUANDO DIES ADVENIET QUEM PROFATA MORTA EST.

» Sed homo minime malus cesellius *mortam* quasi nomen » accepit, cum accipere quasi *moeram* deberet. » Ex Homero β 99 et alibi : εἰς ὅτε καὶ μὲν Μοῖρ' ὁλοή καθέλκῃσι.

Livii versus integer est. *Dies* accipi potest et pro iambo et pro pyrrhichio vel longa syllaba. Illud veri similis; hoc si probaveris, thesis hemistichii prioris paenultima tollitur.

Quan do di es ad veniet	} quem pro fata Morta est.
Quan do dies ad veniet	

[A. Gellius 4,9,1. V. Indicem hujus vol. sub v. *religentem*.]
A. Gellius 5,12,7. Vide infra p. 433.

A. Gellius 6(7),7,11 s. ex codice Parisiensi 5765 folio 106 verso *b* : « *Ad primum* autem longe primum L. LIVIUS » in ODYSSIA dicit in hoc versu :

IBIDEMQUE² VIR SUMMUS AD PRIMUS PATROCLUS.

» Idem LIVIUS in [O]DYSSIA *p[rae]modum*³ dicit » quasi *admodum* PARCENTES inquit *p[rae]modum*³ quod⁴

1. Legendum *Tria*, inquit [scilicet Caesellius Vindex], *nomina*.

2. In multis editionibus male legitur *ibi denique*. *Ibidemque* codex quoque Rottendorffianus.

3. *Prae* per notam expressum bis, cujus formam parum usitatam adnotat Gronovius.

4. *Quod* correctum ex *quid*.

» significat *supramodum* dictumque est quasi *preter modum* in 'quo scilicet prima syllaba acui debet. » Ex Homero γ 109 : [Ἐνθα μὲν Αἴας καῖται Ἀρήϊος, ἔνθα δ' Ἀχιλλεύς,] Ἐνθα δὲ Πάτροκλος θεόφιν μῆστωρ ἀτάλαντος, [Ἐνθα δ' ἔμδς φίλος υἱός], et fortasse ξ 91 : ἔκηλοι Κτῆματα δαρδάρπτουσιν ὑπέρβιον, οὐδ' ἔπι φειδῶ.

In priore Livii Andronici loco jussit Bergkii restituere pro *Patroclus* formam vetustiore *Patricoles*, de qua vide Ritschelii Opusculat. II pp. 476, 493, 495; numerus tamen non vetat servari *Patroclus*. *Ibidem* si altera syllaba correpta legeris, deerit hemistichio priori thesis paenultima; item alteri hemistichio, si *Patrōclus* malueris quam *Patricoles*; nam non audiendus est Theodorus Korsch, qui legit altera producta *Patrōclus*. Ex omnibus autem versus formis :

Ibi demque vir summus ,	{ adpri mus, Pa tricoles.
	{ adpri mus , Patroclus.

I bidem que vir summus,	{ adpri mus, Pa tricoles,
	{ adpri mus , Patroclus.

primam sine dubitatione ceteris praeferrem, nisi contra morem thesis quarti pedis thesi quinti non sublata produceretur.

In altero fragmento nihil certi dici potest; suspicor tamen sic esse voces disponendas :

..... par|centes| praemo|dum.....

[A. Gellius 7,8,5. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *etiam*.]

Fragmenta ex libris VIII-XX.

His libris fons esse existimatur praecipuus, praeter codicem Parisiensem lat. 8664 saeculi XIII a nobis ubi non deficit

(vide infra p. 433) in textu adhibitum, codex Leidensis Vossianus 7, apud Gronovium *Vossianus major* vocitatus¹.

A. Gellius 17,21,45. Vide infra p. 433.

A. Gellius 18,9,5 ex editione Gronoviana²: « Ego arbi-
» tror et a M. Catone *insecendo*³ et a Q. Ennio *insece*
» scriptum sine *u* littera. Offendi enim in Bibliotheca Pa-
» trensi librum verae vetustatis LIVII ANDRONICI, qui
» inscriptus est ὈΔΥΣΣΕΙΑ, in quo erat versus primus
» cum hoc verbo sine *u* littera,

VIRUM MIHI CAMOENA INSECE VERSUTUM,

» factus ex illo Homeri versu [α 1: " Ἀνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα
» πολύτροπον]; illi⁴ igitur aetatis et fidei magnae libro credo. »
Sic legito :

Virum mihi, Ca|mena|, inse|ce ver|sutum.

§ 6. — De fragmentis a Nonio Marcello laudatis.

Nonii Marcelli codicum numerus est ingens. Ex illis quī boni sint, qui deteriores, jam satis bene notum est; vide Ludovici Quicherat in editione Nonii (Parisiis 1872) praefationem. Sed hoc incommodum est, quod etiam meliorum codicum nondum stemma exstat; itaque ignoratur quibus cognationis gradibus ii inter se sint devincti; cuius rei cognitio maxime criticos in dijudicandis scripturis adjuvaret. — Optimos omnium, si recte modo verba ejus interpretor, Quicheratius Harleianum et Parisiensem 7667 existimat.

1. Praeterea Bernae fragmentum exstat saeculi XII, in quo loci nostri non continentur.

2. Deest hic locus in codice Parisiensi 8664 folio 45 recto a.

3. *Insecenda* editio Hertzii.

4. *Illie* editio Hertzii.

Quidquid ex opere Nonii superest, scilicet libros i-xv et xvii-xx, id omne servaverunt ex vetustiorum quidem codicum numero hi : Londiniensis Britannici Musei Harleianus saeculi ix, Wolfenbuettelanus seu Guelferbytanus Gudianus saeculi xi (cui proximus videtur fuisse codex abbatiae sancti Victoris a Mercero adhibitus), Leidensis Vossianus saeculi xi et ipse cum Guelferbytano saepe consentiens. Quos tres codices ex Quicheratio laudavi, qui ipse Leidensem et Guelferbytanum ex editione Rothii et Gerlachii, Harleianum vero ex collatione nova sui gratia confecta noverat: quidquid apud Quicheratium didici in Leidensi vel in Guelferbytano legi, rursus apud Rothium et Gerlachium inspexi.

Itidem ex Quicheratio laudavi codices non Parisienses qui unum aut alterum librum omittunt, ut Monspessulanum ab ipso collatum, Genevensem, alios. Nam quod ad Parisienses attinet, satius duxi ipsos inspicere, quia consulto vir doctissimus rei orthographicae minus operae tribuerat, quam hic quidem mihitribuendum videtur. Aegre sane animum inducere potuissem, ut ex editione *coelum* pro vera forma *caelum* exscriberem; tamen periculosum erat ex memet ipso, non ex auctoritate librorum, talia corrigere. Quid autem, quod non solum falsis editorum verae codicum lectiones praeferendae videbantur, verum etiam, quae operis hujus ratio est (supra p. 217), falsas codicum quam editorum veras malle debebam? ut exempli gratia mihi cum codicibus *polybrum*, non cum doctis *pollubrum* scribendum fuit¹.

Sed ad illos codices redeo, qui non integrum Nonii opus continent. In Parisiensi 7667 olim Colbertino, saeculi x, liber iii cum magna parte libri ii deest. In Parisiensibus 7665 et 7666, pariter saeculi x, qui in editione Quicheratiana *Petri Danielis codex* et *Colbertinus codex* vocitan-

¹ Quod igitur ad rem orthographicam attinet, scito me, ubicumque nihil adnotatur, codicem Parisiensem 7667 secutum esse; ubi ille deticit, Quicheratium exscribere debui.

tur, duo libri sunt praetermissi III et IV. In codice Genevensi saeculi XI solus liber IV exstat.

Seorsim nominandus codex Monspessulanus saeculi X, optimae notae Quicheratio iudice, quique ejusdem viri sententia nullum alium affinitate attingit. In hoc (praeterquam quod et liber nonus totus et in reliquis libris « permulta lemmata et innumerabilia exempla » desunt) librum II liber V sequitur, libris III et IV omissis; liber IV in ipso initio ante primum legitur. Codicem igitur suspicor ex codicibus duobus esse descriptum, quorum alter Parisiensibus 7665 et 7666¹, prior Genevensi similis fuerit.

Fragmenta ex libro I et initio libri II.

Codices : Harleianus; Leidensis et Guelferbytanus; Parisiensis 7667; Monspessulanus et Parisienses 7665 et 7666.

[Nonius p. 110 M. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *Sane*.]

Nonius p. 76 M. : « *Atrox crudum. N[AE]VIUS BELLI*
» *POENICI* lib. III² : *SIMUL ATROCIA PROICERENT EXTRA*³
» *MINISTRATORES.* »

1. Vide quaeso ut consentiat Monspessulanus cum Parisiensibus 7665 et 7666 in loco nostro p. 76 M. (*lib. III* Monsp. Pariss., *lib. III* cett.). Sic p. 4,5 hi *ponticum*, ceteri *pontica*; p. 5,23 hi *cinaedis*, ceteri *cinaedos*. Itidem p. 7,29 *sariunt*, *sarriunt*; p. 72,33 *acerva tibi*, *acerbat ibi*; ibid. *sit*, *sic*; p. 86,5 *toribus*, *toris*. Praeterea saepe Monspessulani cum alterutro Parisiensium consensum Quicheratius adnotat, de altero Parisiensi tacens. Nam in libro IV Monspessulanus aliquando cum Bernensibus et Genevensi consentit (ut ea *fontia* p. 319,18), saepe Bernenses aut cum Monspessulano aut cum Genevensi. Doleo quod Monspessulani lacunas non indicaverit atque opto ut ex viris doctis qui Montem Pessulanum incolunt aliquis collationem novam hominibus philologis praebeat.

2. Codex Monspessulanus et Parisienses 7665 et 7666 *III*.

3. Codex Parisiensis 7665 *extra*, sed a altera manu in rasura scriptum, in Parisiensi 7666 *extra*.

Pro *proicerent exstra* vel *extra* Junius *porricerent exta* emendavit. Versus exitum versusque initium habemus; *atrocia* et *exta*, fortasse *simul* per arsin producuntur; caesura habet locum post arsin :

..... si|mul a|troci|a por|ricerent
Ex|ta mi|nistra|tores|

Eliam sic possis :

..... |simul a|troci|a por|ricerent

Ex|ta mini|strato|res ...|.....
Ex|ta mini|stra|tores|

Nonius p. 90 M. : « *Concinnare* conficere vel colligere¹.
» N[A]EVIUS BELLI POENICI lib. III : TRANSIT MELI-
» TAM ROMANUS EXERCITUS INSULAM INTEGRAM URIT POPULA-
» TUR VASTAT REM HOSTIUM² CONCINNAT³. »

Tus in *exercitus* longam syllabam efficere nequit, quia arsin non accipit; haud magis brevem, nam terminationes dactylicae pro trochaeis non ponuntur (suprapp. 54, 88, 151). Ergo, puto, *exercitu* emendandum est; quae vox propter vicinum *Romanus* in nominativum abiit. In reliquis certo aliquid claudicat; levissimum remedium est, ut *populat* pro *populatur* scribamus, quamvis Nonius p. 471 in lemmate *populat* hoc exemplo non utatur. Habemus versus exitum, versum, versus initium; in primo versu melius sublata thesi paenultima scribes

....| transit| Melitam| Ro|manus

quam soluta antepaenultima

.....|... trans|it Meli|tam Ro|manus.

1. Quae sequuntur desunt in codicibus Parisiensibus 7665 et 7666.

2. In codice Parisiensi 7667 *ostium* cum littera *h* supra scripta.

3. [P. S. De hoc fragmento mutavi sententiam : v. p. 436.]

In altero synaloepham caesura admittit :

Ex|ercitu| insulam| integram| urit|, populat|, vastat.

In tertio *rem* cum insequenti voce hiat :

Rem| hosti|um con|cinnat

Cum tamen offendere possit thesis antepaenultima producta in *urit*, etiam aliam emendationem quaeras licet. Theodorus Korsch, duce Johanne Vahlen *exercitus* tollens, duos versus obtinet hos :

Trans|it Meli|tam Ro|manus|, insul|lam in|tegram
U|rit, popu|latur|, vastat|, rem hosti|um con|cinnat.

Qui optimi essent, nisi altera in *integram* syllaba necessario corriperetur (supra pp. 25 et 71). Fortasse Naevii poetae tempore *integra* dicebatur; quamquam enim a *tangere integra*, a *macere macra*, a *pigere pigra*, ab *inhibere inebra* vel *enubra* sine *e* littera informatur, tamen eam habent *tolle-re* a *tollere*, *caperare* a *capere*, *blaterare* a *blatire*. Alia excogitare promptum est, ut

.....| insulam| integram| urit,
[Cae|dit|], popu|latur|, vastat|, ...

Nonius p. 97 M. : « *Danunt dant*¹. Pacuvius Iliona : *Di » me etsi perdunt tamen esse adjutam [ex]petunt*², *quod » prius quam intereo spatium ulciscendi danunt*. Plautus » *Pseudolo : Cui servitutem di danunt lenoniam*³. NAE- » VIUS BELLI POENICI lib. III : *EAM CARNEM VICTO- » RIBUS DANUNT*. C[a]ecilius Plocio⁴ : *Patire quod dant » quando opiata non danunt*. »

Non possumus quin *carnem* in fine versus locemus; *eam* quomodo efferri debeat incertum est :

1. Quae sequuntur desunt in codicibus Parisiensibus 7665 et 7666.

2. *Expetunt* ex Nonio p. 104.

3. Codex Parisiensis 7667 *leinoniam*.

4. Codex Parisiensis 7667 *plothio*.

.....| {| eam| carnem
 {|... eam| carnem
 { e|am| carnem

Vil|etori|bus da|nunt ...|......

Nonius p. 416 M. : « Gratulari gratias agere¹. Ennius
 » Hecuba : *Juppiter, tibi, summe, tandem male re gesta*
 » *gratulor*. N[A]EVIUS BELLI PUNICI lib. III: ISQUE SU-
 » SUM AD CAELUM SUSTULIT² SUAS RES AMMULLUS GRATULABATUR
 » DIVIS. Afranius Cinerario : *Quod saluus venis melius-*
 » [*que*³] *est gratulor di(i)s.* »

Glossae apud Gustavum Loewe, Prodrömus corporis
 glossariorum latinorum (Lipsiae 1876) : « IR : θέναρ ». « IR
 » indeclinabile est : vola, θέναρ ». « IR : θέναρ, τὸ κοῖλον τῆς χειρός ». « IR : concava pars manus ». « IR : semis palma ». « IR :
 » medietas palmarum, quae et vola dicitur ». Interpolator
 codicum Prisciani Sangallensis, Leidensis, Carolinuhensis
 5,3,18 ad verba *et unum neutrum indeclinabile, hoc ir* :
 « TO ΘΕΝΑΡ ΤΗΣ ΗΠΟΣ » ; interpolator codicum Ambia-
 nensis et Bernensis : « TO ΗΝΑΡ ».

Pro *isque* poni jussit *manusque* Merula, Stephanus⁴ rex
 pro *res*; quae emendationes si ambae sunt verae, *suas*
 posteriori librorum errori ansam dedit, prior nullo
 modo intellegi videtur posse. Quare contra putavi *res* pri-
 mum pro *rex* positum esse, propter *res* scriptum *suas*;
 hujus autem adjectivi eam antiquitus fuisse terminationem,
 quae cum substantivo in *isque* latente congrueret. Itaque
 veteris nominis *ir* memor, quam vocem alii indeclinabilem
 ajunt, alii melius nisi fallor monoptotam, priorem versum
 ita constituo :

Ir|que su|sum ad|caelum| } sustul|lit su|um rex.
 Ir|que susum| ad|caelum| }

1. Quae sequuntur desunt in codicibus Parisiensibus 7665 et 7666.

2. Codex Leidensis omittit *sustulit*. Codex Parisiensis 7667 *sustullit*,
 priore *l* expuncta.

3. *Que* additum ex Prisciano 8,7,37.

4. Idem deesse *manus* putat (Fragmenta poetarum veterum p. 215).

Ir enim, vel *hir* secundum Charisii scribendi rationem, aperte ejusdem originis est atque graecum $\chi\acute{\epsilon}\rho$; unde conjicere licet latiore ei voci olim sensum fuisse quam voci *vola* (quod nisi re vera esset, alterutra non exstaret). Ergo rex eodem modo *ir* ad caelum sustulit, atque dicitur a Vergilio (Aen. 1,93) Aeneas tendere *duplices* ad sidera *palmas*, sive in altero versiculo *utrumque* addi oportet sive aliqua ratione *ir* singulari numero positum rectum sensum efficit. Ex Naevio poeta, non ut Loewe voluit ex Lucilio conjicimus *ir* in glossaria transiisse.

Gratulabatur ut in versum cogeretur Hermannus paeultima abjecta in *gratulatur* mutabat; nos tempus imperfectum servare cupientes (nam similiter Naevius poeta alibi *Postquam avem* aspexit..., *Sacra in mensa Penatium ordine* ponuntur, *In auream* molabat *victimam pulchram*) scribere maluimus *gratulabat*; quod si re vera ea aetate dicebatur ut *populat*, *auspicat*, non poterat in *gratulabatur* non corrumpi. Rex noster Ammullus vulgo *Amulius* vocitatur, sed de talis nominis forma haud ita ea praesertim litterarum latinarum aetate constat, ut a codicibus Nonii discedendum sit. Versus aut a Nonio mancus laudatus est :

Am|mullus|; gratu|labat| divis|....

aut, quod libentius crediderim, aliquid in hemistichio priore excidit :

Am|mullus||| } gratu|labat| divis.
 ..|.....|.... Am|mullus| }

Fragmenta ex fine libri II.

Codices : Harleianus ; Leidensis et Guelferbytanus;

Monspessulanus et Parisienses 7665 et 7666.

Nonius p. 170 M. Vide infra II, II, 6.

hemistichium thesin pedis secundi amittere posse, integrum habemus saturnium:

Res| divas| eldicit|, praedi|cit| castus.

Nonius p. 211 M.: « *Loca* generis neutri Virgilius Aeneidos lib. I: *Loca feta furentibus austris*. Masculini » Virgilius Aeneidos lib. I¹: *Devenere locos ubi nunc ingentia cernis moenia*. NAEVIUS BELLI PUNICI lib. VI: CONVENIT REGNUM SIMUL ATQUE LOCOS UT² HABERENT. » Cicero in Oratore: . . . »

Suspicionem movet Naevii poetae fragmentum, quia hexametrum heroicum efficit; quid enim si versus reffectus est, ut hi Livii Andronici, quos infra videbis:

At celer hasta volans perrumpit pectora ferro.
Inferus an superus tibi fert deus funera, Ulixes?

quid, si excidit genuinum Naevii poetae fragmentum nomenque alius poetae, ita ut hexametrum ex Annalibus Ennii vel aliunde depromptum habeamus? Tamen utut est, is versus etiam ut saturnius potest feriri:

Con|venit|, regnum| simul at|que lo|cos ut ha|berent.

Producitur *atque* ut in aliis versibus apudque ipsum Naevium poetam; caesurae genus insolentius est, sed quale etiam in vaticinio quodam Marciano invenimus (supra pp. 207 ss., 273).

Nonius p. 214 M.: « *Metus* masculini. NAEVIUS: MAGNI » INTUS TUMULTUS PECTORA POSSIDET. Ennius: † *Ni metus ulla tenet rite virtute quiescunt*. »

Ex lemmate editores *metus* pro *intus* reposuere. Sed

1. Codices II.

2. Codex Leidensis non.

claudicabat versus; levissima mutatione Andreas Spengel feliciter emendavit:

Ma|gni me|tus tu|multus| pecto|ra pos|sedit.

Fragmenta ex libro IV.

Codices : Harleianus; Leid. et Guelferbyt.; Parisiensis 7667;
Genevensis et Monspessulanus.

Nonius p. 267 M. : « *Censere* significat existimare, arbitrari. Attius Eurysace : † *Nam ea oblectat spes [a]erum multos hospitem dum id quod miser est clam esse censet alteros*. N[A]EVIUS BELLI POENICI¹ lib. VI : « *CENSET² EO VENTURUM OBVIAM POENUM*. Cassius [H]emina Hist[oriarum] lib. II : *Censuit sese regem Porsennam occidere*. Quadrigarius : ... »

Prorsus incertum est utrum *censet* an *censent* scribi debeat. In hemistichio altero thesis paenultima supprimitur, quod ne in priore fiat, noli eo corripere vel contrahere. In caesura hiatur :

Cen|set e|o ven|turum| obvi|am| Poenum.

Nonius p. 325 M. : « *Ilico* significat statim, mox. » Pacuvius Medo : *Repudio auspiciū, regrediendum est ilico*. C[a]ecilius † notoni in casione : *Ilico ante ostium³ hic erimus*. Ilico illo. Turpilius Leucadia : *Sed quam longe est cum isti [ilico]*. Ilico⁴ in eo loco. N[A]EVIUS BELLI POENICI lib. VI⁵ : *SEPTIMUM DECIMUM⁶ ANNUM ILICO SEDENT*. Accius Eurysace : *Ilico...* »

1. Codex Parisiensis 7667 *poenici belli*.

2. Codex Guelferbytanus *n* superscriptum. Codex Parisiensis 7667 *cen-sente oventurum*; in margine *censent eo*.

3. Codex Parisiensis 7667 *hostium*.

4. Codex Parisiensis 7667 *ill co cum i* supra scripta, altera *l* expuncta.

5. Codices Parisiensis 7667 et Bernensis III.

6. In codice Parisiensi 7667 rasura inter *de* et *cimum*.

Hoc fragmentum sine emendatione in saturnium redigi nequit; quare notam syllabae *er* excidisse suspicor, id est lineolam trans litteram *d* ultimae vocis ductam,

...|septi|num decimum| annum| ili|co se|d|er|ent.

Anacrusis *ut* supplenda videtur; facile enim *ut* cum numero libri .*ui*. confundi potuit. — De eo numero igitur dubitandum videtur.

Nonius p. 335 M. : « *Liquerit* significat et *reliquerit*. » Accius Stasiastis : *Tum †sibidaedeloidelorehoc anima corpus liquerit*. N[A]EVIUS BELLI POENICI lib. II : » BLANDE ET DOCTE PERCONTAT ENAS¹ QUO PACTO² TROJAM URBEM LIQUERIT³. » Idem Nonius in libro VII p. 474 : « *Percontat*⁴. Novius Malevolis : *Si percontassem malum hoc me praeterisset*. N[A]EVIUS BELLI PUNICI libro II : » BLANDE ET DOCTE PERCONTAT AEN⁵ QUO PACTO TROJAM URBEM RELIQUISET. » Quintilianus 1,5,61 : « ne miremur quod ab antiquorum plerisque *Aenea* ut *Anchisa* sit dictus. » Charisius p. 66,17 Keil : « quamvis veteres hic *Aenea* dixerint sine *s*, ut Varro in *Age modo*. » Festi epitome p. 20 Mueller⁶ : « AENESI dicti sunt comites » Aeneae. *Aeneatores* cornicines dicuntur, id est cornu » canentes. AENARIAM appellavere locum ubi Aeneas classem a Troja veniens appulit. »

1. Codex Victorinus *enos*, Harleianus *enas*, ms. Carrionis *ennius*; *percontenas* codex Parisiensis 7667.

2. Codex Parisiensis 7667 *pac to* interposita rasura.

3. Codices Harleianus, Leidensis, Guelferbytanus *liquerit*, Parisiensis 7667 et Victorinus *reliquerit*.

4. Codex Parisiensis 7667 *perconta*, non *percontat*; item codex 7666.

5. Codex Parisiensis 7666 *aen*, Parisiensis 7665 *aeneam*, Harleianus *aennius*, Guelferbytanus *ennius*; — *percontra aeneidos* Parisiensis 7667, sine intervallo, quamquam Quicheratius puncta interponit.

6. Nil huic loco adscripsit Roserot cum codicem Tricassinum conferret.

In Naevii poetae fragmento una res difficilis dictu, quae scilicet fuerit forma nominis Aeneae. Vix in recto casu *Aeneas* dicere potuit Naevius poeta, vix quod quidam voluerunt *Aenas*: in accusativo enim, quae horum temporum declinandi ratio erat, ex tali nominativo *Aeneatem* vel *Aenatem* fingere debuisset, quod eum nemo credet fecisse. *Aenea* collatis Quintiliani et Charisii testimoniis optimum videretur, nisi miro consensu in utroque Nonii loco tot codices in vocali discrepantes solam consonantem *s* pertinacissime servarent; insistendumque est in illis Quintiliani verbis, *ab antiquorum plerisque*, unde eum patet alios ex veteribus novisse, qui forma *Aenea* non uterentur. Ergo Francisco Buecheler assentior, qui anno 1863 in *Neue Jahrbuecher fuer Philologie* LXXVII p. 333 s. *Aenes* legere iussit. Ex *Aenes* enim, ut ille adnotat, *Aenides* pariter informatum est atque *Pelides* et *Tyrides* ex veteribus Latinorum formis *Peles* et *Tydes*; inde et illud *Aenesi* (vel, ut O. Mueller maluit, *Aenesii*) insulaque *Aenaria* (non *Aenearia*) quorum nomina pervenisse ad Festum ex Naevii poetae carmine Buecheler probabilitate summa opinatur¹. *Aenes* igitur legentes versum habemus in quo thesis paenultima sublata est:

Blande| et do|cte per|contat|, Aenes|quo| pacto

postque eum hemistichium sequentis in arsin desinens:

Trojam| urbem| lique|rit

Nonius p. 368 M. : « *Pullum* est aetatis novellae. Vir-
 » g[ilius] Georg. lib. III : *Continuo pecoris generosi pullus*
 » *in arvis*. *Pullum* non² album. Virg[ilius] in Georg. lib. III :
 » *Ne maculis infuscet vellera pullis nascentum*. TITUS
 » LIVIUS : VESTIS PULLA PURPUREA³ AMPLA. M. Tullius De

1. Vide infra (II, II, 6) locum de insula Prochyta ex Servii interpolatore ad Aeneidos 9,715.

2. Codex Parisiensis 7667 no; manu posteriore n repositum.

3. Codex Parisiensis 7667 propurea.

» signis : *In hac officina* e. q. s. » Luctatius Placidus p. 75,21 Deuerling: « unde VESTIS nigra PULLA est dicta. » Titus apud Nonium ex errore est, nam Livii versus est Andronici ex Homero τ 225: Χλαῖναν πορφυρέην οὖλην ἔχε ὄϊος Ὀδυσσεύς Διπλῆν. *Ampla*, quod derivatur ab *ambo* ut *dupla* a *duo* (*ex-emplum* autem est quod nos *un double* appellamus) vetustissimo hic sensu pro illo διπλῆν positum est.

Versus exitus est; *purpurea* quo modo feriatu incertum. Quae sensus addi requirit varie excogitari possunt.

[E]rat U[lixi] vestis pulla, purpurea, ampla.

[U]lixi erat vestis pulla, purpurea, ampla.

Fragmenta librorum v-viii, x-xv, xvii-xx.

Codices : Harleianus; Leid. et Guelferbyt.; Parisiensis 7667; Mompessulanus et Parisiensis 7665 et 7666.

Nonius p. 468 M. : « *Auspiciavi pro auspiciatus sum* Plautus in *Persa* : *Lucro faciendo ego auspiciavi*¹. Idem in Sticho : *Eam auspiciavi ego in re capitali mea*. Atta² Lucubratione : *Cum primo luci hodie ut exornata sit atque ut auspicietis, cras est communis dies*. C[a]ecilius Plocio : †*insavum*³ *hospicium aliter istrionum est atque ut magistratus publice cum auspiciant*⁴. NA[E]V[I]US BELLI POENICI⁵ libro IIII : VIRUM PRAETOR ADVENIET⁶ AUSPICAT AUSPICIUM⁷ *prosperum* Caecilius Plocio *ut magistratus publice cum auspiciant*⁸. »

Caecilii fragmentum corruptum bis repetitur; *prosperum* loco altero glossema esse videtur ad illam prioris loci vocem *insavum* vel *insanum*. *Virum praetor* in fragmento

1. Quae sequuntur desunt in codice Parisiensi 7665.

2. Codices *acta*.

3. *Insavum* codex Parisiensis 7667, non *insanum*.

4. Quae sequuntur desunt in codice Parisiensi 7666.

5. Codex Parisiensis 7667 *poenica*.

6. Codex Parisiensis 7667 *adveniat*.

7. In codice Parisiensi 7667 rasura inter *auspici* et *um*.

8. Codex Parisiensis 7667 *auspiciant*.

Naeviano immutare noluimus, ne citra necessitatem eas res tractaremus quae ad opus nostrum non pertinent, sed verisimilem concedimus esse Junii emendationem *verum*. *Praetor* et *auspicat* propter arsin producerentur, nisi Naevii poetae aetate constaret tales terminationes nondum correptas esse (supra p. 44 s.). *Adveniet*, quod vulgo in *advenit* mutant, puto factum ex *advenies*, id est *adveniens* (cf. *advenies* supra p. 300).

Vi|rum prae|tor ad|venie[n]s| auspi|cat au|spicium.

Nonius p. 474 M. Vide ad Nonii p. 335 (supra p. 343).

Nonius p. 474 M. : « *Paciscunt*. NAEVIUS¹ BELLI
» POENICI libro VII² : ID QUOQUE PACISCUNT³ MOENIA SINT
» QU[A]E LUTANTIUM⁴ RECONCILIANT CAPTIVOS PLURIMOS. Idem⁵ :
» SICILIENSES PACISCIT OBSIDES UT REDDANT⁶. »

Hic agitur de foedere icto anno ante Christum natum 241 inter Carthaginienses et Q. Lutatium Catulum, per quod foedus bello punico primo finis impositus est. Voces corruptas aliter alii emendare conati sunt; vereor ut recte Buecheler⁷ *idem* Nonio tribuerit, nam nihil mutans praeter illud *reconciliant* (ubi *n* post *a* propter *paciscunt* invecta est) optimos saturnios duos de Lutatio dictos agnosco:

Re|concili|at ca|ptivos| pluri|mos| idem,
Si|cilien|ses pa|ciscit| obsi|des ut| reddant.

1. *Navius* cum e superscripta codex Parisiensis 7667.

2. Codex Parisiensis 7667 VI.

3. Codices Harleianus, Parisiensis 7666, Leidensis, Guelferbytanus *paciscuntur*. *Paciscunt* Parisiensis 7667, s ex correctura.

4. Superscripta e codex Parisiensis 7667 *lutantium*; codex 7666 *lutatium*.

5. *Idem* in codice Guelferbytano expunctum.

6. Nihil in codice Parisiensi 7665 praeter haec : *Paciscunt. Navius : Sicilienses paciscit obsides ut reddant*. Sic codex 7666 : *Paciscunt Navius belli punici lib. VII : Id quoq. paciscuntur moenia In quae lutatium reconciliant captivos plimos (ri eadem manu superscriptum) Idem sicilienses paciscit obsides ut reddant*.

7. *Neue Jahrbuecher...* LXXXVII (1863) p. 334.

Pacis enim condiciones teste Polybio 1,62,8 s. hae fuerunt, ἐκχωρεῖν Σικελίας τοὺς Καρχηδονίους καὶ μὴ πολεμεῖν Ἱέρωνι μηδ' ἐπιφέρειν ὅπλα Συρακοσίους μηδὲ τῶν Συρακοσίων συμμάχοις ἀποδοῦναι Καρχηδονίους Ῥωμαίοις χωρὶς λύτρων ἅπαντας τοὺς αἰχμαλώτους, ut dicit autem Zonaras 8,17, καὶ μήτε τῷ Ἱέρωνι πολεμεῖν... καὶ τοὺς μὲν ἐκείνων (sive Romanorum sive et Romanorum et Hieronis) αὐτομόλους καὶ αἰχμαλώτους προῖκα ἐκπέμψαι, τοὺς δ' ἐαυτῶν πρίασθαι. Similiter Eutropius 2,27,4: *Captivi Romanorum qui tenebantur a Carthaginiensibus redditi sunt.*

Paciscunt aperte de Carthaginiensibus dictum est; quid autem *paciscant* ignoramus, nam de ea re historici tacent. Tamen de Carthaginis muris actum esse in foedere inde colligo, quod apud Florum (1,19 vel 2,3) legimus: *tanta denique fuit illa victoria, ut de excindendis hostium moenibus non quaereretur*; primum igitur versum sic fere restituerim (quamquam fuit, qui pro *moenia* acute *Poeni* scribere iussit):

Id| quoque paciscunt|, moenia| [ut lice|at ser|vare].

Quae intersunt, *sint quae lutantium*, sine dubio trunca sunt et Lutatii nomen continent. Id nomen si in fine versus stetit nullum casum accipere potuit praeter genetivum, *Lutati*, ut litterae *um* ex errore aliquo ortae esse videantur. Sin accusativum *Lutatium* servamus, iterum sententia hiat:

Sint| quae Lutatium

In sylloge nostra quod scripsimus (infra II,11,6):

Id quoque paciscunt, moenia [ut liceat servare;
Reddant cuncta sed Poeni|, sint quae Lutati,

id non posuissemus, nisi aliquid etiam in desperato loco ponendum fuisset. At inter *moenia* et *sint*, item inter *lutantium* et *reconciliant*, fortasse complures versus Nacviani ipsiusque Nonii verba nonnulla exciderunt.

Nonius p. 475 M.¹ : « *Fite* imperativo modo. Cato De
» praeda militum dividenda : †*cudives fite*. †Crassus
» libro XVI Iliados : *Socii nunc fite viri*. LIVIUS
» ODYSSEA² †FIT QUOQUE FITUM EST. »

Pro *fit* Hermannus scripsit *sic*, quod miror esse a Quicheratio rejectum. Versus exitus videtur esse :

..... { ...[sic quoque] fitum est.
 { sic quo[que] fitum est.

Agnovit Bartschius Homeri versum v 40 : "Ἡδὲ γὰρ τετέλεσται
ἄ μοι φίλος ἤθελε θυμός.

Nonius p. 493 M.³ : « *Dextrabus* pro *dexteris*. †LABE-
» RIUS in ODISSIA : DEQUE⁴ MANIBUS DEXTRABUS. » Ex
Homero ω 534 : Τῶν δ' ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτατο τεύχεα.

Laberius falso pro *Livius* scriptum est, nisi fragmentum
Laberii cum Livii nomine excidit, Hemistichium habemus;
que propter arsin producitur, nam male de tribracho *que*
mani cogitares (supra pp. 57 et 134):

De[que mani]bus dex[trabus]

Nonius p. 509 M. : « *Disertim* dicere, plane, palam,
» † Lucilio auctore possumus, in Veliterna : *Habui recte*
» *dissertim*. Plautus in Stico : *Fuit dissertim id usu per-*
» *didi*. Accius Eurisace : *Disertim*⁵ *id unum incommodis*
» *defit meis*. LIVIUS⁶ : TUQUE⁷ MIHI NARRATO OMNIA DISER-

1. Deest hic locus in codice Parisiensi 7665.

2. Codex Parisiensis 7666 *Livivius odiss//ia*.

3. Deest hic locus in codice Parisiensi 7665.

4. Codex Parisiensis 7667 *Laberius modissi adeque*. *Odissa* (sed ante a pallidiore atramento i additum) codex Parisiensis 7666. *Deque* Harleianus Leidensis, *denique* Guelferbytanus.

5. Codex Parisiensis 7667 *dissertim* priore s expuncta.

6. Codex Parisiensis 7667 *Lucilius*.

7. Cod. Paris. 7667 *tuque*, Harleianus, Parisienses 7665 et 7666 *tu quae*.

» TIM¹. » Haec ex Homero α 169, 206, 224 et alibi : 'ἄλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον.

Que et omnia propter arsin producuntur; mihi pro iambo libentius acceperim quam pro pyrrhichio :

Tu que mi hi nar rato	}	omni a dis ertim
Tu que mihi nar rato		

Utrum in caesura hietur necne incertum est, nam fortasse poeta pronuntiabat *narratod*.

Nonius p. 515 M. : « *Superbiter*² Afranius Purgamento:
 » *Illa superbiter imperat*. N[A]EVIUS BELLI POENICI
 » libro VI : SUPERBITER CONTEMTIM³ CONTERIT LEGIONES.
 » *Longinque et longiter* pro *longe* e. q. s. *Perplexim* pro
 » *perplexe* e. q. s. *Saniter* e. q. s. *Rarenter* e. q. s. *Per-*
 » *spicace* e. q. s. *Contemptim* contemnenter. N[A]EVIUS
 » BELLI POENICI lib. VI: SUPERBITER CONTEMTIM CONTE-
 » RIT LEGIONES⁴. »

Sic Naevianum versum ferito :

Su|perbi|ter con|temptim| conte|rit legi|ones.

Nonius p. 544 M. : « *Polybrum*⁵ quod Gr[a]eci χερνίβρυ, nos trull[e]um⁶ vocamus. LIVIUS: ARGENTEO POLYBRO
 » AUREO ET GLUTRO⁷. Fabius Pictor lib. XVI: *Aquam*
 » *manibus pedibusque dato, polybrum sinistra manu*
 » *teneto*⁸, *dextera vasum cum aqua*. » Livii Andronici

1. Codex Parisiensis 7667 *desertim*.

2. Hic et in sequentibus pars codicum *superviter*.

3. Codex Leidensis *contemptim*, Harleianus et Guelferbytanus *contentim*.

4. In codice Parisiensi 7665 nihil praeter haec : *Superbiter. Afranius : Illa superbiter imperat. Rarenter. Cecilius : Edepol voluntas homini rarenter venit*.

5. Codex Monspessulanus *polubrum*, Guelferbytanus in margine *polybrum*.

6. *Trullam*, non *trullum*, codex Parisiensis 7667.

7. *Aureo et glutro* desunt in codice Parisiensi 7665.

8. *Ceneto* (non *cencto*) codex Parisiensis 7667.

locus ex Homero α 136: Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
 Καλῇ χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος, Νίψασθαι. Epitome Festi p. 247
 Mueller: « POLUBRUM pelluvium vas, quod nos pelvem
 » vocamus.» Luctatius Placidus p. 74 Deuerling: «Pollubreo
 » tulleo. »

Polybro Livius Andronicus non scripsit, cujus aetate littera y Romae in usu non erat; neque *pollubro*, nam tum temporis Romani consonantes geminare nondum didicerant, TABELAI scribentes pro *tabellae* et DVELONAI pro *Bellonae* et VELET pro *vellet* et omnia similiter. Illi autem qui exemplaria Liviana posteriore aetate edenda emendandaque susceperunt num duplicem l invexerint quis scire potest, cum ea vox apud nullum scriptorem praeter Andronicum Fabiumque reperiatur? Ergo *polubro* scribito. *Glutro*, quod ἀπαξ εἰρημένον est, plerique cum Junio mutant in *gutro*; recte nisi fallor, nam si re vera exstaret vox *glutrum*, lemma ei peculiare tribuisset Nonius; tamen *glutro* reliqui, quia nihil hoc attinet ad numerum saturnium. Incertum utrum *aureod* dici debeat ane *aureo*; neque haec ipsa forma, si servatur, hiatumne an synaloepham recipiat constat.

Ar gente o pol lubro ,	{ aure o d et glutro.
	{ aureo et glutro.

§ 7. — De fragmentis a Charisio et Diomede laudatis.

Charisium ex fonte unico, codice Neapolitano bibliothecae tunc Borbonicae IV A 8, Bobii scripto vel ineunte viii saeculo vel exeunte vii, edidit Henricus Keil in volumine 1 Grammaticorum latinorum (Lipsiae 1857). Ex qua editione locos nostros descripsimus.

1. Nam *polubro* pro *pulvere* a Scaligero in versu Varronis apud Nonium p. 471 M. repositum nulla codicum auctoritate nititur. Hanc emendationem qui probant, melius p. 544 scribent *polubrum* quam *pollubrum*.

Charisius p. 66,17 Keil. Vide locum Nonii p. 335 M. (supra p. 343).

Charisius p. 84,5 ss. Vide infra § 10 locum Prisciani 6,8,41.

Charisius p. 128 Keil: « *Exerciti* GN. NAEVIUS » BELLI PUNICI libro I: M. VALERIUS CONSUL PARTEM » EXERCITI IN EXPEDITIONEM DUCIT. »

Manius, non *Marcus*, vocatur consul hic Valerius apud Polybium 1,16,1: *Valerius Marcus* apud Eutropium 2,19 translatoresque Eutropii Pacanium; facillime enim et saepissime notae *M.* et *M'*. inter se confunduntur¹. Polybio maiorem fidem esse habendam omnes puto concedent, praesertim cum rarius sit praenomen *Manius* quam *Marcus* atque librariis graecis multo minus notum. Itaque eos probare nequeo, qui veterem levissimamque emendationem illam *M'*. contempserunt.

Manius si legitur neque in vocibus sequentibus aliquid intercudit, necessario ita discerpendi sunt versus, voce *expeditionem* in suas partes resoluta :

.... Mani|us Vallerius| consul| partem
Ex|ercit|ti in| ex- -pe|dit|ionem| ducit.

nisi fortasse *Valerius* ut *Lucius* dicebatur; quare *Mani|us Vale|rius|* ferendum esset. Utut de *i* vocali est, *Valeriu* sine *s* pronuntiabimus, ut thesis antepaenultima brevis sit (supra p. 181).

Charisius p. 197,15 ss. Keil: « *Donicum* pro donec. Ita » LIVIUS, †inquit, usurpat: IBI MANENS SEDETO DONICUM » VIDEBIS ME CARPENTO VEHIEMENTEM DOMUM VENISSE. » EX

1. *M(arcus)* pro *M'(anius)* etiam legitur exempli gratia apud Macrobius, Saturn. 1,13,21.

Homero ζ 295: "Ενθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον, εἰσόκεν ἡμεῖς "Ἀστυδε
ἔλθωμεν καὶ ἰκώμεθα δώματα πατρός.

Pro *vehementem* jamdudum docti viderunt esse ponendum verbum vehendi. Sed et alio remedio opus est, nam ut versus prior optime se habet :

|lbi ma|nens se|deto| doni|cum vi|debis;

ita versus alter propter nimiam brevitatem claudicat. Ritschelius (Parerga p. 28) legere jussit |domum ve|nisse pa|rentis, quod propter dactyli thesin inter duas voculas discerptam admitti nequit (supra pp. 54, 88); sed si omnino vox πατρός a Livio omissa non est, etiam sic legere licet : |domum pa|tris vel |patris do|mum. Veri tamen similis videtur Alcinoû hic non fuisse in Odyssea latina designatum. Neque magis p̄bo, quae Francisco Buecheler (Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXXVII, 1863, p. 332) placuit propter Ennianum *endo suam do*, emendationem *endo domum venisse*. Propius, credo, veritati Korschius accedit legens : *me, carpento vehentem, [in] domum venisse*; ego malim

Me|, carpen|to ve|hentē|, in do|mum ve|nisse.

Littera enim *m* ex *in* facta est ; *vehens* autem non solum de eo qui vehitur, sed et de ea re quae vehit dici potest, ut apud Plinium Hist. nat. 32,4,14,41 *aliqui tradunt tardius ire navigia testudinis pedem dextrum vehentia*, apud A. Gellium 16,19,23 *simulacra duo aenea ad Taenarum viserentur delphinus vehens et homo insidens* et 20,1,26 *jumentumque dici pecus aliquod unicum tergo vehens*, apud Julium Valerium loco in Forcellini lexico laudato.

[Charisius p. 288-289. Vide supra p. 5 in adnotatione.]

Diomedis fontes, praeter libros recentiores eosque dete-

riores, codices tres saeculo IX scripti, Parisiensis lat. 7494, Parisiensis lat. 7493, Monacensis. Edidit Henricus Keil in volumine 1 Grammaticorum latinorum Lipsiae anno 1857. Parisienses contuli.

Diomedes p. 369,19 Keil : « *Necto nexui*¹. Virgilius : » *Palmas amborum innexuit armis*. LIBIUS in ODIS- » SEA²: NEXABANT³ MULTA INTER SE. Maccenas⁴: *Nexisti* » *retia lecto*. Lucilius satirarum † *curarum retia nectit*. » Priscianus 9,6,33 ex codice Paris. lat. 7496 fol. 108 r°. : » *Nexo quoque nexas*⁵, vel *nexis* ut Probo placet, *nexui*. » Virgilius tamen in V : *Nexantem nodis seque in sua* » *membra plicantem*, secundum primam protulit conju- » gationem. LIVIUS vero in ODISSIA : NEXEBANT⁶ MULTA » INTER SE⁷ FLEXU NODORUM DUBIO. Accius in Deiphobo : » *Nos continuo ferrum eripimus, omnibus manicas nexi-* » *mus*. *Necto* tamen ejus est primitivum; nam quomodo » a participio *amplexus*, quod ex verbo nascitur *amplector*, » fit verbum frequentativum *amplexor amplexaris*, sic a » participio *nexus*, quod nascitur a verbo *necto*, fit frequen- » tativum *nexo nexas*. Unde manifestum, quod rationabilius » hoc secundum primam conjugationem protulit Virgilius. » A *necto* tamen similiter *nexui* protulerunt plerique, » quidam tamen etiam *nexi*, *necto nexi* dicentes et *nexus* » ut *flecto flexi* et *flexus*. Virgilius in V : *Et paribus pal-* » *mas amborum innexuit armis*. Lucilius in V : *Hic solus* » *vigilavit, opinor, et cum id mihi visus facere est tum*

1. *Necxui*, postea *innecxuit* et *necxabant* codex Parisiensis 7493 fol. 30 v°. *Nexui* vel *nexi* cod. Paris. 7494 fol. 44 r°.

2. *Libius in odissea, libens in odissea, lybin synodysse* codices.

3. Codex Monac. *nectabant* superscripta x littera, Paris. 7493 *necxabant*.

4. Codex Monacensis *Mecinas*. Non Maccenatis (qui re vera *pexisti*, non *nexisti* alicubi scripserat, ut testatur Priscianus 10,8,47) verum Propertii 4,8,37 est versus.

5. A manu posteriore in rasura.

6. *Nexabant* codices Bernensis, Leidensis, codicis Parisiensis 7496 manus posterior.

7. *Sese* codex Sangallensis; *se*** Bambergensis, ex *sese* factum ut visum est Hertzio.

» *retia nexit.* » Idem Priscianus 10,8,48 ex codice Parisiensi lat. 7496 fol. 123 r° : « *Texo texui, et nexo, nexis vel* » *nexas, nexui.* Ovidius in VII Metamorphoseon : *Luna* » *quater plenum tenuata retexuit orbem.* Cicero in II De » *oratore : Sic omnia quae fiunt quaeque aguntur leniori-* » *bus principiis natura ipsa retexuit.* Virgilius in V : » *Nexantem nodis seque in sua membra plicantem.* Idem » in eodem : *Et paribus palmas amborum innexuit armis.* » LIVIUS: NEXABANT¹ MULTA INTER SE FLEXU NODORUM² DUBIO. » Actius in Deiphobo : *Nos continuo ferrum eripimus,* » *omnibus manicas neximus.* » Livii versus ex Homero, ut volunt, 6 264 : Πέπληγον δὲ χορὸν θεῖον ποσὶν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς Μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν θάμναζε δὲ θυμῷ. Sed confer potius 6 378 : Ὀρχίσθη δὴ ἔπειτα ποτὶ γῆονι πολυβοτείρῃ Ταρφέ' ἀμειβομένω.

In versu Livii, si unus est versus, necesse est pro *nodorum* legere *nodum*³ :

Ne|xabant| multa in|ter se| flexu| nodum| dubio.

Quod remedium si cui justo acrius videtur, versiculi unius exitum alteriusque versiculi initium is constituat licet sic :

..... ne|xabant| multa in|ter se
 Fle|xu no|dorum| dubio

Diomedes p. 384,7 : « Item vulgo dicimus *amplector* ; » veteres inmutaverunt, *amploctor*⁴ crebro dictitantes⁵ ut » LIBIUS in ODYSSEA : UTRUM⁶ GENUA AMPLOCTENS⁷ VIRGI- » NEM ORARET⁸. In hoc quidem totum figuravit verbum :

1. Codex Sangallensis *nexabat*.

2. Codex Bernensis *nudorum*.

3. Quod perspexit Buecheler, Neue Jahrbuecher LXXXVII (1863) p. 340.

4. *Amplector* codex Parisiensis 7494 fol. 50 r° ; o ex emendatione cod. 7493 fol. 37 v°.

5. Codices Monacensis et Parisiensis 7493 *dictantes*.

6. *Utrum* manu posteriore in rasura codex Parisiensis 7493.

7. Codices Monac. et Paris. 7494 *amplectens*, Paris. 7493 *amploctens* ex emendatione.

8. Codex Parisiensis 7493 *orraret*.

» *amplotens*¹ dixit pro *amplectens* et *amplexens* pro
 » *amplexans*... » Haec ex Homero ζ 112: Ὅμηρος γούνον λίσσεται
 λαβὼν ἐνώπιον κοῦρην.

In utroque hemistichio, nisi fallor, admitti debet hiatus;
 simul producantur breves vi arsis. Nam hominis parum
 cauti esset, ut *fīeri*, *fūit* similiaque ita *genū* legere.

Utrum *genu* | *amplotens* | *virgi* | *nem* | o|raret.

Tamen alia legendi via praesto est: theses hemistichio-
 rum paenultima detrahi possunt:

Utrum *genua* | *amplotens* | *virginem* | o|raret.

Etiam liceret in *genua* hiatum, in *virginem* synaloepham,
 vel contra synaloepham in *genua*, hiatum in *virginem* admit-
 tere. Sed melius erit utramque synaloepham rejicere;
 quod etiam Korschio placuit. Sic enim fit legi illi caesurae
 Korschianae satis.

Diomedes p. 476,15 Keil. Vide infra, II, II, 1.

Diomedes p. 479,20 Keil: « Huic contrarius est¹ *palin-*
 » *bacchius*, *latius*², qui et *saturnius*⁴, ultimibrevi³, quem
 » quidam *propompicon*, alii *theseleon* vocant. Constat ex
 » duabus longis et brevi ... »

Ex hoc loco conjicio alicui ex veteribus (an Varroni?
 nam a Caesio Basso haec doctrina videtur fuisse aliena)
 notos fuisse versus qui thesin paenultimam amitterent, ut
Taurasia Cisauna Samnio cepit; in his cum ita divisisse

1. Cod. Paris. 7493 *amplotens*, cod. Monac. et Paris. 7493 *amplectens*.

2. Est em. codex Parisiensis 7493 fol. 86 rº.

3. In codice Parisiensi 7494 fol. 43 vº et in cod. Monacensi *latius*, ma-
 nus posterior utriusque codicis *latius*; haec vox omissa est in cod. 7493.

4. *Saturninus* codex Paris. 7494.

5. *Ultimibreves* codex 7493, *ultiu* et *brevi* cod. Monac., *ulti brevis* cod.
 7494.

hemistichium alterum, ut constaret duobus pedibus, trochaeo *Samni*. et palinbacchio *o cepit*; huic pedi, quia videretur adhibitus in saturniis latinis, nomen esse inditum *latio* vel *saturnio*.

De pedibus in saturnio receptis vide supra pp. 324-325.

Diomedes p. 512 Keil. Vide locos ex Caesio Basso (supra p. 314).

**§ 8. — De fragmentis
a Servlo et a Servii interpolatoribus
laudatis.**

Servii liber De centum metris.

Vide locos ex Caesio Basso (supra p. 312).

Servii et interpolatorum commentarii in Vergilium.

In textum Servianorum in Vergilium commentariorum perquam multa eaque maximi pretii inferserunt e variis fontibus auctores ignoti non pauciores duobus¹.

Alter ex interpolatoribus ea additamenta confecit, quae pertinent ad libros Aeneidos I et II. Hujus textui constituendo fontes sunt tres, codex Parisiensis 1750 sive Fuldensis A, qui excerpta tantum continet; Fuldensis B nunc perditus, cujus collatio a Scioppio confecta in editione Danielina Servii anno 1600 in supplemento facta est publici juris; codex Cassellanus saeculo IX vel ineunte decimo scriptus, fortasse² olim et ipse, ut conjicere licet, Fuldensis, cujus lectiones

1. Vide optimum ac doctissimum Aemilii Thomas libellum, *Essai sur Servius et son commentaire sur Virgile*, Paris, 1879, xviii-358 p. 8° cum tabula. — *Supplément*, ibid. xxxiii p.

2. Vide Aemilii Thomas supplementum p. xxii s.

petendae ex editione a Georgio Thilo et Hermanno Hagen anno 1878 Lipsiae data¹. Sed ex iis locis, qui nobis laudandi sunt, nullus in Fuldensi A inest; duos igitur tantummodo fontes adeundi sunt, Danielis supplementum et Cassellanus. At rursus in Cassellano aliquot quaterniones interierunt, quo fit ut in certis locis unus sit fons supplementum Danielis. — Ille auctor, cujus additamenta in codicibus Fuldensibus sunt inventa, infra vocabitur a nobis interpolator Fuldensis.

Nam « interpolatorem alterum » indefinito sane nomine eum appellabimus, sive fortasse eos, qui in libros Aeneidos III-XII, in Eclogas inde a quarta atque in Georgicon lib. 1 additamenta conscripsit vel conscripserunt. In iis additamentis duae nobis partes sunt distinguendae, quarum altera constat ex Aeneidos libris ultimis decem, altera ex Eclogis cum Georgicis.

In Aeneide fons praecipuus codex Danielis *Floriacensis*, ab abbazia *Fleury-sur-Loire* nominatus. Is duobus tomis constat; prior tomus, qui libros III, IV, V continet, Bernae nunc sub numero 172 servatur; alter Parisiis in Bibliotheca Publica sub numero lat. 7929². Codex saeculo scriptus est decimo. Lectiones libri III pete ex editione Thiloniana, librorum IV-V ex editione Danielis. Ego in libro VI et sequentibus ipsum codicem inspicere potui. Praeterea in versu Aeneidos 3,10 consului codicem excerptorum Parisiensem lat. 7930 saeculi XI, quem in Bibliotheca Publica Aemilius Thomas reperiit; is codex in locis 4,9 et 9,715 nihil praebebat. Adhibuerat in Aeneide Daniel codicem quemdam Antissiodorensem vel melius Antessiodurenssem, ab urbe *Auxerre* nominatum, qui nunc est Bernensis 167, saeculi noni vel decimi; dimidiam ferme partem is codex continet scholiorum, quae in altero Bernensi leguntur.

1. Fuldensem B et Cassellanum pro uno eodemque codice habet Thilo; eos Thomas bonis argumentis usus distinguere jubet; iudicium tamen omnino certum nondum fieri potest, ut ipse Thomas agnoscit.

2. Vide Aem. Thomas, *Revue critique d'histoire et de littérature*, 11 octobre 1879, p. 286 s.

In duobus Georgicon libris, quos jam supra (p. 256 et 295) attulimus, fons fuit codex Lemovicensis, nunc Leidensis Vossianus F 80, saeculi x : lectiones in loco 1,401 ex editione Danielina petendae, in loco 1,44 ex Georgii Thilo libello qui commentarios Servii in versus Georg. 1,1-400 continet; qui libellus Halis prodiiit anno 1866¹.

Ipsius Servii textus ex compluribus codicibus hauriri potest, quorum unus est Parisiensis lat. 7959 saeculi ix² a me inspectus. In tribus primis libris cognosci possunt per editionem Thilonianam lectiones codicum Lipsiensis saec. x, Hamburgensis saec. xi, Monacensis 6394 saec. xi, praeterea in primo libro Bernensis 363 saec. ix et Caroliruhensis 186 saec. ix, in secundo et tertio Monacensis 18059 saec. xii. Denique in codicibus utriusque interpolatoris Serviana cum alienis promiscue descripta inveniuntur.

Fragmenta ex ipso Servio.

Servius ad Aeneida 1,92 et 2,797. Vide infra (pp. 359, 360) locos interpolatoris Fuldensis.

Servius ad Aeneida 6,70. Vide locum T. Livii 25,12 (supra p. 272).

Servius ad Aeneida 6,72. Vide infra, II, II, 2.

Servius ad Georgica 2,385 ex codice Parisiensi 7959 folio 43 verso : « *Versibus incomptis ludunt*, id est car- » minibus saturnio metro compositis, quod ad rithmum » solum vulgares componere consueverunt. »

1. *Nachricht ueber das koenigliche Paedagogium zu Halle, etc.*, 31, *Fortsetzung. Inhalt* : 1. Servii grammatici in Vergilii Georg. lib. I 1-400 commentarius. Ed. Dr. Thilo.

2 De aetate vide Aem. Thomas p. 179.

Ad rhythmum solum Servius certissime non eo sensu scripsit, quem plerique admittunt, id est ad accentum solum. Nam numquam ita veteres loquuntur de accentu, ut cum rhythmum commune quicquam habeat. Neque hic Servius sollemnis inter *rhythmum* et *metrum* distinctionis meminit, qui de *metro ad rhythmum composito* loquitur. Ea verba nos sic intellegimus : *ad arsin solam*, ita ut syllabae in arsi positae nihil referat utrum productae sint an correptae.

Fragmenta ex interpolatore Fuldensi.

Ex iis locis, ubi codex Cassellanus praesto est.

Interpolator Fuldensis ad Aeneida 1,170. Vide infra, II, II, 6.

Interpolator Fuldensis ad Aeneida 1,198. Vide infra, II, II, 6.

Ex iis locis, ubi codex Cassellanus deficit.

Servius ad Aeneida 1,92 ex codice Parisiensi 7959 folio 70 verso : « *Frigore*, timore ; et est reciproca translatio : » nam et timor pro frigore et frigus pro timore ponitur. Ut » in Terentio : *Uxorem tuam pavitare ajunt* ; non timere, » sed laborare frigoribus. Utrumque enim in unum exitum » cadit. Sicut et de calore et de frigore urere dicimus, ut » est *Aut Boreae penetrabile frigus adurat*. » Post quae addit interpolator Fuldensis : « Nam et Graeci *ψεικτά* dicunt » quae sunt timenda, ut (Homerus *δῶρξ μὲν οὐκ ἔτ' ὀνοστέα*.)¹ » LIVIUS in ODISSIA : IGITUR DEMUM ULI XI COR FRINIXIT » PRAE PAVORE. Reprehenditur sane hoc loco Virgil. quod

¹ 1. « Homerus δ. μ. ο. ε. δ. », voces ex errore ut videtur huc in Danielis demum Scioppiive scheda illatae, referri debent ad versum Aeneidos 1,77.

» improprie hos versus Homeri transtulerit, Καὶ τότε Ὀδυσ-
 » σῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ Ὀχθίσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς δὴ μεγα-
 » λήτορα θυμόν. Nam frigore soluta membra longe aliud est
 » quam λύτο γούνατα. » Livii locus ex Homero (exempli gra-
 tia ε 297) : Καὶ τότε Ὀδυσσεύς λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ. Festi
 epitome p. 70 Mueller : « Demum, quod significat post,
 » apud Livium DEMUS legitur¹. »

In *Ulixi* syllaba altera vi primae corripitur (supra p. 38);
 post *demum* hiatur, nisi quod *demus* fortasse reponendum
 est. Thesis antepaenultima contra morem producitur (vide
 supra pp. 181, 191 s.) :

Igitur de[mum] Uli[xi] cor| frigit| prae pa|vore.

Interpolator Fuldensis ad Aeneida 1,273. Vide infra,
 II, II, 6.

Servius ad Aeneida 2,797 ex codice Parisiensi 7959
 folio 109 verso : « *Invenio admirans* : cum invenissem ad-
 » miratus sum. » Ubi addit interpolator Fuldensis : « Vel
 » admiratus sum tantos evadere potuisse. Sane adamat
 » poeta ea quae legit diverso modo proferre. NAEVIUS
 » BELLI PUNICI PRIMO de Anchisa et Aenea fugientibus
 » haec ait : EORUM SECTAM SEQUUNTUR MULTI MORTALES. Ecce
 » hoc est *Invenio admirans numerum*. MULTI ALII E TROJA
 » STRENUI VIRI. Ecce hi sunt *animis parati*. UBI FORAS CUM
 » AURO ILLIC EXIBANT. Ecce et *opibus* instructi. ».

Tres deinceps versus saturnios scholiasta laudat. In primo
eorum disyllabum est, thesis paenultima suppressitur :

Eo|rum se|etam se|quuntur| multi| mor|tales.

In altero bis hiatur, thesis paenultima suppressitur ; *viri*, ut

1. Deest teste H. d'Arbois de Jubainville hoc lemma in codice Tricassino,
 ubi fol. 43 v° post glossam *Donaticae coronae*... statim sine intervallo
 subit exitus glossae *Demimutus* : « ex alia familia in aliam... »

in alio Naevii versu *viros, i* producit (qua de re supra p. 85) :

Mul|ti ali|j e| Troja| strenu|i| viri|.

Nam minus bene post *alii* synaloepham fieri velles :

Mul|ti alii| e| Troja|

In tertio omnia recte se habent, quod attinet ad metrum ; sensus *ibi* pro *ubi* et *illinc* pro *illic* videtur postulare. Melius sed non necessario *cum* liare effeceris ; post *auro* in caesura liatur ; etiam hic thesis supprimitur :

I|bi fo|ras cum| auro| illinc| ex|ibant.

In hoc carminis loco, si recte supra p. 307 coniecimus, illi versus stabant, de Trojanorum navibus dicti :

Simul dvona eorum portant ad navis,
Multa alia in isdem inserinuntur.

Fragmenta ex interpolatore altero.

Ex codice Floriacensi.

Interpolator ad Aeneida 3,40¹ : « Amat poeta quae legit
» immutata aliqua parte vel personis ipsis verbis proferre.
» NAEVIUS enim inducit uxores Aeneae et Anchisae
» cum lacrimis Ilium² relinquentes his verbis : AMBORUM
» UXORES NOCTU TROIADAE EXIBANT CAPITIBUS OPERTIS FLENTES
» AMBAE ABEUNTES LACRIMIS CUM MULTIS. Hoc iste Aeneas
» eodem in tempore ejusdem rei causa inducit fecisse cum
» dicit *Litora cum patriae lacrimans portusque relinquo*.
» Et multi tradunt hoc in PRIMO dictum : TROJAE AB ORIS. »

1. In codice Parisiensi 7930 folio 80 verso haec tantum leguntur : « Amat
» poeta permutatis personis aliquid carmini inserere. Quidam enim dicunt
» uxores enee vel anchisse relinquentes patriam lacrimasse, quod iste enee
» tribuit. »

2. *Ilium* codex Floriacensis.

§ 9. — De fragmentis a Macrobio laudatis.

Macrobiï textui fontes cum deterioribus codicibus duo codices boni, Bambergensis M.L.V.5.9 saeculo nono exeunte scriptus, Parisiensis lat. 6371 saeculo undecimo; ex iis edidit Franciscus Eyssenhardt Lipsiae in Bibliotheca Teubneriana anno 1868, quem nos consulimus, tamen codicem Parisiensem maluimus exprimere. Ceterum in Bambergensi tantummodo libri I, II cum parte libri III supersunt, itaque in posteriore Saturnaliorum parte sola codicis Parisiensis auctoritas adhibenda fuit.

Fragmenta ex codicibus Bambergensi et Parisiensi.

Macrobius, Saturnalia 1,9,14. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 246).

Macrobius, Saturnalia 1,9,15. Vide locum Varronis, De lingua latina 7, 26 (supra p. 244).

Macrobius, Saturnalia 1,12,12. Vide infra, II, II, 1.

Macrobius, Saturnalia 1,15,14. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 246).

[Macrobius, Saturnalia 1,17,15. Vide Indicem hujus voluminis sub voce *Apollo*].

Macrobius, Saturnalia 1,17,28 s. Vide locum T. Livii 25,12 (supra p. 271).

[Macrobius, Saturnalia 3,9,7. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *Si deus*.]

[Macrobius, Saturnalia 3,9,10. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *Dis pater*.]

Fragmenta ex solo codice Parisiensi.

Macrobius, Saturnalia 3,19,5. Vide infra §14 locum Isidori, Origines 19,22.

Macrobius, Saturnalia 5,20,17 s. Vide locum Festi p. 93 Mueller (supra p. 295).

Macrobius, Saturnalia 6,1,37 ex codice Parisiensi 6371 folio 70 recto a : « *Ergo iter inceptum peragunt rumore* » *secundo*. SUEVIUS in libro quinto : REDEUNT REFERUNT » PETITA RUMORE SECUNDO. »

Primus vidit Alexander Riese (Rheinisches Museum xix, 1864, p. 310) verum esse saturnium nomenque auctoris *Naevius* restituit. *Rumore* per arsin producitur. Hic versus ex paucis illis unus est, qui in quarta sede spondeum pro trochaeo admittunt :

Rede|unt, refe|runt pe|tita| rumo|re se|cundo.

Macrobius, Saturnalia 6,2,31. Vide infra II, II, 6.

Macrobius, Saturnalia 6,5,8 ex codice Parisiensi 6371 folio 72 recto a : « *Quam pius Arquitenens*. Hoc epitheto » usus est NAEVIUS BELLI PUNICI libro secundo : » DEINDE POLLENS SAGITTIS INCLITUS ARQUITENENS SANCTUS- » QUE DELPHIS PROGNATUS PYTHIUS APOLLO. Idem alibi : » CUM TU ARQUITENENS SAGITTIS POLLENS DEA. Sed et Ho- » stius libro secundo Belli histrici : *Dia Minerva, simul* » *autem invictus Apollo arquitenens Latonius*. » Luctatius Placidus p. 74,14 Deuerling : « PUTUM : *Pythium*, Apol- » linem. »

Placidi glossa ex quodam opere descripta videtur esse, in quo accusativo casu adhibito tale quid steterit : « *Putium* Naevius dixit *Pythium* Apollinem. » Certe Naevii tempore neque y littera neque adspiratio mutae juncta in usu erant, neque dubium esse omnino potest quin pro *Pythius* ille scripserit *Putius*. Locus a Macrobio prior allatus duobus constat versibus, quorum prior incorruptus, altera in *deinde* et tertia in *inclitus* syllaba per arsin producta :

Dein[de pol]lens sa[gittis] incli[tus ar]quitenens.

Alter versus nimium longus est, *que* sensu caret; ideo Vahlen cumque Vahleno alii *Sanctus Delphis* : sed *que* unde igitur ortum? *Delphis* autem *prognatus* quo exemplo tueri possimus? Ergo mutato *que* in *ioue*, ut perspexit esse faciendum Buecheler¹, *Delphis* quod vocis *Putius* glossema est deleta, legendum est sic :

San[ctus Jove] pro[gnatus]	} Puti[us Ap]ollo.
San[ctus Jo]ve pro[gnatus]	

Quod confirmat quodam modo, ut idem Buecheler postea recognovit², versus in L. Scipionis Barbatum tumulo inscriptus (supra p. 228) : *Gnaivod patre prognatus, fortis vir sapiensque*.

Hi de Apolline versus, ut agnovit Merula, olim sine dubio cum illo de Cerere (infra § 10 ex Prisciano 6, 8, 42) cohaerebant :

Prima incedit Cereris Proserpina puer.

Alter locus a Macrobio allatus uno constat versu. Hunc saturnium ideo judicare debemus, quia vix inde scenicos numeros possemus efficere; sed nihilominus correctionem adhibebimus. Omnino placet Alfredi Fleckeisen lectio, quam ille in opusculo *Kritische Miscellen* (Programm des Vitzthumschen Gymnasiums, Dresden 1864) p. 41 proponit,

1. Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXXIII (1861) p. 822.

2. Neue Jahrb. f. Philol. LXXXVII (1863) p. 328.

Deana pro *dea*. In priore hemistichio aut *tu* synaloepham patitur aut, quod propter caesurae Korschianae respectum minus crediderim, propter arsin fit inter *tu* et *arquitenens* hiatus, *sagittis* autem lege veteris pronuntiationis anapaestum efficit. In altero hemistichio thesis paenultima sublata; Dianae nomen primam productam habet, quod cum apud Horatium Vergiliumque legis cave cum viris doctis « licentiae » nescio cui tribuas: hic enim merus est ἀρχαϊσμός.

Cum tu arquite nens sa gittis }	} pollens De ana.
Cum [tu ar quitenens sagittis }	

Macrobius, Saturnalia 6,5,9 ex codice Parisiensi 6371 folio 72 verso *a*: « Silvicole Fauni. NEVIUS BELLI » PUNICI libro primo: SILVICOLE HOMINES BELLIQUE INHER- » TES. Accius in *Bachis*: *Et nunc silvicolae ignota invi- » sentes loca.* »

Bellique propter arsin cum hiatu producitur. *Homīnes* servare possumus, thesi secundi trochaei sublata; quod nisi liceret, *homōnes* praesto esset. *Silūicolae*, non *silvicolae* pronuntiandum est; quod valde miror a nemine adhuc esse perspectum.

Sil|lūico|lae| homines| belli|que in|er|tes.

§ 10. — De fragmentis a Prisciano laudatis.

Prisciani locos hausi ex volumine editionis a Martino Hertz procuratae priore, quod Grammaticorum latinorum ab Henrico Keil editorum volumen est secundum; ex Hertzii praefatione ea deprompsi, quae de codicibus statim dicturus sum.

Codices igitur Institutionum Prisciani Grammaticarum in universis Europae librariis servantur ad mille. Ii fere

omnes eam partem operis continent, quae locos nostros suppeditavit. Seorsim nobis considerandi sunt primum codex Parisiensis lat. 7496 et codex Bambergensis M. IV 12, dein codices his propinqui minus boni, postea codices quos recensiois scoticae vocitare licet; tacendum est de codicibus aut male adhuc notis aut parvae fidei.

Codex Parisiensis 7496, saeculo ix scriptus, omnium est optimus cum propter vetustatem tum propter egregias manus alterius fere aequalis emendationes, eas saepe ex archetypo, saepe etiam ab altero « vetusto » libro declarante ipso correctore petitas. Codex quoque Bambergensis M. IV 12 saeculi ix est. — Parisiensem contuli.

Inter codices Parisiensi et Bambergensi propinquos sed minus tamen bonos elegit Hertzius tres saeculo ix vel x scriptos, quos « ad sensim gliscentes corruptionis progressus demonstrandos » conferret. Hi sunt Bernensis 109 olim Bongarsianus, Halberstadiensis, Fragmentum Ambianense (in quo liber quintus cum partibus quarti, sexti et septimi continetur).

Tres quoque recensiois scoticae codices elegit Hertzius, id est, recensiois a monachis ex Hibernia oriundis factae. Hi sunt : codex Caroliruhensis 223, qui antecedentibus propius accedit; cum eo duo codices inter se artiore vinculo juncti quique multo plura doctrinae scoticae vestigia servant, Leidensis 67 fol. anno 838 ut videtur scriptus, Sangallensis 904; omnes saeculi ix.

Priscianus 3,3,20 ex codice Parisiensi 7496 fol. 23 v° :
 « Ut *super superus* sic *super superus* debet esse. LIVIUS
 » in ODISSIA : INFERUS AN¹ SUPERUS TIBI FERT DEUS FUNERA,
 » ULIXES? » Ex Homero x 64 : Πῶς ἤλθες, Ὀδυσσεύ; τίς τοι
 κerkός ἐγχε δαίμων;

Hexametrum hic dactylicum videmur habere; scilicet

1. An omissum, manu posteriore inter lineas additum.

fragmentum saturnium interpolatoris manum passum est. Sic infra p. 381 invenies versum heroicum *At celer hasta volans perrumpit pectora ferro* ex saturnio addita voce *volans* factum; supra p. 341 dubitatum est de Naeviano fragmento *Convenit regnum simul atque locos ut haberent*. — Recte, puto, Korschius traiectione verborum usus revocatoque tempore imperfecto ita scripsit :

..... infe|rus an| superus
Ti|bi de|us fe|rebat| fune|ra, U|lixes?

κακός autem Livius, ut rursus Korschius animadvertit, « cum jam prope Romanus factus esset et Romanis scriberet, ad verbum exprimere religiosum esse censuit ».

Priscianus 5,3,16 ex codice Parisiensi 7496 fol. 36 v° :
« *Linter* quoque, quod apud Gr[a]ecos masculinum est,
» ολωντῆρ¹, apud nostros femininum est LIVIUS in †VI²:
» JAM IN ALTUM EXPULSA LINTRE³. » Ex Homero, ut videtur,
μ. 401 : [Ἠμεῖς δ' αὖτ' ἀνδράνας] ἐνέχκαμεν εὐρέϊ πόντῳ et 403 : Ἀλλ'
ὅτε δὴ [τὴν νῆσον] ἐλαίπομεν, οὐδέ τις ἄλλη Φαίνοτο γαίῳ, ἀλλ' οὐρανὸς
ἔδ' ἠέ θάλασσαν].

Initium est versus, quod integrum hemistichium explet :

Jam in| altum ex|pulsā| lintre|

Priscianus 5,3,17 ex codice Parisiensi 7496 fol. 36 v° :
« *Acer et alacer et saluber et celcher*⁴, quamvis *acris* et
» *alacris* plerumque faciant et *salubris* et *celebris* femi-
» nina, in utraque tamen terminatione communis etiam

1. Quidam ex codd. ολωντῆρ superscripto α. ολοντῆρ, ολουθερ. Lege ολωντῆρ.

2. Quidam ex codicibus VII, III, 30 pro 3°. Sed omnes male.

3. Codices Bernensis et Halberstadensis *lyntre*. Codex Ambianensis *expulsam lintrem*.

4. In codice Parisiensi prima e caudata.

» generis inveniuntur prolata. Virg[i]l[ius] in VI : Anchises
 » *Alacris palmas utrasque tetendit* de Anchisa dicens. Idem
 » in quinto *Ergo alacris cunctosque putans excedere palma.*
 » Terentius in Eunuchio : Parmeno dicit ad C[ha]er[e]am *Quid*
 » *tu es tristis? quidve es alacris?* N[A]EVIUS in carmine
 » BELLI PUNICI : FAMES ACER¹ AUGESCIT² HOSTIBUS. En-
 » nius in XVI : *Aestatem autumnus sequitur, post acer*
 » *hiems.* Idem in XII : *Omnes mortales victores cordibus*
 » *†hujus³ laetantes vino curatos somnus repente in campo*
 » *passim mollissimus perculit acris...* Frequentior tamen
 » usus in *er* profert masculina et in *is* feminina. » Idem
 Priscianus 6,7,40 fol. 53 v° : « Et sciendum, quod in utra-
 » que terminatione utriusque generis inveniuntur haec.
 » Virgil[ius] in VI de Anchisa dicens : *Alacris palmas*
 » *utrasque tetendit.* N[A]EVIUS in carmine BELLI PU-
 » NICI : FAMES ACER AUGESCIT⁴ HOSTIBUS. Ennius in XII :
 » *Omnes mortales victores e. q. s.* »

Naevianum fragmentum versus initium est; *acer* propter
 arsin producitur :

Fa|mes a|cer au|gescit| hosti|bus.

Prisciani interpolatores ad 5,3,18. Vide locum Nonii
 p. 116 M. (supra p. 338).

Priscianus 6,1,6 ex codice Parisiensi 7496 fol. 47 v° :
 « Ejusdem, id est primae⁵, declinationis femininorum ge-
 » netivum etiam in *as* more Graeco solebant antiquissimi

1. Codex Leidensis *acer haec fames.*

2. Cod. Ambianensis *augessit*, cod. Caroliruhensis *augescit.*

3. *Imis* olim Maehly, ut video apud Hertziuum II p. 380, dein anno 1878
 ego (*Revue de philologie* p. 96), Maehlyanae emendationis tuncignarus.

4. Codex Bambergensis *augescit***, manu posteriore *it* additum.

5. *Id est primae* uncis includit Hertzius.

» terminare, unde adhuc *paterfamilias* et *materfa[milias]*
 » pro *familiae* solemus dicere, et frequens hoc habet usus.
 » LIVIUS in ODYSS[I]A : ATQUE ESCAS¹ HABEMUS MENTIO-
 » NEM², *escas* pro *escae*. Ibidem³ : NAM DIVA⁴ MONETAS FI-
 » LIAM DOCUIT, *Monetas*⁵ pro *Monetae*. In eodem : MERCU-
 » RIUS CUMQUE EO FILIUS LATONAS, pro *Latona*⁶. NO-
 » VIUS⁷ in carmine BELLI PUNICI I⁸ : INERANT
 » SIGNA EXPRESSA⁹ QUO MODO TITANI¹⁰ BICORPORE¹¹ GIGANTES MA-
 » GNIQUE¹² ATLANTES¹³ RHUMCUS¹⁴ ATQUE PUR[PUREUS¹⁵ FILII¹⁶
 » TERRAS, pro *Terrae*. In eodem : EI VENIT¹⁷ IN MENTEM¹⁸
 » HOMINUM FORTUNAS¹⁹,] pro *fortuna*¹⁹. Ennius in XVII
 » annali : *Dux ipse vias*, pro *viae*. Cicero in IIII Verrina-
 » rum : » Idem Priscianus 6,5,26 fol. 51 r° : « *Tita-*
 » *nus* quoque pro *Titan* dicebant, unde N[A]EVIUS in car-

1. Codices Parisiensis 7496 et Sangallensis *aescas*, postea *aescas pro aescae*.

2. Codex Leidensis *mentionem habemus*.

3. Codices Leidensis et Sangallensis *in eodem*.

4. Codices Sangallensis, Leidensis, Caroliruhensis *divina*, Caroliruhensis manus posterior *diva*.

5. Codex Bernensis om. *Monetas*.

6. *Latinas* (littera o superscripta) pro *Latonas* codex Ambianensis.

7. Manus posterior emendavit e pro o.

8. I omisum, manu posteriore additum.

9. Pars codicum *expraessa*, *expraesa*.

10. Codex Paris. 7496 *tritanii*, expuncta r manu posteriore; Bernensis *tytannii*, Leidensis *titanii*.

11. Manus posterior *bicorpores*. Scripserat manus prior *ibi corpore*.

12. Codex Leidensis *magnique*. In Parisiensi m manu posteriore nescio pro qua prioris manus littera.

13. Codices plurimi *athlantes*, Sangallensis *atlantes* manu posteriore, Parisiensis 7496 *adquelantes* correctum in *atlantes* (tamen prior e manus posterioris est), super n puncta duo.

14. Pars codicum *rhuncus*, *rumchus*, *rhuc* littera m superscripta.

15. Pars codicum *purpureus*, *porpureus*.

16. Codex Leidensis *fili*.

17. Pro *ei venit* codex Leidensis *evenit*, Sangallensis *evenit* ex *venit* manu posteriore factum, codex Bernensis *ei venit* ex *uvenit* manu altera factum.

18. Plurimi codices *mente*.

19. Codices Sangallensis et Leidensis *furtunas*, postea iidem cum Caroliruhensi *fortuna*. — Uncis inclusa in codice Parisiensi manu priore omitta, posteriore manu in inferiore margine adscripta sunt.

» mine BELLI PUNICI primo: INERANT¹ SIGNA² EXPRESSA³
 » QUO MODO TITANI⁴ BICORPORES⁵ GIGANTES⁶ MAGNIQUE AD-
 » LANTES⁷. » Livii loci ex his locis Homericis : ε 213
 Δόρπου δ' ἐξαῦτις μνησώμεθα [χερσὶ δ' ἐφ' ὕδωρ Χευάντων] aut (quod
 minus veri simile est, quia hic illud δέ deficit, quod bar-
 bare per *atque* exprimitur) κ 177 Μνησώμεθα βρώμεης [μηδὲ
 τρυγώμεθα λιμῶ], — θ 480 οὔνεα' ἄρα σφέας Οἴμας Μοῦσ' ἐδῶκε, —
 θ 322 ἦλθ' ἐριούνης Ἑρμείας, ἦλθεν δὲ ἄναξ ἐκάεργος Ἀπόλλων.

In primo Livii Andronici loco scribi debet pro *habemus*,
 ut ex Homero patet, *habeamus*. Initium est versus :

At|que e|scas habe|amus| menti|onem| ...

Fortasse pes ultimus constabat voce *manibus* pro Homeri
 χερσὶ posita. In altero hemistichio caesura Korschiana
 deest.

In Livii Andronici loco altero *filiam* pro *filia* a librariis
 scriptum est; non ut Buecheler credebatur pro *filia im*, nam
 posito *im* pro graeco σφέας claudicaret sensus. Ubi igitur
 nominativus substantivi defuit, unde verbum *docuit* pen-
 deret, abiit adjectivum *divina*, quod versus requirit, in
 substantivum *diva*; tamen in quibusdam codicibus genuina
 vox remansit. Saturnius hic est :

Nam| divi|na Mo|netas| fili|a| docuit.

Dixi supra p. 75 de *docuit* vix cogitari posse.

In tertio Livii Andronici loco facile versiculus agnoscitur
 in initio mancus; repono cum Carolo Bartsch, quo
 graecum ἦλθε exprimitur, *venit* :

1. Codices Bambergensis et Ambianensis *punici*. *Primo inerant*.

2. Codex Bambergensis *sign***.

3. Pars codicum *expresa*.

4. Codex Carolinrhensis *titanus* in *titani* correctum.

5. Codicis Bambergensis manus posterior *bicorpores*, codex Bernensis
*bicorpore** manu posteriore correctum. Parisiensis *Titanibi corpores* per
 lincolam priore manu juncta.

6. Codices Parisiensis et Bernensis *gygantes*.

7. Codices reliqui *atlantes* vel *t* altero et *e* priore expunctis *athla-*
tentes.

[Ve|nit] Mer|curius|, cumque eo| fili|us La|tonas.

In hemistichio priore caesura Korschiana deest.

Naevii locus prior tribus constat versibus, quos ita leges optime, si in omnibus hemistichiis caesuram Korschianam admiseris :

Ine|rant si|gna ex|pressa|, quo mo|do Ti|tani,
Bi|corpo|res Gi|gantes| magni|que A|tlantes,
Run|cus at|que Pur|pureus|, fili|i| Terras.

Quamquam in singulis hemistichiis theses paenultimas detrahens etiam sic legere posses :

Ine|rant signa| ex|pressa|
.....| quo modo| Ti|tani
.....| magnique| At|lantes.

In hoc praesertim hemistichio *magnique Atlantes*, cum producat thesis antepaenultima, paenultimae detractio satis probabilis videri potest (vide supra p. 181). Sed scripsit Naevius haec quoque hemistichia : *belli|que in|ertes*, — *vestem|que ci|trosam* (supra p. 366, infra apud p. 402 Isidorum 19,22,20); minusque offendit thesis antepaenultimae productio quam inusitatio in mediis hemistichiis caesura (supra p. 215). Ceterum de *Atlantum* nomine cf. supra p. 84.

In altero Naevii loco melius *ei* disyllabum feceris quam monosyllabum; nam perraro utrumque simul hemistichium thesin paenultimam amittit :

E|i ve|nit in |mentem| }
Ei| venit| in |mentem| } hominum| for|tunas.

Nam Theodorus Korsch audiendus non est, qui postulat in *hominum* primam syllabam produci.

« Vetustissimi tamen etiam nominativum *haec carnis* pro-
 » ferebant, qui magis rationabilis est [ad¹] genetivum. LI-
 » VIUS ANDRONICUS in ODISSIA : CARNIS ait VINUM-
 » QUE QUOD LIBABANT² ANCLABATUR³. Et Titus Livius. . . . »
 Ex Homero ω 364 : Ταμνομένους κρέα πολλὰ κερδόντας τ' αἶθροπα
 οἶνον.

Nihil est mutandum, quamquam Duentzer et Korsch mutaverunt. Rarior sane haec saturnii forma, in qua the-
 sis quarti pedis producitur (supra p. 181).

Car|nis vi|numque| quod li|babant| ancla|batur.

Acute Hermann, cum illud Prisciani *ait* incommodum videretur, *carnis autem* proposuit. Quod non omnino re-
 jici vellem; at si id verum est, sic versus sunt consti-
 tuendi :

. | carnis| autem
 Vi|numque| quod li|babant| anc[u]|la|batur.

Pro *ait* tamen libentius aliquod adjectivum ponerem, quod homerico πολλὰ responderet, quam illud Hermann *autem*. Sunt qui putent per *t* litteram scribi debere *antlabatur*; sed hoc verbum ab *anculus*, *ancula* derivatum est, unde deminutivum fit *ancilla*. Neque in nostro loco *anclare* « haurire » significat, cum et ad vinum et ad carnem referendum sit; nam si putaveris aliud verbum, quod de sola carne dictum fuerit, latere in illo *ait* aut excidisse, rationem reddere non possis cur Priscianus in priore versu laudando non constiterit.

Priscianus 6,4,18 ex codice Parisiensi 7496 fol. 49 v° :

1. Ad omissum, manu posteriore additum.

2. Codex Leidensis *libant*.

3. Graecis litteris ante *anclabatur* additur in codice Sangallensi ἐξανταλ.το. in Ambianensi ἐξηντλντον, in Bernensi ἐξηντασστον litteris λι superscriptis manu posteriore.

« Quod autem *Ionis* et *Calypsonis* et *Dydonis* dicitur,
 » ostendit hoc etiam Caesellius Vindex in Stromatheo his
 » verbis : Caly[p]sonem¹, ita declinatum est apud anti-
 » quos. LI[VI]US² : APUD NYMPHAM ATLANTIS FILIAM CALY-
 » PSONEM³. In VIII Ennius⁴ : P[o]enos *Didone oriundos*.
 » Accius in Io[n]e : *Custodem assiduum Ioni instituit vir-*
 » *gini*. » Livii locus ex Homero δ 557, ε 14, ρ 143 :
 Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψούς.

In *nympham* altera syllaba per arsin producitur cum
 hiatu, nisi thesin subtrahens *Atlantis* molossum effeceris.
Calypsonem procul dubio alteram corripit.

A pud nym pham A tlantis	}	fili am Caly psonem.
A pud nympham A tlantis		

Fortasse, ut putat Buecheler, propter testimonium Servii
 ad Aen. 1,741 (cf. eundem ad 2,246), « sane *Atlas* grae-
 » cum est sicut et *Nilus*, nam Ennius dicit Nilum *Melonem*
 » vocari, Atlantem vero *Telamonem* », pro *Atlantis* scriben-
 dum est *Telamonis*.

Priscianus 6,5,26. Vide ad 6,1,6 (supra p. 370).

Priscianus 6,7,40. Vide ad 5,3,17 (supra p. 369).

Priscianus 6,8,41 s. ex codice Parisiensi 7496 fol.
 53-54 : « *Puer pueri*, cujus femininum *puera*⁵ dicebant an-
 » tiquissimi, unde [et]⁶ *puerpera* dicitur quae puerum vel

1. *P* manu posteriore additum.

2. *Vi* manu posteriore additum.

3. Nullius momenti est, quod in codicibus pluribus legitur *nimiam* vel
nimeam vel *nymphan*, *Athlantis*, *calipsonem*.

4. Manu posteriore *Ennius* in VII.

5. *Femininum* in *A puera* codices Sangallensis et Leidensis.

6. *Et* manu posteriore additum.

» pueram parit; id est *puellam*, quod est diminutivum
 » pueræ ut *capra capella, tenera tenella, umbra um-*
 » *bella*. Ovidius etiam hoc adprobat, qui in V metamor-
 » ph[os]leon de puella Proserpina narrans dicit: *Tantaque*
 » *simplicitas puerilibus affuit annis*. Quod derivatum non
 » pertineret ad feminas, nisi etiam *puera* esset dictum.
 » Quod tamen comprobatur etiam Suetonius¹ diversos ponens
 » usus, in libro qui est de institutione officiorum. LIVIUS
 » in ODISSIA : MEA PUERA QUID VERBI EX TUO ORE SUPRA
 » FUGIT? Idem² alibi : *Puerarum manibus confectum pul-*
 » *cherrim(a)c³*. Non est tamen ignorandum quod etiam *hic*
 » *puerus* et *hic* et *hæc* puer vetustissimi protulisse inve-
 » niuntur et *puellus puella*. Lucilius in XI : *Inde venit*
 » *Romam tener ipse etiam atque puellus*. Caecilius in
 » Imbris⁴ : *Age age [i] puere duc⁵ me ad patrios fines de-*
 » *coratum opipare*. Afranius in Incendio : *O puere puere*
 » *sine prospicere me mihi*. Plautus in Lenonibus geminis :
 » *Dolet hic puellus sese venum ducier*. Lucilius in IIII :
 » *Cumque hic tam formosus homo ac te dignus puellus*.
 » LIVIUS in ODYSSIA : SANCTA⁶ PUER SATURNI FILIA RE-
 » GINA. N[AE]VIUS in II BELLI PUNICI : PRIMA INCE-

1. Codex Parisiensis *suæ tonius*.

2. Prior manus *idest*.

3 Ex hoc Prisciani loco codex Bernensis 207 in Hermanni Hagen Anecdolis helveticis quæ ad grammaticam latinam spectant p. xxvi : « Possumus » dicere *pueram* sicut *puerum* et *puellum* sicut *puellam*, an non? — » Possumus. — Unde probabis? — LIBIUS dicit : *Puerarum manibus*. » Plautus dicit Gemini : *Dolet puellus sese venum ducier*. Lucilius ait : » *Cumque hic tam formosus homo apte dignus puellus*. » Ille versus *Puerarum manibus*, a multis, quia legitur apud Homerum η 235 τὰ ῥ' αὐτῇ τεύχε σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν, pro saturnio ex Odyssea habitus, re vera iambicus est senarius ex aliqua Livii Andronici tragoedia; neque cum homerico loco ipse sensus conveniret, sive hinc *puerarum* illinc αὐτῇ σὺν ἀμφιπόλοισι considerares, sive hinc numerum singularem *confectum* illinc pluralem φᾶρος τε χιτῶνά τε, εἴματα καὶ Primus quod sciam recte iudicavit Buecheler, Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXXVII (1863) p. 331.

4. Codices *umbris*.

5. Codices *duce*.

6. Prior manus *scincta* vel simile quid.

» DIT¹ CERERIS² PROSERPINA PUER. Varro in satura quae
 » inscribitur Ἄλλος ὄψτος Ἡρακλῆς : *Gravidaque*³ mater pe-
 » perit Jovi puellum. » Charisius p. 84,5 ss. Keil : « Puer
 » et in femineo sexu antiqui dicebant ut Graeci ὁ παῖς καὶ
 » ἡ παῖς, ut in ODYSSIA vetere, quod est antiquissimum
 » carmen : MEA PUER QUID VERBI EX TUO ORE AUDIO? et in
 » Nelei carmine : *Eaque* prisco SAUCIA PUER FILIA
 » SUMAM⁴. Ubi tamen Varro cum A PUERA putat dictum,
 » sed Aelius Stilo magister ejus et Asinius contra. »

Versus Naevii (nam integer est versus) olim cum versi-
 bus cohaerebat quos Macrobius commemoravit (supra p. 365):

Deinde pollens sagittis inclitus Arquitenens,
 Sanctus Jove prognatus Putius Apollo.

Puer priorem syllabam producit (supra p. 75). *Proser-
 pina* nos quidem ita legere malumus, ut syllaba altera vi
 prioris corripitur (supra p. 38); agnoscimus tamen pluri-
 bus modis versum feriri posse :

Pri ma in cedit Cereris	} Proserpi na puer.
Prima ince dit Cereris	
Prima ince dit Cere ris	
	Pro serpi na puer.

Livii locum *Sancta puer* male Priscianus cumque Pri-
 sciano docti viri omnes ex Odyssea ductum putaverunt,
 nam apud Homerum nihil tale reperire est. Ego nullo modo
 dubito quin hic versiculus,

San|cta pu|er, Sa|turni| fili|a, Re|gina,

1. Prior manus *primam cedit*.

2. Codex Parisiensis *ceteris*, manu posteriore *caeteris*.

3. Prior manus *gravida qua*.

4. Haec corrupta verba si vere sunt *carminis Nelei*, saturnio metro concepta esse nequeunt. Sed rectius credo (nam contra disserens non persuasit O. Ribbeck, Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXVII [1858] p. 211) quod Duentzero placuit (Zeitschrift fuer das Gymnasialwesen 1857 p. 19), scilicet ea non alia esse atque versum Livii a Prisciano allatum, *sancta puer Saturni filia Regina*. Quod si est, apparet excidisse locum carminis Nelei titulumque Liviani operis; hoc autem opus seorsim hic ab Odyssea nominatum Odyssea non fuit.

re vera steterit in Livii Andronici carmine composito in honorem Junonis Reginae, quod carmen T. Livio adhuc in manibus erat (vide infra p. 431).

Restat alter Livii Andronici locus vere translatus ex Homero, α 64 Τέχνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; Hic τέχνον ad Minervam dictum Livius verterat per *puer*, sive ut volebat Varro, quem Priscianus sequitur, per *puera*. Hoc certe Varro, quia non intellexerat *puer* olim tertiae declinationis fuisse, qua de re testimonium praebent nomina servorum composita, ut *Marci-por Marci-poris*. Novicia igitur declinatio est *puer pueri* pro *puer pueris*; contra *imber imbris* declinatur pro *imber imbri*, quod graeco ὄμβρος ὄμβρου melius responderet. Quin, nisi fallor, in ipso nominativo *puer* syllaba *er* est novicia, vocis scilicet radix *pū* vel *pou* est, quae graece formam πῦ, πῦF accepit in πῦ(F)ις; inde *pou-er-is* factum est ut *bov-er-um*; postea ex casibus obliquis *er* etiam in nominativum transiit¹. — Versiculus noster legitimum pedum numerum haberet si sic legeretur: *Mea|pūer* (vel *pūera*)|, *quid verbi| ex tuo|ore|sup[e]ra| fugit*; sed vix quidquam elumbius excogitari posset, deficiente in utroque hemistichio caesura Korschiana. Neque satis placeret *Me|a pu|er, quid| verbi ex| tūo o|re suprā| fugit*, quamquam et *tuo* licet producere (supra p. 74-75) et *supra* corripere (supra pp. 32 ss.); nam synaloepha in caesura et productio thesis antepaenultima non sine offensione sunt. Itaque cum viderem apud Charisium *audio* scriptum esse pro illo *supra fugit*, putavi Livii locum fortasse jam fuisse corruptum antequam grammaticis nostris innotesceret. Scilicet Charisius, quemve ille exscripsit, pro corrupta voce quadam, ut sensum haberet qualemcumque, posuit *audio*; Priscianus autem, ut homo doctior, gracci φύγεν memor posuit *fugit*. At *supra*, quod sensui vix aliquid conferre potest, ipsam illam vocem corruptam fuisse existimavi, in qua et Charisius et Priscianus suo uterque modo

1. Hoc si verum est, ex *puer pueri* discimus corripī e in *bov-erum*.

haeserit. His de causis ego in hoc opere recepi hanc lectionem :

Me|a pu|er, quid| verbi| ex tuo| ore| superat?

quam missam faciam libens, sicubi meliorem propositam esse videro.

Priscianus 6,9,47 ex codice Parisiensi 7496 fol. 54-55 :
 « Invenitur¹ tamen etiam simplex *decor decoris* p[a]enul-
 » tima correpta apud vetustissimos, qua[n]do² pro *decorus*
 » *decora decorum* accipitur. N[A]EVIUS in carmine BELLI
 » PUNICI :

MAGNAMQUE³ DOMUM DECOREMQUE DITEM⁴ VEXERANT⁵.

» Aliter enim iambus stare non potest. »

Ex Prisciani verbis satis apparet ab eo versiculum laudatum esse integrum. In hoc codex Parisiensis bis peccat; nam *vexerant* mutari debet requirente et sensu et metro in *vexarant*, quod codices nonnulli deteriores praebent; *magnamque* autem, ut Theodorus Korsch vidit, ortum est ex errore librarii de heroico versu cogitantis. Memineris enim in saturnio dactylum *gnamque do ferri* nequire (supra pp. 54 et 88). *Magnam* igitur legentes bonum habemus saturnium :

Ma|gnam do|mum deco|remque| ditem| ve|xarant.

Divitem reponere volebat Korschius. Sed valde

1. Prior manus *inveniuntur*.

2. Manu posteriore *n* addita.

3. Codices Bambergensis, Sangallensis, Caroliruhensis, Leidensis *magnam*, in Leidensi et manu posteriore in Caroliruhensi *que* superadditum. Codex Parisiensis *magna quae*, manu posteriore *magnamque*.

4. Codex Bambergensis omittit *ditem*, manus posterior in margine reposuit *te*.

5. Plerique codices *vexerant*, sed *vex*rant* in *vexarant* mutatum cod. Halberstadiensis, *vexarant* plures librorum Krehlianorum.

dubito num librarii vocem variorum *dilem* pro usitatore *divitem* ponere potuerint.

Priscianus 6,41,58 ex codice Parisiensi 7496 fol. 56 v° :
 « Nam *inquietis*, cujus extremam corripit dicit Probus, *in-*
 » *quietis* declinatur, quod trium factum est generum, ut
 » supra ostendimus. Cujus etiam simplex in usu inveni-
 » tur trium generum. N[A]EVIUS¹ in carmine BELLI
 » PUNICI² : JAMQUE EJUS³ MENTEM FORTUNA⁴ FECERAT⁵ QUIE-
 » TEM. Licinius Macer in I annali : *Non minimo opere*
 » *milites quietes volebant esse*. Sallustius in II historia-
 » rum : *Quia corpore et lingua percitum et inque-*
 » *tem nomine histrionis vix sani Burbulejum appel-*
 » *labant.* »

Naevii versus integer est ; ejus pyrrhichium efficit (supra pp. 24, 35, 86) :

Jamque| ejus men|tem for|tuna| fece|rat qui|etem.

Priscianus 6,42,64 ex codice Parisiensi 7496 fol. 57 v° :
 « Hic et haec Samnis, hujus Samnitis, sic Caesar De ana-
 » logia. Lucanus in II : *Romanaque Samnis Ultra Caudi-*
 » *nas speravit vulnera furcas*. Hujus neutrum N[A]E-
 » VIUS SAMNITE protulit in carmine BELLI PUNICI,
 » ad cujus similitudinem debet etiam *hoc dite dici*. » Idem
 Priscianus 7,12,61 fol. 76 r° : « N[A]EVIUS neutraliter

1. Inter *e* et *v* in codice Parisiensi rasura.

2. Sic codex Parisiensis cum Bamb., Bern., Halberst., Caroliruhensi, non II.

3. Codex Bambergensis *eis*, manu posteriore *v* addita.

4. Pars codicum *furtuna*. Codicis Parisiensis manus prior *fortunam*.

5. Codex Leidensis *fecit* inter *mentem* et *furtuna* superscriptum, *fecerat* expunctum

» *hoc* SAMNITE protulit in carmine BELLI PUNICI, ad
 » *cujus* similitudinem debet et *hoc dite* dici. »

Priscianus 7,5,18 ex codice Parisiensi 7496 fol. 68ro :
 « In *us* vero terminantia, si sint propria *i* ante *us* habentia,
 » abjecta *us* faciunt vocativum, ut : *hic Virg[i]l[ius]*, o
 » *Virgili*; *hic Salustius*, o *Salusti*; *hic Pompejus*, o *Pompei*.
 » Haec tamen eadem etiam in *e* proferebant antiquissimi,
 » o *Virgilie*, *Mercurie*¹ dicentes. LIVIUS ANDRONICUS
 » in ODISSIA : NEQUE TAMEN² TE OBLITUS SUM LAERTIE³
 » NOSTER. L[a]evius... » Ex Homero α 65 : πῶς ἂν ἐπειτ'
 Ὀδυσσεύς ἐγὼ θεῶν λαοίμην;

Nec *tamen* in Livii fragmento ferri potest (nam sensui vix convenit, pesque proceleusmaticus *neque tamen* quodam modo offendit, supra p. 10), neque, quod voluit Theodorus Korsch, *tam*. Servanda igitur est codicum deteriorum lectio *enim* (nisi fortasse et *tamen* et *enim* corruptelae sunt unius ejusdemque vocis, per quam graecum ἔπειτα expressum fuerat) :

Neque e[nim te ob]litis sum, La[ertie] noster.

Priscianus 7,5,22 ex codice Parisiensi 7496 fol. 69ro :
 « Excipitur unum quod tam in *e* quam in *i* facit vocativum,
 » quamvis sit appellativum, o *fili[e]*⁴ et o *fili*. LIVIUS
 » ANDRONICUS in ODYSSEA : PATER NOSTER⁵ SATURNI⁶

1. Codicis Parisiensis manus prior *Virgiliae*, *Mercuriae*.

2. In codice Bambergensi *tamen*, postea decem fere litterae erasae; in Parisiensi *tamen*, litterae *men* expunctae; pro *tāmen* Ambianensis, Bernensis, Halberstadiensis, Sangallensis, Leidensis, Caroliruhensis exhibent *enim*.

3. Codices *laertiae*, *lertie*, o *laertiae*, in Parisiensi et Ambianensi manus posterior *laertie*.

4. *E* manu posteriore additum.

5. Codex *nostri*, id eadem manu correctum in *noster*.

6. Codex Caroliruhensis *saturi*, *n* manu posteriore addita.

» FILIAE¹. Catullus autem : *Tu praeter omnes une de cap(p)il-*
 » *latis Celtiberos[a]e Celtiberiae fili.* Terentianus... » Ex
 Homero α 45 et 81 : ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, [ὑπατε χρεϊόντων.]
 Initium est saturnii Livii Andronici fragmentum :

Pa|lter no|ster, Sa|lturni| fili|e

Priscianus 7,8,41 ex codice Parisiensi 7496 fol. 72 v° :
 « In *aps* unum femininum : *haec daps, hujus dapis.* Sed
 » nominativus in usu frequenti non est, quem LIVIUS²
 » ANDRONICUS in i ODISSIAE ponit : QUAE HAEC DAPS
 » EST, QUI FESTUS DIES? » Ex Homero α 225 Τίς δαίς; τίς δὲ
 ὄμιλος ὃδ' ἐπλετο ; [τίπτε δέ σε χρεώ;]

Nos fragmentum Livii Andronici sic ferire malumus :

Quae| haec daps| est? qui| festus| diēs?...|. . .

Hoc enim modo optimam habemus caesuram Korschia-
 nam; neque in *dies* correptio syllabae alterius (vel synize-
 sis) offendere potest. At licet etiam sic legas :

Quae haec| daps est|? qui| festus| diēs?...|.
 Quae haec| daps est|? qui fe|stus di|ēs?...|.

Priscianus 7,11,57 ex codice Parisiensi 7496 fol. 75 v° :
 « *Hic et haec celer vel celeris et hoc celere, ab hoc ei*
 » *ab hac celeri...* LIVIUS in ODYSSIA : AT³ CELER
 » [H]ASTA⁴ VOLANS PERRUMPIT PECTORA FERRO... » Haec ex
 Homero γ 82 : Ἴὸν ἀποπροΐεις βάλλε στῆθος παρὰ μαζόν, Ἐν δὲ
 οἱ ἥπατι πῆξε θοὸν βέλος.

Satis mirum est fragmentum ex carmine Livii Andro-
 nici saturnio petatum efficere heroicum hexametrum opti-
 mum, praesertim cum saturnii pedem aequare debeat contra

1. Codices Parisiensis et Bernensis *filiae*.

2. Prior manus *Libius*.

3. Pars codicum *ad*.

4. Pars codicum *asta*. In Parisiensi *h* manu posteriore addita.

jus ac fas (supra pp. 54, 88, 150 s.) vox dactylica *pectora* :

At| celer·ha|sta vollans per|rumpit| pectora| ferro.

At nulla apud Homerum, ut Theodorus Korsch animadvertit, volatus fit mentio; itaque vix dubium est quin *volans* ab interpolatore invectum sit. Qua voce rejecta sanatur malus ille saturnius :

At| celer ha|sta per|rumpit| pecto|ra| ferro.

Priscianus 7,12,61. Vide ad 6,12,64 (supra p. 379).

Priscianus 7,16,75 ex codice Parisiensi 7496 fol. 78 v° : « Et sciendum tamen, quod rarissime haec, quae in » sola *i* finiunt ablativum, sincopam patiuntur *i* per genitivum pluralem. Inveni *marum* pro *marium*¹, qui tamen » in rarost usu genetivus. Apud N[A]EVIUM in carmine » BELLI PUNICI : SENEX FRETUS PIETATI² DEUM ADLOCUTUS³ » SUMMI DEUM REGIS FRATREM NEPTUNUM REGNATOREM MARUM, » pro *marium*. »

Mutilus certo est locus Naevii poetae ; nam sic Priscianus scribere debuit : « ...regnatorem marum ... *Marum* pro *marium*. » Fragmentum si cum versu incipit, sic feriendum est :

Se nex fre tus pie tati	deum ädlo cutus , summi
De um re gis fraltrem,	Ne ptunum regna torem
Ma rum.....	

Sed versus ita discerpere vetuit Buecheler (Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXXVII, 1863, p. 335) ideo quod nus-

1. Pars codicum *marum* pro *marium* inveni.

2. Codices Bambergensis, Halberstadiensis, Leidensis, Caroliruhensis et manus codicis Parisiensis posterior *pietati*; Bernensis, Sangallensis, manus Parisiensis prior et Halberstadiensis posterior *pietate* vel *piaetate*.

3. Pars codicum *allocutus*.

quam alibi duas deinceps voces spondiacas, ut hic *regis fratrem*, videamus altero tertioque ictu percuti (cf. supra p. 112). Majusque etiam pondus alii rationi est, quam Buecheler afferre potuisset, male scilicet *summi* a *deum regis* divelli et *regnatorem* a *marum*. Sic igitur versus legito, memorque esto omnes voces iambicas ut poetis libeat corripī posse :

.....	senēx fre tus pie tati
....	se nēx fre tus pie tati
Deum adlo cutus , summi	deum ielgis fratrem,
Nelptunum regna torem	marūm...

Priscianus 8,4,18 ex codice Parisiensi 7496 fol. 85 v° :
 « APPIUS C[A]ECUS : AMICUM CUM VIDES OBLIVISCERE
 » MISERIAS. INIMICUS SI ES¹ COMMENTUS [NEC LIBENS AEQUE.
 » *Commentus*²] ceco [πισμενος³]

Hic de passiva quarundam formarum significatione agitur, ut rectissime pro « *caeco* πισμενος » Hertzius σεσοπισμένος reposuerit. Ergo vox « *commentus* » idem valet ac *deceptus*. Nos autem pro *inimicus* levissima emendatione *inimicis* legere iubemus, quod dandi casu positum a passivo illo *commentus* pendeat; nam forte apud poetam graecum quem interpretabatur Appius vocem ἐχθροῖς passivo conjunctam invenerat. Denique *miserias*, nisi fallimur, potius pro casu genetivo singularis numeri, ut apud Livium Andronicum *Latonas*, *Monetas*, *escas*, apud Naevium poetam *fortunas*, *terras*, apud Ennium *vias*⁴, quam pro accusativo pluralis accipiendum erit. Unde hic efficitur sensus : Si ab inimicis es *deceptus*, quamvis id aegre feras, mali tamen obliviscere ubi amicum vides. In *obliviscere*

1. Codex Halberstadiensis *sies*.

2. *Nec libens aequae*. *Commentus* omittunt codices praeter Bambergensem. Ea cum nota *al.* addidit in margine codicis Parisiensis manus posterior.

3. Codices praeter Bambergensem *ceco* vel *caeco*, omisso πισμενος.

4. Vide Priscianum, 6,1,6 (supra p. 369).

Priscianus 9,9,47 ex codice Parisiensi 7496 fol. 110 v° :
 « Vetustissimi tamen et *ausi* pro *ausus sum* et *gavisi* pro
 » *gavissus sum* protulerunt. Cato censorius in oratione pro
 » Lucio Autronio : *Beneficii postridie jussisti adesse, in*
 » *diem ex die non ausi recusare.* LIVIUS in ODYSSIA :
 » QUONIAM AUDIVI¹ PAUCIS GAVISI. L. Cassius [H]emina in II
 annalium : *Idque admiratum esse gavisi.* » Ex Homero
 π 92 : Ἡ μάλα μὲν καταδάπτει ἀκούοντας φίλον ἦτορ.

Compluribus modis feriri potest Livii Andronici fragmen-
 tum. Nam licet non sic tantummodo scribas :

Quoni|am au|divi|, paucis| gavi|si.....,

et sic :

...|.....| quoniam au|divi|, }
 ...|... quoni|am au divi|, } paucis| ga|visi,

verum etiam sic :

.....| ...|quoniam au|divi|,
 Pau|cis ga|visi|....

Haud male Duentzer pro *quoniam* conjecerat *quorum*.

Priscianus 10,8,48. Vide locum Diomedis p. 369,19 Keil
 (supra p. 353).

§ 11. — De fragmentis a reliquis scriptoribus laudatis.

Ennius apud Ciceronem atque alios. Vide infra pp. 413
 et 432.

1. Codex Bambergensis *audivit*.

[Cato, De re rustica 160. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *huat* et *motas*.]

Santra apud Nonium. Vide infra p. 433.

Horatius, Carm. 4,4,28. Vide infra p. 409.

Horatius, Sat. 1,10,65 ss. de Lucilio: « Fuerit limatior » idem Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor » Quamque poelarum seniorum turba. »

Illum *rudis et Graecis intacti carminis auctorem* scriptorem carminis saturnii esse vult O. Ribbeck (Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXVII, 1858, p. 213) faciens cum Carolo Nipperdey (Opuscula p. 505) cumque aliis quos enumerat Teuffel (Geschichte der roemischen Literatur n° 143,6 ed. tertiae). Quod quamvis dubitationem movere possit tacere nolui.

Horatius, Epistul. 2,1,26. Vide infra p. 414.

Horatius, Epistul. 2,1,69 ss. Vide infra p. 425.

Horatius, Epistul. 2,1,86. Vide infra p. 407.

Ovidius, Fast. 1,129 s. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 244).

Ovidius, Fast. 3,259 s. et 383 ss. Vide locum Varronis, De lingua latina 6,45 (supra p. 248).

Valerius Maximus 8,14,2. Vide infra p. 423.

Probus in Vergilii Eclogas 6,31 p. 14 Keil, ex codicibus duobus saeculi xv, Parisiensi lat. 8209 et Vaticano 2930 : « Quod poeta Ennius Anchisen¹ augurii ac per hoc » divini quiddam habuisse² praesumit³ sic⁴: *Doctusque Anchises⁵ Venus quem pulchra dearum fari donavit, divinum pectus habere*. NAEVIUS⁶ BELLI PUNICI libro tertio sic : » POSTQUAM AVEM⁷ ASPEXIT IN TEMPLO ANCHISA⁸, SACRA IN » MENSA PENATIUM ORDINE PONUNTUR⁹, IMMOLABAT¹⁰ AUREAM » VICTIMAM PULCHRAM. » Ex Probo Cynthius Cenetensis, scriptor saeculi xv aequalis utriusque codicis Probi, apud Keilium laudatus : « Anchises vates fuit auctor divinandi. » Ennius : *Doctusque Anchises venis*. Et NAEVIUS » BELLI PUNICI lib. III : TEMPLO ANCHISA SACRA INMENSA » PENATIUM ORDINE PONUNTUR. » Scholia « Veronensia » in Vergilii Aeneida 2,687¹¹, ex codice palimpsesto Veronensi : « Peritum multarum disciplinarum Anchisen fuisse..... » ssunt Naev..... qui ita de eo¹² ait : *Doctus Anchisa Venus quem pulcherrima div.. fata docet divinum ut pectus haberet plu..... post nox serena est.* »

Auctor scholiorum Veronensium aperte confudit fragmentum Naevianum cum Enniano; itaque male egerunt Pfau et Korsch, qui ex Ennii hexametris saturnios Naevii poetae eruere conati sunt. Nobis unum Naevii poetae fragmentum respiciendum est, quod tres versus efficit. Primus multis modis feriri potest :

1. Codex Parisiensis, quem contuli, f. 7 recto : *Anchisem*.

2. Codex Paris. *quidam huisse* cum nota breviandi supra scripta.

3. Codex Paris. *presumit*.

4. Codex Vaticanus omittit *sic*.

5. Codex Paris. *Anchises que Venus quem*.

6. Codex Paris. *Nerius*.

7. Codex Paris. *avem* (non ut ait Keilius *autem*).

8. Codex Vaticanus *Anchises*.

9. In codice Paris. *sacra...ponuntur* uncis rotundis inclusa.

10. Codex Paris. *imolabat*.

11. M. Valerii Probi in Vergilii Bucolica et Georgica commentarius. Accessunt Scholiorum Veronensium et Aspri Quaestionum Vergilianarum fragmenta. Edidit Henricus Keil. Halis, Anton, 1818. Pag. 90.

12. Codex *ita deo*.

Post quam a vem a spexit	}	in tem plo[d] An chisa
Post quam avem a spexit		in tem plo An chisa
		in templo An chisa
		in[du] templo An chisa

tamen vix *plo An* vel *plod An* pro spondeo poni potest, ubi quartus pes trochaeus purus non est (supra p. 181). *Postquam* certo, fortasse *avem* cum hiatu producit in arsi. In versu altero plures doctorum *Penatum* emendant, ut in caesura hietur, haud scio an recte; *ordine* in arsi producitur :

Sacra| in men|sa Pe|nat(i)um| ordi|ne po|nuntur.

Tertium versum desperatis remediis multi sanare voluerunt sed parum feliciter. Nos cum meminerimus in carminibus Saliorum positum esse *prae tet tremonti* pro *practremunt te* (supra p. 252), a Festo (p. 190 Mueller) laudari ex « quibusdam precationibus » *ob vos sacro* pro *vos obsecro* et *sub vos placo* pro *vos supplico*¹, praeterea legi apud Lucretium *disjectis disque supatis*, item *indignos inque merentes*, apud Vergilium *inque salutatum linquo*, apud Horatium *argento post omnia ponas*, putamus non nimiae audaciae fore, si tmesi pariter adhibita illud *immolabat* in suas partes solverimus :

In| aure|am mo|labat| victi|mam| puleram.

Pseudo-Sallustius ad Caesarem 1,1,2²: « Sed res docuit » id verum esse quod in CARMINIBUS APPIUS ait, » FABRUM ESSE SUAE QUEMQUE FORTUNAE. »

Multis modis, si directam facis orationem, saturnium efficere potes; sed hic nihil praeter sententiam certum. — Eodem fortasse in loco Appius id dixerat, quod rursus

1. Fortasse apud Plautum, Asin. 1,1,3, pro corrupto *ita te obtestor* legendum est *ita ob te testor*.

2. Haec ex codice Vaticano 3864 saeculi x. Repetii ex editione Orelliana anno 1840 Turici data.

expresserunt cum Plautus in Trinummi act. 2 sc. 2 v. 84 tum « sapiens poeta » apud Ciceronem Parad. 5,2,34, Cornelium Nepotem Vit. Attici 11,6, Nonium p. 526 M. : *moribus fortunam fingi*. Hic sapiens poeta non ipse Appius fuit; verba enim in Nonii codicibus trunca, a Cicerone immutata, apud optimum testem Nepotem senarium efficiunt.

Sic fortasse scripserat Appius :

Falber est| ipse| sūae| quisque| for|tunae,

nam ea aetate (supra p. 75) *suus* produci poterat, vel :

.....| quisque| fortu|naī.

Plinius, Natur. histor. 7,33,33,419. Vide infra p. 414.

Quintilianus 1,5,61. Vide locum Nonii p. 335 M. (supra p. 343).

Quintilianus 1,6,40 et 1,10,20. Vide infra pp. 407 et 406.

Quintilianus 9,4,115. Vide infra p. 413.

Plutarchus, Numa 13. Vide infra p. 407, et supra p. 248 ad locum Varronis, De lingua latina 6,45 Mueller.

Plutarchus, Quaestiones romanae 56. Vide infra p. 413.

Tacitus, « Annal. » 2,83 et 4,9. Vide infra p. 409.

Suetonius, Galba 9 : « Et confirmabatur cum secundis-
» simis auspiciis et ominibus [*tum*] virginis honestae vati-
» cinatione, tanto magis quod eadem illa carmina sacerdos
» Jovis Cluniae ex penetrali somnio monitus eruerat, ante
» ducentos annos similiter a FATIDICA PUELLA promun-

» liata, quorum CARMINUM sententia erat, ORITURUM QUAN-
» DOQUE EX HISPANIA PRINCEP DOMINUMQUE RERUM. »

Haec verba, ut Corssen optime ait « in directam orationem versa numerum Saturnium perspicue prae se ferunt ». Sic fere conceptum oportuit vaticinium :

.....	ori etur
Quan doque Hi spani a	prin ceps domi nusque rerum.

Suetonius, De grammaticis. Vide infra p. 433.

Velius Longus p. 51,6 Keil. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 244).

Cassius Dio 51,20. Vide infra p. 409.

Porphyrus in Horatii Epistul. 2,1,26. Vide infra p. 414.

Terentius Scaurus p. 28,6 Keil. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,26 (supra p. 244).

Festus. Vide locos ex Verrio Flacco (supra pp. 292 ss.).

Pseudo-Censorinus p. 615 Keil. Vide locos ex Caesio Basso (supra p. 325).

Terentianus Maurus, De metris 2489 ss. Vide locos ex Caesio Basso (supra pp. 311 ss.).

Marius Plotius Sacerdos p. 531 Keil. Vide locos ex Caesio Basso (supra pp. 313 ss.).

Atilius Fortunatianus p. 283 et pp. 293 s. Keil Vide locos ex Caesio Basso (supra pp. 311 ss.).

Marius Victorinus pp. 138 ss. Keil et p. 143 Keil. Vide locos ex Caesio Basso (supra pp. 310 ss.).

Lactantius, Divin. instit. 1,6. Vide infra p. 433.

Julius Capitolinus, M. Antoninus Philosophus 4 et 21. Vide infra p. 409.

Trebellius Pollio, Triginta tyranni 8. Vide supra p. 248.

Trebellius Pollio, Claudius 7 : « Rogo, quantum pretium est clypeus in curia tantae victoriae? quantum una aurea statua? Dicit ENNIUS de Scipione : QUANTAM STATUAM FACIET POPULUS ROMANUS? QUANTAM COLUMNAM, QUAE RES TUAS GESTAS LOQUATUR? possumus dicere Flavium Claudium unicum in terris principem non columnis, non statuīs, sed famae viribus adjuvari. »

De Scipione Africano majore Ennius complura scripsit. Certe in Annalibus, cum Hannibalis bellum narraret, magnis eum laudibus extulit; qui Annales hexametris versibus sunt concepti. Epigramma elegiaco metro composuit, defuncto Scipione, in sepulcro ejus incidendum: neque enim verba haec, *Hic est ille situs*, accommodari possunt ad cenota-

phium¹. Praeterea libellum singularem fecit, cui inscriptio erat *Scipio*²; is tetrametris trochaicis conceptus³. Denique in libro *Saturarum* in teste Nonio p. 66 M. quaedam posuit, cum quibus si conferes quae Cicero duobus locis⁴ affert, illa videbis apud Ennium certissime Africanum esse locutum, perquam probabiliter Ennium hexametris scripsisse⁵. Sed fragmentum a Trebellio Pollione laudatum neque hexametris constat neque elegiacis neque trochaicis versibus; ergo neque in *Annalibus* Ennii neque in *Epigrammate* illo neque in *Scipione* neque in illa *Saturarum* parte fuit umquam. Mihi quidem prope certum est fuisse id fragmentum (sive vere Ennii fuit sive alius poetae) ex alio quodam epigrammate Scipionis Africani depromptum, quod epigramma saturniis conceptum fuerit, neque in ipso Africani sepulcro incisum (sive corpus Literni sive alibi extra Ro-

1. De epigrammate in Africanum videantur Cicero, De legibus 2,22,57 (ubi vocis *situs* significationem urget); Tuscul. quaest. 5,17,49; — Seneca Epistul. 18,5(108),32 ss. (qui Ennii versus non ipse ex Enniano volumine excerpit, verum ex Cicerone De re publica laudat); — Lactantius, Instit. divin. 1,18; — Claudius Mamertinus, Panegy. Genethliac. Maximiani 16.

2. A. Gellius 1,7,3; Macrobius, Saturnalia 6,2,26 et 6,4,6.

3. Ut apparet ex fragmentis a Gellio et in priore Saturnaliorum loco a Macrobio laudatis. Quae autem altero loco Macrobius affert, *sparsis hastis longis campus splendet et horret*, ea trochaici legitimos pedes non efficiunt; sed hos Macrobius non ex ipso Ennio ut videtur, verum ex Lucilio habet; at Lucilius, cum Ennium propter illud *horret* vellet irridere (Servius ad Vergilii Aeneida 11,601 : cf. Horatii Satir. 1,10,64 sive 54), incluserat Enniana verba, quo modo nescimus immutata, in saturam hexametris scriptam. — *Scipionis* initium, nisi fallor, verba erant a Johanne Vahlen satis incommode ad Annales relata, *Scipio inviete*. In his testatur Cicero (De oratore 45,152) Ennium admisisse hiatus semel, cum Naevius crebro hiare solitus esset. Tres igitur trochaicos efficiunt pedes. Cicero, postquam duos Naevii versus integros laudaverat, cumque de suo quoque hexametrum integrum esset laudaturus, ideo ea verba sola rettulit, quod in ipso totius carminis exordio posita erant. — Fuit cum propter vocativum casum, collatis illis vocibus *res tuas gestas*, ad carmen saturnium nostrum referrem id fragmentum, *Scipio inviete*, quam rem nunc melius meditaturs valde improbo.

4. De finibus 2,32,106; De oratore 3,42,167.

5. Collatis quae de *Campis Magnis* afferuntur apud Polybium 14,8,2 et apud T. Livium 30,8,3 puto equidem neque apud Ciceronem *Campi magni* neque apud Nonium *lati campi* mutari posse; itaque duos hexametros sic constituo: *Testes sunt Campi Magni...., Lati campi, quos gerit Africa terra politos.*

nam fuit inhumatum), verum, sicut reliqua Scipionum saturniis concepta elogia, in monumento huic domo proprio, in via Appia extra portam Capenam intra primum ab urbe miliarium.

Ibi enim, quamquam de hac re diversa traduntur, ipse Scipio non sepultus est (quod si fuisset factum, contraria fama oriri non potuisset); sed posita est ejus statua (T. Liv. 38,56,4). Ea nisi fallor non humi stabat, verum in columna summa; ibi incisi in lapide versus a Trebellio allati legebantur: ideo ii versus et statuae et columnae mentionem continent. Tempore autem, quo vita decessit Africanus major, nondum desierant Cornelii versibus saturniis suorum monumenta insignire, nam in elogio P. Scipionis P. f. flaminis dialis (supra p. 230) *sermonis indoles*, ut ait Mommsen (C. I. L. 1 p. 19b), *litterarumque eae sunt, quae recte tribuantur saeculo sexto extremo*.

Nunc videndum, utrum Ennius vere epigrammatis auctor sit necne. Negarunt complures doctorum umquam quidquam Ennium scripsisse *versibus quos olim Fauni vatesque canebant*; atque ideo non nomen quidem Ennii apud Trebellium pro corrupto neque pro falso habuerunt, verum ex ipsis versibus saturniis cruere conati sunt, omnibus machinis admotis, hexametros si dis placet Ennianos nescio quos. Mihi, ut candide quid sentiam aperiā, hoc tantae molis facinus supervacaneum videtur. Quod enim malevolus junior poeta de aenulo Naevio loquens versus ejus nimis fastidiosis verbis irrisit, quod sese gloriando memoravit hexametros in epico carmine adhibuisse Romae primum omnium, quod disticha in sepulcro Scipionis, item alia disticha in suo ipsius sepulcro¹ incidenda composuit, inde minime efficitur non potuisse eundem, mortuo Africano a propinquis Scipionibus rogatum, iisdem numeris atque cetera ejusdem monumenti epigrammata concepta erant, elegium conscribere. Fac tamen (neque hoc in Trebellio aegre

1. Cicero, Tuscul. 1,15,34 et 1,49,117; idem, Cato major 20,73.

concesserim) aliquem in loco nostro subesse errorem : is error sane non fuit ut ex versibus hexametris Ennii nescio qua mira fortuna saturnii prope integri informarentur, verum (siquidem erratum est) ut alienum opus temere tribueretur Ennio. Ansam errori dare potuit ille Ennii libellus, *Scipio* inscriptus; praeterea, quod in monumento Scipionum tres statuae dicebantur esse P. Africani, L. Asiatici, tertia Ennii poetae¹; quodque etiam vulgo crediderunt Ennium ibi fuisse sepultum².

Sed ab Ennio versus nostros abjudicent, quibus placuerit; hoc rogo, ipsum textum parca manu attingant, neque verba diutius commutare, decurtare, loco demovere aggrediantur. Nam in una re aut auctor Trebellii aut ipse aut post eum aliquis librarius peccavit : scilicet, ut sensus aperte postulat atque jam dudum Duebnerus perspexit, vox *tibi* perperam omissa in priorē parte restituenda est. Quo facto saturnios duos integerrimos atque optimos habemus :

Quan|tam statu|am faciet [ti|bi] popu|lus ro|manus?

Quan|tam collu|mnam|, quae res| tuas ge|stas lo|quatur?

Prior ita etiam (melius fortasse) legi potest :

Quan|tam statu|am| faciet| tibi po|plus ro|manus.

Hic non possum, quin horum versuum argumentum prope idem esse adnotem, atque illud quod Ennius (in principio *Scipionis*, ut licet coniciamus) de Africano loquens adhibuerat. Illic enim praedicatur, neque hanc statuam neque hanc columnam, quae ante legentis oculos posita sit, tanto viro esse dignam. In Ennii loco, quem Suidas graece refert, similiter propter modestiam de ingenio suo poeta loquebatur : Σκιπίωνα γὰρ ᾄδων καὶ ἐπὶ μέγα ἐξᾴρει τὸν ἄνδρα βουλόμενός ψησι μόνον ἂν Ὀμηρον

1. T. Liv. 38,56,4; Cicero, Pro Archia 9,22; Ovidius, Ars amat. 3,410; Valerius Maximus 8,14,4; Plinius, Histor. natur. 7,30,31,414.

2. Hieronymus, Chronic. Euseb. ad olymp. 153,1, ex Suetonio.

ἐπαξίους ἐπαίνους εἶπεῖν Σχιπίωνος¹. Unde mihi (quamquam tali rationi non nimium tribui debet) veri similis aliquanto videtur, Ennium vere, ut Trebellius testatur, saturniorum nostrorum auctorem esse.

[Philargyrius in Vergilii Ecl. 1,20. Vide Indicem hujus voluminis sub verbis *Sed dea*.]

Scholia Veronensia in Vergilii Aeneida 2,687. Vide locum Probi in Vergilii Eclogas 6,31 p. 14 Keil (supra p. 387).

Pseudo-Asconius in Ciceronis actionem I in Verrem, 10,29. Vide locos grammaticorum de Naevio et Metellis ex Caesio Basso (supra p. 320).

Symmachus, Epistul. 3,44. Vide infra p. 407.

Symmachus, Epistul. 4,34. Vide infra p. 414.

Aelii Donati qui fertur commentarius in Terentii Andriam 1,1,28 ex codice Parisiensi lat. 7920 saeculi xi² fol. 10 verso : « plerique omnes f.³ A. P. χαίνομος⁴ est. Nam erat⁵ » qui plerique prologum⁶ intellegit⁷ aut qui sub distinguit⁸

1. Suidas sub voce Ἐννίος.

2. Reliqui omnes Donati codices, exempli gratia Parisiensis lat. 7921, a me inspectus saeculi sunt quinti decimi, orti ab uno fonte, scilicet a codice nunc deperdito quem anno 1453 Moguntiae Johannes Aurispa invenerat. Inde editio princeps quae Romae anno 1472 apud Conradum Sweynheym et Arnoldum Pannartz prodiiit : haec iudice Augusto Reifferscheid (Index scholarum Vratislav. in hiemem 1874-1875, ubi insunt ejus recensione Enanthius et Donati commentum de comoedia) libros manu scriptos integritate longe antecedit.

3. Ed. princeps et codex Parisiensis 7921 fol. 12 verso faciunt.

4. 7921 archaismos.

5. 7921 erant. Lege errat.

6. 7921 apollologum, ed. princeps apologum.

7. Ed. princeps et 7921 intelligunt.

8. Ed. princeps subdistingunt, 7921 sub distingunt.

» plerique et nunc¹ infert² omnes hoc enim pro una parte
 » crationis³ dixerunt⁴ veteres eodem modo quod⁵ greci
 » panpolla⁶. et latini plus satis; NEC UNUS⁷ in BELLO
 » PUNITO⁸ PLERUMQUE⁹ OMNES SUBIGUNTUR¹⁰ SUB UNUM¹¹ JU-
 » DICIIUM figurat¹² terentium e. q. s. »

Cum editione principe legendum est *Naevius, punico, plerique, suum*. At in tertia fragmenti Naeviani voce « plerique omnes », ut cum Terentio loquar, legunt cum codice 7920 *subiguntur*: cui voci quis sensus inesse possit equidem prorsus ignorare confiteor. Contra *subigunt*, quod codex 7921 editioque princeps habent, et sensum optimum praebet et optimum versum saturnium :

Ple|rique omnes| subigunt| sub su|um ju|dicium.

Mallius Theodorus p. 594 Keil. Vide locos ex Caesio Basso (supra p. 312).

Grammaticus apud Heusingerum in editione Mallii Theodori anni 1755 p. 94 et anni 1766 p. 95. Vide infra p. 399 adnot. 1.

[Orosius 4,1. Vide Indicem hujus voluminis sub vocibus *qui invicti*.]

1. Ed. princeps et codex Parisiensis lat. 7921 *sic*.

2. Ed. princeps et 7921 *inferunt*.

3. 7921 *arationis* (a vel o ex e factum). Ed. princeps *orationis*.

4. 7921 *alexere*. Ed. princeps *dixere*.

5. 7921 *quam*. Ed. princeps hanc vocem omittit.

6. Ed. princeps et 7921 om. *panpolla*.

7. Pro *Nec unus* 7921 *He uis*. Ed. princeps *Nevius*.

8. 7921 *punico* nisi fallor. Ed. princeps *punico*.

9. Ed. princeps et 7921 *plerique*.

10. Ed. princeps et 7921 *subigunt*.

11. Ed. princeps et 7921 *suum*.

12. Ed. princeps et 7921 *liguntur*.

Sidonius Apollinaris, Epistul. 8,16. Vide infra p. 408.

Pseudo-Victor, De origine gentis romanae 4. Vide locum Varronis, De lingua latina 7,36 (supra p. 256).

Pseudo-Victor, De origine gentis romanae 10. Vide infra p. 434.

Pseudo-Acro ad Horatii Epist. 2,1,158 ex codicibus Parisiensibus lat. 7971 saeculi x folio 148 verso et lat. 7974¹ fol. 109 r° : « *Saturnium* vocabatur² metrum quo usi sunt Latini » veteres sub Saturno rege et postea longo³ tempore, » quod *horridum*, hoc est non bene compositum. » Cf. supra pp. 247, 256, 310 locos Varronis, Festi et scriptorum ex Caesio Basso.

Luctatius Placidus p. 32 Deuerling (Lipsiae, Teubner, 1875). Vide locum Festi p. 67 Mueller (supra p. 294).

Luctatius Placidus p. 44 et 51 Deuerling. Vide Addenda.

Luctatius Placidus p. 56 Deuerling. Vide infra p. 436.

Luctatius Placidus p. 73 Deuerling. Vide locum Festi p. 190 Mueller (supra p. 300).

Luctatius Placidus p. 74 Deuerling. Vide locum Macrobiani, Saturnalia 6,5,8 (supra p. 364).

Luctatius Placidus p. 74 Deuerling. Vide locum Nonii p. 544 M. (supra p. 350).

Luctatius Placidus p. 75 Deuerling. Vide locum Nonii p. 368 M. (supra p. 345).

Glossae variae de verbo *ir*. Vide locum Nonii p. 116 M. (supra p. 338).

1. Deest hic locus in codice Parisiensi 7975 fol. 97 v°; Horatii epistulas non praebet codex 7973; nec magis hanc partem commentarii habet codex 7972 fol. 111 r°.

2. Vocabat codex 7971.

3. Longuo codex 7974.

« Isidori » glossae. Vide infra p. 402 ad locum Isidori Originum 19;22,20.

Isidorus Hispalensis, De natura rerum 44 : « In Pra-
 » tis... Tranquillus sic adserit dicens: *Externum*¹ *mare*
 » oceanus est, *internum* quod ex oceano fluit, *superum* et
 » *inferum* quibus Italia adluitur; ex his *superum* et
 » *Adriaticum* dicitur et *Tuscum* inferum. *Fretum*, angu-
 » stum quasi fervens mare, ut Siculum et Gaditanum.
 » *Aestuaria*, stagna² per quae mare vicissim tum accedit
 » tum recedit. *Altum*, proprie mare profundum. *Vada*,
 » quibus in mari potest stari; quae Vergilius brevia appel-
 » lat, quae eadem Graeci *βραχέα*. *Sinus* majores recessus
 » maris dicuntur, ut Caspius, Arabicus, Indicus; minores
 » autem *anguli*, ut Paestanus, Amyclanus et ceteri simi-
 » les³. *Flustrum*⁴, motus maris sine tempestate fluctuantis.
 » NAEVIUS⁵ in BELLO POENICO sic⁶ ait : HONERARIAE
 » HONUSTAE STABANT IN FLUSTRIS, ul⁷ si diceret in salo⁸. »
 Festi epitome p. 89 Mueller : « *Flustra* dicuntur quum
 » in mari fluctus non moventur, quam⁹ Graeci¹⁰ *μαλακίαν*
 » vocant. »

1. Codices *extremum*. Lectiones unius et alterius codicis, quae nobis minimi sunt momenti, hic praetermittimus. Isidori opusculum edidit Gustavus Becker (Berolini apud Weidmannos, 1857), a quo nostra sumpsimus.

2. Codices *omnia* vel *sunt omnia*; coniecit *sunt stagna*, ut videtur, Langensicpen: putamus *sunt* ex *st* et *omnia* ex *agna* vel *anna* esse factum.

3. Codex Oxoniensis *similes nomina maris dixerunt*. *Flustra*.

4. *Flustra* sunt codices Oxoniensis, Basileensis F III 15^a, Bruxellanus, *frustra* sunt Basileensis F III 15^f, *flustrum* Bambergensis H.IV 17.

5. Codices Bambergensis H.IV 17 et Bernensis 610 vel *Nevius in bello poni*, addito prius *vel*, omissis deinde *-co* sic ait *honerariae honustae stabant in flustris ut si diceret in salo*, pro quibus in Bambergensi spatium duodecim elementorum vacuum; in Bernensis margine nota respiciendi (*r* cum lineola) apposita est. *Naevis* Oxoniensis, reliqui *Nevius*.

6. *Pontifico* sic Bruxellanus, *punico* sic Basileenses F III 15^a et 15^f, *pontico* in inscriptione quod Oxoniensis; restituit *Poenico* Jac. Gronovius.

7. Codex Oxoniensis *ac*.

8. Codex Oxoniensis *sola*.

9. Codex Monacensis om. *quam*.

10. *Greci* codex Tricassinus fol. 56 v°, teste H. d'Arbois de Jubainville.

Hic fortasse Festus et ipse Naevii poetae versum afferebat; quod fecerat sine dubio Verrius Flaccus, ex quo ut agnovit O. Mueller sua Tranquillus sumpsit ille ab Isidoro laudatus, scilicet Suetonius.

Saturnius integer hic est Naevii poetae. *Honerariae* propter arsin synaloepham non patitur. Thesis paenultima sublata est.

Hone|rari|ae ho|nustae| slabant| in| flustris.

Isidorus¹ Hispalensis, Origines, 6, 8, 12, ex codicibus Parisiensibus latt. 7582 saec. ix fol. 98 v°, 10291 saec. ix fol. 34 v°, 10292 saec. ix fol. 53 v°, 7583 saec. x fol. 55 v°, 7584 saec. x fol. 40 v°, 7670 saec. x fol. 80 v°, 10293 saec. x fol. 59 r°, 14085 saec. x fol. 58 v°, 17159 saec. x fol. 31 r° : « Primus autem praecepta apud Hebr[a]eos² Moyses scripsit³, » apud Latinos⁴ MARCIUS⁵ vates primus PRAECEPTA⁶ » composuit⁷. Ex quibus est illud: POSTREMUS DICAS, PRIMUS » TACEAS⁸.

Marciorum vatum reliqua fragmenta (falsa an genuina, nihil refert) cum saturnio metro concepta sint, etiam hoc pro frustulo saturnii versus habebimus. Aut exitus est versus:

1. Vulgo laudant grammaticum incertum, ex codice Mallii Theodori Guelferbytano (supra p. 312), in Heusingeri editione Mallii Theodori anni 1755 p. 94 (quam non vidi) inque editione anni 1766 p. 95. Ibi pro *dicas* positum est *loquaris*.

2. *Hebreos* codices quos vidi; e altera caudata in solo 14085.

3. *Scribit* codex 7584.

4. *Latinus* (id est *latinus*) codex 7584.

5. *Marcus* codices 7582, 7670, 10293, 14085, 17159, *Martius* 10291, 10292, 7583, 7584.

6. *Precepta* codices 10292, 7670.

7. *Composuit* codices plerique, *composuit* 7583, 10293, praepositio per notam expressa in codicibus 7584, 17159.

8. *Taces* supra scripta a codex 7670. — In codice 7584 in fine versus *vates pī*, altero versu *trem' dicā prim ā taceas*.

...|.....|... po|stremus| dicas|, primus| taceas|,

aut, quod magis probaverimus, versus est initium :

Po|stremus| dicas|, primus| taceas|.....|.....;

in quarta enim sede trochaeus fere purus est, nisi paenultima thesis tollatur (supra p. 181).

Isidorus Hispalensis, Origines 19,4,9 ex codicibus Parisiensibus latt. 13028 saec. VIII fol. 90 v°, 10291 s. IX fol. 215 r°, 13027 s. IX fol. 93 r°, 7583 s. X fol. 185 v°, 7584 s. X fol. 124 v°, 10293 s. X fol. 189 r°, 14085 s. X fol. 209 v°, 17159 s. X fol. 84 r° : « *Struppi*¹ vincula loro vel lino facta » quibus remi ad scalmos² alligantur³. De quibus LIVIUS⁴ : » *TUMQUE*⁵ *REMOS*⁶ *JUSSIT RELIGARE*⁷ *STRUPPIS*⁸ ». Ex Homero, ut volunt, β 422 et ο 287 : Τηλέμαχος δ' ἐπάρχοισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσεν Ὀπλῶν ἀπτεσθαι.

Deligare quo jure Arevalus exhibeat nescio; hoc ad metrum melius conveniret quam *re*ligere. Sed nihil impedit, quominus credamus a Livio Andronico, quamquam is *re*ligere

1. *Struppi* una littera erasa codex 13028, *struppi* manuque posteriore a pro *i* codex 10291, *struppi* codices 13027, 7583, 10293, 17159, *strupi* 14085, *strupi* supra scripta *p* codex 7584.

2. *Scalmus* codex 13027, *iscalmos* 7583.

3. Cf. Vitruvius 10,8,6 p. 254,18 Rose : « remi circa scalmos *strophis* religati ». C. Gracchus apud A. Gellium 10,3,5 : « *stuppis* quibus lectica deligata erat ». *Alligantur* codex 13027.

4. *Libius* codices 10291, 7583, *Li**vius una littera erasa codex 7584.

5. *Tuncque* codex 10293. Quod vix pronuntiari possit.

6. *Remus* codex 13027.

7. *Religari* codex 7583. *Deligare* editio Arevali.

8. *Strup* in rasura codex 10291, *pis* extra rasuram. In codice 7584 rasura inter *strup* et *pis*. 17159 *stuppis*.

scripserit, pronuntiatum esse *relligare*. Nam Romani tunc temporis in scribendo consonantes non geminabant¹.

Sed hoc ipsum ambigitur, utrum Andronici re vera nostrum fragmentum sit; nam Homeri locus qui cum eo collatus est haud ita bene convenit. Itaque non spernendum est quod adnotavit Godofredus Hermann in *Elementis doctrinae metricae* pag. 620 : « Petrus tamen Scriverius » in exemplo Collectaneorum suorum, quod possideo, ad p. » 6 de h. l. haec adscripsit: *haec Livii Patavini esse, non » Andronici, persuadet amicus noster eruditiss. Io. » Isac. Pontanus. Vide eius Epistolam* ». Tamen cum voces ab Isidoro laudatae sponte in formam saturnii coeant, argumentum praeterea minus historiae aptum videatur quam epico carmini, nos hoc fragmentum post multos alios in Odyssea barbara recepimus :

Tum|que re|mos| jussit| re|l|li|gare| struppis.

Relligare si servassemus, caesura Korschiana hemistichium alterum non careret; sed parum placet gemina deductio thesis :

Tum|que re|mos| jussit| religa|re| struppis.

Isidorus Hispalensis, Origines 19,22,20 ex codicibus Parisiensibus latt. 13028 saec. viii fol. 105 r°, 10291 s. ix fol. 221 r°, 13027 s. ix fol. 102 v°, 7583 s. x fol. 190 r°, 7584 s. x fol. 128 r°, 10293 s. x fol. 191 r°, 14085 s. x fol. 214 v°, 17159 s. x fol. 87 v°: « *Citrosa quasi concrispa*²

1. Cave autem putes *redligere* a Livio scribi debuisse. Nam in senatus consulto de Bacchanalibus pro *oculto* legitur *oquoltod*, non *obquoltod*; in aliis titulis (vide Huebneri Indicem in C.I.L. 1 p. 602) *allicieta* non *adll.*, *atingat* non *adt.*, *difeidens* non *disf.*, *occludito*, *oficcis*, *opidum*, *oqupatum*, *poloucta*, *refere*, *sulragium*, *surupuerit*.

2. Quae sequuntur omissa sunt in codice 7583.

» ad similitudinem citri. N[A]EVIUS¹: PULCHRAQUE² EX³
 » AURO⁴ VESTEMQUE CITROSAM⁵. » Macrobius, Saturnalia
 3,19,5 ex codice Parisiensi 6371 fol. 55 r° b: « Hinc et
 » N[A]EVIUS poeta in BELLO PUNICO ait CITROSAM VE-
 » STEM. » Festi epitome p. 42 Mueller: « *Citrosa* vestis appel-
 » lata est a similitudine citri. »

Positum pro *pulchra* ab Arevalo *pulchram*, quod quan-
 tum sciam omnes editores servaverunt, sensu haud minus
 quam ipsum *pulchra* caret. Terminatio *-am* si reponi debet,
 licet conjicias *caluptram*, quod genus quoddam mitrae fuit,
 graece καλύπτραν. Ex Naevio poeta igitur, nisi fallor, ductum
 est illud in epitome Festi p. 47 Mueller « *Caliptra* genus
 » est vestimenti quo capita operiebant », quodque in « *Isi-*
*dori glossis*⁶ » collato Festi loco emendatum est « *Calestra*
 » genus mitrae ». Propter arsin *vestemque* et fortasse
caluptramque producitur:

Ca luptram que ex auro }	vestem que citrosam.
Ca luptram que ex auro }	

Scriptor de dubiis nominibus p. 591,12 Keil. Vide locum
 Festi p. 317 (supra p. 303).

Scholia in Persium 3,16⁷ ex editione Jahnii anni 1843:

1. *Citrinevius* codex 10293, *citrine hujus* 13027, 17159, *citrine hui* 7584, *citrinae*. *Nevius* 10291, *citri*. *Nevius huius* (sed *Nevius hui* in rasura) 13028, *citri*. *Nevius hujus* 14085.

2. *Pulchramque* editio Arevali, *pulchraque* codices 13028, 13027, 14085, idem per e caudatam 7584, 17159, *pulchroque* 10291, *pulcreq* 10293.

3. Ex omissum in codice 7584.

4. *Auro e vestemque* codex 13027. De littera *e* similiter inter binas voces addita vide Aemilium Chatelain, *Revue de philologie*, 1877, p. 159.

5. *Citrose* correctum in *-a* per manum posteriorem codex 7584, *citroso* 17159.

6. Hae glossae *Scaligeri* dici deberent potius quam *Isidori*. Videatur *Gustavi Loeve Prodomus corporis glossariorum latinorum* p. 37.

7. Hic locus ex iis unus est, quos a *Scaligero* excerptos primus *Pithoeus* edidit; quae *Glossae Pithoeanae* vocantur.

« quae infantibus, ut dormiant, solent dicere saepe :

» LALLA, LALLA, LALLA, AUT DORMI AUT LACTE¹. »

Saturnius fortasse hic versus est :

Lal la lal la lalla	{ aut dor mi aut lacte.
	{ aut dormi aut lacte.

1. Haec Persius 3,16 ss. : «At cur non potius, teneroque columbo Et similis regum pueris, papare minutum Poscis et iratus mammae lallare recusas». Ubi scholiasta: «...nobilium puerorum... voces mutilas imitatis, ut *pappare* pro comedere et *lallare* pro velle dormire ».

LIBER ALTER

DE RELIQUIIS

§ 1. — Carmina Saliorum et carmen fratrum Arvalium.

Carmina Saliorum.

Testimonia.

De Numa Pompilio auctore.

Varro, De lingua latina 7,3 Mueller : « At¹ hoc quid ad verborum
» poeticorum aetatem? quorum si Pompili regnum fons in carminibus
» Saliorum, neque ea ab superioribus accepta, tamen habent ncc
» annos. Quare quor scriptoris industriam reprehendas qui herois
» tritavum, atavum non potuerit reperire, quom ipse tui² tritavi

1. Codex *ad*.

2. Traditur *avi* (*auī*); *tui* editiones veteres, quam emendationem editores recentiores injuria contempserunt; nam de permutatis *a* et *t* litteris vide supra p. 250 adnot. 2.

» matrem non possis dicere? quod intervallum multo tanto propius
 » nos quam hinc ad initium Saliorum, quo Romanorum prima verba
 » poetica dicunt latina. »

Cicero, De oratore 3,51,197 : « Nihil est autem tam cognatum
 » mentibus nostris quam numeri atque voces; quibus et excitamur
 » et incendimur et lenimur et languescimus et ad hilaritatem
 » et ad tristitiam saepe deducimur; quorum illa summa vis carmini-
 » bus est aptior et cantibus, non neglecta ut mihi videtur a
 » Numa rege doctissimo majoribusque nostris, ut epularum sol-
 » lemnium fides ac tibiae Saliorumque versus indicant, maxime autem
 » a Graecia vetere celebrata. »

Horatius, Epistul. 2,1,86 : « saliare Numae carmen. » Cf. infra
 p. 407.

T. Livius 1,20,4, de Numa : « Salios¹ item XII Marti Gradivo
 » legit.; caelestiaque arma quae *ancilia* appellantur ferre, ac
 » per urbem ire canentes carmina cum tripudiis sollemnique saltatu
 » jussit. »

Quintilianus, 1,10,20 : « Sed veterum quoque Romanorum epulis
 » fides ac tibias adhibere moris fuit; versus quoque Saliorum habent
 » carmen. Quae cum omnia sint a Numa rege instituta, faciunt mani-
 » festum, ne illis quidem qui rudes ac bellicosi videntur curam
 » musices quantam illa recipiebat actas defuisse. »

Terentius Scaurus p. 28,9 Keil (cf. supra p. 244) : « ut Numa in
 » saliarum carmine. »

Diomedes p. 476,15 Keil, de spondio : « Numam Pompilium²
 » †divinare³ praeditum hunc pedem *pontificium* appellasse memorant,
 » cum Salios juniores aequis gressibus circulares induceret⁴ [et]
 » spondeo melo patrios placaret indigetes. »

1. Codex Parisiensis lat. 5725 *alios*, in margine *salios*.

2. Codex Parisiensis lat. 7494 fol. 97 r° *pampilium*. In codice 7493 totus locus deest : magnus enim inter folia 82 et 83 hiatus.

3. Post *divinare* spatium in codice Parisiensi 7494.

4. *Inducere* codex Parisiensis 7494.

Contra Festus p. 329 Mueller : « ... Polemon ait Arcada quendam » fuisse nomine *Salium* quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui juvenes Italicos ἐνόπλιον¹ saltationem docuerit. At » Critolaus Saonem ex Samothrace, cum Aenea deos penates qui » Lavinium transtulerit, saliare genus saltandi instituisse... » — Conferantur Plutarchus, Numa 13, et pseudo-Servius in Vergilii Aeneida 8,285 (supra p. 217).

De sermone pervetusto et obscuro.

Varro, De lingua latina 7,2. Vide infra p. 408.

Horatius, Epistul. 2,1,85 : « Jam saliare Numae carmen qui laudat, et illud Quod mecum ignorat solus vult scire videri, Ingeniis » non ille favet plauditque sepultis, Nostra sed impugnat, nos nostra » que lividus odit. »

Quintilianus 1,6,40, de verbis a vetustate repetitis : « Sed opus » est modo ut neque crebra sint haec nec manifesta, quia nihil est » odiosius adfectione, nec utique ab ultimis et jam oblitteratis repetita temporibus, qualia sunt *topper* et *autegerio* et *exanclare* et » *prosapia* et Saliorum carmina vix sacerdotibus suis satis intellecta. »

Julius Capitolinus, M. Antoninus Philosophus 4 : « Octavo aetatis » anno in Saliorum collegium [*Hadrianus Marcum*] rettulit... Fuit » in eo sacerdotio et praesul et vates et magister, et multos inauguravit atque exauguravit nemine praecunte, quod ipse carmina » cuncta didicisset. »

Symmachus, Epistul. 3,41 : « Vis epistulis nostris more majorum » nuda nomina praeferrantur? Si tibi vetustatis tantus est amor, par » studio in verba prisca redeamus quibus Salii canunt et augures » avem consulunt et decemviri tabulas condiderunt. »

1. Codex ἐνόπλιον.

Sidonius Apollinaris, Epistul. 8,16 : « Unde enim nobis illud » loquendi tetricum genus ac perantiquum? unde illa verba saliarum » vel sibyllina vel Sabinis abusive Curibus accita, quae magistris » plerumque reticentibus promptius fetialis aliquis aut flamen aut » veterinosus legalium quaestionum aenigmatista patefecerit? »

De studiis L. Aelii Praeconini Stilonis.

Varro, De lingua latina 7,2 Mueller : « Aelii, hominis in primo in » litteris latinis exercitati, interpretationem carminum Saliorum vi- » debis et exili littera expedita[m], et praeterita obscura multa. »

Festus p. 141 Mueller, ex codicis apographis (cf. supra p. 246) : « Idem Aelius in explanatione carminum saliarum. » — P. 146, ex codicis apographis (cf. supra p. 245) : « *Manuos* in carminibus » †saecularibus Aelius Stilo significare ait bonos », ubi Epitome : » *Manues* Aurelius significare ait bonos. » — P. 210, ex codicis apographis (supra p. 247) : « *Pescia* in saliarum carmine Aelius Stilo dici » ait. . . » — P. 329, ex ipso codice : « *Salias* virgines Cincius ait esse » conducticias, quae ad Salios adhibeantur cum apicibus paludatas; » quas Aelius Stilo scribit sacrificium facere in Regia cum Pontifice » paludatas cum apicibus in modum Saliorum. »

De argumento carminum.

Festi epitome p. 3 Mueller : « *Axamenta* dicebantur carmina Salia- » ria¹, quae a Saliis sacerdotibus canebantur² in universos †homines » composita, nam in deos singulos versus facti³ a nominibus eorum » appellabantur, ut *Januli*, *Junonii*, *Minervii*⁴. »

Macrobius, Saturnalia 1,12,12 ex codice Parisiensi 6371 fol. 36 r° b : « Sed Cingius in eo libro quem de festis reliquit ait imperite quos- » dam opinari aprillem mensem antiquos a Venere dixisse, cum nullus » dies festus nullumque sacrificium insigne Veneri per hunc mensem » a maioribus institutum sit, sed ne in carminibus quidem Saliorum » Veneris ulla ut caeterorum caelestium laus celebretur. »

1. *Salaria* teste Roserot codex Tricassinus.

2. Traditur *componebantur*. Sic etiam codex Tricassinus.

3. *Facti* codex Monacensis; Guelferbytanus et Tricassinus *facti*.

4. *Minervi* codex Tricassinus.

De modo canendi.

Cicero, De oratore 3,51,197 (cf. supra p. 406).

T. Livius 1,20,4 (cf. supra p. 406) : « ... per urbem ire canentes »
» carmina cum tripudiis sollemnique saltatu... »

Horatius, Carm. 4,4,28 : « In morem Salium ter quatient humum. »

Quintilianus 1,10,20 (cf. supra p. 406) : « versus quoque Saliorum »
» habent carmen. »

Diomedes p. 476,15 Keil (cf. supra p. 406).

De additamentis tempore principum factis.

Cassius Dio 51,20, de Augusto : « ... ἔς τε τοὺς ὕμνους αὐτὸν ἔξ Ἰσοῦ »
» τοῖς θεοῖς ἐσγράφεσθαι... ». Monumentum Ancyranum, lat. 2,21 et graec.
5,16 : « [...incl]usum est in saliare carmen ... Τ[ὸ ὄνομά μοι] »
» συνκλήτου δόγματι ἐνπεριελήφθη εἰς [τοῦ] Σαλίων ὕμνους. ».

Tacitus, « Annal. » 2,83 : « Honores, ut quis amore in Germanicum »
» aut ingenio validus, reperti decretique : ut nomen ejus saliare »
» carmine caneretur... » Cujus senatus consulti fragmenta habes in »
» Corpore inscriptionum latinarum t. VI n° 911.

Tacitus, « Annal. » 4,9 : « Memoriae Drusi eadem quae in Ger- »
» manicum decernuntur, plerisque additis... » Senatus consulti fra- »
» gmenta in Corpore inscriptionum latinarum t. VI n° 911.

Julius Capitolinus, M. Antoninus Philosophus 21 : « Sub ipsis »
» profectionis diebus... filium nomine Verum... septennem amisit. »
» Quem non plus quinque diebus luxit... ; et quia ludi Jovis Optimi »
» Maximi erant, interpellari eos publico luctu noluit, jussitque ut »
» statuæ tantummodo filio mortuo decernerentur et imago aurea »
» circensibus per pompam ferenda, et ut saliare carmini nomen »
» ejus insereretur. »

Fragmenta (vide supra pp. 243 ss.).

Ex Varrone, numeris adhuc ignotis
(supra pp. 243 s., 249 ss.).

Cozevi, *adoriose*, †omnia vero ad ; patulti, *oenus*
[Sensus:] *Consivi, adoriose, ... tod ; Patulti, unus*

es ; jancus, Jan[e], es ; dvonus Cerus es ; †dun ; Janus
es ; janitor, Janc, es ; bonus Cerus es ; Janus

†vevet ; po meliose im recum.....
..... ; « *potissimum* », *meliozem eum regum*

Ex Varrone (supra pp. 244, 250 s.).

Divum em pa cante, divum deo supplicate.
Divorum eum patrem canite, divorum deo supplicate.

Ex Scauro (supra pp. 244, 252 s.).

Cume tonas, Leucetie, praĩ tet tremonti
Cum tonas, Luceti, praetremunt te

Quot[i] ibe tet viri audeisunt tonare.
quot ibi te viri audierunt tonare.

Ex Varrone, Festo et Servio.

Alesus¹.
..... (p. 247).

ff[o]edesum.
foederum (p. 244).

asenam¹.
arenam (p. 244).

*insecta*¹ caro¹.
insecta caro (p. 247).

Cerus manus¹.
Cerus bonus (p. 245).

Lucia Volaminia.
..... (p. 249)

1. Ubi hic numerus «¹» appositus, ignoratur utrum ipsa forma an alius ejusdem vocis casus in carminibus steterit.

manuos ¹ vel manues ¹ .	? polet.
<i>bonos</i> (p. 245).	<i>pollet</i> (p. 245).
molucrum ¹ .	? praeceptat.
<i>molucrum</i> (p. 216).	<i>saepe praecepit</i> (p. 245).
pen(n)atas ¹ , impen(n)atas ¹ , agnas ¹	? praedopiont.
<i>cum aristis, sine aristis, spicas</i> (p. 255)	<i>praecoptant</i> (p. 251).
? perfines.	? privicloes.
<i>perfringas</i> (p. 246).	* <i>privicalis</i> (p. 246).
pescia ¹ .	promeneruat.
<i>capitia</i> (p. 247).	« <i>promonet</i> » (p. 254).
? pesnis ¹ .	? promerion.
<i>pennis</i> vel potius <i>penis</i> (p. 254).	 (p. 246).
? petilam suram ¹ .	p[ro] olteo.
. p. 246.	<i>pro ulteriore</i> (p. 245).
pilumnoe poploe.	prospices.
. <i>populi</i> (nom. pl., p. 246).	<i>prospice</i> (p. 245).
plisima.	Sateurnus ¹ .
<i>plurima</i> (pp. 244 ss., p. 249 adn. 4).	<i>Saturnus</i> (pp. 253 s.).

« Extremo carmine », ex Ovidio et aliis (supra pp. 247 s.).

Mamuri veturi.

.

1. Ubi hic numerus «¹» appositus, ignoratur utrum ipsa forma an alius ejusdem vocis casus in carminibus steterit. — Ubi hoc signum «?» appositum, non aperte dicitur apud Festum vocem laudatam ex carminibus Saliaribus esse haustam. Tamen nullam formam hic attulimus, de cujus fonte iudex cautus dubitare possit.

Carmen
vel melius versiculi singulares
fratrum Arvalium,

ex lapide anni post Christum natum 218 (supra p. 218).

E nos, Lases, juvate. (Ter).

[Sensus:] *E! nos, Lares, juvate.*

Ne velueris¹, Marmars², incurrere² in pleoris. (Ter).

[Sensus:] *Ne volueris, Mamers, incurrere in plures.*

Satur fu, fere [Mar]mars; nive³ ensali; sta... (Ter).

[Sensus:] *Satur esto, fere Mamers; neve insili; sta....*

Semunis alternei advocapit conctos. (Ter).

[Sensus:] *?Semonēs alterne advocabit cunctos.*

E nos, Marmars⁴, juvato. (Ter).

[Sensus:] *E! nos, Mamers, juvato.*

Triūmpe, triūmpe, triūmpe,
Triūmpe, triūmpe, [triūmpe].

[Sensus:] *Triumphē.*

1. Traditur *ueluerue*.

2. Traditur *Marmarsinsincurrere*. — P. 218 debebamus *Marmars* non per *Mars*, verum per *Mamers* exprimere. Quod teste Festo in epitome p. 131 Mueller osce pro *Mars* dicebatur. *Mamers* (per *a*, puto, productam, ut *Māmercus* et *Māmertinus*) ex *Mārmārs* factum (cf. *pēdo* ex *pērdo*, graece *πέρδω*, et supra pp. 26 s. exempla vocalis *ā* in *e* mutatae). At *Mars* ortum est ex *Māvors* atque ante *r* vocalem servat productam ut ostendunt apices, C.I.L. I el. xxii p. 283, Inscr. regni Neapolit. 2189, Wilmannsii Exempl. inscriptionum 2210, C.I.L. v 7430.

3. Traditur *Marslimensali*.

4. Traditur *Marmor*.

§ 2. — Vaticinia.

Testimonia de vatibus.

De Fauno seu Faunis et de Carmentis.

Ennius apud Ciceronem in Bruto 19,76 et 18,71, de Naevio: « Scripsere alii rem Versibus quos olim Fauni vatesque canebant Cum neque Musarum scopulos quisquam superarat Nec dicti studiosus erat. » Ipse Cicero 19,75 : « ...illius, quem in vatibus et Faunis annumerat Ennius, Bellum Punicum... » — Varro, De lingua latina 7,36 Mueller (Varronem Servii interpolator laudat, supra p. 256) : « *Versibus quos olim Fauni vatesque canebant.* Fauni dei Latinorum, ita ut Faunus et Fauna sit. Hos versibus quos vocant Saturnios in silvestribus locis traditum est solitos fari futura, a quo fando Faunos dictos. » — Festus p. 325 Mueller: « Versus quoque antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnii appellantur. » — Ennii versus *Versibus ...canebant* laudatur etiam a Cicerone, (De div. 1,50,114 [cf. infra] et Orator 51,171), vocesque *Fauni vatesque canebant* a Quintiliano 9,4,115; praeterea Varronem et iudice Vahlen Festum expilavit scriptor libelli De orig. gentis rom. cap. 4 (supra p. 256). De Ennii testimonio vide infra p. 432. — Plutarchus, Quaest. rom. 56: ἐμμέτρους δὲ χρησμούς ᾤδουσιν, ὑπὸ τῶν Λατίνων Καρμέντων ὀνομάζεσθαι· τὰ γὰρ ἔπη κάρμινα καλοῦσιν, etc. Similia alii scriptores.

De Marciis et Publicio.

Cicero, De divinatione 1,40,89 : « Quid? Asiae rex Priamus nonne et Helenum filium et Cassandram filiam divinantes habebat, alterum auguriis, alteram mentis incitatione et permotione divina? quo in genere Marcios quosdam fratres nobili loco natos apud majores nostros fuisse scriptum videmus. » 1,50,114 s. : « Multos nemora silvaeque, multos amnes aut maria commovent, quorum furibunda mens videt ante multo quae sint futura; quod de genere illa sunt : *Eheu videte, judicabit inclitum judicium inter deas tris aliquis, quo judicio Lacedaemonia mulier furiarum una adveniet.* Eodem enim modo multa a vaticinantibus saepe praedicta sunt, neque solum verbis sed etiam *Versibus quos olim Fauni vatesque canebant.* Similiter Marcius et Publicius vates cecinisse dicuntur, quo de genere Apollinis operta prolata sunt... » Ibid. 2,55,113 : « Eodemque modo nec ego Publicio nescio cui nec Marciis vatibus nec Apollinis opertis credendum existimo, quorum partim ficta aperte, partim effutita temere, numquam ne mediocri quidem cuiquam, non modo prudenti, probata sunt. »

Horatius, Epistul. 2,1,26 : « Annosa volumina vatum ». Ibi Porphyrio : « Veteris Marcii vatis Sibyllaeque et similium ».

T. Livius 25,12,2 ss. (cf. supra p. 270), anno ab urbe condita 542, ante Christum natum 212 : « Religio deinde nova objecta est ex » carminibus Marcianis. Vates hic Marcius inlustris fuerat, et cum » conquisitio priore anno ex sc. talium librorum fieret, in M. Aemilii » pr.urbani qui eam rem agebat manus venerant; is protinus novo » praetori Sullae tradiderat. Ex hujus Marcii duobus carminibus » alterius post rem factam editi comprobata auctoritas eventu alteri » quoque, cujus nondum] tempus venerat, adferebat fidem... »

Plinius, Natur. histor. 7,33,33,119 : « Divinitas et quaedam caeli- » tum societas nobilissima ex feminis in Sibylla fuit, ex viris in » Melampode apud Graecos, apud Romanos in Marcio. »

Festus p. 165 Mueller (cf. supra p. 297) : « *Negumate* in carmine Cn. » Marci vatis ». — P. 326 (cf. supra p. 272), de Verrio : « Refert Sinni » Capitonis verba, quibus eos ludos Apollinares Claudio et Fulvio » cos. factos dicit, ex libris Sibyllinis et vaticinio M. vatis institutos. »

Servius in Vergilium, ex cod. Paris. lat. 7959 folio 155 recto. Aeneid. 6,70 (cf. supra p. 272) : « Ludos Apollinares¹, qui secundum quosdam » bello punico secundo instituti sunt, secundum alios tempore Syl- » lano², ex responso Marciorum fratrum, quorum exstabant³ Sybil- » lina responsa ». — 6,72 : « Qui libri in templo Apollinis servaban- » tur : nec ipsi tantum, sed et Marciorum et Begoes⁴ nymphae... »

Macrobius, Saturnalia 1,17,28 (supra p. 271) : « Fertur autem in » carminibus Marcii vatis, cujus duo volumina inlata sunt in sena- » tum, inventum esse.... »

Symmachus, Epistul. 4,34 : « Itane me ludos facis, ut quae apud » te incuriosius loquor in stili caudices aut tiliac pugillares censeas » transferenda, ne facilis senectus papyri scripta corrumpat? » Et Marciorum quidem vatum divinatio caducis corticibus inculcata » est; monitus Cumanos lintea texta sumpserunt : tu etiam sericis » voluminibus Achemenio more infundi litteras meas praecipis? »

1. *Dicit* addit ed. Danielina cum codice Parisiensi 7929 et cod. Cassellano.

2. In margine additur *sybillano*.

3. *Ut* addit ed. Daniel. cum cod. Paris. 7929 et codice Cassellano.

4. *Bygois* ed. Daniel. cum cod. Paris. 7929.

Vaticinia Marciis attributa.

Marci, ex T. Livio (supra p. 270).

Amnem, Trojugena¹, fuge Cannam, ne te alienigenae
 Cogant manus² in campo Diomedis conserere.
 Sed neque credes tu mihi, donec compleris sanguis³
 Campum, milliaque multa⁴ occisa tua
 [Citu'] deferet amnis in pontum magnum
 Ex terra frugifera; piscibus atque avibus
 Ferisque quae incolunt terras, iis fuat esca
 Caro tua; nam mihi ita Juppiter fatust⁵.

Marci, ex T. Livio et Macrobio (supra p. 271).

In hoc carmine thesis cujusque versus paenultima sublata est.

Hostem⁶, Romani, si ex agro⁶ pellere⁷ vultis,
 Vomicam quae gentium venit [ea] longe,
 Apollini vovendos censeo⁸ ludos.
⁹ Quotannis comiter Apollini fiant;
 Cum[e] populus dederit ex publico partem,
 Privati uti conferant pro se[d] atque suis¹⁰;
 Iis¹¹ ludis faciendis praeerit¹¹ praetor
 Qui jus populo plebeique is¹² dabit summum;
 Decemviri graeco ritu hostiis¹³ faciant.
 Hoc si recte facitis¹⁴, gaudebitis semper
 Fietque res melior¹⁵, nam is divus exstinguet
 Vestros qui campos pascunt placide perdvellēs¹⁶.

1. Traditur Trojugena Romane fuge.

2. Traditur alienigenae cogant in campum Diomedis conserere manus.

3. Traditur sanguine. 4. Trad. multaque millia. 5. Trad. fatus est.

6. Livius hostis. Idem omittit ex agro. 7. Traditur expellere.

8. Macrobius censeo vovendos. 9. Traditur ludos qui quotannis.

10. Voces cum populus pro se atque suis desunt apud Macrobius.

11. Macrobius his. Idem praeterit.

12. Liv. praetor is qui j. p. p. dabit s., Macrobius praetor qui j. p. p. dabit s.

13. Traditur hostiis sacra faciant. 14. Traditur facietis.

15. Macrobius res publica melior, Livius res vestra melior.

16. Traditur perdvellēs vestros qui vestros campos p. placide.

Marcii, ex Festo (supra p. 298).

Ne ninculus mederi queat.....

Cn. Marcii, ex Festo (supra p. 297).

Quamvis noventium¹ dvonum negumate.

Marcii, ex Isidoro (supra p. 399).

... postremus dicas, primus taceas.

Reliqua vaticinia.

Ex T. Livio (supra p. 263).

Romane, aquam Albanam cave lacu contineri,
Cave in mare manare suo flumine siris²;
Manu emissam per agros rigabis [*rivis rite*,
Rite] disque³ sipatam rivis exstingues :
Tum tu insiste audax hostium muris,
Memor, quam per tot annos obsides urbem,
Ex ea tibi, his quae nunc panduntur fatis,
Victoriam datam; düello⁴ perfecto
Donum amplum victor ad mea templa portato,
Sacræque patria, quorum o[m]missa⁵ cura,
Ea⁶ in[du]staurata, ut assolet, facito.

Ex Suetonio (supra p. 390).

..... orietur

Quandoque Hispania princeps dominusque rerum⁷.

1. Traditur *moventium*. Buecheler *noventium*, id est *nuntium*. V. Addenda.

2. Traditur *sinas*. 3. Trad. *dissipatamque*. 4. Trad. *bello*.

5. Traditur *omissa*, sed pronuntiari debet o[m]missa, quod vellem supra p. 267 jussissem. Sic apud Plautum *po[l]lentarium* Curc. 2,3,16; *cu[c]culus* (græce *κόκυξ* per duplex *κ*) Trin. 2,1,19. Nam *omitto* ex *ommitto* factum est ut *mamilla* ex *mammilla*, *ofella* ex *offella*; *farina*, *curulis* ex *farrina*, *curulis*; *quasillus*, *pusillus*, ex *quassillus*, *pussillus*; *cotidie* ex *cottidie* et *coturnix* ut *pulo* ex *cotturnix*; *oportet* ex *opportet*; *aperio*, *operio* ex *aperio*, *opperio*; ne de hodie pro hoddie loquar (*Mémoires de la société de linguistique* iv p. 229) et de *idem* pro *iddem*. 6. Traditur *est*.

7. Traditur oratione obliqua: *oriturum qu. ex Hisp. princ. dominumque r.*

§ 3. — *Carmina sepulcralia et votiva.**Carmina sepulcralia.*A. — *Elogia Scipionum et Calatini.*

Scipionis Barbati titulus vetustior, in lapide erasus
(supra p. 224).

[*Honc oino ploirume cosentiont Romai*
Dvonoro optumo fuisse viro.]

L. Scipionis, Barbati f., titulus, ex lapide (supra p. 221).

Honc oino ploirume cosentiont R[omai]
Dvonoro optumo fuisse viro,
Luciom Scipione, filio¹ Barbati.
Consol, censor, aidilis hic fuet a[pud vos].
Hec cepit Corsica Aleriaque urbe [elasid].
Dedet Tempestatebus aide mereto[d votam].

Calatini titulus, a Cicerone bis laudatus (supra p. 222).

Unum complurimae² consentiunt gentes
Populi primarium fuisse virum.

.
.
.
.

1. Lapis *filios*.

2. *Uno cum plurimae* codices Quæstt. Tuscul., *unicum plurimae* codd.
Catonis majoris.

Scipionis Barbati titulus recentior, ex lapide (supra p. 228).

Cornelius Lucius Scipio Barbatus,
Gnaivod patre prognatus, fortis vir sapiensque,
Quojus forma virtutei parisuma fuit,
Consol, censor, aidilis quei fuit apud vos;
Taurasia, Cisauna Samnio cepit.
Subigit omne Loucanam opsidisque abdoucit.

P. Scipionis Africani majoris laus Ennio attributa,
ex Trebellio Pollione (supra p. 391).

.
Quantam statuam faciet [tibi] populus romanus,
Quantam columnam, quae res tuas gestas loquatur?
.

P. Scipionis P. f. titulus, ex lapide (supra p. 230).

[versus recentior :]
Quei apice insigne dialis flaminis gesistei,

[versus vetustiores :]
Mors perfecit tua, ut essent omnia brevia,
Honos, fama virtusque, gloria atque ingenium.
Quibus sei in longa licuisset tibe utier vita,
Facile facteis superases gloriam majorum.
Qua re lubens te in gremiu, Scipio, recipit
Terra, Publi, prognatum Publio, Corneli.

L. Scipionis Cn. f. Cn. n. titulus, ex lapide (supra p. 231).

Magna sapientia multasque virtutes
Aetate quom parua posidet hoc saxsum,
Quoiei vita defecit, non honos, honore.
Is hic situs, quei nunquam victus est virtutei.
Annosgnatus viginti¹ is [loc]eis mandatus :
Ne quairatis honore, quei minus sit mandatus.

1. Lapis xx.

Ignoti Scipionis titulus, ex lapide (supra p. 232).

. S.
 [Sci]pionem.
 [qu]oad veixei.

B. — Incerti ducis titulus, opus fortasse Naevii poetae,
 ex Diomede et Atilio (supra pp. 314 s.).

Summas opes qui regum regias refregit.

Naevii poetae a se compositum titulum vide infra p. 439.

C. — M. Caecilii titulus, ex lapide (supra p. 237).

Hoc est factum monumentum Maarco Caicilio.

Hospes, gratum est, quom apud meas restitistei seedes.

Bene rem geras et valeas, dormias sine qura.

D. — Eurysacis et uxoris tituli,
 ex saturniorum frustulis male conflati,
 ex lapidibus (supra p. 237).

*Est hoc monimentum Marcei Vergilei Eurysacis,
 pistoris redemptoris : apparet.*

*Fuit Atistia uxor mihei ; femina opituma veixsit ;
 Quojus corporis reliquiae quod superant sunt in hoc panario.*

Unde talia reficere licet :

Est hoc monimentum.

Fuit uxor mi; femina optuma veixsit;

Quojus reliquiae quot superant sunt in hoc [sepulcro].

E. — Alia carmina sepulcralia,
ex lapidibus (supra p. 239).

Quojus forma..... vicerunt mores,
Fi.....

..... heic sepulta est,
Amantissima suis, fide maxsuma, pia.

Heis sunt duo concordēs

Rogo te, mi viator, noli mi nocere.

Carmina votiva.

A. — Titulus votivus T. Quinctii dictatoris.

Ex T. Livio (supra p. 268).

*Jovis pater*¹ atque divi omnes hoc dederunt
Ut[i] Titus Quinctius dictator.
.....

Ex Festo (supra p. 268).

.....
Trientem tertium pondo coronam auri²
..... Jovi dedit donum³.

1. Traditur *Juppiter*.

2. Traditur *auream*.

3. Oratione obliqua traditur *dedisse se Jovi donum*.

B. — Tabulae triumphales.

Glabrionis tabula, ex Caesio Basso (supra p. 316).

Fundit, fugat, prosternit maximas legiones.

Incerti ducis tabula, ex pseudo-Censorino (supra p. 325)

Magnum numerum triumphat hostibus devictis.

Regilli tabula, ex T. Livio (supra p. 280);

versiculus *Dvello*.... etiam ex Caesio Basso (supra p. 314).

L. Aemili M. f.¹ cos².

Ductu³ auspicio imperio felicitate ejus
 Classis regis Antiochi ante Asiae⁴ [*litus*],
 Inter [*Myonnesum*,] Ephesum, Samu[m] Ch[i]umque⁵,
 Inspectante ipso Antiocho, exercitu omni,
 Equitatu elephantisque, cum omnibus sociis⁶,
 Victa, fusa, contusa, [.....] fugata⁷ est;
 Ibique eo die naves longae [*numero*
Demersae, incensae,] captae duae quadraginta⁸.
 Ea pugna pugnata rex Antiochus regnumque
 [*Ejusque*.]
 Dvello magno dirimendo, regibus subigendis,
 Caput patrandae pacis haec pugna exeunti⁹ :
 [.]
 Ejus rei ergo aedem Laribus Permarinis vovit.

1. Traditur *Aemilio M. Aemilii filio*; dativus ex vicino *exeunti* exortus, cf. adnot. 9. 2. *Cos om.*, ex errore post *inspectante* repositum.

3. Traditur *ductuque*, idque post *felicitate* positum.

4. Versiculus inter *elephantisque* et *victa* ex errore pro *cum o. sociis* positus. Traditur *antea sic*. 5. Trad. *Camuchumque*.

6. Voces *cum o. sociis* inter *longae* et *captae* ex errore pro omissis ibi vocibus positae. 7. Trad. *fugataque*. 8. Trad. LXII, sed v. p. 283.

9. *Dvello m. d. r. subigendis* Caesius. Apud Livium verba *dvello magno regibus dirim. caput subigendis patrandae p. h. p. exeunti* ante inscriptionem posita, unde factum ut *Aemilio et filio* casu dandi scriberetur.

Gracchi tabula, ex T. Livio (supra p. 287).

Ti. Semproni Gracchi cos.

[*Ductu*] imperio auspicioque legio exercitusque
 Populi romani [*ejus*] Sardiniam subegit.
 In ea provincia caesa hostium¹ aut capta
 Supra octoginta milia, [*opsidesque abducti.*]
 Red² felicissime gesta, [*insula pacata,*
Sociis populi servatis] adque liberatis,
 [*Stipe,*] vectigalibus, [*tributis*] restitutis,
 Exercitum [*integrum*] saluomque atque incolumem
 Plenissimum praeda domum reportavit.
 Iterum triumphans in urbem Romam redi[*i*]t,
 Cujus rei ergo hanc tabulam Jovi dedit donum³.

Mummianae tabulae exemplum corruptum,
 ex lapide (supra p. 235).

L. Mummi L. f. cos.

Ductu auspicio imperioque ejus Achaja capta;
 Corinto deleto Romam redieit triumphans.
 Ob hasce res bene gestas, quod in bello vorat⁴,
 Hanc aedem et signu Herc⁵ Victoris imperator
 †dedicat.

De D. Junii Bruti Gallaeci tabula ab Accio scripta.

Scholia Bobiensia in Ciceronem Pro Archia 11,27, p. 359 Orelli :
 « Hic Brutus Gallaecus fuit cognomento ob res in Hispania non
 » minus strenue quam feliciter gestas. Ejus etiam nomine ****¹ poetae
 » tragici exstat liber qui plurimos versus quos *saturnios* appella-
 » verunt vestibulo templi Martis superscripsit Brutus. » Ipse Cicero
 eo loco : « Decimus quidem Brutus, summus vir et imperator, Accii,
 » amicissimi sui, carminibus templorum ac monumentorum aditus
 » exornavit suorum. » Valerius Maximus 8,14,2 : « Similiter honoratus
 » animus erga poetam Accium D. Bruti, suis temporibus clari ducis, exti-
 » tit. Cujus familiari cultu et prompta laudatione delectatus, versibus
 » ejus templorum aditus, quae ex manubiis consecraverat, adornavit. »

1. Traditur *hostium caesa*. 2. Trad. *rep*. 3. Trad. *donum Jovi dedit*.

4. Lapis *voravat*.

5. Lapis *Herculis*.

C. — Titulus votivus privatus.

Dedicatio Sorana, ex lapide (supra p. 233).

M. P. Vertulejeis C. f.

Quod, re sua difeicens aspere affleicta,
 Parens timens heic vovit, voto hoc soluto,
 Decuma facta poloucta, leibereis lubentes
 Donu danunt Herclei² maxsume mereto.
 Semol te orant, se voti crebro condemnes.

1. « Spatium in codice non patitur nisi quinque ferme litteras. »
 2. Lapis *Hercolei*.

§ 4. — Ap. Claudii Caeci Sententiae.

Ap. Claudius Caecus fuit censor anno ab urbe condita 442, ante Christum natum 312, consul anno 307, consul iterum anno 296; anno 280 et vivebat adhuc et inclitam illam adversus regem Pyrrhum orationem fecit. Laborem sapientiae versibus declarandae non suo Marte suscepisse videtur, verum barbaramente aut vertisse aut imitatus esse illa Graecorum $\chi\rho\upsilon\sigma\alpha\ \xi\pi\eta$, quae a Pythagora conscripta esse ferebantur¹.

Testimonia de Sententiis.

Cicero, Tusculanae quaestiones 4,2,4: « Mihi quidem etiam Appii » Caeci carmen, quod valde Panaetius laudat epistula quadam quae » est ad Q. Tuberone[m], Pythagoreorum videtur. »

Pseudo-Sallustius ad Caesarem 1,1,2 (cf. supra p. 388): « Quod in » carminibus Appius ait... »

Festus p. 317 Mueller (cf. supra p. 302): « In Appi sententis. »

Fragmenta Sententiarum.

Ex Festo (supra p. 302).

[*Magister, doceat*] qui animi conpotem esse,
Nequid fraudis stuprique ferocia pariat.

Ex Prisciano (supra p. 383).

Amicum cum vides, obliscere² miserias,
Inimicis³ si es commentus, nec libens aequae.

Ex pseudo-Sallustio (supra p. 388), oratione obliqua :

« *Fabrum esse suae quemque fortunae.* »

Unde talis versus refici potest :

Faber est [*ipse*] suae quisque fortunae.

1. Patin, Études sur la poésie latine I p. 333. Qui igitur $\chi\rho\upsilon\sigma\alpha\ \xi\pi\eta$ ab Hierocle collecta aut ab aliis passim laudata edituri vel commentaturi sunt, ad Appianarum Sententiarum fragmenta respiciant oportet.

2. Traditur *obliscere*.

3. Traditur *inimicus*.

§ 5. — Saturnia Livii Andronici fragmenta.

A. — Odyssea.

Testimonia.

Cicero Brutus 18,71, de Ennio : «...nec mentitur in gloriando,
 » sic enim sese res habet. Nam et Odyssea latina est sic tamquam
 » opus aliquod Daedali, et Livianae fabulae non satis dignae quae
 » iterum legantur. »

Horatius, Epistul. 2,1,69 ss. : « Non equidem insector delendave
 » carmina Livi Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo Orbi-
 » lium dictare ; sed emendata videri Pulchraque et exactis minimum
 » distantia miror, Inter quae verbum emicuit si forte decorum, Si
 » versus paulo concinnior unus et alter, Injuste totum ducit ven-
 » ditque poema. »

A. Gellius 18,9,5 (cf. supra p. 333) : « Offendi enim in bibliotheca
 » Patrensi librum verae vetustatis Livii Andronici, qui inscriptus
 » est Ὀδύσσεια, in quo...»

Fragmenta.

« Liv. Andr.; — Ὀδ.; — versus primus. »

Ex Gellio (supra p. 333).

α 1 : Ἀνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον.

Virum mihi, Camena, insece versutum.

« Liv. Andr. in Od. » Ex Prisciano (supra pp. 380 s.).

α 45 et 81 : ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, [ἔπατε χρείωντων.]

Pater noster, Saturni filie . . .

« In Od. vetere », « Liv. in Od. »

Ex Charis. et Prisc. (supra pp. 375 s.).

α 64 : Τέχνον ἐμὸν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων ;

« Livius Andronicus in Od. » Ex Prisciano (supra p. 380).

α 65 : Πῶς ἄν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθολύμην ;

Mea puer¹, quid verbi ex tuo ore *superat*².

Neque enim³ te oblitus sum, Laetie noster.

« Livius. » Ex Nonio (supra p. 349).

α 136 : Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόω ἐπέχευε φέρουσα

Καλῇ χερυσεῖη, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέεθτος,

Νίψασθαι.

Argenteo polubro, aureo et glutro.

« Livius. » Ex Nonio (supra p. 348).

α 224 (et 169, 206 ; praeterea δ 486, θ 572, λ 140, 170, 370, 457, ο 383, π 137, ω 256, 287) :

Ἄλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως καταλέξον.

« Liv. Andr. in I. Odyssiae. » Ex Prisciano (supra p. 381).

α 225 : Τίς θαῖς, τίς δὲ θυμῖλος ὅδ' ἔπλετο ; [τίπτε δέ σε χρέω ;] .

Tuque mihi narrato omnia disertim.

Quae haec daps est ? qui festus dies ? . . .

« Livius. » Ex Festo (supra p. 301).

α 248 : Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται.

Matrem [*meam*] prōcitum plurimi venerunt.

« Liv. ; — ex 'Oδ. » Ex Gellio (supra p. 331).

β 99 : εἰς ὅτε κέν μιν

Μοῖρ' ὀλοή κατέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.

Quando dies adveniet quem profata Morta est.

« Liv. in Od. » Ex Festo (supra p. 299).

β 317 : Ἦέ Πύλονδ' ἐλθὼν, ἢ αὐτοῦ τῷδ' ἐνὶ δήμῳ.

[*Aut*] in Pylum advenie[n]s, aut ibi ommmentans.

1. Puer Charisius Aelium et Asinium, *pūera* Priscianus Varronem secutus.

2. Ore *supra* fugit Priscianus, ore audio Charisius.

3. Traditur modo enim modo *tamen*.

« Livius. » Ex Isidoro (supra p. 400).

? β 422, ο 287 : Τηλέμαχος δ' ἑτάροισιν ἐποτρύννας ἐκέλευσεν
 "Ὅπλων ἄπτεσθαι.

Tumque remos jussit re[l]ligare struppis.

« L. Liv. in Od. » Ex Gellio (supra p. 331).

γ 110 : Ἦνθα δὲ Πάτροκλος, θεόφιν μῆστορ ἀτάλαντος.

Ibidemque vir summus, adprimus, Patric[o]les.

« Liv. in Od. » Ex Prisciano (supra p. 370).

δ 213 : Δόρπου δ' ἔξ᾽ αὖτις μνησώμεθα, [χερσὶ δ' ἐφ' ὕδωρ — Λευάντων.]

κ 177 : Μνησώμεθα θρώμης, [μηδὲ τρυχώμεθα λιμῶ.]

Atque escas habe[a]mus mentionem. . .

« Liv. in Od. » Ex Festo (supra p. 297).

? δ 498 : Εἷς δ' ἔτι που ζώδς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ.

Partim errant, nequinont Graeciam redire.

« Livius. » Ex Prisciano (supra p. 374).

δ 557, ε 14, ρ 143 (cf. α 52) : νύμφης ἐν μεγάροισι καλυψοῦς.

Apud nympham Atlantis filiam Calypsonem.

« Liv. in Od. » Ex interpolatore Servii (supra p. 359).

ε 297 : Καὶ τότε Ὀδυσσεὺς λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.

Igitur demum Ulixi cor frixit prae pavore.

« Apud Livium. » Ex Festo (supra p. 299).

? ε 411 : Ἐκτοσθεν μὲν γὰρ πάγοι δξέες, ἀμφὶ δὲ κῆμα

Βέβρυχεν ῥόθιον, λισσὴ δ' ἀναδεδρομε πέτρῃ,

Ἄλχιθαθὴς δὲ θάλασσα.

Celsosque ocris, arūaque putria, et mare magnum.

« Libius in Od. » Ex Diomede (supra p. 354).

ζ 142 : Ἠγούων λίσσοιτο λαβὼν εὐώπιδα κόρυνη.

Utrum genua amploctens virginem oraret.

« Livius. » Ex Charisio (supra p. 351).

ζ 295 : Ἐνθα καθεζόμενος μεῖναι χρόνον, εἰσέσκειν ἡμεῖς
 Ἄστουδε ἔλθωμεν καὶ ἰκώμεθα δώματα πατρὸς.

Ibi manens sedeto, donicum videbis
 Me carpento vehente in¹ domum venisse.

« Liv. in Od. » Ex Festo (supra p. 298).

θ 88 : Δάκρυ' ὁμορξάμενος, κεφαλῇ; ἄπο φᾶρος ἔλυσεν.

Simul ac lacrimas de ore noegeo deterisit.

Naevio male adscriptum. Ex Festo (supra p. 306).

θ 138 : Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
 Ἄνδρα γε συγγεῦται, εἰ καὶ μάλα κάρτερος εἴη.

Namque nihilum² pejus macerat homonem³
 Quamde mare saevum; vir[es] et cui sunt magnae,
 Topper [virum] confringent inportunae und[a]e.

« Liv. in Od. » Ex Prisciano (supra p. 370).

θ 322 : ἤλθ' ἐριούνης
 Ἑρμείας, ἤλθεν δὲ ἄναξ ἐκέρχρος Ἀπόλλων.

[Venit] Mercurius, cumque eo filius Latonas.

« Liv. in Od. » Ex Diomede et Prisciano (supra p. 353).

θ 378 : Ὀρχείσθην δὴ ἔπειτα ποτὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
 Ταρφέ' ἀμειβομένω.

Nexabant multa inter se flexu nodum⁴ dubio.

« Liv. in Od. » Ex Prisciano (supra p. 370).

θ 480 : οὔνεα' ἄρα σφέας
 Οἷμας Μοῦσ' ἐδίδαξε.

Nam divina Monetas filia⁵ docuit.

« Liv. in Od. » Ex Prisciano (supra p. 367).

ζ 64 : Πῶς ἤλθες, Ὀδυσσεῦ; τίς τοι κακὸς ἔχραε δαίμων;

. inferus an superus
 Tibi deus⁶ fer[eba]t funera, Ulixes?

1. Traditur vehementem.

2. Traditur nullum.

4. Traditur nodorum.

6. Traditur fert deus.

3. Traditur humanum.

5. Traditur filiam.

« In Odyssea vetere. » Ex Festo (supra p. 306).

κ 395 : Ἄνδρες δ' ἄψ' ἐγένοντο.

Topper facit homines, ut [p]rius fuerunt¹.

Ex Festo (supra p. 306).

κ 445 : « Ἡμῖν δ' ἡγεμόνευ' ἱερὰ πρὸς δώματα Κίρκης. »

Ὡς φάμενοι παρὰ νηὸς ἀνήϊον ἡδὲ θαλάσσης,

Οὐδὲ μὲν Εὐρύλοχος κοίλῃ παρὰ νηὶ λείλειπτο

Ἄλλ' ἔπετ', ἔδδαισεν γὰρ ἐμὴν ἔκπαγλον ἐνιπὴν.

[*Hic versiculum suum perspicuitatis causa inseruit Livius.*]

Τόφρα δὲ τοὺς ἄλλους ἐτάρους ἐν δώμασι Κίρκῃ

Ἐνδοκέως λοῦσέν τε καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ.

Topper citi ad aedis venimus Circae.

« Livius in VI (*quidam codd.* in VII, in III) ».

Ex Prisciano (supra p. 368).

μ 401 : . . . ἐνῆκαμεν εὐρεῖ πόντῳ.

403 : Ἄλλ' ὅτε δὴ [τὴν νῆσον] ἐλείπομεν. . .]

Jam in altum expulsa lintre

« Liv. Od. » Ex Nonio (supra p. 348).

? ν 40 : Ἦδη γὰρ τετέλεσται ἅ μοι φίλος ἦθελε θυμός.

. sic² quoque fitum est.

« Liv. in Od. » Ex Gellio (supra p. 331).

? ? ξ 91 : ἔκχλοι

Κτήματα θαρδάπτουσιν ὑπέρβιον, οὐδ' ἔπι φειδῶ.

. parcentes praemodum. . .

« Livius. » Ex Festo (supra p. 293).

ο 373 : Τῶν ἑφαγόν τ' ἔπιόν τε καὶ αἰδοίοισιν ἔδωκα.

. . . . affatim edi, bibi, lusi.

« Liv. in Od. » Ex Prisciano (supra p. 385).

π 92 : Ἦ μάλα μευ καταδᾶπτει ἀκούοντος φίλον ἦτορ.

Quoniam³ audiui, paucis gavisus.

1. Traditur utrius fuerint.

2. Traditur *fit*.

3. Fortasse cum Duentzero scribendum est *Quorum*.

« Livius. » Ex Festo (supra p. 309).

ρ 248 : ὅσον ἐείπε κύων ὀλοφώϊα ἐῖδώς.

. . . . vecorde et malefica vacerra¹.

« Titus Livius. » Ex Nonio (supra p. 344).

τ 225 : Χλαῖναν πορφυρέην οὖλην ἔχε δῖος Ὀδυσσεύς

Διπλῆν.

[*Erat Ulixi*] vestis pulla, purpurea, ampla.

« Apud Livium. » Ex Festo (supra p. 294).

τ 439 : Ἐνθα δ' ἄρ' ἐν λόγμῃ πυκινῇ [κατέκειτο μέγας σῦς.]

Dusmo in loco.

« Liv. in Od. » Ex Prisciano (supra p. 384.)

υ 19 : Ἥματι τῷ ὅτε μοι μένος ἄσχετος ἦσθιε Κύκλωψ

Ἰφθίμους ἐτάρους.

. cum socios nostros

Mandisset impius Cyclops.

« Liv. in Od. » Ex Prisciano (supra p. 381).

χ 82 : Ἴδὼν ἀποπροῦτεις ἑάλλε στῆθος παρὰ μαζὸν

Ἐν δέ οἱ ἦπατι πῆξε θοδὸν ἐέλος.

At celer hasta² perrumpit pectora ferro.

« Liv. Andr. in Od. » Ex Prisciano (supra p. 373).

ω 364 : Ταμνομένους κρέα πολλὰ κερῶντάς τ' αἶθοπα οἶνον.

Carnis vinumque quod libabant anclabatur.

« Laberius in Odysia. » Ex Nonio (supra p. 348).

ω 534 : Τῶνδ' ἄρα δεισάντων ἐκ χειρῶν ἔπτατο τεύχεα..

Deque manibus dextrabus

1. Traditur *vecordia*. Sed haec sub voce *vacerra*.

2. Traditur *hasta volans perrumpit*.

B. — Carmen in Junonem Reginam.

Testimonia.

T. Livius 27,37,7 ss., anno ab urbe condita 547, ante Christum natum 207: « Decevere item pontifices ut virgines ter novenae per » urbemeuntes carmen canerent. Id cum in Jovis Statoris aede discerent » conditum ab Livio poeta carmen, tacta de caelo aedes in Aventino » Junonis Reginae; prodigiumque id [ad] matronas pertinere haru- » spices cum respondissent donoque divam placandam esse, aedilium » curulium edicto in Capitolium convocatae, quibus in urbe Romana » intraque decimum lapidem ab urbe domicilia essent, ipsae inter se » quinque et viginti delegerunt, ad quas ex dotibus stipem confer- » rent; inde donum pelvis aurea facta lataque in Aventinum; pure » casteque a matronis sacrificatum. Confestim ad aliud sacrificium » eidem divae ab decemviris edicta dies, ejus ordo talis fuit. Ab » aede Apollinis boves feminae albae duae porta Carmentali in urbem » ductae; post eas duo signa cupressea Junonis Reginae portaban- » tur; tum septem et viginti virgines longam indutae vestem car- » men in Junonem Reginam canentes ibant, illa tempestate forsitan » laudabile rudibus ingeniis, nunc abhorrens et reconditum si refe- » ratur; virginum ordinem sequebantur decemviri coronati laurea » praetextatique. A porta Jugario vico in forum venire; in foro » pompa constitit [et], per manus reste data, virgines sonum vocis » pulsu pedum modulantes incesserunt. Inde vico Tusco Velabroque » per Boarium forum in clivum Publicium atque aedem Junonis » Reginae perrectum. Ibi duae hostiae ab decemviris immolatae et » simulacra cupressea in aedem illata. »

Festus p. 333 Mueller: « ... cum Livius Andronicus bello Punico » secundo scribisset carmen, quod a virginibus est cantatum quia » prosperius resp. populi R. geri coepta est, publice adtributa est » ei¹ in Aventino aedis Minervae, in qualiceret scribis histrionibusque » consistere ac dona ponere, in honorem Livi, quia is² et scribebat » fabulas et agebat. »

Fragmentum,

Odysseae male adscriptum.

Ex Prisciano (supra p. 375).

Sancta puer, Saturni filia, Regina.

1. Codex et.

2. Codex his.

**§ 6. — Saturnia Cn. Naevii poetae fragmenta
et saturnius Metellorum versus.**

A. — Naevii poetae Bellum Poenicum.

Testimonia.

Ennius apud Ciceronem atque alios (vide infra), de bello punico primo : « Scripsere alii rem Versibus quos olim Fauni vatesque » canebant Cum neque Musarum scopulos quisquam superarat Nec » dicti studiosus erat. »

Varro, De lingua latina 5,43 Mueller¹ : « *Aventinum* aliquot de » causis dicunt : N[a]evius ab *avibus*, quod eo se ab Tiberi ferrent » aves; alii ab.... » — 5,53¹ : « Quartae regionis Palatium... Eundem » hunc locum a pecore dictum putant quidam, itaque Naevius » *Balatium* appellat. » — 7,39, de Cornelii commentario, et Virgilii. V. supra p. 257.

Cicero in Bruto 18 s., 71 ss. : « Quid, nostri veteres versus ubi » sunt, quos olim Fauni vatesque canebant Cum neque Musarum » scopulos quisquam superarat Nec dicti studiosus erat? — Ante hunc, » ait ipse de se, nec mentitur in gloriando, sic enim sese res » habet..... Tamen illius, quem in vatibus et Faunis annume- » rat Ennius, Bellum Punicum quasi Myronis opus delectat. Sit » Ennius sane, ut est certe, perfectior : qui si illum ut simulat con- » temneret, non omnia bella persequens primum illud Punicum acer- » rimum bellum reliquisset. Sed ipse dicitur id faciat : *Scripsere* » inquit *alii rem Versibus*. Et luculente quidem scripserunt, etiam » si minus quam tu polite. Nec vero tibi aliter videri debet, qui a » Naevio vel sumpsisti multa si fateris, vel si negas surripuisti. » Ennii versus *Versibus quos olim Fauni vatesque canebant* laudatur etiam ab ipso Cicerone aliis locis et ab aliis scriptoribus (supra p. 413). Cic., Cato maj. 14,50, de scriptoribus senibus : « Quam gaudebat Bel- » lo suo Punico Naevius, quam Truculento Plautus, quam Pseudolo! »

Santra apud Nonium. Vide infra p. 433.

Festi epitome p. 20 Mueller (supra p. 343) : « *Aenesi* dicti sunt » comites Aeneae... *Aenariam* appellavere locum ubi Aeneas clas-

1. Verba Varronis in locis 5,43 et 5,53 petita ex Henrici Jordan *Topographie der Stadt Rom im Alterthum* II p. 599 et 602 s. Fragmentum Casinense (de quo supra p. 240) sic in § 43 habet : « *Aventinū* abpellatur » pluribus nominibus. ab *avibus* quod eo se ab tiberi ferrent avec. et ab... » In § 53 locus de Naevio poeta omissus.

» sem a Troja veniens appulit. » — Apud Festum p. 262 Mueller in loco mutilato de voce *runa* superest nomen « Naevi ». — Item p. 310 in loco de voce *supparusha* eci supersunt: « [...vo]cat Nevide [*bello puni*]co. »

Suetonius, De grammaticis 2 : « Primus...studium grammaticae » in urbem intulit Crates Mallotes.....Nostris exemplo fuit ad » imitandum, hactenus tamen imitati, ut carmina parum adhuc divol- » gata vel defunctorum amicorum vel si quorum aliorum probas- » sent diligentius retractarent ac legendo commentandoque et ceteris » nota facerent; ut C. Octavius Lampadio Naevii Bellum Punicum, » quod uno volumine et continenti scriptura expositum divisit in » septem libros; ut postea Q. Varguntejus..... » — Nonius p. 170 M.¹ : « *Septemfariam* ut *multifariam*. Santra, De verborum antiqui- » tate III² : *Quod volumen unum nos lectitavimus, et postea inve-* » *nimus septemfariam divisum.* »

A. Gellius 5,12,7 ex cod. Paris. 5765 fol. 99 verso *b* : « *Lucetium* » autem Jovem G.N. Nevius in libris Belli Penici appellat. » — 17,21,45 ex cod. Paris. 8664 fol. 41 verso *b* (ibi lib. XVIII, non XVII) : « eodemque » anno G. Nevius poeta fabulas apud populum dedit, quem M. Varro » in libris de poetis primo stipendia fecisse ait Bello Poenico primo idque » ipsum Nevium dicere in eo carmine quod de eodem bello scripsit. »

Nonius p. 170 M. Vide supra.

Lactantius, Divin. institution. 1,6 : « M. Varro.... in libris rerum » divinarum quos ad C. Caesarem pontificem maximum scripsit, cum » de quindecimviris loqueretur Sibyllinos libros ait non fuisse unius » Sibyllae; sed appellari uno nomine Sibyllinos, quod omnes feminae » vates Sibyllae sint a veteribus nuncupatae... Ceterum Sibyllas decem » numero fuisse... Primam fuisse de Persis, cujus mentionem fecerit » Nicanor....; secundam Libysam, cujus meminerit Euripides...; » tertiam Delphida, de qua Chrysippus loquitur...; quartam Cimme- » riam in Italia, quam Naevius in libris Belli Punici, Piso in anna- » libus nominat; quintam Erythraeam ... » c. q. s.

Servii interpolator Fuldensis in Vergilii Aeneida 1,170 : « Novam » tamen rem Naevius Bello Punico dicit, unam navem habuisse » Aeneam, quam Mercurius fecerit. » — 1,198 : « Et totus hic locus » de Naevio Belli Punici libro translatus est. » — 1,273 : « Naevius et » Ennius Aeneae ex filia nepotem Romulum conditorem urbis tradunt. » — Servii interpolator alter in Aen. 4,9, *Anna soror* : « Cujus filiae » fuerint Anna et Dido, Naevius dixit. » In 9,715, de insula Prochyta : » Hanc³ Na[c]vius in primo Belli Punici de cognata Aeneae nomen

1. Deest hic locus in codd. Paris. 7665 et 7666.

2. Trad. in.

3. Hunc codex Parisiensis 7929 fol. 67 vo.

» accepisse dicit¹. » Pseudo-Victor, De origine gentis romanae 10 :
 » Addunt praeterea quidam Aencam...venisse eo sciscitatum de
 » statu fortunarum suarum; aditisque falsis vetitum ne is cognitam
 » in Italia sepeliret Prochyta cognatione sibi conjunctam, quam
 » incolumem reliquerat; et postquam ad classem rediit reperitque
 » mortuam, in insula proxima sepelisse, quae nunc quoque eodem
 » est nomine, ut scribunt Vulcatius et Acilius Piso. »

Macrobius, Saturnalia 6,2,31 ex codice Parisiensi 6371 fol. 71 r° b
 de Vergilii Aeneidos principio : « Hic locus totus sumptus a N[a]evio
 » est ex primo libro Belli Punici. Illic enim aequae Venus Trojanis
 » tempestate laborantibus cum Jove queritur et sequuntur verba
 » Jovis filiam consolantis spe futurorum. »

Fragmenta libro I attributa.

Ex Servio (supra p. 360).

Cf. infra p. 439 versus *Simul dvona... et Multa alia...*

Eorum sectam sequuntur multi mortales.

Ibi² foras cum auro illi[n]c exhibant.

Multi alii e Troja strenui viri.

Ex Prisciano (supra p. 379).

Jamque ejus mentem fortuna fecerat quietem.

Ex Prisciano, duobus locis (supra p. 370).

Inerant signa expressa, quo modo Titani,

Bicorporos Gigantes magnique Atlantes,

Runcus atque Purpureus, filii Terras.

Ex Charisio (supra p. 351).

. Manius³ Valerius consul partem
 Exerciti in ex- -peditionem ducit.

Ex Macrobio (supra p. 366).

Silvicolae homines bellicae inertes.

Ex Servii interpolatore Danielino (supra p. 361).

? Trojae ab oris ?

1. Cf. supra (p. 344) quae Buecheler de insula Aenaria apud Naevium
 nominata statuit. 2. Traditur ubi. 3. Traditur M.

Fragmenta libro II attributa.

Ex Nonio, duobus locis (supra p. 343).

Blande et docte percontat, Aenes¹ quo pacto
Trojam urbem liquerit

Ex Prisciano (supra pp. 375 s.) et Macrobio (supra p. 364).

Prima incedit Cereris Proserpina puer;
Deinde pollens sagittis inclitus Arquitenens,
Sanctus Jove² prognatus Putius Apollo.

Fragmenta libro III attributa.

Ex Nonio (supra p. 338).

Irque³ susum ad caelum sustulit suum rex⁴
. Ammullus ; gratulabat⁵ divis.

Ex Probo (supra p. 387).

Postquam avem aspexit in templo Anchisa,
Sacra in mensa Penatium ordine ponuntur;
In⁶ auream molabat victimam pulchram.

Ex Nonio⁷ (supra p. 335).

. simul atrocia porricerent⁸
Extā⁹ ministratores

1. Traduntur enas, enos, ennius, alia.

2. Traditur sanctusque Delphis prognatus.

3. Traditur isque.

4. Traditur suas res.

5. Traditur gratulabatur, sub voce « gratulari, gratias agere ».

6. Traditur immolabat auream victimam.

7. Pars codicum tribuit libro IIII.

8. Traditur proicerent.

9. Traditur extra.

Fragmenta libro III attributa.

Ex Nonio (supra p. 337).

. eam carnem
Victoribus danunt

Ex Nonio (supra p. 336, ubi erravi¹).

Transit Melitam Romanus²; insulam intemerat³,
Urit, populatur, vastat, rem hostium concinnat.

Ex Nonio (supra p. 345).

Virum praetor adveniens⁴ auspicat auspicium.

Ex Nonio (supra p. 340).

Vicissatim volui victoriam.

Fragmenta libro VI attributa.

Ex Nonio (supra p. 342).

Censet eo venturum obviam Poenum.

Ex Nonio (supra p. 341).

Convenit, regnum simul atque locos ut haberent.

Ex Nonio (supra p. 349).

Superbiter contemptim conterit legiones.

Ex Nonio⁵ (supra p. 342).

[Ut] septimum decimum annum ilico sed[er]ent.

Fragmentum libro VII attributum.

Ex Nonio⁶ (supra p. 346).

Id quoque paciscunt, moenia [ut liceat servare,
Reddant cuncta sed Poeni], sint quae Lutati⁷;
Reconciliat⁸ captivos plurimos idem,
Sicilienses paciscit obsides ut reddant.

1. Luctatius Placidus p. 56 Deuerling: « *Intemerare*. valde contingere, » vel populari atque vastare. » Ex ipso Naevidiano fragmento ille, qui auctor fuit Placido, verba *populari atque vastare* petiit. — *Integra* dici potest insula romanice; num latine?

2. Traditur *romanus exercitus*. 3. Trad. *integram*. 4. Trad. *adveniet*.

5. Codices duo tribuunt libro III.

6. Unus codex tribuit libro VI.

7. Traditur *lutantium*.

8. Traditur *reconciliant*.

Fragmenta Bello Poenico adscripta,
numero libri non addito.

Ex Prisciano (supra p. 370).

Eī venit in mentem hominum fortunas.

Ex Prisciano (supra p. 369).

Fames acer augescit hostibus. . . .

Ex Isidoro (supra p. 398).

Honerariae honustae stabant in flustris.

Ex Prisciano (supra p. 378).

Magnam¹ domum decoremque ditem vexarant².

Ex Donato (supra p. 396).

Plerique omnes subigunt sub suum iudicium.

Ex Isidoro et Macrobio (supra p. 402).

† Pulchraque³ ex auro vestemque citrosam.

Ex Festo et Varrone (supra p. 304).

Quod bruti, nec satis sardare⁴ queunt.

Ex Nonio (supra p. 340).

Res divas edicit, praedicat castus.

Ex Prisciano (supra p. 382).

. senex fretus pietati,
Deum adlocutus summi deum regis fratrem,
Neptunum regnatorem marum.

Ex Festo (supra p. 301).

Summe deum regnator, quianam [me] genuisti⁵?

Ex Prisciano (supra p. 379).

Samnite.

1. Traditur etiam *magnamque*. 2. Codices potiores *vexerant*.

3. Num *caluptramque*? 4. Varro *sarrare*. 5. Trad. *genus isti*.

Fragmenta Naevio poetae adscripta,
opere non nominato.

Ex Festo (supra p. 302).

Seseque ii perire mavolunt ibidem
Quam cum stupro redire ad suos popularis.

Sin illos deserant fortissimos viros
Magnum stuprum populo fieri per gentis.

Ex Servii interpolatore Danielino (supra p. 361).

. amborum uxores
Noctu Trojad¹ exhibant capitibus opertis,
Flentes ambae, abeuntes lacrimis cum multis.

Ex Varrone (supra p. 257).

. atque prius pariet locusta
Lucam bovem.

Ex Varrone (supra p. 242).

Conferre queant² ratem aeratam qui peritet³,
Qui diu⁴ mare sudantes eunt atque sedentes.

Ex Macrobio (supra p. 364).

Cum tu arquitenens sagittis pollens Dea[na].

Ex Caesio Basso per grammaticos (supra pp. 318 s.).

Ferunt pulchras creterras, aureas lepidas.

Ex Nonio (supra p. 341).

Magni metus tumultus pectora possidit⁵.

Ex Caesio Basso per grammaticos (supra pp. 318 s.).

Novem Jovis concordēs filiae sorores.

Ex Varrone (supra p. 257).

Patrem suum supremum optimum appellat.

1. Traditur *Troiade*.

2. Traditur *conferreque aut*.

4. Traditur *dum*.

3. Traditur *perit et*.

5. Traditur *possidet*.

Ex Festo (supra p. 304).

Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt.

Ex Festo (supra p. 302).

Simul alius aliunde rumitant inter se¹.

Ex Festo (supra p. 306).

[*Topper* s]acvi capesset flammam Volcani.

Fragmenta Naevianis addenda.

Ex Festo (supra p. 296).

Apud emporium in campo, hostium pro moene.

Ex Festo (supra p. 306).

Cf. supra p. 434 versus tres ex Servio.

[*Topper*.]

Simul dvona eorum portant ad navis.

Multa² alia in isdem inseriuntur.

Ex Macrobio (supra p. 364).

Redeunt, referunt petita rumore secundo.

Naevii poetae epigramma in se.

Ex Gellio (supra p. 330).

Immortales mortales si foret fas flere,

Flerent divae Camenae Naev[i]um poetam.

Itaque, postquam est Orci³ traditus thesauro,

Obliti sunt Romae loquar lingua latina.

Naevii poetae est fortasse

versus supra p. 419 laudatus.

1. Traditur sese.

2. Traditur millia.

3. Traditur *Orcho*, *Orchio*.

Metellorum,
sive Q. Caecilii Metelli cos. anno 206,
versus in Naevium poetam.

Ex Caesio Basso per grammaticos
et pseudo-Asconio (supra pp. 320 s.).

Dabunt malum Metelli Naevio poetae.

§ 7. — Carmina saturnia reliqua.

Carmen Priami, ex Varrone (supra p. 255).

Veteres Casmenas, cascas res, volo profari
Et Pri[a]mum.

Carmen incertum, ex Mario Victorino (supra p. 318).

Cum victor Lemno classem Doricam appulisset.

Inter verba legati populi Romani Quiritium,
ex T. Livio (supra p. 261),
haec ut versus legi possunt:

Tum patriae compotem me nunquam siris esse.

Verba pontificum calandis nonis,
ex Varrone (supra p. 241).

Diebus te¹ quinque calo, Juno Covella.
Septem diebus te¹ calo, Juno Covella.

1. Traditur dictae.

Verba quibus arcetur dolor pedum,
ex Varrone (supra p. 258).

Terra pestem teneto, salus hic[e] maneto.

Verba quae dicebantur die Meditrinaliorum
(supra p. 241).

Secundum Varronem :

Novum vetus¹ bibo, novo veteri² medeor.

Secundum Festum :

Vetus novum³ bibo, veteri novo⁴ medeor.

Carmen rusticorum,
ex Festo, Servio, Macrobio (supra p. 295).

Hiberno puluere, verno luto, grandia farra,
Camille, metes.

Versus antiquus, ex Festo (supra p. 305).

Quasi messim per messim unumquemque spicum
Collegit.

Nutricum cantilena,
ex scholiasta in Persium (supra p. 402).

Lalla, lalla, lalla, aut dormi aut lacte.

De saturniis versibus Oscorum, Umbrorum, Paelignorum
vide supra pp. 15 s.

De pseudo-saturniis graecis vide supra pp. 19 s. et 314.

1. Traditur *novum vetus vinum*.
2. Traditur *novo veteri vino morbo*.
3. Traditur *vetus novum vinum*.
4. Traditur *veteri novo morbo*.

ADDENDA

ET

CORRIGENDA

P. 1 versu 4. Pro GERmano lege Germano.

P. 13 in adnot. Pro profere lege proferre.

P. 53. Dele versum Plauti Asin. 1, 3, 47 (cf. p. 253 adn. 1).

Saepius in initio versuum (exempla quaere pp. 112 ss.) vox iambica spondiacam sequitur quam spondiaca iambicam; etiam igitur in hemistichio priore (sicut fit in hemistichio altero, p. 181) juvat poetas thesin antepaenultimam corripere. Itaque ubi vocem iambicam spondiacā sequitur, rationem nos fere semper invenire possumus, propter quam eum ordinem poeta elegerit. Sic *Iis ludis faciendis* dici debuit, vix *Ludis iis ferri* poterat. Itidem SEMOL TE ORANT, SE VOTI CREBRO CONDEMNES, non *Te orant semol*; — *Apud nympham Atlantis filiam*, non *Nympham apud*; —

Ferunt pulchras creterras, aureas lepistas, non Pulchras ferunt; — *Pater noster, non Noster pater*, apud Homerum *πάτερ ἡμέτερε*. Dubia autem sunt exempla *Virum prae-*
tor (an *Verum* ?), *Ei vēnit* (an *vēnit* ?), *Quasī messor* (an *Quasī* ?). Itaque duos non plus habemus versiculos, in quibus consulto poetae iambum spondeo praeposuerint :

HONOS FAMA VIRTUSQUE	<i>non</i> Fama honos...
Fames acer augescit	<i>non</i> Acer fames....

At saepe consulto praeponunt spondeum iambo :

GNAIVOD PATRE PROGNATUS	<i>non</i> Patre Gnaivod ..
Summas opes qui regum	<i>non</i> Opes summas...
Fundit fugat prosternit	<i>non</i> Fugat fundit....
Topper facit homines	<i>non</i> Facit topper...
Topper citi ad aedis	<i>non</i> Citi topper...
Censet eo venturum	<i>non</i> Eo censet...
Magnam domum decoremque	<i>non</i> Domum magnam...
Magni metus tumultus	<i>non</i> Metus magni...
Magnum stuprum populo	<i>non</i> Stuprum magnum...

Ergo etiam confidentius quam p. 301 factum est restitui debet in Livii Andronici versu

Matrem [meam] procitum	<i>non</i> [Meam] matrem...
------------------------	-----------------------------

Atque pp. 95.112.125.140.155.157.162.170.173.191. 273 in vaticinio Marciano ex T. Livio scribendum erat

Cogant manus in campo	<i>non</i> Manus cogant....
-----------------------	-----------------------------

Quem versum dele pp.104.188.195; eumdem adde pp. 101. 181.197.

Similiter pro [*Virum*] *topper* scribendum erat p. 307 *Topper* [*virum*], praesertim cum a voce *topper* inciperent etiam versus duo alii *Topper citi*... et *Topper facit*... nosque restituissimus [*Topper s*] *aevi capesset*... Corrige

igitur versum *Topper* [virum] *confringent* pp. 69.114.128.
164.179.192.

*Dele p. 114 versum Vicissatim volvi et adde euundem
p. 115 sub inscriptione Arsis tertia.*

P. 156. Quod in hemistichiis saturniis Latini arses ultimas solvunt, neque ea syllaba, quae sequitur, in novam arsin abire potest, id quodammodo rationem reddere potest solutionis in paenultima sede septenariorum iambicorum (supra p. 4 adn. 1) atque septenariorum anapaesticorum et paroemiatorum. Nam in talibus versibus Graeci poetae paenultimam syllabam numquam non producunt, syllabaque ultima pro nova arsi est. Latini autem eam legem non servaverunt : scilicet id imitari nescierunt, quod non olim in domestico poesis genere facere consueverant.

P. 193 post quartum versum hos adde :

Conferre queant ratem aëratam qui peritet,
Qui diu per mare sudantes eunt atque sedentes.

P. 218. De voce Marmars cf. p. 412 adnot. 2.

Cum locis Varronis, De lingua latina 7,27 (supra p. 244) et Terentii Scauri p. 13,13 Keil (supra p. 219) conferatur haec glossa Luctatii Placidi p. 51 Deuerling : « *Hasenam* harenam, ut †*hasas* quas nos aras et *lases* quos « nos lares dicimus. » De voce *lases* conferantur etiam Varro, De lingua latina 6,2 Mueller et epitome Festi p. 264 Mueller.

P. 224. Conflatum esse ex duabus partibus L. Scipionis elogium etiam inde apparet, quod in tertio demum versiculo mortui nomina significantur : *Luciom Scipione filio(s) Barbatu*. Nam si unum compositum esset carmen, in initio nomina starent, sicut in : *Cornelius Lucius Scipio Barbatus, Gnaivod patre prognatus* (aut contra starent in fine, sicut in : *Scipio, recipit terra, Publi, prognatum Publio, Corneli*).

P. 264 *afferri debebant haec testimonia Ciceronis. De divinatione* 1,44,100 : « Quid, quod in Annalibus habemus, Vejenti bello, cum lacus Albanus praeter modum crevisset, Vejentem quendam ad nos hominem nobilem perfugisse, eumque dixisse ex fatis quae Vejentes scripta haberent Vejos capi non posse dum lacus is redundaret, et, si lacus emissus lapsu et cursu suo ad mare profluxisset, perniciosum populo romano; sin autem ita esset eductus ut ad mare pervenire non posset, tum salutare nostris fore. Ex quo illa mirabilis a maioribus Albanae aquae facta deductio est. Cum autem Vejentes bello fessi legatos ad senatum misissent, tum ex iis quidam dixisse dicitur non omnia illum transfugam ausum esse senatui dicere : in isdem enim fatis scriptum Vejentes habere, fore ut brevi a Gallis Roma caperetur, quod quidem sexennio post Vejos captos factum esse videmus. » — *Ibid.* 2,32,69 : « Nam illa praedicta Vejentium, si lacus Albanus redundasset isque in mare fluxisset Romanam perituram, si repressus esset Vejos, ...ita aqua Albana deducta ad utilitatem agri suburbanī, non ad arcem urbemque retinendam. At paulo post audita vox est monentis ut providerent ne a Gallis Roma caperetur : ex eo Ajo Loquenti aram in Nova Via consecratam. » — *Eos locos memorari oportebat etiam* p. 259.

P. 292. Festus Odofredi Mueller anno 1880 nova editione prodiiit. Vide catalogum librorum infra p. 458.

P. 297. Me fugerat, cum scripsi, egregia emendatio Buecheleri (Neue Jahrbuecher fuer Philologie LXXXVII, p. 784) *noventium* pro *moventium*. *Noventius* nuntius est; abierunt enim syllabae *nōvēn* in *noun*, *nūn*, *nōn* (vide exempla in *Mémoires de la Société de linguistique de Paris* IV p. 237) sicut etiam factum est in **novendinae noundinae nūndinae nōndinae*. Restitue igitur *noventium* pp. 81.104.112.143.207.214.

Dele quae p. 336 dicta sunt de fragmento Naeviano Transit Melitam... (v. p. 436). Item dele quae dicta sunt de versu ...transit Melitam Romanus pp. 85.116.133.195. 209, de versu Exercitu insulam integram urit populat vastat pp. 70.73.119.137.149.151.157.161.167.174.192. 194.200.205.206.212.215, de versu Rem hostium concinnat pp. 71.100.147.172.183.196. Multis autem locis afferri debuissent hi versus : Transit Melitam Romanus, insulam intemerat, Urit, populatur, vastat, rem hostium concinnat (p. 436). Quorum alterum addas rogo praesertim p. 212 inter Naevianos.

In versu Sacraque patria pro ob missa cura scribe o[m]missa cura, ut p. 416 praecipitur, pp. 59.61.69.131. 160.176.178.180.191.193.201.267. Eum versum dele p. 91.117; adde p. 125. Item dele quae de thesi dicuntur p. 267; atque hunc numerum 267 dele in paginae 274 versu 1.

In versu Tum patriae... pp. 98.99.119.121.137.144. 157.165.174.191.193.200.209.215 pro numquam lege nunquam. Item in versu ... qui animi pp. 66.68.100. 136.146.149.158.192.206.303 pro compotem lege conpotem.

Versum Victa fusa contusa... corrige pp. 98.160.168 ut p. 286 dictum est; eundem dele cum adnotatione p. 211.

Saturnios versus agnosco in hac Luctatii Placidi glossa (p. 44 Deuerling): « *Fauniorum modorum* : antiquis- » simorum versuum, quibus Faunum† celebratur. »

P. 399 ss. Locos Isidori inspexi in codice Parisiensi Bibliothecae publicae nouv. acq. lat. 2169, anno 1072 in abbatia Silos in Hispania ad calcem perducti, de quo vide L. Delisle, Mélanges de paléographie et de bibliographie (Paris 1880) pp. 103 ss. Ibi habes fol. 117 v° a in loco 6,8,12 precepta aput Hebreos, scripsit, aput, Marcius, precepta conposuit, illut; — fol. 363 r° a in loco 19,4,9 ad scalmos lingantur, tuncque, atque ut in editione Arevali deligare; — fol. 371 r° a in loco 19,22,20 citrine hujus pulcraque.

P. 425. — α 45 et 81. Adde : et ω 473.

P. 426. — α 64. Adde : (et ε 22, τ 492, ψ 70). — α 136. Adde : δ 52, η 172, κ 368, ο 135, ρ 91. — α 248. Adde : π 125. — β 99. Adde : τ 144, ω 135 (cf. γ 237).

P. 427. — β 422, ο 287. Adde : Vel melius δ 782 et θ 53: Ἡρώναντο δ' ἔρετμά τροποῖς ἐν δερματίναισιν. — κ 177. Adde : (cf. υ 246). — ε 297. Adde : et ε 406, χ 146.

P. 429. — ζ 91. Adde : (cf. π 315).

P. 430. — ω 534. Adde : (cf. μ 203).

CATALOGUS LIBRORUM¹.

1699.

R. BENTLEY. A dissertation upon the epistles of Phalaris. With an answer to the objections of the honourable Charles Boyle, Esquire. London. cxii-556 p. 8°. [P. 226-228. *Idem opus latine versum habes in libro inscripto Richardi Bentleii opuscula philologica (Lipsiae 1831, xii-546 p. 8°), ubi vide pp. 273-274.*]

1704.

Tobias GUTBERLETH. De Saliis, Martis sacerdotibus. *Franequerae*. 8°. [Vidi in POLENI *Thesauro Antiquitatum*, vol. v p. 689-744.]

1754.

Jo. Frider. CHRISTIUS. Saturnia carmina, metrum, pedis genus. *Lipsiae*. [Non vidi; cf. Hermann, *Elementa doctrin. metricae* p. 607.]

1796.

Godofr. HERMANN. De metris poetarum graecorum et romanorum libri iii. *Lipsiae*. x-461 p. 8°. [P. 400-413.]

1799.

Gottfried HERMANN. Handbuch der Metrik. *Leipzig*. xxxii-272 p. 12°. [P. 226-232.]

1815.

Georg.-Ludov. WALCHIUS. Emendationes Livianae. *Berolini*. 292 p. 8°. [P. 253-258, *de tabula Gracchi et vaticinio Romane aquam.*]

1. In hoc catalogo laudantur modo *Neue Jahrbuecher fuer Philologie*, modo *Jahrbuecher fuer classische Philologie*. Duo haec unius ejusdemque ephemeridos nomina esse memineris, quae sub inscriptione duplici Lipsiae apud Teubnerum prodit.

1816.

FR. OSANN. *Analecta critica poesis Romanorum scaenicae reliquias illustrantia. Berolini.* xii-236 p. 8°. [*Cap. II p. 29 ss., cf. p. 235: Hexametro dactylico heroico Q. Ennium primum esse usum demonstratur.*]

GODOFR. HERMANN. *Elementa doctrinae metricae. Lipsiae.* xiv-815 p. 8°. [*P. 606-640.*]

1820.

FR. CREUZER. *Symbolik und Mythologie der alten Voelker, besonders der Griechen. Zweiter Theil. Zweite Ausgabe. Leipzig und Darmstadt.* 8°. [*P. 890 et 989, de carminibus Saliorum et Arvalium.*]

1825.

L. SANTEN. *Terentianus Maurus de litteris syllabis pedibus et metris e recensione et cum notis Laurentii Santenii. Trajecti ad Rhenum.* xxxii-471 p. 4°. [*P. 171-181, 350-358.*]

S[PANGENBERG]. *Quinti Ennii Annalium libb. xviii. fragmenta. Accedunt Cn. Naevii librorum de Bello Punico fragmenta. Opera et studio E. S. Lipsiae.* xlvii-216 p. 8°. [*Nullius momenti.*]

1828.

B. G. NIEBUHR. *Roemische Geschichte. Erster Theil. Dritte Ausgabe. Berlin.* 8°. [*P. 286-289, praecipue de elogiis Scipionum; in editione altera, quam non vidi, p. 263. Etiam vide in ed. III p. 212, de Naevianis fragmentis.*]

1829.

C. O. M[UELLER] in *Allgemeine Literatur-Zeitung (Halis Saxonum)* anno 1829 num. 127 p. 374. [*De elogio P. Cornelii P. f. Scipionis.*]

KARL ZELL. *Ferienschriften. Zweite Sammlung. Freiburg im Breisgau.* 224 p. 8°. min. [*P. 107 ss., 209 ss., de Saliis et Arvalibus; 186 ss., 221 ss. de elogiis Scipionum et tabulis triumphalibus.*]

1830.

B. G. NIEBUHR. *Roemische Geschichte. Zweiter Theil. Zweyte Ausgabe. Berlin.* 8°. [*P. 536, de vaticinio Romane aquam Albanam.*]

P. 662, de titulo votivo Quinctii. — De placitis Niebuhrianis vide libellum Lerschii et Duentzeri, *De versu*. . . (1838), p. 75-78.]

G. BERNHARDY. Grundriss der roemischen Litteratur. Halle. [P. 70 s. Vide infra pp. 455 et 456 ad 1857 et 1872.]

1831.

Franz RITTER. Elementorum grammaticae latinae libri II. Berolini. gr. 8°. [P. 75 s. Non vidi.]

1833.

Carol. Odofredus MUELLER. M. Terenti Varronis de lingua latina librorum quae supersunt. Lipsiae. LI-335 p. 8°. [P. 140 in adnotatione.]

G. H[ERMANN]. In *Leipziger Literatur-Zeitung*, 7 jan. 1833. [P. 42 ss.]

F. A. GOTTHOLD. In *Neue Jahrbuecher fuer Philologie und Paedagogik*, Zweiter Supplementband. [P. 290-299.]

1835.

H. DUENTZER. L. Livii Andronici Fragmenta collecta et inlustrata. Accedunt homericorum carminum a veteribus poetis latinis versibus expressorum reliquiae. Particula I. Berolini. 96 p. 8°. [Ab-sunt fragmenta *Odyssaeae*. Vide tamen p. 14 s.]

1836.

R. H. KLAUSEN. De carmine fratrum arvalium liber. Bonnae. XVIII-90 p. 8°. [Cf. G. F. GROTEFEND in *Zeitschrift fuer die Alterthums-wissenschaft* 1837 num. 13 p. 116.]

G. F. GROTEFEND. Rudimenta linguae umbricae ex inscriptionibus antiquis enodata. Particula II. Hannoverae. 35 p. 4°. [P. 20-22.]

1837.

G. F. GROTEFEND. Vide ad 1836, KLAUSEN.

1838.

Henr. DUENTZER et Laur. LERSCH. De versu, quem vocant, saturnio. Bonnae. IV-78 p. 8°.

[L. SPENGL.] De versu, quem vocant, saturnio scripserunt Henr. Duentzer et Laur. Lersch. [*In Gelehrte Anzeigen herausgegeben von Mitgliedern der k. bayer. Akademie der Wissenschaften*, 1838, n. 213-215, p. 665-668, 673-680, 687-688.]

1839.

C. H. WEISE. Der Saturnische Vers im Plautus, und an sich nach den Zeugnissen der Grammatiker, betrachtet. *Quedlinburg und Leipzig*. iv-74 p. 8°. [*Opus minimi momenti.*]

Car. Odofredus MUELLER. Sexti Pompei Festi de verborum significatione quae supersunt. *Lipsiae*. xliv-443 p. 4° oblong. [*P. 396 s. Cf. infra p. 458 ad 1880.*]

Giovanni GALVANI. Lezioni accademiche. *Tomo primo*. xvi-327 p. 8°. *Modena*. [*P. 125-178, de carmine Arvalium. P. 197-236, Del verso saturnio.*]

1840.

GRAUERT. Ueber die Metrik der roemischen Epiker. [KOENE, Ueber die Sprache der roem. Epiker, *in appendice.*] *Muenster*. *Non vidi.*

1841.

[SCHNEIDEWIN.] Flavii Sosipatri Charisii de versu saturnio commentariolus ex codice Neapolitano nunc primum editus. *Gottingae*. 24 p. 4° cum tabula. *Hoc Charisii fragmentum ad rem nostram re vera non pertinet* (supra p. 5 adnot. 2).

1843.

ERN. KLUSSMANN. Cn. Naevii poetae romani vitam descripsit, carminum reliquias collegit, poesis rationem exposuit Ernestus Klussmann Osnabrugensis. *Jenae*. viii-232 p. 8° [*P. 26-86, 203-208, 214-219.*]

1844.

W. P. CORSEN. De poesi romana antiquissima. (De Saliorum carminibus.) Commentationis praemio acad. ornatae pars selecta. *Berolini*. 38 p. gr. 8°. [*Non vidi.*]

GOD. HERMANN. Epitome doctrinae metricae. *Editio altera recognita*. *Lipsiae*. xxvi-318 p. 8°. [*P. 219-224.*]

E. MUNK. The metres of the Greeks and Romans. A manual for schools and private study. Translated from the German of Edward Munk by Charles Beck and C. C. Felton. *Boston*. xvi-319 p. 8°. [P. 53, 70, 159-161. *Opus germanice scriptum non vidi.*]

1843.

G. Th. STREUBER. De inscriptionibus quae ad numerum saturnium referuntur. *Turici*. 51 p. 4°. [*Opus nullius momenti.*]

MEINEKE. In *Zeitschrift fuer die Alterthumswissenschaft*, 1845. num. 93. [P. 710, de saturniis Varronianis.]

1846.

W. CORSSSEN. Origines poesis romanae. *Berolini*. vi-202 p. 8°.

J. A. PFAU. De numero saturnio specimen primum. *Quedlinburg*. 23 p. 4°. [*Cf. infra p. 456 ad 1864.*]

H. J. GUICHERIT. Specimen literarium inaugurale, continens quae-
stiones historicas. *Lugduni-Batavorum*. 46 p. 8°. [*Agit scriptor de vaticiniis Marciorum redigitque in hexametros dactylicos.*]

1847.

STREUBER. Ueber die aelteste Poesie der Roemer. [*Verhandlungen der zehnten Versammlung deutscher Philologen, Schulmaenner und Orientalisten in Basel den 29 und 30 September und 1 und 2 October 1847. Basel. 1848. 4°. P. 107-121.*]

W. HERTZBERG. Origines poesis romanae scripsit Dr. W. Corssen. [*In Allgemeine Literatur-Zeitung, Halis Saxonum, 1847, n. 94-96 (p. 765-768).*]

Theod. BERCK. De carminum Saliarium reliquiis. *Index lectt., Marburg*. xiv p. 4°. [*Non vidi. Potiora Bergkii inventa ab ipso ut videtur relata sunt in Zeitschrift fuer die Alterthumswissenschaft, 1847 n° 94 p. 751 s.*]

1852.

R. WESTPHAL. Ueber die aelteste Form der roemischen Poesie. *Tuebingen*. [*Non vidi. — Cf. infra ad 1853.*]

Fr. RITSCHL. Titulus Mummianus ad fidem lapidis Vaticani exemplo lithographo expressus atque enarratus. *Berolini*. [*Bonnense tantum vidi exemplar, cui titulus Index scholarum... per menses aestivos a. MDCCCCLII. xviii p. 4°; scriptum Ritschelii legi in Opusculis iv p. 82-114.*]

Fr. RITSCHL. De miliario Popilliano deque epigrammate Sorano. *Bonnae*. Caput II : de epigrammate Sorano. [*Praeter Bonnensem libellum vidi Berolinensem, in quo addito De titulo Aletrinati commentario inscriptio nova facta est Monumenta epigraphica tria ad archetyporum fidem exemplis lithographis expressa commentariisque grammaticis inlustrata; legi in Ritschelii Opusculis iv p. 130-141.*]

1853.

WESTPHAL. Ueber die Form der aeltesten lateinischen Poesie. *Habilitationsschr. Tuebingen*. 8°. [*Non vidi. — Cf. 1852.*]

Fr. RITSCHL. Inscriptio quae fertur columnae rostratae Duellianae. *Bonnae*. Item *Berolini*. 24 p. 4°. [*Legi in Ritschelii Opusculis iv, ubi ad rem nostram tantummodo pertinent paginae 199-201, de tabulis triumphalibus et titulo votivo T. Quinctii dictatoris.*]

F. RITSCHL. De sepulcro Furiorum Tusculano disputatio grammatica. *Berolini*. viii p. 8°. [*P. viii (in Opusculis iv p. 265), de versibus Lucii Scipione et Quojus forma.*]

1854.

Fr. RITSCHL. Die aeltesten Scipioneninschriften. [*In Rheinisches Museum fuer Philologie, vol. ix p. 1-19 et 159 s. — In Ritschelii Opusculis iv p. 213-237.*]

Joh. VAHLEN. Cn. Naevi de bello punico reliquiae. *Lipsiae*. 20 p. 4°.

Fridericus RITSCHLIUS. Poesis saturniae spicilegium I. *Bonnae* 15 p. 4°. [*Et in Ritschelii Opusculis, vol. iv p. 297-308. In illo libello agit de Catoniano Carmine de moribus.*]

1855.

H. WEIL et L. BENLOEW. Théorie générale de l'accentuation latine. *Paris, Durand*, 8°. [*p. 90-98, 104.*]

1857.

G. BERNHARDY. Grundriss der roemischen Litteratur. Dritte Bearbeitung. Braunschweig. [p. 171 et 174-175. *De hac editione vide Teuffel, Neue Jahrbuecher fuer Philologie* LXXVII (1858) p. 279-282. *Cf.* 1830 et 1872.]

H. DUENTZER. Das Wort *carmen* als Spruch, Formel, Lehre. [*In Zeitschrift fuer das Gymnasialwesen* p. 1-33. *Cf. Ribbeck, Neue Jahrb. fuer Philologie* LXXVII (1858) p. 201-213.]

1858.

O. RIBBECK. [*In Jahrbuecher fuer classische Philologie*, vol. LXXLII p. 199-213.]

Fr. BUECHELER. [*Ibidem* p. 60 s.]

W. TEUFFEL. [*Ibidem* p. 279-282.]

Wilhelm FROEMNER. Die Bronze von Antino. [*Philologus* XIII p. 207 s. *De quodam saturnio non latino.*]

W. CORSEN. Ueber Aussprache, Vokalismus und Betonung der lateinischen Sprache. Leipzig. 2 vol. 8°, x-378 et 494 p. [t. II, p. 418-422. *Cf. infra* p. 456 ad 1870.]

1861.

Lucianus MUELLER. De re metrica poetarum latinorum praeter Plautum et Terentium libri septem. Lipsiae, Teubner. 491 p. 8°. [*P. 88 s.; fortasse etiam alii loci afferendi erant; sed ejus libri ea ratio est, ut persaepe probes quae in eo reppereris, perraro nec nisi magno labore quae volueris reperias; neque umquam tam clara lucerna ita posita est sub modio.*]

Fr. BUECHELER. Zu dem Bellum Punicum des Naevius. [*In Neue Jahrbuecher fuer Philologie*, LXXXIII p. 822. *De versibus Sanctus... et Cum tu arquitegens...*]

1863.

Ottomarus GUENTHER. Livii Andronici Odysssiae reliquiae. Sedini (Stettin). 10 p. 4°.

F. BUECHELER. [*In Jahrbuecher fuer classische Philologie*, vol. LXXXVII p. 330-342.]

1861.

J. A. PFAU. De numero saturnio commentatio. *Quedlinburgi*. 96 p. 8°. [*Cf. supra p. 453 ad 1846.*]

A. RIESE. Ein neuer saturnischer Vers. [*In Rheinisches Museum fuer Philologie*, xix p. 310. *De versu* Redeunt referunt...]

1866.

A. SPENGEL. Die Gesetze des saturnischen Versmasses. [*In Philologus*, vol. xxiii p. 81. 113.]

1867.

Karl BARTSCH. Der saturnische Vers und die altdutsche Langzeile. Beitrag zur vergleichenden Metrik. *Leipzig*. 63 p. 8°.

1868.

(A. ROSSBACH und) R. WESTPHAL. Griechische Metrik [*Metrik der Griechen*, 2. Band], 2. Auflage. *Leipzig*. LXIV-864 p. 8°. [P. 40-45.]

1869.

Theodorus KORSCH. De versu saturnio. *Mosquae*. 140 p. 8°.

H. DUENTZER. Zur Lehre vom saturnischen Verse. [*In Philologus*, vol. xxviii p. 230-276.]

1870.

W. CORSSSEN. Ueber Aussprache, Vokalismus und Betonung der lateinischen Sprache. *Zweite umgearbeitete Ausgabe*. *Zweiter Band*. [P. 448 ss., 498, 506, 961 ss. *Cf. supra p. 455 ad 1858.*]

H. DUENTZER. Corssen und der saturnische Vers. [*In Philologus*, vol. xxx p. 444-447.]

1872.

G. BERNHARDY. Grundriss der roemischen Litteratur. Fuenfte Bearbeitung. *Braunschweig*. P. 189 et 192 ss. [*Minimi momenti*. *Cf. 1830 et 1857.*]

1874.

W. CHRIST. Metrik des Griechen und Roemer. *Leipzig, Teubner*. XII-684 p. 8°. [P. 394-401. *Cf. 1879.*]

1875.

Fr. BUECHELER. [*In Rheinisches Museum fuer Philologie*, xxx p. 441-446. *Praecipue de titulo quodam saturniis concepto non latino.*]

USSING. [*In editione Plauti t. I p. 191 adn., de saturniis Plautinis.*]

1876.

BUECHELER. Index scholarum ... per menses aestivos. *Bonnae*. 16 p. 4°. [*Insunt inscriptiones saturniis conceptae.*]

L. QUICHERAT. Traité de versification latine à l'usage des classes supérieures des lettres. *Troisième édition*. [*P. 239-241.*]

Th. FRITZSCHE. War der saturnische vers von der lateinischen komoedie ganz ausgeschlossen? [*In Philologus*, xxxiv p. 186-191.]

1878.

Fr. RITSCHL *vel* RITSCHELIUS. Opuscula philologica, vol. iv. *Lipsiae*. xvi-799 p. 8°.

J. MARQUARDT. Handbuch der roemischen Alterthuemer, 6. Band. Roemische Staatsverwaltung, 3. Band. *Leipzig*. 8°. [*De vatibus, Arvalibus, Saliis.*]

Lucianus MUELLER. Rei metricae poetarum latinorum praeter Plautum et Terentium summarium. *Petropoli*. [*P. 7.*]

Fr. BUECHELER. Altitalisches Weihgedicht. [*In Rheinisches Museum fuer Philologie*, xxxiii p. 271-290.]

Sophus BUGGE. Altitalische Studien. *Christiania*. 89 p. 8°.

Fr. BUECHELER. Natalicia regis augustissimi Guilelmi ... Inest interpretatio tabulae iguvinæ II. *Bonnae*. 32 p. 4°. [*P. 16.*]

1879.

Frederic ALLEN. Ueber den Ursprung des homerischen Versmasses. [*Zeitschrift fuer vergleichende sprachforschung*, Band xxiv, Neue folge Band iv, p. 556-592.]

W. CHRIST. Metrik der Griechen und Roemer. *Zweite Auflage*. Leipzig, Teubner, 8°. [P. 363-373. Cf. 1874.]

1880.

Sexti Pompei Festi ... a Carolo Odofredo MUELLERO. *Editio nova*. Accedunt n fere conjecturae vv. dd. post Muellerum factae. [Cf. *supra* p. 452 ad 1839.]

TABULAE GRAMMATICAE

Litterarum forma distinguuntur :

Verba servata per codices manu scriptos.	[Addenda]. (Delenda).
VERBA SERVATA PER LAPIDES.	<i>Emendata.</i>]

Nomina.

Declinatio I.

Sing.

Nom.-voc. : ACHAJA, AMANTISSUMA, ampla, Anchisa, Camena, contusa, Covella, cura, Dea[na], divina, esca, FAMA, FEMINA, ferocia, filia(m) filia, FORMA, fortuna, fugata(que), fusa, GLORIA, hasta, haec, ?insecta, locusta, mea, Morta, o[m]missa, OPITUMA, PARISSUMA, PIA, prima, profata, Proserpina, (publica), (puera), pugna, pulla, purpurea, quae, regina, sancta, SEPULTA, TERRA terra, Trojugena, tua, (vestra), victa, VITA, ?Lucia Volaminia.

Accus. : aeratam, Albanam, ALERIAQUE, aquam, auream, Cannam, CISAUNA, citrosam, columnam, coronam, CORSICA, dissipatamque vel disque sipatam, Doricam, emissam, filiam, flammam, GLORIAM, Graeciam, HANC hanc, insulam, (integram), eam, Lucam, LOUCANAM, MAGNA magnam(que), Melitam, nympham, petilam, poetam, puleram, quantam, quain, ROMAM ROMAM, SAPIENTIA, Sardiniam, sectam, statuam, suram, tabulam, TAURASIA, Trojam, victimam, victoriam, vomicam.

Genetiv. : Asiae, Circae, escas, fortunas et fortunae, Latonas, ?miserias. Monetas, patrandae, patriae, suae, Terras, Trojae ; — Romae (*adverb. loci*).

Dativ. : poetae.

Ablativ. : AFLEICTA, QURA, DECUMA, expulsa, FACTA, frugifera, gesta, Hispania, ea, latina, lingua, LONGA, malefica. MAXSUMA, mensa, PARUA, POLOUCTA, praeda, provincia, pugna, pugnata, QUA, SUA, terra, Trojad(e) Troja, vacerra, VITA.

Plar.

Nom. voc. : alienigenae, ambae, Camenae, divae, duae, filiae, honorariae, honustae, inportunae, longae, magnae, plurimae, quae, RELIQUAE, siluicolae, undae.

Accus. : agnas, aureas, cascas, Casmenas, creterras, divas, GESTAS gestas, HASCE, impennatas, lacrimas, lepistas, maximas, MEAS, ?miserias, MULTASQUE, pennatas, pulcras, regias, summas, suas, terras, tuas, verbenas.

Dat.-abl. : dextrabus, ferisque, hostiis, isdem, lacrimis, multis, oris, ?pcsnis, sagittis, suis.

Declinatio II.

Sing.

Nomin. masc. : adlocutus, adprimus, alius, Ammullus, Antiochus, BARBATUS, Cerus, commentus, CORNELIUS, deus, divus, dominusque, dvonus, fatu(se)st, festus, filius FILIO(s), fretus, GNATUS, HIC HEC, jancus, impius, inclitus, inferus, (inimicus), LUCIUS, MANDATUS, Manius, manus, Mercurius, ningulus, oblitus, Patroclus, populus, postremus, primus, PROGNATUS prognatus, Purpureus, Putius, QUI qui, T. Quinctius, Romanus, Runcus, sanctus, situs, summus, superus, ?supparus, traditus, Valerius, victus, vir vir.

Voc. masc. : adoriose, camille, CORNELI, Cozevi, FERE, filie, Jan[e], Laertie, Leucetie, ?Mamuri Veturi, MI, noster, PUBLI, Romane, summe, TRIUMPE.

Acc. masc. : amicum, annum, campum, †camuchumque = Samum Chiumque, decimum, deum, dvonum, Ephesum, FILIO(s), HONG, LUCIOM, ?Lutatium, magnum, Naevium, Neptunum, numerum, OPTUMO optumum, plenissimum, Poenum, pontum, Pri[a]mum, primarium, PROGNATUM, ?promerion, Pylum, saluomque, septimum, spicum, supremum, suum, tertium, venturum, versutum, ? VIRO virum, ?uno oino, unumquemque.

N.-v.-acc. n. : altum, amplum, auspiciū, caelum, donū donum, emporium, factum, situm, GRATUM, GREMIUM, hoc hoc, (humanum), ingenium, iudiciū, magnum, malum, MONIMENTUM MONUMENTUM, noventium, novum, nihilum, ?promerion, quod quod, regnumque regnum, saevum, saxsum, ?SAMNIO, signū, stuprum, summum, suum, (vinum) vinumque.

Genetiv. : animi, Antiochi, auri, BARBATI, bellique, EJUS ejus, magni, OREI, populi, QUORUM ejus, Romani, [s]jaevi, stuprique, summi, verbi, Volcani, voti.

Dativ. : CAICILIO, deo, ei, Lemno, MAARCO, (morbo), Naevio, novo, populo, QUOI, thesauro.

Ablativ. (*cf. adverbia*) : agro, Antiocho, argenteo, aureo, auro, AUSPICIO auspicio auspicioque, campo, carpento, CORINTO, DELETO, dirimendo, dubio, dvello BELLO, dusmo, ferro, glutro, GNAIVOD, graeco, hiberno, hoc, IMPERIOQUE imperio, eo, loco, luto, magno, modo, noegeo, olteo, pacto, polubro, pondo, publico, PUBLIO, quo, ?SAMNIO, secundo, SOLUTO, stupro, suo, templo, tuo, verno, (vino), voto.

Plur.

Nom.-voc. masc. : Aenesi, alii, bruti, citi, decemviri, divi, filii, HEIS, ii, LEIBEREIS, magnique, multi, obliti, pilumnoe, plerique, PLOIRUM, poploe, privati, qui, Romani, strenui, Titani, viri.

Acc. masc. : agros, ANNOS annos, campos, captivos, celsosque, CON-
cros, fortissimos, illos, locos, ludos, ?manuos, nostros, pluri-
mos, remos, scapos, socios, suos, vestros, viros, vovendos.

N.-v.-acc. n. : alia, aruaque, caesa, dvona, expressa, ext(r)a, in-
[du]staurata, ea, mea, multa, occisa, patria, ?pescia, petita, pli-
sima, quae, sacraque sacra, signa, templa, TUA tua.

Genetiv. : amborum, deum, divum, DVONORO, eorum, nod(or)um, quorum, ?VIRO ?virum.

Dat.-abl. : (Delphis), devictis, divis, elephantisque, faciendis, FA-
cteis, fatis, flustris, his, inimicis, iis, liberatis, LOCEIS, ludis, mu-
ris, opertis, paucis, Permarinis, privicl(i)oes, restitutis, rivis, so-
ciis, struppis, subigendis, suis.

Declinatio III.

Sing.

Nom.-voc. m.-f. : acer (*fem.*), advenies advenies, Aenes, AIDILIS, amnis, amplotens, Apollo, arquitenens, audax, carnis *et* caro, celer (*fem.*), CENSOR, classis, CONSOL consul, Cyclops, daps, dictator, DIFEIDENS, fames, FORTIS, HONOS, HOSPES, idem, IMPERATOR, IS is, Juno, Juppiter *et* Jov[is] pater, legio, LUBENS libens, mauens, MARMOR MARMARS, MARS, melior, memor, messor, MORS, OMMENTANS, parens, pater, Patric[o]les, ?pesnis, pollens, praetor, princeps, puer (*fem.*), regnator, rex, salus, SAPIENSQUE, SCIPIO, senex, TIMENS, TRIUMPHANS triumphans, vestis, VIATOR, victor, VIRTUSQUE, Ulixes, (volans), UXOR.

Acc. m.-f. : AIDE AEDEM aedem, amnem, APICE, avem, bovem, Calypsonem, carnem, classem, conpotem conpotem, decorem, ditem, expeditionem, fratrem, hominem, HONORE, ?hostem, incolumem, INSIGNE, em, matrem, meliosem, mentem, mentionem, messim, OMNE, partem, patrem, pestem, quem, quietem, ratem, regnatorem, SCIPIONE [SCI]PIONEM, trientem, vestemque, virginem, unumquemque, URBE urbem.

N.-v.-acc. n. (cf. adverbia) : caput, cor, fas, (genus), id, ir, jus, ?LIMEN, mare, pejus, quid, Samnite, vetus.

Genetiv. : Atlantis, Cereris, (CORPORIS), DIALIS, Diomedis, FLAMINIS, fraudis, HERC(u)LIS, Jovis, pacis, regis, VICTORIS.

Dativ. : Apollini, exeunti, HERC(o)LEI, HONORE, Jovi, plebeique, VIRTUTEI, Ulixi.

Ablativ. : AETATE, felicitate, flumine, inspectante, Jove, lintre, moene, omni, ordine, ore, PATRE, pavore, pietati, puluere, rumore, sanguine, vecorde, veh(em)ente, VIRTUTEI.

Plur.

Nom.-voc. m.-f. : abeuntes, Atlantes, bicorpores, CONCORDES concordēs, flentes, gentes, Gigantes, homines, inertes, LASES, legiones, LUBENTES, ministratores, MORES, mortales, naves, omnes, ?parcentes, perdvellēs, sedentes, sorores, sudantes, vir[es], uxores.

Acc. m.-f. : aedis, gentis, homines, ?hostis, immortales, ?manues, mortales, navis, ocris, opes, OPSIDESQUE obsides, ?parcentes, PLEORES PLEORIS, popularis, SEEDES, SEMUNIS, Sicilienses, veteres, VIR-TUTES.

N.-v.-acc. n. : atrocía, BREVIA, farra, funera, grandia, millia, ?moe-
nia, OMNIA omnia, pectora, ?pescia, putria, sagmina.

Genetiv. : foedesum, gentium, hominum, hostium, MAJORUM. marum
(a mare), (moventium), Penat(i)um, regum .

Dat.-abl. : avibus, capitibus, hostibus, laribus, omnibus, piscibus,
QUIBUS, regibus, TEMPESTATEBUS, vectigalibus, victoribus.

Declinatio IV.

Sing.

Nom.-voc. : exercitusque (exercitus), tumultus.

Accus. : domum, exercitum.

Genetiv. : exerciti, metus.

Ablativ. : ductu ductu, equitatu, exercitu, flexu, lacu, manu, ritu.

Plur.

Accus. : castus, manus; — genua.

Dativ.-ablat. : manibus.

Declinatio V.

Sing.

Nom.-voc. : dies, ?fames, res.

Accus. : REM.

Genetiv. : rei.

Dativ. : plebeique.

Ablativ. : die, FIDE, RE red.

Plur.*Accus.* : RES res.*Genetiv.* : rerum.*Dat.-ablat.* : diebus.

Extra declinationes.

duo, *duae*;quinque, septem, novem, decemviri, xx, *quadraginta*, (LXII), octoginta, quot[i] quon, tot;

pa, po.

Pronomina quaere infra in Indice sub *Ego, Tu, Nos, Vos, Se.*

VERBA

Praes. indic.

calo, rogo; — censeo, medeor; — bibo; — (audio); — sum, volo. tonas; — ?obsides, vides; — es.

appellat, auspicat, concinnat, (DEDICAT), fugat, intemerat, macerat, percontat, populatur, praeceptat, promeneruat, reconcilia(n)t, sup[e]ra[t], triumphat, vastat; — assolet, censet, polet, POSIDET; — ADBOUÇIT, augescit, conterit, ducit, edicit, facit, (fugit), fundit, incedit, paciscit, perrumpit, possidit, praedicat, prosternit, RECIPIT, SUBIGIT, urit; — transit; — EST, est, fert, (fit).

faci(e)tis; — vultis.

errant, ORANT, portant, (reconciliant), rumitant, SUPERANT; — incolunt, inseriuntur, paciscunt, panduntur, pascunt, ponuntur, ?praedotiont, sequuntur, subigunt(ur), tremonti; — COSENTIONT consentiunt, nequiont, queunt, redeunt; — DANUNT danunt, SUNT sunt, ferunt, referunt, mavolunt.

Imperf. indic.

anclabatur, gratulabat(ur), immolabat vel in... molabat.

libabant, nexabant, stabant; — exhibant; — inerant.

Futur. indic.

rigabis; — videbis; — credes, exstingues, ?obsides.

ADVOCAPIT; — capesset, exstinguet, faciet, pariet; — adveniet; — dabit, praeerit, deferet, fietque.

gaudebitis; — (facietis).

confringent; — dabunt.

Praes. subj.

CONDEMNES, ?perlines; — taceas, VALEAS; — dicas, GERAS, (loquaris), (sinas); — DORMIAS.

loquatur, pariat; — queat; — SIT, fuat.

habe[a]mus.

QUAIRATIS.

cogant, deserant, faciant, reddant; — queant; — ?sint, conferant, fiant.

Imperf. subj.

(tonarem).

oraret; — foret.

flerent, haberent, sed[er]ent; — proicerent *vel* porricerent; — ESSENT.

Praes. imperat.

?STA, lalla; — cave, lacte; — fuge, insece, obli(vi)scere, ?prospices; — dormi, NOLI, SALI; — ?FU.

JUVATE, ?negumate, supplica(n)te; — cante.

Futur. imperat.

JUVATO, narrato, portato; — maneto, sedeto, teneto; — facio.

Praes. infinit.

deligare, manare, profari, sardare, tonare(m); — contineri, flere, mederi, NOCERE; — conserere, (ex)pellere, INCURRERE, loquier, volui, UTIER; — perire, redire; — esse, conferre, fieri.

Participia.

Quaere participiorum formas in nominibus et adverbis.

Supinum.

procitum.

Perf. indic.

gavisi; — bibi, lusi, VEIXEI; — audiui; — edi.

RESTITISTEI; — GESISTEI, genu(s)isti.

reportavit; — deterisit, docuit, jussit, vovit vovit; — aspexit, CEPIT, collegit, DEFECIT, frixit, (fugit), PERFECIT, refregit, subegit, sustulit, VEIXSIT; — convenit, REDIEIT red[i]it, ?venit; — DEDET dedit, FUIT FUET.

venimus.

sumpserunt; venerunt, VICERUNT; — dederunt, fuerunt.

P. q. perf. indic.

vo(VE)RAT; — fecerat.

vexarant.

Futur. exact. indic. et perf. subj.

compleris; — siris; — volueris.

liquerit; — dederit.

P. q. perf. subj.

SUPERASES.

LICUISET; — appulisset, mandisset.

Perf. infinit.

venisse; — FUISE fuisse.

ADVERBIA, *etc.*

FACILE, MINUS, prius; — iterum, utrum; — topper, quod.

CREBRO, MERETO ?MERETO[D]; — QUEI.

ergo, ilico, quando, quandoque.

diu, noctu; — foras; — affatim, obviam, praemodum; — [QUO]AD;
— quomodo, quotannis; — susum.

aeque, ALTERNEI, ASPERE, BENE, blande, docte, felicissime, longo,
MAXSUME, peritet, placide, recte.

contemptim, disertim, partim, vicissatim.

comiter, superbiter.

aliunde, illi[n]c, deinde; — eo; — hic[e] HEC hic, ibi ibe (ubi), ibi-
dem ibidemque.

(dum), nunc, NUNQUAM nunquam, QUOM cum, tum tumque.

jam jamque, nam namque, quam quamde quamvis, postquam, quo-
niam.

demum demus, donec donicum, igitur, SEMOL, simul, semper.

si SEI, sin, sic, quasi; — UT, ut, uti; — ita; quianam.

NON, NE ne.

an, aut; — at, sed; — ET et; — que, neque nec, ATQUE atque ac,
quoque.

(extra), supra; — inter; — APUD apud, SINE, ante; — disque; — ab,
ad, cum QUOM, de deque, ex e, IN in, OB, per, prae, pro, sub.

e in e nos.

CATALOGUS VERSUUM ET FRAGMENTORUM.

Litterarum forma distinguuntur :

Fragmenta cognita per codices.

FRAGMENTA COGNITA PER LAPIDES.

[Addenda] (Delenda)

Emendata [Ordo] commutatus]

Aenaria insula : p. 343.344.

Aenesi : p. 343.344.

AETATE QUOM PARUA POSIDET HOC SAXSUM : p. 231.418; p. 10.44.66.
82.91.95.127.135.146.154.162.173.176.182.185.198.232.

. . . affatim edi, bibi, lusi : p. 293.429; p. 102.116.144.164.167.
179.186.

agnas : p. 247.

Alesus : p. 247.410.

AMANTISSUMA SUIS FIDE MAXSUMA PIA : p. 239.420; p. 36.38.78.

. . . amborum uxores : p. 361.438; p. 63.125.129.180.193.362.

Amicum cum vides obli(vi)scere miserias : p. 383.424; p. 61.83.92.
103.128.141.142.146.155.163.167.169.186.190.196.208.384.

Ammullus gratulabat(ur) divis. . . : p. 338.435; p. 119.128.167.
192.215.339.

Amnem, Trojugena (Romane), fuge Cannam, ne te alienigenae : p.
270.415; p. 7.8.10.71.95.99.107.112.116.140.141.154.155.156.157.
162.166.173.188.191.197.209.213.272.273.

ANNOS GNATUS XX IS LOCEIS MANDATUS : p. 231.418; p. 68.91.101
113.171.173.185.189.198.232.

Apollini vovendos censeo ludos : *p.* 271.415; *p.* 145.162.166.178.
181.184.195.277.279.

Apud emporium in campo, hostium pro moene : *p.* 296.439; *p.* 63.
68.79.96.139.142.148.172.174.177.187.194.202.

Apud nympham Atlantis filiam Calypsonem : *p.* 374.427; *p.* 38.63.
79.84.105.114.146.176.186.190.196.443.

Argenteo polubro, aureo et glutro : *p.* 349.426; *p.* 63.68.92.96.
146.149.171.179.183.186.199.334.350.

asenam : *p.* 244.410.445.

At celer hasta (volans) perrumpit pectora ferro : *p.* 381.430; *p.* 60.
61.97.106.108.114.147.157.164.172.179.186.190.192.199.208.341.
368.382.

Atque escas habe[a]mus mentionem. . . : *p.* 370.427; *p.* 65.66.
78.114.128.175.186.190.199.213.215.371.

. . . atque liberatis : *p.* 288.422; *p.* 119.169.185.214.290.

. . . atque prius pariet locusta : *p.* 257.438; *p.* 60.105.133.
209.

BENE REM GERAS ET VALEAS, DORMIAS SINE QURA : *p.* 237.419; *p.* 8.
10.35.78.91.95.102.109.135.146.154.163.171.175.182.185.201.
324.325.

Bicorpores Gigantes magnique Atlantes : *p.* 370.434; *p.* 25.63.84.
125.147.164.167.183.192.196.372.

Blande et docte percontat, Aenes quo pacto : *p.* 343.435; *p.* 73.92.
96.114.119.123.125.164.172.179.190.192.200.213.344.

? Caluptramque. . . : *vide ad Pulchraque.*

Camille, metes. . . : *p.* 295.441; *p.* 36.108.129.156.157.197.

Campum [millia]que multa occisa tua : *p.* 270.415; *p.* 60.69.77.
112.125.141.156.160.166.177.188.191.197.211.273.274.308.

... captae duae quadraginta : *p.* 281.421; *p.* 107.158.178.185.
204.205.211.214.283.284.287.

Caput patrandae pacis haec pugna exeunti : *p.* 280.421; *p.* 72.91.
104.122.127.160.168.171.182.191.196.214.214.283.287.

Carnis vinumque quod libabant anclabatur : *p.* 373.430; *p.* 84.93.
114.128.164.167.174.190.192.199.208.211.215.

Caro tua, nam mihi ita Juppiter fatu(s e)st : *p.* 270.415; *p.* 12.
59.71.95.101.104.107.109.145.154.160.165.177.181.184.195.204.
205.274.316.

Cave in mare manare suo flumine siris : *p.* 263.416; *p.* 42.72.77.
80.83.91.107.109.124.127.145.170.178.184.201.204.205.265.

Celsosque ocris arūaque putria et mare magnum : *p.* 299.427;
p. 14.25.70.71.73.82.92.102.110.128.136.141.154.158.161.176.
183.186.199.

Censet eo venturum obviam Poenum : *p.* 342.436; *p.* 45.68.103.
114.147.161.172.179.183.187.200.213.444.

Cerus manus : *p.* 245.410.

Classis regis Antiochi ante Asiae... : *p.* 280.421; *p.* 59.113.118
133.138.141.189.198.283.286.287.

Cogant [manus] in campo Diomedis conserere] : *p.* 270.415; *p.* 95.
112.125.140.155.157.162.170.173.191.273.444.

Collegit... : *p.* 305.441; *p.* 129.

Conferre queant ratem aeratam qui peritet : *p.* 242.438; *p.* 80.92.
106.108.128.156.243.445.

CONSOL, CENSOR, AIDILIS HIC FUET A[PUD VOS] : *p.* 221.417.; *p.* 44.78.
91.98.101.106.113.160.168.170.184.188.198.210.212.223.

CONSOL, CENSOR, AIDILIS QUEI FUIT APUD VOS : *p.* 228.418; *p.* 8.9.44.
78.91.98.101.106.113.163.170.185.189.198.212.229.315.

Convenit, regnum simul atque locos ut haberent : *p.* 341.436;
p. 60.96.103.108.116.120.128.210.368.

CORINTO DELETO ROMAM REDIEIT TRIUMPHANS : *p.* 235.422; *p.* 7.8.9.
43.112.116.125.128.133.163.169.171.189.195.196.202.204.205.
208.236.282.291.

CORNELIUS LUCIUS SCIPIO BARBATUS : *p.* 228.418; *p.* 77.78.145.170.
173.182.184.198.229.416.

Cozevi adoriose ... : *p.* 243.249 ss. 410.

Cujus rei ergo hanc tabulam [Jovi dedit] donum] : *p.* 288.422
p. 35.43.72.78.86.95.102.107.110.113.120.136.154.158.163.173.
179.185.201.204.205.282.291.

... cum socios nostros : *p.* 384.430 ; *p.* 76.92.133.179.195.

Cum tu arquitenens sagittis pollens De[an]a : *p.* 364.438 ; *p.* 64.73.
78.154.156.164.167.172.180.190.192.194.199.366.

Cum victor Lemno classem Doricam appulisset : *p.* 318.440 ; *p.* 20.
73.84.98.119.120.149.165.170.172.188.191.200.212.215.256.328.

Cum[e] populus dederit ex publico partem : *p.* 271.415 ; *p.* 44.57.
98.131.132.162.174.178.184.193.195.204.205.207.278.279.

Cume tonas, Leuceti(a)e, pra[et] tet tremonti : *p.* 244.410 ; *p.* 58.77.
90.101.104.118.140.145.153.160.168.170.181.195.252.253.388.

Dabunt malum Metelli Naevio poetae : *p.* 320.440 ; *p.* 3.4.7.8.9.20.
79.103.105.148.165.168.170.183.188.197.328.

Decemviri graeco ritu hostiis (sacra) faciant : *p.* 271.415 ; *p.* 10.
70.101.104.115.122.135.145.149.155.162.170.178.182.184.195.274.
275.279.

DECUMA FACTA POLOUCTA LEIBEREIS LUBENTES : *p.* 233.423 ; *p.* 8.113.
131.146.163.169.171.186.189.201.234.

DEDET TEMPESTATEBUS AIDE MERETO . . . : *p.* 221.417 ; *p.* 12.35.60.
109.116.133.138.144.162.166.189.194.201.208.223.224.316.

. . . deferet amnis in pontum magnum : *p.* 270.415 ; *p.* 44.91.116.
160.176.177.180.181.191.274.

Deinde pollens sagittis inclitus arquitenens : *p.* 364.435 ; *p.* 12.59.
61.114.147.155.164.167.174.187.190.199.213.365.376.

Deque manibus dextrabus. . . : *p.* 348.430 ; *p.* 114.132.134.

Deum adlocutus summi deum regis fratrem : *p.* 382.437 ; *p.* 73.81
108.110.117.128.158.164.183.192.196.205.212.383.

Diebus te quinque calo, Juno Covella : *p.* 241.440 ; *p.* 36.60.93.105.
108.116.128.158.193.205.209.242.

... dis[que] sipatam[rivis] exstingues : *p.* 264.416 ; *p.* 59.112.
118.178.191.214.265.266.

Divum em p(t)a cante, divum deo supplica(n)te : *p.* 244.410 ;
p. 20.60.65.71.80.90.94.109.112.115.116.122.161.168.170.181.
191.194.197.203.205.207.213.251.

DONU DANUNT IERC(o)LEI MAXSUNE MERETO : *p.* 233.423 ; *p.* 66.83.102.
113.136.146.155.163.177.179.180.181.182.186.199.234.236.

Donum amplum victor ad mea templa portato : *p.* 264.416 ; *p.* 72.80.85.93.109.118.119.122.165.170.178.184.188.197.211.214.265.267.

Ductu, auspicio, imperio, felicitate ejus : *p.* 230.421 ; *p.* 69.86.122.127.142.163.175.185.193.198.204.205.238.244.281.282.286.287.

DUCTU, AUSPICIO IMPERIOQUE EJUS ACHAJA CAPTA : *p.* 235.422 ; *p.* 14.68.72.86.107.122.128.142.154.161.169.175.186.194.199.211.214.236.281.

Dvello magno dirimendo, regibus subigendis : *p.* 280 *et* 314.421 ; *p.* 19.80.81.113.146.163.175.176.185.189.201.283.287.328.

DVONORO OPTUMO FUISE VIRO : *p.* 221.417 ; *p.* 61.70.71.77.81.103.125.127.144.159.203.223.224.

Dvonus Cerus es : *p.* 243.244.250.

Dusmo in loco : *p.* 294.430 ; *p.* 92.102.123.

E NOS, LASES, JUVATE : *p.* 219.412 ; *p.* 11.17.96.103.218.445.

E NOS, MARMAR[s], JUVATO : *p.* 219.412 ; *p.* 96.112.218.250.

Ea in[du]staurata ut assolet facito : *p.* 264.416 ; *p.* 42.63.98.145.155.160.170.178.184.188.204.205.207.265.267.

Ea pugna pugnata rex Antiochus regnumque : *p.* 281.421 ; *p.* 80.98.110.118.124.139.163.171.173.189.194.201.204.205.208.282.287.

. . . eam carnem : *p.* 337.436 ; *p.* 80.103.110.338.

Ei venit in mentem hominum fortunas : *p.* 370.437 ; *p.* 45.68.96.103.114.136.158.161.177.179.181.192.196.215.372.444.

Ejus rei ergo aedem Laribus Permarinis vovit : *p.* 281.421 ; *p.* 72.78.86.110.113.120.127.135.154.171.173.185.189.201.211.214.282.287.291.

Eorum sectam sequuntur multi mortales : *p.* 360.434 ; *p.* 67.80.114.119.164.167.179.190.192.202.213.215.307.

Equitatu elephantisque [cum omnibus sociis] : *p.* 280.421 ; *p.* 68.69.76.99.127.135.146.155.160.176.178.180.181.185.193.201.211.283.284.287.

EST HOC MONIMENTUM . . . : *p.* 237.419 ; *p.* 91.97.127.193.211.238.

Et Pri[a]mum . . . : *p.* 255.440 ; *p.* 98.137.157.200.318.

Ex ea tibi, his quae nunc panduntur falis : *p.* 264.416; *p.* 63.80.93.
95.97.98.101.125.162.176.178.180.182.191.197.201.205.265.267.

Ex terra frugifera, piscibus atque avibus : *p.* 270.415; *p.* 60.71.96.
118.122.135.140.145.154.155.162.173.176.184.188.197.211.271.

Exerciti in ex- -peditionem ducit : *p.* 351.434; *p.* 61.79.93.94.96.
128.147.161.167.174.183.187.199.209.215.

Exercitum... saluomque atque incolumem : *p.* 288.422; *p.* 82.127.
149.155.182.199.208.290.

Ext(r)a ministratores... : *p.* 335.435; *p.* 59.114.164.172.183.200.
212.336.

« Fabrum esse suae quemque fortunae » : *p.* 388.424; *p.* 58.77.389.

FACILE FACTEIS SUPERASES GLORIAM MAJORUM : *p.* 230.418; *p.* 9.14.38.
58.78.113.131.134.145.162.173.175.185.189.201.212.324.

Fames acer augescit hostibus... : *p.* 369.437; *p.* 60.105.114.147.
161.172.187.190.196.213.444.

Ferisque quae incolunt terras, iis fuit esca : *p.* 270.415; *p.* 71.78.
80.99.101.109.116.143.162.166.175.181.184.195.207.271.

Ferunt pulcras creterras, aureas lepidas : *p.* 318.438. *p.* 20.79.105.
115.147.164.169.172.187.190.197.213.328.444.

Fietque res (vestra *vel* publica) melior, nam is divus exstinguet :
p. 271.415; *p.* 72.91.98.99.117.118.127.132.135.178.182.184.
197.204.205.207.213.277.279.

Flentes ambae, abeuntes lacrimis cum multis : *p.* 361.438; *p.* 64.
66.92.115.137.158.164.175.180.190.193.200.325.362.

Flerent divae Camenae Naevium poetam : *p.* 330.439; *p.* 79.115.
148.165.169.187.191.200.213.

f[lo]jedesum : *p.* 244.249.410.

FUIT (ATISTIA) UXOR MIHI, FEMINA OP(II)TUMA VEIXSIT : *p.* 238.
419; *p.* 10.98.115.149.150.214.

Fundit, fugat, prosternit maximas legiones : *p.* 316.421; *p.* 19.
102.113.146.163.171.176.182.185.198.212.229.237.325.328.444.

GNAIVOD PATRE PROGNOTUS, FORTIS VIR SAPIENSQUE : *p.* 223.418; *p.*
9.25.57.91.101.113.118.170.175.182.184.198.212.229.365.444.

HANC AEDDEM ET SIGNI HERC(ULI)S VICTORIS IMPERATOR (DEDICAT) :
p. 235.422; *p.* 72.83.95.97.115.119.120.128.163.169.171.186.189.
 199.204.205.208.214.236.

HEC CEPIT CORSICA ALERIAQUE URBE... : *p.* 221.417; *p.* 13.25.65.
 97.118.144.166.184.189.198.208.223.

... HEIC SEPULTA EST : *p.* 239.420.

HEIS SUNT DUO CONCORDES ... : *p.* 239.420.

HIBERINO PULVERE, VERNOLUTO, GRANDIA FARRA : *p.* 295.441; *p.* 36.57.
 82.110.116.129.139.144.151.165.168.176.191.195.200.209.215.

HOC EST FACTUM MONUMENTUM MAURICO CAICILIO : *p.* 237.419; *p.* 9.67.
 91.97.113.118.140.155.163.175.178.189.191.198.212.214.238.

HOC SI BECTE FACI(ET)IS, GAUDENTIS SEMPER : *p.* 271.415; *p.* 91.
 97.112.132.145.154.162.175.178.184.188.197.204.205.206.207.278.
 279.

HONC OINO PLOHUME COSENTIONT R[OMAI] : *p.* 221.417; *p.* 97.118.
 144.145.159.162.166.184.188.198.208.223.224.

HONERARIAE HONUSTAE STANT IN FLUSTRIS : *p.* 398.437; *p.* 13.64.
 67.92.119.147.164.167.179.183.192.202.399.

HONOS, FAMA VIRTUSQUE, GLORIA ATQUE INGENIUM : *p.* 230.418; *p.* 8.9.
 12.17.59.72.78.104.113.140.149.155.160.171.173.185.189.195.324.
 325.444.

HOSPES, GRATUM EST QUOM APUD MEAS RESTITISTEI SEDES : *p.* 237.419;
p. 10.72.80.91.99.106.109.113.122.127.165.166.173.185.189.198.
 214.316.

Hostem (vel Hostis), Romani, si ex agro (ex)pellere vultis : *p.* 271.
 415; *p.* 35.64.72.93.99.109.112.127.145.165.170.178.184.188.197.
 204.205.207.211.278.279.

Jam in altum expulsa lintre . . . : *p.* 368.429; *p.* 97.100.119.
 128.211.

Jamquo ejus mentem fortuna fecerat quietem : *p.* 379.434; *p.* 24.
 35.73.86.108.114.123.147.164.169.172.187.200.213.

Janicus, Jane, [e]s : *p.* 243.244.245.249.250.

Ibi foras ... : *vide ad Ubi.*

Ibi manens sedeto, donicum videbis : *p.* 351.428; *p.* 102.105.146.
164.167.169.183.186.196.352.

Ibidemque vir summus, adprimus, Patric[o]les : *p.* 331.427; *p.* 20.
59.83.92.125.128.136.141.155.161.169.177.180.183.192.201.332.

Ibique eo die naves longae... : *p.* 281.421; *p.* 72.102.127.182.196.
208.284.287.

Id quoque paciscunt, † moenia sint quae Lutatium : *p.* 346.436;
p. 92.98.108.128.147.149.157.164.187.200.212.317.

Igitur demum Ulixi cor frixit prae pavore : *p.* 359.427; *p.* 38.65.
99.114.119.125.132.192.202.205.208.360.

Iis ludis faciendis praeerit [praetor] : *p.* 271.445; *p.* 104.112.
145.162.174.178.184.188.195.277.279.443.

Immortales mortales si foret fas flere : *p.* 330.439; *p.* 93.96.103.
126.165.172.174.187.190.200.213.

impennatas : *p.* 247.255.411.

... imperio auspicioque legio exercitusque : *p.* 287.422; *p.* 72.122.
136.142.158.160.168.175.192.194.211.214.281.289.

In [auream] [molabat] victimam pulcram : *p.* 387.435; *p.* 98.147.164.
167.179.183.187.196.339.388.

In ea provincia [caesa] hostium] aut capta : *p.* 287.422; *p.* 63.70.
91.95.97.104.122.144.146.149.167.179.185.189.201.289.290.

. . . in Pylum advenie[n]s aut ibi ommentans : *p.* 299.426; *p.* 63.
92.97.102.141.154.163.172.177.179.180.183.186.300.346.

Inerant signa expressa quo modo Titani : *p.* 370.434; *p.* 63.92.103.
114.132.147.161.172.174.177.180.187.190.202.213.372.

. . . inferus an superus : *p.* 367.428; *p.* 61.96.136.147.155.174.
186.341.368.

Inimicis si es commentus, nec libens aequae : *p.* 383.424; *p.* 66.72.
92.100.102.128.171.179.186.190.201.384.

insecta caro : *p.* 247.410.

Inspectante ipso Antiocho, [exercitu omni] : *p.* 280.421; *p.* 64.66.70.
72.120.129.141.146.178.185.189.198.204.205.210.283.284.287.

(Inter . . . Ephesum, Samu[m] Ch[i]umque : p. 280.424; p. 102.113.133.168.185.198.208.286.287.)

. . . [Jovi] dedit] donum (cf. *Cujus*) : p. 268.420; p. 35.43.102.107.269.

J[o]vis pater atque divi omnes hoc dederunt : p. 268.420; p. 69.91.110.118.166.168.191.211.269.

Irque susum ad caelum sustulit suum rex : p. 338.435; p. 59.68.96.99.106.114.147.164.172.177.187.190.200.334.

Is hic situs, qui nunquam victus est virtutei : p. 231.418; p. 12.91.95.97.101.118.162.171.173.182.185.196.232.

Itaque postquam est Orei traditus thesauro : p. 330.439; p. 59.64.122.132.134.148.174.177.187.191.202.

Iterum triumphans in urbem Romam red[i]it : p. 288.422; p. 98.119.120.124.127.131.136.155.160.173.176.182.192.201.208.211.282.291.

Lalla, lalla, lalla; aut dormi aut lacte : p. 402.441.

Lucam bovem . . . : p. 257.438; p. 103.115.

Lucia Volaminia : p. 248.410.

LUCIOM SCIPIONE FILIO(S) BARBATI : p. 221.417; p. 77.78.127.145.162.166.173.184.188.198.211.223.446.

MAGNA SAPIENTIA MULTASQUE VIRTUTES : p. 231.418; p. 66.113.127.144.162.166.178.185.193.198.202.208.214.326.

Magnam domum decoremque ditem vexarant : p. 378.437; p. 5.20.114.119.161.175.179.192.200.215.444.

Magni metus tumultus pectora possidit : p. 344.438; p. 61.103.115.147.167.174.183.187.200.342.444.

Magnum numerum triumphat hostibus devictis : p. 325.421; p. 9.20.113.131.146.163.167.173.185.193.198.212.229.237.328.

Magnum stuprum populo fieri per gentis : p. 302.438; p. 14.66.78.84.93.96.115.136.148.154.165.174.177.180.181.183.187.200.303.444.

Malum dabunt... : vide ad *Dabunt malum*.

mamuri veturi : p. 247.248.411,

Mandisset impius Cyclops . . . : p. 384.430; p. 84.128.144.167.190.199.

. . . Manius Valerius consul partem : p. 351.434; p. 25.76.121.141.158.161.167.174.187.209.215.

Manu emissam per agros rigabis. . . : p. 263.416; p. 72.95.105.125.127.160.175.188.195.207.265.266.

manues *vel* manuos : p. 245.411.

Matrem [meam] proci tum plurimi venerunt : p. 301.426; p. 5.102.114.136.146.154.163.174.177.183.186.199.444.

Me carpento veh(em)ente *in* domum venisse : p. 351.428; p. 70.92.97.102.125.161.167.186.190.199.352.

Mea puer, quid verbi ex tuo ore superat? p. 375.426; p. 58.68.73.92.96.102.105.110.120.171.186.196.204.205.377.378.

meliosem : p. 244.249.250.251.

Memor, quam per tot annos obsides urbem : p. 264.416; p. 91.95.104.145.162.166.178.184.188.195.265.266.

. . . Mercurius, cumque eo filius Latonas : p. 370.428; p. 73.79.80.110.120.141.147.156.165.174.186.205.211.372.

†Millia... : *vide ad Multa*.

moluerum : p. 246.411.

MORS PERFECIT TUA UT ESSENT OMNIA BREVIA : p. 230.418; p. 42.61.72.95.97.109.125.135.145.155.162.175.178.185.189.198.

Multa alia in isdem inserinuntur : p. 306.439; p. 65.70.96.115.132.134.161.168.180.187.194.200.215.308.361.

Multi alii e Troja strenui viri : p. 360.434; p. 13.63.64.67.85.96.114.132.138.147.164.177.179.180.187.194.200.303.307.361.

Nam divina Monetas filia(m) docuit : p. 370.428; p. 60.61.75.97.125.136.147.155.164.167.179.186.190.199.213.371.

Namque nihilum pejus macerat hominem : p. 306.428; p. 45.57.59.128.132.147.169.183.186.199.307.

Ne ninculus mederi queat : p. 298.416; p. 80.97.107.145.157.162.182.197.204.205.

NE QUAIRATIS HONORE, QUEI MINUS SIT MANDATUS : *p.* 231.418 ; *p.* 9.24.35.59.91.97.109.125.162.166.173.189.194.198.204.205.232.

Ne quid fraudis stuprique ferocia pariat : *p.* 302.424 ; *p.* 12.38.43.61.92.97.114.136.146.155.158.161.167.179.186.189.199.204.205.206.210.212.303.

NE VOLUERIS, MARMARS, (INS)INCURRERE IN PLEORIS : *p.* 219.412 ; *p.* 63.75.90.95.96.115.139.145.149.161.177.184.203.205.207.218.

Neptunum regnatorem marum. . . : *p.* 382.437 ; *p.* 35.108.128.158.164.172.190.200.205.212.383.

Neque enim te oblitus sum, Laertie noster : *p.* 380.426 ; *p.* 10.13.61.73.93.100.105.110.128.146.179.186.201.204.205.208.

Nexabant multa inter se flexu nod(or)um dubio : *p.* 353.428 ; *p.* 73.99.115.119.120.121.128.136.155.164.172.174.190.192.199.205.206.215.354.

Noctu Trojad(æ) exhibant capitibus opertis : *p.* 361.438 ; *p.* 8.61.73.115.139.158.164.169.172.187.190.200.213.325.362.

Novem Jovis concordēs filiae sorores : *p.* 318.438 ; *p.* 20.79.103.105.147.164.169.172.183.187.197.328.

Novum vetus.... : *vide ad* Vetus novum.

OB HASCE RES BENE GESTAS QUOD IN BELLO VO(VE)RAT : *p.* 235.422 ; *p.* 12.35.42.43.83.91.95.97.110.117.119.158.163.175.179.182.192.196.202.204.205.236.283.316.

Obliti sunt Romae loquier lingua latina : *p.* 330.439 ; *p.* 8.43.93.115.128.132.165.169.172.191.193.200.205.209.215.

. . . parcentēs praemodum. . . : *p.* 331 s. 429.

PARENS TIMENS HEIC VOVIT, VOTO HOC SOLUTO : *p.* 233.423 ; *p.* 66.70.71.92.96.102.105.119.163.169.171.182.192.196.234.

Partim errant, nequint Graeciam redire : *p.* 297.427 ; *p.* 13.65.66.79.114.146.163.167.169.186.190.199.308.

Pater noster, Saturni filie. . . : *p.* 380.425 ; *p.* 105.114.146.149.163.171.186.190.196.381.444.

Patrem suum supremum optimum appellat : *p.* 257.438 ; *p.* 63.70.103.105.148.149.161.167.180.183.187.197.258.

Patulci vel Patulti : *p.* 244.250.

pennatas : *p.* 247.255.411.

perlines : *p.* 246.411.

pescia : *p.* 247.411.

pesnis : *p.* 245.254.255.411.

petilam suram : *p.* 246.411.

pilumnoe poploe : *p.* 246.411.

Plenissimum praeda domum reportavit : *p.* 288.422; *p.* 104.107.
115.146.176.179.180.182.185.199.204.205.208.214.291.

Plerique omnes subigunt sub suum iudicium : *p.* 396.437; *p.* 67.
69.79.92.103.114.136.141.154.156.164.174.177.187.190.200.

plisima vel plusima : *p.* 244.245.246.249.411.

po meliose : *p.* 244.245.250.251.410.

polet : *p.* 245.411.

Populi primarium fuisse virum : *p.* 222.417; *p.* 11.61.77.104.125.
131.144.159.201.207.223.224.

Populi romani. . . Sardiniam subegit : *p.* 287.422; *p.* 127.139.169.
189.194.201.289.

Postquam avem aspexit in templo Anchisa : *p.* 387.435; *p.* 63.65.
67.92.103.117.164.172.177.179.180.183.192.200.339.388.

Postremus dicas, primus taceas. . . : *p.* 399.416; *p.* 118.120.214.
400.

praeceptat : *p.* 245.411.

praedotiont vel praedopiont : *p.* 245.254.411.

Prima incedit Cereris Proserpina puer : *p.* 375 s. 435; *p.* 38.61.63.
75.78.111.125.128.132.147.154.158.177.179.180.187.190.200.205.
209.365.376.

Privati uti conferant pro se atque suis : *p.* 271.415; *p.* 35.61.64.72.
77.91.93.98.109.117.127.143.162.166.178.191.193.197.207.278.279.

priviel(i)oes : *p.* 246.411.

p[ro] olteo : *p.* 245.411.

promeneruat : *p.* 82.245.254.411.

promerion: *p.* 246.411.

prospices: *p.* 245.411.

†Pulchraque ex auro, vestemque citrosam: *p.* 402.437; *p.* 61.73.
96.125.164.169.172.192.372.

Quae haec daps est? qui festus dies? . . . : *p.* 381.426; *p.* 80.92.
96.97.108.158.190.199.205.208.

Quam cum stupro redire ad suos popularis: *p.* 302.438; *p.* 70.79.
92.103.161.167.176.183.187.200.303.

Quamde mare saevum; vir[es] et cui sunt magnae: *p.* 306.428;
p. 57.59.60.92.96.110.114.120.192.199.211.307.308.

Quamvis noventium dvonum negumate: *p.* 297.416.447; *p.* 81.104.
112.143.197.207.214.

Quando dies adveniet, quem profata Morta est; *p.* 331.426; *p.* 20.
73.92.99.102.114.128.141.154.163.169.172.183.186.199.215.

Quandoque (ex) Hispania princeps dominusque rerum: *p.* 390.416;
p. 116.127.144.214.

Quantam columnam, quae res tuas gestas loquatur? *p.* 391.418;
p. 9.12.80.84.93.107.117.127.158.162.168.171.182.191.198.204.
205.211.215.392.394.

Quantam statuam faciet [tibi] populus romanus? *p.* 391.418; *p.* 10.
98.104.113.131.132.133.173.175.193.194.198.204.205.208.394.

QUA RE LUBENS TE IN GREMIU, SCIPIO, RECIPIT: *p.* 230.418; *p.* 72.95.
97.99.101.113.135.145.154.155.156.162.171.178.182.185.198.231.
324.446.

Quasi messor per messim unumquemque spicum: *p.* 305.441;
p. 96.105.110.115.119.129.215.444.

QUEI APICE INSIGNE DIALIS FLAMINIS GESISTEI: *p.* 230.418; *p.* 72.80.
99.125.138.145.166.173.185.189.201.315.

. . . qui animi conpotem esse: *p.* 302.424; *p.* 66.68.100.136.146.
149.158.192.206.303.448.

Qui diu mare sudantes eunt atque sedentes: *p.* 242.438; *p.* 81.98.
103.108.117.157.158.205.243.445.

Qui jus populo plebeique[is] dabit summum: *p.* 271.415; *p.* 68.91.
97.101.131.160.170.178.184.193.197.277.279.

QUIBUS SEI IN LONGA LICUISET TIBE UTIER VITA : *p.* 230.418; *p.* 12.24.35.38.42.43.72.75.99.107.109.113.145.158.162.175.178.185.189.201.204.205.231.

. . . [QU]OAD VEIXEI : *p.* 232.419.

Quod bruti, nec satis sardare queunt. . . : *p.* 304.437; *p.* 80.92.98.106.108.119.128.157.164.167.187.190.200.209.305.

QUOD RE SUA DIFEIDENS ASPERE AFLEICTA : *p.* 233.423; *p.* 63.92.97.102.146.149.163.171.179.182.186.199.234.

QUOIEI VITA DEFECIT, NON HONOS, HONORE : *p.* 231.418; *p.* 9.10.12.59.91.101.113.162.168.171.185.189.198.212.232.315.

QUOJUS (CORPORIS) RELIQUIAE QUOD SUPERANT SUNT IN HOC. . . : *p.* 238.419; *p.* 86.91.95.110.135.239.

QUOJUS FORMA VIRTUTEI PARISUMA FUIT : *p.* 228.418; *p.* 12.14.38.43.59.61.75.77.86.113.145.158.162.170.178.184.189.198.204.205.212.229.239.315.

QUOJUS FORMAT† . . . VICERUNT MORES FI . . . : *p.* 239.420.

. . . quoniam audiui, paucis gavisi : *p.* 385.429; *p.* 63.125.128.132.137.138.190.192.202.211.

Quotannis comiter Apollini fiant : *p.* 271.415; *p.* 8.60.66.77.127.143.145.160.166.178.184.188.195.207.275.279.316.

Quot[i] ibe tet. . . . tonare(m) : *p.* 244.410; *p.* 90.94.101.104.253.

Reconcilia(n)t captivos plurimos idem : *p.* 346.436; *p.* 139.147.164.172.179.187.194.196.

Red felicissime gesta. . . : *p.* 288.422; *p.* 70.97.122.144.167.189.198.290.

Redeunt, referunt petita rumore secundo : *p.* 364.439; *p.* 57.125.132.161.168.169.193.194.202.

Res divas edicit, praedicat castus : *p.* 340.437; *p.* 10.98.119.125.164.177.180.181.190.192.200.212.311.

ROGO TE, MI VIATOR, NOLI MI NOCERE : *p.* 239.420.

Romane, aquam Albanam cave lacu contineri : *p.* 263.416; *p.* 10.12.35.72.104.109.124.127.160.168.170.182.194.197.204.205.207.214.264.

Runcus atque Purpureus, filii Terras: *p.* 370.434; *p.* 59.60.114.141.
147.154.172.179.187.190.199.213.372.

. . . *s* : *p.* 232.

Sacra in mensa Penatium ordine ponuntur: *p.* 387.435; *p.* 12.57.
70.73.92.110.144.147.149.161.167.174.187.190.196.339.388.

Sacraque patria, quorum o[m]missa cura: *p.* 264.416; *p.* 57.59.61.
69.131.160.176.178.180.191.193.201.265.267.447.

Samnite: *p.* 379.437.

Sancta puer, Saturni filia, regina: *p.* 375.431; *p.* 59.61.79.102.114.
147.164.172.174.187.199.213.376.

Sanctus Jove (Delphis) prognatus Putius Apollo: *p.* 364.435; *p.* 57.
61.79.103.114.147.169.172.177.183.187.200.365.376.

Sateurnus: *p.* 247.253.254.411.

SATUR FU, FERE [MAR]MARS, *nive* ENSALI, STA. . . : *p.* 219.412;
p. 90.95.101.104.107.109.145.156.173.184.195.207.218.

† Saucia puer filia sumam: *idem fragmentum atque Sancta.*

Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt: *p.* 304.439; *p.* 60.61.
115.148.164.172.174.187.190.200.213.

[SCI]PIONEM: *p.* 232.419; *p.* 214.

Sed neque credes tu mihi, donec compleris sangui(ne): *p.* 270.415;
p. 35.83.95.96.107.112.116.126.154.157.162.170.173.188.191.197.
204.205.209.213.273.

Semol te orant, se voti crebro condemnes: *p.* 233.423; *p.* 67.72.85.
96.99.105.113.119.163.171.179.189.192.196.215.234.443.

SEMUNIS ALTERNEI ADVOCAPIT CONCTOS: *p.* 219.412; *p.* 69.126.173.
176.184.188.197.210.213.218.220.254.

. . . senex fretus pietati: *p.* 382.437; *p.* 35.105.117.161.176.
192.383.

Septem diebus te calo, Juno Covella: *p.* 241.440; *p.* 36.93.99.105.
108.115.128.158.183.193.200.205.209.212.242.

... septimum decimum annum ilico sed[er]ent: *p.* 342.436; *p.* 68.
73.138.147.161.169.175.183.187.343.

Seseque ii perire mavolunt ibidem : *p.* 302.438; *p.* 73.103.148.161.
167.169.180.183.187.200.303.

. . . sic quoque fitum est : *p.* 348.429; *p.* 92.99.110.176.

Sicilienses paciscit obsides ut reddant : *p.* 346.436; *p.* 8.92.96.
125.147.157.161.167.174.187.190.196.213.

Silūicolae homines bellicque inertes : *p.* 366.434; *p.* 10.64.66.67.
81.82.125.136.139.154.157.164.169.177.183.192.197.372.

Simul ac lacrimas de ore noegco deterisit : *p.* 298.428; *p.* 69.79.92.
100.110.136.146.174.177.186.194.

Simul alius aliunde rumitant inter s(es)e : *p.* 302.439; *p.* 57.99.
117.132.148.161.174.175.194.197.

. . . simul atrociam porricerent : *p.* 335.435; *p.* 60.61.79.106.
108.147.155.161.167.174.187.209.210.336.

Simul dvona eorum portant ad navis : *p.* 306.439; *p.* 13.65.67.81.
93.103.105.119.165.167.180.183.193.197.307.308.361.

Sin illos deserant, fortissimos viros : *p.* 302.438; *p.* 85.98.119.144.
148.165.167.180.187.190.200.209.303.

SUBIGIT OMNE LOUCANAM OPSIDESQUE ABDOUCIT : *p.* 228.418; *p.* 12.13.
58.68.72.113.127.131.134.160.170.173.185.189.201.212.229.237.

Summas opes qui regum regias refregit : 314.419; *p.* 20.78.95.101.
113.146.162.168.171.182.185.198.212.328.444.

Summe deum regnator, quianam [me] genu(s)isti? *p.* 301.437; *p.* 59.
75.92.103.114.137.158.164.172.176.183.192.200.213.

Superbiter contemptim conterit legiones : *p.* 349.436; *p.* 147.164.
172.176.183.187.196.

Supra octoginta milia . . . : *p.* 288.422; *p.* 70.72.110.127.149.
171.189.196.211.290.

TAURASIA, CISAUNA, SAMNIO CEPIT : *p.* 228.418; *p.* 10.25.145.162.178.
182.185.198.229.326.355.

Terra pestem teneto, salus hic[e] maneto : *p.* 258.441; *p.* 36.43.
59.108.115.117.158.168.170.191.193.200.205.259.

TERRA, PUBLI, PROGNOTUM PUBLIO, CORNELI : *p.* 230.418; *p.* 9.58.
78.113.145.162.171.173.185.189.198.212.231.259.324.325.446.

Tibi [deus] fer[ebat] funera, Ulixes : *p.* 367.428; *p.* 66.102.105.147.
169.186.196.368.

Topper citi ad aedis venimus Circae : *p.* 306.429; *p.* 64.66.67.96.
102.114.147.164.167.179.183.186.199.308.444.

Topper... confringent inportunae undae : *p.* 306.428.444; *p.* 69.
114.128.164.179.192.307.

Topper facit homines ut [p]rius fuerant : *p.* 306.429; *p.* 60.79.92.
102.114.136.154.164.177.180.183.186.199.308.324.444.

[Topper s]aevi capesset flammam Volcani : *p.* 306.439; *p.* 115.
119.215.307.444.

Transit Melitam Romanus, insulam intemerat : *p.* 336.436.447.

Trientem tertium pondo coronam auri : *p.* 268.420; *p.* 116.127.
144.208.214.269.

TRIUMPE TRIUMPE TRIUMPE TRIUMPE TRIUMPE [TRIUMPE] : *p.* 219.412;
p. 37.126.129.218.

Trojae ab oris : *p.* 361.434.

Trojam urbem liquerit. . . : *p.* 343.435; *p.* 73.119.123.144.
167.190.200.209.344.

Tum patria compotem me nunquam siris esse : *p.* 261.440; *p.* 98.
99.119.121.137.144.157.165.174.191.193.200.209.215.263.448.

Tum tu insiste audax hostium muris : *p.* 264.416; *p.* 64.67.69.91.
93.97.127.145.162.168.178.184.188.197.265.266.

Tumque remos jussit re[l]ligare struppis : *p.* 400.427 448; *p.* 58.66.
114.128.163.169.177.186.190.199.215.401.

Tuque mihi narrato omnia disertim : *p.* 348.426; *p.* 58.61.68.78.
102.114.146.169.172.183.186.199.349.

†Ubi foras cum auro illi[n]c exhibant : *p.* 360.434; *p.* 68.69.100.103.
105.119.177.179.180.183.192.196.215.307.361.

. . . vecorde et malfica vacerra : *p.* 309.430; *p.* 73.99.139.158.
164.169.172.186.208.

. . . vectigalibus . . . restitutis : *p.* 288.422; *p.* 144.169.208.
214.290.

Verum praetor... : *vide ad Virum praetor.*

- . . . vestis pulla, purpurea, ampla : *p.* 344.430; *p.* 66.119.139.142.345.
- [Vestros qui (vestros) campos pascunt placide| perdvelles] : *p.* 271.415; *p.* 81.95.112.136.158.162.170.178.188.191.197.211.213.274.279.
- Veteres Casmenas, cascas res, volo profari : *p.* 255.440; *p.* 93.103.128.132.165.170.172.188.202.212.318.
- Vetus novum (vinum) libo, veteri novo (morbo) medeor : *p.* 241.441; *p.* 103.105.106.133.156.165.168.180.183.188.195.197.209.
- Vicissatim volui victoriam. . . : *p.* 340.436; *p.* 82.125.132.147.149.164.187.190.196.205.209.445.
- Victa, fusa, contusa, . . . fugata(que) est : *p.* 281.421; *p.* 98.160.168.286.287.448.
- Victoriam datam; dūello perfecto : *p.* 264.416; *p.* 81.105.127.145.160.166.178.182.191.197.207.214.265.267.
- Victoribus danunt. . . : *p.* 337.436; *p.* 106.147.167.183.200.209.338.
- Virum mihi, Camena, insece versutum : *p.* 333.425; *p.* 13.20.61.70.102.105.146.161.174.183.186.196.325.
- Virum praetor advenie[n]s auspicat auspicium : *p.* 345.436; *p.* 45.105.114.141.147.154.156.164.172.174.187.190.196.346.444.
- †Unocum plurimae consentiunt gentes : *p.* 222.417; *p.* 11.144.145.159.178.184.207.223.
- Vomicam quae gentium venit [ea] longe : *p.* 271.415; *p.* 44.61.95.104.116.131.143.166.178.184.188.201.207.277.279.
- Urit, populatur, vastat, rem hostium concinnat : *p.* 336.436.447.
- Ut[i] Titus Quinctius dictator . . . : *p.* 268.420; *p.* 24.35.76.104.110.127.144.163.166.193.208.269.
- Utrum genua amplotens virginem oraret : *p.* 354.427; *p.* 63.105.132.134.138.146.149.164.172.177.179.180.186.194.196.213.355.

INDEX

Litterarum forma appositivae signis distinguuntur :

Verba ex saturniis fragmentis per codices cognitis.

VERBA EX SATURNIIS FRAGMENTIS PER LAPIDES COGNITIS.

Verba reliqua.

[Addenda]. — (Delenda). — †Corrupta. — *Singulae litterae emendatae.*

In *Indice* relata non sunt ea rerum capita, quae in *Conspectu operis* supra p. ix ss. invenire est. — Ad voces ex saturniis fragmentis depromptas non paginae huius voluminis, verum initia versuum fragmentorumve, in quibus unaquaeque vox reperitur, adscripta sunt : quibus cognitis ad praecedentem *Catalogum versuum* (p. 468-486) recurrendum est. Voces per se stantes ipsae sunt initia versuum aut fragmentorum. — Ad verba nominaque simplicia memorata sunt composita eorundem, quotquot in fragmentis nostris inveniuntur.

In *Indice* quotquot novi omnia rettuli (alibi nunc malletm rettulissem) falso me quidem iudice pro saturniis habita fragmenta. Vide exempli gratia ad *Ah* atque ad *Apollo*.

<p><i>a vocalis brevis in mediis vocibus immutata</i> : p. 26 ss. 412; —
 <i>in initio intacta</i> : p. 26. ss.; —
 <i>in line intacta</i> : p. 56; — <i>a in exitu neutrorum</i> : p. 45. 46. 48. 50; — <i>a in exitu declinationis primae</i> : p. 50; <i>a et t litterae commutatae</i> : p. 242. 250.</p> <p><i>ab in fragmento Trojae.</i></p> <p><i>ABDOUCIT in vers. Sabigit.</i></p> <p><i>abeuntes (nom.) in vers. Flentes.</i></p> <p><i>ae</i> : vide ad <i>Atque.</i></p> <p><i>Accii versus saturnii</i> : p. 422; —
 <i>versus sotadei</i> : p. 19; — <i>Dida-
 scalica et Pragmatica</i> : p. 19; —
 <i>Trag.</i> 387 Ribbeck³ (Io) : p. 306.</p> <p><i>acer (femin.) in vers. Fames.</i></p> <p><i>ACHAJA (nomin.) in vers. Ductu.</i></p> <p><i>Achivi</i> : p. 56.</p> | <p><i>Acilii Glabrionis tabula</i> : p. 18. 316. 421.</p> <p><i>Acronis testimonium</i> : p. 397.</p> <p><i>ad in vers. Donna, Irque, Quam, Simul dyona, Topper citi.</i></p> <p><i>adlocutus in vers. Deum.</i></p> <p><i>adoriose (ex emendatione) in fragmento Cozevi</i> : p. 249.</p> <p><i>adprimus in vers. Ibidemque.</i></p> <p><i>advenie[n]s in versu Virumpraetor;</i>
 <i>advenie[n]s in vers. In Pylum;</i>
 — <i>adveniet in vers. Quando.</i></p> <p><i>ADVOCAPIT in vers. Semunis</i> : p. 220.</p> <p><i>ae et ai</i> : p. 77. 252. 253.</p> <p><i>aedes, aedilis</i> : v. ad <i>aidem, aidilis.</i></p> <p><i>L. Aelius Praeconinus Stilo</i> : p. 376. 408.</p> |
|---|---|

- Aemilii Regilli tabula* : p. 18. 280. 314. 421; — *Regillus an consul fuerit* : p. 281. 284. 285. — *Lucii Aemilii* : p. 285.
- Aemilio Paulo attributus falso triumphus* : p. 285.
- Aenaria*.
- Aenas vel Aenes in vers. Blando* (pro : *Aeneas*).
- Aenesi*.
- aeque* (*adverb.*) *in vers. Inimicis*.
- aeratam in vers. Conferre*.
- AETATE*.
- affatim*.
- A[F]FLEICTA* (*abl.*) *in vers. Quod re. ager* : *agro* (*abl.*) *in vers. Hostem*, v. p. 35; — *agros in vers. Manu*.
- agnas*.
- ago* : vide ad *Cogant, Subigunt, Subigendis, Subigit, Subegit*.
- Ah vestros vestros dum hic mantatis irruet nervos perdvelles*, — *Caesum funera agitant exsequias ititant*, — *Inhospitalis victrices absorbet unda Latium legiones hominum*. — *Qui terrai Latiai omnes tuserunt viros rudesque Poenica labor*, — *Sis Poinei contremiscunt universum c. q. s.*, — *Temulentiamque tollunt festam* : fragmenta a *Paulo Menula* ficta, de quibus videantur *Hermann, Elementa doctrinae metricae* p. 628; *Duentzer, De versu, quem vocant, saturnio* p. 47; *Patin, Études sur la poésie latine* II p. 34 s.; *Korsch, De versu saturnio* p. 10-11; alii.
- AIDE[M]* *in versu Tempestatebus*; *AEDem in vers. Hanc*; *aedem in vers. Ejus*; — *aedis* (*accus.*) *in vers. Topper citi*.
- AIDILIS* (*nomin. sing.*) *in utroque versu Consol.*
- ajo* : p. 76.
- Albanam in vers. Romane*.
- Albini elogium* (*Corp. Inscr. Latin.* I p. 285) : *non saturniis conceptum*.
- ALERIA[M]QUE in vers. Hec* (p. 25.)
- Alesus*.
- alienigenae* (*plur.*) *in vers. Annem*.
- aliunde in vers. Simul alius*.
- alius in vers. Simul alius*; — *alii in vers. Multi*; — *alia* (*neutr.*) *in vers. Multa*.
- aliuta* : p. 48.
- ALTERNEI in vers. Semunis* : p. 254.
- altum* (*neutr.*) *in vers. Jam*.
- AMANTISSUMA*.
- ambarvalia* : p. 82.
- ambo* : *ambae in vers. Flentes*; — *amborum*.
- amicum*. — Cf. *Inimicus*.
- Ammullus*.
- amnis* (*nomin. sing.*) *in vers. Deferet*; — *amnem*.
- amplotens in vers. Utrum*.
- amplus* : *ampla* (*nomin. fem.*; pro *dupla*) *in versu Vestis*; — *amplum* (*neutr.*) *in versu Donum*.
- an in fragmento Inferus*.
- anas* : p. 56.
- Anchisa* (*nom.*) *in vers. Postquam*.

- anclare, non antlare*: p. 373; — *anclabatur in vers. Carnis*: p. 84.
- Ancyranum monumenti testimonium*: p. 409.
- anhelo*: p. 27.
- animi (genet.) in vers. Qui animi*.
- annum in vers. Septimum*; — *annos in vers. Memor*; ANNOS. Cf. *Quotannis*.
- ante Asiae correctum ex antea sic in vers. Classis*.
- (*antea sic*): vide ad *Ante*.
- Antiochus in vers. Ea pugna*; — *Antiochi in vers. Classis*; — *Antiocho (ablat.) in vers. Inspectante*.
- ▲PICE[M] *in vers. Quei*.
- Apollo in vers. Sanctus*; — *Apollo medicae Apollo Paean apud Macrob. Saturn. 1,7,15 dubium num saturnio metro conceptum*; — *Apollini in vers. Apollini, Quotannis*.
- appellare*: *appellat in vers. Patrem*.
- appellere*: *appulisset in vers. Cum victor*.
- a[p]perio*: p. 416.
- apud apud in vers. Apud, Consol, Hospes*.
- aquam in vers. Romane*.
- argenteo*.
- Arquitenens in vers. Cum tu, Deinde*.
- aruaque (per u vocalem) in vers. Celsosque*.
- aruus trisyllabum per a correptam*: p. 82.
- Asconii (pseudo-) testimonium*: p. 5,18. 320.
- asenam*.
- Asiae (ex emend.): vide ad Ante*.
- ASPERE in vers. Quod re*.
- aspexit in vers. Postquam*.
- assolet in vers. Ea industaurata*.
- at*.
- athletice*: p. 84.
- Atilii Fortunatiani testimonia*: p. 2. 311.
- Atistiae sepulcrum*: p. 238.419.
- Atlas dictus Telamo*: p. 374. — *Atlantis (genetiv.) in vers. Apud nympham*; — *Atlantes (nom. pl.) in vers. Bicorpores (p. 25.84)*.
- atque in vers. Atque, Convenit, Ex terra, Exercitum, Jovis, Privati, Qui diu, Runcus, Scapos*; *ATQUE in vers. Honos*; — *ac in vers. Simul ac*.
- atrocia in vers. Simul ac*.
- Attius*: vide ad *Accius*.
- audax in vers. Tum tu*.
- (*audio*): *delendum in vers. Mea*; — *audivi in vers. Quoniam*.
- augescit in vers. Fames*.
- Augustus imperator*: p. 409.
- avis*: *avem in vers. Postquam*; — *avibus in vers. Ex terra*.
- « *auratae vaginae, aurata baltea illis erant, Livius lib. viii* » (*Nonius p. 194 M.*) *verba sunt non Livii Andronici, verum T. Livii, inserenda in lacunam 9,39,4 quam ostendit Madvigius (Emend. Livian. ed. alt. p. 218): cf. 9,40 verba « scuta auro », « auratis militibus », « aurata scuta »*.
- aureax*: p. 56.

aureus: *aureo* (*abl.*) in vers. *Argenteo*; — *auream mutatum in auri* in vers. *Trientom*; *auream in vers. In auream*; — *aureas in vers. Ferunt*.

auri: vide ad *Auream*; — *auro* (*abl.*) in vers. *Pulcraque, Ubi*.

auspicium in vers. *Virum praetor*; — *AUSPICIO et auspicio* (*ablativ.*) in utroque versu *Ductu*; *auspicioque* in vers. *Imperio*.

auspico: *auspicat* in vers. *Virum praetor*.

aut in vers. *In ea, In Pylum, Lalla*; corrigendum in vers. *Conferre* (vide ad *Que*).

BARBATUS in vers. *Cornelius*; — *BARBATI* in vers. *Luciom*.

Bassus: vide ad *Caesius*.

bellum: vide ad *Dvellum*.

BENE in vers. *Bene, Ob*; — « *bene sponsis beneque volueris* » apud *Festum* p. 351: a *poesi saturnia alienum ut videtur*. — *V.* p. 29. 35. 37. 47. 48.

Bentley: p. 314.

-bi product. et corrept.: p. 29. 47.

bibo in vers. *Vetus*; — *bibi* in vers. *Affatim*.

bicorporos (*nomin. plur.*).

bini: p. 254.

blande.

blaterare: p. 337.

bovem in vers. *Lucam*; — *boverum*: p. 377.

BREVIa in vers. *Mors*.

bruti (*nomin. pl.*) in vers. *Quod bruti*.

Brutus: vide ad *Junius*.

-bus (*dativ.-abl.*): p. 446.

c pro g: p. 220. 250; — *c inter binas voces addita*: p. 402.

Caecilius: *CAICILIO* (*dativ.*) in vers. *Hoc est*.

caedo: *caesa* (*neutr.*) in vers. *In ea*. — Cf. *Occisa*.

caelum non coelum: p. 331; — *caelum* in vers. *Irque*.

Caesar nomen: p. 56.

caesum funera e. q. s.: v. ad *Ab*.

† *Caius*: p. 250.

calendae: p. 26. 242.

calo (*verbum*) in vers. *Diebus, Septem*.

Calypsonem (*secunda syllaba correpta*) in vers. *Apud nympham*.

Camena: vide ad *Casmena*.

camille.

campum; — *campo* (*ablat.*) in vers. *Apud emporium, Cogant*; — *campos* in vers. *Vestros*.

† *camuchumque* in vers. *Inter*.

Cannam in vers. *Annem*.

cano: *cante* in vers. *Divum*.

canus: p. 255.

caperare: p. 337.

capesset in vers. *Topper saevi*.

capio: *CEPIT* in vers. *Hec, Taurasia*; — *CAPTA* (*nom. fem.*) in vers. *Ductu*; — *capta* (*neutr.*) in vers. *In ea*; — *captae*. — Cf. *Recipit*.

Capitolinus: vide ad *Julius*.

captivos in vers. *Reconciliat*.

capto: vide ad *Praeceptat*.

caput; — *capitibus* in vers. *Noctu*.

carcer: p. 26.

- Carmen Priami* : p. 18. 318. 410.
Carmentis : p. 413.
carmina in epulis cautitata : de metro non constat; — *carmina epica, quae exstitisse putabat Niebuhr, nulla unquam fuerunt.*
carnis (uomin.); — *caro in fragmentis Caro, Insecta*; — *carnem in vers. Eam.*
carpento (ablativ.) in vers. Me.
cascae in vers. Veteres.
Ca[s]mena (vocat.) in vers. Virum mihi; — *ca[s]menae (plur.) in vers. Florent*; — *casmenas in vers. Veteres* . p. 255.
Cassii Dionis testimonium : p. 409.
castus (accus. plur.) in vers. Res.
Catonis carmen de moribus : de metro non liquet; — *Catonis testimonia* : vide ad *Motas.*
cave (imperativ.) in versibus Cave, Romane. Vide p. 29.
cedo, cete : p. 29.
cedo : vide ad *Incedit.*
celer (femin.) in vers. At.
† *Celsius Bassus* : p. 325.
celsosque.
cena : p. 255.
censeo in vers. Apollini; — *censet.*
ENSOR in utroque versu Consol.
Censorini testimonium : p. 325.
-ceps -cipis : p. 56.
Cereris in vers. Prima.
Cerus manus; *Cerus in fragmento Dyonis.*
Ch[i]umque in vers. Inter.
choreus pes : p. 324. 325.
Cincinnatus : vide ad *Quinctius.*
cinis : p. 29.
Circae (gen.) in vers. Topper citi.
cire(u)lus : p. 83.
CISAUNA[M] in vers. Taurasia.
cit (vox sanscritica) : p. 49.50.
cito : p. 29.
citrosam in vers. Pulchraque.
citus: citi (nom. plur.) in v. Topp. c.
classis (nomin.); — *classem in vers. Cum victor*; — *c[LASID] in vers. Hec* : p. 223.
çlokus versus Indorum : p. 16. 17.
Clusivius, Clusius : p. 250.
† *Cneus* : p. 250.
† *coelum* : vide ad *Caelum.*
cognomina omissa : p. 285. 289.
cogo : cogant.
-cola : vide ad *Siluicolae.*
collegit.
colo : vide ad *Incolunt.*
columnam in vers. Quantam columnam : p. 84.
comiter in vers. Quotannis.
commentus in vers. Inimicis.
comminus : p. 39.
Commodianus : p. 15.
comparativa : vide ad *Majorum, Mavolant, Melior, Meliosem, Minus, Pleores, Pejus, Prius.*
compleris in vers. Sed.
complura oppida e.q.s. (Corp. inser. latin. i p. 287) non saturniis concepta.
? *complurimae (plur.) in vers. Uno.*

- compotem in vers. *Tum patriae*,
compotem in vers. *Qui animi*.
concilio : vide ad *Reconciliat*.
concinнат in vers. *Urit*.
CONCORDES (nomin.) in vers. *Heis*;
concordes in vers. *Novem*.
CONCTOS in vers. *Semunis*.
CONDEMNES in vers. *Semol*.
conferant in vers. *Privati* ; —
conferre.
confringent in vers. *Topper* . . . *con-*
fringent.
compotem : vide ad *Compotem*.
CO[N]SENTIONT in vers. *Honc*; con-
sentiunt in vers. *Uno*.
conserere in vers. *Cogant*.
Consivius : p. 249.
CONSOL; consul in vers. *Manius*.
— *Consules circa annos a. Chr.*
n. 189-174 : p. 284, 285.
consulatus mentio : p. 286.
consulto producit eum quo sit
impudentior : p. 20, 314, 316.
contemptim in vers. *Superbiter*.
conterit in vers. *Superbiter*.
contineri in vers. *Romane*.
contusa (nom. fem.) in vers. *Victa*.
convenit (praeterit.).
cor, cord : p. 44; — cor in vers.
Ulixi. — Cf. *Concordes*, *Ve-*
corde.
corgo : p. 39.
CORINTO (ablat.).
CORNELIUS; — CORNELI (vocativ.)
in vers. *Terra Publi*.
coronam in vers. *Trientem*.
CORPORIS) : delendum in vers.
Quojus corp. — Cf. *Bicorpores*.
CORSICA[M] in vers. *Hec*.
co[t]tidie, co[t]turnix : p. 416.
Covella (vocativ.) in vers. *Diebus*,
Septem.
Cozevi.
CREBRO in vers. *Semol* : p. 85.
credo : p. 29; — credes in vers.
Sed.
creterras in vers. *Ferunt*.
cu[c]culus : p. 416.
cum (praepositio) in vers. *Equi-*
tatu, *Flentes*, *Mercurius*, *Quam*,
Ubi ; quom in vers. *Aetate*.
cuncti : vide ad *Conctos*.
cura (nomin.) in vers. *Sacraque* ;
— QURA (ablativ.) in vers. *Bene*.
curro : vide ad *Incurrere*.
cu[r]rulis : p. 416.
cyclops in vers. *Mandisset* : p. 84.
Cynthii Cenetensis testimonium :
p. 387.
d in fine vocum : p. 47, 57.
dacrima propter Festi epitom. p. 68
Mueller fortasse apud *Livium*
Andronicum semper pro *lacrima*
scribendum : p. 298.
damno : vide ad *Condeimnes*.
daps in vers. *Quae*.
de in vers. *Simul ac* ; *Deque*.
-de in *Aliunde et in Deinde*,
Quamde.
Dea[na] (vocativ.) in vers. *Cum*
tu (p. 77).
decemviri (plur.).

decimum (accus. masc.) in vers. *Septimum*; — decuma (ablat.)

decorem (pero correptam) in vers. *Magnam* : p. 5.

(DEDICAT) pro versu vel versibus substitutum in vers. *Hanc*.

deferet.

deficio : DEFECIT in vers. *Quoiei*.
deinde.

DELETO in vers. *Corinto*.

(Delphis) : dele in vers. *Sanctus*.

demum in vers. *Igitur*.

demus (pro demum) : p. 360.

denuo : p. 74.

deserant in vers. *Sin*.

detersit in vers. *Simul ae*.

devictis in vers. *Magnum num*.

deus in vers. *Tibi*; — deum (accus.);
— deo (dativ.) in vers. *Divum*;
— deorum deus : v. ad *Divum*;
— deum (gen. plur.) in vers. *Deum*. — *De e* correpla v. p. 74.

dextrabus in vers. *Deque*.

di- pro dis- : p. 254.

DIALIS (genetiv.) in vers. *Quei*.

Diana : vide ad *Deana*.

diro, dicas : vide ad *Dedicat*.

dico, dicis : dicas in vers. *Postremus*; — (dictae) : correctum in diebus te in versibus *Diebus*, *Septem*. — Cf. *Edicit*, *Praedicat*.

dictator in vers. *Uti*; — dictator ubi eurrum insidit pervehitur usque ad oppidum (*Varro De ling. lat.* 5, 153) : octonarius, non saturnius.

diequinte : p. 30.

dies (nomin. sing.) in vers. *Quae*, *Quando*; — die in vers. *Ibi-que*; — diebus : v. ad *Dictae*.

DI[F]EIDENS in vers. *Quod re*.

Digesta, 1, 2, 2, 35-38 : p. 225.

dihaeresis in hoc opere non distinguitur a caesura : p. 206.

Dio : vide ad *Cassius*.

Diomedis in vers. *Cogant*.

dirimendo (ablat.) in vers. *Dvello*.

dis pater Vejovis Manes e. q. s. apud *Macrobius*, *Saturn.* 3, 9, 10 (vide *Ribbeck in Neue Jahrbuecher fuer Philologie* LXXVII p. 207) : dubium num saturniis concepta.

disertim in vers. *Tuque*.

disque sipatam (ex emendatione pro dissipatamque).

disticha dactylica : p. 87. 222. 223.

diu (emendatum ex dum) in vers. *Qui diu*.

dives : ditem in vers. *Magnam*.

divina (ubi falso etiam diva legitur) in vers. *Nam*.

dius : die vocativus graecus : p. 77.

dinturnus : p. 30.

divus in vers. *Fietque*; — (diva) vide ad *Divina*; — divi (plur.) in vers. *Jovis*; — divis in vers. *Ammullus*; — divae (plur.) in vers. *Flerent*; — divas in vers. *Res*; — divum (genet. plur.).

do : danunt in vers. *Victoribus*; DANUNT in vers. *Donu*; — dabit in vers. *Qui jus*; — dabunt; — dedet : p. 35; dedit in vers. *Cujus*, *Jovi*; — dederunt in vers. *Jovis*; — dederit in vers. *Cume populus*. — Cf. *Crederes*, *Reddant*, *Traditus*.

- doceo* : *doctusque Anchises e. q. s.* : *E in vers. E nos.*
p. 387; — *docuit in vers. Nam.*
docte (adverb.) in vers. Blande.
dominusque : vide ad Oriturum.
domum in vers. Magnam, Me, Plenissimum.
donec in vers. Sed.
donicum in vers. Ibi.
donum in vers. Cujus, Donum, Jovi; DONU. — Donum dare, non Dare donum : p. 291.
doricam in vers. Cum victor.
dormi in vers. Lalla; — DORMIAS in vers. Bene.
Drusus : p. 409.
dubiis nominibus (scriptoris de) testimonium : p. 303.
dubio (ablat.) in vers. Nexabant.
ducit in vers. Exerciti.—Cf. Abdoucit.
ductu; DUCTU : p. 289.
Duebneri collatio codicis Serviani : p. 272.
dvellum sive bellum : bellicque in vers. Siluicolae.— dvello (ablativ.); BELLO in vers. Ob. — Cf. Perdvelles. De u vel v vide p. 80.81.
(dum) : vide ad Diu.
DUO in vers. Heis; — duo : p. 29; — duae in vers. Captae.
dvonus : p. 81.250; — dvonum in vers. Quamvis; — dvona (substantiv. neutr.) in vers. Simul dvona; — DVONORO : p. 221.
du smo (ablativ.).
dumviri perdvellionem judicent e. q. s. apud T. Livium 1,26,6 (cf. Cic., Pro C. Rabirio perdv. reo 4,13) : non saturniis concepta.
-e in neutris declinationis tertiae : p. 48.77; — -e in vocativo et in imperativo : p. 46.48. 76.77; — e pro i ante : p. 85.
edicat in vers. Res.
edo, es : edi in vers. Affatim.
-efacio : p. 30.37.
ego : p. 29; — me (accus.) in vers. Me, Tum patriae; — mihi : p. 29.35.47; mihi in vers. Caro, Sed, Tuque, Virum mihi; MIHI in vers. Fuit; MI in vers. Rogo.
ei apud Umbros et Latinos correptum : p. 49.75.
-ejus in nominibus : p. 76.
elephantisque in vers. Equitatu.
elogia clarorum virorum : p. 18.
eminus : p. 39.
emissam in vers. Manu.
emo : vide ad Dirimendo, Sumpserunt.
emporium in vers. Apud emporium.
enim in vers. Neque.
Ennius graecissans : p. 77.330; — Ennii testimonium : p. 5.15. 17.330.385.413.432; — Ennio attributi saturnii : p. 18.296.391. 394; — Ennius de Scipione Africano quae scripserit : p. 391; — Enniani loci : p. 369.392.
E NOS.
ENSALI in vers. Satur.
enubra : p. 337.
eo, ire : vide ad Abeuntes, Exeo, Pereo, Redeo, Transit. — De i in ii correpta v. p. 71.
eo (adverb. loci) in vers. Censet.

Ephesum in vers. *Inter*.

equitatu.

er factum ex is : p. 253.

ergo per e productam : p. 39.

ergo (= causa) in vers. *Cujus, Ejus*.

erile alteram corripiens : p. 37.

errant in vers. *Partim*.

es in plurali declinationis tertiae : p. 48.

esca (nomin.) in vers. *Ferisque*; — escas (genetiv. sing.) in vers. *Atque escas*.

et : p. 30.253; — (et) : vide ad *Peritet*; — et in vers. *Argenteo, Blande, Celosque, Et, Quamde, Vecorde*; ET in vers. *Bene, Hanc*.

etiam qui res magnas e.q. s. apud A. Gellium 7,8,5 : versus comici, non saturnii.

ex in vers. *Cume populus, Ex, Hostem, Mea, Pulchraque*; (ex) delendum in vers. *Quandoque*; e in vers. *Multi*.

exemplum : p. 345.

exeo : exeunti in vers. *Caput*; — exibant in vers. *Noctu, Ubi*.

(exercitus) in vers. *Transit*; exercitusque (nomin. sing.) in vers. *Imperio*; — exerciti; — exercitu in vers. *Inspectante*.

expeditionem in vers. *Exerciti* : p. 94.209.

(ex)pellere in vers. *Hostem*; — expulsa (ablativ.) in vers. *Jam*.

expressa (neutr.) in vers. *Inerant*.

extingues in vers. *Disque*; — exstinguet in vers. *Fietque*.

ext(r)a.

?faber.

Fabius (Q.) Maximus : p. 225. 226.

FACILE.

facio : facit in vers. *Topper facit*; — faci(e)tis in vers. *Hoc si*; — faciet in vers. *Quantam statutam*; — faciant in vers. *Decemviri*; — facito in vers. *Ea industaurata*; — faciendis in vers. *Iis*; — fecerat in vers. *Jamque*; — factum (neutr.) in vers. *Hoc est*; — FACTA (ablat.) in vers. *Decuma*. — Cf. *Defecit, Perfecit*. — *Facere, pro : sacrum facere* : p. 275.

FACTEIS (subst.) in vers. *Facile*.

Faleria pro Falisia : p. 253.

FAMA (nomin.) in vers. *Honos*.

fames.

fanum : p. 255.

farra in vers. *Hiberno*.

fa[r]rina : p. 416.

fas in vers. *Immortales*.

fatis in vers. *Ex ea*; — fato Metelli Romae fiunt consules : p. 320.

fatus est correctum in fatust in vers. *Caro*. — Cf. *Profari*.

Faunorum vaticinia : p. 413.

fel, fell : p. 44.

felicissime (adverb.) in vers. *Red*.

felicitate in vers. *Duetu*.

FEMINA (uomin.) in vers. *Fuit*.

fenestra et festra : p. 30.

-fer : vide ad *Frugifera*.

- fero* : *fer[eba]t in vers. Tibi* ;
— *ferunt.* — *Cf. Conferant, Defe-*
ret, Referunt, Tollo.
- ferocia* (*nomin.*; *secunda syllaba*
correpta) *in vers. Ne quid.*
- ferro* (*ablativ.*) *in vers. At.*
- ferus* : *FERE in vers. Satur* ; —
ferisque (femin.).
- fescennini versus* : *de metro non*
constat.
- Festi epitomes codex Tricassinus* :
p. 291.292.
- festus in vers. Quae.*
- ficticii saturnii* : *p. 19.20.*
- FIDE* (*ablativ.*) *in vers. Amantis-*
suma (p. 36).
- fido* : *vide ad Difeidens.*
- filius in vers. Mercurius* ; —
FILIO(S) (= filium) in vers. Lu-
ciom : *p. 221* ; — *filie (vocatv.)*
in vers. Pater ; — *fili (plur.)*
in vers. Runcus ; — *filia(m)*
(nomin.) in vers. Nam ; — *filia(vo-*
catv.) in vers. Sancta ; —
filiam in vers. Apud nym-
pham ; — *filiae (plur.) in vers.*
Novem.
- fio* : (*fit*) : *vide ad Sic* ; — *fietque* ;
— *fiant in vers. Quotannis* ; —
fieri (prima syllaba producta :
vide p. 14.73.75) in vers. Ma-
gnum stuprum ; *fitum in fragm.*
Sic quoque.
- FLAMINIS in vers. Quei.*
- flamman in vers. Topper saevi.*
- flere in vers. Immortales* ; —
flentes (nomin. plur.) ; — *flerent.*
- flexu in vers. Nexabant.*
- fligo* : *vide ad A[f]fleicta.*
- flumine in vers. Cave.*
- flustris in vers. Honerariae.*
- foedesum.*
- foras in vers. Ubi.*
- FORMA (nomin.) in vers. Quoju*
forma virtutei ; — *FORMA.. in*
vers. Quoju format.
- FORTIS (nomin. sing.) in vers. Gnai-*
vod : *p. 229.*
- fortissimos in vers. Sin.*
- fortuna (nomin.) in vers. Jam-*
que ; — *fortunas (genetiv.) in*
vers. Ei ; — *fortunae (genetiv.)*
in vers. Fabrum.
- Fortunatianus* : *vide ad Atilius.*
- frango* : *vide ad Confringent, Re-*
fregit.
- fratrem in vers. Deum.*
- fraudis in vers. Ne quid.*
- fretus in vers. Senex.*
- frixit in vers. Igitur.*
- frugifera (ablat.) in vers. Ex ter-*
ra.
- Fufius nomen* : *p. 76.*
- fugat in vers. Fundit* ; — *fugata-*
(que) (nomin. fem.) in vers.
Victa.
- (fugit)* : *vide ad Supra* ; — *fuge*
in vers. Annem.
- fundit* ; — *fusa (nomin. fem.) in*
vers. Victa.
- funera in vers. Tibi.*
- furvus* : *p. 254.*
- Gaius* : *p. 250.*
- gaudebitis in vers. Hoc si* ; —
gavisi (praeterit.) in vers. Quo-
niam.

- geminatio consonantium* : p. 12. 13. 38. 150. 236. 350. 401. 416.
- gena* : vide ad *Alienigenae*, *Trojugena*.
- genetivus cur modo in -ii modo in -i* : p. 77 ; — *genetivus in inscriptione tabularum triumphalium* : p. 288. 289.
- gentes (nomin.) in vers. Uno* ; — *gentis (accus.) in vers. Magnum stuprum* ; — *gentium in vers. Vomicam*.
- genu* : p. 29. 48 ; — *genua in vers. Utrum*.
- (genus)* : *corrigendum in vers. Summe (vide ad Gigno)*.
- Germanicus* : p. 409.
- gero* : *GERAS in vers. Bene* ; — *GES[S]ISTEI in vers. Quei* ; — *gesta (ablat.) in vers. Red* ; — *GESTAS in vers. Ob* ; *gestas in vers. Quantam columnam*.
- Gigantes (nomin.) in vers. Bicornes*.
- gigno* : *genu(s)isti in vers. Summe*.
- Glabrio* : vide ad *Aeilus*.
- GLORIA (nomin.) in vers. Honos* ; — *GLORIAM in vers. Facile*.
- glossae « Isidori » et aliorum* : p. 307. 402.
- glutro (an gutto ? ablativ.) in vers. Argenteo*.
- Gnaevus* : p. 250 ; — *GNAIVOD*.
- GNATUS in vers. Annos*. — Cf. *Prognatus*.
- Gracchus* : vide ad *Sempronius*.
- Graeciam in vers. Partim*.
- graeco (ablativ.) in vers. Decemviri*.
- graeci versus* : p. 3. 4. 16. 17.
- grandia in vers. Hiberno*.
- gratulabat(ur) in vers. Ammullus*.
- GRATUM in vers. Hospes*.
- GREMIU[M] in vers. Qua re*.
- ?gumate* : p. 297.
- ?gutto* : vide ad *Glutro*.
- h post mutas* : p. 84. 235. 236.
- habe[a]mus in vers. Atque escas* ; — *haberen in vers. Convenit*.
- Hannibal* : p. 47. 56.
- hasta (nomin.) in vers. At*.
- hercle priorem e corripiens* : p. 42. — *Herc(u)les nomen* : p. 83. 233 ; — *HERC(U)LIS in vers. Hanc* ; — *HERC(O)LEI in vers. Donu*.
- heri, here* : p. 30.
- Heusingeri grammaticus* : p. 399.
- hexameter heroicus* : p. 11. 16. 17. 51. 56. 87.
- hiberno (ablativ.)*.
- hic[e] (adverb.) in vers. Terra pestem* ; *hic in vers. Is* ; *HEIC in vers. Parens, Heic* ; — *Heice* : p. 259 ; *heicei* : p. 51. 259.
- HIC (nomin.) in vers. Consol* ; *HEC* ; — *HONC (cf. vers. Uno)* ; — *HOC (nomin.-accus.) in vers. Aetate, Est, Hoc* ; *hoc in vers. Jovis, Hoc* ; — *HOC (ablativ.) in vers. Parens, Quoqus corporis* ; — *his in vers. Ex ea* ; — *haec (femin. sing.) in vers. Caput, Quae* ; — *HANC in vers. Cujus* ; — *HANC* ; — *HASCE in vers. Ob*.
- hir* : p. 339.
- Hispania (ablat.) in vers. Quandoque*.

HO[D]DIE : p. 416.

homines (nomin.) in vers. *Silvicolae*; — homines (accus.) in vers. *Topper facit*; — hominum in vers. *Ei*; — hominem vel hemonem (correctum ex humanum) in vers. *Namque*; — prima syllaba in hominum non producenda : p. 372.

homoeoteleuton in versibus qui theses binas amittunt : p. 223.

honerariae (nomin. plur.).

HONOS in vers. *Honos, Quoiei*; — HONORE[M] in vers. *Ne quairatis*; — HONORE (dativ.) in vers. *Quoiei*.

honustae in vers. *Honerariae*.

Horatii prosodia : p. 23; — Horatii testimonia . p. 386.

HOSPES.

HOSTEM (vel hostis); — hostium in vers. *Apud emporium, In ea, Tum tu, Urit*; — hostibus in vers. *Fames, Magnum numerum*.

hostiis in vers. *Decemviri*.

Huat e. q. s. (*Cato, De re rust.* 160) : vide ad *Motas*.

humanus : p. 85; — (humanum) : vide ad *Homines*.

-i in dativis et locativis : p. 46. 47; — i in nominativ. plur. : p. 46. 48; — j littera duplex . p. 76; — i et l litterae commutatae : p. 249.

jacio : vide ad *Proicerent*

jam; jamque.

janicus vel jancus.

Jan[e] es in fragmento *Jancus*.

†janeus vel †janitor : eadem vox atque *Jancus*.

ibi in vers. *In Pylum, Ibi*; ibe in vers. *Quoti* (p. 253); ibi legendum pro ubi in vers. *Ubi*; ibique; — ibidem in vers. *Seseque* (cf. p. 37); ibidemque.

idem (nomin. sing. masc.) in vers. *Reconciliat*; — isdem (ablativ. plur.) in vers. *Multa*; — cf. ibidem sub voce *Ibi*; — i[d]dem p. 416.

-idius in fine nominum : p. 76.

igitur.

ilico in vers. *Septimum*.

-ilius in fine nominum : p. 76.

ille : illos in vers. *Sin*.

illi[n]c in vers. *Ubi*.

immolabat in vers. *In auream molabat*.

immortales (accus. plur.).

impe(n)natas (cf. pennatas).

IMPERATOR in vers. *Hanc*.

imperio et IMPERIOQUE in vers. *Ductu, Imperio*.

impius in vers. *Mandisset*.

importunus : inportunae (plur.) in vers. *Topper... confringent*.

in cum ablativo in fragmento *Dusmo*, in vers. *Apud emporium, Cogant, Honerariae, In, Multa, Postquam, Sacra*; in in vers. *Ob* (ubi in inter quod et bello corripitur, p. 42), *Quibus, Quojus corporis*; — in cum accusativo in vers. *Cave, Deferet, Ei, Exerciti, Jam, In, Iterum, Me, (ex emendatione)*; in in vers. *Ne volueris, Qua re*.

incedit in vers. *Prima*.

- inclitus in vers. *Deinde*.
 incolunt in vers. *Ferisque*.
 incolumem in vers. *Exercitum*.
 INCURRERE in vers. *Ne volueris*.
Indici versus : p. 16.17.
 in[du]staurata (neutr.) in vers.
 Ea industaurata.
inebra : p. 337.
 inertes (nomin.) in vers. *Siluicolae*.
 inferus.
 INGENIUM in vers. *Honos*.
 inhospitalis victrices e. q. s. :
 vide ad Ah.
 inimicis.
importunae : vide ad *Importu-*
 nus.
inscriptiones. C. I. L. 1, 592 : p. 286.
 — 1, 1297 : p. 51.
insece in vers. *Virum mihi*.
insecta.
inserinuntur in vers. *Multa*.
 INSIGNE[M] in vers. *Quei*.
insiste in vers. *Tum tu*.
inspectante.
 (instaurata) : vide ad *Industaurata*.
insulam in vers. *Transit*.
inum : *inerant*.
integer : p. 337.
intemerat ex emendatione pro
 integram in vers. *Transit*.
inter in vers. *Inter*, *Nexabant*,
 Simul alius.
ir vel [h]ir ex emend. pro *is*.
is in vers. *Fietque*, *is* in vers.
 Annos, *Is*; (is) *delendum* in
 vers. *Iis*, *corrigendum* in vers.
 Irque; — em in vers. *Divum*,
 ex emendatione in *fragmento*
 Cozevi; — id; — eam; — *EJUS*
 in vers. *Ductu*; *eius* in vers.
 Ductu, *Jamque*; — ei; — eo
 in vers. *Ibique*, *Mercurius*; —
 ea (abl.) in vers. *Ex ea*, *In*
 ea, *Ea*; — ii in vers. *Seseque*;
 — ea (neutr.); — eorum in vers.
 Eorum, *Simul dvona*; — iis
 in vers. *Ferisque*, *Iis*. — *Eam-*
 dem stirpem habes in: *Idem*,
 Illico, *Eo*, *Ibi*, *Ita*, *Iterum*. —
 « *Is* » aliis pronomini-
 bus addi-
 tum : p. 276. *Eiei et emem* :
 p. 276.
-is in conjugatione tertia: p. 46.47.
Isis pererrat urbem crinibus pro-
 fusis : p. 19.312.
 (isti) : vide ad *Gigno*.
-it in conjugatione tertia: p. 46. —
 -it in praeteritis : p. 44.47.
ita : p. 48.56; — *ita* in vers.
 Caro; — *itaque*.
iterum.
-ius, -jus, in fine nominum genti-
 liciorum : p. 76.
jubar : p. 56.
jubeo : *jussit* in vers. *Tumque*.
judicium in vers. *Plerique*.
Julii Capitolini testimonia : p.
 407.409.
Junii (D.) Bruti Gallaei tabulae
 triumphales : p. 422.
Juno in vers. *Diebus*, *Septem*.

- Juppiter in vers. *Caro*; (Juppiter) corrigendum in *Jovis pater*; — *Jovis (genetiv.) in vers. novem*; — *Jovi in vers. Cujus*, — *Jovi*: v. p. 35; — (que) corrigendum in *Jove in vers. Sanctus*; — *Jovis Imperatoris signum*: p. 268.
- ius in comparativis: p. 46.47.
- jus in vers. *Qui jus*; *jus sacratum Jovis jurandum sanguine*: p. 304.
- JUVATE, JUVATO, in vers. *E nos. et i*: v. ad *i*; — *l in fine vocum*: p. 47.
- lac, lact: p. 44.
- lacrimas in vers. *Simul ac*; — *lacrimis in vers. Flentes*. — *Vide ad Dacrima*.
- Lactantii testimonium: p. 433.
- lacte (imperativ.) in vers. *Lalla*.
- laeu in vers. *Romane*: v. p. 35.48.
- Laertie in vers. *Neque*.
- lalla.
- (lancus): vide ad *Jancus*.
- « Langzeile » Germanorum: p. 2. 3.4.16.
- lar̃a trisyllabum: p. 14.81.82.
- LASES (vocativ. plur.) in vers. *E nos*; — *laribus in vers. Ejus*.
- latina (ablat.) in vers. *Lingua*.
- Latonas (genetiv.) in vers. *Mercurius*.
- leges romanae: dubium num umquam saturniis conceptae.
- legio in vers. *Imperio*; — *legiones (accus.) in vers. Fundit, Superbiter*.
- lego: vide ad *Collegit*.
- Lemno (dativ.) in vers. *Cum victor*: p. 84.
- lepistas in vers. *Ferunt*.
- Leucetiae in vers. *Cume tonas*: p. 77.
- libaque fictores Argeos et tutulatos: apud Varronem, *De ling. lat.* 7,44 male in quibusdam libris saturnius dictus: revera hexameter Ennii dactylicus.
- libens: vide ad *Lubens*.
- liberatis in vers. *Atque liberatis*.
- liberi: LEIBEREIS (nomin. plur.) in vers. *Decuma*.
- libo: libabant in vers. *Carnis*.
- LICIU[S]SET in vers. *Quibus*.
- ligo: vide ad *Deligare*.
- LIMEN in vers. *Satur*.
- lingua (ablativ.) in vers. *Obliti*.
- lintre in vers. *Jam*.
- liquerit in vers. *Trojam*.
- Livii Andronici trag. 16 Ribb.²: p. 108; — trag. 40: p. 375.
- T. Livii codices pro deterioribus habiti, qui bonam quamdam lectionem servant: p. 265. — T. Liv. 8,37,8: p. 276. — 39,32,6: p. 285. — 39,56,4: p. 285.
- locativus sanscritico-umbricus: p. 50.
- loco (ablativ.) in fragmento *Dusmo*; — *locos in vers. Convenit*; — *LOCEIS in vers. Annos*.
- locusta (nomin.) in vers. *Atque prius*.
- longe in vers. *Vomicam*.

- longus* : *LONGA* (ablativ.) in vers. *Quibus*; — *longae* (plur.) in vers. *Ibique*.
- loquatur* in vers. *Quantam columnam*; — (loquaris) *mala letitio pro dicas* in vers. *Postremus*; — *loquier* in vers. *Obliti*. — Cf. *Adlocutus*.
- Loucanam* : vide ad *Lucanus*.
- LUBENS* in vers. *Qua re*; *libens* in vers. *Inimicis*; — *LUBENTES* (nomin.) in vers. *Decuma*.
- Lucam*.
- lucanus* : *LOUCANAM* in vers. *Subigit*.
- Lucetius* : p. 253. Cf. ad *Leucetiae*.
- LUCIUS* (per *i* productam, p. 76.77) in vers. *Cornelius*; — *LUCIOM*; — *Lucia Volaminia*.
- Luctatius* : vide ad *Placidus*.
- ludis* in vers. *Iis*; — *ludos* in vers. *Apollini*.
- ludo* : *lusi* in vers. *Affatim*.
- luo* : p. 74.
- Lutatius* (Q.) *Catulus curator restituenti Capitolii cur se praedicet consulem* : p. 286.
- ?*Lutatium* in vers. *Id*.
- luto* (per *o* correptam, p. 36; ablativ.) in vers. *Hiberno*.
- m littera in fine omissa* : p. 221. 251; — *m in fine vocum* : p. 47
- Maarco* : vide ad *Marcus*.
- Maccius Macius* : p. 150.
- macer* : p. 337.
- macerat* in vers. *Namque*.
- magis* : p. 29.47.
- magnum* in vers. *Celsosque, Deferet, Magnum*; — *magni*; — *magno* (ablativ.) in vers. *Dvello*; — *magnique* (nomin. plur.) in vers. *Bicorpores*; — *magnam* (que); *MAGNA*[M]; — *magnae* (plur.) in vers. *Quamde*.
- major* : p. 76; — *MAJORUM* in vers. *Facile*.
- male* : p. 29.
- malefica* (ablativ.) in vers. *Vecorde*.
- Mallii Theodori testimonium* : p. 312.
- malum* in vers. *Dabunt*.
- Mamercus, Mamers, Mamertinus* : p. 412. — Cf. *Marmor*.
- ma[m]milla* : p. 416.
- mamuri veturi*.
- MANDATUS* in vers. *Annos, Ne quairatis*.
- mandisset*.
- manens* in vers. *Ibi*; — *maneto* in vers. *Terra pestem*.
- Manius ex emendatione pro Marcus*.
- mano* : *manare* in vers. *Cave*.
- manto* : vide ad *Ommentans*.
- manues*, — *manuos* — *manus* in fragm. *Cerus*.
- manus* (accus. plur.) in vers. *Cogant*; — *manu*; — *manibus* in vers. *Deque*.
- Marciorum vaticinia* : p. 413.
- †*Marcus corrigendum in Manius*; — *MAARCO* (dativ.) in vers. *Hoc est*. — *Marcus imperator* : p. 407.409.

- mare *in vers.* *Cave, Celsosque, Quamde, Qui diu*; — *marum in vers.* *Neptunum* : p. 35.205.
— *Cf. Permarinis.*
- Marii Plotii Sacerdotis testimonia* : p. 2.311.
- Marii Victorini testimonia* : p. 2.310.
- †*MARMOR in vers.* *E nos*; *MARS in vers.* *Ne volueris.*
- Mars* : p. 412; *MARS in vers.* *Satur.*
- matrem.
- mavolunt *in vers.* *Seseque.*
- Mavors* : p. 412.
- MAXSUME (adverb.) in vers.* *Donu.*
- MAXSUMA (ablativ.) in vers.* *Aman-tissima*; — *maximas in vers.* *Fundit.*
- medeor in vers.* *Novum, Vetus*; — *mederi in vers.* *Ne ninculus.*
- Meditrinalia* : p. 241.441.
- mejo* : p. 76.
- mel, mell* : p. 44.
- melior in vers.* *Fietque*; — *meliose.*
- Melitam in vers.* *Transit.*
- memor.
- mens* : p. 27.
- mensa (ablativ.) in vers.* *Sacra.*
- mentem in vers.* *Ei, Jamque.*
- mentionem in vers.* *Atque escas.*
- Mereurius.*
- MERETO in vers.* *Donu, MERETO*[D?] *in vers.* *Dedet.*
- meridies* . p. 26.
- Merulae (Pauli) perfidia* : vide *ad Ah.*
- merulae quod os vetustae mane dulce cantat* : p. 19.312.
- messim, messor in vers.* *Quasi.*
- Metelli in vers.* *Dabunt.*
- metes correptum (p. 36) in vers.* *Camille.*
- Metioeo Fufetioeo* : p. 330.
- metus (genetiv.) in vers.* *Magni.*
- meus, olim mius* : p. 77; — *MI in vers.* *Rogo*; — *mea (vocat. sing.)*; — *MEAS in vers.* *Hospes* — *mea (neutr.) in vers.* *Donum.*
- miless* : p. 44.
- milìa vel millia in vers.* *Campum, Supra*; — †*millia alia e.q.s.* : vide *ad Multa.*
- milïus trisyllabum* : p. 81.82.
- Minerva factum ex Menesua* : p. 254.
- ministratores (nomin.) in vers.* *Extā.*
- MINUS in vers.* *Ne quairatis* : v. p. 35.
- miserias (accus. plur. an genetiv. sing.?) in vers.* *Amicum.*
- mitto* : vide *ad Emissam, Omissa.*
- modo (adverb.)* : p. 29.37.48.
- modo (ablativ.) in vers.* *Inerant.* *Cf. Praemodum.*
- moene (abl.) in vers.* *Apud emporium*; — †*moenia in vers.* *Id.*
- molabat in vers.* *In auream.*
- moluerum.*
- Monetas (genetiv.) in vers.* *Nam.*

- MONIMENTUM *in vers.* *Hoc est*; —
 MONUMENTUM *in vers.* *Est hoc*.
 (morbo) : *delendum in vers.* *Vetus*.
 MORS.
 Morta (*nomin.*) *in vers.* *Quando*.
 mortales (*nomin.*) *in vers.* *Eorum*; — mortales (*accus.*) *in vers.* *Immortales*.
 mos : MORES (*nomin.*) *in vers.* *Quojus format*.
 Motas *vaeta e.q.s., huat e.q.s.* (*apud Catonem, De re rust.* 160) : *obscurissima, prorsus dubium num saturniis concepta*.
 †moventium : *vide ad Nuntius*.
 Mucius (Q.) : p. 225.226.
 multi (*nom. plur.*); — multa (*neutr.*) *in vers.* *Campum, Multa, Nexabant*; — MULTASQUE *in vers.* *Magna*; — multis (*femin.*) *in vers.* *Flentes*; — mult- cum mill- confusum : p. 273.308.
 Mummii (L.) *tabula triumphalis* : p. 18.21.235.288.422.
 muris *in vers.* *Tum tu*.
 -mus *in verbis* : p. 46.47.48.
 muta cum liquida : p. 25.71.332.362.
 n littera ante s omissa : p. 300.
 naeniae : *de metro non constat*.
 Naevii *trag.* 57 Ribb.² : p. 52.133.
 — Naevium *in vers.* *Flerent*;
 — Naevio (*dativ.*) *in vers.* *Dabunt*.
 nam *in vers.* *Caro, Fietque, Nam, Namque. Cf. Quianam*.
 narrato *in vers.* *Tuque*.
 natus : *vide ad Gnatus*.
 naves (*nomin. plur.*) *in vers.* *Ibique*; — navis (*accus. plur.*) *in vers.* *Simul dvona*.
 ne *in vers.* *Amnem, Ne*; NE *in vers.* *Ne. Cf. Negumate*.
 nec *in vers.* *Inimicis, Quod bruti*; — neque *in vers.* *Sed, Neque*.
 ?negumate vel ne ?gumate *in vers.* *Quamvis*.
 Nelei carmen : *senariis conceptum, non saturniis*.
 Neptunum.
 neque : *vide ad Nec*.
 nequinont *in vers.* *Partim*.
 ne scio : p. 88.101.
 nexabant.
 Nibelungorum versus : p. 2.3.4.16.
 nihil : p. 47.
 nihilum (*correctum ex nullum*) *in vers.* *Namque*.
 ningulus vel ninculus *in v.* *Ne n.*
 nisi : p. 29.
 nive (*ex emend.*) *in vers.* *Satur*.
 NOCERE *in vers.* *Rogo*.
 noctu.
 nod(orum) *in vers.* *Nexabant*.
 noegeo (*ablat.*) *in vers.* *Simulac*.
 NOLI *in vers.* *Rogo*.
 nomenclator : p. 27.242.
 nominativus in -i pro -ius : p. 289.
 NON *in vers.* *Quoiei*; — non te peto piscem peto *e. q. s. apud Festum p.* 285 : *valde dubium num saturnius*.

Nonius (p. 471 *M.*) : p. 350.

nos in vers. *E nos.*

noster (vocat.) in vers. *Neque, Pater*; — *nostros* in vers. *Cum socios.*

novem.

noventium emendatum ex moventium: vide ad *Nuntius*.

novum et novo (dat.) in versibus *Novum, Vetus.*

(*nullum*): vide ad *Nihilum*.

nudius : p. 74.

Numa Pompilius : p. 405.

numerus in vers. *Magnum num.*

nunc in vers. *Ex ea.*

nundinae : p. 447.

NUNQUAM in vers. *Is*; *nunquam* in vers. *Tuū patriae.*

nuntius : *noventium emend. ex moventium* in vers. *Quamvis.*

nympham in v. *Apud nympham.*

-o productum et correptum : p. 29.30.36.46.47.49.

OB.

oblitus in vers. *Neque*; — *obliti* (nomin. plur.); — *obli(vi)scere* in vers. *Amicum* : p. 142.

obses : *obsides* (accus.) in vers. *Sicilienses*; *opsidesque* in vers. *Subigit.*

obsidere : *obsides* in vers. *Memor.*

obviam in vers. *Censet.*

occisa (neutr.) in vers. *Campum.*

ocris (accus.) in vers. *Celsosque.*

octoginta in vers. *Supra.*

odi inquit *summussos e. q. s. apud Festum* p. 298 et in ejus epitome p. 299 : *comicus versus, non saturnius.*

o[f]fella : p. 416.

oino : vide ad *Unus.*

ols : p. 249.

olteo (ablativ.) in fragm. *Pro.*

omitto, omissa : vide ad *O[m]-mitto.*

ommentans in vers. *In Pylum.*

o[m]mitto : p. 416; — *o[m]missa* (nomin.) in vers. *Sacraque.*

OMNE[M] in vers. *Subigit*; — *omni* (ablativ.) in vers. *Inspectante*; — *omnes* (nomin.) in vers. *Jovis, Plerique*; — *OMNIA* in vers. *Mors*; *omnia* in vers. *Tuque*; — *omnibus* in vers. *Equitatu.*

onerariae onustae e. q. s.: vide ad *Honerariae honustae.*

operio, opperio : p. 416. — *opertis* in vers. *Noctu.*

opes (accus.) in vers. *Summas.*

opituma : vide ad *Optumo[m].*

oportet, oportet : p. 416.

o[p]perio, o[p]portet : p. 416.

OPTUMO[M] in vers. *Dvonoro* : p. 221; *optumum* in vers. *Patrem*; — *OP(I)TUMA* (nomin. femin.) in vers. *Fuit.*

ora : *oris* in fragm. *Trojae.*

Orc(h)i(o) in vers. *Itaque.*

ordine in vers. *Sacra.*

origine gentis romanae (scriptoris de) *testimonia* : p. 297.

- « oriturum quandoque ex Hispania principem dominumque rerum » : p. 390.416.
 oro : ORANT in vers. *Semol*; — oraret in vers. *Utrum*.
Orosii testimonium : vide ad *Qui invicti*.
 os, oss : p. 44.
 os : ore in vers. *Mea, Simul ac*.
osca lingua et umbrica cum sanscritica contra latinam consentientes : p. 50.
Ovidii testimonia : p. 386.
 p pro b : p. 220.
 pa (correctum ex pta) in vers. *Divum*.
 paciscit in vers. *Sicilienses*; — paciscunt in vers. *Id*.
 pacto (ablativ.) in vers. *Blande*.
palus apud Horatium correptum : p. 23.29.
 panduntur in vers. *Ex ea*.
 panis : p. 255.
Papirii Sextus, Publius, Gaius : p. 226.
 parentes.
 PARENS.
 pariat in vers. *Ne quid*; — pariet in vers. *Atque prius*.
 PANI[S]SUMA (secunda syllaba correpta, p. 38.205; nomin. femin.) in vers. *Quojus forma*.
 partem in vers. *Cume populus, Manius*; — ?parteis in *fragmento Conferre*.
 partim.
 parvus disyllabum per a correptam : p. 82; — PARUA (ablativ.) in vers. *Aetate*.
 pascunt in vers. *Vestros*.
 pater : p. 45.46. — pater (ex emendatione) in vers. *Jovis*; pater; — patrem; — PATRE in vers. *Gnaivod*. — Cf. *Juppiter*.
 patranda (genet.) in vers. *Caput*.
 patriae (genet.) in vers. *Tum patriae*.
 Patricoles (sic scripsi pro Patroclus) in vers. *Ibidemque* : p. 83.
 patrius : patria (plur. neutr.) in vers. *Sacraque*.
 Patroclus : vide ad *Patricoles*.
 patulci vel patulti.
 paucis in vers. *Quoniam*.
 pavore in vers. *Igitur*.
 pax : pacis in vers. *Caput*.
 pectora in vers. *At, Magni*.
 pedo πέρδω : p. 412.
 pejero : p. 85.
 peior : p. 76; — pejus in vers. *Namque*.
 Peles, Pelides : p. 344.
 (ex)pellere in vers. *Hostem*. — Cf. *Appulisset, Expulsa*.
 Penatium in vers. *Sacra* : p. 149.
 pen(n)atas (cf. impennatas).
 per in vers. *Magnum stuprum, Manu, Memor*.
 percontat in vers. *Blande*.
 perdvelles in vers. *Vestros*.
 pereoo : perire in vers. *Seseque*; — †perit : vide ad *Peritet*.

PERFECIT in vers. *Mors.*

per fines.

peritet correctum in perited in
vers. *Conferre.*

Permarinis in vers. *Ejus.*

perrumpit in vers. *At.*

pescia.

pesnis.

pessulus : p. 26.

pestem in vers. *Terra pestem.*

petilam.

petita (pl. n.) in vers. *Redeunt.*

Philargyrii testimonium : vide
ad *Sed dea.*

pid (vox osca) : p. 49.50.

pietati in vers. *Senex.*

piger : p. 337.

pilumnoe.

piscibus in vers. *Ex terra.*

pius : PIA (nom. fem. ; i producta,
p. 78) in vers. *Amantissima.*

placide (adverb.) in vers. *Vestros.*

Placidi (Luctatii) testimonia :
p. 397.448.

Plauti pronuntiatio : p. 4.41. etc. ;

— *Plautus saturuios scripsit*

nullos. — *Plautus, Pseud.* 1,3,21 :

p. 52.82. — *Mil.* 3,2,24 : p. 52.

— *Mil.* 4,8,4 et 28 : p. 253.

— *Mere.* 1,1,16 ss. : p. 53. —

True. 1,2,47 : p. 82. — *Asin.*

prol. 11 : p. 150. — *Asin.* 1,1,3 :

p. 388. — *Asin.* 1,3,47 : p. 253.

— *Trin.* 4,3,16 : p. 276. —

Pers. 1,3,3 : p. 276.

plenissimum.

-pleo : vide ad *Compleris.*

PLEORES vel PLEORIS (accus. plur.)
in vers. *Ne volueris.*

plerique.

-plex, -plicis : p. 56.

Plinii major. testimonium : p. 414

plisima : vide ad *Plurimi.*

PLOIRUME : vide ad *Plurimi.*

Plotius : vide ad *Marinus.*

plures : vide ad *Pleores.*

plurimi in vers. *Matrem* ; PLOI-

RUME in vers. *Hone* ; — *pluri-*

mos in vers. *Reconciliat* ; —

plisima vel plusima (neutr.) ;

— plurimae (femin. plur.) in

vers. *Uno.*

Plutarchi testimonia : p. 389.

po, po meliose.

Poenum in vers. *Censet.*

poetam in vers. *Flerent* ; — poetae
(dativ.) in vers. *Dabunt.*

polleo : polet ; — pollens in vers.
Cum tu, Deinde.

po[l]lentarius : p. 416.

po[l]lubro (ablativ.) in vers. *Ar-*
genteo (cf. p. 334).

polluceo : POLOUCTA (ablativ.) in
vers. *Decuma.*

† polteo : vide ad *Pro.*

Pompejæ Asclepiadis sepulcrum :
p. 239.420.

Pomponius in Dig. 1,2,2,35-38 :
p. 225.

(ponas) : vide ad *Tonas.*

pondo in vers. *Trientem.*

pono : p. 254 ; — ponuntur in
vers. *Sacra. Cf. Ponas.*

- pontifex minor ex stramentis* e.q.s. apud Festum p. 165 : *a poesi saturnia videntur aliena.*
- pontum* in vers. *Deferet.*
- popularis* (acc. pl.) in vers. *Quam.*
- poploe* : vide ad *Pilumnoc.*
- populatur* in vers. *Urit.*
- populus poplus* : p. 84; *populus et publicus* : p. 85. — *populus* in vers. *Cume populus, Quantam statuam*; — *populi*; — *populo* (dativ.) in vers. *Magnum stuprum, Qui jus*; — *poploe* (nomin. plur.) in *fragmento Pilumnoc.*
- Porphyrionis testimonium* : p. 414.
- porricerent* (ex emendatione) in vers. *Simul atrocita.*
- portant* in vers. *Simul dyona*; — *portato* (imperativ.) in vers. *Donum.* — Cf. *Reportavit.*
- po[s]sidet* in vers. *Aetate.*
- possidit* (correctum ex *possidet*) in vers. *Magni.*
- postquam* in vers. *Itaque, Postquam*; — *postquam est morte datus* e.q.s. apud Gell. 1,24,3 : *hexam. daetylici, non saturnii.*
- postremus.*
- prae* : p. 254; — *prae correctum* in *prai* in vers. *Cume tonas* (p. 77.252); — *prae* in vers. *Igitur.*
- prae syllabae nota* : p. 331.
- praeceptat.*
- praeda* (abl.) in vers. *Plenissimum.*
- praedicat* in vers. *Res.*
- praedotont vel praedopiont.*
- praemodum* in fragm. *Parcentes.*
- prae nomina omnibus litteris expressa* : p. 228.238; — *prae-nominum locus* : p. 228.231.
- praesum* : *praeerit* in vers. *Iis.*
- praetor* in vers. *Iis, Virum pr.*
- premo* : vide ad *Expressa.*
- †*pretet tremonti* in vers. *Cume tonas.*
- Pri[a]mum* in vers. *Et.*
- primarium* (masculin.) in vers *Populi primarium.*
- primus* in vers. *Postremus*; — *prima* (nom. fem.) — Cf. *Ad-primus.*
- princeps* : vide ad *Oriturum et ad vers. Quandoque.*
- Priscus* : p. 29.47.
- privati* (nomin. plur.)
- privici(i)oes.*
- prius* in vers. *Atque prius*; [p]rius in vers. *Topper facit.*
- pro* (sensu consueto) in vers. *Privati*; (sensu vocis ante) in vers. *Apud emporium*; p[ro] *olteo.*
- probum, prboum* : p. 254.
- proceleusmaticus pes* : p. 11.
- procitum* (supin.; i correpta) in vers. *Matrem* : p. 5.
- prodinunt* : p. 297.308.
- profari* in vers. *Veteres*; — *profata* (nomin. fem.) in vers. *Quando.*
- PROGNATUS* in vers. *Gnaivod*; *prognatus* in vers. *Sanctus*; — *PROGNATUM* in vers. *Terra Publi.*

(proicerent) : *corrigendum in vers.*

Simul atrocia.

promeneruat.

promerion.

Proserpina (*secunda syllaba correpta* : p. 38; *nominativ.*) in *vers. Prima.*

prospices.

prosternit in *vers. Fundit.*

provincia (*ablat.*) in *vers. In ea.*

Publicius vates : p. 413.

publicus : p. 85; — *publico (ablat.) in vers. Cume populus, — (publica) : delendum in vers. Fietque.*

Publius : *PUBLI (voc.) et PUBLIO (ablat.) in vers. Terra Publi.*

puer : *hujus vocis fata* : p. 377; — *puer (feminino genere) in vers. Mea, Prima (ubi u producitur, p. 75), Sancta, Saucia.*

(*puera*) ; *legebatur pro puer femin. genere ; — puerarum manibus confectum pulcherrime* : p. 375.

pugna (nomin.) in vers. Caput ; — pugna (ablat.) in vers. Ea pugna.

pugnata (abl.) in vers. Ea pugna.

(*pulchra*) *emend. in vers. Pulchraque (cf. p. 448) ; — pulcrum in vers. Inauream ; — pulcras in vers. Ferunt.*

pulla (nom. fem.) in vers. Vestis.

pulvis trisyllabum : p. 29.82; — *pu luere in vers. Hiberno.*

purpurea (nom. f.) in vers. Vestis.

Purpureus in vers. Runcus.

pu[s]sillus : p. 416.

puta : p. 29.48.

Putius in vers. Sanctus.

putria in vers. Celsosq. : p. 71.79.

Pylum in vers. In Pylum.

Pythagorae $\chi\rho\sigma\acute{\alpha}\ \xi\pi\eta$: p. 424.

Pythius : *vide ad Putius.*

quadraginta restituendum in vers. Captae.

QUAIRATIS in vers. Ne quairatis.

quam in vers. Quam ; vide ad Postquam, Nunquam.

quamde.

quamvis.

quando.

quandoque.

quantam.

QUA RE.

quasi. Vide p. 29.

qua[s]sillus : p. 416.

quattuor : p. 48.

que per e correptam : p. 46.49.50.
que : *magnique in vers. Bicornes, milliaque vel multaque in vers. Campum, vinumque in vers. Carnis, aruaque in vers. Celsosque, IMPERIOQUE in vers. Ductu, regnumque in vers. Ea pugna, elephantisque in vers. Equitatu, saluomque in vers. Exercitum, SAPIENSQUE in vers. Gnaivod, VIRTUSQUE in vers. Honos, auspicioque et exercitusque in vers. Imperio, † camuchumque = Samum Chiumque in vers. Inter, MULTASQUE in vers. Magna, decoremque in vers. Magnam, cumque in vers. Mercurius, stuprique in vers. Ne quid, vestemque in vers.*

- Pulcraque*, dominusque in *fragmento* *Quandoque*, plebeique in *vers.* *Qui jus*, bellicque in *vers.* *Silvicolae*, fugata(que) in *vers.* *Vieta*; *praeterea initia sunt versuum* *Celsosque*, *Deque*, *Ferisque*, *Fietque*, *Ibidemque*, *Ibi-que*, *Itaque*, *Namque*, *Sacraque*, *Seseque*, *Tumque*, *Tuque*, *Dis-que* (*ex emendatione*), *Irque* (*ex emendatione pro Isque*); *denique corrigenda sunt* *Conferreque* aut in *Conferre* *queant*, *Magnamque* in *Magnam*, *Sanctusque* in *Sanctus Jove*, *Pulcraque* in *Caluptramque vel tale quid*.
- que in *Atque*, *Neque*, *Quoque* et in *Quisque*, *Quandoque*, *Unumquemque*, *Plerique*.
- quei: vide ad *Qui* (*adverb.*).
- queo: *queat* in *vers.* *Ne ninculus*; — *queant* (*ex emendatione*) in *vers.* *Conferre*; *queunt* in *vers.* *Quod bruti*. Cf. *Nequiont*.
- qui (*nomin. sing.*) in *vers.* *Summas*, *Quae*, *Qui*; *QUEI* in *vers.* *Consol*, *Is*, *Quei*; — *qui* (*nomin. plur.*) in *vers.* *Vestros*, *Conferre*, *Qui*; — *qui invicti ante fuere viri e. q. s. apud Orosium 4,1 aliosque: Ennii hexametri, non saturnii*; — *qui terrai Latiai omnes e. q. s. : vide ad Ah*; — *qui (incertum utrum sing. an plur.) in fragmento qui animi*; — *quem* in *vers.* *Quando*; — *quem non rationis egentem vicit Archimedes: p. 19.314*; — *quid* in *vers.* *Mea*, *Ne quid*; — *quid invides amicis invides amicis: p. 19.320*; — *quod* in *vers.* *Ob*, *Quod*; *quod* in *vers.* *Carnis*; — *quae* (*nomin. sing.*) in *vers.* *Quae*, *Quantam columnam*, *Vomicam*; — *quae* (*nomin. plur. fem.*) in *vers.* *Ferisque*; — *quae* (*nomin. plur. neutr.*) in *vers.* *Ex ea, ?Id*; — *quam* in *vers.* *Memor*; — *quojus*; *cujus*; — *cui* in *vers.* *Quamde*; — *quoiei* (*id unde informatum: p. 276*); — *quo* (*ablativ.*) in *vers.* *Blande*, *Inerant*; — *QUA*: vide ad *Qua re*; — *quorum* in *vers.* *Sacraque*; — *quibus*: v. p. 35.
- qui (*adverb.*): *QUEI* in *vers.* *Ne quairatis*.
- quianam in *vers.* *Summe*.
- quietem (*adj.*) in *vers.* *Jamque*.
- Quinctius (*Cincinnatus*) in *vers.* *Uti*: p. 76.
- quinque in *vers.* *Diebus*.
- Quintiliani testimonia: p. 389.
- quisque: vide ad *Fabrum*. Cf. *Quandoque*, *Unumquemque*.
- [QUO]AD.
- quod. — Cf. *Quot*.
- quodie: p. 241.
- quom (*praepositio*): v. ad *Cum*.
- quom (*conjunctio*) in *vers.* *Hospes*; — *cum* in *vers.* *Amicum*, *Cum*; *cum[e]*; *cume*: p. 252.
- quomodo in *vers.* *Inerant*.
- quoniam.
- quoque in *vers.* *Id*, *Sic*.
- quot: *quod* in *vers.* *Quojus corporis*; *quot[i]*: p. 253.
- quotannis.
- cura: vide ad *Cura*.
- r in fine vocum: p. 44.47; — -r pro -ris, -rus: p. 48.

ratem in vers. *Conferre*.
 -re, -ri in infinitivis : p. 48.49.
 RECIPIT in vers. *Qua re*.
 reconcilia(n)t.
 recte in vers. *Hoc si*.
 recum : vide ad *Rex*.
 reddant in vers. *Sicilienses*.
 redeunt ; — redire in vers. *Partim, Quam* ; — REDIEIT in v. *Corinto*, red[i]t in v. *Iterum*.
 « *redux* » spondeus : p. 238.
 referunt in vers. *Redeunt*.
 refregit in vers. *Summas*.
 Regillus : vide ad *Aemilius*.
 Regina (vocat.) in vers. *Sancta*.
 regius : regias in vers. *Summas*.
 regnator in vers. *Summe* ; —
 regnatorem in vers. *Neptunum*.
 regnum in vers. *Convenit, Ea p.*
relicūus tetrasyllabum : p. 82.
 religentem esse oportet e. q. s.
 apud A. Gellium 4,9,1 : non
saturnio metro concepta.
 RELIQUIAE in vers. *Quojus corp.*
 re[l]ligare in vers. *Tumque*.
 remos in vers. *Tumque*.
 reportavit in vers. *Plenissimum*.
 res (nomin. sing.) in vers. *Fietque* ; — rem in vers. *Bene* ;
 rem in vers. *Urit* ; — rei
 (genetiv.) in vers. *Cujus, Ejus*
 (p. 78) ; — RE (ablativ.) in vers.
Qua re, Quod re ; red ; — RES
 (accus. plur.) in vers. *Ob* ; res in
 vers. *Quantam columnam, Vete-*
res, Res ; (res) corrigendum in
 rex in vers. *Irque* ; — rerum

in vers. *Quandoque*. — De e
 correpta in rei v. p. 74.
 restitutis in vers. *Vectigalibus*.
 resto : RESTITISTEI in vers. *Hos-*
pes.
 rex in vers. *Ea pugna, ex emen-*
datione in vers. Irque ; — regis
 in vers. *Classis, Deum* ; — re-
 gum in vers. *Summas* ; recum
 in fragm. *Cozevi* : p. 250 ; — re-
 gibus in vers. *Dvello*.
 rhythmus : p. 359.
 rigare : p. 265 ; — rigabis in
 vers. *Manu*.
 ritu in vers. *Decemviri*.
 rivis in vers. *Disque*.
 Romae (adverb.) in vers. *Obliti* ;
 R[OMAI] vel R[OMANE] in vers.
Honc ; — ROMAM in vers. *Co-*
rinto, Romam in vers. Iterum.
 romanica poesis : p. 17.
 Romanus in vers. *Quantam sta-*
tuum, Transit ; — Romane ;
 (Romane) delendum in vers.
Amnem ; — Romani (genetiv.)
 in vers. *Populi romani* ; — Ro-
 mani (voc. pl.) in vers. *Hostem*.
 ruber, rubidus, rubigo, rubrica,
 rufus : p. 71.
 rumitant in vers. *Simul alius*.
 rumore in vers. *Redeunt*.
 rumpo : vide ad *Perrumpit*.
 runa : p. 433.
 Runcus.
 s littera in fine vocum sublata :
 p. 24.25.35 ; — s in fine vo-
 cum vocalem incorruptam lin-
 quens : p. 47.
 Sacerdos : vide ad *Marius*.

sacres porci : p. 71.

sacrum : (sacra) *delendum in vers.*

Decemviri ; *sacra* ; *sacraque.*

Saeturnus : p. 247.254.

saevum in vers. *Quamde* ; — [s]aevi

(*genet.*) *in vers.* *Topper saevi.*

sagittis in vers. *Cum tu, Deinde.*

sagmina in vers. *Scapos.*

? *SALI in vers.* *Satur.*

salus (*per u correptam*, p. 36) *in vers.* *Terra pestem.*

salūs trisyllabum per a correptam : p. 52.82 ; — *saluomque in vers.* *Exercitum.*

Samnite.

Samnium : *SAMNIO in vers.* *Taurasia.*

Samum (*ex emend.*) *in vers.* *Inter.*

sanctus ; — *sancta* (*vocat. femin.*)

+ *sane a suo sonitu fulgorivit Jupiter* (*Nonius p. 110*) : *saturnium esse volebat Lud. Quicherat, Traité de versification XXVII, v : haud recte, ut puto.*

sanguine in vers. *Sed.*

Santrae testimonium : p. 433.

SAPIENSQUE in vers. *Gnaivod.*

SAPIENTIA[M] in vers. *Magna.*

sapphici versus et pseudosapphici tonici versus : p. 11.

Sardiniam in vers. *Populi romani.*

sardo : *sardare in vers.* *Quod br.*

Sateurnus.

SATUR.

saturnius vel saturninus pes : p. 5.326.355.

Saturnus : *vide ad Saeturnus et Sateurnus.*

SAXSUM in vers. *Aetate.*

scapos.

Seaurus : *vide ad Terentius.*

scazon versus : p. 3.

scholiorum Veronensium testimonium : p. 387.

Scipiones Nasicae virum bonorum optimi : p. 225.226.227 ; — *Scipio Barbatus virum bonorum optimus* : p. 224.227 ; — *SCIPIO in vers.* *Cornelius, Quare* ; — *SCIPIONE[M] in vers.* *Lucioni* ; [*SCI*] *PIONEM.*

SE (*accus.*) *in vers.* *Semol* ; *se in vers.* *Nexabant, Simul alius* ; — *se* (*ablativ.*) *in vers.* *Privati.* — *Cf. Sese.*

sectam in vers. *Eorum.*

secundo (*abl.*) *in vers.* *Redeunt.*

sed ; — *sed de[a] flava et candida e.q.s. apud pseudo-Servium et Philargyr. ad Vergil. Ecl. 1,20 male pro saturniis habuit Duebner (Zeitschrift fuer Alterthumswissenschaft 1834 n° 153 p. 1229 adnot.) : vide Luciani Muelleri De re metrica p. 103 ejusdemque editionem Rutilii Namatiani p. 53 (Bibliotheca Teubneriana 1870) ; — sed jam se caelo e.q.s. apud Festum p. 197 : octonarius, non saturnius.*

sed[er]ent in vers. *Septimum* ; — *sedeto in vers.* *Ibi* ; — *sedentes in vers.* *Qui diu.* — *Cf. Obsides, Possidet.*

SEEDES (*accus.*) *in vers.* *Hospes.*

SEMOL : *vide ad Simul.*

semper in vers. Hoc si.

Sempronii (Ti.) Gracchi tabula :
p. 18.286.287.422.

SEMUNIS (accus. plur.) : p. 220.

senex : p. 35; — *seni :* p. 254.

sento : vide ad *Consentiunt, Co-*
sentiont.

sepelio : *SEPULTA in vers. Heic.*

septem.

septimum.

sequuntur in vers. Eorum.

*sero pro *siso :* p. 253.

sero, serui : vide ad *Conserere,*
Deserant, Inseriuntur.

Servius nomen : p. 76.

s(es)e in vers. Simul alius ; sese-
que. Cf. Se.

(sexaginta) : corrigendum in *vers.*
Captae.

Sextius nomen : p. 76.

si in vers. Hoc si, Hostem, Im-
mortales, Inimicis ; sei in vers.
Quibus ; — si deus si dea e.q.s.
apud Macrobius, Saturn. 3,9,7
(vide Ribbeck, Neue Jahrb. f.
Philol. lxxvii p. 207) : *dubium*
num saturniis concepta ; — si
divus si divae.q.s. apud T. Li-
vium 7,26,4 : *non saturniis con-*
cepta ; — si tribunos plebi
e.q.s. apud T. Livium 3,64,10
(vide Ribbeck p. 208) : *dubium*
num saturniis concepta.

(sic) : vide ad *Ante ; sic.*

Sicilienses (accus.).

sido : v. ad *Obsides (?) , Possidit.*

Sidonii Apollinaris testim. p. 408.

SIGNU[M] in vers. Hanc ; — signa
in vers. Inerant. — Cf. Insigne.

silüa trisyllabum : p. 52.81.82.

siluicolae (nomin. plur.) : p. 82.

simillumae alteram corripiens :
p. 38.

simul in vers. Convenit, Simul ;
SEMOL.

sin.

SINE in vers. Bene.

sino : siris (factum ex sinas) in
vers. Cave ; siris in vers. Tum
patriae.

sis Poinei contremiscunt e.q.s.
vide ad Ah.

sisto : vide ad *Insiste.*

situs in vers. Is.

sn mutatum in n, non in nn :
p. 254.

socius fortasse per i productam :
p. 76 ; — *socios in vers. Cum*
s. ; — sociis in vers. Equitatu.

soleo : vide ad *Assolet.*

solüo trisyllabum : p. 81.

solutio syllabarum longarum : p.
6.8.9.

soluto (abl.) in vers. Parens.

sorores (nom.) in vers. Novem.

sotadei versus : p. 19.

specio : vide ad *Aspexit, Auspi-*
cium, Auspicat, Prospices.

specto : vide ad *Inspectante.*

spicum in vers. Quasi.

statua : statuam in vers. Quan-
tam statuam.

statuo : vide ad *Restitutis.*

sterno : vide ad *Prosternit.*

sto : ? *STA* in vers. *Satur* ; — *stant* in vers. *Honorariae*. — Cf. *Restitistei*.

strenui in vers. *Multi*.

struppis in vers. *Tunque*.

stuprum in vers. *Magnum st.* ;
— *stuprique* in vers. *Ne quid* ;
— *stupro* (abl.) in vers. *Quam*.

*suavis pro *suadus* : p. 48.

sub in vers. *Plerique*.

SUBIGIT ; — *subigunt(ur)* in vers. *Plerique* ; — *subigendis* in vers. *Dvello* ; — *subegit* in vers. *Populi romani*.

subtel : p. 27.47.

sudantes in vers. *Qui din*.

Suetonii testim. : p. 389.399.433.

Suevio attrib. saturnius : p. 364.

sum in vers. *Neque* ; — *es* in fragmentis *Janeus*, *Dvonus*, et in vers. *Inimieis* ; *ess* pronuntiandum, p. 44 — *EST* in vers. *Heic*, *Hoc est*, *Hospes*, *Is* ; *est* in vers. *Est*, *Itaque*, *Quae*, *Quando*, *Sic*, *Vieta* ; vide ad *Fatus est* ; (*est*) mutatum in *ea* in vers. *Ea industanrata* ; — *SUNT* in vers. *Quojus corporis*, *Heis* ; *sunt* in vers. *Obliti*, *Quande* ; — *sit* in vers. *Ne quairatis* ; — ? *sint* in vers. *Id* ; — *ESSENT* in vers. *Mors* ; — *esse* in vers. *Qui animi*, *Tum patriae* ; cf. ad *Fabrum* ; — ? *fu* in vers. *Satur* ; — *foat* in vers. *Ferisque* ; — *foret* in vers. *Immortales* ; — *FUIT* in vers. *Consol*, *Fuit*, *Quojus forma* ; *FUET* in vers. *Consol* ; — (*fuerint*) correctum in *fuerunt* in vers. *Topper facit* ; — *FUISE* (*prima syllaba producta* : v. p.

44.74.75.229) in vers. *Dvonoro*, *fuisse* in vers. *Populi primum*. — Cf. *Inerant*, *Pracerit*.

summus in vers. *Ibidemque* ; — *summum* (neutr.) in vers. *Qui jus* ; — *summe* ; — *summi* (gen.) in vers. *Denm* ; — *summas*.

sumpserunt in vers. *Scapos*.

superbiter.

superlativa : v. ad *Amantissima*, *Felicissime*, *Fortissimos*, *Maxsume*, *Maximas*, *Optumo*, etc., *Parissima*, *Plenissimum*, *Ploirume* etc., *Postremus*, *Primus*, *Supremum*.

supero : *superat* (ex emendatione) in vers. *Mea* ; — *SUPERANT* in vers. *Quojus corporis* ; — *SUPERAS* in vers. *Facile*.

superus in fragmento *Inferus*.

supparus : p. 433.

supplica(n)te in vers. *Divum*.

(*supra fugit*) : corrigendum videtur in vers. *Mea* ; — *supra*.

supremum in vers. *Patrem*.

suram in fragmento *Petitam*.

sustulit in vers. *Irque*.

susum in vers. *Irque*.

sans olim per u productam : p. 75.77 ; — *suum* (masc.) in vers. *Patrem* ; — *suum* (neutr.) in vers. *Plerique* ; — *suo* (ablativ.) in vers. *Cave* ; — *suos* in vers. *Quam* ; — *suus* (masc.) in vers. *Privati* ; — *suae* (genetiv.) in vers. *Fabrum* ; — *SUA* (abl.) in vers. *Quod re* ; — *suas* in vers. *Irque* ; — *suus* (femin.) in vers. *Amantissima*.

Symmachi testimonia : p. 395.

- t in fine vocum* : p. 44.47.48; —
t pro d : p. 220 ; — *t et a* : v.
ad a.
tabulam in vers. Cujus.
taceas in vers. Postremus.
Taciti testimonia : p. 409.
TAURASIA (acc. sing.) : v. p. 25.
Telamo : p. 374.
TEMPESTATEBUS in vers. Dedet.
temno : vide ad *Contemptum*.
templo (ablativ.) in vers. Post-
quam; — *templa in vers. Domum* :
p. 85 ; — *templa tesca e. q.*
s. apud Varronem, De lingua
latina 7, 8 (cf. Ribbeck, *Neue*
Jahrb. f. Philol. LXXVII p. 207) :
dubium num saturniis concepta.
temulentiamque e. q. s. : v. ad *Ah*.
teneto in vers. Terra pestem. —
Cf. Arqutenens, Contineri.
Terentiani Mauri testimonia :
p. 2.311. ; *Terentianus satur-*
nios imitatus : p. 20.
Terentii Scauri testimonium :
p. 244.406.
tergere : vide ad *Detersit*.
tero : vide ad *Conterit*.
TERRA ; *terra* ; — *Terras (genetiv.*
sing.) in vers. Runcus ; — *terra*
(abl.) in vers. Ex terra ; — *ter-*
ras (acc. pl.) in vers. Ferisque.
tertium in vers. Trientem.
tetrameter iamb. catalcetic. : p. 3.4.
Theodorus : vide ad *Mallius*.
thesauro (dativ.) in vers. Itaque.
tibicen : p. 26.
TIMENS in vers. Parens.
-tis in verbis : p. 46.
Titani (nom. pl.) in vers. Iuerant.
Titus in vers. Uti : vide p. 35.
tolerare : p. 337.
tollo : vide ad *Sustulit*.
tonare(m) in vers. Quoti ; — *tonas*
(ex emend.) in vers. Cumetonas.
topper.
-tor, -toris : p. 249.
tot in vers. Memor ; — *tot pro*
toti : p. 30.253.
traditus in vers. Itaque.
tragicus poeta incertus v. 219
Ribbeck² : p. 304.
trahuntque siceas multas ma-
chinae carinas : p. 20.326.327.
transit.
tremonti in vers. Cume tonas ; v.
p. 30.252.253.255.
trientem.
triginta : p. 26.
trimeter iambicus : p. 5.
trimeter seazon : p. 326.
triumphat in vers. Magnum num. ;
— *TRIUMPHANS in vers. Corinto* ;
triumphans in vers. Iterum.
triumphus : TRIUMPE.
trochaeus trium brevium : p. 325.
Trojam ; — *Trojae* ; — *Troja*
(ablativ.) in vers. Multi ; *Tro-*
jad(e) in vers. Noctu.
Trojugena (voc.) in vers. Amnem.
tu in vers. Cum tu, Sed, Tum tu,
Tuque ; — *TE (accus.) in vers.*
Quare, Semol, Rogo ; *te in vers.*
Amnem, Diebus et Septem (vide
ad Dictae) . *Neque* ; *tet in*
vers. Cume tonas , *Quoti* ; —
TIBE in vers. Quibus ; *tibi in*
vers. Ex ei, Tibi.

tum; tumque.

tumultus (nom.) in vers. Magni.

tunecque : melius tumque.

tundo : vide ad Contusa.

turdus edacibus dolos comparas
amice : p. 19. 314.

uus olim per u productam : p. 74.
75. 77 ; — tuo (ablativ.) in
vers. Mea ; — tua (nomin.
femin.) in vers. Caro ; — tuas
in vers. Quantam columnam ; —
tua (plur. neutr.) in vers.
Campum ; tua in vers. Mors,
ubi et sing. femin. esse possit.

Tydes, Tydides : p. 344.

vacerra correctum ex vecordia
(ablativ.) in vers. Vecorde.

vale : p. 29 ; — VALEAS in v. Bene.

Valerius in vers. Manius : p. 76.

Valerius Maximus 7, 5, 3 : p. 285.

vanus : p. 255.

Varro : auctor fuit saturnio-
rum (vide p. 19) iudiciis G.
Hermann, Handbuch der Me-
trik p. 230, Elem. doctrin.
metr. p. 640 ; Epitome doctr.
metr. ed. alt. p. 224 ; Mei-
neke, Zeitschrift fuer die Al-
terthumswissenschaft 1845 num.
93 p. 740 ; L. Mueller, De re
metrica p. 88 s. (1861) et Rei
metricae poetarum latin...
summarium p. 7 (1878) ; Fritz-
sche, Philologus xxxiv p. 190.
— Varro, de ling. lat. 7, 3 :
p. 405.

vastat in vers. Urit.

†ubi.

vecorde ; (vecordia) in v. Vecorde.

vectigalibus.

vehens, qui vehitur et qui vehit :
p. 352 ; — vehente in ex emen-
datione pro vehementem in
vers. Me.

Vejos post urbem captam e. q.
s. (C. I. L. 1 p. 285) : non
saturniis concepta.

Velii Longi testimon. : p. 244.

Vellejus 1, 9, 3 : p. 285.

venenum : p. 254.

venit in vers. Ei, Vomicam ;
— venimus (praeterit.) in
vers. Topper citi ; — vene-
runt in vers. Matrem ; — ve-
nisse in vers. Me ; — ventu-
rum in vers. Censet. — Cl.
Adveniens etc., Convenit.

verbenas in vers. Scapos.

verbi in vers. Mea.

verebamini alteram corripiens
p. 37.

verno in vers. Hiberno.

versutum in vers. Virum mihi.

vester : (vestra) defendum in
vers. Fictque ; — vestros.

vestis (nomin.) ; — vestemque
in vers. Puleraque.

veturi : vide ad Mamuri.

vetus (neutr.) ; — veteri in vers.
Vetus ; — veteres (accus.)

vexarant in vers. Magnam.

-ui in praeteritis productum
p. 74. 75. 229.

via : vide ad Obviam.

VIATOR in vers. Rogo.

vicissatim.

victimam in vers. In auream.

- victor in vers. *Cum victor, Dominum*; — *VICTORIS* in vers. *Hanc*; — *victoribus*.
- Victoris (pseudo-) *testim.*: p. 397.
- victoriam in vers. *Vicissatim, Victoriam*.
- Victorinus : vide ad *Marius*.
- videlicet : p. 37.
- vides in vers. *Amicum*; *viden* : p. 29, 37. — *videbis* in vers. *Ibi*.
- viginti : xx in vers. *Annos*.
- vinco : *VICERUNT* in vers. *Quojus format*; — *VICTUS* in vers. *Is*; — *vieta* (nomin. femin.). — Cf. *Devictis*.
- vinumque in vers. *Carnis*; (*vinum*) *delendum* in vers. *Vetus*.
- vir in vers. *Gnaivod*; *vir* in vers. *Ibidemque*; — *virum* in vers. *Primarium, Virum*; cf. *infra viro*; — *viri* (plur.) in vers. *Multi*; — *viros* in vers. *Sin* : p. 85; — *viro* (?gen. plur.) in vers. *Dvonor* : p. 221. — Cf. *Decemviri*.
- virginem in vers. *Utrum*.
- VIRTUSQUE in vers. *Honos*; — *VIRTUTEI* (dativ.) in vers. *Quojus forma*; — *VIRTUTEI* (abl.) in vers. *Is*; — *VIRTUTES* (accus. plur.) in vers. *Magna*.
- vis : *vir[es]* (nom.) in vers. *Quamde*.
- VITA (nomin.) in vers. *Quoiei*; — *VITA* (ablativ.) in vers. *Quibus*.
- VIVO : *VEIXEI* in vers. *Quoad*; — *VEIXSIT* in vers. *Fuit*.
- Ulixes in vers. *Tibi*; — *Ulixi* (secunda syllaba correpta) in vers. *Igitur*.
- umbra lingua : v. ad *Osea*.
- undae (pl.) in vers. *Topper contr.*
- †uno cum.
- unus : *OINO* (accus. masc. sing.) in vers. *Hone* : p. 221.
- unusquisque : *unumquemque* in vers. *Quasi*.
- vocativus cur modo in -i modo in -ie : p. 76.
- voco : vide ad *Advocapit*.
- Volaminia : vide ad *Lucius*.
- Volcani in vers. *Topper saevi*.
- volo, volas : (*volans*) *delendum* in vers. *At*.
- volo, vis : volo in vers. *Veteres*; — *vultis* in vers. *Hostem*; — *volueris vel velneris* (emendatum ex *VELUERUE*) in vers. *Ne v*. — Cf. *Mavolunt*.
- voluo trisyllab. : p. 31, 82; — *volui* (passiv.) in vers. *Victoriam*.
- vomicam.
- vos (accus.) in vers. *Consol*.
- VOTI in vers. *Semol*; — *voto* (ablativ.) in vers. *Parens*.
- vovendos in vers. *Apollini*; — *vovit* in vers. *Ejus*; — *VO(VE)-RAT* in vers. *Ob*.
- URBE[M] in vers. *Hee*; *urbem* in vers. *Iterum, Memor, Trojam*.
- urit.
- us in declinatione altera : p. 46, 47. — -us in nomin. et genet. declinationis quartae : p. 46.

- UT *in vers.* *Mors* ; ut *in vers.* *Convenit, Ea industaurata, Sicilienses, Topper facit* ; — uti *in vers. Privati* : p. 35.278 ; — u[t]i ; — ut, uti, utinam, utique : p. 30.278.
 uter : (utrius) corrigendum *in vers. Topper facit. Cf. Utrum.*
 UTIER (*primam syllabam post TIBE corripens, p. 42*) *in vers. Quibus.*
 utinam, utique : vide ad *Ut.*
 utrum (*adverbium*).
 Vulcanns : vide ad *Volcani.*
 UXOR *in vers. Fuit* ; — uxores (*nomin.*) *in vers. Amorum.*
 z littera : p. 244.249.
-

AS
162
B6
fasc.43

Bibliothèque de l'École
pratique des hautes
études. Section des
sciences historiques
et philologiques

CIRCULATE AS MONOGRAPH

**PLEASE DO NOT REMOVE
SLIPS FROM THIS POCKET**

**UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY**

